

A.S. Makarenko

DEERE PEDAGOGICE
ALESE

III

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

A. S. MAKARENKO

OPERE PEDAGOGICE ALESE

III

Ediția a II-a

Sub îngrijirea lui NICOLAE GUMA

Scanare efectuată de Paradigma Muncitorească

Instagram

Website

YouTube

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

Traducere după

А. С. МАКАРЕНКО
СОЧИНЕНИЯ

Том второй

МАРШ 30 ГОДА

Повесть

ФД — 1

Повесть

МАЖОР

Пьеса

Издательство Академии педагогических наук

Р С Ф С Р

Москва 1950

MARȘUL DIN ANUL 30

NUVELĂ

În amintirea lui Felix Dzerjinski

Introducere

Periferia orașului Harkov. Marginea unei păduri, o clădire cenușie, frumoasă, răzoare de flori, o grădină cu pomi roditori, terenuri de tenis, volei și crochet, o cîmpie întinsă, miros de cimbrișor, de albăstrică, de pelin...

Aici se află cea mai tînră comună pentru copii din Ucraina, comuna „Felix Dzerjinski”, inaugurată la 29 decembrie 1927. O sută cincizeci de comunarzi (o sută douăzeci de băieți și treizeci de fete) locuiesc într-o casă splendidă, construită anume pentru dîșii.

Mulți tovarăși reproșau comunarzilor că trăiesc ca niște boieri, ca niște adevărați prinți. Gîndiți-vă numai în ce casă luxoasă locuiesc! Parchet, plafoane pictate, dușuri reci și calde, closețe excelente...

— Asta-i educație? Copiii se vor obișnui cu o asemenea casă, cu dușuri și parchet, iar cînd vor păși în viață, unde nu există nimic din toate acestea, le vor duce dorul. În educație trebuie să se aibă în vedere condițiile de viață.

Alții spuneau:

— Muncitorul n-are nevoie de așa ceva, lui îi trebuie lucruri sănătoase și simple. Toate marafeturile astea n-au nici un rost.

De altfel, comunarzii nu prea luau în seamă aceste flecăreli. Ei nu se îndoiau cîtuși de puțin că dușul este un lucru bun și că nici parchetul nu este ceva rău.

În primele zile, noii veniți se mulțumeau să admire toate aceste lucruri, dar curînd s-au convîns că parchetul trebuie cruțat, că trebuie să știi cum să folosești dușul, că plafoanele pictate se cere să fie șterse de praf în fiecare zi. Păstrarea și menținerea în stare de curățenie a acestei clădiri, un monument în cinstea lui Dzerjinski, a devenit o cauză a tuturor comunarzilor.

Casa noastră e destul de mare, deși fațada nu lasă această impresie. E o clădire cu etaj, de un cenușiu-închis, fără nici un fel de ornamente arhitectonice. Plasa din fire metalice cu lițere de aur de deasupra frontonului și cele două hampe pentru drapele sînt singurele ei podoabe. Intrarea principală e drept în mijloc. De la corpul principal se întind trei aripi, în adîncime, astfel că întreaga clădire are forma literei rusești III (S). În primul an de existență a comunei noastre, n-am avut alte clădiri, dacă nu avem în vedere cele cîteva vilișoare vechi, în care se instalase, cu chiu cu vai, personalul de serviciu. În al doilea an, comuna a construit o clădire lungă fără etaj. Astăzi, aici sînt locuințele funcționarilor și atelierelor comunei.

După ce intri în casă și străbați un vestibul mic, ajungi în fața scării principale. E o scară destul de largă, luminată de o fereastră tăiată în acoperiș, cu pereții și plafonul pictat.

Parterul e împărțit simetric. Un coridor luminos se întinde dintr-un capăt în celălalt. De fiecare parte a scării se află cîte o cameră pentru administrație, o sală de clasă și încă o sală. Sala din stînga se numește la noi „clubul zgomotos”. Acolo se află scena și o cabină de cinematograf. Cea din dreapta este sala de mese. Alături de ea este bucătăria. Clasele și sălile au ferestre mari. În „clubul zgomotos” se găsesc toate minunățiile acelea — perdelele, portretele, plafoanele pictate etc. — a căror nefastă influență ni se reproșă. În sală se află un pian cu coadă și scaune solide de tip Thonet, fabricate în atelierul nostru. În sala de mese sînt cincisprezece mese acoperite cu mușama, în jurul fiecăreia din ele cîte zece scaune tot de tip Thonet, iar pe pereți portretele lui Lenin și Dzerjinski. Nimic altceva. Un perete de sticlă desparte sala de mese de bucătărie, iar la bucătărie e Karpo Filipovici cu boneta lui albă.

În sălile de clasă nu sînt bănci, ci mese și banchete ușoare, de stejar, pentru două persoane.

Să urcăm pe scara principală la etaj.

Pe primul palier al scării, sub portretul lui Dzerjinski, sînt două uși. Una dintre ele duce la „clubul liniștit”, iar cealaltă la dormitorul fetelor.

Acest dormitor își are povestea lui, lungă și furtunoasă.

E o cameră cu ferestrele spre nord, fără parchet, în schimb e foarte mare. Iar copiii noștri sînt împotriva dormitoarelor mari.

Primii care s-au instalat acolo au fost copiii din detașamentul al unsprezecelea, toți mititei și novici. Veșnica rămî-nere la coadă a acestui detașament în absolut toate domeniile, înfățișarea neșesălată a lui Petka Romanov, Grișka Sokolov, Mizeak, Kotlear, Lionka și a altor „puștani”, care nu arătau de loc a comunarzi, veșnicile discuții de la adunările generale și din sovietul comandanților, cu privire la faptul că detașamentul al unsprezecelea trebuie ținut din scurt, diferitele măsuri disciplinare care merseseră pînă la lipsirea celor mici de dreptul de a-și alege comandantul, toate acestea ne lehametiseră pe toți pînă peste cap. Adunarea pentru alegerea comandanților din vara anului 1929 a numit în funcția de comandant al celui de-al unsprezecelea detașament un comunard mai vîrstnic, un comsomolist; dar, după scurtă vreme, acesta, neizbutind să facă față sarcinii sale, a declarat categoric în adunare că preferă să curețe latrinele timp de un an decît să comande o „asemenea șleahtă”. Au urmat, una după alta, adunări furtunoase, în care directorul i-a dojenit pe comsomoliști pentru faptul că i-au lăsat de capul lor pe „puștani”, iar comunardul Alekseenko a cerut legi aspre pentru dînșii. Puștanii au luat și ei cuvîntul în adunări, arătîndu-și nevinovăția pentru faptul că pantalonii se rup așa de repede, că mîinile și gîtul nu se pot curăța cum se cuvine; că nu sînt ei vinovați dacă cineva răvășește așternuturile, dacă săgețile, în loc să nimerească în copaci, nimeresc în geamuri, dacă prosopul ajunge, nu se știe în ce chip, în altă parte decît acolo unde ar trebui să fie. În cele din urmă s-a hotărît ca cel de-al unsprezecelea detașament să fie desființat, iar puștanii să fie repartizați la cele zece detașamente formate din copiii mai mari. Sovietul comandanților a primit sarcina să aducă la îndeplinire această hotărîre. Comandanții s-au gîndit și au chibzuit o zi întreagă, dar oricît s-au sucit

și s-au învîrtit n-au găsit altă soluție decît ca fetele să părăsească cele două dormitoare frumoase pe care le ocupau sus și să se mute într-unul singur, în locul celui de-al unsprezecelea detașament. Sovietul comandanților eră format din opt comandanți, dintre care numai două fete: una comanda detașamentul al cincilea, cealaltă pe al șaselea. Fetele au protestat, argumentînd cu răutate:

— Se înțelege că noi, fiind numai două, voi puteți hotărî după placul vostru.

Pînă la urmă s-a propus fetelor o compensație, pe care au acceptat-o. Li s-au cumpărat perdele, s-a pus în mijlocul dormitorului o masă de stejar mare și frumoasă, cu o duzină de scaune împrejur, și s-a așternut pe jos un preș de cînepă cu chenare verzi. Li s-a mai promis și o oglindă mare, dar această făgăduială n-a fost respectată din considerații de ordin financiar. Ce-i drept, fetele nici n-au mai insistat.

Iată de ce dormitorul fetelor este atît de bine mobilat acum.

„Clubul liniștit” are plafoane sculptate și o mobilă cu adevărat frumoasă: patru mese de stejar în opt colțuri, înconjurare de scaune de tip Thonet de culoare deschisă. Cu deosebită grijă este împodobit colțul lui Lenin și acela al lui Dzerjinski. Clubul se numește „liniștit”, pentru că acolo nu e voie să se vorbească tare; se poate însă citi, juca șah, dame, domino și alte jocuri de masă.

În spatele clubului e biblioteca comunei, care numără aproape șase mii de volume.

Etajul este ocupat de unsprezece dormitoare și aproape toate de aceeași mărime: pentru douăsprezece pînă la șaisprezece paturi fiecare. Atît coridorul cel larg, cît și dormitoarele sînt parchetate. Toate paturile au somiere și sînt vopsite în culoarea fildeşului. Camerele sînt înalte, însorite și au mult aer.

În aceeași clădire, la parter, se află atelierele despre care vom avea multe de spus, iar la etaj — infirmeria, cu douătrei paturi pentru orice eventualitate. Comunarzii se îmbolnăvesc însă rar și paturile stau goale. De aceea, infirmierul nostru își trece vremea mai mult cu discuții medicale sau istorisindu-și amintirile din activitatea sa anterioară, cînd era ajutorul unei somități, pe care o eclipsa datorită talentului și priceperii sale. Copiii nu-l cred și rîd.

Cum am început

De obicei, casele, coloniile și orașelele copiilor sînt instalate în mănăstiri străvechi sau în foste conace moșierești. În timpul Revoluției, multe dintre aceste clădiri părăsite s-au ruinat. Înainte de a se aduce acolo copiii, a fost nevoie să se refacă ceea ce fusese distrus. Teslarii și tinichigiii din împrejurimi, care executau reparațiile, umblau din conac în conac cu sculele lor simple, „împodobind” construcțiile cu petice noi din lemn de pin și sobe pîntecoase primitive. În interioarele plăcute de odinioară s-au așezat obiecte de strictă necesitate socială. S-au pus somiere șubrede din sîrmă și s-au bătut în pereți cuie lungi de zece centimetri, de care copiii își atîrnau prosoapele murdare. Teslarii aceștia, bine intenționați de altfel, au cîrpăcit cu bucăți de scînduri de pin parchetul dislocat care, sub ochiul vigilent al comisiilor sanitare, se spală apoi cu cîrpe muiate din belșug în apă zoioasă. Balconășele destinate piciorușelor gingașe ale femeilor turghenievienne și balustradele de care trebuiau să se sprijine mîini delicate n-au putut rezista la exercițiile de cultură fizică ale tineretului neorganizat. Rămășițele lor mai făceau oamenilor un ultim serviciu: iarna, lemnul uscat era mistuit în sobe, cu lăcomie, de flăcările focului. Camerele mici, plăsmuite pentru a fi mobilate cu canapele în stil „empire” și cu tot felul de pușuri, nu corespundeau noilor cerințe. Nenumăratele paravane de scînduri și pereții despărțitori constituiau un serios neajuns pentru cămine. Într-adevăr, acestea erau adesea atît de vechi, încît cuiele ieșeau cu zid cu tot și zidarii improvizați adăugau în zadar la grosimea lor încă un strat de lut de zece-doisprezece centimetri. Pereții aceia zgrunțuroși și șubrezi mai rezistau o vreme după renovare. Dar, treptat, varul cu care fuseseră spoiți pereții se lua pe pufoaicele, pantalonii, mînecele și umerii copiilor. Tencuiala de lut începea să cadă iar. În cele din urmă, scheletul de lemn ieșea la iveală. De regulă, copiii îl întrebuințau drept combustibil.

În mănăstiri, aceeași poveste și același tablou. Numai că zidurile mănăstirilor sînt mult mai masive, iar mirosurile din fostele chilii, mult mai stăruitoare: mireasma dulceagă a tămîiei dispare foarte greu. În schimb, pereții despărțitori se năruiau mai repede, iar cerdacele erau înlocuite în scurt timp cu bucăți de scînduri înădite.

Cînd se instalau în mănăstiri, casele de copii începeau prin a transforma bisericile în cluburi, ceea ce făceau, de altfel, cu multă plăcere. Înălțimea bisericilor, care ajungeau pînă la zece stînjeni, și spațiul imens atrăgeau grozav pe pedagogii noștri, care își ziceau: iată unde va putea clocoti cu adevărat munca de club, iată unde se vor rezolva toate problemele noii educații! Reconstruirea acestor biserici costa o sumedenie de bani, dar rezultatele obținute erau cu totul nesatisfăcătoare. Vara era greu să aduni copiii într-o sală întunecoasă, neprietenoasă, cu prea multă rezonanță, iar iarna, aerul din club nu se deosebea cîtuși de puțin de cel de afară. Și toate acestea, numai din cauză că antreprenorii care le reconstruiau nu se gîndeau că o asemenea încăpere nu poate fi încălzită cu nici un fel de sobă, oricîte tone de lemne s-ar vîri în ea.

Trapezăria de la demisol, cu ziduri și adîncitura ferestrelor de un stîngen și jumătate, cu bolți joase și cu mese străvechi, lungi de un sfert de kilometru, era transformată, se înțelege, în sală de mese. De trei ori pe zi, această sală se umplea de gloata zgomotoasă și nerăbdătoare a copiilor și, de aceea, niciodată nu se putea deretica cum se cuvine. Ferestrele prăfuite deveneau curînd adevărate împărății ale păianjenilor; mîntuitorii, maicele doamnelor și sfinții făcători de minuni, zugrăviți în ulei și acoperiți de mîntuială cu cretă, începeau să tragă cu ochiul la copii, iar mai tîrziu deveneau atît de îndrăzneți, încît bărbile și degetele lor blagoslovitoare înconjurau fără teamă droaia de copii.

În curțile conacelor și mănăstirilor se prăseau puzderie de clădiri: case, căsuțe, atenanse, magazii etc. Cînd vreun pedagog-organizator vedea toate aceste palate, toate aceste coridoare, îi creștea inima de bucurie. Dar pedagogii lațomi de spațiu își greșesc socoteala cu acest belșug de construcții. După o lună, sute de copii stau cocoțați pe toate pervazurile ferestrelor. Se constată că nu s-au instalat tocmai comod, că unele dependințe trebuie refăcute, altele construite din nou, altele mutate în alt loc. Organizatorul energic se ciorovăiește o vară întreagă cu teslarii și cu sobarii, cu gîndul că în toamnă se vor aranja altfel. Dar în cursul iernii vine în colonie un alt organizator, cu alte vederi. Se fac alte construcții și reconstrucții. Într-adevăr, această bogăție de tot felul de imobile oferă un vast cîmp de activitate. În felul acesta, colonia se reconstruiește la nesfîrșit, dar continuă să-i lipsească ceea ce este principal: closete încălzite, o instalație de apă, lumină electrică, canalizare; într-un cuvînt, lipsită

de unitate organică, de armonie. Vederile diferite ale conducătorilor respectivi care se perindă timp de cinci, zece ani, încurcă atît de mult lucrurile, încît, în ultimă analiză, totul continuă să fie incomod și neprimitor. Toată ziua, copiii rătăcesc dintr-o clădire în alta, pentru că într-una e sala de mese, în alta e școala, în alta sînt atelierele, în alta dormitoarele, în alta direcția, și nici una dintre aceste clădiri n-are cuier, iar dacă are, nu este păzit. Și cum nici un copil nu vrea să rămînă fără palton și fără șapcă, rătăcesc toată ziua prin colonie cu paltoanele pe ei. Latrinele de scînduri din curte devin în timpul cel mai scurt improprii pentru menirea lor directă; iarna, scîndurile pereților sînt întrebuințate drept combustibil. În spălătoarele amenajate la întîmplare, dușurile sînt totdeauna murdare și lac de apă; îndeobște nu arată mai frumos decît latrinele. Astfel, cu toate reparațiile și reconstrucțiile care absorb fonduri uriașe, aceste vechituri se coșcovesc, se ruinează și se dărîmă, pînă cînd un foc salvator nimicește ultimele rămășițe ale lumii vechi și, drept urmare, casa de copii este mutată în altă parte.

Clădirea noastră a fost construită de cekistii din Ucraina, din cotizații plătite din salariile lor, ridicînd astfel un monument în memoria marelui Dzerjinski. Cu acest prilej, ei au dat dovadă de clarviziune și precizie în ceea ce privește scopul urmărit, de consecvență și hotărîre în îndeplinirea lui.

La sfîrșitul lunii decembrie 1927, casa noastră a fost terminată și pe dinafară și pe dinăuntru. S-au așezat paturi, s-au pus perdele în cluburi și pictorii au decorat colțurile. În bibliotecă se aflau în rafturi aproape trei mii de volume, în sala de mese și la bucătărie totul era pus la punct, iar Karpo Filipovici în persoană se găsea la postul său. Cămarile erau pline cu cele necesare. Numai după ce toate acestea au fost gata, au sosit în comună și primii comunarzi.

Cu acest prilej, mulți tovarăși spuneau că nu s-a lucrat cum se cuvine, că toate acestea seamănă a tot ce vrei, numai a știință pedagogică nu.

Mai auzisem și înainte asemenea predici:

— Nu trebuie să li se dea copiilor totul de-a gata. Nu trebuie să li se construiască și să li se amenajeze totul pînă în cele mai mici amănunte. Colectivul de copii să-și lucreze singur mobilierul și să-și decoreze casa, ca să pășească pe drumul autoorganizării, autoservirii, autoamenajării. Numai astfel se va putea educa un om cu adevărat creator și de inițiativă.

Cît de frumos sună vorbele acestea!

Dar numai cu vorbe nu se face nimic.

Noi sîntem împotriva autoorganizării și autoamenajării. Să nu ne acuze nimeni de oportunism pedagogic.

Firește, e foarte frumos ca înșiși copiii să-și lucreze mobilierul — mesele, băncile, chiar și scaunele. Dar mai întîi trebuie să știi cum să le lucrezi!

Dacă nu știi să faci o masă, n-ai s-o poți face, iar dacă ai s-o faci, ai s-o faci prost, cheltuind mai mult timp și mai mulți bani decît dacă ai cumpăra-o de-a gata de la un magazin. Și nu numai copilul nu va putea face această masă, dar nici chiar ingeniosul organizator, care a născocit acest mod de autoamenajare. Cu un asemenea mod chinuitor de autoamenajare, nu vei obține nici un rezultat educativ. Dimpotrivă, se poate afirma cu certitudine că și cei mai înzestrați copii te vor urî peste o lună, pentru că au fost obligați să doarmă pe jos și să mănînce pe pervazul ferestrei, pentru că au fost obligați să facă ceea ce nu se pricepeau.

Dar nu este chiar așa de ușor să demonstrezi adevăruri atît de simple. Mulți pedagogi simt o deosebită plăcere să arate cu un gest larg vizitatorilor lucrurile din încăperea respectivă, zicînd:

— Copiii au făcut totul singuri!

— Adevărat? Ia te uită ce minune! Foarte interesant! ... Dar cum ați reușit?

... Și atunci încep să-și expună metodele lor strălucite.

— Știți, e foarte simplu... Cînd au venit copiii aici, noi nu le-am pus nimic la dispoziție... Le-am spus: faceți tot ce vă trebuie cu propriile voastre puteri!

Am vrea să întrebăm pe acești educatori:

— De ce nu încercați pe pielea voastră tot farmecul acestei metode? Dacă este atît de folositoare, va fi folositoare și pentru voi: poate că în felul acesta veți dobîndi inițiativă și experiență creatoare. Încercați, împreună cu vizitatorii voștri entuziaști, să vă instalați în odăi pustii și să vă autoamenajați: să vă faceți singuri mese, taburete, să vă lucrați haine etc.

Membrii comunei „Dzerjinski” au intrat într-o casă gata clădită și amenajată. Ei au găsit acolo tot ce trebuie unor băieți și fete: grijă, curățenie, lucruri frumoase, atmosferă îmbietoare, adică ceea ce le-a lipsit atîta vreme și trebuie să aibă de drept toți copiii. Nimeni n-a vrut să facă cu ei experiențe proaste, crude, care la rîndul lor fac pe oameni să devină cruzi.

Primii membri ai comunei „Dzerjinski”

După oarecare chibzuială, am hotărît să nu aducem în comuna noastră o ceată de copii de pe stradă, ca pe urmă să privim cum distrug clădirea. Primele detașamente de comunarzi au fost formate din copii din colonia „Maksim Gorki”. Aceasta nu înseamnă că am ales pe cei mai buni și mai disciplinați dintre gorkiști, și că am lăsat colonia pe seama novicilor și a celor mai slabi din punct de vedere social. Primele detașamente de membri ai comunei „Dzerjinski” cuprindeau și copii puternici și copii slabi, ba chiar și copii destul de îndoielnici în ceea ce privește aptitudinile lor pentru rolul de organizatori ai unei opere noi. Dar toți erau legați între ei prin unitate care exista la „Maksim Gorki”.

Pentru colonizarea Harkovului Nou au fost aleși șazeci de gorkiști, printre care cincisprezece fete. Acești copii au fost desemnați cu trei săptămîni înainte de mutare de către sovietul comandanților coloniei și au luat parte la pregătirile necesare pentru mutarea lor. După ce li s-au confecționat haine noi în atelierele coloniei „Maksim Gorki”, în ziua de 26 decembrie, cei șazeci de copii, îmbrăcați cu haine nou-nouțe, și-au luat rămas bun de la coloniști și, într-o zi de iarnă cu zăpadă, au pornit în întîmpinarea unei vieți noi.

Au intrat în noua lor casă, plini de zăpadă, îmbujorați și voinici, nu cum veneau de obicei vagabonzii la noi. Paltoanele de postav scămos îi făceau să pară și mai voluminoși.

Majoritatea primilor comunarzi erau în vîrstă de paisprezece-cincisprezece ani, dar printre ei se nimeriseră și cîțiva coloniști vechi de la „Gorki”, reprezentanți ai celor dintîi generații de la Poltava, ale acestui minunat neam de oameni, bunăoară: Viktor Krestovozdvijenski, care se pricepea să muncească, să comande, dar și să petreacă, un băiat devotat cu trup și suflet cauzei comunei de copii și înzestrat cu însușiri excepționale de organizator: o memorie excelentă, capacitatea de a sesiza dintr-o dată mai multe aspecte, obișnuința de a-și încorda voința. În afară de acestea, Viktor era și un băiat foarte sincer, cu o fire nobilă. Singurul lui cusur, rămas de pe timpul vagabondajului, era disprețul pentru școală. Avea totdeauna o atitudine disprețuitoare pentru năzuința multor copii de a intra la o facultate muncitorească și, în adîncul sufletului, îi socotea „domnișori”.

Mitea Ceveli — „învățăcelul” lui Viktor — se deosebea de el în multe privințe, dar era tovarășul lui nedespărțit pe

drumul vieții. Fusese un colonist ideal la „Gorki”; era îngrijit, zvelt și scump la vorbă. Dmitri păstra o neclintită încredere, atât în valoarea coloniei, cât și a comunei. Văzuse multe case de copii, chiar luase parte la reorganizarea câtorva colonii în descompunere. Era foarte chipeș, dar nu socotea aceasta nici ca un merit al său, nici ca o armă și avea o atitudine extrem de rezervată față de fete.

Atât Viktor, cât și Dmitri erau în vîrstă de șaptesprezece ani.

În al treilea rînd trebuie să-l pomenesc pe Kiril Krupov, tot un „veteran de la Poltava”. Kiril s-a arătat a fi totdeauna un băiat foarte capabil și, în momentul de față, învață la Institutul de învățămînt superior din Harkov. Mereu activ, era un membru de nădejde al celei comsomoliste. E adevărat că, uneori, se lăsa cuprins de o veselie ușuratică. Cîteodată începea să zburde nitamnisam. Nevoia lui de destindere după muncă se manifesta prin sărituri sălbatice și prin alergături nebunești, căci nu totdeauna izbutea să evite ciocnirile cu oamenii și obiectele. Avea clipe cînd părea „apucat”. Atunci devenea dintr-o dată uituc și nedisciplinat. Pentru aceste isprăvi avea de dat socoteală la adunările generale alături de puștani. Dar, în general, era un tovarăș bun și un comunard excelent.

Pavlușa Perțovski era un băiat neînchipuit de bun la suflet, iubit de toți comunarzii și cu convingeri neclintite. Oamenii ca el sînt puternici, înainte de toate, pentru că știu să renunțe la orice și să se împace cu orice, cînd e vorba de condițiile materiale.

Nikolai Verenin era plămădit din alt aluat. Cînd venise la noi, era un băiat lacom și foarte necinstit. Nu vedea nici o deosebire calitativă între cuvintele „a cumpăra”, „a schimba”, „a lua cu forța”, „a fura”, și întotdeauna alegea metoda care i se părea cea mai comodă. Viața în colectivul „Gorki”, un colectiv foarte tenace, care nu se dădea înapoi de la nici un fel de răfuială, avusese înrîurire asupra lui Verenin, numai în sensul că-l silise să fie mult mai prudent. Verenin nu era un băiat prost. În colonia „Gorki” făcuse parte dintr-o grupă superioară și era considerat drept unul din cei mai instruiți comunarzi. Se pricepea să strîngă în jurul lui cîtiva tovarășii nedisciplinați, pentru ca împreună cu ei să joace cărți, să se furișeze în cămară, să ochească metodic lucrurile ușor de șterpelit etc. Verenin îi lua pe novici sub protecția lui chiar din prima zi și-i exploata cum îi venea mai bine la socoteală. Exploata și pe unii băieți mai mari, dintre cei mai

slabi de minte. Printre aceștia din urmă era și Ohotnikov, pe care copiii îl porecliseră „Timpilă”. Totuși, politica lui Verenin începuse să dea greș încă de pe cînd se afla în colonia „Gorki”, unde fusese dat afară din Comsomol și considerat drept un om josnic.

Chiar în ziua cînd noii membri ai comunei „Dzerjinski” s-au mutat de la Kuriaj la Harkovul Nou, Verenin a primit sarcina să însoțească o căruță cu bocanci și, firește, o pereche a dispărut. Verenin nu era singur. Împreună cu el se afla și Sokov, un băiat înalt, liniștit, a cărui înfățișare inspira încredere. Verenin s-a dezvinovățit, arătînd că împreună cu dîșii fusese și grăjdarul și că, la un moment dat, au fost nevoiți să lase căruța cu el. Astfel, chiar din prima zi, în comuna „Dzerjinski” a trebuit să se ia în cercetare o afacere atît de murdară.

Ne-am început viața în casa noastră cea nouă cu organizarea conducerii autonome.

De îndată ce comunarzii și-au scos mantalele și au făcut cunoștință la repezeală cu clădirea comunei, Krestovozdvijenski a pus mîna pe trompeta de semnalizare cumpărată în ajun, datorită unui lăudabil spirit de prevedere, și în palatul nostru au răsunat pentru prima oară sunetele vechiului semnal atît de cunoscut tuturor, care chema cu neînduplecare:

„Grăbește-te, grăbește-te, haide mai repede!”

Copiii vioi, bucuroși, încîntați atît de clădire, cît și de hainele lor nou-nouțe, s-au adunat în goană în sala „clubului zgomotos”. Ștergînd cu palma muștucul trompetei, Vitka s-a pornit pe rîs:

— Bravo! Numai o singură dată am sunat și toți sînt în pîr.

Într-adevăr, în colonia „Gorki”, ca să convoci adunarea generală, și încă una urgentă, trebuia să colinzi cu trompeta toate clădirile și toate fundăturile.

Cei șaiszeci de proaspeți comunarzi se așezară în „clubul zgomotos”, pe canapele noi lucrate la Kiev.

La adunare am făcut socoteala că pentru lăcătușărie trebuie două schimburi, pentru timplărie două, pentru croitorie două: deci, șase detașamente. Mai rămînea cizmăria, deci încă două detașamente, dar în privința aceasta erau oarecare îndoieli.

— Aici sînt niște ateliere și niște mașini așa de strașnice, încît nimeni n-o să vrea să meargă la cizmărie, spuneau băieții.

S-a mai pus la cale un detașament, detașamentul economic. Potrivit schemei de la „Gorki”, din acest detașament făceau parte chelarii, intendenții, magazinerii, secretarul sovietului comandanților și, în general, toate persoanele cu funcții din colonie, precum și copiii care îndeplineau munci individuale.

Adunarea a hotărât ca fiecare comunard să scrie numai decît pe un petic de hîrtie în ce atelier vrea să lucreze, pentru ca sovietul comandanților să se întrunească fără întîrziere și să cerceteze toate aceste bilete. Pe loc, adunarea a ales sovietul comandanților și i-a dat sarcina să repartizeze comandanții pe detașamente. Tot atunci, Mitea Cevoli a fost ales secretar al sovietului. Primii noștri comandanți au fost Krestovozdvijenski, Narski, Sokov, Perțovski, Șura Storček și Nina Ledak.

Îndată ce au ieșit de la „clubul zgomotos”, Vitka a început să sune „adunarea comandanților”.

Comunarzii s-au împrăștiat prin încăperi, mai cu seamă prin ateliere, unde-i așteptau mașini-unelte noi: strunguri, mașini de găurit, șepinguri, mașini de frezat și de dăltuit.

În acest timp, în camera sovietului, Mitea Cevoli, uitîndu-se la cei șase cu ochii săi negri, pătrunzători, rosti cu vocea lui de bas în prefacere:

— Declar deschisă ședința sovietului comandanților comunei de muncă „Dzerjinski”.

Mihailo Narski, a cărui înfățișare excludea orice idee de solemnitate, zise peltic, cu o notă de veselie în glas:

— Asta-i soviet de comandanți la voi? Numai șase oameni! Mă umflă rîsul! Ce, la noi în colonie așa era?

Dar Mitea îl întrerupse furios:

— Dacă te umflă rîsul, ieși pe sală și rîzi!

Fisticit, Narski își lăsă capul în jos și-i răspunse:

— Dar ce am făcut? N-am făcut nimic... Am spus și eu așa...

Sovietul comandanților a fost nevoit să stea mult timp în jurul mesei pînă ce a izbutit să repartizeze comunarzii pe detașamente, ținînd seama de toate particularitățile și dorințele fiecăruia, precum și de cerințele șefului de producție. Cel mai greu a fost cu atelierul de cizmărie; nimeni nu voia să-și consacre viața cizmăriei. De aceea, peste cîtva timp a trebuit să-l închidem.

Ne-am ocupat și de Nikolai Verenin. El a mai încercat o vreme să se dezvinovățească, apoi și-a mărturisit păcatul, iar Mitea i-a spus:

— Bagă de seamă, să fie pentru ultima oară, fiindcă altfel nu știu ce aş fi în stare să-ţi fac.

Şi, lucru ciudat: Verenin a primit cuvintele lui Mitea ca pe o poruncă sacră: greşeala din ziua aceea a fost într-adevăr ultima.

Detaşamentul întâi

În momentul de faţă, în comună sînt douăsprezece detaşamente.

Colectivul primar de producţie din comună a fost totdeauna detaşamentul de comunarzi, nu clasa sau dormitorul.

Potrivit sistemului nostru, grupul de comunarzi care lucrează în acelaşi atelier, într-unul din schimburi, constituie un detaşament.

În felul acesta, am obţinut:

Detaşamentul întâi: secţia de ştrungărie-lăcătuşărie, schimbul întâi.

Detaşamentul al doilea: aceeaşi secţie, schimbul al doilea.

Detaşamentul al treilea: tîmplărie, schimbul întâi.

Detaşamentul al patrulea: tîmplărie, schimbul al doilea.

Detaşamentul al cincilea: atelierul de croitorie, schimbul întâi.

Detaşamentul al şaselea: atelierul de croitorie, schimbul al doilea.

Detaşamentul al şaptelea: secţia de turnătorie, schimbul întâi.

Detaşamentul al optulea: secţia de turnătorie, schimbul al doilea.

Detaşamentul al unsprezecelea: nichelatorii, schimbul întâi.

Detaşamentul al doisprezecelea: nichelatorii, schimbul al doilea.

Numai detaşamentul al zecelea grupează în el copiii din amîndouă schimburile care lucrează la „miezuri”, pentru că nu avea rost să-i împărţim. Am fi obţinut detaşamente prea mici.

Detaşamentul al nouălea e de rezervă: el dă oameni celorlalte detaşamente, cînd vreun copil se îmbolnăveşte sau este trimis să lucreze în altă parte. De obicei, din detaşamentul al nouălea fac parte comunarzii care nu şi-au precizat încă înclinaţiile în privinţa producţiei şi novicii. Acestora din urmă li se dă posibilitatea să se hotărască, lucrînd de probă într-un atelier.

Unele dintre detașamente au și format colective puternice, altele, dimpotrivă, nu reușesc să aibă un efectiv stabil. Astăzi, primele șase detașamente sînt alcătuite din copii care se află de mult în comună.

Comunarzii s-au împărțit pe schimburi, în funcție de grupa școlară din care fac parte. În ultimul an școlar, în comună au funcționat șase clase ale școlii de șapte ani: o grupă pentru clasa a treia, două pentru a patra, două pentru a cincea și una pentru a șasea.

Cel mai bun și mai merituos detașament din comună e detașamentul întîi. În cele opt luni cît a durat întrecerea socialistă dintre detașamente, acesta a fost învingător timp de trei luni.

În detașamentul întîi, din întîmplare, sînt numai comunarzi vechi, toți unul și unul, — cei mai iscusiți metalurgiști ai noștri. Din cei paisprezece băieți, șapte au fost comandanți, unii chiar de mai multe ori. Acum, mulți dintre ei au posturi de răspundere — locțiitor de director, membri în comisia sanitară (în comisia sanitară este ales întotdeauna comunardul cel mai disciplinat și mai curat). Detașamentul întîi poartă titlul de onoare de detașament comsomolist, pentru că este alcătuit exclusiv din comsomoliști. Detașamentul este comandat de Fomichev. Nu e prima oară cînd a fost ales în postul de comandant.

Fomichev este un băiat vesel, inteligent, un lucrător capabil, care va urma fără îndoială o facultate muncitorească. Nu e multă vreme de cînd el și Volciok au trecut la strung; acum sînt primii la secția de strungărie, l-au întrecut chiar și pe Volenko, care era cel mai bun strungar al nostru. Atît Volciok, cît și Volenko, fac parte din detașamentul întîi. Între ei există raporturi ciudate. Dintr-o serie de motive, nu se iubesc, dar caută să n-o arate. Volenko este foarte invidios pe Volciok din pricina succeselor lui la secția de strungărie și a situației sale excepționale în comună.

Volciok e iubit de toată lumea și se bucură de prestigiu în comună. Are șaptesprezece ani, dar de mult e în Comsomol. Totdeauna e prietenos cu fiecare, zîmbetul nu-i dispare niciodată de pe buze și, în același timp, e disciplinat și ordonat ca un adevărat comunard. Vechi comandant al fanfarei, știe s-o țină zdravăn în mîini, cu toate că la fanfară s-au nimerit să fie elemente cu mare greutate în comună. Comunarzii sînt încîntați de talentul muzical al lui Volciok. Ce-i drept, nu este un muzicant de duzină. Întrucît este primul care dă semnalul cu trompeta, este scutit de școală de

către consiliul pedagogic, dar frecventează cu asiduitate Institutul de muzică, clasa de fanfară. Comunarzii s-au obisnuit de mult cu fanfara lor, totuși se adună buluc să asculte ori de câte ori Volciok cîntă minunatele lui triluri. Pentru asemenea măiestrie, comunarzii ar fi în stare să-l ierte multe păcate. Volciok se pricepe să comande fără să țină seama de slăbiciunile tovarășilor săi și fără să deștepte în ei o pornire de vrăjmășie împotriva lui. Iată de ce detașamentul a izbutit să obțină atît de ușor steagul comunarzilor, pe vremea cînd îl comanda Volciok, și să-l păstreze trei luni, și nu l-a cedat detașamentului al cincilea decît în urma unei aprige lupte.

În prezent, Volciok este subordonat lui Fomicev, care comandă detașamentul întîii, dar Fomicev, cîntînd la bariton în fanfară, este subordonat lui Volciok în calitate de comandant al fanfarei. Și dacă Volciok este ireproșabil în detașament, nu se poate spune același lucru despre Fomicev ca membru al fanfarei. Nu este de loc un fenomen rar ca Fomicev să întîrzie la repetiție, să piardă muștucul sau vreun caiet de note, să facă scandal în timpul repetițiilor. O dată, capelmaistrul nostru, Timofei Viktorovici, l-a poftit chiar să părăsească fanfara.

Volciok a fost nevoit, în repetate rînduri, să-l cheme pe Fomicev la ordine, uneori chiar să-l scoată la raport în fața organelor superioare ale comunei.

Dar Fomicev are un caracter blajin, nu se supără niciodată pe Volciok și îi făgăduiește mereu că „nu se va mai repeta”. Îi vine greu să-și biruie firea ușuratică și cam sugubeață. Iar pe Volciok îl iubește ca toți ceilalți comunarzi și, cu tot refuzul lui Volciok, a stăruit în sovietul comandanților și a obținut să fie numit ajutorul său în detașament.

Nu de mult, detașamentul întîii a primit sarcina să stropească straturile de flori din fața clădirii principale. Dar comandantul n-a organizat treaba cum se cuvine: n-a repartizat munca între comunarzi, n-a ținut seamă de celelalte munci ale detașamentului, nici de învoirile hotărîte pentru ziua de odihnă, n-a luat în primire la timp stropitorile și nici n-a pus la punct furtunurile. Într-un cuvînt, a încurcat așa de bine lucrurile, de-ți venea să-ți pui mîinile în cap. Și toate acestea nu din cauză că n-ar fi destul de inteligent, ci pur și simplu fiindcă este lăsător și uituc.

S-a produs un talmeș-balmeș de neînchipuit; comunarzii s-au supărat foc pe comandantul lor.

Privind zimbitor harababura din munca detașamentului, Volciok spune lui Fomicev:

— Mă, da' deștept mai ești! Cum de repartizezi un băiat la furtun pentru ora șase seara, dacă el e de planton de la ora cinci?

Burzuluindu-se, comandantul strigă:

— La trăncănit nimeni nu vă întrece, dar cînd e vorba de muncă, trebuie să mă căciulesc la fiecare! Zici că Boiarcuik e de planton? Bine! Dar de ce nu ia furtunul Skrebnev? Tu le ții partea și ei nu mai pot de bucurie.

Volciok îi răspunde liniștit:

— Ești un caraghios! Ce tot îndrugi? Parcă Skrebnev poate să mînuiască furtunul? Nu este în stare nici să-l ridice măcar.

În asemenea cazuri, Fomicev nu poate judeca. Se aprinde și strigă, pune mîna pe primul băiat care-i iese în cale și de obicei o nimerește ca nuca în perete.

— Boiarcuik, du-te la straturi!

Șiret și pus pe șotii, Boiarcuik, cel cu părul roșu, întoarce spre comandant mutra lui pistruiată și, holbîndu-și ochii la dînsul, îl întreabă cu viclenie:

— Să mă duc la straturi? Dar nu mi-ai spus mai adineauri să aduc butoaiele? ...

Toată lumea începe să rîdă.

Atunci, cu desăvîrșire zăpăcit, Fomicev ordonă:

— Fără multă vorbă! Volciok, treci la furtun!

Volciok rîde cu hohote:

— Mă, caraghiosule, dar numai eu? Nu tot eu am fost la furtun și ieri și alaltăieri? De ce arunci totul în spinarea mea? ... Bine, fie și de data asta, că n-am încotrol

Volciok are de furcă cu straturile pînă noaptea tîrziu; umple butoaiele cu apă, întinde furtunul ud ca să se usuce și face curățenie în vestibul, pe unde trece furtunul, înșurubat la un robinet din casă.

Alături de el muncește cu încordare însuși comandantul, dar fără să mai conducă munca. Trei-patru comunarzi din detașament, îndrumați de Volciok cel vesel și scăpărînd de istețime, manevrează cu energie stropitorile.

Volenko duce o politică șireată și complicată. Acesta e un băiat serios, cam înrăit și cam neîncrezător.

Fire foarte activă, și-a meritat pe deplin titlul de locțiitor de director pe care-l poartă. Dar chiar și acum cînd ocupă acest post, și deci e atît de aproape de conducerea comunei, tot mai este gata să bănuiască tot felul de nedreptăți și să ia apărarea acelor care i se par asupriți. Dar, întrucît în comună nu există asupriți, Volenko ia deseori apărarea scandalagiilor

și a celor care au avut ghinionul să fie prinși cu vreo boro-boată. Astfel îl susține și pe Fomicev. Această situație duce deseori la conflicte cu Volciok. Când poartă brasarda albastră a locțiitorului de director, Volenko e invulnerabil, hotărârile lui nu se discută și se folosește de această situație în lupta lui surdă împotriva autorității lui Volciok.

O dată, Volciok a supus cazul lui Fomicev în fața adunării generale.

Fanfara noastră urma să cînte la un club din oraș. Începea partea oficială, toată fanfara era în păr, dar pe Fomicev ia-l de unde nu-i. Au trimis să-l caute și au dat de el la bufet. Băieții îl zoreau:

— Hai mai repede, Fomicev!

Dar el de colo:

— Ce, nu mă lăsați nici să-mi trag răsuflarea?

— De ce să-ți tragi răsuflarea? Doar n-am cîntat încă.

— Da, drumul?

Volciok a fost nevoit să se ducă el însuși să-l cheme. Întors la fanfară, Fomicev a declarat că nu-și găsește muștucul. Îl uitase în buzunarul paltonului. Astfel, partea oficială a fost cîntată cu un singur bariton, iar în pauză au trebuit să roage pe tovarășul de serviciu pe club să caute muștucul.

Comunarzii au rămas foarte indignați.

Care mai de care își aducea aminte de păcatele mai vechi ale lui Fomicev. Redko, din detașamentul al patrulea, a propus pe față:

— Din cauza lui, ne facem mereu de rușine. Să-l dăm afară din fanfară și gata!

Stînd întunecat în mijlocul sălii, Fomicev a mîrșit:

— N-ai decît să mă dai afară!

Volciok știa că nu poate să-l dea afară, pentru că un baritonist nu se poate forma peste noapte, dar nici el nu s-a lăsat:

— Așa o să și facem, n-avem încotro.

Cînd s-au sfîrșit dezbaterile, Volenko și-a lansat bomba:

— Mustrare prin ordinul la raport!

Volciok a protestat, gata să izbucnească în plîns:

— Ce mustrare, Volenko?! Doar a avut atîtea muștrări!

— Dar tu ce părere ai? — l-a întrebat Volenko, pe un ton exagerat de serios.

— Ce părere am eu?

Volciok a zîmbit, apoi, întorcîndu-se, a arătat furios spre comandantul său:

— Uitați-vă la el: lui nici nu-i pasă! Trebuie să-i dăm vreo zece corvezi ca să se învețe minte.

În adunare s-a auzit un freamăt de aprobare. Dar Volenko nu s-a dat bătut:

— Dar ce vi se pare vouă așa de grozav? A uitat și gata. Doar n-a făcut-o dinadins.

Pînă la urmă, președintele adunării a pus capăt acestui duel: lui Fomicev i s-a făcut o muștrare prin ordin la raport. Totuși, el nu s-a simțit mai la largul lui. Cînd detașamentul a intrat în dormitor, toți au tăbărit și pe Fomicev și pe Volenko. Acesta își scosese brasarda albastră și deci puteau să-l ia la trei păzește. Pînă la urmă și-a dat el însuși seama că a fost prea îngăduitor cu Fomicev.

Totuși, dacă faci o comparație între Fomicev de acum doi ani și cel de astăzi, nu poți să nu rămii uimit — atît de mult s-a schimbat.

Fusese foarte leneș, neîngrijit, distrat și necioplit. Dă cîte ori adunarea generală nu își pierduse nădejdea; s-ar fi zis că nu mai exista altă soluție decît să-l dea afară din comună.

Ei bine, pe acest Fomicev noi l-am educat și am făcut din el un comunard exemplar. Astăzi, dacă-i mai aduci aminte de trecut, zîmbește cu toată gura și spune: „Ai dreptate!” Mai are încă destule defecte, totuși, nu a fost ales degeaba pentru a doua oară comandantul celui mai bun detașament. El poate uita și încurca multe, dar altul mai bun decît el nu există în secție: știe să discute cu meșterul despre diferitele deficiențe din secție și toți comunarzii lucrează cu plăcere și tragere de inimă alături de el. Iar pe linie de Comsomol și în diferitele comisii din care face parte, dacă vrea și nu uită, duce la bun sfîrșit orice sarcină în mod conștiincios, făcînd apoi o dare de seamă lămurită. Nu există în comună problemă care să nu-l intereseze.

Mai are o calitate: nu-i sare țandăra din nimic și e prieten cu toți membrii detașamentului.

Puștanii

La polul opus se află detașamentul puștanilor.

În momentul de față, nu toți puștanii fac parte din detașamentul al zecelea. Acum vreun an și jumătate, ei se bucurau de o autonomie deplină, constituind o comunitate destul

de puternică de vreo treizeci de copii, aveau dormitoare separate și își alegeau comandantul. Am povestit în altă parte împrejurările în care și-au pierdut independența.

La drept vorbind, puștanii nu săvârșeau crime de nici un fel nici pe vremea aceea. Pe atunci nu erau admiși în atelierelor de producție, dar li se dădea posibilitatea să lucreze în cercul de artă plastică, unde au stricat o sumedenie de materiale și unelte. În cercul de artă plastică era de lucru, nu glumă: de meșterit modele de avioane, o mașină cu abur, de executat lucrări de traforaj, diferite jocuri, printre care vestitul „joc militar”. Avînd mereu nevoie de un „import” de materiale, ca bambus, cauciuc etc., puștanii întrețineau relații externe active. Ei primeau bambus de la organizația sportivă a comunarzilor și, de aceea, așteptau cu nerăbdare un nou accident de schi, care se solda adesea cu ruperea bas-toanelor. Cu cauciucul necesar la confecționarea motoarelor de avion, problema era mult mai complicată. Pentru obținerea lui se întrețineau relații cu o fabrică de avioane din apropiere. Dar cantitățile infime de cauciuc care se puteau procura prin muncitorii și comsomoliștii prieteni nu acopereau nevoile. Într-o zi, puștanii au trimis o delegație chiar la directorul fabricii și, de atunci, și-au asigurat sută la sută această materie primă. Datorită acestui fapt, cercul de artă plastică a început să le absoarbă foarte multă energie și nu mai găseau timp pentru efectuarea corvezilor. Însă, în comună, fiecare comunard avea de făcut diferite munci. Adesea, puștanii nu-și îndeplineau obligația de a face de serviciu în detașamentul de pază. Postul principal al acestui detașament temporar (săptămînal), alcătuit din copii din diferite unități, e în vestibul. Datoria plantonului este să observe ca în comună să nu intre oameni străini, ca toată lumea să-și șteargă picioarele, ca paltoanele să fie agățate în cuiere, nu aruncate la întîmplare pe barele din vestibul. Dar principala lui sarcină este să controleze biletele de intrare în dormitor. Ziua, intrarea în dormitor nu este permisă fără un bilet din partea comandantului de serviciu pe comună. În bilet se menționează pentru cîte minute i se îngăduie comunardului să intre în dormitor și ce anume are dreptul să scoată de acolo. Plantonul controlează biletul și observă ca dispozițiile comandantului de serviciu pe comună să fie executate. Cei-lalți comunarzi, aflîndu-se în post, știau să facă toate acestea fără zarvă și fără certuri. La puștani însă totdeauna ieșea cam anapoda. Ba plantonul, absorbit de cine știe ce spectacol interesant de afară sau din clădirea comunei, scăpa

vreun infractor, ba, dimpotrivă, dădea dovadă de o energie exagerată: i se părea că vreun comunard zăbovea prea mult în dormitor și se repezea într-acolo cu arma. Se isca un conflict și, în acest timp, comandantul de serviciu pe comună nota în raportul său că plantonul a lipsit din post. Puștaniile aveau de suferit mai ales de pe urma faptului că ziua are prea puține ore. Niciodată nu dovedești să-ți faci toate treburile prevăzute în plan, fără a mai vorbi de munca peste plan. Doar nu lucrezi numai la cercul de artă plastică, trebuie să și înveți bine lecțiile, să te mai și joci, să te duci în pădure, să te scalzi, să mai treci și pe la sovietul comandanților ca să afli noutățile, să te răfuiești cu vreun inamic, să mai stai și de vorbă, să faci și de planton, să te mai și speli câte puțin, să te mai cureți. Puștaniile nu mai pridideau cu atâtea treburi. Ce-i drept, anumite operații nu-i prea interesau, de pildă, spălatul, lustruitul bocancilor etc. Pe lângă toate acestea, în activitatea lor, puștaniile adoptau un ritm ultrarapid, ocolind majoritatea obstacolelor, așa-numite mecanice, în modul cel mai simplu: săreau peste garduri, intrau pe ferastră, călcau de-a dreptul pe straturile de flori. Firește, toate acestea aveau repercusiuni și asupra îmbrăcăminții. La chip și la port arătau de multe ori revoltător din punctul de vedere al comandantului de serviciu pe comună și al membrului de serviciu al comisiei sanitare. Urma inevitabilul raport și vinovatul era scos la centru în adunarea generală. Comunarii, în general, se purtau blînd cu dînșii, dar aceasta nu-i împiedica să pretindă ordine. Sovietul comandanților socotea că vina acestei veșnice neorînduiei o purtau chiar comandanții. De multe ori li s-a propus puștanilor comandanți buni, dar detașamentul lor ținea sus stîndul independenței: „Nu ne trebuie comandanții voștri, avem noi destui de-ai noștri!” Recuzînd cu deosebit zel pe candidații comisiilor pentru alegeri, ei izbuteau totdeauna, în adunările electorale, să aleagă pe candidații lor.

Toate acestea au fost de mult.

Acum, detașamentul al zecelea ia parte la producție, avînd obligația să confecționeze o mie patru sute de „miezuri” pe zi.

Miezul este o formă făcută din nisip și apă, care se introduce în tipar ca să umple golul proiectat al unui obiect. În procesul turnării, locul ocupat de miez nu se umple cu cupru. Pentru confecționarea miezurilor există șabloane și tipare speciale: pentru colțare de pat, pentru gresoare, pentru tuburi etc. Detașamentul lui Mizeak se împarte în două brigăzi.

Fiecare brigadă trebuie să confecționeze șapte sute de miezuri într-un schimb. Norma aproximativă a unui comunard este de o sută de miezuri într-o zi de lucru de patru ore. Ei mai trebuie să pregătească și sîrma, de capetele căreia stă atîrnat miezul în interiorul tiparului, în timpul turnării. Comunardul primește o copeică pentru fiecare miez.

Mulți dintre membrii detașamentului al zecelea fac acum cîte două sute de miezuri și, datorită acestor succese, se prevede comprimarea, peste puțină vreme, a detașamentului al zecelea și transferarea copiilor mai mari în ateliere mai serioase. Toți visează să lucreze la secția de strungărie.

În detașamentul al zecelea sînt mulți băieți buni. Deocamdată vom vorbi numai despre „vechiul” nostru comunard Petka Romanov.

Petka are un frate, Aleksei, mai mare decît el cu un an și jumătate, un băiat cu multă experiență. Dar Petka are o atitudine oarecum arogantă față de fratele său mai mare. Aleksei e mai nou în comună decît dînsul și numele lui se întîlnește mai des în rapoarte, pentru că e un băiat mult prea întreprinzător și cu înclinații de proprietar.

Petka n-are decît doisprezece ani. S-a născut în Kuban. Soarta i-a împrăștiat de mult familia prin lumea largă. După un scurt stagiul de vagabondaj, el a ajuns în comună. Trei luni mai tîrziu, un centru de triere ne-a trimis și pe Aleksei. Petka și Alioșka sînt scunzi și seamănă foarte mult unul cu altul. Numai că Aleksei e mai vesel și mai puțin cîrn. De obicei, Petka e serios.

Într-o zi, acestor reprezentanți ai familiei Romanov din Kuban li s-a întîmplat ceva nostim.

În ziua cînd Alioșka a fost adus de la centrul de triere, au venit în comună încă doi băieți, amîndoi negri de funingine și de cărbuni de locomotivă, amîndoi într-un hal fără de hal, amîndoi în vîrstă cam de vreo treisprezece ani. Ei au declarat că au lucrat în Bazinul Donețului și că acum vor să intre într-o casă de copii. Sovietul comandanților, întrunit de urgență, s-a arătat binevoitor față de dîșii. Comunarzii le-au dat de mîncare, i-au îmbrăcat în niște haine vechi, i-au poreclit „mineri”, dar au refuzat să-i primească în comună: minerii nu știau carte, iar noi nu avem clasa întîi. S-a hotărît să fie duși la centrul de triere și să se ceară acestuia să ia măsuri ca să fie trimiși într-o colonie.

Minerii au acceptat. Li s-a permis să rămînă peste noapte la noi. După ce au părăsit sovietul comandanților, minerii s-au apucat de joacă pe undeva cu băieții ceilalți.

A doua zi am uitat de dînşii, nici eu nu ştiu cum. Abia spre seară mi-am amintit că trebuie să aduc la îndeplinire hotărîrea sovietului comandanţilor. L-am chemat grabnic pe Narski şi, dîndu-i un bilet către conducerea centrului de triere, i-am spus:

— Du-i pe minerii ăştia la centrul de triere. Poftim o scrisoare din partea sovietului comandanţilor şi bani de drum.

Gata oricînd să execute ordinele, Narski mi-a răspuns salutînd : „Am înţeles!” şi s-a grăbit să plece ca să execute ordinul. Ca de obicei, peste cîteva clipe s-a întors:

— Pe care puştani să-i duc?

— Cum pe care să-i duci? Pe cei doi care au fost ascultaţi ieri în sovietul comandanţilor... Pe minerii.

— A, ştiu! — s-a bucurat Narski. — Pe minerii. Ştiu, ştiu.... Dar unde or fi?

— Undeva, prin grădină. Caută-i şi du-i la centrul de triere. Vezi, să-i primească. De nu, nici să nu te mai întorci.

— Am înţeles! — a repetat Narski şi a dispărut.

Peste vreo două ore, unul dintre comandanţi l-a văzut pe Petka stînd pe scara principală şi plîngînd.

— Ce-i cu tine? De ce plîngi?

Petka a întors capul şi s-a oprit din plîns, dar n-a vrut să vorbească.

Comunarzii nu plîng aproape niciodată, de aceea toţi erau convinşi că lui Petka i s-a întîmplat ceva grav.

— Spune, de ce plîngi?

Petka s-a ridicat de pe scară, s-a apucat cu mîna de balustradă şi a rostit serios şi hotărît:

— Alungaţi-mă din comună.

— De ce?

— Nu mai vreau să stau aici.

— Da' de ce?

— Trimiteţi-mă la frate-meu.

Toată lumea s-a mirat. Din cîte se ştia, Petka n-avea nici un frate la care să poată fi trimis.

— La care frate?

— Cum la care?! La fratele meu mai mare...

— Unde stă?

— Nu ştiu... Nu ştiu unde l-aţi trimis voi.

— L-am trimis noi undeva?... Ce tot îndrugi? Nu ţi-e bine?

— Am văzut cu ochii mei... L-a dus Mișka Narski. Eu l-am întrebat: „Unde-l duci?” Dar el mi-a zis că „nu-i treaba mea”. Și l-a dus.

— Narski l-a dus în oraș pe fratele tău? Numai pe el?

— Nu, a mai luat un băiat.

Am cercetat cazul numaidecît și am aflat ceva nemaipomenit. Narski înhățase și dusesese în oraș pe unul dintre mineri și pe Alioșka Romanov. Celălalt miner continua să se joace în grădină și se simțea minunat.

Am fost nevoit să organizez de urgență o nouă expediție, să-l trimit plocon pe cel de-al doilea miner și să-l aduc îndărăt pe Romanov.

Petka s-a bucurat mult de întorsătura aceasta a lucrurilor. După ce s-a întors expediția, și-a cercetat îndelung fratele regăsit, l-a ajutat să facă baie și să se schimbe și l-a călăuzit prin comună. Apoi a înduplecat sovietul comandanților să-l repartizeze pe Alioșka în detașamentul său.

Dar de cînd Alioșka a devenit el însuși comunard în toată puterea cuvîntului, Petka nu-l mai protejează. Își ocărăște fratele la adunările generale, în zîmbetele sălii întregi, și-l trece în raport cu orice prilej.

Petka e întotdeauna preocupat și plin de griji. De un singur lucru se teme: de vizitatori și de delegații. Are groază de vizitatori și de delegații, de cînd a făcut de rîs comuna și toată organizația de pionieri.

Într-o zi a venit în comună un membru al unei înalte organizații de partid. Întîlnindu-l pe Petka în sală, i-a ridicat în sus obrazul împodobit cu un nas ascuțit și a intrat în vorbă cu el:

— Așa comunard mai zic și eu! Știi carte?

— Cum să nu! — i-a răspuns Petka.

— Poate te pricepi și la politică?

— Bineînțeles!

— Știi cine-i Chamberlain?

— Știu, a zîmbit Petka.

— Ia spune!

— E președintele Comitetului executiv din Harkov.

Vizitatorul a izbucnit în hohote de rîs.

— Nu mai spune? Ai cam scrîntit-o, drăguță.

Petka s-a gîndit un timp, apoi, neîntrezărind de loc pînța să iasă din încurcătură, a dat din mîină a deznădejde.

Și a fugit în parc.

De atunci, cum vede un grup de vizitatori sau o delegație, Petka dispare în pădure.

Dimineața în comună

E noapte. Toată lumea doarme în comună. Numai plantonul veghează. În vestibul, lângă plăcile comemorative de marmură, se află o banchetă de stejar. E locul plantonului.

Toți comunarzii, fără excepție, fac de gardă. Fiecare planton stă în post două ore. Sovietul comandanților numește pe două perioade de câte cinci zile un caporal de schimb, scutit de toate muncile din comună, care are obligația să supravegheze ca plantoanele să fie schimbate cu regularitate și să-și îndeplinească cum se cuvine îndatoririle. Caporalul de schimb este comandantul gărzii din comună și seara dă raportul despre situația detașamentului de pază. Acesta este format din comunarzii care fac de pază în cursul unei zile.

Rareori se menționează în acest raport greșelile plantoanelor. Comunarzii sînt oameni disciplinați și, după cît se pare, în comună nu s-a întîmplat niciodată ca plantonul să nu se prezinte la timp în post sau să-și părăsească postul cînd îi trăznește prin minte. Ce-i drept, uneori au loc incidente, dar numai cu comunarzii cei noi. Dacă un băiat adoarme în timpul serviciului, nici un comunard nu scapă prilejul de a-i lua arma.

Cînd bietul planton se trezește, își dă seama numaidecît că nenorocirea nu poate fi reparată. Va trebui să-și piardă toată dimineața căutîndu-și arma și încă va fi bine dacă va izbuti să-l descopere pe răpitor și să-l înduplece să i-o înapoieze. În majoritatea cazurilor, pușca e găsită îndată ce știrea despre purtarea rușinoasă a plantonului a făcut ocolul comunei; atunci, asupra paznicului somnoros se abate o ploaie de întrebări:

- Dar unde ți-e pușca?
- Cum de te-ai făcut de rîs în halul ăsta?
- Într-o zi a trecut pe la noi o comisie pedagogică:
- Ce-i aici la voi, cazarmă? Pentru ce puneți santinele?
- au întrebat, speriați, membrii comisiei.

Cu chiu cu vai am izbutit să-i convingem pe pedagogi că în nici un caz n-am putea trăi fără santinele; în dormitoare ar fi o dezordine și o murdărie fără de seamăn. Doar în comună vin sumedenie de străini care cred că faptul de a aduce în casă vreo jumătate de kilogram de praf și de murdărie e un fleac despre care nu merită să se vorbească.

Comunarzii însă știu bine că praful adus pe talpa ghetelor va trebui îndepărtat a doua zi cu periile și cu cîrpele. De

altfel, praful nici nu poate fi îndepărtat în întregime; o mare cantitate intră în plămîni.

Aceste considerații i-au convins, în oarecare măsură, și pe pedagogi. Atunci ni s-a pus întrebarea:

— Dar ce nevoie are santinela de armă? Doar nu trage.

La această întrebare a fost mai greu de răspuns. Într-adevăr, plantonul nu trage cu pușca, pentru că nici n-are cartușe. Dar comunarzii țin mult ca plantonul să aibă în mîinile sale o armă. Ea este simbolul importanței lui și arată că de fapt colectivul îi dă o sarcină de încredere: apărarea colectivului. Comunardul știe, de asemenea, că arma din mîinile lui este simbolul viitoarei arme pe care va trebui s-o ia în mînă pentru apărarea patriei sale muncitorești, pentru apărarea Revoluției. Faptul că acum are datoria să-și îngrijească pușca și să răspundă de ea îi va ușura îndeplinirea viitoarelor obligații ostășești.

În afara de aceasta e logic și rațional ca un planton să aibă o armă în mînă. Atît comunarzii, cît și străinii care vin în comună, își dau seama imediat că au în fața lor un planton căruia trebuie să i se supună fără discuție.

Comunardul-planton are dreptul să stea jos și nu trebuie să se scoale în picioare decît atunci cînd intră directorul comunei, comandantul de serviciu pe comună sau comandantul detașamentului de pază. În felul acesta, noi transformăm serviciul de planton într-o gimnastică a atenției și a vigilenței, ascuțind văzul și auzul comunardului, obișnuindu-l cu concentrarea tăcută, atît de necesară unei santinele.

Comisia pedagogică, despre care am pomenit, era revoltată:

— Dar asta e prea din cale afară! Cum să stea băiatul, așa, degeaba, fără să spună o singură vorbă? Dați-i o carte cel puțin, ca să-și petreacă timpul cu folos. Nu-i de loc interesant să stai așa!

Un militar — reprezentant al G.P.U.-ului, care era de față, neinfectat cu „teorii” pedagogice, a îngălbenit de uimire.

— Cum ați spus? Să i se dea santinelei să citească o carte? E cu putință una ca asta?

Într-un cuvînt, noi facem această crimă pedagogică și plantonul nostru are o pușcă.

De obicei, comunarzii care fac de gardă sînt foarte severi. În raportul său, plantonul notează cele mai mici încălcări ale disciplinei sanitare și generale: „Badenko n-a închis ușa în urma ei”, „Kotlear nu și-a șters picioarele”, „Orlov n-are agățătoare la palton”.

Detașamentul de pază are dreptul să predea la magazie orice palton care n-are agățătoare, astfel că posesorul paltonului e nevoit să ceară de la secretarul sovietului comandanților un bon pentru eliberarea paltonului său de la magazie.

Nu de mult, Petka Romanov, fiind de planton, a trecut în raport pe șeful producției, pe Solomon Borisovici Levenson, un om stimat de toată lumea, pentru că, la invitația lui de a-și șterge picioarele, a răspuns: „Pentru ce? Am pantofii curați”. Solomon Borisovici a fost nevoit să-și ceară scuze și să dea explicații în adunarea generală a comunarzilor: „Eu sînt foarte ocupat, trebuie să alerg mult și uneori uit”.

Plantonul nostru are destul de lucru ziua, dar nu se plictisește nici noaptea. În clădirea comunei nu rămîne în timpul nopții nici un adult, pentru că toate locuințele personalului didactic se află în alte clădiri, iar educatorii nu fac de serviciu în comună. De îndată ce personalul didactic pleacă, plantonul încuie ușile, închide cabinetul directorului și controlează dacă detașamentul de serviciu a închis toate ferestrele. Plantonul de seară are o fișă pe care trece numele persoanei care trebuie sculată înaintea tuturor. Această fișă se transmite plantoanelor următoare.

Mai întîi trebuie sculată „jupîneasa șefă”. Această funcție cade cel mai adesea în sarcina băieților, dar denumirea își păstrează prin tradiție genul feminin. Cheia de la bucătărie este păstrată de jupîneasa șefă și, o dată cu venirea ei, începe viața la bucătărie.

După jupîneasa șefă se scoală comandantul de serviciu pe comună sau prescurtat C.S. Poate fi recunoscut după brasarda lui roșie. În comună sînt în total nouă comunarzi care fac de serviciu. Colegiul lor este ales de adunarea generală o dată cu sovietul comandanților, pe termen de trei luni, de obicei dintre comunarzii mai vîrstnici. C.S. organizează întreaga zi de muncă a comunei, C.S. inspectează comuna, semnează bonurile către cămară ale jupînesei șefe, controlează toate încăperile comunei și primește de la planton cheia de la cabinetul directorului. La șase fără un sfert, plantonul îl trezește pe gornistul de serviciu. Gorniștii sînt și ei în număr de nouă. Fiecare C.S. are un gornist permanent, atașat lui, cu care s-a obișnuit să lucreze. Nu este un lucru simplu să fii gornist în comună. Sînt foarte multe semnale, toate mai mult sau mai puțin complicate și, de aceea, toți gorniștii se recrutează din fanfară.

La ora șase precis, răsună un semnal în comună. E o melodie veselă, construită pe note scurte. Pentru această melo-

die s-au găsit de mult cuvintele potrivite, de altfel, ca pentru majoritatea semnalelor:

*Noaptea a trecut. Sculați-vă fraților!
Umbra și lenea dispar,
Ziua strălucește.
Haideți, la motor,
La banc și la topor!
E timpul să ne sculăm,
De muncă să ne apucăm!*

Comuna, cufundată pînă atunci în somnul de dimineată, se umple dintr-o dată de larmă.

Comunarzii se apucă imediat de curățenie. În comună nu există detașamente speciale de curățenie; nouă nu ne dă mîna să lipsim producția de o parte din forța de muncă. Nu scoatem din producție decît pe C.S., pe comandantul detașamentului de pază și pe jupîneasa șefă. Curățenia se face de către toți comunarzii laolaltă. N-a fost de loc ușor să rezolvăm această problemă. Modul de a face curățenie a fost hotărît în mod definitiv în sovietul comandanților abia la a cincea convocare. În fiecare dimineată trebuie să se facă curățenie în toată comuna, adică trebuie să se spele dușumelele acolo unde nu este parchet, trebuie să se măture, să se șteargă praful de pe pereți și de pe obiecte, să se șteargă geamurile și rampele scărilor, să se curețe closetele, să se frece tot ce este de alamă, să se aranjeze draperiile și perdelele. F o muncă uriașă, pe care cei o sută cincizeci de comunarzi ahia izbutesc s-o biruie.

Chiar și repartizarea acestei munci — împărțirea întregului teritoriu al comunei între cei care fac curățenia și mai cu seamă repartizarea uneltelor trebuitoare — a fost la timpul său o problemă dintre cele mai complicate, care a cerut inventivitate și precizie. Astăzi, muncile în legătură cu facerea curățeniei se repartizează de către sovietul comandanților, într-o ședință obișnuită, pe o decadă înainte, în ziua a noua a fiecărei decade. Corvezile se dau pe detașamente. Munca într-un domeniu sau altul este evaluată în puncte, de pildă:

Curățitul unui closet	4 puncte
Ștersul prafului într-o clasă	2 puncte
Măturatul „clubului zgomotos”	4 puncte
Ștersul prafului în „clubul liniștit”	4 puncte
Ștersul prafului de pe rampele scărilor	3 puncte
Ștersul prafului în cabinet	1 punct
Măturatul cabinetului	1 punct
Ș.a.m.d.	

În total șaptezeci și cinci de puncte, ceea ce înseamnă că la fiecare doi comunarzi revine un punct. În concordanță cu aceasta, fiecare detașament are de executat un anumit număr de puncte, de pildă: detașamentul al zecelea, patru puncte, pentru că numără opt comunarzi, iar detașamentul întâi, șapte puncte, pentru că e alcătuit din paisprezece comunarzi. Secretarul sovietului comandanților pregătește din timp biletele. Pe o parte a biletului se scrie denumirea muncii, iar pe cealaltă este însemnat numărul de puncte. Toate aceste bilete sînt așezate pe masă cu numerele în sus și fiecare comandant își ia atîtea puncte cîte revin detașamentului său. Ordinea detașamentelor la tragerea biletelor se schimbă mereu. Dacă într-o decadă s-a început cu detașamentul întâi, în decada următoare se începe cu detașamentul al doilea, după aceea cu al treilea ș.a.m.d. Fiecare detașament are dreptul să schimbe biletul cu alt detașament, dacă se ajunge la o înțelegere. După ce toate aceste înțelegeri se perfectează, secretarul sovietului comandanților notează pe cine are de executat fiecare lucrare și seara anunță detașamentele, prin ordin de zi, în numele sovietului comandanților. O copie de pe ordin se înmînează comisiei sanitare. Fiecare detașament primește uneltele necaser pe timp de zece zile, la facerea curățeniei. Curățenia nu se consideră făcută dacă nu este dată în primire de către comandant sau de locțiitorul său, membrului de serviciu al comisiei sanitare. În acest scop, acesta, la cererea detașamentului, inspectează toate încăperile, controlează cu atenție felul cum sînt măturate dușumelele, cum sînt șterse geamurile și praful. După ce toate detașamentele au predat curățenia, membrii de serviciu ai comisiei sanitare se apropie de C.S. și îi raportează:

— Curățenia s-a predat!

Numai după acest raport, C.S. poate să dea dispoziții în privința activității zilei. Dacă acest raport lipsește, programul întîrzie. Ne-am obișnuit ca în asemenea cazuri să nu „ne înfierbîntăm”, să nu ne enervăm.

Nu demult, detașamentul al treilea a făcut în sala de sus o curățenie de mîntuială. Tovarășul din comisia sanitară, care era de serviciu, a refuzat să ia în primire curățenia. Însă detașamentul al treilea a susținut că tovarășul din comisia sanitară le face șicane, deoarece curățenia a fost bine făcută, și dacă a mai rămas praf pe radiatoarele caloriferului, aceasta n-are cine știe ce importanță. Detașamentul a depus uneltele folosite și a declarat că nu va mai face încă o dată curățenie.

C.S. a încercat să vorbească omenește cu detașamentul, dar acesta s-a încăpăținat și comandantul lui, Vaska Agheev, un băiat cu părul bălai, i-a răspuns:

— Praf pe radiatoare, fleacuri! Asta-i o chestie care ține de curățenia generală. Cine-i de vină dacă își vîră mîna dracu mai știe pe unde! Cred și eu, are o mînuță ca de copilaș. Nici unul dintre noi n-are o mîină așa de mititică ca a lui.

Skrebnev, membru în comisia sanitară, care era de serviciu, un băiat mărunț, iute ca o veveriță, și-a sticlit dinții albi.

— Ia uitați-vă la ei: cică mîinile lor nu sînt bune la făcut curățenie! În curînd au să spună: „noi nu mai spălăm dușumelele, că nu ne putem apleca, vedeți doar ce burți am făcut!”

Șved, ajutorul lui Agheev, fire delicată și cumsecade, s-a adresat pe un ton grav comandantului său:

— Știi ceva, spune-le băieților să facă curat. Ar fi bine să-l trimitem pe Kolka să șteargă praful de pe radiatoare, el poate să-și strecoare mîina.

Dar Agheev, vîrîndu-și mîinile în buzunare, a întors capul spre Skrebnev:

— N-ai decît să treci în raport! Iar eu am să notez că ne faci șicane ca un birocrat.

Stăm pe bancheta de la intrarea principală. Curios, soarele de dimineață, bine spălat, ne cercetează cu ochi mari.

Se apropie comandantul de serviciu pe comună. E Sopin, un băiat scund, vioi și mic ca vîrstă, vechi comunard și comsomolist. Face și el parte din detașamentul al treilea și l-a comandat de cîteva ori. Sopin se așază lîngă mine și cu ochii pe jumătate închiși își înalță capul spre soare.

— Știți, Anton Semionovici, avem o întîrziere de zece minute, fiindcă leneșii aceia din detașamentul al treilea încă n-au dat în primire curățenia.

Fără să-mi scot țigara din gură, îl întreb, calm ca de obicei:

— Și ce măsuri ai de gînd să iei? Doar sînt dintr-o tulpină cu tine.

— Nici eu nu știu ce să fac. Vedeți, nu-mi vine să mă cert cu comandantul.

Vaska Agheev rîde în hohote.

Supărat, cu părul vîlvoi, Fomicev dă buzna, strigînd:

— De ce mă țineți în loc? Inspecția trebuia să înceapă de mult...

Cu o asprime neobișnuită din partea lui, Sopin declară:

— Nu vreau să știu nimic! Eu nu dau semnalul, pînă nu-mi raportează membrul comisiei sanitare care este de serviciu.

Șved îl trage din nou de mîneacă pe Agheev:

— Trimite pe cineva, fir-ar a naibii de treabă! M-aș duce eu, dar îl aștept aici pe Vaska, mi-a făgăduit că-mi predă periile.

Agheev clatină din cap în semn de împotrivire. Fomichev „se încinge la trei atmosfere”, cum spun băieții, și strigă:

— Vedeți? Din cauza voastră am și întîrziat cu un sfert de oră!

— Fie! — declară Agheev. — Facem curățenie.

Peste cinci minute, Skrebnev se apropie de Sopin și salută:

— Curățenia s-a predat.

Cu capul său negru ca tăciunele, Sopin face semn lui Pașcenko, cel cu ochii ageri, și acesta duce trompeta la gură. În aerul scînteietor al dimineții răsună în valuri o chemare vioaie: „Veniți la adunare!”

În aceeași seară, C.S. notează în raport: „Serviciul de zi pe comună a decurs în ordine. Gustarea de dimineață a întîrziat 15 minute din vina detașamentului al treilea.”

Președintele adunării se uită la comandantul detașamentului al treilea. Agheev încearcă să zîmbească și iese în silă la centru.

— Ei, ce ai de spus? — întreabă președintele.

— Ce să spun? — repetă comandantul întrebarea, luînd poziția de drepti.

După tonul lui și după felul cum se ține, se simte că în clipa aceea s-a muiat de tot și că nu știe ce să spună.

— Afurisitele de radiatoare! Nici n-ai cum să vîri mîna după ele...

S-a întrerupt și tace, pentru că toți cei din sală rîd. Ei știu foarte bine că nu este vorba de mîini. De cîte ori a inspectat comisia sanitară radiatoarele!

— Nu mai ia nimeni cuvîntul în chestiunea asta? — întreabă președintele.

Băieții tac, așteaptă să audă ce va spune locțiitorul de serviciu.

În această zi este de serviciu Storceakova, secretara celei comsomoliste, cel mai sever locțiitor de serviciu. Totdeauna e gravă și neprietenoasă, nimic n-o poate face să fie mai indulgentă. Se vede că Agheev uitase cine este locțiitor

de serviciu în dimineața aceea, pentru că altfel ar fi fost mai înțelegător.

— Trei ore de arest! — spune răspicat Storceakova.

Agheev se scarpină la ceafă.

— Stai jos, spune președintele.

După adunare, Agheev se apropie de mine.

— Ei, așa-i că ți-ai găsit beleaua? — îl întreb eu.

— Fac arestul mâine.

— Foarte bine.

A doua zi, Agheev se află în cabinetul meu. Citește o carte, se uită pe fereastră în curte... E arestat.

— Te plictisești? — îl întreb eu.

— Nu face nimic, râde el. Mai am o oră.

De altfel, asemenea cazuri sînt extrem de rare. De obicei, curățenia nu provoacă complicații în colectiv, atît de adînc s-a înrădăcinat în viața colectivului. Doar novicii, dacă mai fac unele încurcături. Anul trecut, C.S. n-a reușit să facă pe novici să priceapă că li se cere să facă curățenie în vestibul și, indignat, a trecut în raport că nu s-a făcut curățenie în vestibul. Mai tîrziu s-a constatat că prin „vestibul”¹, băieții înțeleseseră „să facă curat la bust” și, într-adevăr, au frecat de minune bustul de bronz al lui Dzerjinski din „clubul zgomotos”.

Cînd curățenia e terminată, gornistul dă semnalul pentru inspecție. La auzul acestui semnal, comunarzii se adună repede în dormitoare, pentru că inspecția nu așteaptă și nu se știe cu care dormitor va începe.

Inspecția o face locțiitorul de director, C.S. și membrul comisiei sanitare care este de serviciu.

La intrarea acestora, fiecare comandant dă comanda:

— Detașament, drepti!

Fiecare comunard ia poziția de drepti lîngă patul său și comandantul de serviciu pe comună salută detașamentul:

— Bună dimineața, tovarăși!

I se răspunde printr-un salut și inspecția începe.

Fiecare comunard trebuie să arate că s-a îmbrăcat cum se cuvine, că și-a făcut patul, că în sertar a făcut ordine, că n-a uitat să-și facă bocancii, să se spele pe gît și în urechi. Se înțelege, comunarzilor mai în vîrstă le poți spune numai în glumă

— Ia întoarce-te, fiule!

¹ În rusește, vestibul — *vestibiul*, iar să facă curat la bust *mestibust*. De aici, posibilitatea unei confuzii fonetice. — *Nota trad.*

În schimb, pe cei mici și pe novici, cei ce fac inspecția îi întorc și-i sucesc pe toate fețele: îi caută în urechi, ridică păturile de pe paturi, uneori le cer chiar să arate cum și-au pus ciorapii și dacă n-au picioarele murdare.

Acum se întâmplă foarte rar în comună ca inspectorii să semnaleze în rapoarte lucruri neașteptate. Numai pe Kotlear, unul dintre cei mai mici membri ai detașamentului al zecelea, sîntem nevoiți să-l scoatem des la centru. Adunarea generală s-a obișnuit cu veșnica constatare că Kotlear este foarte neglijent și aproape și-a pierdut nădejdea că ar putea să mai facă ceva din el. Deseori se aud glasuri:

— Ajunge cît ne-am tot bătut capul cu el! Să iasă comandantul la centru. De ce n-are grijă de băiat?

Mizeak n-are grijă de Kotlear? Mizeak îl îngrijește mai bine decît o mamă. Dar ce poți face dacă trupul lui strîmb și pocit nu este făcut ca să poarte o haină acătării?

Deși se află în comună de mai bine de un an, Kotlear încă n-a învățat să-și lege șireturile la bocanci. Pantalonii lui sînt totdeauna murdari și rupți, cu toate că-i schimbăm des hainele.

Ajuns la centru, Kotlear ascultă nepăsător cuvintele pline de indignare ale președintelui, ațintindu-l cu ochii lui rotunzi ca de rac.

Atît președintele cît și locțiitorul de serviciu dau din mîină a lehamite:

— Șezi jos, ai stat destul în picioare!

La urmă se inspectează dormitorul fetelor. Acolo e totdeauna o curățenie exemplară. Totuși, Storceakova spune uneori vreunei fete mici:

— Ia să văd dacă te-ai spălat bine pe gît.

Inspecția s-a terminat. Comunarzii coboară și trompeta cîntă: „Toți la sala de mese.”

Urmează apoi micul dejun.

În secția de mașini

La șapte și jumătate, după micul dejun, gornistul sună „la muncă”. Detașamentele fără soț se duc la ateliere, iar cele cu soț la școală.

Educatorii-învățători se adună în clădirea comunei, iar muncitorii și instructorii se îndreaptă spre ateliere. Peste trei minute, nu mai vezi picior de om nici pe săli, nici în

curte. Numai C.S., cu brasarda roșie la braț, socotește nu știu ce în fața orarului afișat în sala de jos.

Larma încetează numai pentru câteva minute. Curînd începe o nouă simfonie. Înaintea tuturor prinde a vîjii mașina de tăiat nituri din secția de mașini a atelierului pentru prelucrarea lemnului. Întreaga comună se umple cu un vîjiit ca de vînt, care alternează cu scîrțîitul îngrozitor al lemnului înghițit de mașină. Fiecare grindă de stejar dă mai întîi un strigăt puternic, apoi urlă înfricoșător și, în sfîrșit, după ce scoate un ultim țipăt sălbatic, geme răpusă. În ferăstrăul circular, însă, lemnului pare să-i facă plăcere să moară. În tot cursul zilei, ferăstrăul circular răsună vesel și biruitor, acompaniind țipetele stridente și bizare ale lemnului. Mașina de geluit vîjiie prelung și bombăne ca o babă.

Dimineața, în secția de mașini lucrează opt comunarzi din detașamentul al treilea. Printre dînșii se învîrtește, dăscălindu-i și controlîndu-i, instructorul Polișciuk, un om înalt și slab, care a început prin a fi vagabond, dar în cele din urmă a dobîndit o înaltă calificare și a intrat în partid. Între el și comunarzi s-a legat o strînsă prietenie.

Acum comuna face un lucru de seamă: înzestrează cu mobilier noul Institut electrotehnic din Harkov, care se va deschide în toamna acestui an.

Mulți comunarzi au de gînd să se înscrie la facultatea muncitorească a institutului.

Noi fabricăm din stejar sute de mese, scaune, taburete, mese pentru desen și altele, în valoare totală de cincizeci de mii de ruble. Toate acestea trebuie terminate pînă la 15 august și, de aceea, în atelierul pentru prelucrarea lemnului e o fierbere grozavă.

Secția de mașini e de-a dreptul inundată de material lemnos, de talaș, precum și de piese gata fabricate și semifabricate, care urmează să fie predate secției de montaj. De-a lungul pereților și lîngă mașini se află stive întregi de picioare, stîngii, plăci și alte accesorii de tîmplărie. Comunarzii sînt plini de rumeguș de stejar și poartă niște ochelari de praf, caraghioși, care te bagă totuși în sperieți.

Cel mai mic din secție e Topci, un băiat cu capul rotund și părul negru, care a fost adoptat de comună. Într-o noapte întunecoasă și umedă de toamnă, tatăl său, țăran din Șiskova, aflîndu-se într-o dispoziție cu mult prea veselă, a dat peste o santinelă de la o pulberărie. La prima somație, bețivul a dat din mîină, la a doua a răspuns obraznic, iar santinela l-a culcat la pămînt.

Topci e un băiat capabil, perseverent și cu judecată. În ciuda staturii și a vârstei sale, el a cerut sovietului comandanților să i se dea o muncă adevărată. Dar comandanții l-au pus la punct cu îngîmfare:

— Prea ești țînc. Mai întii, să vedem ce o să iasă din tine.

Dar n-au trecut decît două luni și comandanții au schimbat cîntecul:

— Ehei, Topci e un băiat și jumătate.

Peste puțin timp, Topci a fost repartizat în detașamentul al treilea și i s-a dat în primire o mașină de dăltuit. Acum lucrează aproape fără întrerupere la această mașină: face scobiturile pentru nituri și găurile pentru șuruburi.

Munca cea mai delicată din secția de mașini o îndeplinește Șved. Acesta lucrează la ferăstrăul-panglică. Șved e un mare politician și orator. De îndată ce a sosit în comună de la centrul de triere, a adresat o cerere scrisă sovietului comandanților, în care declara că vrea să lucreze în activul comunarzilor și cerea să i se dea sarcini. Această cerere i-a revoltat și i-a mîniat pe comunarzi:

— Cum să lucreze în activ? Dar ce, sovietul comandanților numește activul? Să vedem cum va lucra în atelierel

O dată cu Șved a venit de la centrul de triere și prietenul său Kaț.

E greu de explicat ce putuse să-l lege pe Șved de Kaț. Șved e inteligent, citit și copt la minte. S-ar putea chiar să fie prea serios, deși seriozitatea lui nu-i nici încordată, nici seacă. În ochii săi negri și foarte mari e întipărită o tristețe bătrînească, nepotrivită unui copil. E un băiat blînd și meditativ. Și-a însușit surprinzător de repede stilul de curățenie și de disciplină al comunarzilor.

Kaț e cu totul altfel. Numai o familie foarte mîrșavă putea să dea viață și să trimită în lume un băiat atît de murdar și de incapabil. De la început n-a vrut să muncească. A declarat pe față că n-are de gînd să fie nici tîmplar, nici lăcătuș, și că în general nu se pregătește pentru vreo meserie de acest gen. Părea să-i fie rușine să stea în comună fără să muncească, dar nici nu voia să lucreze în atelierel. În schimb, pierdea mult timp cu niște relații dubioase în oraș: nu era zi să nu-l cheme cineva la telefon sau să nu se învoiască pentru tot felul de treburi urgente. Din învoiri se înapoia întotdeauna cu întîrziere și C.S. tuna și fulgera dimineața că trebuie să-i caute un înlocuitor și să schimbe pe cîte cineva dintr-un loc de muncă în altul. Din această cauză, Kaț era nevoit să iasă deseori la centru, în adunările generale. La

rapoartele și plîngerile împotriva lui s-au adăugat curînd plîngerile lui împotriva comunarzilor: ba că unul l-a îmbrîncit, ba că altul s-a legat de el, ba că i-a spus cineva cine știe ce vorbe. Făcîndu-se cercetări, se constata că nimeni nu-i făcuse nimic. Firește, toți au prins ură pe acest Kaț. Aproape în fiecare zi, în sovietul comandanților sau în adunare, cînd unul, cînd altul sărea cu gura: „Noi n-avem nevoie de băieți ca dînsul.” Aroganța și delăsarea lui scoteau din sărite pe comunarzi: „E și leneș, și murdar.”

Șved suferea cumplit din cauza acestor scăderi ale prietenului său, cu atît mai mult că li se adăugau și propriile sale greșeli. Toți îl luau peste picior din pricina cererii lui, prin care își exprima dorința de a intra în activ, și cu toate că se ținea tare și nu figura niciodată în rapoarte, nu i se dădea o considerație mai deosebită în comună. Povestea s-a încheiat cu o explozie neașteptată.

Timofei Denisovici, directorul școlii noastre, a înaintat sovietului comandanților o cerere prin care solicita ca Șved să fie numit ajutorul său. La noi, ajutoarele lui Timofei Denisovici sînt eliberate, în timpul iernii, de orice altă muncă. În sarcina lor cad multe și felurite îndatoriri: să țină evidența muncii de învățare și a frecvenței, să aibă grijă de manuale, de materialul didactic și de muzeul școlii. În fapt, Șved, ca și predecesorii săi, urma să devină conducătorul comandanților de grupe școlare. Acesta este un post de mare cinste în comună, care cere anumite cunoștințe și priceperea de a mînuî cărțile, hărțile, borcanele, retortele etc. De aceea, sovietul comandanților n-a acceptat cu plăcere numirea lui Șved și a propus alți candidați. Dar un comunard vechi, calificat și priceput nu putea fi numit, din pricina opoziției organizatorilor producției, care nu voiau să piardă un meșter cu experiență. Pe de altă parte, copiilor mai mici le-ar fi fost greu să desfășoare munca complicată cu grupele școlare. Pe scurt, Timofei Denisovici a stăruit atît de mult, încît în cele din urmă sovietul a cedat, deși în silă.

— N-a făcut nici o scofală în comună, a umblat teleleu două săptămîni prin detașamentele unite, iar acum, poftim, face parte din activ. Nu merge așa! Pur și simplu vrea „să se pună bine” dumnealui, n-are poftă să muncească în secție, asta-i.

Peste puțin timp, Șved depuse o declarație, în care scria că în comună există un curent antisemit, că toți copiii îi persecută pe el și pe Kaț din pricină că sînt evrei. L-am

invitat să dea nume și fapte, dar Șved a răspuns că se teme. Atunci am prezentat declarația sa adunării generale.

Adunarea a fost buimăcită și revoltată. Și pe drept cuvânt, declarația era vădit neîntemeiată. În comună sînt mulți evrei, și printre comunarzi, și printre muncitori, și printre educatori, dar ură rasială n-a existat niciodată.

Chestiunea s-a dezbătut îndelung în adunare și s-a ajuns la concluzia că învinuirile nu erau întemeiate, drept care lui Șved și lui Kaț li s-au adus acuzația că au o atitudine vădit șicanatoare și netovărășească față de comunarzi. Cu acest prilej, firește, s-a amintit de munca de mîntuială și de disprețul pentru curățenie al lui Kaț, precum și de năzuința imprudentă a lui Șved de a intra în activ. „Radicalii”, bunăoară Redko, au declarat pe șleau:

— N-avem vreme de pierdut cu fleacuri! Ei nu pot cita fapte, așa că n-avem ce examina. Dacă nu le place în comună, pentru că trebuie să muncească, n-au decît să plece! Nimeni nu-i ține cu de-a sila...

Majoritatea adunării cerea ca Șved să dea numele persoanelor pe care le acuza de antisemitism, și era revoltată de lașitatea lui.

— Cum adică, la noi sînt huligani? Să încerce cineva să se apuce de astfel de treburi și o să vadă el cum o să-i meargă! În 1928, a venit de la centrul de triere unul dinăștia și ce, ne-am pierdut multă vreme cu el? A zburat în doi timpi și trei mișcări. Ce motiv aveți voi să vă temeți? Asta înseamnă că nu sînteți comunarzi adevărați, ci musafiri.

Ceilalți comunarzi evrei au rămas și ei foarte uimiți. Iudin, Kaplunovski și alții au tăbărit pe Șved, acuzîndu-l că seamănă vrajba în mijlocul comunarzilor și au afirmat că aceștia au avut totdeauna o atitudine tovărășească, atît față de dînșii, cît și față de ceilalți evrei. La această dezbatere au luat parte numai comunarzii mari; cei mici n-au scos o vorbă, așteptau să vadă ce o să iasă, deși înainte, tocmai din tabăra lor se ridicaseră glasuri împotriva lui Kaț.

Pînă la urmă s-a ales o comisie care să facă o cercetare mai amănunțită. Comisia a găsit neîndreptățite afirmațiile lui Șved, ceea ce a dat temei sovietului comandanților să ridice din nou, chiar în prima ședință, chestiunea includerii lui Șved în activul comunarzilor, care li se părea tuturor prematură.

Pentru mine era evident că Șved avusese multe de tras în viața sa de pe urma urii răsiale, ceea ce-l făcuse să se aștepte neîncetat la noi jigniri și persecuții. Probabil că de

aceea luase asupra sa apărarea lui Kaț, care încă de la centrul de triere avea darul să stîrnească dușmănie împotriva lui. Față de un băiat de soiul lui Kaț, s-ar fi format oricum printre comunarzi o anumită atitudine, indiferent de rasă.

Șved a fost revocat și trecut la atelierul de tîmplărie. „Să muncească și numai așa o să ajungă un comunard adevărat.” N-am ridicat nici o obiecție, pentru că această soluție era într-adevăr folositoare pentru el.

Toată povestea aceasta l-a făcut praf pe Șved. Ceea ce l-a uimit și l-a descurajat, în special, a fost faptul că se pomenise într-un chip atît de neașteptat în opoziție cu întregul colectiv. Dar, în același timp, era vădit că recunoștea dreptatea colectivului.

Mai tîrziu, Șved a dat nenumărate dovezi de judecată sănătoasă și de voință. Cînd comuna se aștepta mai puțin, Șved, fiind o dată de planton, l-a trecut pe Kaț în raportul detașamentului de pază și l-a atacat în adunare cu o indignare sinceră:

— Cu asemenea comunarzi e greu de trăit, se înțelege! Dacă i se spune să arate biletul, el îți răspunde: „Ce, ai și început să faci pe grozavul?” Țsta nu-i comunard, ci un adevărat derbedeul!

Adunarea a ascultat cu destulă răceală dezvinovățirile lui Kaț. Toți pierduseră orice interes pentru dînsul și încetaseră de mult să-l mai critice în adunări. Așa se întîmplă întotdeauna cînd comunarzii consideră că cineva a devenit un element incorigibil, care nu mai e considerat ca membru al colectivului.

Kaț a înțeles și el acest lucru. În aceeași seară, a venit la mine și m-a rugat să-l trimit la niște neamuri ale lui din circumscripția Kiev. Sovietul comandanților, căruia i-am prezentat cererea lui Kaț într-o ședință urgentă, și-a dat consimțămîntul la această plecare.

Totuși, Șved și-a petrecut prietenul pînă la șosea.

De atunci, Șved a început să progreseze văzînd cu ochii. N-a trecut decît o lună și sovietul comandanților a acceptat rugămintea lui Vaska Agheev de a-l numi pe Șved ajutor de comandant al detașamentului al treilea. Aproape în același timp, Șved a intrat și în colegiul redacțional al gazetei de perete și curînd a ajuns președintele lui. În cele din urmă a fost ales candidat la funcția de C.S. și acum poartă adesea brasarda roșie, îndeplinind una dintre muncile cele mai grele și mai de răspundere din comună. În detașamentul al treilea, unul dintre cele mai bune detașamente de comunarzi, Șved

și-a câștigat dragostea tuturor. Tovarășii săi sînt mîndri de progresele lui și de priceperea pe care o dovedește în arta vorbirii; întotdeauna îl propun pentru diferite delegații. Acum se simte liber și la largul lui în colectiv.

În ziua de 1 iunie, după o îndelungată luptă, detașamentul al treilea a ocupat primul loc, și aceasta mai ales datorită muncii lui Șved, căruia „bătrînul” Vaska Agheev (care, în treacăt fie zis, ca vîrstă e mai tînăr decît Șved) i-a trecut aproape toate atribuțiile lui de comandant. Agheev nu ascunde acest lucru și la predarea solemnă a steagului către detașamentul învingător, acesta a fost luat în primire de Șved, nu de Agheev. În seara aceea era îmbrăcat cu deosebită grijă și tot atît de îngrijiți erau și asistenții lui. Chipurile lor aveau un aer solemn, stăpînit și exprimau voința de a lupta mai departe fără șovăială pentru păstrarea întîietății.

Șved lucrează și acum la secția de mașini a atelierului de tîmplărie. Această îndeletnicire s-a dovedit folositoare pentru el din toate punctele de vedere. A avut un efect pozitiv pînă și asupra felului său de a se exprima. Șved s-a lăsat de obiceiul lui de a îmbina fraze scoase din cărți și de a face exces de perioade lungi, obositoare: limbajul lui a căpătat vioiciune și simplitate.

Astfel, în secția de mașini, Șved și-a găsit tovarăși și s-a regăsit și pe el însuși. El se pregătește activ pentru a intra într-o instituție de învățămînt superior și își dă foarte bine seama că munca lui în producție ocupă un loc însemnat în această pregătire.

Secția de montaj

În secția de montaj nu-i atîta vuiet ca în secția de mașini.

Aici cu greu îți faci drum pîntre tejghelele de tîmplărie. Peste tot se înalță mormane de taburete, de scaune, de părți de mese, capre și diferite piese. Nici nu-i de mirare: numai Brațihin cel mic face el singur, în cele patru ore de muncă zilnică, două sute de cadre pentru scaune.

În această secție s-au strîns numai băieți cu calificare. Aproape toți lucrează în secția de tîmplărie de doi-trei ani. În acest răstimp, comunarii au dat o producție importantă: au înzestrat biroul de voiaj din Harkov al Regionalei căilor ferate sud cu cabine de casierie scumpe, a o mie de ruble bucata, adevărate locuințe pentru casieri, cu balustrade, ghi-

șee, sertare, rafturi, ferestre cu geamuri; au furnizat noului club al Uniunii constructorilor mobilier de stejar pentru sala de spectacole, sala de conferințe, vestiare și cabinete; au lucrat, în șase luni, mobilierul necesar Palatului nou al culturii, construit de Uniunea chimiștilor la Konstantinovka: o clădire uriașă, cu o sală de spectacole cu două mii de locuri; au expediat la căminul studenților din Harkov sute de scaune, de taburete și de scaune. Au lucrat de asemenea pentru Institutul de patologie și igienă a muncii, pentru policlinici și pentru organizațiile comerciale din Harkov.

Dar, în primul rînd, se înțelege, au amenajat noile cluburi ale instituțiilor care patronează comuna: clubul „Ilici” (al G.P.U.-ului) din R.S.S. Ucraineană și clubul corpului curierilor speciali.

La început, cînd comunarzii încă nu știau să lucreze cu destulă pricepere, am folosit mulți muncitori salariați. Mijloacele de comunicație cu comuna erau grele și se simțea neîncetat lipsa de locuințe. Printre muncitori se aflau elemente îndoielnice — oameni nestabili, hrăpăreți și trîndavi, care nu s-ar fi putut menține în producție în ruptul capului. Dar, acum un an, comunarzii și-au pierdut răbdarea și au cerut directorului producției să stăvilească afluența permanentă a camenilor străini de comună. Curînd după aceea au început discuții pentru a se introduce diviziunea muncii, munca pe brigăzi. Muncitorii noștri, mai ales meșteșugarii, erau obișnuiți să lucreze cu tact, fără grabă, de mîntuială, și la mașină, și cu uneltele lor. Ca urmare, munca dura chinuitor de mult, iar salariile nu erau prea strălucite. Atunci au început să facă scandal, pretinzînd că tarifele de salarizare n-ar fi drepte. Cînd li s-a propus să introducă diviziunea muncii, s-au opus din cauza neîncrederii reciproce și a suspiciunii. Comunarzii i-au combătut în adunările generale și în ședințele de producție, dar fără nici un rezultat. În cele din urmă au luat o hotărîre disperată.

Au licențiat pe toți muncitorii, cu excepția acelor care trăiau în bună înțelegere cu ei și erau de acord să meargă pe drumul raționalizării. Tocmai pe vremea aceea, primisem conducerea Uniunii constructorilor din Moscova. Pentru ca să poată fi executate la timp comenzile, adunarea generală a introdus ziua de muncă dublă de șapte ore, și-a mutat la secția de tîmplărie pe toți lăcătușii disponibili sau mai puțin ocupați, precum și pe toți puștanii. Aceștia au fost puși să lustruiască mobilierul. Împreună cu ei au lucrat toți educații.

Numai datorită acestei munci udarnice, comanda a putut să fie executată în termen, iar în ziua de 5 iunie încărcasem mobila în vagoanele trenului de Moscova, după ce promisem în ajun de la constructori patru mii de ruble.

Astăzi, la secția de montaj lucrează foarte puțini muncitori adulți. De altfel, și aceștia au cea mai redusă calificare. Ei execută munca cea mai simplă: șlefuiesc picioarele. Munca de bază în secție o efectuează exclusiv cadrele vechi de comunarzi din detașamentele al treilea și al patrulea. Cei mai mulți dintre ei sînt în vîrstă de cincisprezece-șaisprezece ani, dar printre ei se află chiar și unii în vîrstă de paisprezece ani.

La două tejghele lucrează o semibrigadă compusă din trei comunarzi: Zorin, Vodolazski și Șireavski.

Zorin e un băiat mic de tot și are sarcina să controleze niturile cu ajutorul unui lichid special. El le trece cu multă îndemînare prin acest lichid și controlează, cu ajutorul unui ferăstrău cu arc, aproape o sută de nituri pe zi. Apoi împinge piesele cu niturile controlate spre Vodolazski, care le dă cu un clei subțire de culoarea ciocolatei și, cu ajutorul unui ciocan de lemn, întocmește cadrul unui viitor scaun.

Vodolazski e un tînăr înalt și bălan, are șaisprezece ani, dar pare mult mai mare. Și-a făcut de mult stațiul de comandant, ba a fost și locțiitor de director. Lucrează cu o precizie de mașină. Aruncă la o parte, aproape fără să privească, rebuturile, ocărînd printre dinți secția de mașini. Secția de montaj se războiește deseori cu personalul care lucrează la mașini și strunguri, acuzîndu-l de neglijență.

— Uitați-vă, iar au tăiat nituri cu filet paralel. Printre dinșii totdeauna se găsește cîte unul cu capul în nori, care strică bunătate de material!

Șireavski, un flăcăuandru cu ochi inteligenți și zîmbitori, ia de la Vodolazski un cadru și-l fixează în presa așezată în fața lui pe o capră. Presa strînge cadrul din toate părțile. Șireavski mai dă de cîteva ori cu ciocanul în ea și, peste un sfert de minut, cadrul se și află într-o stivă de cadre perfect identice.

Munca acestei semibrigăzi se desfășoară într-o atmosferă veselă.

Cot la cot cu semibrigada lucrează Nikitin, omul care se bucură de cea mai mare autoritate în comună, un continuator al vechilor tradiții din colonia „Gorki”. Acum, Nikitin e „controlul comunei”. Participarea lui la toate comisiile de control și de anchetă e obligatorie. Asupra lui cade anevoioasa sarcină de a aduce la îndeplinire toate hotărîrile adunării

generale referitoare la unii comunarzi: limitarea învoirilor, interzicerea frecventării cinematografului, uneori repartizarea la o muncă suplimentară. De aceea, Nikitin nu se desparte nici o clipă de carnetul său.

Acum, Nikitin e foarte nemulțumit: în secția de mașini s-a produs o defecțiune și montorul nu mai poate să dea tot randamentul. Lui Nikitin i s-a dat sarcina să curețe plăci pentru spetezele scaunelor. Eu un „fleac” pe care-l poate face orice muncitor obișnuit, nu Nikitin, un veteran al comunei, cu o calificare de categoria a șasea.

Diseară, la ședința de producție, va trage neapărat o săpuneală atît lui Polișciuk, cît și lui Popov, maistrul tîmplar șef, cît și comunarzilor de la secția de mașini, dar mai cu seamă lui Solomon Borisovici.

Punctul unu: de ce nu s-a instalat pînă acum ferăstrăul circular?

Punctul doi: de ce nu s-a pus la punct pînă acum ferăstrăul-pendul?

Punctul trei: de ce nu s-a reparat roata de comandă a mașinii de frezat?

Punctul patru: de ce întîrzie ascuțirea ferăstraiei panglică?

În consfăturile de producție, cel mai mult încasează totdeauna cei de la secția de mașini. Și nu din cauză că acolo se muncește prost, ci pentru că, la noi, forțele montorilor depășesc posibilitățile secției de mașini. Iată de ce s-a simțit nevoia de a se aduce mașini-unelte suplimentare și de a se spori randamentul celor existente.

Sopin s-a instalat în curte cu doi tovarăși. El nu poate suferi să stea între patru pereți și de aceea este cel dintîi care își mută culcușul în grădină. Tot el l-a convins și pe Popov să mute în curte tejghelele.

În grupul lui Sopin te distrezi întotdeauna. La el e veselie. Chiar și cînd taie cu ferăstrăul un nit pieziș, găsește ceva de povestit, vreun motiv de rîs.

— De ce oare strungarii par astăzi așa de plouați? Starcenko, tu nu știi?

Starcenko, un tînr îngrijit, cu părul lîns, întoarce capul spre Sopin cel mărunț la stat și continuă să bată cadențat cu ciocanul în daltă.

— Da', tu știi?

— Desigur că știu! S-au perfecționat la colțare și astăzi li s-a dat să strunjească niște gresoare. Kravcenko și-a luat angajamentul să facă șaizeci de bucăți pe zi și nu izbutește.

Sopin știe tot ce se petrece în comună datorită talentului său nemaipomenit de a-și vîrî nasul peste tot, fără să folosească vreo metodă specială, ci numai mulțumită sociabilității și vioiciunii sale fără pereche. La orice eveniment din comună reacționează imediat.

Faima lui a crescut astă-iarnă, cînd pentru a face în ciudă colegiului redacțional, lipsit de energie, al gazetei de perete „Dzerjineț”, care scotea cu chiu cu vai două numere pe lună, a trîntit dintr-o dată, împreună cu un mic grup de voluntari, o gazetă cotidiană, intitulată „Șaroșka”¹. La început, „Șaroșka” a apărut pe o foaie mică de carton, dar și-a mărit din zi în zi formatul, pînă cînd s-a întins, sub forma unei benzi lungi și înguste, pe tot peretele sălii. Gazeta era toată plină de articole, de note, de tăieturi din ziare, de întrebări veninoase, de telegrame zeflemitoare și caraghioase.

Comuna a intrat în agitație ca un furnicar răscolit. Comunarzii criticați de „Șaroșka” au protestat cu vehemență împotriva acestei opinii publice organizate în mod samavolnic și au cerut ca „Șaroșka” să renunțe la subtitlul „organ al comunarzilor de la Dzerjinski”. Vechiul colegiu redacțional al gazetei „Dzerjineț” sublinia unele dintre lipsurile Șaroșkăi, poreclind-o „Brehușka”². Dar Sopin și tovarășii lui n-au cedat. Îmbogățindu-și gazeta din zi în zi.

În adunarea generală, colegiul redacțional al gazetei „Dzerjineț” a declarat că încetează editarea ei, pentru că Sopin îi sfeterisește tot materialul.

Biroul comsomolist a împăcat cu greu cele două redacții. Mandatul lui Sopin a fost confirmat de adunarea generală. El a fost nevoit să cedeze numai într-o singură privință: să renunțe la titlul „Șaroșka”.

De atunci, „Dzerjineț” apare în același format ca și „Șaroșka”, numai că colegiul redacțional a renunțat s-o scoată zilnic, mulțumindu-se s-o schimbe din cinci în cinci zile.

Pînă la unsprezece și jumătate, lucrul e în toi în ateliere, mașinile-unelte huruie, ferăstrăul vîjîie și lemnul geme. Comanda dată de noul Institut electrotehnic progresează din oră în oră.

Comunarzii pun mult temei pe această comandă, nu numai pentru că aduce cîștig și beneficii, dar și din cauză că în felul acesta au stabilit relații cu institutul. Deseori vin la noi în

¹ Freza. — *Nota trad.*

² Bărbierul. — *Nota trad.*

comună unii dintre organizatorii institutului și mulți comunarzi se și consideră viitori studenți. Treizeci și trei de comunarzi se pregătesc să se înscrie în toamnă la facultatea muncitorească a institutului.

Încotro mergem ?

În atelierele noastre există comisii de producție, se convoacă deseori consfătuiri de producție, se află și un stat-major pentru întrecerea socialistă, dar nici una dintre hotărârile acestor instituții nu devine obligatorie dacă nu este întărită de sovietul comandanților. La prima vedere s-ar părea că nu e o bună chibzuială. De ce forța unor tineri mai copti la minte, cu mai multă experiență și încadrați de câțiva adulți, să fie concentrată în organele de producție și subordonată forței celor doisprezece comandanți, mult mai tineri și cu mai puțină experiență în producție? Dar tocmai acest raport de forțe e foarte prețuit la noi.

Sovietul comandanților nu reprezintă o singură secție, ci întreaga comună, și deseori se ridică împotriva spiritului de gașcă din secții și chiar împotriva intereselor egoiste ale secțiilor. Faptul că aproape totdeauna comandanții sînt de vîrstă „mijlocie” produce multă plăcere majorității din comună, tocmai pentru că optzeci la sută dintre comunarzi sînt și ei „mijlocii” ca vîrstă. În afară de aceasta, în ședințele sovietului comandanților pot să ia cuvîntul toți comunarzii, deși nu votează decît unul de fiecare detașament. De obicei, dacă în sovietul comandanților se discută o problemă de producție, privind o anumită secție, comandantul respectiv trimite în soviet pe cel mai bun specialist din secție, care își susține linia în numele detașamentului, în timp ce comandantul său stă liniștit într-un colț. În general, în comună s-a ajuns la un mecanism extrem de complicat și de ingenios în relațiile interne. Mecanismul și stilul relațiilor noastre sînt însușite instinctiv de către fiecare comunar. Datorită acestui fapt, izbutim să evităm dezbinarea colectivului, dușmănia, nemulțumirea, invidia și intrigile. În ochii comunarzilor, chintesența acestor relații constă în variabilitatea componenței sovietului comandanților, din care jumătate dintre comunarzi au și făcut parte, iar cealaltă jumătate va face parte neapărat.

Sedințele și comisiile de producție se află sub conducerea generală a Comsomolului. Producția în care lucrează o sută cincizeci de copii, a căror vîrstă mijlocie nu depășește cincisprezece ani, constituie un organism foarte complicat. Noi nu ne putem mîrgini la o singură ramură de producție, pentru că în acest caz n-am putea satisface gusturile și înclinațiile variate ale copiilor care vin la noi. Cînd un băiat crescut în familie trebuie să se înscrie la o școală de pe lîngă o fabrică sau o uzină, el poate s-o aleagă pe aceea care-i place mai mult sau pentru care are anumite aptitudini. Dar elevul nostru trebuie să-și aleagă încă din comună o muncă și o specialitate, poate pentru toată viața. De aceea sîntem datori să-i oferim un cîmp de alegere cît mai vast. Pe de altă parte sîntem nevoiți să ținem la noi grupuri de copii de diferite vîrste, mai cu seamă între treisprezece și șaptesprezece ani.

În ceea ce privește organizarea secțiilor noastre am fost tot timpul oarecum stingheriți. De la început, comuna „Dzerjinski” n-a figurat în bugetul nici unei instituții. Ea a fost construită și înzestrată de cekiști, dar acestora le-ar fi fost extrem de greu să verse lunar comunei șase-șapte mii de ruble pentru întreținerea a o sută cincizeci de copii. De altfel, nici comunarzii n-ar fi vrut aceasta. Iar a trece comuna în bugetul statului sau într-un buget local, ar fi însemnat pentru cekiști să renunțe la rolul de conducători ai comunei și, s-o spunem pe față, s-o expunem tuturor vicisitudinilor sortite caselor de copii.

Toate acestea au dus la rezultatul că în comună s-a ivit și a triumfat tendința de a ne acoperi cheltuielile prin propriile noastre mijloace. Trebuie să recunoaștem că la început nu prea vedeam limpede cam în ce chip vor evolua toate acestea și că am avut multe îndoieli în ceea ce privește valoarea pedagogică a acestui sistem.

Și totuși, producția noastră, care nu avea nici fond de rulment, nici forță de muncă calificată, a fost organizată.

Primul an nu ne-a adus prea multe bucurii. Am lucrat pentru cîteva cluburi, am produs mult mobilier, dar nu numai că n-am izbutit să ne acoperim cheltuielile, dar am avut și un deficit.

Toate acestea s-au întîmplat numai din cauză că ne-am mulțumit cu jumătăți de măsură. Ne-a fost frică să ne îndepărtăm de la bun început de țărmurile educației socialiste și n-am îndrăznit să-l punem pe elev în condițiile în care se afla muncitorul adult. Ne-a fost frică să trezim și să utilizăm interesul personal al comunardului, ne-am temut

de o muncă mecanică strict standardizată și ne-am cramponat de „conștiință” și de „atitudine conștientă”, n-am cutezat să ne depărtăm de ele.

Dar eșecurile ne-au obligat să renunțăm la prejudecățile „pedagogice” și să dăm foc corăbiilor noastre.

La începutul anului 1930 am investit în producție un mic capital și am instalat câteva mașini-unelte noi pentru munca standardizată.

Producția de armătură de aramă, mai ales de colțare de pat, a fost mecanizată în întregime, s-a introdus diviziunea completă a muncii și am început să-i plătim pe comunarzi în acord după tariful în vigoare pentru muncitorii adulți. Același sistem a fost adoptat și la atelierul de timplărie. Chiar în prima lună am obținut rezultate la care nu ne așteptam: în luna aprilie, atelierele au dat un beneficiu de o mie de ruble. În lunile următoare, aceste beneficii au început să crească într-o proporție uimitoare: în mai — cinci mii; în iunie — unsprezece mii; în iulie — nouăsprezece mii; în august — douăzeci și două de mii de ruble.

Dacă ținem seamă de faptul că întreținerea comunarzilor costă numai șase mii de ruble pe lună, creșterea vertiginoasă a succeselor noastre devine evidentă. Totodată, trebuie să ținem seama și de un alt fapt extrem de important. Fiecare comunard varsă optzeci la sută din salariul său lunar (dar nu mai mult de treizeci și cinci de ruble) pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere a comunei. Comunarzii au vărsat, în total, în mai — o mie cinci sute de ruble, în iunie — două mii patru sute de ruble și în iulie — patru mii de ruble. În felul acesta, nu mai luam din beneficiile aduse de producție decât o sumă infimă, ceea ce ne dădea posibilitatea să investim sume mari pentru extinderea producției noastre, construind noi ateliere și achiziționând mașini noi.

Dintr-o singură lovitură am izbutit să ne acoperim în întregime cheltuielile de întreținere. Când în buzunarele comunarzilor au început să zornăie banii, s-au ivit și cerințe noi. Consiliul nostru pedagogic și-a bătut mult capul ca să prevadă din timp toate aceste cerințe, ca să ia din timp măsuri ca anumite fenomene noi din colectiv să nu fie în contradicție cu interesele întregului colectiv și cu interesele educației noastre.

Totul s-a terminat însă cu bine.

Mai mult. Tocmai interesul material personal a făcut ca necesitatea unor eforturi comune pentru îmbunătățirea producției să fie pe deplin evidentă. Vechea disciplină și rela-

țiile excelente din colectiv au fost de mare folos și pentru cauza cea nouă, pentru organizarea muncii în sensul ca fiecare comunard să poată munci cu adevărat, să poată câștiga, fiind interesat în aceasta.

Din luna a treia, acest câștig, sub forma unui anumit număr de ruble încasate de fiecare comunard, a încetat de a mai fi ceva nou; curînd au luat ființă noi forme de muncă colectivă: întrecerea socialistă și udarnicismul.

Întregul sistem de organizare a comunei și producției noastre — comisiile de producție din fiecare secție, statul-major pentru întrecerea socialistă pe toată comuna, sovietul comandanților și înșiși comandanții — a putut să se sudeze în mod organic în muncă. După ce le-am lăsat la o parte, nici unul din fetișele „educației socialiste” nu ne-au mai tulburat. Am uitat de ele chiar a doua zi.

Am devenit o adevărată fabrică. Dar noi sîntem mai mult decît o fabrică, pentru că acum sîntem o comună adevărată: din salariile comunarzilor organizăm consumul și traiul în formele perfecte pe care le-am elaborat de mai înainte.

În felul acesta, rupînd în mod hotărît cu devierile pseudoștiințifice ale caselor de copii, care numai consumă fără să producă, am însănătoșit cu adevărat atît munca noastră în producție cît și educația.

Sîntem mulțumiți de toate acestea. Dar metodiștii de la „Educația socialistă” tocmai acum ne consideră drept „negustori”, susținînd că am schimbat ideile înălțătoare ale „pedagogiei moderne” pe niște sărăcii de colțare de pat și de mese pentru desen, destinate instituțiilor sovietice de învățămînt superior.

Pe de altă parte se aud glasuri care afirmă cu tărie că atelierele noastre nu vor da muncitori calificați. Dar astea-s bancuri, cum spun comunarzii noștri. E de la sine înțeles că elevii noștri nu vor putea să facă un bufet de stejar sculptat cu artă, un ceasornic ingenios cu cuc sau cu figurine care dansează. Dar de așa ceva astăzi nici nu este nevoie. Noi avem nevoie de strungari, montori, turnători-formari, nichelatori. Tocmai astfel de muncitori pregătește comuna. Totodată, copiii noștri primesc instrucția cuvenită și o educație colectivă. Aceasta este ceea ce se numește a forma cadre noi.

Mai departe. În cei trei ani cît stă în comună, comunardul devine un muncitor calificat în mai multe domenii de muncă. Iată, Lionka Aleksiuik acum face miezuri. Nu-i vorba, e o calificare fără importanță, dar la anul va trece la formarea cu mașina, apoi la formarea cu mîna, iar în cel de-al treilea

an, va învăța foarte bine nichelajul și, cînd va intra în viață, va fi un om vrednic și folositor patriei sovietice.

„Pedagogii” ne critică. Dar vin muncitori de la fabrica de cabluri și ne roagă:

„Dați-ne strungari de-ai voștri. Avem mare nevoie de strungari ca dînșii!”

Pentru noi e de ajuns această apreciere ca să ne simțim cu conștiința împăcată.

Stăpînii

Nicăieri nu sînt atîția comunarzi adevărați, care au trecut prin școala noastră, voioși, veseli, harnici și norocoși, ca în secția de lăcătușărie-strungărie. În această secție mai toți sînt comsomoliști. La fiecare strung este prezentă o gîndire de muncitor, tînăra și sigură de ea.

Atît în atelierul de tîmplărie cît și în celelalte ateliere și secții se muncește disciplinat, cu entuziasm, cu pricepere și voie bună. Însă numai metalurgistii noștri au știut să devină în secțiile lor stăpînii independenți ai producției, dînd tonul chiar și muncitorilor calificați.

În secția de lăcătușărie-strungărie lucrează maestrul Levcenko, împreună cu ajutorul lui și cu cîțiva muncitori calificați, strungari și lăcătuși. Nici unul dintre aceștia nu este un muncitor de duzină, și toți sînt oameni cumsecade. Comunarzii lucrează de puțină vreme în această secție, pentru că strungurile sînt instalate abia de șase luni.

Dar la fiecare pas, în fiecare centimetru cub de aer se simte că acest puternic colectiv de băieți, plin de o încredere neclintită în el însuși, s-a situat în fruntea secției și aceasta fără hotărîri solemne, fără procese-verbale și aproape fără cuvîntări, ci exclusiv datorită conștiinței și unității sale.

În fiecare schimb lucrează acolo paisprezece comunarzi.

La strunguri stau băieți care strunjesc colțare de aramă pentru paturi sau gresoare de aramă pentru un anumit fel de strunguri. În fața fiecăruia se găsesc pe banc teancuri de colțare gata și teancuri încă nestrunjite.

Nu toată lumea muncește cu același spor. Mormanele de piese de aramă gata strunjite din fața lui Volciok, Fomichev, Volenko, Kravcenko și Grunski sînt mai mari decît cele din fața altor băieți, mai puțin calificați. Mic e mormanul lui

Panov cel mititel, care stă la strungul său cocoțat pe un scăunăș.

Pe bancurile muncitorilor adulți sînt mai multe piese, iar strungurile lor se învîrtesc mai repede. Muncitorii adulți sînt în număr de șapte.

Iată, unul dintre ei își părăsește strungul; toți comunarzii, fără să întrerupă lucrul, întorc capul spre el. Poate că nu s-a întîmplat nimic deosebit, dar atenția lor instinctivă față de tot ce se petrece în atelier îi face pe toți să reacționeze imediat la cea mai mică tulburare din ritmul obișnuit al muncii comune.

Dacă undeva se oprește vreo curea sau începe să se legene capătul vreunei curele de transmisie, dacă cuiva nu-i ajung cuțitele și o ia la picior după altele la fierărie, dacă se iscă o discuție între vreun mecanic și un muncitor, nimeni nu se oprește din lucru, nici un comunard nu spune o vorbă, dar aceasta nu înseamnă că n-au observat totul. Nimic n-a rămas neobservat. Dacă comandantul și dacă raportul prezentat astăzi la adunarea generală a comunarzilor nu menționează întîmplarea, mîine, în ședința de producție, sau pur și simplu în cabinetul directorului comunei sau poate chiar pe sală, cineva va încerca negreșit să lămurească lucrurile. Și dacă unul va începe să vorbească, va fi susținut imediat de alți treisprezece inși. Uneori mai sar în ajutor și băieții din alt schimb.

Nu demult, într-o ședință de producție, unul dintre muncitori a acuzat pe un mecanic că a dat dispoziții greșite și a încheiat:

— Firește, eu nu m-am supus. Sînt strungar de douăzeci și opt de ani și el strigă la mine: „Oprește strungurile, îți interzic să mai lucrezi!” Cum să mă oprească ei, dacă însuși directorul producției mi-a dat voie să lucrez? Totuși, se răstea la mine ca să părăsesc atelierul.

Toată lumea clătină din cap în semn de aprobare, toată lumea îi dădu dreptate vorbitorului.

Dar un comunard se ridică și spune:

— Noi nu putem înțelege așa ceva! Dumneata nu te-ai supus ordinului dat de mecanic, acela de a opri strungurile, și încă te mai lauzi că lucrezi de douăzeci și opt de ani. Unde ai lucrat douăzeci și opt de ani? Noi sîntem de părere că un muncitor ca dumneata ar trebui concediat imediat.

Solomon Borisovici, directorul producției, un om mai în vîrstă dar vioi, clipește speriat din ochi și dă din mîini, făcînd semn comunardului să tacă. Se poate să concediezi

un muncitor cu o asemenea calificare? Solomon Borisovici chiar își ieși din fire.

— Cum poți să spui că trebuie concediat? Dumnealui e un muncitor mai în vîrstă, iar dumneata ești încă tînăr.

În jurul lui, comunarzii fac gălăgie. Dezbaterea are loc în grădină, pe platforma fanfarei.

— Ei, și ce-i dacă sîntem tineri?

Cineva se ridică:

— Dacă sîntem tineri sau nu, asta e altă chestiune, dar dacă Ostrovski mai face una ca asta, va trebui concediat, chiar dacă ar fi lucrat treizeci și opt de ani.

Redko ia cuvîntul și spune cu glas domol, bîlbîindu-se puțin:

— Secția are trei șefi, iar Solomon Borisovici e al patrulea. Dispozițiile se dau deseori peste capul mecanicului, muncitorii calificați se grăbesc, strică materialele și camuflează rebutul. Transmisiile au fost instalate la repezeală, în secție e multă zăpăceală, treaba merge încet...

Adunarea nu ia nici o hotărîre și se împrăstie.

Ostrovski, jignit, pleacă într-o parte, mecanicul, jignit, pleacă în altă parte, iar Solomon Borisovici, jignit și el, în alta.

Comunarzii însă nu se supără: își cunosc forța și sînt încredințați că se va face așa cum vor ei.

A doua zi, sovietul comandanților numește un controlor de producție, care începe să dea la o parte piesele greșit strunjite și grosolan prelucrate. Nimănui nu-i trece prin minte să protesteze împotriva felului cum se alege rebutul.

Tot în sovietul comandanților i se cere cu hotărîre lui Solomon Borisovici ca, în termen de cîteva zile, să așeze pe postament mașina de șlefuit. Solomon Borisovici făgăduiește s-o așeze în termen de trei zile. Vasea, secretarul sovietului, trece această promisiune în procesul-verbal și spune zîbind:

— Am notat: în termen de trei zile.

După ședință, într-o discuție particulară, comunarzii îl iau din scurt pe Solomon Borisovici:

— Solomon Borisovici, nu uitați că aveți locuința în apropiere. O să organizăm o demonstrație chiar în fața ferestrelor dumneavoastră. Avem fanfara noastră. Parcă văd că o să stați la masă să vă luați ceaiul și deodată o să săriți ca ars. Ce se întîmplă oare? Iar cînd o să vă aruncați ochii pe fereastră, o să vedeți steaguri roșii și pancarte: „Jos delăsare!” „Trăiască disciplina!”

Solomon Borisovici face o glumă:

— Dar geamurile n-o să mi le spargeți? Că sînt ale voastre, doar, ale comunei.

Vaska rîde în hohote la biroul lui.

— Se înțelege că n-o să spargem geamurile, dar o să vă spargem paharele. Nu uitați că nu există miliție prin apropiere.

Solomon Borisovici rîde:

— Sînteți băieți buni, pe cîntea mea, numai că vă neli-niștiți degeaba. Totul o să fie în ordine.

— Să vedem! — spun comunarzii.

Și într-adevăr. Toți egoiștii, hrăpăreții, adormiții se fac mici sub privirile lor. Aceste priviri atente de gospodar îl ajută pe Solomon Borisovici să descopere toate lipsurile producției.

Comunarzii sînt convinși că detașamentele întii și al doilea vor introduce disciplina în secția de strungărie.

Nu demult, Boiarcuk cel roșcat, prezentînd un raport în adunarea generală, împotriva comandantului detașamentului întii, a anunțat:

— Timp de o jumătate de oră n-au fost cuțite în secție.

La discuția raportului, Solomon Borisovici a declarat categoric:

— Asta-i o minciună! Cuțite erau. Dar pur și simplu le-a fost lene să se ducă la magaziner să-i ceară.

Comunarzii știu bine că oriunde pot exista minciuni, numai în raport nu. Acesta se scrie cu cerneală și nici un comandant nu se va încumeta să scrie neadevăruri în raport.

Comunarzii au pufnit în ris:

— Dar ce se întîmplă dacă-i adevărat?

— Ce vreți voi! — a răspuns Solomon Borisovici, sigur de el.

Fomicev, comandantul detașamentului întii, s-a ridicat în picioare.

— Eu, pentru un raport neadevărat, aș primi cel puțin trei corvezi.

— Să mi se dea și mie trei corvezi, a izbucnit Solomon Borisovici supărat.

— Bine, s-a învoit Fomicev.

Pe loc s-a ales o comisie. A doua zi, comisia a raportat:

— E adevărat că n-au fost cuțite.

Adunarea a început să rîdă:

— Dar unde-i Solomon Borisovici?

Toți au întors capul spre el, dar Solomon Borisovici nu mai era acolo.

A doua zi, Solomon Borisovici a venit la mine și mi-a spus:
— Fie, am să le fac un duș în grădină. Asta face cît trei corvezi.

Vaska, secretarul sovietului comandanților, s-a gîndit o clipă și a încuviințat:

— Cred că face.

Copeici și băieți

La secția de nichelaj lucrează două detașamente: detașamentul al unsprezecelea, înainte de masă, și al doisprezecelea, după masă. Fiecare dintre ele numără cîte zece băieți. Comandanții lor, Krîmski și Jmudski, sînt comunarzi vechi, dar majoritatea membrilor acestor detașamente sînt novici. Totuși, acești novici au și început să facă față situației lor de stăpîni în producție. Nu de mult au repurtat o mare victorie asupra lui Solomon Borisovici.

Secția de nichelaj se împarte în două subsecții: într-una dintre ele se află mașinile de șlefuit, polizoarele și așa-numitele perii. Cu ajutorul acestor dispozitive, piesele de aramă ieșite de la secția de strungărie sînt șlefuite și polizate, adică sînt pregătite pentru nichelare. În subsecția cealaltă, ele vor fi cufundate în băile de nichel, dar mai întîi vor trece printr-o procedură foarte complicată de spălare și curățare cu benzină, var și încă o soluție. Într-un cuvînt, în secția de nichelare au loc foarte multe procese separate și succesul general al muncii depinde de organizare și de coordonare.

Nu știu din ce pricină, Solomon Borisovici ținea acolo doi maiștri: unul conducea subsecția de șlefuire, iar celălalt subsecția de nichelare. Acești maiștri se mînceau grozav unul pe altul, își făceau reciproc șicane, se bîrfeau și atrăgeau în această luptă prostească și pe muncitori, care erau în număr de patru, precum și pe copii.

În general, secția de nichelare este una dintre cele mai slabe secții ale noastre: acolo întotdeauna se strică sau se poticnește cîte ceva. La fiecare ședință a sovietului comandanților, Solomon Borisovici și maiștrii, pe de o parte, și membrii comisiei de producție și ceilalți comunarzi, pe de altă parte, vin cu tot felul de reclamații unii împotriva altora. Discuția în-

cepe în termeni foarte corecți, dar se termină furtunos. Fețele se înroșesc, mâinile se agită, tonul se ridică cu o jumătate de octavă. Glasul secretarului sovietului comandanților, numit în mod curent S.S.C., trece la falset, iar toate încercările de a-l potoli cît de cît pe Solomon Borisovici rămîn zadarnice. Acesta se aprinde cumplit:

— Ce-mi tot bateți capul? Cu cine vă treziți? Eu lucrez în producție de nouăsprezece ani și cînd colo vine un puștan și-mi spune că numărul turațiilor e greșit. Cum pot eu să mai muncesc în condițiile astea? Cer comunarzilor să aibă altă atitudine față de mine.

Ajuns aici, Solomon Borisovici atinge el însuși un număr atît de mare de turații, încît nici nu-și dă seama cum începe să povestească unui vecin al său, tovarășul Varvarov, conducătorul politic al comunei, despre niște manifestări și mai revoltătoare de desconsiderare a experienței lui în producție. Varvarov, un tînăr cu părul creț, îl întreabă ceva. Solomon Borisovici se sucește pe scaun și se scotocește prin buzunarele din cale afară de adînci ale hainei-halat, căutînd, se vede, un document doveditor.

Supărat, S.S.C. strigă cu un glas pițigăiat:

— Solomon Borisovici, Solomon Borisovici! Solomon Borisovici, vorbiți mai tare să audă tot sovietul. De ce vorbiți în șoaptă? ...

Solomon Borisovici întoarce capul spre Vaska și un zîmbet i se lățește pe toată fața:

— Ei, vedeți?

Dar, în ciuda tuturor acestor ciocniri, Solomon Borisovici îi iubește pe copii și nu o dată s-a arătat încîntat de dîrzenia colectivului.

Această încîntare și-o exprimă la fiecare pas, dar tot la fiecare pas se ceartă și are conflicte cu sus-numitul colectiv. Comunarzii îl răsplătesc cu un buchet tot atît de complicat. Pe de o parte, îi prețuiesc energia și cunoștințele, dar, pe de altă parte, nu sînt dispuși să se supună orbește autorității lui și-i dibuiesc cum nu se poate mai bine laturile negative de organizator: adesea aleargă după chilipiruri, îi plac lucrurile făcute de mîntuială, care țin de joi pînă mai apoi; uneori nu numai că se tocmește, dar chiar se ceartă ca la ușa cor-tului pentru o copeică, ieșindu-și din fire, ca și cînd ar fi vorba de cine știe ce comoară.

Comunarzii se pricep să adune de la maiștri cele mai amănunțite informații despre cutare ori cutare plesă, uimin-du-l pe neașteptate pe Solomon Borisovici cu erudiția lor.

— Iată, la Kiev, în toate întreprinderile se plătește numai o jumătate de copeică pentru piesa asta, iar eu vă dau câte trei sferturi de copeică, le spunea el o dată.

— Cum vă închipuiți că ne puteți trage pe sfoară, Solomon Borisovici? E drept că la Kiev se plătește o jumătate de copeică pentru formele de turnat, dar sînt ajutați de salahori...

Lui Solomon Borisovici îi năvălește singele în cap, dă din mîini și se supără:

— De unde ați mai scos-o și pe asta? Eu lucrez în producție de nouăsprezece ani și el îmi vorbește mie de salahoril

Cînd se pune chestiunea suprimării unuia din cei doi maiștri de la secția de nichelare, Solomon Borisovici, mai întîi încercă să facă pe supăratul, apoi a apelat la sentimentele de umanitate ale copiilor; dar, în cele din urmă, își dă seama că propunerea comisiei de producție de a lăsa un singur maestru pentru amîndouă subsecțiile este întru totul întemeiată. Tot atunci este nevoit să accepte încă o propunere a comisiei de producție: să plătească comunarzilor care lucrează la băi, nu cîte o copeică și un sfert de piesă, ci cîte două copeici. Totuși, în sovietul comandanților, Solomon Borisovici protestează cu vehemență:

— Ia stați, cum vine asta? (Solomon Borisovici se făcuse lac de sudoare.) Voi îmi cereți să vă adaug cîte trei sferturi de copeică începînd de la întîi iunie, dar astăzi sîntem în cincisprezece. Eu nu-l pot concedia pe maestru la întîi iunie, îl pot concedia numai pe ziua de cincisprezece. Prin urmare, și sporul vostru — se întoarce el cu fața spre membrii comisiei de producție — poate începe să curgă numai de la cincisprezece.

Jmudski, președintele comisiei de producție și, totodată, comandantul detașamentului al doisprezecelea, susținut de bîzîitul sugestiv al unei jumătăți dintre membrii detașamentului său, care se așezaseră pe jos, din pricină că n-aveau, se vede, drept de vot în sovietul comandanților, își lungeste a mirare fața negricioasă.

— Ce legătură are maestrul cu sporul nostru?

S.S.C., adică Vaska, secretarul sovietului comandanților, un băiat pipiriu, cu nasul ascuțit, se întinde peste masă cu tot trupul spre Solomon Borisovici, care își ieșise din pepeni.

— Trebuie să înțelegeți, Solomon Borisovici, că problema cu maestrul privește raționalizarea, pe cînd aici e vorba de altceva, de tarife.

— Ce-mi tot cînti tinere? Cui i-o spui?

Gras, rotund, roșu și aprins, înfășurat într-o haină nespus de largă și de lungă, cam cum se purta pe vremea ultimilor Romanovi, haină în ale cărei buzunare se aud mereu zăngănind chei, metri, șurubelnițe, șaibe și cîte și mai cîte, Solomon Borisovici sare de pe scaun și tabără pe neașteptate pe mine, cu toate că n-am nici cea mai mică vină. În vremea aceea, eu calculam liniștit cîți metri de satin trebuie să cumpăr pentru șorturile de paradă ale comunarzilor, ținînd seama de faptul că fetele sînt bine echipate, că în magazie avem o sută unsprezece metri și că...

— Anton Semionovici, prea ai dat nas copiilor! S-ar zice că ei sînt ingineri, nu eu. Parcă văd că mîine-poimîine au să-mi țină conferințe despre raționalizare... Mă duc la conducere, protestez cu hotărîre!

Solomon Borisovici improașcă cu salivă și-și agită mîinile, deznădăjduit.

— Solomon Borisovici, dar ei au dreptate.

— Cum au dreptate? Cum au dreptate? Cum au dreptate? Adică eu trebuie să scot numaidecît bani din pămînt pentru nichelatori. Să-i plătesc și maistrului, să vă plătesc și vouă cîte trei sferturi de copeică...

— Dar ce legătură are maistrul cu sporul? — întrebă Jmudski.

— Cum ce legătură? Cum ce legătură? Auzi întrebare!? Ce legătură are maistrul? Trebuie ori nu trebuie să-i plătesc maistrului pentru două săptămîni? Crezi dumneata că în felul acesta se poate îndeplini planul de producție și financiar?

— Dar ce sîntem noi de vină că ați ținut un maistru de care n-aveam nevoie? Și l-ați mai fi ținut mult și bine dacă nu ne-ar fi dat nouă în gînd să ne descotorosim de el, iar acum vreți ca pe spinarea noastră...

Solomon Borisovici începe să simtă că Jmudski nu este chiar așa de departe de adevăr. El încetează să mai dea din mîini și holbează ochii, pierdut, la Jmudski:

— Cum ai spus?

Jmudski se fisticeste din pricina neașteptatei șovăieli a adversarului. Se ridică de pe scaun și se bîlbîie:

— Maistrul ăsta a fost o pagubă pentru noi. Dar noi v-am sfătuit...

— S-ar cuveni să ne dați un premiu pentru asta! — îl întrerupe pe Jmudski un comandant din spatele lui Solomon Borisovici.

Printr-o mișcare bruscă, Solomon Borisovici face o întoarcere de o sută optzeci de grade și... zîmbește. Îl îsco-desc ochii șireți al lui Skrebnev, pentru care are o mare slăbiciune. Solomon Borisovici găsește o soluție:

— Spui că maistrul a fost o pagubă? Află că pentru Solomon Borisovici nu există pagubă niciodată.

— Cum nu există? Doar am avut un maistru de prisos! — se aude din toate părțile.

— Nu merge așa, tovarăși! Nu merge așa...

Solomon Borisovici își trage din buzunar o batistă care pare fără de sfîrșit, pentru că nu iese niciodată în întregime, apoi se așază din nou pe scaun, uitînd că a avut intenția să-și șteargă sudoarea de pe fruntea lui chinuită de inginer. Batista dispăre din nou în buzunar și Solomon Borisovici, radios, cu un glas așezat de părinte, blînd și plin de dragoste, spune comunarzilor, care s-au potolit între timp:

— Atîta timp cît voi nu știați să lucrați a fost nevoie de doi maiștri, care să vă învețe. Acum, cînd ați învățat, nu mai e nevoie de doi maiștri. Ajunge unul singur. Tot l-aș fi concediat, chiar dacă nu mi-ați fi propus voi. Cît timp ați învățat, se înțelege că a trebuit să cheltuim mai mult cu maiștri și, de aceea, tarifele voastre au fost mai scăzute. Voi n-ați lucrat independent... ci sub îndrumarea maistrului.

— Ei aș!... Chiar așa să fie?...

— Vai, Solomon Borisovici! Cît sînteți de șiret!

— Ca să vezi! Am învățat... Dar ce, am învățat mereu, pînă astăzi? Pînă astăzi am învățat?...

Întrebările curg una după alta asupra lui Solomon Borisovici, dar se simte, totuși, că a dat o lovitură genială.

Cînd gălăgia se mai potolește, glasul argintiu, de sopran, al lui Skrebnev, răsună dintr-o dată ca un clopoțel prezidențial:

— Asta ați născocit-o chiar acum? Spuneți dacă nu-i așa?

Tot sfatul rîde în hohote. Lui Solomon Borisovici îi năvălește din nou singele în cap și din nou se ridică cu demnitate de pe scaun:

— Nu, tovarăși, în condițiile acestea eu nu mai pot lucra...

Și, aprinzîndu-se tot mai mult, începe iar să strige:

— S-a terminat! Ajunge! Ce sînt eu aici? Sînt inginer sau nu sînt? Nu cumva am să învăț de la băiețandri ăștia cum să conduc producția?...

În general, comunarzii nu se supără pentru expresia „băiețandru”. Toți zîmbesc, așteptînd răspunsul meu, convinși că nu va întîrzia. Zîmbesc și eu.

— Dar de ce să nu recunoști că ei au dreptate, Solomon Borisovici? Aici nu e vorba de o copeică. E vorba de logică. Nu se poate să prezinți comunarzilor o asemenea logică. Nu se poate să legi una de alta aceste două probleme. Solomon Borisovici se scoală din nou cu demnitate, își strânge hîrțile în servietă și spune:

— Bine, înseamnă că chestiunea asta trece la conducere.

— La conducere? — holbează ochii S.S.C.

— Da, la conducere, amenință Solomon Borisovici jignit.

— Să vedem ce o să spună conducerea, sînt tare curios să știu. La conducere, ia te uită! ... — se miră S.S.C.

Solomon Borisovici iese ca o vijelie din cabinet. Haina lui se agață în ușa, dar Vaska anunță fără umbră de tulburare:

— Chestiunea următoare: cererea lui Zveaghin de a fi primit în comună ...

Dintr-o carte despre revoluția moravurilor

În timp ce secțiile vuiesc de zgomot, în clădirea principală a comunei domnește o liniște deplină. Numai în recreații, copiii dau buzna din clase și se îndreaptă grăbiți unii spre dormitoare, alții spre cabinetul directorului, alții spre vreun cerc. Mulți se plimbă pur și simplu prin fața intrării principale, pe trotuarul din plăci de gresie.

Schimbul de copii care merge la școală se deosebește mult ca înfățișare de schimbul care merge la lucru. În timp ce lăcătușii, strungarii și mai ales fierarii și turnătorii au obrazul mînjit, sînt îmbrăcați în salopete murdare, lucitoare de ulei și cu șepci vechi pe cap, copiii din schimbul care merge la școală poartă bluze marinar, croite pe măsură, centuroane, jambiere noi, bocanci lustruiți și sînt pieptănați cu grijă. Pînă și ciufulitul de Tetereatcenko, care n-are pereche în toată Uniunea Sovietică, umblă pieptănat cel puțin pînă la ora a treia.

După ce a sfîrșit munca, schimbul întîi trebuie să se spele și să-și primenească hainele pentru masă. Schimbul al doilea se îmbracă ca pentru lucru, abia după masă. Seara, după ora 5, toată lumea trebuie să fie în haine curate.

Lucrul acesta însă n-a fost realizat chiar așa de lesne. Mulți comunarzi erau de părere că înfățișarea unui proletar

adevărat trebuie să fie cât mai puțin atrăgătoare. Sovietul comandanților și comisiile sanitare au luptat mult timp împotriva acestei păreri, fără să ajungă la vreun rezultat.

— Cum așa, să ne schimbăm hainele de douăzeci de ori pe zi? — protestau comunarii. — Cu moda asta n-ai timp să duci nimic la capăt. Toată ziua nu faci altceva decât să-ți legi și să-ți dezlegi șireturile de la bocanci!

A fost nevoie să introducem reguli severe.

În cele din urmă am obținut ca, înainte de a pleca la școală, copiii să se schimbe neapărat. Dar spre seară, fiecare putea să umble cum poftea.

Totuși, situația s-a schimbat destul de repede. După ce atelierul nostru a executat pentru cluburi și pentru sălile de mese un mobilier nou, frumos, care a înlocuit canapelele înguste de la Kiev, a devenit evident pentru fiecare că, în cel mai scurt timp, acest mobilier va avea o înfățișare jalnică. Comisia noastră sanitară a reușit foarte ușor să obțină, în una din adunările generale, să se interzică intrarea în cluburi și în sala de mese celor îmbrăcați în haine de lucru. Fără întârziere, energicii membri ai comisiei sanitare s-au așternut pe treabă, începând să aplice cu perseverență hotărârea adunării generale.

— Fomicev, părăsește sala de mese!

— De ce s-o părăsesc?

— Ești în salopetă.

— Nu ies.

Membrul de serviciu al comisiei sanitare pune mâna pe carnet. Fomicev știe că totul se va sfârși cu un raport și cu chemarea la centru în adunarea generală, dar vrea să arate că nu-i pasă.

— N-ai decât să mă treci în raport, că de ieșit nu ies.

Atunci intervine comandantul de serviciu pe comună, care e mai dîrz:

— Să nu se servească mîncarea la detașamentul întîi pînă cînd Fomicev nu-și schimbă hainele.

Această manevră face ca raportul de forțe să se modifice dintr-o dată în favoarea comisiei sanitare. Detașamentul întîi se retrage pe alte poziții, în spatele frontului.

— Adică, de ce să răbdăm de foame din cauza lui Fomicev, a unui singur om?

— N-am de gînd să stau la tocmeală cu fiecare comunard în parte, nu se lasă C.S. Doar nu sînteți copii mici!

Cu C.S. nu-i de glumit; fără bonul lui, bucătăria nu eli-

berează mîncarea pentru detaşament. Acum, membrii detaşamentului întîi tabără pe Fomicev:

— Mereu avem buclucuri din cauza ta!

Fomicev n-are încotro: se duce să-şi schimbe hainele.

Spre mirarea tuturor, numărul conflictelor de acest fel cu comunarzii era foarte neînsemnat. În schimb am avut multă bătaie de cap cu muncitorii.

La uşa „clubului zgomotos” e de serviciu un detaşament. Politicos, unul din membrii acestuia atrage atenţia unui muncitor:

— Tovarăşe, trebuie să te schimbi.

Muncitorul se înroşeşte ca un rac şi se indignează, bucurîndu-se că are ocazia să facă pe grozavul:

— De ce să mă schimb? Aş vrea să ştiu, clubul ăsta e pentru boieri sau pentru muncitori?

Răspunsul ce i se dă e cît se poate de elocvent:

— Du-te de te schimbă şi după aceea vino la spectacol, îi spune comandantul de serviciu.

De altfel, în vremea din urmă nu se mai întîmplă aproape de loc asemenea incidente. Am şi uitat de ele; acum, nimănu-i mai trece prin gînd să se ia la hartă cu un comunard care poartă o brasardă. A devenit lege pentru toată lumea că în interior nu e voie să se stea cu şapca pe cap şi dacă cineva uită să şi-o scoată, din toate părţile se aud proteste:

— Care-i acela care nu-şi scoate şapca din cap?

De obicei, plantonul are discuţii numai cu cei străini de comună.

Nu demult, un vizitator a intrat în vestibul cu ţigara în gură. Or, în casă, fumatul e interzis. Vizitatorul e rugat să stingă ţigara. Plictisit o aruncă într-un colţ al vestibulului, sub cuier. Plantonul îi cere pe un ton categoric:

— Vă rog s-o ridicaţi!

De data aceasta, vizitatorul se simte grozav de ofensat. Nu vrea în ruptul capului s-o ridice.

— Vă rog să ridicaţi ţigara! ...

De data aceasta, în glasul plantonului se simte îngrijorare: dar dacă vizitatorul face stînga împrejur şi pleacă fără să ridice mukul?

Este extrem de interesant că aceste accente de îngrijorare sînt prinse uimitor de repede de către întreaga comună. S-ar zice că nişte nervi extrem de fini leagă între ei copiii din acest colectiv. Cea mai mică nesocotire a intereselor colectivelui este percepută ca un semnal de incendiu, ca un apel stăruitor.

Nici vizitatorul, nici plantonul nu și-au dat seama că vreo cîțiva copii s-au și adunat la locul incidentului.

Puștanii nu se uită în dreapta și în stînga cînd sînt singuri, deoarece sînt convinși că peste cîteva clipe vor sosi întăriri serioase. De aceea, atacul e vijelios:

— Cum să nu ridicați țigara?

Infractorul bîlbie ceva. În timpul acesta, undeva, în fundul sălii, se și aude venind artileria grea: Volcenko sau Fomicev, Dolinnîi sau Vodolazski:

— Ce se întîmplă acolo?

Vizitatorul se grăbește să ridice mukul și caută descumpanit un loc unde să-l arunce.

Foarte bine! Altfel, nu vom putea scăpa niciodată de soiul ăsta de domnișori.

— Unde vezi aici domnișori?

— Iacă văd! Dacă vi se spune să ridicați mukul, trebuie să-l ridicați. E vremea să vă lăsați de obiceiul de a fi slujii de lachei.

Față de oamenii beți, comunarzii sînt de-a dreptul neînduplecați. Pentru ei nu există deosebire între un om beat și unul ușor afumat, care miroase numai a rachiu. În ceea ce privește alcoolul, mirosul controlorilor comunarzi e atît de ascuțit, încît nu li se poate ascunde nici cel mai slab iz. Dacă se naște o astfel de bănuială, vizitatorul este îndepărtat din comună, chiar dacă se poartă cuviincios și este la locul lui. În asemenea cazuri, ei nu cedează.

Comunarzii sînt foarte severi. Eu însumi, deși sînt directorul comunei, mă surprind uneori cu mirare, întrebîndu-mă: „Oare mi-am șters bine picioarele? Nu cumva o să-mi facă observație plantonul, chiar Petka ăsta, de pildă, pe care eu îl cert la fiecare cinci zile pentru că nu-și cîrpește pantalonii?”

În comună locuiesc aproape cincizeci de funcționari și muncitori, dar la noi nu sînt niciodată beții, certuri și bătăi. Nu demult ne-a venit de la Kiev un grup întreg de muncitori, foști meșteșugari; a treia zi s-a prezentat la ei un detașament de cavalerie ușoară din partea Comsomolului nostru și i-a rugat cu politețe:

— Dați-ne cărțile! Dumneavoastră jucați pe bani.

Nu poți fi sigur că Roza Krasnaia sau Skrebnev nu va bate politicos la ușa dumitale și nu te va întreba:

— Vreți să dați voie comisiei sanitare a comunarzilor să vadă dacă locuința dumneavoastră este în ordine?

Bineînțeles, poți să nu-i dai voie, poți să răspunzi, dar ce vă pasă vouă dacă odaia mea e în ordine sau nu?

— Dacă vom mai găsi vreodată asemenea murdărie, veți fi chemat în fața adunării generale.

Iar dacă-ți trece cumva prin cap, în cazul când nu te-ai prezentat la adunarea generală, că a doua zi vei putea să continui a locui în comună, te vei convinge repede că ai judecat greșit.

Funcționarii noștri n-au încotro, se supun acestui colectiv de copii, puternic, convins, sigur de el. Lor nu le este indiferentă atitudinea comunei față de dîșii, iar multora pur și simplu le plac acești copii politicoși și stăruitori. Datorită acestui fapt, de obicei totul merge strună. Nu numai că nimeni nu protestează împotriva invaziei comisiei sanitare în clasă, dar fiecare are grijă din timp ca peste tot să fie curat, pentru a nu fi nevoit să roșească în fața controlorilor.

Mama mea, o muncitoare înaintată în vîrstă, care și-a petrecut toată viața în muncă și griji, primește cu bucurie pe tinerii mesageri ai noii civilizații și, arătîndu-le prevenitoare cămărilor și cotloanele ei pline cu vechituri, ca la orice om bătrîn, îi roagă chiar:

— Uitați-vă, de ce să nu vă uitați! ... O fi scăpat ceva de ochii mei bătrîni, dar ochilor voștri tineri n-o să le scape nimic.

„Delegațiile”

Primim deseori vizitatori din orașe, dar mai cu seamă delegații străine. De aceea, la noi toți vizitatorii sînt numiți „delegații”.

Iarna, sînt mai puține „delegații”, dar vara aproape nu-i zi în care să nu sosească cineva în comună. Aceasta se explică și prin renumele comunei, și prin faptul că e singurul așezămînt de copii situat în raza orașului.

Vizitatorii ne anunță totdeauna la telefon cu o zi-două înainte. La început, fiecare anunț telefonic era pentru noi un semnal pentru pregătiri speciale. Uneori trebuia să alinăm toată comuna cu fanfara și drapelul în frunte. Aceasta, în zilele când se produceau evenimente însemnate pentru noi. Din această categorie făcea parte vizitarea comunei de către unii membri ai Internaționalei Comuniste și ai Internaționalei Tineretului Comunist.

Alteori însă, primirile solemne erau o povară. În timp ce automobilele cu „delegația” rătăceau peste dealuri și prin păduri, în căutarea unui drum accesibil spre comună (drum destul de greu de găsit), comunarzii își ieșeau din fire așteptând. Mai întâi trebuiau să lase lucrul în ateliere, să se schimbe, să adune fanfara și să scoată drapelul. Iar scoaterea drapelului, potrivit tradițiilor comunarzilor, este o ceremonie destul de complicată.

Foarte multe delegații stăruie să se convoace adunarea generală festivă a comunarzilor.

Se înțelege că asemenea adunări festive, dacă sînt convocate zilnic, devin împovărătoare pentru comunarzi. De aceea am început de mult o luptă hotărîtă împotriva tuturor acestor ceremonii și, acum, oricît de mult s-ar stărui, refuzăm categoric. Nu ne putem permite luxul unor parăzi de prisos, chiar de ar fi numai vorba că din pricina lor suferă producția.

Acum, cînd oaspeții intră în comună, sînt primiți de comandantul de serviciu, care-i poartă cu amabilitate în cabinetul directorului, dacă nu sînt mulți, sau la „clubul zgomotos”, dacă trec de treizeci-patruzeci. Programul vizitei depinde de persoanele care compun „delegația”. De obicei, străinii sînt conduși de director; în sarcina lui cade și primirea grupurilor importante de muncitori. Grupurile mai mici cad în sarcina secretarului sovietului comandanților sau a locțiitorului de director. Cu timpul, s-a format în comună un mic grup de ghizi specializați, care știu ce anume îi interesează pe oaspeți, știu ce să le arate și au în cap toate datele statistice necesare. Acum, comunarzii nu-și mai părăsesc strungurile cînd vine o delegație.

Dacă oaspeții pică la ora mesei, mai stăruie obiceiul ca, la intrarea vizitatorilor în sala de mese, toată lumea să se ridice în picioare și să salute. Dar în acest obicei s-a introdus un mic corectiv. Comunarzii salută în felul acesta pe oaspeți, numai dacă cel care-i călăuzește prin comună spune întrînd în sala de mese:

— Tovarăși, avem oaspeți.

Majoritatea „delegațiilor” ne face plăcere, deoarece introduce o variație în viața noastră și ne ajută să întreținem legături cu lumea exterioară. Cu o plăcere deosebită îi primim pe muncitorii din Harkov care ne vizitează în grupuri mari, de cîte o sută, ba chiar și mai mari. Comuna a fost vizitată și de delegații de negri și de chinezi. Comunarzii au primit cu căldură pe un delegat al Uniunii combatanților. Acesta a fost sărbătorit cu entuziasm într-o adunare solemnă, cu care pri-

lej a fost ales comunard de onoare și repartizat în detașamentul al optulea.

„Delegațiile” străine, alcătuite din englezi sau americani bogați, dichisiți și îmbrăcați luxos, stîrnesc și ele un mare interes, dar un interes mai aparte.

În asemenea cazuri, comunarzii rîd:

— Băieți, avem în comună burjuii în carne și oase!

În jurul „burjuilor în carne și oase” se strîng întotdeauna o mulțime de puștani, care nu pot pricepe cum e cu puțință ca acești reprezentanți ai unei subspecii de oameni care dispar să se miște liberi pe fața pămîntului, cum de nu sînt trimiși la muzeul zoologic, secția fosile. Copiii cercetează pe acești turiști, ca și cum s-ar aștepta într-adevăr să vadă guri rînjite, gesturi de animale de pradă, mîini pătate de sîngele muncitorilor, burți umflate. Expresia feței unora din puștani arată că, după părerea lor, nu este cu totul lipsit de primejdie să te afli în vecinătatea unor asemenea musafiri, chiar și în țara noastră.

Burjuii vorbesc blînd cu puștanii, ba chiar sînt încîntați de chipurile unora dintre ei. Trebuie să recunoaștem că domnii vizitează comuna cu foarte multă atenție, întrebînd la fiecare pas:

— Va să zică, ăștia sînt vagabonzi?

Înfățișarea comunarzilor noștri — spălați, pieptănați și foarte civilizați —, demnitatea și politețea lor cu totul neașteptate, curățenia din clădire, seriozitatea care domnește în ateliere contrazic ideile lumii burgheze, nu numai asupra vagabonzilor noștri, dar și asupra întregii noastre vieți, în general. Aceasta este și cauza neîncrederii cu care burjuii privesc comuna.

E adevărat că nici noi nu ne lipsim de plăcerea de a-i uimi. Plutonul înarmat din vestibul ține într-adins capul mai sus. La întrebarea: — Oare toți aceștia sînt vagabonzi? — noi răspundem prin tălmăci: — Nu, ăștia nu-s vagabonzi, sînt stăpînii de aici! Tot ce se află aici — dormitoare, atelierele și materialele —, totul e al lor!

Zîmbind, tălmăciul explică ceva burjuilor. Aceștia dau din cap cu o politețe exagerată, totuși nu-și pot ascunde fîstîceala, cu atît mai mult cu cît comunarzii zîmbesc foarte prietenoși, deși cu viclenie.

Fîstîceala burjuilor sporește atunci cînd comunarzii se adună roată în jurul lor în sală și încep să le pună întrebări cu totul lipsite de diplomație:

— În fabricile și uzinele de la voi lucrează și copii?

— Cîte ore pe zi?
— Cum sînt plătiți?
— Statul îi ajută?
— Dar orfani aveți? Ce se întîmplă cu ei?
— Statul îi ajută pe orfani să intre în instituțiile de învățămînt superior?

După aceste întrebări, burjuii devin mult mai politicoși și mai rezervați. Sînt nevoiți să răspundă în monosilabe.

— Avem orfelinate, bineînțeles... Orfelinate, pricepeți? Și acolo sînt ateliere, numai că la noi copiii învață o meserie și „se deprind să nu fure”...

Delegațiile de muncitori din Apus nu întreabă niciodată: „Toți ăștia sînt vagabonzi?” — iar tonul lor nu este niciodată nici rezervat, nici exagerat de politic. Ei sînt încîntați de comuna noastră și de copiii noștri, sînt încîntați și de faptul că acești copii îi primesc cu atîta căldură și că o duc atît de bine în comună...

Oaspeții s-au urcat de mult în automobile, dar întrebările, strîngerile de mîină și glumele nu mai conțin. Șoferii întorc capul nerăbdători, directorul producției se enervează din cauză că munca a fost întreruptă, însă toți se simt ușori și veseli. În sfîrșit, mașinile pornesc. Pe scara mașinii din față se zărește trupul zvelt al comunardului care urmează să le arate drumul cel mai scurt prin pădure.

În excursie, grupurile de muncitori sovietici se poartă ca niște adevărați gospodari. Femeile se uită pe sub pături, pipăie pernele, examinează vasele de bucătărie. Bărbații, în ateliere, controlează semifabricatele cu compasul în mîină și întreabă de ce funcționează prost ventilația. Stînd de vorbă cu dîșii, comunarzii întrebuintează numai termeni de specialitate. Nu auzi decît: pinion, suport, transmisie.

Observațiile pe care le fac musafirii nu supără pe nimeni. Recunoaștem și noi că ar mai trebui adăugați ceva ăulgi în perne, că secția de nichelare stă prost cu ventilația, că unul din pinioane cam joacă. Apoi, fără să se sfiască, musafirii îi trag un gopak¹ în parcul nostru, în sunetele fanfarei zîmbitoare. Cum să nu zîmbească toți, cînd părinții joacă? Te cuprinde veselia cînd sprintenul și chipeșul nostru Lionka Nigalev, sărind în ajutorul unei bătrîne blajine și stîngace de la „Alimentarea poporului”, începe să facă în jurul ei niște salturi atît de meșteșugite și de amețitoare, încît un muncitor

¹ Dans popular ucrainean. *Nota trad.*

uscățiv și mustăcios, care stă pe o bancă alături de alți oaspeți, își tuflește șapca pe ceafă, strigînd:

— Ia te uită, afurisitul! E de-al nostru, lua-l-ar naiba! ...

Muncitorii pleacă din comună pe jos, conduși de comunarzi, acum vorbăreți și înviorați, de la care își iau rămas bun la marginea pădurii.

„Populația înconjurătoare”

Aproape la toate adunările generale ale comunarzilor vin băieți și fete din satul Șiskovka.

Comuna a stabilit de mult legături cu Șiskovka. La început, n-a ieșit nimic bun din asta. Primii noștri mesageri culturali — comsomoliștii Ohotnikov, Verenin, Narski — se întorceau noaptea din sat nu numai fără nici un rezultat, dar chiar puțin afumați, pentru că Șiskovka era vestită pentru rachiul și pentru dărnicia cu care își primea musafirii. Cele dintii campanii s-au sfîrșit într-un mod rușinos: adunarea generală i-a interzis lui Ohotnikov să mai viziteze Șiskovka. Dar, curînd după aceea, au început să vină la noi în comună fete din sat. Conducătorul nostru politic își freca mîinile de satisfacție. Fetele frecventau toate adunările organizației de Comsomol, încadrîndu-se treptat în viața ei. E drept că aceasta avea și un inconvenient: după adunare, fetele trebuiau conduse acasă.

Foarte curînd s-a constatat, în primul rînd, că Krupov s-a îndrăgostit lulea de o fată, anume Katea, cu care dorea chiar să se însoare, în al doilea rînd, că de această Katea s-a mai amoretat și Mitka și, în al treilea rînd, că fata n-a rupt cu felul ei de viață de mai înainte, deși intrase în Comsomol. Continua să facă negoț cu rachiu, întocmai ca și maică-sa. Băieții suferiseră vădit influența ei. Vinovați erau comsomoliștii și „în primul rînd”, și „în al doilea rînd”, și „în al treilea rînd”. Toate tainele acestea au fost date în vileag de puștani noștri în coloanele gazetei de perete și, după două-trei adunări generale furtunoase, s-a pus capăt unei asemenea stări de lucruri. Dar, după această întîmplare, băieților le-a cam pierit entuziasmul pentru Șiskovka.

Tot pe vremea aceea, comuna a organizat cîteva campanii de culturalizare în Șevcenki, un sat mai îndepărtat, urmărind mai ales scopuri de propagandă antireligioasă. Prima noastră manifestare s-a produs în noaptea paștilor. Cu toată fanfara.

am adunat puțină lume, exclusiv tineret, dar și acesta, cînd au început să bată clopotele pentru slujba învierii, a dovedit că preferă să nu se certe cu bătrînii și s-a dus la biserică, în nădejdea că a doua zi se va înfrupta cu prisosință din bucate. Totuși, în Șevcenki luase ființă un mic activ, cu care comsomoliștii noștri au știut să lege relații, înaintînd treptat pe frontul antireligios. În anul următor cunoșteam jumătate din sat și am putut să organizăm pentru noaptea paștilor o adevărată festivitate cu concert, cu focuri de artificii și spectacol de cinematograf. De astădată, multă lume s-a hotărît să încheie postul de datină și să mănînce de dulce, nu după slujba învierii, ci după reprezentația noastră. Era un însemnat pas înainte.

Dar, cu toate succesele de la Șevcenki, Șiskovka neliniștea organizațiile noastre politice. Atunci am abordat problema Șiskovkăi din alt unghi, într-un chip foarte ingenios.

Perski, conducătorul clubului, era de mult de părere că ar trebui să atragem în cercul nostru dramatic artiști din Șiskovka. Multă vreme s-au ridicat obiecții în sovietul comandanților împotriva acestui plan, pe motivul că Șiskovka n-a excelat niciodată prin talentele ei artistice, că cei din Șiskovka vor aduce în comună rachiu și-i vor învăța pe băieți să bea. Pe de altă parte, comandanții erau îngrijorați, mai ales de faptul că noii artiști vor scuipa pe dușumele, vor arunca pe jos mucuri de țigară și vor zgîria pereții. Totuși, Perski, ajutat de Comsomol, și-a atins scopul. Pe înserat, apăreau în comună noi chipuri, vreo zece în totul. Ce-i drept, musafirii erau înzestrați cu talente artistice foarte îndoielnice, în schimb, erau extrem de sirguincioși și de ascultători. În comparație cu artiștii noștri care n-aveau timp nici să-și citească rolul măcar, cei din Șiskovka erau niște adevărate comori. Perski a organizat un fel de școală dramatică. În orice caz, în fiecare seară, tineretul din Șiskovka, împreună cu vreo zece comunarzi, se adunau în sala cea mare, unde făceau exerciții de dicțiune, de ritm, poză și alte asemenea abilități scenice.

Această activitate era binevenită și din alt punct de vedere. Comunarzii arătaseră, întotdeauna, averstune pentru activitatea dramatică. Ei erau de părere că, deși pregătirea unui spectacol cere multe eforturi, rezultatele nu sînt prea grozave, că cinematograful e de preferat de o mie de ori teatrului și, în sfîrșit, că în sala noastră, în afară de comunarzi și de funcționari, nu încap decît cel mult douăzeci de persoane, așa că n-ai pentru cine juca.

Perski a montat cîteva piese.

A asista la aceste piese a fost o adevărată delectare pentru comunarzi. Într-adevăr, cu toate că artiștii din Șiskovka erau destul de stingaci și de caraghioși pe scenă, ei își cunoșteau foarte bine rolurile și suflerul rămînea mereu de căruță.

Începutul se făcuse: copiii au cunoscut de aproape și în mod temeinic tineretul sătesc. Curînd după aceea s-au mai găsit și alte îndeletniciri comune pentru noi și pentru cei din Șiskovka: Comsomolul a înființat în sat o școală pentru lichidarea analfabetismului și un cerc pentru tineret, de unde Comsomolul nostru se completa cu noi membri. Tineretul din Șiskovka nu s-a mărginit să participe la cercul dramatic. El s-a apropiat mult de viața comunei și frecventa mereu adunările noastre generale. E drept că n-au putut să se elibereze de un respect exagerat, nu atît față de comunarzi, cît mai ales față de viața noastră severă și strictă.

Cît despre comunarzi, îi primeau întotdeauna oarecum cu un aer de superioritate.

Relațiile cu satele se consolidau. După ce au ieșit primele promoții ale școlii pentru lichidarea analfabetismului, în jurul comunei s-a încheiat un grup întreg de tineri cu adevărat nou. Comsomoliștii noștri au înzestrat satul cu o bibliotecă. Mare importanță au avut și conferințele noastre despre politica internă și externă, despre congresele partidului, despre planul cincinal, conferințe pe care le țineam înaintea fiecărui spectacol de cinematograf. Despre planul cincinal am ținut aproape douăzeci de conferințe, stăruind pe larg asupra diferitelor ramuri ale economiei.

Am stabilit un contact strîns și cu organizațiile muncitorești. Cel mai mult ne-am apropiat de clubul metalurgiștilor, mai ales de muncitorii de la V.E.K. Metalurgiștii ne-au vizitat de cîteva ori comuna, iar noi ne duceam la clubul lor cu multă tragere de inimă și însuflețire.

Vizitele noastre la uzină sînt adevărate sărbători pentru comunarzi. În scurt timp, muncitorii de acolo au cunoscut și s-au împrietenit cu comunarzii noștri. Această prietenie s-a întărit și mai mult după ce șase dzerjînți au intrat în serviciu la V.E.K. De atunci, comunarzii au început să privească întreprinderea V.E.K. ca pe „uzina lor”. Dacă muncitorii de la V.E.K. organizează vreo festivitate, invită neapărat și comuna. Dacă la uzină se întîmplă ceva, în comună nu mai conținesc discuțiile despre întîmplarea cu pricina.

Cînd însă s-au aprins luminile pe șantierul noii uzine de tractoare, pentru care am fost însărcinați să fabricăm uși și ferestre, cu obligația să livrăm cîte o sută de bucăți pe zi, entuziasmul în comună n-a mai cunoscut margini.

Cabinetul directorului

„Cabinetul directorului din comuna Dzerjinski“ e un loc despre care trebuie să vorbim pe larg, pentru că această cameră, deși mică, are o imensă importanță pentru comună.

În cabinet se află două mese — una pentru director, adică pentru mine, iar cealaltă pentru secretarul sovietului comandanților —, trei dulapuri — unul pentru mine, al doilea pentru secretarul sovietului comandanților, al treilea pentru colegiul redacțional al gazetei de perete —, cîteva scaune de stejar și două canapelețe, precum și o mașină de scris.

Cabinetul nu e gol niciodată. Totdeauna e plin de lume și întotdeauna e gălăgie. Cît timp producția nu-și luase încă avînt și comunarii erau mai liberi, unul dintre ei făcea de serviciu numai la cabinet. El avea obligația să întrețină cabinetul în stare de curățenie, să facă pe curierul și, mai ales, să elibereze din cînd în cînd cabinetul de publicul de prisos. Acum, nu mai putem repartiza comunarii care să fie de serviciu la cabinet și, de aceea, n-are cine să îndepărteze publicul de prisos.

Dar ce-i cu publicul acesta de prisos în cabinet? Trebuie să se știe că în colectivul nostru există o veche tradiție, potrivit căreia treburile comunei nu se rezolvă la director acasă, cum se obișnuiește în practica „educației socialiste“, ci numai în cabinet. În deplină concordanță cu această tradiție, fiecare comunard are dreptul să intre în cabinet în orice moment, să se așeze pe un scaun liber și să asculte ce se vorbește. Se înțelege că ei nu scapă nici un prilej de a intra aci. Oricînd găsesc un motiv, deseori un fleac: să ceară o învoire, să raporteze că s-au înapoiat din învoire, să ceară hîrtie sau un plic, să întrebe dacă n-au primit scrisori, să verifice ceva împreună cu S.S.C.; în sfîrșit, să aducă o tichie sau o curea uitată în parc de cineva. Sub aceste pretexte plauzibile, iar uneori fără nici un pretext, comunardul mai întîrzie în cabinet. Se înțelege că este o imposibilitate fizică pentru un comunard să stea liniștit pe un scaun. Îndată începe

o conversație cu glas scăzut, într-un colț, cu un oaspete tot atît de întîmplător ca și el. Apoi li se alătură un al treilea și discuția se înfierbîntă.

În afară de aceasta, aci intră mereu și persoane cu treburi mai serioase: vine comandantul de serviciu pe comună cu diferite chestiuni, cu anumite „cazuri”, cu bonuri la semnat ori cu cine știe ce nedumeriri; sau președintele comisiei cantinei, certîndu-se la telefon cu sovhozul din vecinătate din pricină că laptele adus dimineața era acru, strigînd cît îl ține gura:

— Da', ce, caii noștri sînt cîștigați la belciuge? De ce să vi-l aducem noi îndărăt? ... Veniți voi să-l luați cu caii voștri! ...

Uneori, în fața mesei se adună un consiliu întreg: fetele vor să-și facă fuste „la modă” și discută despre croială. Eu mă uit cu îndoială la o fustuliță strîmtă și spun:

— Mi se pare că nu e prea potrivită pentru o comunardă.

Aleksandra Iakovlevna, maistra secției de croitorie, o femeie mărunță, slăbuță și blajină, se uită la fete cu un aer vinovat, dar ele nici nu se gîndesc să cedeze.

— De ce să nu fie potrivită? Asta-i părerea băieților, se vede?

Băieții care sînt de față ridică mînușa:

— Dacă așa-i vorba, și noi băieții o să ne gîndim la modă. O să ne facem niște burlane să le meargă vestea ...

— Dar ce, noi ne gîndim la modă? Unde vedeți voi modă?

— Anton Semionovici, le răsfațați! — spune unul dintre băieți. — Cîte rochii are fiecare fată?

— Cîte rochii avem? Hai, numără ...

— Să vedem. Rochia de vară din pînză de in, una la mîină, și „băiețandrul” începe să îndoiaie deget după deget.

— Aceea-i rochia noastră de sărbătoare ... la te uită la ell

— Sărbătoare, nesărbătoare, dar este? Va să zică, una la mîină!

— Una, fie!

— Cu rochia de postav bleumarin fac două?

— Ce tot vorbești?! Aceea e rochia de zile mari, de iarnă. Parcă o purtăm? O punem de două ori pe an.

— N-are importanță, chiar dacă ați purta-o de zece ori pe an. Sînt două?

— Bine, două!

— Pe urmă, rochia cenușie, știi tu care ...

— Se înțelege că știu ... numai că aceea nu-i rochie, e salopetă.

— Salopetă sau altceva, fac trei?
— Fie, trei!
— Pe urmă, cea cu tot felul de flori, patru.
— Nu cumva vrei să mergem la școală în salopetă?
— Oricum, sînt patru! Pe urmă, cea albastră, cea cu bu-line, cea vărgată, cu carouri, cea cu fusta în cute, bluza...
— Ce tot scornești? Credeți că toate au rochii de astea? Una are de un fel, alta de altfel.

— Astea-s povești, de un fel și de altfel! În chestiunea asta să vorbească sovietul comandanților, doar există o singură comisie de îmbrăcăminte și pentru comunarzi și pentru comunarde, însă fetele fac numai ce le trece prin cap.

Fetelor le e cam frică de sovietul comandanților: cei din soviet sînt întotdeauna foarte severi. Dar și fetele au ac de jocul băieților.

— Ia uitați-vă la ei cît sînt de spilcuiți! Și ce multe haine au! Costumul din pînză de in, unul la mîină.

— Ce vorbești? Acela-i costumul nostru de sărbătoare, pentru vară.

— Ce-are a face? Unul la mîină, nu?

— Fie, unu.

— Cu hainele de postav bleumarin, fac două.

— Le numeri și pe acelea? De cîte ori le punem pe an? Doar la 7 noiembrie.

— N-are importanță, sînt două ori nu sînt?

— Fie și două.

— Hainele cele negre, trei. Bluza marinar, patru.

Băieții încep să se supere.

— Nu mai spune! N-ai vrea să mergem la școală în salopetă? ...

Aceste ciorovăieli sînt adevărate ciorovăieli de copii, dar îndărătul lor se ascunde întotdeauna o simpatie sfioasă, care se teme să nu fie descoperită.

Dacă o fată ar încerca să apară la club într-o rochie prea jerpelită, din toate părțile s-ar auzi proteste:

— De ce umblă fetele noastre ca niște vagabonde? Le e lene să-și facă rochii noi?

Uneori, la masa directorului se discută probleme mai serioase.

Instructorul secției de turnătorie își frămîntă mîinile cu un aer vinovat:

— E adevărat că ieri n-am avut curent.

— Dar astăzi?

— Astăzi, leneșul acela de Topci n-a adus păcură din oraș.

— Ce ne pasă nouă de Topci? Turnarea trebuie să înceapă la ora 8, când vin comunarzii la lucru, și dumneata ești răspunzător de respectarea programului.

Instructorul nu poate să se lepede de răspundere. Comunarzii n-au obiceiul să lovească în cel doborât. Totuși, cineva observă:

— Ar face bine să mai lase jocul de cărți la el, la cămin.

Un interes deosebit stîrnesc clienții care ne vizitează. Cîte un conducător tehnic desface pe masă niște planuri și stă la tocmeală cu Solomon Borisovici, iar comunarzii își întind nasurile pe deasupra umerilor lor ca să miroasă despre ce este vorba.

În general, în cabinet se întîmplă multe lucruri interesante și totdeauna e folositor să intri în această cameră.

Ce-i drept, în orele de lucru, nu este aproape nimeni. Doar dacă mai zăbovește vreun bolnav sau comandantul de serviciu cînd vine cu vreo treabă.

Dar de îndată ce gornistul sună masa sau „Încetează lucrul“, ușa se crapă fără încetare și cîte un comunard își vîră capul în cabinet ca să vadă dacă face să intre înăuntru sau mai bine să-și vadă de drum. Cînd sînt ocupat cu hîrtille mele, copiii intră încetișor în cabinet și se instalează ca la ei acasă. Aerul meu grav le impune foarte mult, se vede. Ridic capul. Copiii nu numai că au ocupat toate scaunele, dar pe masa S.S.C.-istului se și joacă o partidă de șah; alături unul citește gazetele, altul frunzărește niște tăieturi de ziare, alții discută cu însuflețire într-un colț. În cabinet cresc treptat zarva și gălăgia.

Uneori încep să mă supăr:

— De ce v-ați adunat aici? Doar nu-i club. Eu nu joc șah pe strungurile voastre.

Comunarzii o șterg numaidecît, lăsînd partida neterminată, dar nu se supără niciodată pe mine.

De altfel pot fi scoși afară și într-un mod mult mai simplu:

— Tovarăși, ia luați-o din loc!

— Am și luat-o din loc, Anton Semionovici!

Dar peste cincisprezece minute, dacă ridic capul din hîrtille mele, văd că alții au umplut cabinetul, că iar se joacă șah, că iar se citește, iar se discută...

Sînt zile cînd uit că mă stingheresc. În cei zece ani de muncă m-am deprins cu această mișcare a vieții, așa cum se deprind oamenii care trăiesc mult timp pe țărmul mării cu

freamătul veșnic al valurilor. Seara târziu, cînd rămîn singur în cabinet, în liniștea neobișnuită care domnește nu lucrez cu spor. Mă duc dinadins în vreun dormitor sau în tabără și mă odihnesc în ultimele izbucniri ale vorbăriei copiilor.

Altă dată însă, din cauza surmenajului, sînt mai nervos. Atunci merg atît de departe, încît mă plîng adunării generale:

— E nemaipomenit! S-ar zice că eu n-am nimic de lucrat în cabinetul meu. Fiecare intră cînd vrea, fără să aibă vreo treabă, stă de vorbă cu vreun tovarăș, îmi răvășește hîrțile de pe birou, se așază la mașina de scris...

Toți sînt revoltați de această purtare a comunarzilor și iau din scurt pe S.S.C.:

— Dar tu ce păzești? Nu știi care ți-e datoria?

Două-trei zile în cabinet e o liniște neobișnuită. Dar a treia zi se și ivește prima rîndunică. Întorc capul: Skrebnev, cel mărunț și vioi, stă lîngă mine, cu cotul pe o mapă de care am nevoie, și citește raportul meu către direcție despre necesitatea de a achiziționa un stoc de materiale didactice de calitate.

— Tovarășe, fii bun și ridică cotul, am nevoie de mapa asta, îi spun eu, zîmbind.

El roșește cu un aer vinovat și își trage repede cotul:

— Iertați-mă.

Iau mapa, iar el se instalează picior peste picior într-un fotoliu și se adîncește în lectura importantului raport.

Un nas apare în deschizătura ușii. Bineînțeles, posesorul lui își dă seama numaidecît că epoca de intangibilitate a cabinetului a luat sfîrșit și strigă cît îl ține gura:

— Anton Semionovici, știți ce s-a întîmplat astăzi în sovhoz?

Pentru că sînt ocupat, spune ultimele noutăți lui Skrebnev și încă la vreo doi-trei comunarzi care au și intrat în cabinet.

Cu toate că se poartă cu atîta lipsă de jenă față de cabinetul meu, comunarzii nu pot suferi ca novicii să intre în această încăpere cu aceeași dezinvoltură. Cînd se ivește cite unul, din toate părțile se aud strigăte:

— Ce cauți aici? Te-a poftit cineva?

Novicele dispăre cuprins de panică, iar comunarzii îmi spun, indignați:

— Cît de obraznic e Tumakov ăsta! Umblă prin cabinet ca vodă prin lobodă.

Toți ceilalți îi țin isonul:

— Așa-il Astăzi l-am întreat: „De ce tot rezemi pereții?“, și el de colo: „Ce te privește?!“

— A vărsat ciorba în sala de mese, însă nici eu nu l-am iertat: „Te trezești la tine acasă, pesemne. Ia mănîncă mai frumos”. Tumakov s-a oțărît la mine: „Ce te bagi, nu cumva ești «curcan»?”

Copiii rîd în hohote.

Peste o lună însă, cînd îl vor cunoaște bine, cînd îl vor învăța să nu se mai reazeme de pereți, să nu mai verse ciorba și să uite o dată pentru totdeauna că pe lumea asta există „curcani”, prezența novicelui în cabinet nu va mai surprinde pe nimeni.

Comunarzii consideră, probabil, cabinetul drept un centru al lor. Cred că fiecare comunard adevărat are dreptul să stea acolo, însă cu condiția să devină mai întîi un comunard adevărat.

Cînd în îngrămădeala din cabinet intră un străin cu intenții vădit serioase, comunarzii îl lasă politicoși să treacă, îi oferă cu și mai multă politețe un scaun și, printr-o metodă specială, reduc numărul celor din cabinet la trei sferturi. Dacă e ceva interesant, ascultă în liniște, iar dacă nu este nimic interesant, o iau din loc cu toții pe sală.

Sovietul comandanților

Tot în cabinet se adună și sovietul comandanților. Ședințele obișnuite se țin în a noua zi a decadei, la ora cinci și jumătate, după prima masă de seară. De obicei, aceste ședințe se anunță prin ordin și comunarzii prezintă din timp secretarului sovietului tot felul de cereri — fie ca să li se îngăduie mutarea dintr-un detașament în altul, fie de a li se da încuviințare să fumeze sau învoiri pentru tratarea dinților —, reclamații referitoare la unele tarife de salarizare necorespunzătoare ș.a.m.d.

Dar cel mai des, sovietul comandanților se adună pentru ședințe urgente. În viața comunei se ivesc probleme a căror rezolvare nu poate fi amînată cu zece zile.

Nu este de loc greu să convoci sovietul comandanților. N-ai decît să-i spui comandantului de serviciu pe comună:

— Fii bun și dă ordin să se sune adunarea comandanților.

Peste un sfert de minut răsună un semnal scurt. Nu-mi aduc aminte de vreun caz, cînd între semnal și deschiderea ședinței să fi trecut mai mult de trei minute.

De obicei căutăm să convocăm sovietul comandanților în afara orelor de lucru, ca să nu-l scoatem din sărite pe Solomon Borisovici. De altfel, nici copiilor nu le place să părăsească munca.

La semnal, în cabinet se înfățișează toți în păr, într-adevăr cît păr pe cap. Comandanții aduc cu ei pe membrii influenți ai detașamentului, adică pe foștii comandanți și pe comsomoliștii mai vechi, ca nu cumva să le găsească pricină, după aceea, ceilalți membri ai detașamentului. Vin și toți amatorii de noutăți din comună, iar aceștia formează majoritatea. La noi, lumea s-a obișnuit de mult să considere pe comandant ca pe un împuternicit al detașamentului și, de aceea, nimeni nu protestează dacă în locul comandantului se prezintă vreun alt comunard din detașament.

Ședința începe printr-un apel rapid:

— Detașamentul întii.

— Present.

— Al doilea.

— Present.

— Al treilea.

— Present.

Și așa mai departe...

— Declar deschisă ședința sovietului comunarzilor, rostește S.S.C. Avem de discutat următoarea problemă urgentă: am primit o invitație din partea secției regionale a „Ajutorului Roșu Internațional” ca să facem împreună o excursie în tabăra de la Ciuguev. Ni se oferă următoarele condiții...

Și începe o examinare amănunțită a tuturor condițiilor oferite de „Ajutorul Roșu Internațional”. Toți comunarzii sînt membrii ai acestei organizații și toți sînt mîndri de carnetele lor de membru, ceea ce nu-i împiedică să discute cu neîncredere fiecare amănunt al propunerii.

Pohojai cel oacheș, blajinul și inteligentul comandant al detașamentului al nouălea de novici, comsomolist, deși n-a împlinit încă vîrsta de cincisprezece ani, și iubit de toți, scapără scînteii din ochi și zice cu glas gros:

— Știm noi de ce ne fac ei invitația asta! Se vede că n-au fanfară. De aceea ne roagă să le dăm șaptezeci dintre comunarzii noștri. Dar de ce să împărțim comuna? Uite ce părere am eu. Dacă e vorba să plecăm, să plecăm cu toții, de nu, să nu plece nimeni.

Ghemuit sub cuier, stă Lionka Aleksiuik, din detașamentul al zecelea, refugiat politic din Galiția, cel mai tînăr și

mai hazliu dintre comunarzi. Mizeak, comandantul lui, se tot străduiește să se dumirească ce este cu propunerea lui Pohojai, dar Lionka a și înțeles:

— Auzi dumneata, ce pehlivani! Șaptezeci de inși... Dar dacă vrem să mergem și noi?

Lionka e un băiat cu experiență și știe că dacă va fi vorba să se aleagă cei ce pleacă, i se va spune: „Tu ai timp, doar ai să mai stai în comună, și apoi, parcă văd că noaptea o să te prindă somnul...”

Vaska Agheev, comandantul detașamentului al treilea, discută ceva în șoaptă cu Șved, nelipsitul său însoțitor, și prind cu urechea frânturi din discuția lor:

— Ei și?

— O să ne coste multe parale, dacă plecăm cu toții...

Ia cuvîntul Volciok, ajutorul de comandant al detașamentului întâi. În cazuri grele, Fomicev îl trimite aproape totdeauna pe Volciok la soviet.

— Ce mai tura-vura? Se înțelege că trebuie să plecăm toți...

Vaska, secretarul, mă întreabă:

— Cum stăm cu banii?

— Slab, îi răspund eu.

Vaska se înviorează.

— Atunci, ce să mai vorbim? Înseamnă că rămîne așa cum s-a propus aici. Să plece o sută cincizeci de comunarzi, drumul să fie pe contul „lor” și să ni se dea masa la Ciuguev. Pun la vot...

În asemenea cazuri, hotărîrile se iau în unanimitate.

Dar, uneori, patimile se aprind, la dezbateri iau parte și oaspeții, ba chiar și toți aceia care n-au putut să ia loc pe scaune sau măcar să se așeze pe jos. Atunci, Vaska „se înfierbîntă” și începe să strige:

— Tu de ce votezi? Ești comandant?

— Comandantul nostru e în oraș și votez eu în locul lui.

— Tu votezi în locul lui, dar de ce votează Kolka?

— Ca să-mi țină tovărășie.

— Nu votează decît comandanții! — zbiară secretarul și Lionka Aleksiuik lasă mîna în jos. El votează întotdeauna, deși toți s-au obișnuit de mult să nu ia în seamă mîna lui ridicată în sus de sub cuier.

Voturile se împart mai ales atunci cînd e vorba de gusturi. Nu demult trebuia să se hotărească ce să se cumpere pentru

vară, șepci sau băști? Copiii mici erau pentru băști, cei mai mari stăruiau pentru șepci. Voturile s-au împărțit exact în două. În asemenea cazuri, votul președintelui precumpănește. Vaska începe să facă pe grozavul: chibzuiește îndelung, încrețește fruntea și dă din mână, pentru ca comsomoliștii nemulțumiți, cărora nu știu de ce nu le place basca, să-l lase în pace să se gândească.

— Haide, hotărăște-te o dată, ce te tot fandosești? Tot n-are s-o poarte nimeni.

Vaska, sprijinit de majoritatea adunării, se aprinde pe loc:

— N-o s-o purtați? Cum adică? Dar dacă se votează? Tu să nu-mi spui mie vorbe d-astea, că de nu, vom fi nevoiți să stăm de vorbă în birou!

Vaska e comsomolist și membru al biroului, dar n-are decât cincisprezece ani și, de aceea, îi e dragă basca. Acum însă, după ce băieții l-au amenințat că nu se vor supune hotărîrii, trece fără să șovăie de partea băștii aurii și ridică mina:

— Pentru bască!

Se întâmplă deseori să rămîn și eu în minoritate. În asemenea cazuri mă supun, de obicei, sovietului comandanților și atunci copiii triumfă și se umflă în pene:

— Ați pierdut!

Se întâmplă însă, uneori, să nu pot ceda majorității sovietului. Atunci îmi rămîne o singură cale, aceea de a apela la adunarea generală a comunarzilor. În adunarea generală sînt susținut de obicei de toți comunarzii mai vîrstnici, de foștii comandanți și aproape totdeauna de comsomoliști, care sînt capabili să sesizeze cu mai multă finețe o problemă.

Datorită acestei situații, comandanților nu le place de loc cînd îi ameninț că voi supune chestiunea adunării generale și ei mormăie nemulțumiți:

— Bineînțeles, în adunarea generală veți fi urmat de toți. Aici trebuie să hotărîți dumneavoastră, nu în adunarea generală. Ce-i costă pe ei să ridice mina?

Anul trecut s-a pus chestiunea unei excursii de vară. Sovietul comandanților stăruia să mergem în Crimeea, iar eu propuneam Moscova. Sovietul nici n-a vrut să audă de Moscova:

— În Crimeea facem băi de mare, ne odihnim...

— Pentru Crimeea avem prea puțini bani, la Moscova e mai ieftin, am obiectat eu.

— Ne-am strădui să ieșim ieftin și în Crimeea.

— La Moscova vedem multe, învățăm multe, vizităm capitala...

— Parcă Harkovul nu-i capitală?

Totuși, nu am fost de acord și am supus chestiunea adunării generale. Toți comandanții au zugrăvit în culori vii frumusețile Crimeei și au făcut propagandă împotriva mea și a amendamentului propus de mine: „Anul acesta la Moscova, iar anul viitor în Crimeea.”

În adunarea generală, hotărîrea de a pleca la Moscova a fost adoptată cu o majoritate de trei voturi, de aceea a fost nevoie ca în sovietul comandanților să se ridice chestiunea revizuirii. De astădată, n-am mai rămas într-o minoritate chiar atît de rușinoasă, iar în noua adunare generală, datorită sprijinului unanim al Comsomolului, am izbutit să adun peste două-treimi din voturi.

Abia atunci s-a potolit opoziția.

Aceasta se datorește faptului că comandanții nu sînt în mod obligatoriu și comunarzi cu autoritate. Comandantul comandă detașamentul trei luni și rareori e reales pentru o nouă perioadă. Pe de o parte, e foarte bine, pentru că în felul acesta aproape toți comunarzii trec pe la posturile de comandă, dar, pe de altă parte, influența comandanților este îngrădită de aceea a comunarzilor mai vechi. Aceștia din urmă, mai ales comsomoliștii, știu să se supună comandanților lor într-o chestiune curentă, la muncă, în front, dar acționează independent în raporturile colective și, mai cu seamă, în adunarea generală. Acolo, în cele mai multe cazuri, nu sînt dispuși să facă deosebire între un comandant și un comunard de rînd.

O însemnătate excepțională are în comună celula comsomolistă, care cuprinde peste șaiszeci de comunarzi. Ea nu se amestecă niciodată direct în activitatea sovietului comandanților, dar influențează foarte mult opinia publică a comunei și, datorită membrilor ei, are întotdeauna posibilitatea să obțină numărul de voturi necesar în soviet. De aceea, în chestiuni de importanță principială, deseori sovietul comandanților nu face decît să îndeplinească formele, deoarece problema a și fost examinată și soluționată în diferite comisii și sectoare, în biroul celulei și, în sfîrșit, în adunarea generală a Comsomolului.

În schimb, în munca de toate zilele a comunei, în amănuntele variate și importante ale producției, sovietul comandanților este întotdeauna la înălțimea situației sale, deși com-

ponența lui variază. Aceasta se datorește în mare parte tradiției și experienței generațiilor mai vîrstnice, care au părăsit comuna. De pildă, acum noi avem de gînd să plecăm în călătorie, dar tot sovietul comandanților știe că trebuie să aibă grijă să ia cazane, găleți și cutii de gunoaie, că nu trebuie să piardă din vedere regulile de comportare în vagoane, specificul muncii comisiei cantinei într-o asemenea împrejurare, organizarea sanitară a marșului ș.a.m.d. În toate aceste chestiuni s-a dovedit că experiența copiilor nu este mai prejos decît a mea, ba ei se orientează mai repede decît mine. Așa se face că o oră după ce s-a terminat lucrul în ateliere, adică la ora șase seara, am putut porni în marșul nostru spre Moscova.

Dintre particularitățile activității sovietului trebuie să relev una, cea mai importantă: în ciuda tuturor divergențelor din sovietul comandanților, dacă o hotărîre a fost luată și anunțată prin ordin, nimănui nu-i trece prin minte să n-o execute, nici chiar mie. Se poate întîmpla ca eu sau comsomoliștii mai vîrstnici să urmărim pe diferite căi abrogarea ei, dar nici nu ne gîndim măcar că s-ar putea să nu fie executată.

La începutul acestei veri, una din dispozițiile sovietului a fost votată cu o majoritate neînsemnată și încă contrar opiniei generale. Chestiunea privea paza comunei. Iarna, detașamentul de pază este scutit de munca în ateliere, și nici nu s-ar putea altfel: comunarzii merg la școală și noi nu luăm niciodată copiii de la învățătură. Cînd a venit însă vacanța, sovietul comandanților a ridicat problema ca paza taberelor să fie asigurată prin sarcini suplimentare. Majoritatea din soviet a fost foarte neînsemnată: un vot sau două. Toată comuna era nemulțumită. Și cum să nu fie? Trebuia să te scolească și să faci de planton două ore, o dată la cinci zile. Dar altă soluție nu era.

Timp de două zile n-am îndrăznit să aducem la cunoștință dispoziția prin ordin. Îmi era chiar frică: dacă n-o execută?

Pînă la urmă eu și Vaska ne-am zis: ce să mai așteptăm?! Și am anunțat prin ordin hotărîrea pe care toată lumea o cunoștea de mult.

Nu s-a auzit nici un glas împotriva ei, nimeni nu s-a prezentat cu întîrziere la post, fiecare s-a sculat punctual la ora convenită. Nu ne-am mirat. Nu degeaba spusese Vaska, cînd a semnat ordinul:

— S-a terminat! L-am semnat!

Cei ce ne patronează

Consiliul de conducere, căruia Solomon Borisovici amenința că-i va supune chestiunea copeicii, are o importanță imensă în viața comunei. Consiliul de conducere e format din patru tovarăși. Printr-o ciudată coincidență, numele de familie ale tuturor membrilor consiliului încep cu aceeași literă: cu litera N.

Toți patru sînt cekiști. Ei nu sînt cîtuși de puțin îmbîcșiți cu erudiție pedagogică și n-au auzit niciodată, probabil, de „dominantă”. Dar au creat comuna noastră și o conduc în mod strălucit. Membrii consiliului sînt toți oameni foarte ocupați, așa că pot să ne acorde puțin timp doar seara sau într-o zi de odihnă, și asta foarte rar. În ciuda acestei situații, nici un amănunt din viața noastră nu le scapă și ori de cîte ori există prilejul, manifestă inițiativă.

N. vine în comună fără servietă și, ajuns în prag, dă voios bună ziua comunarzilor. Ocupați cu treburile lor, aceștia trec iute prin fața lui și-l salută la repezeală. Nu se tem și nu se fîstîcesc în prezența lui. N. se îndreaptă spre bucătărie și spre sala de mese. Văzîndu-l, jupîneasa șefă zîmbește cu tot obrazul și-l întreabă:

— Nu doriți să mincați ceva?

— Mai pe urmă, mai pe urmă...

N. vizitează dormitoare. E însoțit de un comunard care, prin cine știe ce împrejurare, a fost scutit de muncă și s-a agățat de el. Din dormitorul numărul șapte, N. scoate o bîță strîmbă și se sprijină în ea cu un aer dojenitor, în timp ce Sopin, cu brasarda roșie de C.S. la braț, îi dă raportul:

— În comună, totul e în ordine. Efectivul comunarzilor: o sută cincizeci și unu.

— Totul e în ordine? Dar ce caută asta în dormitor?

— O fi necesară la ceva, răspunde evaziv Sopin.

— O fi necesară! ... La ce poate folosi așa ceva? La alungat cîinii?

— De ce pentru cîini? Probabil că-i trebuie vreunui puștan, cine știe la ce. Poate că-i vreun lemn mai deosebit.

Sopin examinează de aproape bîta, căutînd să descopere în ea ceva deosebit.

— O bîță ... — spune N. — Cei din comisia sanitară să facă bine să cerceteze ce rost au astfel de bețe în dormitoare.

— Bineînțeles, dacă vă legați de orișice. La dumneavoastră în cameră nu se găsește niciodată nimic? Să admitem că ați găsit un băț...

— Mă, caraghiosule! Ce rost are să aduc în casă un băț și încă unul așa de strimb?

— Dumneavoastră nu vă trebuie, dar puștanului poate că-i trebuie la ceva... Alte observații mai aveți de făcut?

Sopin îl lasă pe N. Peste un minut dă buzna în cabinet cu bățul și-i spune mînios lui Vaska, secretarul sovietului comandanților:

— Nici nu-ți trece prin minte ce gunoaie pot să strîngă puștanii ăștia?! Mă înțelegi? La inspecție nu era nimic și acum a răsărit nu știu de unde naiba un băț.

Vaska se uită sever la băț:

— Ce spui? Se vede că a venit N.?

Dar chiar atunci N. își face apariția în cabinet, însoțit de un puști. Mîna lui stă pe ceafa puștanului, care-i spune ceva cu capul ridicat.

Vaska pune bățul într-un colț și salută.

— Iar îl răsfațați? Tu de ce stai degeaba?

— Mi-a plesnit cureaua de transmisie și mi-o coase chiar acum, șoptește băiatul și se retrage numaidecît.

N. se așază la masa S.S.C.-ului:

— Cum merg treburile?

— Treburile merg prost! — spune Vaska. — N-avem stejar, în secții e strîmt și e frig, strungurile sînt vechi, curelele de transmisie se rup mai în fiecare clipă: toate-s vechi.

— Stai, stai, cunoșteam povestea asta!...

— Încolo, totul e în ordine.

— Ai răbdare și ne vom pune totul pe picioare. Vom construi secții noi și veți avea de toate. Hai să mergem prin secții.

La semnalul „Încetați lucrul!”, ei se întorc în cabinet. Împreună cu dîșii mai vin cîțiva comunarzi, precum și Solomon Borisovici. Acesta e nemulțumit.

— Dar unde-s banii? Unde-s fondurile?

Noi nu deschidem ședința. Fără președinte și fără proces-verbal, timp de o jumătate de oră, ne ocupăm de problema: de unde să facem rost de lemn, cum să încălzim secțiile, ce salopetă să-i dăm lui Lionka?

În timp ce discutăm diferite probleme serioase, N. spune:

— Mîine avem la club un concert interesant. Să ne trimiteți 30 de comunarzi.

La urmă abordăm și chestiunea copeicii și a secției de ni-chelare. Raportează Vaska și Solomon Borisovici cu concluzii diametral opuse. N. rîde cu hohote și-i face semn cu capul lui Solomon Borisovici:

— N-ai încotro, trebuie să le plătești.

— Dumneavoastră vă vine ușor să vorbiți! — se înroșește și începe să fiarbă Solomon Borisovici; dar comunarzii nu-l lasă să sfîrșească. Rîd și ei în hohote și-l trag pe Solomon Borisovici de pulpanele hainei:

— Lasă, ajunge! Acum, ajunge!

Cam o dată pe lună, comuna vizitează clubul G.P.U.-ului. Comunarzii se împrăstie prin sălile clubului, ocupă primele rînduri în sala de spectacole, se îngrămădesc lîngă bufet și beau ceai. Se întrețin cu cunoștințele, se înțeleg în diferite chestiuni sportive, literare, comsomoliste, rîd și glumesc. Ce-kiștii au creat comuna noastră, ei cunosc pe mulți dintre comunarzi, pentru ei comuna „Dzerjinski“ e o operă vie, făurită de colectivul lor, care se dezvoltă neconținut datorită grijii pe care i-o poartă.

Cîte nu s-au spus despre legătura dintre casa de copii, pe de o parte, producția și populația înconjurătoare, pe de altă parte! În această problemă s-a creat o întreprindere metodică. Pe cînd, de fapt, prima grijă trebuie să fie de a face din casa de copii o parte organică a societății care a creat-o și care răspunde de ea. Numai în cazul acesta se creează baza necesară, fără de care educația sovietică este imposibilă.

Membrii consiliului de conducere sînt niște oameni extrem de ocupați, ocupați zi și noapte. Totuși, ei găsesc timp să se gîndească la comunarzi și știu să-și îndeplinească sarcina fără să facă paradă de meritul lor. E și firesc: comuna noastră e comuna lor și grija lor pentru ea e grija pentru o cauză apropiată și scumpă, cu atît mai scumpă cu cît au depus atîtea eforturi la îndeplinirea ei.

Dzerjinții au toate motivele să-și întîmpine conducătorii simplu, fără să se agite, pentru că aceștia sînt de-ai lor, oameni apropiați.

Tot atît de simplu și de firesc pare și faptul ca tovarășul N., după o zi întreagă de muncă încordată, să se ducă noaptea la gară să primească comuna, la înapoierea ei de la Moscova, și să întrebe plin de grijă:

— Nu s-a rătăcit nici unul? Toți sînt sănătoși?

Preocupări comsomoliste

În comună sînt şaizeci şi cinci de comsomolişti, toţi foarte tineri, cel mai mare dintre ei are şaptesprezece ani. Comunarzii noştri sînt slabi oratori. Viaţa în comună decurge organizat şi logic. În adunările generale ale comunarzilor, totul e atît de clar şi există atîta unanimitate, încît un orator care-şi ia zborul e oprit numaidecît, atît de preşedinte, cît şi de întreaga adunare: „Ajunge, ştim!” Cel mai mult au de vorbit copiii în consfătuirile de producţie, dar acolo cercul problemelor dezbătute e atît de restrîns şi, în acelaşi timp, atît de precis, încît discuţiile capătă caracterul unei conversaţii fugitive. De aceea, aptitudinile oratorice ale comunarzilor n-au unde să se desfăşoare.

Trebuie să mai spunem un adevăr: în general, comunarzilor le displace să asculte pe conferenţiarii în trecere pe la noi, capabili să vorbească timp de o oră despre o problemă pe care toată lumea o cunoaşte de mult. Nu se bucură de preţuire în comună nici patosul de diletant al unora dintre „oratorii” veniţi din afară.

Totuşi, comunarzii se simţeau întotdeauna foarte stînje-niţi atunci cînd nici unul din comună nu era în stare să răspundă la cuvintele omagiale de salut, înflorate şi pline de „isme” ale vizitatorilor. De la venirea lui Şved în comuna noastră, această rană dureroasă s-a vindecat oarecum. Comsomoliştii i-au dat sarcină lui Şved să răspundă la astfel de saluturi şi să exprime salutul comunei cînd se prezintă ocazia.

În comună se ivesc deseori astfel de prilejuri: şedinţele solemne ale diferitelor cluburi, la care iau parte comunarzii, campaniile de tot felul organizate în comună ş.a.m.d. Şved se urcă fără sfială la tribună şi nu se încurcă niciodată cînd vorbeşte. Comunarzii se uită încîntaţi la tribunul Şved, cel plin de încredere în el, care în viaţa de toate zilele e atît de prietenos şi de delicat. Dar uneori Şved prea o ia razna şi atunci îndrăzneala lui stîrneşte proteste în comună:

— Ce a vrut să spună cu vorbele: „Sper că G.P.U.-ul îşi va face datoria”?

Pe neaşteptate s-a descoperit în comună încă un orator. E vorba de Vaska Kamardinov, în vîrstă de paisprezece ani. Fiind S.S.C., deseori era nevoit să ia cuvîntul şi să vorbească.

Vaska nu întrebuiţează niciodată expresii scoase din cărţi, el ştie să găsească cuvinte vii şi fără pretenţii şi să le sublinieze cu un gest şi un zîmbet sfios. El n-ar fi în stare

să înşire cuvinte bombastice, bunăoară ca acelea pe care Şved le-a rostit mai zilele trecute cu seninătate:

— Realizarea administraţiei noastre autonome, tovarăşi, are loc în împrejurări foarte complexe: pe de o parte, burghezia face toate eforturile ca să facă faţă crizei mondiale şi să ne atragă într-un război, iar pe de altă parte, Uniunea Sovietică îşi realizează planul cincinal în patru ani în loc de cinci.

În afară de aceşti doi oratori recunoscuţi, în comună mai există încă câţiva care se încumetă, chiar şi faţă de străini, să ia cuvîntul în anumite probleme. La început, raportorii noştri improvizaţi se ruşinează grozav, dar încet-încet izbutesc să-şi recapete cumpătul şi să-şi expună mai mult sau mai puţin satisfăcător, în limba noastră ruso-ucraineană (un rezultat al trecerii din şcoala rusă în cea ucraineană şi viceversa) miezul problemei.

Cu totul alta e situaţia în adunările generale, în sovietul comandanţilor, în consfătuirile de producţie, unde comunarzii nu se simt obligaţi să strălucească prin arta oratorică. Acolo, găsesc întotdeauna cuvinte expresive, potrivite şi concise, ba chiar şi pline de duh, calde şi convingătoare. În asemenea cazuri, iniţiatorii sînt de regulă comsomoliştii.

Celula comsomolistă a comunarzilor are de lucru pînă peste cap. Conducerea întrecerii socialiste şi a udarnicismului cade în sarcina organizaţiei noastre de Comsomol.

Din păcate, personalul nostru adult lasă de dorit în multe privinţe. De pildă, unul dintre muncitori, de-abia intrat în producţie, a chefuit într-o noapte la Şiskovka, iar a doua zi dimineată s-a constatat că unor muncitori le-au dispărut nişte lucruri şi că, din secţie, lipsesc două rindele noi. În pauza pentru masă, cavaleria noastră uşoară a atacat Şiskovka, unde a lichidat o fabrică întregă de rachiu de casă şi, în aceeaşi seară, biroul a stat de vorbă cu comitetul local pînă la douăsprezece noaptea, ca să se înţeleagă în privinţa concedierii muncitorului.

În asemenea cazuri, comitetul local adoptă numaidecît linia milei şi a iertării, iar comsomoliştii protestează:

— Ce fel de muncitor? ... Asta-i muncitor? Să-l concediem şi gata!

— Dar nu se poate, tovarăşi, să fim atît de aspri, spune unul dintre educatori, care este membru în comitetul local.

— De ce să nu se poată? — se miră Storceakova.

— Oricum, a greşit numai o singură dată.

— Și ce dacă a greșit numai o singură dată? Crezi dumneata că fiecare om are voie să fure și să se îmbete fie și numai o singură dată?

Sedintele de producție și comisiile — șase la număr — constituie munca cea mai grea a comsomoliștilor. Seri întregi ei sînt nevoiți să-și bată capul cu operația delicată a trierii materialelor pentru diferitele piese ale meselor pe care le produce atelierul de prelucrare a lemnului, cu instalația electrică de la baia de nichelare prost executată, cu noile dispozitive pentru clemele de la strunguri, cu capriciile mașinii de trasat, cu nepotrivirile dintre subsecțiile secției de strungărie, cu sistemul de ventilație defectuos de la turnătorie...

Uneori, mi se face milă de ei. Afară e o seară minunată, care îți umple inima de bucurie, unii rîd, alții se plimbă pe bicicletă, în timp ce în „clubul liniștit”, cinci comsomoliști ascultă cu frunțile încrețite explicațiile destul de încîlcite ale unui maestru care ar trebui să le ceară iertare, mărturisind că ieri a dormit prea mult și de aceea secția n-a putut să lucreze o jumătate de oră. În asemenea cazuri intervin și cer reducerea activității comisiilor.

O dată la zece zile se ține adunarea generală a organizației de Comsomol. De obicei, la adunare vin toți comunarii; pînă și Lionka Aleksjuk ocupă, din timp, un loc la masa din față.

Sarcina cea mai grea a organizației noastre de Comsomol, mai grea decît toate subtilitățile producției, este activitatea pionierească. Noi nu sîntem în stare să organizăm munca cu pionierii. Atîta timp cît nu lucrau în producție, se mai putea sta de vorbă cu ei. Acum însă sînt din cale afară de mîndri.

Comsomoliștii îi țin de rău, caută să-i convingă, schimbă mereu activiștii care se ocupă de ei, dar pionierii continuă să se eschiveze de la munca în cadrul organizației de pionieri. În schimb, aproape în fiecare săptămînă înaintează cereri de admitere în Comsomol. Într-adevăr, cum să rămînă un puștan în organizația de pionieri, dacă în privința calificării și-a depășit comandantul și la școală i-a întrecut pe mulți comsomoliști, dacă la șaradele cu caracter politic este în frunte și citește mai multe ziare decît ei? În Comsomol se poate intra numai de la vîrsta de paisprezece ani. „E limpede că organizația de Comsomol menține o linie greșită în ceea ce privește organizația de pionieri.”

De fapt, organizația de pionieri nu i s-ar potrivi decît lui Lionka Aleksjuk, dar și el asistă cu plăcere la adunările organizației de Comsomol și ale sovietului comandanților.

Adunarea generală

După a doua masă de seară, în comună urmează o oră când întregul program al zilei se consideră terminat și toate îndatoririle îndeplinite. Dar ici, colo, tot se mai simte încordarea din cursul zilei.

În sala de mese iau masa: comandanții de serviciu, ospătarii, cei întârziați.

Comunarzii mai mari stau la taifas în fața intrării principale, așteptând adunarea generală.

Tot acolo se string și instructorii și muncitorii cărora le place să asiste la adunările generale. În jurul celor mai veseli și mai vorbăreți tovarăși se formează grupuri. Dacă în ziua respectivă fanfara a avut repetiție, veselia cea mai mare domnește în grupul care a făcut cerc în jurul lui Timofei Viktorovici, capelmaistrul nostru. Deși are șaiszeci de ani, e cel mai sănătos, mai energic și mai sociabil om din comună și nici munca, nici mulțimea nu-l obosesc niciodată. Se bucură de mare autoritate, nu numai printre muzicanți, ci și printre ceilalți comunarzi. Timofei Viktorovici e un bărbat corpulent, cu mustăcioară și nasul ca un cartof. A luat parte la războiul ruso-japonez, la războiul imperialist din 1914—1918, la războiul civil și a vizitat aproape toate continentele. Om inteligent și plin de viață, îi place să-și povestească aventurile și impresiile.

Cabinetul geme de lume. Comandanții își pregătesc rapoartele și le prezintă comandantului de serviciu pe comună pentru viză. În asemenea momente, obișnuiții cabinetului se adună în număr record. De altfel, cum să nu intri în cabinet când acolo e și Solomon Borisovici cu ultimele noutăți și planuri de producție, cu înflăcăările și indignările sale, și originalul și visătorul Perski, conducătorul clubului nostru, veșnic ocupat cu o invenție care seamănă în mod suspect cu perpetuum mobile. Perski e înconjurat de un adevărat stat-major, compus din comunarzii cei mai nedisciplinați, cei mai trăzniți, cei mai întreprinzători și mai capabili: Reapolov, Sucikevici, Boiarcuk, Șvidkov.

Aceasta e singura oră când se pot obține de la mine bani pentru cine știe ce unelte necesare cercului de artă plastică, de la Solomon Borisovici — placaj și cuie, de la S.S.C. — hîrtie și radiere. Așezați pe divan sau de-a dreptul pe podea, maiștrii noștri de șah termină, în grabă, o partidă. Printre dînșii e sportivul Karabanov, un vechi tovarăș al meu din

colonia „Gorki”, care pe vremuri a zidit împreună cu mine, piatră cu piatră, temelia clădirii coloniei, în trecut vagabond și bandit, iar astăzi unul dintre cei mai influenți membri ai comunei „Dzerjinski” și campionul nostru de șah, dar tot atât de perseverent și de focos ca și pe atunci. De obicei, în cabinet se află și vreun musafir rămas să doarmă la noi, de cele mai multe ori un învățător. Aceștia nu sînt în stare să priceapă cum este cu puțință ca într-o asemenea hărmălaie veselă să se rezolve lucrările curente, să se rezolve corespondența, să se facă plăți, să se încheie socoteli și să se aprobe acte.

Între timp, în vestibul, gornistul de serviciu nu-și ia ochii de pe cadranul ceasornicului nostru principal.

La ora opt și jumătate precis, gornistul își potrivește rușca și cureaua și sună două semnale deodată — e o veche tradiție a noastră: „Adunarea comandanților” și „Adunarea generală”. Ca și celelalte semnale, acesta se dă de patru ori: în vestibul, pe scara principală și în cele două colțuri ale clădirii. Cînd ultimele sunete ajung la mine, îmi părăsesc locul și ies din cabinetul meu, acum pustiu. Ajuns la capătul coridorului, în fața „clubului zgomotos”, văd cum aleargă comunarii la adunare.

În „clubul zgomotos”, comunarii stau liniștiți pe scaune, iar comandanții stau aliniați pe două rînduri de-a curmezișul sălii. În fața lor, lingă scenă, e comandantul de serviciu pe comună, cu brasardă roșie. După ce zgomotul se potolește treptat, se aude glasul comandantului de serviciu:

— Pentru rapoarte, drepti!

Începe ceremonia rapoartelor. Fiecare comandant se apropie de C.S. cu raportul în mînă. Comandantul salută în poziție de drepti pe mai marele din ziua respectivă și, o dată cu el, toată sala se ridică în picioare: comunarii salută pe comandant și în persoana lui întregul detașament. În sală e o liniște desăvîrșită, așa că fiecare aude lămurit raportul:

— În detașamentul al șaptelea, totul e în ordine.

— În detașamentul al nouălea, totul e în ordine. Vasiliev s-a îmbolnăvit.

— În detașamentul al zecelea, totul e în ordine. Nu s-a lucrat trei ore în secție.

— În detașamentul al cincilea, totul e în ordine. În timpul lucrului, Lazareva și Ponomarenko s-au certat.

— În detașamentul al unsprezecelea, totul e în ordine. Bogdanov a plecat în delegație.

După comandanți dau raportul: membrul comisiei sanitare, care este de serviciu, jupîneasa șefă și comandantul detașamentului de pază. Membrul comisiei sanitare, care este de serviciu, face observații curente: masa detașamentului al patrulea era murdară, Romanov nu s-a spălat pe dinți dimineața. Jupîneasa șefă face și ea observații obișnuite: Tetereatcenko a spart o cană, comandantul detașamentului de pază Semionov nu și-a șters picioarele, fetele nu închid ușile, Utkina a intrat în dormitor fără bilet.

Drept răspuns la fiecare raport, comandantul de serviciu pe comună spune:

— Am înțeles!

Rapoartele s-au terminat, toată lumea se așază, iar în locul lui C.S. apare președintele adunării, numit în ajun prin ordin, precum și secretarul.

— Declar deschisă adunarea generală a comunarzilor.

Președintele se uită prin mormanul de rapoarte cu observații speciale, puse dinadins la o parte de C.S.

— Tetereatcenko!

Tetereatcenko cel plătind iese în mijlocul sălii pe parchetul lucios. Ajuns sub lustrul cel mare, se oprește pe parchetul lucios și ia poziția de drepti.

— În raportul jupînesei șefă scrie că ai spart o cană, spune președintele.

Iată răspunsul cel mai obișnuit al comunarzilor la asemenea acuzații:

— N-am spart-o. Cana era pe masă, dar cînd m-am apropiat eu de ea, ca s-o iau în mînă, s-a făcut bucăți.

Comunarzii n-au uitat că acum un an le-am propus să răspundă în felul următor:

— M-am uitat la cană și ea s-a făcut bucăți.

Am început să ducem lipsă de căni. În sala de mese, mulți sînt nevoiți să aștepte pînă se eliberează niște căni. Eu nu le înlocuiesc dinadins pe cele sparte și copiii bănuiesc de ce: spargeți, spargeți înainte, să vedem cum se va termina povestea. Lipsa de căni pricinuieste o stinghereală grozavă, dar toată lumea știe că e mai bine să nu se agațe de mine, pentru că eu am să răspund: „Cănila au fost completate acum trei luni. N-avem bani pentru alte căni.” De aceea, nimeni nu aduce vorba despre asta.

Volciok cere cuvîntul:

— Cred că ar trebui să facem ceva în privința cănilor. În fiecare zi se sparg cîteva. Să nu mai dăm căni băieților

ca Tetereatcenko care, cum se mișcă, cum strică ceva. Acești gură-cască ar trebui pedepsiți într-un fel.

Adunarea înclină să urmeze acest sfat, dar fiecare băiat are pe conștiință o cană sau o farfurie și, de aceea, dezbaterele stagnează.

Vin cu o propunere: să cumpărăm câni de aluminiu, care nu se sparg. Cei din sală încep să murmure, ba aud și glasuri:

— Cum, câni de aluminiu? ...

Președintele i se adresează cu asprime lui Tetereatcenko:

— Stai jos și altădată să umbli cu mai multă băgare de seamă cu câștile și farfuriile.

Tetereatcenko, mulțumit că a scăpat ieftin, salută pe președinte și trece la loc.

Președintele își aruncă din nou ochii pe rapoarte.

— Lazareva și Ponomarenko.

În mijlocul sălii stau două fete mici. Totuși, ele se și pricep să se fandosească și pe figurile lor se citește un amestec de sfială, de fisticăală și dispreț față de adunare. Sînt novice: ne-au fost trimise de puțin timp de comisia pentru minori. Pînă de curînd stătuseră într-o colonie a Comisariatului Poporului pentru Învățămînt și, datorită „comportării” lor și nesocotirii fățișe a autorității educatorilor, au fost îndepărtate din colonie.

Ponomarenko e mai mare, are părul lins și decolorat, bretonul aproape că-i acoperă ochii. Ține capul sus și se fiție tot timpul.

Cîteva glasuri îi strigă din părțile laterale ale sălii:

— Stai drept! De ce ȝopăi?

Ponomarenko bîșie dintr-un picior și mormăie:

— Și ce vă pasă vouă?

Pe scenă, acolo unde iau loc de obicei puștii cei mai dinamici, cineva nu se mai poate stăpîni și, fără să mai aștepte să i se dea cuvîntul, începe:

— Cît o să mai meargă așa? Fetele astea nu știu să se poarte nici măcar în adunarea generală.

Președintele îl pune la punct cu asprime pe oratorul înflăcărat:

— Da', tu de ce strigi? Ți-am dat cuvîntul?

— Atunci, dă-mi cuvîntul.

— Bine, vorbește!

Gherșanovici, un băiat mărunt, cu părul creț, se ridică de pe scaun și începe să vorbească, gesticulînd cu mîna dreaptă pe deasupra tovarășilor care stau în fața lui:

— Cred că nu face să ne pierdem vremea cu Ponomarenko. De atâtea ori a făgăduit că se cumințește și totuși în fiecare zi iese la centru. Ba mai face și fasoane, de parcă ar fi o domnișoară. Trebuie s-o expediem de unde a venit.

Aruncînd lui Gherșanovici o privire oțărîtă, Ponomarenko spune înțepat:

— N-aveți decît să mă expediați, credeți că am mare nevoie de voi?

În sală se ridică un vuiet de revoltă. Din toate părțile se aude:

— Atunci, cine o să-ți mai admire bretonul?

— Foarte bine, s-o trimitem la comisie!

— Ațiția puștani așteaptă la centrul de triere să se facă locuri vacante în comună și nu-i luăm. Încă n-am mai văzut asemenea strîmbătură!

— Să plece la Volceansk, să se strîmbe acolo cît o vrea!

Președintele restabilește cu greu ordinea în sală:

— Să vedem ce spune comandanta ei. Vehova, ce s-a întîmplat azi?

Vehova, o fată rumenă de vreo șaisprezece ani, îngrijită și prietenoasă, se ridică de pe scaun, cu capul puțin aplecat într-o parte, după obicei.

S-au certat toată dimineața în atelier de la un mosor. Le-am potolit de cîteva ori și eu, și Aleksandra Iakovlevna, și celelalte fete. Se linișteau o vreme, dar începeau din nou. Iar după masă, de cum au venit la lucru, s-au și luat de păr și au făcut un tărăboi, încît a trebuit să chem pe comandantul de serviciu pe comună.

În sală se aud hohote de rîs. Rîde și președintele. De sub ecran, un puști se străduiește să acopere toate glasurile:

— Trebuie să le tundem, trebuie să le tundem, că să nu mai aibă de ce să se tragă!

Redko ia cuvîntul:

— Cred că toate fetele sînt vinovate...

Fetele protestează:

— Auziți ce i-a trăznit prin cap? Cică noi sîntem de vină!

— Da, sînteți vinovate! Cum se poate să nu le țineți în frîu? Numai să încerce cineva să se ia la bătaie la noi în secție! Dacă nu sînteți în stare să le împăcați, țineți întotdeauna la îndemînă o găleată cu apă sau un stingător de incendiu.

Explozia de rîs e atît de molipsitoare, încît rîd pînă și acuzatele. Redko se supără:

— Poftim! Mai și rid!

Președintele îi face semn lui Redko să tacă și dă cuvîntul lui Volenko:

— Ca de obicei, sare în apărarea celor „umiliți și obi-diți“.

— De ce ați tăbărit cu toții pe fete? Ce vină au? Sînt venite de curînd, nu știu ce-i aceea educație. Ar fi trebuit să le lămurim mai întii.

Din colțul fetelor se aud vorbe de indignare:

— Puțin le-am lămurit?! De cîte ori n-am stat de vorbă cu ele și noi, în adunarea generală, și educatorii? De cîte ori, am încercat să le băgăm mințile în cap, ba le-am chemat și la organizația de Comsomol! Chiar și Volenko a încercat.

— Totuși, trebuie să continuăm să le lămurim pînă cînd se vor educa, pentru că acum sînt ca niște adevărate sălbatic.

Ponomarenko întoarce repede capul spre Volenko:

— Sălbatic mai ești! Crezi că are cineva nevoie de vorbe tale?!

În sală se aud din nou risete.

— Volenko, stai jos cît mai ești întreg!

Se dă cuvîntul lui Sopin. Astăzi e serios:

— Ajunge cît ne-am tot pierdut vremea cu ele. Eu sînt de părere că ne-am bătut gura destul. Trebuie să fim mai severi. Trebuie să le interzicem să lucreze în atelier, dacă acolo nu fac decît să-și strice pieptănăturile. Să nu le mai lăsăm în atelier, să le punem numai la făcut curățenie.

— Foarte bine! — se aud strigăte din toate părțile.

Președintele își dă seama că problema a fost limpezită.

— Putem pune la vot? — îl întreabă pe locțiitorul de director.

Locțiitorul de director are dreptul să aplice chiar el o pedeapsă, dacă-i vorba de o greșală fără importanță; dar întotdeauna se consideră că-i mai bine să se dea mandatul de a pedepsi adunării generale. Totuși, pentru votarea unei pedepse este necesar consimțămîntul locțiitorului directorului.

— Nu mă opun.

Propunerea lui Sopin e. primită în unanimitate. Ponomarenko și Lazareva se îndreaptă spre locurile lor. Președintele le oprește:

— Dar salutul?

Amîndouă salută în silă.

A doua zi, ele fac curăţenie în parc şi pe săli, dar spre seară, Vehova vine la mine şi-mi spune:

— Ponomarenko şi Lazareva vă roagă să le iertaţi. Spun că n-au să mai facă niciodată aşa ceva.

— Eu nu pot să le iert. Adunarea generală le-a dat pedeapsa.

— Aşa le-am spus şi eu; totuşi, ele vă roagă.

— Bine, vom discuta diseară în adunare.

Vehova pleacă. Peste cinci minute, Ponomarenko şi Lazareva se strecoară încetişor în cabinet şi, văzînd că nu e nimeni, îmi şoptesc:

— Dacă dumneavoastră nu puteţi să ne iertaţi, nu trebuie să mai puneţi chestiunea în adunarea generală.

— De ce?

— Daţi-i încolo de băieţi! Iarăşi au să rîdă de noi.

— Parcă nu-i de rîs că v-aţi luat la bătaie în atelier, ca nişte cloşti? Ce-i de făcut? E cu neputinţă să nu te supui adunării generale. Totuşi, vă sfătuiesc să vă împăcaţi astăzi, cum veţi şti, cu adunarea generală.

Fetele pleacă fără să mai spună nimic.

Seara, după lămurirea tuturor chestiunilor la ordinea zilei, aduc la cunoştinţa adunării:

— Aseară am pedepsit cu destulă severitate pe aceste două fete. Astăzi, ele au muncit cu rîvnă la refacerea curăţeniei şi m-au rugat pe mine şi pe comandantul de la al şaselea să le ridicăm pedeapsa. Se înţelege că de acum înainte n-au să se mai bată.

— Atunci, am putea să le amnistiem! — spune calm, cu glas adînc, Pohojai, comandantul detaşamentului al nouălea.

Volciok o bate pe umăr pe Ponomarenko, care stă alături de el, şi-i zice:

— O fată aşa de drăguţă! Ce bine i-ar sta să cînte la bas! Şi cînd colo îşi înfige mîinile în părul altei fete.

Sala zîmbeşte.

Preşedintele întreabă împăciuitor:

— Atunci cum rămîne, le amnistiem de data aceasta?

Redko îşi întoarce în toate părţile faţa rîzătoare, întotdeauna mulţumită:

— De fapt, n-ar trebui să le iertăm, dar fiindcă e atît de frumoasă...

— Se opune cineva?

— Nul — strigă toată sala.

Președintele, privind spre colțul sălii unde eroinele incidentului stau ascunse după spatele tovarășilor, rostește:

— Băgați de seamă, adunarea vă iartă. Dar dacă o să vă mai bateți să știți că...

— Bine, spune Ponomarenko.

Redko o corectează cu gravitate:

— Nu se răspunde „bine“, ci „am înțeles“.

— Bine, bine, am înțeles.

În sală se aud iarăși râsete.

Aproape fiecare adunare generală începe cu scoaterea „vinovaților“ în mijlocul sălii. Dar de cele mai multe ori, numărul lor e foarte mic, iar greșelile neînsemnate. Cel mai adesea, comandanții nu fac decît să turuie repede:

— Totul e în ordine...

— Totul e în ordine...

— Totul e în ordine...

Eu aplic foarte rar pedepse... Și de cele mai multe ori, în urma rapoartelor locțiitorilor de director. Aceștia sînt destul de aspri, însă au posibilități limitate: „două corvezi“, „fără drept de cinema“, „fără drept de învoire“. Cei care au de făcut „corvezi“ sînt notați de „controlul comunei“ în carnet și, la cererea comandantului de serviciu pe comună, sînt puși la munci suplimentare: de pildă, într-o zi de odihnă, fac curățenie în clădire, pleacă în delegație sau mătură parcul.

Cel mai ușor scapă cei „fără drept de cinema“. Cu puțin înainte de începerea spectacolului, cînd comunarzii s-au și adunat în sală și ascultă o scurtă trecere în revistă a evenimentelor politice, cei fără drept de cinema se învîrtesc pe lîngă ușile și ferestrele sălii, prefăcîndu-se că se interesează de priveliștea serii. Această atitudine are efect, fie asupra mea, fie asupra locțiitorului care i-a pedepsit.

— De ce vă învîrțiți pe aici? — îi întreabă comandantul de serviciu.

— Noi sîntem fără drept de cinema.

— Atunci duceți-vă la culcare.

La această invitație, ni se răspunde printr-o tăcere mohorîtă. Eu strig pe ușa sălii:

— Nikitin, lasă-i pentru ultima oară să vadă filmul. Mîine parcă văd că-i prindem iar!

— Dar poate că nu ne prindeți...

După examinarea rapoartelor, fiecare comunard poate să ridice în adunare orice chestiune privitoare la hrană, îmbrăcăminte, producție, activitatea cercurilor, orarul lecțiilor ș.a.m.d. Inițiativa o are întotdeauna organizația de Comsomol.

Problema sexuală

Vizitatorii noștri, și mai cu seamă educatorii, ne întreabă adeseori cum stăm cu problema sexuală?

Ce i s-ar putea răspunde unui astfel de educator? Se știe că în casele de copii există uneori o atmosferă nesănătoasă.

La noi, ca în orice familie sănătoasă, trăiesc împreună fete și băieți, fără ca aceasta să provoace vreo complicație. Orice colectiv sănătos de copii se poate dezvolta normal în astfel de condiții.

Dacă nu se dezvoltă, e un semn că respectivul colectiv de copii nu este suficient de sănătos, adică nu este sudat într-o singură familie, nu are ocupație, nici perspectivă, nu este disciplinat, e supra sau subalimentat și, în sfârșit, că în fruntea lui se află oameni pe care copiii nu-i respectă.

La noi, relațiile dintre fete și băieți sînt exclusiv tovărășești.

Fetele comunarde sînt mult mai disciplinate și mai îngrijite decît băieții, dar nu formează niciodată un grup aparte, izolat. Acum vreo trei ani, am observat că fetele se cam sfiau de băieți și căutau să se țină la distanță. Pe de altă parte, băieții se sileau să arate că n-au nici o nevoie de fete, că ar putea foarte bine să se lipsească de ele și că, în general, „fetele sînt de prisos aici”. Au fost și cazuri cînd comunarzii manifestau o atenție deosebită, deși cam grosolană, față de unele fete care aduseseră cu ele puțină cochetărie inofensivă. Însă lucrurile n-au mers mai departe.

La stăruința mea, sovietul comandanților a interzis fetelor să ocupe mese separate în sala de mese. Aceasta sub pretextul că băieții din unele detașamente nu știau să mănînce îngrijit. Ca să-i învățăm, am dat ca ajutoare comandanților cîte dou-trei fete. La început, fetele se sfiau și făceau fasoane, dar pe urmă treaba a mers strună. Cu toate că în detașamente li se spunea fetelor „gospodinele”, de fapt nu li se încredința nici o funcție gospodărească. Totuși, această măsură le-a apropiat pe fete de băieți, le-a integrat în atmosfera frumoasă a colectivului. De atunci, orice înstrăinare dintre fete și băieți a dispărut.

Dar aceasta nu înseamnă că în comună nu se observă de loc caracteristicile educației în comun. Nu încapе îndoială că la mulți băieți și la multe fete s-au și trezit anumite simpatii. Dar noi, educatorii, nu trebuie să fim îngrijorați, cu toate că ne dăm seama foarte bine că, de îndată ce coeziunea

colectivului ar slăbi cîtuși de puțin, problema sexuală ar lua amploare, anumite perechi și-ar da seama de atracția sexuală, ar apărea dorința unei intimități etc. Trebuie să spunem că supunerea copiilor față de legile colectivului nu este un act inconștient.

Esența raporturilor sexuale nu este un secret pentru nici unul din comunarzi. Însă la noi există o lege nestrămutată pentru toți, legea comunei noastre: la noi în comună nu pot exista nici un fel de raporturi sexuale. Această lege rezultă din înțelegerea clară a intereselor comunei, a intereselor fiecărui individ în parte, din grija pentru bunul renume al comunei și se manifestă prin sentimentul răspunderii față de adunarea generală, sentiment atît de real, încît numai gîndul că ai putea fi chemat să răspunzi în această chestiune în fața adunării generale e mai îngrozitor decît orice nenorocire.

Cei mai aprigi apărători ai acestei legi sînt puștanii. Convingerea care se formează în această direcție la acești copii e atît de exigentă și de puternică, încît nici nu poate fi vorba de vreo discuție.

Acum vreo doi ani, un puști a pus în adunarea generală următoarea întrebare:

— De ce Ivanov se plimbă cu Nikolaeva prin parc după ce s-a sunat stingerea?

Ivanov, roșu ca racul la față, a ieșit la centru și a explicat adunării generale că Nikolaeva l-a rugat să-i explice o problemă. Dar a fost întrerupt de observații ironice:

— Se vede că era grea problema, de ți-a trebuit așa de mult timp ca să i-o explici. Am așteptat, de la o vreme am adormit, iar cînd m-am trezit, ei tot mai aveau de explicat... La noi, băieții încep să facă curte...

Unul dintre băieții cei mari a încercat să schimbe starea de spirit a adunării:

— Dați-o-ncolo de treabă, nu poți să stai de vorbă cu o fată, că voi și începeți să trîncăniți.

Dar puștanii nu s-au lăsat:

— Ia mai lăsați vorba! Nu vă ajunge cît stați de vorbă toată ziua? N-ai decît să vorbești cît vrei, că nimeni nu te oprește, nimeni nu te ascultă, nici măcar nu te ia în seamă. Dar dacă unul se duce să stea de vorbă cu cineva în parc, înseamnă că la mijloc sînt secrete. Părerea mea este să se interzică plimbările în doi după ce se sună stingerea și gata!

Președintele a pus chestiunea la vot. Propunerea a fost primită în unanimitate, pentru că nici o mină n-a avut curajul să se ridice ca să voteze împotriva.

Mult timp după aceea, Ivanov nu și-a putut veni în fire: îi era rușine pentru că puștani îi făcuseră de rîs în adunarea generală. Dar ce putea să facă?

Anul trecut ni s-a trimis în comună o elevă nouă, pe nume Șutkina, în vîrstă de optsprezece ani.

Șutkina e frumușică și nicidecum sfioasă. Și-a dat arama pe față chiar din primele zile. Cînd s-a întors duminica din învoire, tocmai avea loc adunarea generală și un băiat care stătea sub ecran a întrebat:

— Să ne răspundă Șutkina: unde și-a petrecut învoirea. de ce se plimbă cu cavaleri și de ce are buzele vopsite?

Șutkina, fată încercată, a pornit la contraatac:

— M-ai văzut? Grozav te mai pricepi; auzi, eu am buzele vopsite!

— Ce-i de priceput? Doar și eu fac parte din cercul de artă plastică... Dar de ce umbli cu cavaleri?

— Da', ce, n-am voie să mă întîlnesc cu un om?

Atunci am intervenit: le-am spus băieților că nu-i frumos să cauți omului nod în papură.

Duminica următoare, Șutkina a avut din nou învoire. Pe la ora 9 seara am fost chemat la telefon. Un glas de femeie mi-a spus că la aparat este o prietenă a Șutkinei, că aceasta nu poate să se întoarcă în comună, pentru că are febră, și că rămîne să doarmă la ea.

Am delegat doi băieți în oraș să meargă cu misiunea de a lua o trăsură și de a o aduce pe Șutkina în comună, urmînd să fie examinată de medic și apoi internată în infirmerie.

Băieții s-au întors supărați: Șutkina nu era acasă, iar gazda le-a spus că cele două prietene s-au dus la plimbare.

Peste încă o săptămînă, Șutkina a fost scoasă la centru și întrebată:

— Iar te plimbi cu craii?

— Cu care crai? Ce tot scorniți?

Și i s-a spus cu care anume. S-a dovedit că băieții erau informați cît se poate de bine.

Puștii i-au spus verde în față:

— Dacă ești „măritată”, să treci în producție, chiar și aici, în comună. Te-ai făcut comunardă ca să minți pe toată lumea și să te prefaci bolnavă?

Șutkina le-a urmat sfatul și a doua zi m-a rugat s-o trimit în producție.

Totuși, comunarzii știu să prețuiască adevărata dragoste. În primăvara anului 1929, puștanii s-au agățat în adunarea generală de Krupov: de ce-i face curte Orlovei? Krupov, care urma să se înscrie la o facultate muncitorească, s-a înroșit ca a sfeclă și a mormăit:

— Nu-i chiar așa... Totuși, n-o să se mai repete.

Dar se știe că dragostea nu trece chiar așa de ușor. Krupov o pierdea din ochi pe Orlova și, cum se lăsa seara, amîndoi se așezau pe o bancă în parc, fără să le mai pese de nimeni.

Adunarea l-a întrebat din nou:

— Ce înseamnă asta? Ai spus că n-o să se mai repete, dar noi vedem că se repetă...

Un glas din adunare:

— Sînt amorezați! Toată lumea știe! N-ai ce să le faci! Atunci am pus capăt discuției, pe motivul că am să vorbesc eu cu dînsul mai tîrziu.

L-am întrebat deschis pe Krupov?

— Vă iubiți?

Krupov a lăsat capul în jos și a dat din mîini.

— Cam așa ceva...

La adunarea următoare, am raportat:

— E adevărat, sînt îndrăgostiți, n-ai ce să le faci.

— Trebuie să-i căsătorim, a spus cineva.

Nu s-a luat nici o hotărîre, dar de atunci nimeni nu s-a mai legat de perechea aceea, dimpotrivă, toți o priveau cu simpatie. Peste o lună, Krupov a plecat la o facultate muncitorească, iar Orlova a intrat la o fabrică. S-a închiriat o locuință, pentru tinerii însurăței, o comisie specială s-a ocupat de stabilirea zestre și li s-a dat o masă, cîteva scaune, paturi, rufărie și ceva bani.

Astă-primăvară, Orlova a venit în comună să ne arate prima ei odraslă. Micul pui de om dădea din mîini și din picioare în scutecele lui garnisite cu dantele. Petka Romanov l-a cercetat cu atenție și, după aceea, a zis cu dispreț:

— Ce mai burjuil!... Se lăfăiește în dantele!

Munca în club

După cum se și cuvine într-o adevărată casă de copii, am organizat și în comuna noastră mai multe cercuri: dramatic, literar, de artă plastică și altele.

În casele de copii, toată munca în club se concentrează, de obicei, asupra cercului dramatic. Dar spectacolele regulate de cinematograf lipsiseră munca dramatică de orice perspectivă. Ca spectacol, cinematograful e mai interesant și mai simplu pentru copii. Pentru montarea unei piese, oricât de neînsemnate, se cere o mare cheltuială de energie, nejustificată prin nimic după părerea copiilor. E adevărat că acei care colaborează la spectacol au oarecare satisfacție, dar pentru ceilalți copii, jocul tovarășilor lor nu prea prezintă interes. În afară de aceasta, situația e agravată de criza de repertoriu. Noi avem piese pentru adulți, avem piese pentru copii, dar pentru tineret n-avem nimic de fapt. Ceea ce avem nu merită nici repetiții, nici cheltuială de bani.

Cît despre activitatea cercurilor noastre literare, așa cum se întîmplă adeseori, se transforma dintr-un fel de curs de repetare a ceea ce se făcea la școală și se încheia, cum iarăși se întîmplă deseori, printr-un proces literar și prin scoaterea unui număr de revistă.

Cît privește pictatul de naturi moarte și desenatul de ulcioare în diferite poziții, așa cum se practică la cercul de artă plastică, era mult mai puțin interesant decît activitatea din orele de desen și de desen liniar de la școală, cînd copiii desenau cu pasiune piese de mașini, roți de transmisie, pinioane sau bancuri.

Într-un cuvînt, munca de club nu mergea de loc.

Atunci l-am invitat în comună pe Perski al nostru, om devotat muncii de club și mare meșter în astfel de treburi.

Perski este un om foarte înalt și foarte slab. Ajunge să-i arunci o privire, ca să-ți dai seama că nu cunoaște nimic în afară de muncă și că propria lui persoană îl interesează foarte puțin. Perski desenează frumos, scrie versuri, știe să umble cu toate uneltele care există pe lume, cunoaște regulile tuturor jocurilor sportive și nesportive, precum și construcția tuturor mașinilor. Erudiția lui în absolut toate domeniile este de-a dreptul uimitoare. Perski însă nu face niciodată paradă de cunoștințele sale, care ies la iveală întotdeauna ca din întîmplare și, de aceea, nu enervează și nu plictisește. În sfîrșit, principala calitate a lui Perski este aceea că se manifestă ca un adevărat copil: în timpul unui joc cît de simplu e în stare să se înflăcăreze, să uite de nevastă, de copii și de el însuși; este în stare să se frămînte și să dea din mîini, agitat, să angajeze o discuție aprinsă cu Petka Romanov pentru cine știe ce fleac.

Teoria lui Perski cu privire la munca în club e simplă de tot:

— Ce muncă în club? — spune el. — Iată, noi avem o sută cincizeci de comunarzi sau cîți or fi fiind. Totul este să trăiești laolaltă cu ei, asta-i toată munca în club.

Noi îl contrazicem:

— Astea-s paradoxuri! Copiii au școala, au atelierul, au felul lor de viață; munca în club n-are nimic de-a face cu școala, cu atelierul, cu felul lor de viață, e ceva cu totul deosebit. Munca de club are particularitățile ei, trebuie să conțină negreșit elemente creatoare, autoorganizare ș.a.m.d.

Voi, educatorii, îl legați pe om de mîini și de picioare și pe urmă vă minunați: de ce n-o fi fiind activ? În munca de club, omul trebuie dezlegat. El trebuie să trăiască, pur și simplu, și nimic altceva.

Căutam să-i demonstrăm că și el e educator, de vreme ce dă copiilor teme, planuri și metode. Perski însă tăgăduiește cu indignare:

— De unde ați mai scos-o și p-asta, hodorogi nenorociți?! Sînt un om în vîrstă și am văzut mai mult, asta-i tot. Iar copiii, deși sînt mai tineri decît mine, au temele, planurile și metodele lor, n-au nevoie de ale mele.

Într-adevăr, cînd Perski și-a început activitatea, părea că n-are nici un plan. Astăzi, să zicem, își pune în gînd să prindă pește dintr-un lac aflat la o depărtare de doi kilometri și, împreună cu el, se pregătesc de plecare vreo douăzeci de copii; mîine Perski înjgheabă, din niște bucăți de lemn, cîteva plute, ca să cutreiere cu ele lacul, și în jurul acestei idei detașamente întregi se pun pe lucru. Unul dintre băieți spune că a văzut noaptea un lup în pădure și o adevărată expediție se organizează pentru căutarea fiarei; se pregătesc alimente, se face rost de arme militare și de vînătoare. O companie întreagă pleacă în căutarea lupului, rătăcește patru-zeci și opt de ore prin pădure și se întoarce flămîndă și mulțumită, deși n-a văzut picior de lup. Peste puțin izbucnește o nouă epidemie: toată comuna face schițe și se chinuiește să meșterească un perpetuum mobile. Pînă și maiștrii cei bătrîni fac proiecte năstrușnice și-l asaltează pe Perski, pe urmă pe mine și pe șeful producției. Perski analizează cu seriozitate fiecare proiect și demontează:

— Eu cred c-o să se poticnească, uite aici. Păcat! Dacă n-ar fi drăcia asta de aici, s-ar învăța, se înțelege.

Lăcătușul Cecenko, om cu familie numeroasă, înnebunit de atîta încordare mintală și de atîtea nopți nedormite, se scarpină la ceafă și chibzuiește ceva îndelung.

Îi spun lui Perski:

— Pentru ce-i scoți din minți? Doar știi bine că n-o să iasă nimic.

— Lăsați-i să-și frămînte mintea. Nu le strică. Voi, horodogii, sînteți obișnuiți să „tociți” numai ce vi se dă de-a gata.

Apoi, pe neașteptate, adaugă:

— Dar dacă izbutește cineva!... Ce-ar mai fi!

— Cum să izbutească? Ce-ți trece prin gînd?

— Cite nu se pot întîmpla! Poate că savanții au scăpat ceva din vedere...

Într-o noapte, în curtea din dos se aprind niște focuri. Paznicul de noapte protestează, intendentul se plinge, cetățenii sînt îngrijorați — ce se întîmplă oare? Nimic deosebit, Perski spune povești copiilor! Cînd cei de la „Educația socialistă” află de aceste povești, începe o anchetă în toată legea: ideologia pe care ochiul vigilant al „Educației socialiste” a păzit-o, chipurile, atît de vajnic, este vădit în primejdie. Perski e nevoit să se justifice: poveștile lui sînt „povești” numai cu numele. În realitate însă e vorba de o improvizație, de un fel de povestire științifico-fantastică despre un viitor război sau despre însemnătatea radioactivității. Cei de la „Educația socialistă” se liniștesc, dar îi interzic pe viitor să mai spună povești.

Nici eu nu-l slăbeam pe Perski. Cu tot respectul meu pentru talentele lui, nu puteam să sufăr lipsa de evidență. Aceasta ducea la faptul că o parte din copii erau lăsați de capul lor în orele libere și că nu se putea stabili în nici un fel cu ce se ocupau. I-am cerut cu hotărîre un plan de activitate și o evidență a acestei activități. Aceasta s-a dovedit a fi de folos, atît pentru comună cît și pentru Perski însuși. De atunci i s-a făcut și lui o educație temeinică la noi și astăzi munca noastră în club constituie un sistem cu ramificații foarte întinse, încadrat într-un plan precis calendaristic. De altfel, lui Perski nu i-a venit greu să-l organizeze. Spiritul său de inventivitate, dinamismul extraordinar al principalelor cadre ale adeptilor săi comunarzi au transformat planul și evidența într-o întreagă simfonie de lucrări și invenții diferite. Datorită acestor invenții, munca de cerc a devenit la noi un domeniu de activitate foarte vesel și însuflețit. Pînă și cercul dramatic a început să trăiască o viață nouă. Perski

s-a împotrivit cu hotărîre să se repete piese gata făcute. El spune că numai improvizația este arta teatrală.

Perski își pregătește spectacolele în mare secret, cu un grup de vreo douăzeci de copii. Pe neașteptate apar afișe care invită pe comunarzi la spectacol. Piesa se joacă în mai multe colțuri ale sălii deodată; gardiști albi, partizani, speculanți și muncitori sovietici cinstiți apar literalmente din toate găurile și ajung în situații extrem de complicate, adesea fără ieșire, încît uneori pînă și spectatorii sînt nevoiți să le dea o mîna de ajutor. Toate acestea se rezolvă spre mulțumirea generală, cu ajutorul unui truc neașteptat sau datorită vreunei idei ingenioase a unuia dintre personaje. Piese au multe greșeli și nepotriviri, dar tocmai aceasta face ca spectacolul să fie mai vesel și mai interesant. În aceeași piesă, una și aceeași persoană este denumită, cînd general, cînd colonel, legăturile de rudenie se încurcă uneori la maximum, în schimb, după spectacol nimeni nu se simte obosit și întreaga comună răsună de risete și de discuții însuflețite.

Cel mai activ dintre cercurile conduse de Perski a devenit, pe nesimțite, așa-numitul cerc de artă plastică. Drepturile lui juridice au fost recunoscute în comună abia după ce a cerut sovietului comandanților o cameră aparte. Pînă atunci se aciuia, cînd într-un colț, cînd în altul al clădirii principale.

La cercul de artă plastică se face orice, pentru orice și din orice. În ultimul timp, cercul „și-a procurat” unelte proprii; la început însă lucra cu uneltele pe care izbuteau să pună mîna membrii lui în ateliere. Cu toate că i s-au alocat fonduri și mijloace de transport pentru cercul de artă plastică, și astăzi se mai procură materiale prin contrabandă, deoarece are nevoie de materiale multe și dintre cele mai variate: oțel, tablă, cupru, cauciuc, stofă, lemn de stejar, cuie, clei, fulgi, vată. Într-un timp, cercul se pasionase pentru construirea modelelor de avion. Dar după ce s-a stabilit un record și avionul lui Reaplov a zburat șaptezeci de metri, puțini copii au mai rămas să lucreze la modele. O parte dintre ei au început să se ocupe de traforaj, cîțiva s-au lăsat atrași de modelele mașinii cu abur și ale motoarelor cu ardere internă. Deosebit de multă energie s-a consumat la inventarea și realizarea jocului militar. Astăzi, acest joc are cîteva variante și este un lucru de mare importanță. Pentru un joc obișnuit e nevoie de cîteva sute de infanteriști și albaștri, de vreo două-trei sute de cavaleriști cu cai frumoși, de artilerie ușoară și grea, de vreo treizeci de tancuri, de cîteva automobile sanitare, de cîteva avioane, de o sume-

denie de mitraliere, de dispozitive pentru gazele asfixiante și perdele de fum, de tunuri antiaeriene și de multe altele. Jocul se desfășoară pe dușumeaua sălii mari: pe toată întinderea ei se așază păduri, se desenează râuri și se întind poduri, se construiesc orașe și se sapă tranșee. De fiecare parte participă forțe uriașe, pentru că fiecare infanterist reprezintă o întreagă unitate militară. Comunarzii care iau parte la joc primesc sarcini importante: unul comandă o divizie de cavalerie, altul un regiment de artilerie ș.a.m.d. Adversarul nu este zdrobit în mod convențional, ci cu ajutorul tunurilor, mitralierelor și tancurilor. Regulile jocului repetă exact legile operațiilor de război, iar victoria nu este posibilă decât în cazul când se îmbină cu pricepere mijloacele tactice, strategice și mecanice. Nimic nu se pierde din vedere, învăluirea flancurilor sau spargerea frontului; recunoașterile se practică și aici. Uneori, copiii își continuă jocul pe parchetul sălii pînă tîrziu, încît e nevoie să se folosească forța spre a pune capăt războiului și să se ceară arbitrului să hotărască fără zăbavă cine este învingătorul.

Cercul rebusiștilor e frate bun cu cercul de artă plastică. Ce anume reprezintă cercul rebusiștilor e greu de precizat. În orice caz e o organizație care în unele perioade numără aproape o sută de comunarzi. Cînd începe să funcționeze cercul rebusiștilor, fiecare comunard are dreptul să propună orice problemă, cu condiția să fie neapărat originală. Pe o foaie artistic lucrată se afișează o culegere de rebusuri și se fixează numărul de puncte care se acordă pentru fiecare dezlegare. Aceste puncte se împart între toți cei care dezleagă rebusul și același număr i se atribuie și autorului problemei. Se pot da cele mai variate probleme, de la o problemă simplă de aritmetică pînă la o problemă complicată de producție. Se dau și probleme hazlii. Pe foaie apar peste două sute de asemenea probleme. Concursul rebusiștilor se încheie la al treilea semnal. Iată un exemplu de semnale:

Primul: undeva în comună va fi ascunsă ultima problemă; cel care o va găsi va primi atîtea puncte, iar cel care o va dezlega, atîtea.

Al doilea: Solomon Borisovici va avea în buzunar un lucru interesant, dar cu totul de prisos.

Al treilea: într-o zi, la ora patru, Perski se va afla la nord-vest de comună, la o depărtare de șapte kilometri și jumătate, și va aștepta acolo pe tovarășul care îl va găsi și va putea să-i spună în secret numele unui fluviu care are douăsprezece litere, începe cu G și se termină cu r (Guadalquivir).

După al treilea semnal, foaia cu rebusuri e scoasă din pereți și nu se mai primesc nici probleme, nici dezlegări. Colegiul redacțional calculează meritele autorilor și ale dezlegătorilor. Dar asta încă nu-i totul. Numărul maxim de puncte nu dă dreptul la întâietate. Nu este suficient să știi să dezlegi probleme. Trebuie să fii și bine dezvoltat fizic. De aceea se organizează și un concurs suplimentar la diferite categorii de sporturi care cer agilitate și istețime. În sfârșit, sosește ziua când în sala cea mare se organizează o ședință specială; fanfara cântă și în sunetele marșului, învingătorii primesc premii: bricege, cărți, unelte, agende, ustensile de desen, albume.

Ca să ne dăm seama în ce grad se pasionează întreaga comună pentru concursurile de rebus, e destul să menționăm că cei din colegiul redacțional sînt nevoiți uneori să examineze pînă la zece mii de soluții.

Iarna, activitatea diferitelor cercuri se izbește la fiecare pas de cultura fizică. Perski și ajutoarele lui o încurajează foarte mult. De aceea, literații, esperantiștii, artiștii și pictorii pasionați se plîng iarna că nu sînt lăsați să lucreze. Principalul sport în comună este schiul. Regiunea care ne înconjură e foarte potrivită pentru schiat. Ne-am procurat schiurile într-un mod cît se poate de simplu. Nu aveam decît vreo douăzeci de perechi. Direcția societății „Dinamo” ne invitase la un concurs de schi și ne dăduse schiuri. La acest concurs, comunarii s-au dovedit a fi copii disciplinați. În orice caz, nici unul dintre ei n-a rămas în coadă. În toiul diferitelor competiții s-a dat comunei comanda de încolonare și de plecare acasă și toți comunarii au plecat cu schiurile. Ce-i drept, curînd după aceea, „Dinamo” a cerut restituirea schiurilor, totuși ele au rămas în comună. Comunarii-schiori pleacă departe de comună și nu se înapoiază decît la adunare.

În fața intrării principale e patinoarul. Dar cu patinele, comunarii stau cam prost: o pereche de patine revine la trei comunari.

Toată luna aprilie, comunarii sînt ocupați cu amenajarea diferitelor terenuri: de volei, fotbal, handbal, crochet. Cel mai mult timp și cea mai multă energie se cere pentru pregătirea terenului de gorliot. Copiii cumpără bumbac pescăresc și încep să împletească plase încă din februarie, ca să nu împovăreze prea mult micul nostru buget. Terenul de gorliot se pregătește la începutul lunii mai.

Gorliotul e un joc al nostru, pe care-l considerăm cel mai interesant și mai folositor, pentru proletariat. Seamănă cu

tenisul, dar se deosebește de el prin faptul că este un joc colectiv: se joacă de două echipe de câte opt jucători. Rachețele nu sînt scumpe ca cele de tenis, fiindcă se confecționează din placaj. Regulile gorliotului au fost elaborate în comună, în cursul unui șir de ani, și sîntem convinși că acest joc dezvoltă agilitatea, priceperea de a acționa în colectiv, ingeniozitatea și spiritul de inițiativă. La noi în comună sînt șaisprezece echipe de gorliot.

Marșurile

În zilele marilor sărbători revoluționare, comuna pornește în marș spre oraș. Principalele marșuri se organizează la 7 Noiembrie și la 1 Mai. Cu prilejul congreselor și adunărilor, cu prilejul întîmpinării diferitelor delegații, în zilele cînd se vizitează clubul G.P.U. sau cînd se organizează serbări sportive în cadrul clubului „Dinamo”, la semnalul „Adunarea generală”, organizația muncitorească a comunei se consideră lichidată și intră în vigoare organizația militară. Atunci, în comună nu mai există detașamente, ci sînt cinci plutoane, fiecare avînd în frunte un comandant de pluton numit de sovietul comandanților. Unul din aceste plutoane este fanfara.

Regulamentul de front al comunei a fost elaborat și consfințit de mult, cum se și cuvine pentru un regulament militar. De aceea, în caz de nevoie, comuna poate să se pregătească pentru marș, să se încoloneze și să plece în trei minute. De cele mai multe ori însă se dă ordin din ajun:

„Imediat după masa de seară, la semnalul „Adunarea”, comuna se va alinia în front, în ordinea stabilită, în fața intrării principale, avînd în flancul drept fanfara și brigada portdrapel. Ținuta de paradă.”

Ținuta de paradă înseamnă bluze de postav bleumarin și pantaloni negri. Bluzele se bagă în pantaloni, iar pantalonii în jambiere; o curea neagră, subțire, încinge mijlocul, iar pe cap se poartă o șapcă de postav bleumarin închis. La gulerul bluzei este prins un guler alb, lat. În această ținută, comunarii arată ca niște copii eleganți și îngrijiți.

Nouă, celor din comună, ne place mai ales ziua de 1 Mai.

Comunarii așteaptă ziua de 1 Mai încă din noiembrie, îndată ce se sfîrșește sărbătorirea Marelui Octombrie.

Încă din februarie, S.S.C. propune în adunarea generală să se aleagă comisia pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai. Toti sînt plăcut surprinși:

— Cum, de pe acum comisia pentru 1 Mai? *

S.S.C. demonstrează cu gravitate că a mai rămas puțin timp și comisia se alege fără împotrivire. Din comisie fac parte dzerjinții cei mai vechi. Acum, de fiecare dată li se ordonă pe un ton glumeț:

— Aveți grijă să fie cu pauze!

Acest obicei datează din 1928, cînd comisia pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai supusese spre aprobare adunării generale planul de hrană al comunei pentru zilele solemnităților de la 1 Mai. Comunarzii urmau să primească hrană de vreo cinci ori pe zi și tot bunătăți una și una: carne de porc, ouă, cacao, plăcinte. Comisia adăugase: „Și în fiecare zi, în pauze, mere, bomboane, turtă dulce, prăjituri.”

S-a rîs mult în adunarea generală și, de atunci, asemenea belșug era denumit printr-un termen special: „Cu pauze.”

Trebuie să spun, în treacăt, că s-a renunțat la „pauze”: prea ar fi costat scump!

De altfel, comisia pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai are multă bătaie de cap și fără „pauze”. Trebuie să revizuiască, să cumpere și să pregătească din vreme hainele comunarzilor, ca să scape de această grijă. De obicei, în vederea sărbătoririi de primăvară, se revizuieste întreaga garderobă a comunarzilor, aceasta fiind sarcina comisiei pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai. De asemenea, comisia are sarcina să pregătească lista de bucate, să se aprovizioneze cu alimentele necesare pentru cele cîteva zile pe care comunarzii le vor petrece la Harkov și să organizeze transportarea acestor alimente în oraș, păstrarea și distribuirea lor. Apoi trebuie să facă rost de un local corespunzător pentru comună, să se întocmească lista spectacolelor de teatru și de cinematografula care urmează să asiste comunarzii și programul întîlnirilor cu oameni de seamă. În sfîrșit, comuna trebuie pregătită pentru asemenea marșuri, adică novicii trebuie obișnuiți cu frontul. Nu trebuie să se uite nici cel mai mic amănunt, pentru ca să nu fie nevoiți să se agite în zilele de sărbătoare.

Comisia constituie în sînul ei cîteva subcomisii — pentru îmbrăcăminte, cantină, paradă, probleme culturale și economice —, cooptează comunarzi, încasează și cheltuiește bani și, din cînd în cînd, raportează adunării despre mersul lucrărilor. Înainte de a porni în marș la Harkov, se supune spre aprobare adunării constituirea unui detașament, zis auxiliar,

format din vreo doisprezece comunarzi, în frunte cu un comandant. În sarcina acestui detaşament cade efectuarea curăţeniei în localul unde va fi încartiruită comuna. Nimeni nu trebuie să aibă nici cel mai mic motiv să acuze pe comunarzi că sînt neîngrijiţi. Detaşamentul auxiliar ia la drum cîteva găleţi, lăzi de gunoi, măhuri, măturoaie şi cîrpe. În timpul marşului, acesta se ocupă cu curăţenia şi îndeplineşte atribuţiile miliţiei sanitare. Această sarcină suplimentară nu este răsplătită decît printr-o eventuală mulţumire prin ordin, dacă totul a decurs în ordine.

Activitatea comisiei pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai, cu toate că răpeşte mult timp comunarzilor, nu schimbă cîtuşi de puţin programul de muncă al comunei. Sîntem în 29 aprilie; cea mai mare parte a trenului regimentar este gata împachetată, detaşamentele au şi primit tot ce trebuie să ia în marş, în oraş totul e pregătit; dar comuna lucrează încă din plin, ca şi cînd nu s-ar face pregătiri speciale.

Comuna petrece în oraş trei zile. La 3 mai trebuie să fie la lucru.

În ziua de 30 aprilie luăm ceaiul de dimineată tot în comună. În prima oră după ceai, totul trebuie să fie pus la punct. La ora zece precis, comunarzii sînt în ţinută de paradă şi numai ici, colo, pe scări şi prin dormitoare se mai vede cîte o pereche: un comunard stînd cu capul în sus şi o fată cosîndu-i un guler alb la bluză. Cîţiva întîrziaţi, dintre cei care au încărcat căruţele sau au făcut curăţenie în sala de mese, trec în grabă cu hainele pe braţ. La fanfară, Volciok controlează instrumentele — dacă pielea tobei mari e bine întinsă, dacă nu s-au mototolit fanioanele de la trompete... La intrarea din dos stau două, trei căruţe încărcate cu alimente, cu aşternut şi rufărie de rezervă, acoperite cu prelate. Cei din garda drapelului vîră drapelul într-o învelitoare de pînză proaspăt călcată: încă nu este sărbătoare, de aceea drapelul pleacă acoperit. Eu n-am nimic de lucru şi de aceea nu mă simt în largul meu. Doar vreun gură-cască ca Teteratcenko vine la mine ca să-mi spună:

— Mi-a dispărut cureaua...

Însă un comunard îi strigă din fugă:

— Zici că ţi-a dispărut cureaua. Toată dimineata am cutreierat comuna cu o curea şi am întrebat a cui e. Ai uitat-o în parc, nătăfleată!

Teteratcenko ştia dinainte că aşa se va sfîrşi întîmplarea cu cureaua. Nu mai am timp să-i zic nimic. Se aud sunetele goarnei. Astăzi semnalul este dat chiar de Volciok. El cîntă

cu o octavă mai sus decît băieții ceilalți și știe să redea cu o deosebită claritate și totodată cu triluri ultimele note ale semnalului.

Ies afară. Cîțiva comunarzi intră în fugă pe ușa principală și, peste cîteva clipe, pe scară, coboară fără grabă garda drapelului — stegarul și doi însoțitori cu arme — și se opresc în fața clădirii. Comandantul de serviciu pe comună, cu o brasardă nouă, dichisit ca și ceilalți și cu o batistă curată, ieșită cochet din buzunarul bluzei, se apropie de mine:

— Drapelul rămîne acoperit? — întreabă el, cu toate că știe foarte bine că rămîne acoperit. Dar așa cere ceremonia-lul zilei.

— Da, acoperit.

Comunarzii stau aliniați pe un rînd, paralel cu fațada principală. La flancul drept e coloana fanfarei. În fața ei e Volciok.

— Intră în front!

Dar comanda e de prisos. Toată lumea a și intrat în front și comandantii de plutoane își inspectează oamenii. Tetereatcenko trece în goană, încheindu-și cureaua, urmărit de priviri compătimitoare:

— Extraordinar cum îi merg toate pe dos omului ăstuia!

— Greu și-a mai găsit cureaua. Azi dimineața și-a pus pantalonii pe patul altui băiat și, pe urmă, timp de o jumătate de oră, s-a legat de toată lumea: „Cine mi-a luat pantalonii?” Pohojai era cît pe ce să-l bată.

Pohojai, cel cu ochii negri, astăzi strălucitor și deosebit de pitoresc și plin de însuflețire, pentru că mai e și comandantul plutonului al treilea, spune cu glas adînc:

— Anton Semionovici, să știți că o dată și o dată tot am să-i trag o bătaie lui Tetereatcenko ăsta. Nu plec din comună, pînă nu-l chelfănesc.

Dar Tetereatcenko se uită la Pohojai și zîmbește. Îl iubește pe Pohojai pentru că e frumos și pentru că reușește în toate. El știe că Pohojai nu numai că nu-l va bate, dar nu va lăsa nici pe altcineva să-i facă vreun rău.

— Alinierea! — tună Karabanov.

Totul e gata. Comandantul de serviciu pe comună pleacă de lîngă Karabanov și se îndreaptă spre clădire. Fanfara ridică în sus instrumentele și muzicanții colorează dimineața cu fanioanele roșii ale trompetelor.

— Pentru onor la drapel, drepti! La stînga vă aliniați!

Fanfara intonează salutul la drapel, toți comunarzii dau onorul, ridicînd brațul, Karabanov încremenește în fața fron-

tului. Funcționarii care petrec coloana salută și ei. Comandantul de serviciu pe comună stă înaintea ușii principale și, cu mîna la cozorocul șepcii, „petrece” drapelul. Trei comunarzi poartă drapelul cu grijă și deosebită eleganță prin fața frontului și se așază în flancul drept. Cînd este descoperit, drapelul e ținut aproape vertical, nu filfîie, ci cade în cute frumoase și grațioase pe umerii stegarului, iar în timpul mersului, liniile acestor cute nu se schimbă aproape de loc. Prăjina abia atinge umărul, toată greutatea cade pe mîna, dar nu se cuvine să ții drapelul cu amîndouă mîinile. De aceea, a fi stegar este un lucru destul de greu.

Drapelul e la locul lui. Ceremonia onorului la drapel s-a sfîrșit. Karabanov examinează frontul cu o ultimă privire de „vultur”. E timpul. Între timp a sosit și trenul regimentar și s-a oprit la flancul stîng; comandantul detașamentului auxiliar, în salopetă, s-a și urcat în prima căruță.

— Din dreapta cîte șase, direcția spre dreapta... înainte-e... marș!

Din frontul desfășurat, comunarzii trec direct la marș, așezîndu-se în coloană din mers. De obicei, coloana noastră este din rînduri de cîte șase, iar distanța dintre rînduri e mare, aproape de trei pași. Comandanții de plutoane merg în frunte, iar intervalul dintre plutoane este de șase pași.

Răsună un marș voios: sărbătoarea noastră a început.

Peste o oră, coloana se apropie de Harkov. Fanfara noastră numeroasă face să vibreze aerul între clădirile înalte de pe strada Liebknecht.

Coloana ocupă toată strada. Pe trotuare se adună o mulțime de oameni. Ni se fac semne cu mîna. Fetele ascultă marșul nostru surîzînd entuziasmate, bărbații ne privesc cu bunăvoință și seriozitate, mamele și reporterii zîmbesc. Cînd de pe un trotuar, cînd de pe celălalt se apropie cîte cineva și întreabă:

— Ce organizație e asta?

Comunarzii n-au voie să vorbească în front. Totuși, ei aruncă repede, politicoși:

— Comuna „Dzerjinski”.

Locuitorii Harkovului cunosc comuna „Dzerjinski”.

Neîncetat aud dinspre trotuar:

— Asta-i comuna „Dzerjinski”!

O dată, un băiat de vreo paisprezece ani spunea altuia cu seriozitate:

— Asta-i comuna „Dzerjinski”, iar acela de colo e chiar Dzerjinski.

Stegarii care veneau în urma mea nu s-au putut stăpîni:
— Ce caraghios! L-au luat pe Anton Semionovici drept Dzerjinski.

Astăzi am intrat în oraș cu drapelul acoperit. Iar mâine vom trece primii, prin fața tribunei, cu drapelul desfășurat și vom privi cu mîndrie la cei din tribună: „Și noi sîntem proletari, și noi sîntem muncitori! Astăzi e sărbătoarea noastră!”

Seara, comunarii se împrăstie pe străzi. Vorbesc politicos cu publicul; cumpără ca niște oameni în toată firea prăjituri cu banii lor de buzunar și admiră ca niște copii iluminăția.

La poarta școlii numărul treizeci și șase stă un planton cu pușca la picior: școala e ocupată de noi și fără autorizația comandantului de serviciu pe comună intrarea străinilor e interzisă. Într-una din încăperi, subcomisia cantinei pregătește masa de seară și, în timp ce lucrează, cîte unul își aduce aminte de întîmplările din ziua aceea:

— ...da, bateria aceea trasă de cai albi! ... Phii! grozavă mai era!

Moscova

În ziua de 7 iulie 1929, la ora șase dimineața, coloana de comunarzi pornește din piața gării „Kursk” din Moscova spre cantonament. Fanfara noastră răsună pe străzile răco-roase și pustii. Ochii comunarzilor, care încă nu s-au trezit de-a binelea, privesc cercetător străzile Moscovei. Iat-o, asta-i Moscova cea mare, visată timp de un an de zile și pentru care s-au dus atîtea discuții.

Ne îndreptăm spre centru. La colțul unui bulevard răsună comanda:

— Stai!

De fapt nu ne-am oprit ca să ne odihnim, ci mai curînd ca să ne adunăm gîndurile.

Comunarii mă înconjură îndată; toți sînt plini de în-suflețire, de un fel de înălțare sufletească.

— Înainte, marș!

Cînd ajungem pe asfaltul străzii Measnitkaia, toți amu-țesc. Moscova ne învăluie într-o privire gravă de capitală, uitîndu-se la noi cu vitrinele ei bogate și mărețe, cu perspec-

tivele străzilor sale largi... Acum, coloana noastră păsește mai calm. În față se văd zidurile zimțate ale Kitaigorodului.

— Ce-i drept, e strașnică Moscova! — șoptește stegarul în spatele meu și tace.

Karabanov comandă:

— Tovarăși comunarzi, să salutăm Direcția politică a statului!¹

Salutăm cu voioșie, cu entuziasm pe părinții noștri și cotim pe Bolșaia Lubianka, azi strada Dzerjinski. Acolo se află cantonamentul nostru: Școala Secției de transporturi a G.P.U.-ului.

Nimic n-am obținut mai greu decât acest cantonament. În timp ce înaintam pe strada Dzerjinski, îmi aduc aminte cum s-au petrecut lucrurile.

Agentul nostru, Iakov Abramovici Gorovski, a pierdut la Moscova o săptămână încheiată în căutarea cantonamentului, iar noi, în comună, stăteam pe geamantane și așteptam o telegramă, prin care să ne anunțe că a găsit și că putem pleca.

Gorovski însă trimitea în fiecare zi vești confuze:

„Stăm prost cu cantonamentul. Am speranțe pentru mâine.“

„Mai întârzii o zi. Lipsește o persoană de care am nevoie.“

„Comisariatul Poporului pentru Învățământ a refuzat. Lă-muresc mâine.“

Abia după ce Iakov Abramovici a încetat să mai stăruie pe lângă organele Comisariatului Poporului pentru Învățământ, norocul ne-a suris și Școala de transporturi ne-a pus la dispoziție căminul ei cu paturi și cu așternut.

Coloana ajunge în curtea școlii.

— Pe loc repaus!

Gornistul sună „Adunarea comandanților“. Comandanții se duc să împartă localul între plutoane. Peste trei minute își introduc plutoanele în dormitoare. Fără zăbavă se așază scuipătorile și lăzile noastre de gunoi pe sălile căminului, detașamentul auxiliar aleargă pe culoare și pe scări cu mături și găleți: înainte de toate, comunarzii caută să dea un aspect plăcut localului în care vom sta. Timp de o lună și jumătate n-a mai locuit nimeni în cămin. Cinci minute mai târziu, comunardul de serviciu sună adunarea generală și începe curățenia. Se spală geamurile, se șterge praful.

¹ G.P.U. — *Nota trad.*

La ora nouă, comunarzii, în ținută de paradă, se și plimbă pe stradă. Membrii subcomisiei cantinei vin în fugă de la cantina clubului G.P.U.

— Totul e gata. Putem merge să ne luăm micul dejun.

Rubăști gri (ținuta de paradă pentru vară), șorturi bleu-marin, ciorapi scurți, albaștri. Fețe rotunde, fericite, picioare ca de oțel.

Toți sînt plini de o voioasă însuflețire și, în același timp, de demnitate stăpînită.

La cantină — mese acoperite cu fețe albe, flori, o atmosferă plăcută. Comunarzii se așază în jurul lor, nu se sfiesc, nu se simt stînjiți; și în comună au fost deprinși și cu florile, și cu curățenia.

Așa au început zilele frumoase de la Moscova.

După micul dejun am plecat cu drapelul la Parcul de cultură și odihnă — mai ales că era într-o duminică —, ca să vedem proletariatul din Moscova și felul cum se odihnește.

Pe străzile Moscovei, coloana noastră face o impresie frumoasă. Mulțimea furnică pe trotuare și Timofei Viktorovici e nevoit să ne deschidă calea. Întrebăm pe unde putem ajunge în parc.

Mă uit peste capetele muzicanților. Alături de Timofei Viktorovici se vede mereu fundul alb al unei șepci de căpitan. Mă apropii.

— Tovarășul merge tot într-acolo. Ne arată el drumul, îmi spune capelmaistrul nostru.

Tovarășul, un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu mustățile tunse, are un aer de sărbătoare.

— Vă arăt eu drumul, n-aveți nici o grijă.

Ne apropiem de poarta parcului. Mă îndrept spre casă, dar mîna omului cu șapcă de căpitan mă oprește.

— Vreți să plătiți? Cum se poate? Pentru ce? Lăsați că vorbesc eu. Dați-mi legitimația dumneavoastră.

Mă zăpăcesc, dar îi dau legitimația. Șapca de căpitan dispare în dosul porții. Așteptăm, așteptăm...

— Rupeți rîndurile pînă la semnalul „Adunarea“!

Disciplina noastră ne permite să nu-i chinuim pe comunarzi ținîndu-i în front fără rost.

Comunarzii rup rîndurile. Se leagă cunoștințe, încep întrebările. Călăuza noastră vine repede din parc, agitînd cu înfrigurare o hîrtie.

— Poftim! Nu numai că se poate, dar chiar le face multă plăcere. Azi e un miting internațional. Le face multă plăcere!

— Sună „Adunarea“!

Intrăm în parc și numaidecît dăm de miting. Pe o scenă mare stă prezidiul. Ai noștri se apropie de scenă. Sînt mulțumit că am nimerit bine chiar de la început.

Mitingul nu s-a sfîrșit încă, dar șapca de căpitan mă și cheamă la o parte.

— Am organizat acolo o gustare pentru copii: știți, un pahar cu ceai, un sandviș... E gratis, gratis, să n-aveți nici o grijă.

Copiii ne înconjură, zîmbind.

De la miting mergem să luăm gustarea. Întreb șapca de căpitan:

— Lucrați aici?

— Nu, am făcut parte din marină, dar acum ies la pensie și am să lucrez aici, la Moscova, într-o instituție.

Nu știu cum să-l întreb de ce se străduiește atîta pentru comuna noastră?

— Ne purtați de grijă...

— Vreți să știți de ce mă țin de dumneavoastră? Fiindcă mi-ați plăcut, mi-ați plăcut grozav! Vă spun drept, aici n-am văzut așa ceva.

Din ziua aceea, „căpitanul“, cum îl botezaseră copiii, nu s-a mai despărțit de noi. Dis-de-dimineață venea în comună, îi scula pe comunarzi, lua parte la toate consfăturile și adunările noastre, stăruind să nu cheltuim banii degeaba. După micul dejun, pe care-l refuza întotdeauna, lua doi-trei comunarzi și se ducea nu știu unde să procure bilete de tramvai gratuite, bărci pentru plimbări, să facă rost de autorizație pentru vizitarea Kremlinului.

După masă, însoțiți de „căpitan“, plecau la plimbare.

A doua zi după sosire am fost la mausoleul lui Lenin, unde am cîntat „Internaționala“. Apoi am vizitat Kremlinul, Muzeul Revoluției, redacția ziarului „Komsomolskaia Pravda“, Galeria de artă „Tretiakov“, Grădina zoologică.

Moscova i-a uimit pe comunarzi prin mulțimea locuitorilor și clădirilor sale, prin varietatea stilurilor și marea ei întindere. După ce se sfîrșea partea oficială a programului, toți cutreierau neobosiți capitala și veneau la culcare abia către miezul nopții. Banii de buzunar le îngăduia să colinde orașul cu tramvaiul, să cutreiere toate străzile și ulicioarele. Moscova le-a plăcut mult la toți, dar nici unul nu putea să spună precis de ce anume. Nu-i ușor, firește, să cuprinzi dintr-o dată și să exprimi toate impresiile produse de capitala noastră. Lucrul acesta e destul de greu, chiar și pentru un om în toată firea.

Pe de altă parte, și comunarzii au plăcut Moscovei. Pe podul Kuznețki, în Piața Teatrului, pe strada Tverskaia, coloana noastră se prezintă într-adevăr frumos. Iar fanfara, ținuta voioasă, precizia și disciplina comunarzilor bucurau ochii. Se întâmpla foarte des ca vreun suflet impresionabil să arunce de pe trotuar copiilor un trandafir sau o garoafă. Un bătrîn, de un sentimentalism cam exagerat, a privit cît a privit și pe neașteptate a aruncat spre fanfară un buchet întreg de trandafiri. Am fost foarte stînjiți: fanfara tocmai cînta un marș și toți trandafirii au fost striviți în picioare. Peste cîteva clipe, bătrînul s-a pierdut în mulțime.

La fiecare pas simțeam atitudinea binevoitoare a moscoviților, ceea ce făcea, se înțelege, ca Moscova să ni se pară încă și mai plăcută, și mai caldă.

În cincisprezece zile am văzut multe, dar am și cheltuit destul. Ne-am pregătit de întoarcere. Bagajul fiind gata pentru încărcat, ne-am aliniat înaintea porții Școlii de transporturi, l-am rugat pe director să vină în fața frontului și i-am mulțumit din toată inima pentru găzduire. În cuvîntarea lui plină de simțire, directorul și-a arătat bucuria pentru faptul că am tras la școala lui, care nu numai că n-a suferit cîtuși de puțin de pe urma noastră, ba chiar am lăsat-o într-o stare mai bună de cum era cînd am luat-o în primire.

După douăzeci și patru de ore de drum am ajuns în gara Harkov noaptea, pe o ploaie torențială. Piața gării era pustie, peste tot nu se vedeau decît băltoace. Iar noi ne îmbrăcaserăm cu hainele de paradă, ca să intrăm în Harkovul nostru drag după toate regulile.

Ploua. Ce putem să facem? Am hotărît să cerem șefului gării o odăiță unde să ne lăsăm coșurile și apoi să pornim spre casă, spre comună. Pînă la parc ni s-au pus la dispoziție trei vagoane de tramvai. Dar de la parc înainte mai aveam de mers trei kilometri și jumătate, din care mai bine de un kilometru prin pădure, pe poteci.

Totuși, comunarzii se aflau într-o dispoziție minunată.

— Intră în front!

— Alinierea!

— Înainte-e, marș!

Toboșarul, poreclit nu știu de ce Bulika, a prins a bate toba udă. Fără să stea mult pe gînduri, Volciok a început o polcă veselă. În sunetele polcii am plecat spre comună. Ploua se întetea mereu, dar copiilor nu le păsa pe unde șiroia: de sus pînă jos, bluzele și bocancii erau learcă de apă. Întunericul era atît de adînc, încît nu puteai zări nici

rîndul din față măcar. Cînd am intrat în pădure, nu se vedea om cu om, totul era învăluit în ploaie.

— Stai! Plutonul al patrulea, înainte, prin pădure, după el drapelul și fanfara.

Prin flanc cîte unul, ținîndu-ne unul de altul, am traversat pădurea și am ieșit la cîmp. În comună se aprinseseră toate felinarele, eram așteptați, dar acum ploua cu găleata, ploaia era atît de deasă și de puternică, încît trebuia să ne încordăm ca să rezistăm șiroaielor de apă.

Ne-am îndreptat spre comună, cîte unul, cîte doi. Dar n-am intrat în casă; potrivit regulamentului, mai întîi trebuie să ducem la locul lui drapelul. Ne-am așezat în front și Karabanova dat comanda cu un glas și mai tunător ca de obicei:

— Drepti!

În jurul nostru totul bolborosea, clipoceă, gîlgîia și șuiera, talăzuri de apă izbeau pămîntul, trotuarul, zidurile, ferestrele și coloana comunarzilor.

Dar copiii, veseli și vioi, închideau doar ochii pe jumătate.

— Tovarăși, vă felicit pentru gloriosul vostru marș la Moscoval Am văzut multe, am învățat multe, dar, mai cu seamă, ne-am dat seama că ducem o viață viguroasă și că nici un marș nu ne poate înspăimînta. Așadar, niciodată să nu uităm această acțiune izbutită. Trăiască Uniunea noastră, trăiască comuna noastră!

Copiii au strigat „ura“ așa cum se cuvine. Martori n-au fost decît ploaia torențială și făptura udă a paznicului de la intrarea principală.

Volciok a cîntat „Internaționala“, dar nu de mîntuială, nu un fragment, ca la paradă, ci în întregime, pînă la ultimul vers:

... Prin noi s-o făurim!

Comunarzii au încremenit în salut pentru imnul nostru, întocmai ca niște statui severe. Singuri în noapte, sub cerul negru și în ploaia torențială, am privit în inima statului nostru muncitoresc cu bucurie și entuziasm.

— Pentru onor la drapel, drepti! La dreapta vă aliniați!

Silueta neagră a drapelului, acoperit cu o învelitoare, trecu pe dinaintea noastră.

— Rupeți rîndurile!

Abia atunci au început copiii să vorbească, să rîdă, să facă larmă.

— Aici, aici, aici sînt cîrpele de șters!

— Ce cîrpe? Scoateți tot ce e pe voi în vestibul. Fetele să se retragă.

Am aruncat, grămadă îmbrăcămintea udă. Mîine ne vom apuca să facem ordine. Ne-am simțit și mai voioși. Pînă și ploaia începuse să cînte un fel de gopak. Magazinerul s-a înfățișat cu un vraf de rufe curate.

Fetele, ude, cu picături de apă în păr, care sclipeau la lumina electrică, așteptau.

— Dar noi ce facem?

— Faceți și voi la fel.

— Atunci ștergeți-o de aici!

În sala de mese ne aștepta masa de seară. Comandantul de serviciu pe comună, în șort nou, cu brasardă roșie pe brațul gol, întrebă:

— Se poate servi masa?

Cît de frumos a fost marșul nostru la Moscova! Ne-am întors de acolo reînnoiți, mai puternici, mai plini de încredere în noi. Acum simțeam cu și mai multă putere legătura noastră cu tot proletariatul din Uniunea Sovietică.

Filka

De la întemeierea ei, în comună n-a fost un comunard mai tînăr și mai activ decît Filka Kuslea.

Are doisprezece ani. Fața lui e întotdeauna arsă de vînt, iar ochii îi sînt inteligenți și serioși. Uneori ia un aer grav, ba chiar se bosumflă puțin. Asta din cauză că înainte de orice se crede artist.

Printre copii sînt mulți cu aptitudini pentru teatru, dar majoritatea își irosesc repede talentul, folosindu-l ca pe un mijloc de a se pune bine pe lîngă un „unchi bun“, distrîndu-l cu tot felul de maimuțări și totodată de a face rost de ceva bani de buzunar.

Însă Filka era întotdeauna neîncrezător și mîndru cu cei vîrstnici. În comună se afla în fruntea puștanilor cu mentalitate separatistă. Iar în jurul lui se învîrteau mereu puștani ocupați cu acțiuni și discuții în care comunarzii mai mari, fără a mai vorbi de adulți, de obicei nu erau inițiați.

În acest cerc îngust, Filka se arăta întotdeauna activ, impetuos și vesel; rîsul lui exploda cînd într-un loc, cînd în altul. Discipolilor săi ghinionști, de felul lui Kotlear sau Aleksuik, mereu li se înfunda, mereu erau trecuți într-un raport; dar Filka, atunci cînd se întîlnea cu cei vîrstnici, lua un aer grav și nu vorbea decît cu un glas gros și morocănos.

Dacă încercai să te apropii mai mult de „sufletul copilului“, el lăsa capul în piept, ca un tăuraș, și mormăia ceva pe sub nas.

Filka nu-și schimba tactica, nu devenea încrezător și prietenos decât în timpul repetițiilor cercului dramatic al pustaniilor, unde fusese întotdeauna cel mai activ membru.

Dar piesele pentru pionieri, simplificate și anoste, nu-l mai satisfăceau pe Filka. Căuta să intre în cercul dramatic al comunarzilor mari, asista la toate ședințele și, cu un curaj și o perseverență neobișnuită chiar la el, cerea să se aleagă o piesă în care să fie un rol și pentru dînsul.

La repetiții, Filka devenea vesel și uimea pe toată lumea cu capacitatea lui de a prinde și a reda exact tonul indicat de regizor. Atrăgea atenția și prin glasul lui de sopran, și prin prospețimea mutrișoarei lui vioaie.

Cu toate acestea se putea afirma cu certitudine că farmecul jocului lui Filka nu se datora unui veritabil talent dramatic. Numai sinceritatea și prospețimea lui de copil îi făceau jocul atrăgător.

Totuși, Filka era de altă părere. Încă din primăvară începuse să facă pe grozavul, declarînd că dacă ar fi lăsat să se facă actor de cinema, ar arăta el cum trebuie să se joace în filme.

Avusesem, deseori, prilejul să observ la unii pasiune pentru cariera cinematografică, dar pentru întîia oară la o vîrstă atît de fragedă. Poate că și noi eram vinovați, prea îl răsfătasem, prea îl lăsasem să se umle în pene. Am încercat să-l aducem la realitate:

— Ce-i cu tine, Filka?

Dar parcă-i ușor să izbutești în asemenea cazuri? Puteai să-l faci să înțeleagă că tot meritul lui stătea în glasul de sopran atît de simpatic, care îi era dat pentru un timp atît de scurt?

Totuși, Filka s-a mai potolit întrucîtva.

La Moscova însă, în timpul plimbărilor libere prin oraș, a găsit oamenii pe care-i căuta și a stat de vorbă cu dînsii. Apoi a venit la mine și mi-a declarat ca de obicei cu un glas adînc:

— Am dat aici peste un om care mi-a spus că aș putea să intru la un studio cinematografic.

Comsomoliștii care se aflau în jurul nostru au pufnit în rîs.

— Ia te uită ce mare artist clocea în el! Ce ai să faci acolo? Au să te pună să măture curtea și au să te trimită la prăvălie după lac.

— Ei și? Am să mă duc la prăvălie, dar am să și joc.

— Și ce-ai să joci? — îl zădări cineva.

— Ce am să joc? Roluri de copii.

— Și pe urmă?

— Când „pe urmă“?

— Pe urmă, când ai să crești mare?

— Când am să cresc mare?! — repetă tărăgănat Filka, stăpîndu-și vădit lacrimile. — S-o găsi ceva și atunci. Dar tu ce ai să faci pe urmă — s-a supărat deodată Filka. — Poate că ai să fii hamal!

— El e lăcătuș de pe acum, pe cînd tu nu te mai lași de fleacuri. Ți-ai vîrit în cap tot felul de prostii și acum faci pe grozavul. Artist!

I-am spus lui Filka pe un ton părintesc:

— Nu pot să-ți dau drumul. De altfel sînt de părere că toată povestea asta nu-i serioasă. N-ai să te poți face actor, ești încă prea mic ca să înveți într-un studio. Au să te ia acum fiindcă ai mutră de copil, dar pe urmă au să te dea afară și n-ai să fii nici meșter, nici actor.

Filka nu mi-a răspuns. Dar, după înapoierea noastră la Harkov, s-a dus să se plîngă împotriva mea tovarășului N., membru în consiliul de conducere.

— Ce, n-am voie să doresc să mă fac artist? Poate că am talent. Trebuie să mi se dea drumul.

— Unde?

— La un studio cinematografic.

— Dacă vrei să te faci actor, trebuie să urmezi la conservator, dar pentru asta ești încă mic. Ce să faci la studio? Mai stai un timp în comună, pe urmă se va vedea.

— Se va vedea!

De la N., Filka nu s-a mai întors în comună, ci s-a dus direct la gară. Și-a adus aminte de vremurile de demult: s-a urcat pe acoperișul unui vagon și a plecat, dar nu la Moscova, ci la Odesa.

În comună am constatat toți cu amărăciune:

— A fugit Filka.

Timp de 2—3 săptămîni nu s-a mai auzit nimic de el — a fugit și gata. Puțini erau de părere că Filka a plecat să-și caute norocul ca artist. Cei mai mulți credeau că băiatul a șters-o fiindcă s-a săturat de disciplina din comună.

Peste două săptămîni, Filka s-a înapoiat la Harkov și nu știu în ce chip a ajuns în colonia „Gorki”: fusese ridicat, se vede, cu prilejul unei razii.

În comună, părerile erau împărțite. Unii spuneau cu ne-păsare:

— A luat-o razna, puștiul. Acum, ajunge vagabond.

Alții erau supărați și-l condamnau.

În acest timp, Filka stătea liniștit în colonia „Gorki” și căuta să nu dea ochii cu ai noștri, când aceștia se duceau în vizită pe acolo. Totuși a trimis vorbă printr-un „învățăcel” de-al nostru că s-ar întoarce în comună, dar că-i e rușine. Se spune că ar fi adăugat:

— Ce să mai lungim vorba?! Am fugit și gata. N-am să mă căciulesc la nimeni ca să mă primească înapoi.

Comunarzilor le trecuse înția supărare împotriva lui. Le era chiar milă de el, dar nimeni nu se gîdea să cheme pe fugar în comună. Nici nu se vorbea de întoarcerea lui. După vreo patru luni ne-am pomenit cu Filka în comună. Tocmai mă întorsesem din oraș, când l-am văzut stînd în fața cerdacului. M-a salutat după obiceiul nostru și mi-a zîmbit. Copiii au arătat spre el, rîzînd:

— Ia priviți băieți, a venit actorul de cinema!

Filka a întors capul zîmbind.

— Cum o mai duci?

— Așa și așa... N-o duc rău...

Și, devenind grav, Filka m-a întrebat:

— Sînteți supărat pe mine? E adevărat?

— Desigur că sînt supărat. Tu ce crezi?

— Așa cred și eu...

— Ai venit să te plimbi pe la noi?

— Am venit să mă plimb puțin...

— Bine, plimbă-te!

Peste o oră, Filka a intrat în cabinet, a închis ușa și a luat poziția de drepti în fața mesei mele:

— N-am venit să mă plimb...

— Vrei să vii din nou în comună?

— Vreau.

— Dar tu știi că numai sovietul comandanților poate să te primească din nou?

— Știu. Rugați dumneavoastră sovietul.

— Dar cum rămîne cu colonia „Gorki”?

— Acolo, în colonie, toți îmi sînt străini, pe cînd ăștia de aici sînt de-ai noștri.

— Bine, cheamă-l pe comandantul de serviciu pe comună.

Comandantul de serviciu s-a prezentat numaidecît.

— Cum, îl primim din nou în comună pe actorul de cinema?

— S-a întors, după cum vezi. Dă ordin să se sune „sovietul comandanților”.

— Am înțeles.

În sovietul comandanților, Filka n-a fost chinuit cu întrebări de prisos. A fost rugat doar să povestească cum a călătorit la Odesa. Băiatul a povestit fără nici un chef:

— Ce să vă spun... Când am văzut că N. nu vrea să mă trimită la un studio cinematografic, m-am gândit: „De ce să mă întorc în comună? Comunarzii o să rîdă de mine. Mai bine plec la Odesa. Poate iese ceva.” M-am dus la gară și m-am urcat pe acoperișul unui vagon, dar la Lozovaia m-au dat jos... Atunci, am așteptat alt tren și iar m-am urcat pe acoperiș. Așa am ajuns la Odesa. M-am dus la director și directorul mi-a spus: „Mai întâi trebuie să înveți la școală.” Puștani pentru jucat au cu droaia, numai că aceia stau la ei acasă. Mi-a spus: „Dacă vrei, poți să rămii, poate că o dată ți se va potrivi ceva, însă la noi n-ai unde să stai.” Atunci m-am dus la organizația pentru ajutorarea copiilor și m-am rugat să mă trimită la Harkov. Și ei m-au trimis în colonia „Gorki”.

— De ce nu te-au trimis la noi? — l-a întrebat cineva.

— Nu le-am spus că sînt din comuna „Dzerjinski”.

— Dar tu de ce n-ai venit aici?

— Mi-era rușine și mă temeam că n-o să mă primiți, că o să mă țineți la centru și pe urmă o să-mi spuneți: „Du-te unde vrei.”

— Dar acum de ce ai venit?

— Acum?... — Lui Filka îi era greu să răspundă. — Acum poate că-i mai altfel. Doar am stat patru luni în colonia „Gorki”.

— E rău în colonie?

Lăsînd capul în jos, Filka a îngăimat:

— E rău.

Atunci s-au auzit cîteva glasuri:

— De ce-l mai canoniți atîta?

— Doar nu-i cine știe ce criminal?

S.S.C. a zîmbit:

— Va să zică, îl reprimim?

— Se înțelege, în același detașament.

— Prin urmăre nu se opune nimeni? Declar ședința închisă.

Unul dintre băieți l-a luat pe Flinka de gît:

— Vai de capul tău, măi Harry Piel!

Manglitorii

Mulți comunarzi au în trecut... mai bine zis au un „trecut”. Să nu mai vorbim de el. Astăzi, în colectivul nostru se pare că acest capitol a fost uitat cu desăvîrșire.

Comunarzii nu-și aduc aminte niciodată de viața lor de vagabonzi, nu vorbesc și nu discută niciodată despre trecut. Poate că nu este uitat, dar îl ignorează conștient, cu perseverență. Noi ne supunem acestei reguli. Educatorilor le este interzis să amintească comunarzilor de trecutul lor.

Datorită acestui fapt, nimic nu tulbură tonul general, nimic nu ne trezește îndoilei în ceea ce privește valoarea și puritatea vieții noastre. Din cînd în cînd, cîte un musafir limbut și lipsit de tact se extaziază uimit de schimbările petrecute în „sufletele” comunarzilor noștri.

— Ia te uită! Voi care ați fost lepădăturile societății și v-ați făcut viața pe străzi, voi care ați fost nevoiți să furați...

Comunarzii ascultă cuvintele acestea de extaziere cu o amabilitate mîhnită, dar nici unul nu răspunde niciodată.

Totuși, tentacule încă vii caută să se prindă de colectivul nostru. În asemenea cazuri, comuna e cuprinsă deodată de friguri. Alarmată, își mobilizează repede toate forțele, ca un organism atins de boală, pentru a opri dezvoltarea bacteriilor sociale.

De cele mai multe ori, infecția socială, care ne aduce aminte de trecut, ne este adusă de novici.

Elevul nou sosit în comună simte cu putere tonul general al colectivului și niciodată nu-și va îngădui să propovăduiască ceva care să amintească ideologia lumii interlope și nici nu-și va îngădui să privească viața noastră cu ironie. Dar el are deprinderi și simpatii, gusturi și expresii de care nu este în stare să se dezbrace dintr-o dată. Cel mai adesea, nici nu înțelege de ce deprinderi anume și pentru ce trebuie să se dezbrace. Aceasta se referă mai ales la băieții cu intelectul redus și lipsiți de voință. Un astfel de novice se simte stîngherit în mijlocul unor comunarzi disciplinați și voioși: el nu este în stare să înțeleagă legile relațiilor reciproce și ale respectului reciproc. La fiecare pas i se năzare că e nedreptățit și, dintr-o veche obișnuință, crede necesar să ia o atitudine de apărare și de amenințare; în fiecare cuvînt și în fiecare mișcare a altuia vede o primejdie și o atingere a intereselor lui, iar în întregul colectiv, forțe străine și dus-

mănoase. În același timp, chiar atunci cînd este însuflețit de dorința de a munci, se constată că-i lipsește capacitatea de a-și încorda voința cît de cît. Încă aflîndu-se la centrul de triere, el este incapabil să treacă prin fața unui obiect „lăsat în drum” fără să și-l însușească în mod reflex, deși are intenția de „a se îndrepta”, liniștindu-se cu vechea formulă că „nimeni nu va afla în ruptul capului”. Ziua comunarzilor, împărțită cu precizie, regulile precise și stăruior reamintite, privitoare la igienă, la politețe, la chipul cum trebuie purtate hainele, toate acestea i se par din prima zi atît de obositoare, atît de sîcîitoare, încît începe să-și aducă aminte cu nostalgie de stradă sau de vreo casă de copii lăsați în voia soartei, unde fiecare face ce pofteste.

Contrastul dintre vegetarea anarhică, pe jumătate sălbatică, „în libertate”, și libertatea dintr-un colectiv organizat, e atît de izbitor și de apăsător, încît primele zile sînt, fără îndoială, foarte grele pentru orice novice. Totuși, majoritatea copiilor se angrenează repede și activ în colectiv. Poate că ceea ce-i stimulează, în chip mai deosebit, este seriozitatea exigențelor care se formulează față de dînșii. De obicei, copiii se răzvrătesc numai pînă la primul „raport”. Novicele încearcă să facă puțin „scandal”, îmbrîncește dinadins o fată, pleacă de la lucru, ia un obiect care nu este al lui, amenință pe cineva cu pumnul, răspunde printr-o grosolanie inutilă. Cînd un comunard îi face observație, el răspunde:

— Ce-ți pasă ție, ce te doare pe tine?

Însă primul raport îi produce o impresie care-l buimăcește cu desăvîrșire. Cînd președintele adunării generale îi rostește calm numele, el se mai zburlește puțin, se foiește nemulțumit pe scaun și încearcă să se apere în același chip:

— Ce vrei?

Dar glasul președintelui pare să devină de oțel:

— Ce vreau? Vino la centru!

Novicele se ridică în silă de pe scaun și face cîtiva pași, legănîndu-se degajat și lăsîndu-și cureaua să-i alunece de-a lungul șoldurilor, cum obișnuiesc filfizonii de la Holodnîie Gori. Stă cu o mînă în șold, cu cealaltă în buzunar și cu picioarele într-o poziție de balet, iar tot trupul lui trădează o demnitate și o independență primitive.

Dar sala întreagă răsună de glasuri pline de indignare, de o poruncă neînduplecată:

— Stai drepti!

El se uită zăpăcit de jur împrejur, dar se îndreaptă numai-decît din mijloc, deşi mai ţine mîna în buzunar.

Preşedintele îi mai dă o lovitură:

— Scoate mîna din buzunar.

În cele din urmă, băiatul are o poziţie cuviincioasă; acum se poate vorbi cu el:

— Aşa te porţi cu fetele?

— Nici pomeneală! Ea mergea...

— Cum „nici pomeneală”? Uite, în raport scrie...

În centru se simte singur şi neputincios.

Ultima lovitură i-o dau eu, e datoria mea. După cuvintele aspre ale preşedintelui, după observaţiile sardonice ale lui Redko, după risul batjocoritor al puştanilor, mi se dă cuvîntul. Caut să nu-i scot în evidenţă lipsurile:

— În ceea ce îl priveşte pe Sosnovski, n-avem prea multe de spus. E nou venit şi, fireşte, nu ştie să se poarte într-o societate civilizată. Dar eu cred că e un băiat capabil şi că va învăţa repede, mai ales că şi băieţii îl vor ajuta, ca pe orice tovarăş nou.

Totuşi, închei cu asprime, adresîndu-mă direct lui Sosnovski:

— Caută să ascuţi şi să vezi care-s rînduielile în comună. Doar nu eşti viţel, trebuie să înţelegi tu însuţi.

Cînd se sfîrşeşte adunarea şi toţi se îndreaptă spre uşă, vreunul dintre băieţi îl cuprinde pe după umeri, rîzînd:

— Acum eşti un adevărat comunard, pentru că ai avut de dat socoteală adunării generale. Prima oară, ce-i drept, nu prea e plăcut, dar pe urmă merge... Să ştii însă că trebuie să stai drept, pentru că preşedintele, ştii...

Novicii mai puţin norocoşi nici nu apucă să fie chemaţi la centru. Stau în comună trei-patru zile, se plimbă, adulmecă, plictisiţi, neîngrijiţi, palizi, şi pleacă, nu se ştie cînd, nu se ştie unde, de parcă nici n-ar fi fost. Unor asemenea copii, comunarzii le pun diagnosticul de la prima privire:

— Ăsta nu rămîne aici: e un manglitor.

„Manglitor” e un vechi cuvînt din argoul hoţilor. Înseamnă borfaş mişel, care dă lovituri mărunte.

Comunarzii atribuie cuvîntului „manglitor” un sens oarecum diferit. Manglitorul este un om de nimic, fără demnitate, un om care n-are nici un respect de sine, nici onoare, o fiinţă neputincioasă, lipsită de răspundere şi pe care nu te poţi bizui.

În trei ani am avut foarte puțini manglitori de aceștia, numai vreo trei. Comunarzii i-au uitat de mult și numai în scriptele comunei le-a mai rămas urma.

Mult mai greu este cînd e pus în cauză un comunard vechi, pe care toată lumea se obișnuise a-l privi ca pe unul de-al nostru și la care se descoperă pe neașteptate trăsături de om ticălos.

Cel mai grav a fost cazul lui Grunski.

Grunski se află în comună chiar de la înființarea ei. Are o față frumoasă, fină și expresivă, face parte din grupa celor mari și învață foarte bine. Totdeauna prietenos cu fiecare, Grunski e un băiat destul de vioi și de activ. A fost admis în Comsomol fără nici o dificultate și, după un an, a și ajuns comandant al detașamentului întii. Era ales în toate comisiile. La muncă era cu adevărat un model și orice sarcină o îndeplinea conștiincios și cu voie bună.

În timpul marșului la Moscova s-a petrecut în tren un lucru neplăcut: la dus, lui Volciok i-au dispărut cinci ruble. Noaptea pusese portofelul lângă el, nici un străin nu intrase în vagoanele noastre, dar cînd s-a trezit a doua zi dimineața, ia portofelul de unde nu-i.

În timpul nopții, în vagon făcuseră de planton patru comunarzi, printre care și Grunski.

De îndată ce ne-am instalat la căminul din Moscova, am convocat adunarea generală.

În dormitorul uriaș al Școlii de transporturi se făcu liniște. Era o poveste urîță: unui tovarăș i se furaseră singurii săi bani și încă în timpul unui marș, așteptat atîta timp, și în care se pusese atîtea nădejdi. Era greu să rostești în fața tuturor numele celui bănuît: ar fi fost o ofensă mult prea mare. Cele patru plontoane ieșiră în față.

— N-am luat eu banii.

Așa a declarat fiecare. Așa a declarat și Grunski.

În dormitor era liniște. Toți erau abătuți.

Atunci, Fomicev ceru cuvîntul și spuse:

— Detașamentul întii e convins că banii i-a luat Grunski.

În dormitor se făcu o tăcere și mai încordată.

Am întrebat:

— Ce dovezi aveți?

— N-avem dovezi, dar sîntem siguri.

Deodată, Grunski începu să plîngă.

— Pot să-i dau banii mei, dar portofelul nu i l-am luat eu.

Nimeni nu mai adăugă nimic. Ne despărțirăm. I-am dat lui Volciok alte cinci ruble.

La Moscova și la înapoiere, Grunski era vioi și mulțumit, dar am observat că cheltuiește mult mai mult decît îi permitea buzunarul; cunoșteam situația lui financiară. Cumpăra bomboane, lapte, prăjituri și mai cu seamă „benchetuia” în stații: la fiecare oprire puteai să-l vezi pe Grunski pe scara vagonului, cumpărînd de-ale gurii de la vreo femeie sau de la vreun băiat.

Am dat sarcină cîtorva comunarzi să noteze tîrguielile lui. De îndată ce ne-am înapoiat în comună, am convocat sovietul comandanților și l-am rugat pe Grunski să ne explice unele nepotriviri aritmetice. Grunski se încurcă repede în cifre. Rezulta că a cheltuit mult mai mulți bani decît îi permitea punga lui. A fost nevoit să-și refacă apărarea și să născocească o poveste despre o rudă care i-ar fi trimis cinci ruble într-o scrisoare. A fost însă în zadar.

Grunski s-a văzut nevoit să-și plece capul cu păr bălai și să mărturisească:

— Eu am luat banii lui Volciok.

Dintre comunarzi, numai Redko găsi cuvinte de indignare:

— De ce i-ai luat, nemernicule? Cînd ai fost acuzat, ai plîns, dar pe urmă te-ai îmbuibat cu lapte în vîzul tuturor!

În ziua aceea, adunarea generală semăna cu o ședință de doliu.

Grunski ieși cu chiu, cu vai, la centru. Președintele îl întrebă numai atît:

— Cum de ai făcut una ca asta?

Ce-ar mai fi putut să-l întrebe? Iar Grunski ce putea să răspundă?

— Cine cere cuvîntul?

Atunci, Pohojai ieși la centru și-i aruncă lui Grunski în față:

— Manglitorule!

Abia atunci a plîns Grunski cu adevărat. Președintele rosti:

— Declar ședința închisă.

De atunci a trecut un an și mai bine. Ca și înainte, Grunski își poartă prin comună capul frumos, cu păr bălai, ca și înainte e potrivit de vioi și de vesel, e politicoș și foarte bine dispus. Nici un comunard nu-i amintește nici-odată întîmplarea de la Moscova. Dar la nici o ședință, nimeni nu rostește numele lui Grunski ca pe al unei persoane vrednice să i se încredințeze o însărcinare cît de neînsemnată.

Parcă s-ar fi vorbit.

Iuhim

Iată în ce împrejurări a fost găsit Iuhim Șișko de către comunarzi:

Perski și puștanii întinseseră plasa de gorliot pe pajiștea de lângă pădure, acolo unde se instalează taberele noastre de vară. Porțiunea noastră de pădure e împrejmuită din toate părțile cu sîrmă ghimpată, încît vacile din sat nu pot intra.

Într-o bună zi însă, nu o vacă, ci un vițel, un tăuraș, nu numai că a rupt rețeaua de sîrmă ghimpată, dar a intrat și în plasa de gorliot, făcînd-o praf, și așa de bine s-a încurcat într-însa, încît n-a mai putut ieși din firele încîlcite.

Pînă să vină comunarzii, nu mai rămăsese nimic din gorliot. Se pierduse truda unei ierni întregi și se spulberaseră toate speranțele de a juca gorliot.

Tăurașul a fost confiscat și închis în grajd.

Abia pe seară veni proprietarul, un bărbat în toată firea, în haine de orășean, și tăbări pe comunarzi:

— Ce înseamnă nerușinarea asta?! Puneți mîna pe vite, le închideți și le lăsați să rabde de foame? Să știți că n-am să mă las, am să merg pînă la președintele Comitetului Executiv Central al Ucrainei. Am să vă învăț eu cum să vă purtați cu oamenii muncii.

Dar comunarzii abordară chestiunea din punct de vedere juridic:

— Să ne plătiți plasa și noi vă dăm tăurașul.

— Cît să vă plătesc? — întrebă neîncrezător proprietarul vițelului.

În cabinet se întruni un comitet întreg sub președinția lui Perski.

Perski calculă:

— Așa nu costă decît o rublă și jumătate, în schimb lucrul face vreo douăzeci de ruble, după socoteala cea mai modestă.

Copiii declarară:

— Uite ce este, trebuie să plătiți douăzeci și una de ruble și cincizeci de copeici.

— Vai de zilele mele! — explodă proprietarul. — Cum se poate? Nu face tăurașul atîția bani.

— Atunci nu vi-l dăm.

— Eu nu răspund pentru stricăciuni, să vă plătească văcarul. Doar îi dau leafă, să răspundă.

Copiii se înviorară.

— Care văcar? Aveți un păzitor angajat cu leafă?

— Se înțelege! Îl plătesc, el trebuie să răspundă.

— Aha-a! Și câte vite aveți?

Proprietarul se ferea să dea un răspuns sincer:

— Câte vite am? Ia acolo...

— Ei, câte?

— N-am ce discuta cu voi! Dați-mi tăurașul, că de nu mă duc la miliție și o să mai plătiți și amendă.

S.S.C. puse capăt dezbaterilor:

— Ascultă, nene, dumneata nu-ți mai răci gura de pomană. Ori scoți douăzeci și una de ruble și cincizeci de copeici, ori du-te unde vrei.

— Bine, spuse proprietarul vițelului. Mai vorbim noi!

Și a plecat. A doua zi, spre seară, dădu buzna în cabinet o făptură primitivă, nespălată de pe vremea războiului civil, nepieptănată de la naștere și care nu știa de loc să vorbească.

Cei din cabinet au întrebat-o:

— De unde vii tu în halul ăsta?

— Ha? — întreabă făptura.

Sunetul acesta era însă ceva intermediar între „ha“, „i“, „a“ și „he“...

— Ce vrei?

— Îs văcar, jupînu' o zis să vin acilea...

— A, ăsta-i vestitul văcar!

Cu mare greutate s-au putut lămuri că acest păzitor de vite paște o cireadă întreagă compusă din trei vaci, cîțiva viței și un mînz.

Băieții îi spuseră:

— Du-te la stăpînul tău și spune-i să scoată douăzeci și una de ruble și cincizeci de copeici.

Văcarul dădu din cap și plecă.

Nu se mai înapoie decît la adunarea generală, cînd fu scos la centru plîngînd și văicărindu-se, abătut. Gura nu i se mai închidea, probabil din cauza abundenței de sentimente de tot felul. Văcarul declară:

— Jupînu' m-o bătut, o zis că dacă o luat taurul, să-l închidă și pe văcar.

Situația era atît de comică, încît, cu toată compătimirea pentru văcar, sala izbucni în hohote de rîs.

Un comunard propuse cutezător:

— Să vedem ce are să iasă! Să-l luăm și pe văcar...

Uitați-vă în ce hal l-a adus pe bietul om!... Zici că te-a bătut?

— Îhî! — încercă să spună Iuhim fără să închidă gura.

— Cum să-l primim? — protestă Redko. — E din cale afară de sălbatic. Tu știi cine a fost Lenin?

Iuhim clătină din cap fără să-și ia ochii de la Redko:

— Nu...

Cineva strigă din fundul sălii:

— Dar ai auzit că a fost Revoluția?

Iuhim clătină din nou din cap, cu gura deschisă, dar pe neașteptate se opri:

— Asta când a fost război cu ghermanții...

Cei din sală scoaseră cite un oftat de ușurare. Oricum, începuse să vorbească omeneste.

Mulți se ridicară împotriva admiterii lui Iuhim, totuși, în cele din urmă se hotărî să fie primit.

Așadar, Iuhim a fost primit. Iar a doua zi au tăiat tăurașul și l-au mîncat.

Iuhim a fost tuns, spălat, îmbrăcat. S-a făcut tot ce era cu putință ca să semene a comunard. Apoi l-am trimis la secția de tîmplărie, dar a doua zi, instructorul a protestat:

— Lăsați-mă în pace! Te pomenești că-l înhață vreo curea de transmisie.

De altfel, nici lui Iuhim nu i-au plăcut strungurile, cu atât mai mult că în comună se găsi pentru el o ocupație mai atrăgătoare. Îngrășam un porc. Cînd îl văzu, Iuhim începu să tremure:

— Să-l îngrijesc eu.

— N-ai decît să-l îngrijești! Nimeni nu te împiedică!

Iuhim îngrijea porcul ca pe un frate. Nu se simțea muncitor salariat și încerca să se războiască cu șefii de la bucătărie și cu grăjdarul, apărînd drepturile și privilegiile porcului de care avea grijă. Mersul lui începuse să trădeze gravitate și preocupare. El transformă cocina într-un colț de paradis; înfipse crengi în pămînt, presără nisip...

Totuși, spre nenorocul lui Iuhim, activitatea lui zootehnică în comună încetă.

Într-o bună zi, nu-și mai găsi porcul în cocină. Se repezi în pădure și, întîlnind în drum pe grăjdar, tăbări pe el mînios.

Mitko, grăjdarul nostru, un om voinic, liniștit și plin de el, de meserie măcelar și atlet în satul său, rîse blajin.

Iuhim alergă în pădure. Rătăci acolo atîta timp, încît pierdu și masa. Se întoarse istovit, punînd fiecărui funcționar și comunard aceleași întrebări:

— Unde-i porcu'? N-ai văzut porcu'?

Adevărul îl află abia cînd veni în bucătărie, la masă: porcul fusese tăiat în zori de Mitko. Cînd jupîneasa șefă îi

oferi lui Iuhim o bucată de carne de porc, Redko cel vesel îl zădări cu viclenie:

— „Unde-i porcu’“? Gură-cască ce ești! Uite porcul, mă-nîncă!

Această poveste a fost o lovitură de trăsnet pentru Iuhim. Nici nu mai voi să se atingă de mîncare și veni într-un suflet la cabinet să mi se plîngă. Mult m-am căznit ca să înțeleg ce bolborosea:

— L-o tăiat dis-de-dimineață, n-o știut nimenea. Mitko l-o furat, ș-o bătut joc de mine...

Timp de cîteva zile, comunarzii îl tot întrebau pe Iuhim:

— Unde-i porcu’?

Dar lui Iuhim îi trecuse mînia, acum răspundea, zîmbind cu încredere:

— L-o tăiet.

Faptul că porcul a pierit de mîna lui Mitko a rupt definitiv legăturile lui Iuhim cu țarcul vitelor. El deveni muncitor la secția de turnătorie. Astăzi lucrează la un strung de curățat nisipul de pe piesele turnate.

E comunard vechi și studiază slova cărților grupei a treia.

Seara

Gornistul a și sunat la cele două colțuri ale clădirii:

E vremea de culcare, comunarzi, e vremea de culcare.

S-a sîrșit ziua de muncă, s-a sîrșit...

Comunarzii au și luat-o la fugă pe scara principală spre dormitoare, iar la intrarea din față garda s-a schimbat. Noul planton își notează în carnet pe cine trebuie să scoale și la ce oră anume și se străduiește să convingă pe comandantul detașamentului de pază să-i încredințeze ceasul de buzunar, asigurîndu-l că i-l va înapoia întreg.

Responsabilul cu lumina trece pe sală și stinge becurile. Curînd, nu mai rămîne aprins decît becul de la plantonul de noapte. La ușa uneia din clase un grup de fete încearcă să-l ia repede:

— Dacă mai avem însă de învățat, ce facem?

— Lasă că știu eu cum învățați! -- spune Kozîri, un băiat drăguț cu nasul cîrn, dar cam grosolan. — Voi adormiți și pe urmă lumina arde de pomană toată noaptea.

— Da' ce, am mai adormit vreodată?

— De unde să știi? Doar nu mă țin de coada voastră.

Fetele primesc întăriri. Storceakova cea aspră rezolvă imediat controversa:

— Haide, ia-o din loc!

Kozîri o ia din loc. Aruncă o privire în „clubul liniștit“, vrînd să arate că autoritatea lui n-a fost știrbită cu nimic. Dar Storceakova apare din nou în spatele lui:

— Aici se ține ședința biroului, cred că știi foarte bine.

— Da, știu. Ei și?

— Atunci, nu mai face pe deșteptul! Aprinde lumina!

Kozîri învîrtește supus întrerupătorul, dar nu pleacă. Gîndul lui e la răzbunare. După ce se va întruni biroul, o va întreba pe secretară de față cu toții:

— Cine stinge lumina la urmă?

— Ce-ți pasă? O stingem noi.

— Ba nu, tu să-mi spui cine anume. Trebuie să știu cine răspunde.

— O sting eu.

Dar Kozîri n-are de gînd să doarmă, iar de va așipi cumva, se va trezi din sfert în sfert de oră și va coborî la „clubul liniștit“, să vadă dacă nu cumva n-au uitat să stingă lumina. Astăzi nu prea este nădejde, Storceakova o va stinge negreșit. Prea e ordonată. Dar Kozîri cunoaște teoria probabilităților. El va urmări și astăzi și mâini, multe zile de-a rîndul, dacă lumina a fost stinsă, pînă ce va sosi în sfîrșit seara fericită cînd, în adunarea generală, va putea să raporteze comandantului de serviciu:

— În douăzeci și patru de ore, în comună s-au consumat douăzeci de kilovați. Trebuie să adaug că Storceakova, secretara celulei comsomoliste, n-a stins lumina la „clubul liniștit“ după ce s-a sfîrșit ședința biroului, așa că a ars pînă a doua zi dimineața.

Storceakova va ieși la centru și va spune:

— Într-adevăr sînt vinovată...

Storceakova nu va păți nimic, asta-i sigur, dar Kozîri nici nu vrea ca să pătească ceva. Și atît îi este prea de ajuns. Căci va avea dreptul să spună secretarei:

— Știm noi cum stingeți voi lumina!

Pe sală mai răsare o umbră care-l ține de rău pe Volodka, pentru că a stins lumina prea devreme în comună. E reprezentantul detașamentului de serviciu. Detașamentul de serviciu răspunde de ordinea din cluburi și are grijă ca feres-

trele să fie închise, noaptea, în toată clădirea, bineînțeles cu excepția dormitoarelor.

În cele din urmă, atît Volodka cît și detașamentul de serviciu pleacă în dormitor.

În cabinet se mai lucrează: o consfătuire a vreunei comisii. La „clubul liniștit“, biroul ține ședință, ceea ce înseamnă că clubul e plin.

În ședința celulei comsomoliste, unul face o sumară dare de seamă, altul prezintă un mic proiect, altul se apără sau se organizează ceva.

Astăzi e ziua secției de turnătorie. E o ședință de lucru a secției. Sînt de față maiștrii și Solomon Borisovici, în total vreo douăsprezece persoane. În secție e o deficiență: procentul de rebut a sporit, iar ieri nu s-a turnat, pentru că lutul nu era bun.

Comunarzii îl cam iau din scurt pe Solomon Borisovici și-i strîng bine cu ușa pe maiștri; dar maiștrii arată cu capul spre Solomon Borisovici ca să se justifice față de comunarzi; Solomon Borisovici dă din miini și-i strînge și el cu ușa cînd pe unii, cînd pe alții. Într-o jumătate de oră, chestiunea se limpezește: defecțiunea nu e de loc greu de lichidat și, de fapt, alarma a fost inutilă, totuși e bine că au stat de vorbă. S-a constatat că comunardul Belostočki se cam lasă pe tînjeală, că maestrul Vezereanski e o nătăfleață și că Solomon Borisovici, oricît i s-ar rupe inima, trebuie să scoată o sută de ruble pentru o altă piatră la tocilă. Profitînd de această mică discuție, comunarzii i-au smuls lui Solomon Borisovici promisiunea că va mecaniza o anumită operație, s-au înțeles în privința unei munci noi și și-au mărturisit visul de a avea o secție de turnătorie instalată într-o încăpere separată.

Și în cabinet, treaba e pe sfîrșite. Președintele comisiei cantinei își strînge hîrțile într-o mapă și spune:

— Ne-ar trebui niște mușternițe. Vom stărui să ni se dea! Apoi toată lumea pleacă.

Plantonul ia în primire cheia de la cabinet, urîndu-mi:

— Noapte bună!

În curte, paznicul se plimbă cu pași ușori. Lîngă grajd se aud glasuri: doi comunarzi povestesc cuiva despre minunile săvîrșite de Mitko grăjdarul:

— Crezi că poți să-l doborî?! Într-o zi au tăbărit pe el trei inși cu niște pari, iar unul dintre ei avea o rangă de fier... Și ce crezi? I-au dat ei cu ranga în cap de n-a mai știut cîteva clipe pe ce lume e, dar tot el i-a pus pe fugă!

— E vremea de culcare, comunarzi!

— Venim îndată...

S-a stins lumina și la ultima fereastră: cineva a isprăvit de citit o carte.

Încheiere

E toamnă. Comuna tocmai s-a înapoiat din marșul ei în Crimeea.

Marșul în Crimeea merită să fie descris într-o carte, într-o carte despre tineretul cel nou, despre tineretul noii societăți, despre bucuriile oamenilor noi care au devenit o parte dintr-un colectiv viu.

În ziua de 5 august, la ora patru dimineața, comuna a ieșit din Baidari. În față mergea călăuza, un tătar vorbăreț, pe care ni-l dăduse Comsomolul din Baidari. Hotărîsem s-o luăm pe la Scara Dracului, dar trebuia să vedem și vestita poartă Baidari.

Scotînd exclamații de admirație la fiecare pas, ne-am urcat pe acoperișul porții și ne-am așezat frumuseț pe marginea ei, ca și cînd am fi avut de gînd să stăm acolo pînă seara. Dar peste cîteva clipe am coborît, am cîntat „Internaționala” soarelui care tocmai răsărea și ne-am văzut de drum. După ce a făcut vreo cincizeci de pași, tătarul a început să urce un povîrniș. Pînă să prind eu de veste, comunarzii îl și depășiseră. Numai unul dintre muzicanți, care purta un bas greu, mai urca, ținîndu-se de rădăcini.

Am ocărît călăuza:

— Țta-i drum? Cum a putut să-ți treacă prin minte să duci o sută cincizeci de copii, ba încă cu fanfară, pe asemenea coclauri?

Dar comunarzii s-au uitat la mine mirați:

— De ce nu? E un drum strașnic!

Bodogănind și gîfîind, eu și Timofei Viktorovici am urcat cu chiu cu vai pe Iaila.

După ce am mers vreo două ore în șir, din colină în colină, peste culmile ondulate ale Iailei, am ajuns, în sfîrșit, la Scara Dracului.

Am aruncat o privire în jos. Tot povîrnișul părea un torent încremenit de pietre ascuțite. Trebuia să coborîm aceste pietre. Copiii o luaseră de mult înainte. De cînd plecaserăm din

Baidari, făcuserăm vreo douăzeci de kilometri și acum trebuia să sărim și pe niște bolovani rotunzi, care se uitau la noi de la o adâncime de un metru și jumătate. Am sărit.

Timofei Viktorovici spumega de indignare:

— Să nu plătim un ban călăuzei. Auzi, ce ticălos!

Am coborît împreună vreo oră și jumătate, cel puțin așa ni s-a părut. Dar de îndată ce am ajuns pe șosea, unde ne așteptau comunarzii, Timofei Viktorovici, zîmbind cu toată fața, a exclamat:

— Ce drum minunat! Ce frumusețe!

Pricepînd ce s-a întîmplat, comunarzii, toți cu picioarele goale, au început să ridă. Timofei Viktorovici ar fi terminat etapa chiar în punctul acela al șoselei, dar n-aveam încotro, trebuia să mergem mai departe, pentru că comunarzii de abia se mai zăreau. Li se ordonase să nu se oprească decît la Kikeneiz, iar pînă acolo mai erau vreo opt kilometri.

Comisia de marș ne făcuse rost de aprobare ca să poposim la școala din Kikeneiz. Deoarece căruțele nu sosiseră încă, comunarzii s-au dus să facă baie în mare, pînă la care erau cam patru kilometri.

În sfîrșit au venit și căruțele. Karabanov s-a îmbrățișat cu comunarzii care însoțeau căruțele, iar subcomisia cantinei a alergat să descarce merindele.

I-am întrebat:

— Nu credeți că ar fi bine să rămînem aici peste noapte?

— Nu, nu, să mergem mai departe! — au strigat comunarzii.

La ora șase am pornit la drum. Începuse să se lase seara cînd am ajuns la observatorul de pe Muntele Koșka. Pînă la Simeiz erau încă vreo cinci kilometri. Directorul ne-a dat voie să vizităm observatorul și copiii s-au repezit spre uși. Era timpul să ne odihnim. Eu și Timofei Viktorovici ne-am așezat pe o bancă. Bine ar fi fost să rămînem acolo peste noapte, dar ți-ai găsit, Karabanov îi și încolonase pe copii. Un tehnician de la observator s-a oferit să ne arate drumul cel mai scurt care coboară la Simeiz. Noi mergeam în frunte, dar, peste un minut, mai toți cei o sută cincizeci de comunarzi ne-au depășit în galop. Zburau pe povîrnișul abrupt, cum zbura cavaleria lui Budionnii. Fără să se oprească la cotituri și fără să-și încetinească mersul în locurile prăpăstioase, coborau într-o fugă liberă, ca și cînd pentru dinșii n-ar fi existat legea gravitației și a inerției. Tehnicianul cel amabil se oprise la marginea unei prăpăstii și-mi arăta cu mîna

partea șerpuitoare a coborișului, dar, deodată, a dat din mână a lehamite:

— Dar văd că nici nu-i nevoie să vă mai arăt!

Pe toată Koșka mișunau rubăștile comunarzilor.

Eu și Timofei Viktorovici am ajuns la poalele muntelui abia peste o jumătate de oră.

Dar peste zece minute, pe terasele de sus ale șoselei care duce la Simeiz a și început să răsunе fanfara noastră. Salba scînteietoare a Simeizului era tot mai aproape.

După ce făcuseră un drum de patruzeci de kilometri, urcînd și coborînd două creste, comunarzii au intrat în Simeiz în sunetele fanfarei. Mișcările lor erau tot atît de sprintene ca și în Baidarî la ora patru dimineața. Tot atît de solemn se leagănă în frunte drapelul, încadrat ca și atunci de doi comunarzi cu baionete la armă, ca și atunci la flancul stîng fîlfiie stegulețul lui Aleksiu.

Publicul din Simeiz ne-a petrecut cu aplauze de la un colț de stradă la altul. Cineva s-a oferit cu amabilitate să ne caute adăpost pentru noapte. Peste o jumătate de ceas, comunarzii au intrat în frumosul club al Uniunii constructorilor și comandantul pazei a instalat posturile pentru noapte.

În ziua de 31 august, la ora șase dimineața, ne-am înapoiat acasă.

Concediul s-a sfîrșit. Avem înaintea noastră un nou an de muncă, noi marșuri.

În detașamentele comunarzilor s-au și schimbat comandanții. La detașamentul întîi comandă din nou Volciok, iar în funcția de S.S.C. nu mai e Vaska Kamardinov, ci Komuna Harlanova, o fată ponderată, serioasă și cultă. Acum, Solomon Borisovici va avea și mai puțină libertate în sovietul comandanților.

Solomon Borisovici construiește. Fiece ungher al curții noastre e plin cu materiale de construcție; în mai multe locuri se înalță zidurile unor clădiri noi: locuințe, birouri, magazine și ateliere. Solomon Borisovici execută proiectele întocmite înainte de plecarea noastră în Crimeea și aceasta îl înfrățește pentru totdeauna cu comunarzii.

Îndată ce ne-am înapoiat din marșul în Crimeea, după comanda „rupeți rîndurile“, comunarzii s-au repezit să vadă noile construcții. Secția cea nouă de montaj, frumoasă și încăpătoare, lungă de șaptezeci de metri, îi satisface pe deplin:

— O să fie o secție pe cînstel! — recunoaște comandantul detașamentului al treilea.

Turnătorii-formari sînt și ei mulțumiți: noua secție de turnătorie este aproape gata, tinichigiii au și început să lucreze pe căpriorii acoperișului, iar în grădină, pe iarbă, sînt întinse foi de tablă date cu vopsea.

Dar asta încă nu-i totul. Lucrul de căpetenie este că în comună se deschide o facultate muncitorească. O facultate adevărată a Institutului de construcții de mașini. Deocamdată, anii unu și doi. Acest mare eveniment s-a produs aproape din întîmplare. Comunarzii noștri alergaseră să se înscrie la facultatea muncitorească, dar se constatase că nu sînt burse și că nu este nici cămin. Astfel, s-a luat hotărîrea să înființăm propria noastră facultate muncitorească. Comisariatul Popcrului pentru Învățămînt și Consiliul Superior al Economiei Naționale au satisfăcut dorința comunarzilor.

Peste trei zile încep cursurile la facultatea muncitorească. Noii studenți continuă să rămînă comunarzi. Toți sînt cît se poate de mulțumiți că nu trebuie să plece nicăieri, că nu trebuie să părăsească comuna pe care au îndrăgit-o și că își pot continua munca în secțiile noastre.

Șaptezeci de comunarzi vor urma la facultatea muncitorească

Consiliul pedagogic era nehotărît: ce să facă cu băieții ca Panov? Acesta, atît ca vîrstă cît și ca statură e un copil, dar aptitudinile lui și stagiul pe care îl are în comună fac din el un element de valoare. Copiii au stăruit pe lîngă consiliul pedagogic și au biruit.

— Ei și? Cînd va termina facultatea muncitorească o să aibă șaisprezece ani. E tocmai bun de student. Noi avem nevoie de oameni ca el.

Astăzi, toată ziua au sosit în comună lucruri folositoare: laboratorul de fizică, laboratorul de chimie, cărți noi. Solomon Borisovici măsoară camerele; trebuie să facă dulapuri, mese, scaune pentru noile laboratoare.

Acum, Solomon Borisovici are de ce să fie mîndru: comuna are o facultate muncitorească; nici n-o să ne dăm seama cum se va scurge timpul și ne vom trezi că avem inginerii noștri, crescuți de noi. Avem în cont curent două sute de mii de ruble. Încă din iulie am primit o comandă de mobilier pentru Institutul de energetică. Comanda e în valoare de cinci sute de mii de ruble.

1. Seamănă a introducere

Harkovul încă mai dormea cînd coloana de comunarzi a trecut prin oraș, de la gară spre comună. Se vestea o zi frumoasă, dar soarele nu răsărise încă. În dosul ferestrelor, oamenii își visau ultimele visuri, iar noi îi trezeam cu sunetele asurzitoare ale fanfarei: perdelele se dădeau la o parte și chipuri mirate cercetau cu o privire somnoroasă rîndurile de băieți care mărșăluiau cu drapelul în frunte. Ca totdeauna în timpul marșului, drapelul era purtat în învelitoare.

După toate socotelile, comunarzii ar fi trebuit să fie oboșiți. Trenul sosise la Harkov la ora două noaptea. Ne învîrtisem prin gară pînă cînd se luminase și pînă ce am găsit căruțe pentru bagaje. Cu o zi înainte ne aflam la Sevastopol, contemplam sudul însořit, marea, vapoarele, sorbeam cu nesaț priveliștile care se perindau amețitor prin fața noastră. Acum, în zorii unei dimineți, care moțăia cu o vicleană toropeală de copil, Harkovul ni se păru cu totul necunoscut. Această senzație era de asemenea nouă, ai fi zis că ne continuăm marșul tot prin locuri noi. De aceea, nu simțeam oboseala.

Am străbătut orașul. Iată șoseaua Harkov—Belgorod, iată pădurea. Fanfara cotește la dreapta, pe poteca noastră din pădure. Întotdeauna cînd ajungeam în punctul acesta, stricam frontul, ne strecuram prin pădure „în pas de voie” și ne înconlonam din nou cînd ieșeam la cîmp. Dar acum vom fi, probabil, întîmpinați, așa că facem pe grozavii.

— La dreapta cîte unul, marș!

Comunarzii se înșiră în linie.

Potecile din pădure sînt ale noastre, cunoaștem fiecare dîmb, fiecare crenguță ruptă din vreun copac de lîngă drum.

Fanfara a și ieșit din pădure și se încolonează în grabă „cîte șase”. Sîntem fericiți: muncitori, funcționari, fetele acestora și „puștanii” prieteni din Șiskovka aleargă în întîmpinarea noastră, de-a dreptul prin răzoare, ca să scurteze drumul, iar prin miriște vin în goană cîinii.

Volciok șoptește repede:

— Marșul lui Dzerjinski... unu, doi...

Îi salutăm pe cei care ne vin în întîmpinare cu marșul nostru, marșul lui Dzerjinski.

Noi nu facem această onoare orișicui.

Comunarzii își schimbă repede formația. Le vine greu să-și stăpînească zîmbetul, în timp ce în jurul lor se agită șepci, se întind mîini și se strigă:

— Uitați-vă la Vaska! Uitați-vă cît îi de negrul...

Dar comunarzii țin cadența și se silesc să fie serioși.

Frontul nostru de-abia încape pe drumul prăfuit și, de aceea, ne este greu să păstrăm măreția militară. Cei veniți în întîmpinarea noastră merg pe lîngă noi și ne iscodesc cu privirea chipurile înnegrite. În față, Zemleanski bate talerele cu un avînt nemaipomenit, iar muzicanții ridică și mai sus ca de obicei alămurile, spre soare, care se uită la noi uimit, cu singurul său ochi.

În întîmpinarea noastră vine alergînd și Solomon Borisovici, directorul producției, un om gras, dar sprinten ca un tînăr. Neavînd habar de inviolabilitatea frontului, se repede din fugă la mine și mă cuprinde de gît cu inerția înspăimîntătoare a masei sale de șase puduri, socotind că este de datoria lui să mă sărute cît mai apăsător cu buzele lui moi, de om bătrîn. Garda drapelului se năpustește asupra noastră din plin mers, iar plutonul întii se năpustește asupra gărzii. Plutonul întii rîde în hohote, dar Mișa Dolinnîi, comandantul lui, protestează:

— Solomon Borisovici, ieșiți din front!

Solomon Borisovici îi întinde mîinile.

— Grozav te-ai mai înnegrit, tovarășe Dolinnîi.

Îi strînge mîna lui Mișa care pare jenat și merge cu pași mici pe lîngă el, în culmea fericirii:

— Acum n-o să mă mai ocăriți. Acum aveți unde lucra, n-o să mai spuneți că Solomon Borisovici n-are grijă de voi.

Am să vă arăt îndată... Vedeți acoperișul cela? Îl vedeți, îl vedeți? Acela de după copac...

Mișa încearcă în zadar să țină cadența:

— Solomon Borisovici, mormăie el, intrați în rînd și țineți cadența. Nu vedeți că mergem cu drapelul?

Ca orice comerciant veritabil, Solomon Borisovici e înclinat spre sentimentalism, dar e ascultător și respectă cu adevărat frontul comunarzilor. El repetă cu încordare în gînd: „stîng, drept“, „stîng, drept!“ și tace. Pîntecele lui țuguat și fruntea încruntată sînt o dovadă pentru cei din jur că știe să întîmpine comuna și că și comuna știe să-l prețuiască: toți ceilalți merg pe lîngă coloană, pe cînd el merge imediat „după drapel“.

Iată și palatul nostru cenușiu. Solomon Borisovici se așază în front cu noi pentru a da onorul drapelului care, după o lipsă de o lună, se întoarce iarăși în casa noastră.

Ceremoniile s-au sfîrșit și comunarzii aleargă să inspecteze comuna. Solomon Borisovici e din nou plin de înșuflețire și bine dispus. Mă ia de braț și, înconjurați de o mulțime de comunarzi, mergem să vedem construcțiile pe care le-a ridicat în timpul marșului nostru în Crimeea.

Așa s-a sfîrșit marșul din anul treizeci.

Marșul din 1930 a constituit o perioadă fericită și lipsită de griji în viața comunarzilor. A fost un an cînd noi ne îndeplineam munca modestă într-un sector microscopic al frontului general sovietic și eram fericiți. Munceam mult, învățam, șlefuiam fațetele colectivului nostru și eram plini de voie bună. Comunarzii priveau cu ochi deopotrivă de senini la soare și la coșurile uzinelor, pentru că acestea erau elemente incontestabile ale vieții vii. În închipuirea lor, lumea era de o armonie ideală și se compunea din cer, soare, uzine, clasa muncitoare, Comsomol și alte lucruri frumoase și de preț.

Pe vremea aceea eram mîndri de marșul nostru din anul treizeci și vorbeam despre el cu neclintita convingere că fusese o acțiune frumoasă și viguroasă. Aveam ateliere, în care confecționam obiecte simple, dar folositoare oamenilor, și aveam școala. Într-un cuvînt, eram mîndri și aveam pentru ce.

Dar acum, după ce a trecut anul 1931, privind în urmă, ne cercetăm trecutul cu un zîmbet de indulgență. Frumosul marș din anul treizeci n-a fost cîtuși de puțin un marș grandios, marșul măreț al unor învingători. Nu! Noi abia învățam să mergem. Atît de modest era în comparație cu ceea ce-i era dat colectivului nostru să trăiască în anul glorios, anul de luptă o mie nouă sute treizeci și unul!

O, anul treizeci și unu a fost anul unei adevărate bătălii. Ea cuprindea totul: și neastîmpărul nerăbdării, și al exigenței, și zîmbetul ironic al omului inteligent și cu experiență, și înflăcărarea clocotitoare, copilărească, și matematica precisă a creionului ascuțit. Comuna a străbătut întinderi brazdate de rîpe, terenuri pline de moloz, a mers pe șosele gudronate, și pe Marea Neagră.

În anul acela au fost însămințări îmbelșugate de răbdare, au fost eforturi de durată, tăcute, cînd dinții se încleștează, cînd voința neprețuită se consumă cu zgîrcenie, cu centimetru, cînd fanfara nu cîntă și colectivul nu strălucește deschis în toată măreția și frumusețea sa.

Au fost și marșuri, și excursii pline de frumusețe și de farmec, marșuri ale tinereții prin munți străvechi și printre popoare străvechi, cînd ochii noștri fericiți, larg deschiși, căutau să cuprindă într-o îndrăzneală viziune toată puterea Uniunii Sovietice și a construcției sovietice. Erau zile obișnuite, zile de odihnă, de acumulare de noi forțe.

Aveam nevoie de aceste forțe pentru înfăptuiri mari și grele.

Acum, cînd scriu aceste rînduri, părăsind frontul pentru cincisprezece minute, comunarzii iau cu asalt înălțimi, la a căror cucerire nici nu visau cu șase luni în urmă. Este un asalt cu adevărat „sîngeros”; voința și îndrăzneala noastră, cunoștințele și priceperea noastră dau lovituri îndîrjite.

2. Trecerea cantității în calitate

Clădirile ridicate de Solomon Borisovici au produs o puternică impresie asupra comunarzilor. Deși erau făcute din lemn și alte materiale asemănătoare, uimeau prin mărimea lor și prin îndrăzneala construcției. Clădirile principale erau: secția de montaj pentru atelierul de prelucrare a lemnului, lung de șaiszeci de metri, și lat de douăzeci, și o casă de locuit, unde iscusința de constructor a lui Solomon Borisovici prevăzuse locuințe pentru numeroși muncitori, o sală de mese, un atelier de croitorie, un birou de contabilitate, o bucătărie, ba chiar și un colț roșu.

Înainte de plecarea noastră în Crimeea suferisem mult din pricina lipsei de încăperi pentru producție și, de aceea, cînd picioarele innegrite de soare ale comunarzilor, care tot mai

purtau șorturi, trecură în fugă prin toate clădirile ridicate de Solomon Borisovici, un sentiment de satisfacție se statornici destul de trainic în sufletele lor.

Secția de montaj era încă goală și reprezenta o suprafață imensă, pe care mîna industriei ușoare nu o atinsese încă.

Comunarzii țopăiau prin secție, uimiți de proporțiile ei.

În clipa aceea, lui Solomon Borisovici îi creștea inima de bucurie. Era mîndru de succesul construcțiilor sale și fericit de mutrele încîntate ale comunarzilor.

Comunarzii erau mulțumiți. Ce-i drept, nu le prea plăcuse că toată curtea era plină de moloz; dar Solomon Borisovici nu se remarcase nici înainte printr-o grijă exagerată pentru curățenie. Totuși era o construcție adevărată, în care comunarzii puteau desfășura din plin o muncă intensă de producție.

În zilele următoare, comunarzii au fost copleșiți de alte impresii, cu mult mai puternice, în legătură cu școala noastră.

Pînă atunci, problema școlii nu prea fusese adîncită. Pe vremuri începusem cu clasele obișnuite ale școlii de muncă. Dar la noi veneau băieți și fete, numiți de obicei, în limbaj pedagogic, „copii întîrziați”. Noi nu știam să rostim acest termen cu o adevărată emoție pedagogică, adică nu știam să imprimăm conținutului său accente de deznădejde, de predestinare și de zădărnicie. Într-o casă de copii, un copil întîrziat este ceva de care nimeni n-are nevoie, care-i stingherește pe toți, calcă disciplina, încurcînd toată paciența pedagogică.

Comunarzii ajungeau în grupa a cincea, a șasea la vîrsta de șaptesprezece-optsprezece ani. Cînd să mai ai timp să-ți bați capul cu absolvirea unei școli de muncă plictisitoare? Ne obișnuisem de mult cu o soluție minunată pentru sistemul nostru de instrucție: îi trimiteam pe comunarzi la o facultate muncitorească. Totul se termina relativ bine: nici odată nu s-a întîmplat ca vreun comunard să cadă la examen. Astfel, în vara anului 1930, atît în comună, cît și în Crimeea, aproape treizeci de comunarzi dintre cei mari s-au pregătit să intre la o facultate muncitorească.

După ce ne-am înapoiat din călătorie, comisiile noastre s-au apucat să caute locuri pentru comunarzi la facultățile muncitorești. Ne aștepta o dezamăgire îngrozitoare. Ni se ofereau în silă cîteva locuri în anul întîi, și încă fără burse, și ceva mai multe, cu burse, în anul al doilea. Aceasta însemna spulberarea tuturor planurilor noastre: pentru comunarzi era foarte riscant să înceapă viața de student fără bursă. Iar a lăsa tineretul să stea în comună, ar fi însemnat să-i schimbăm cu desăvîrșire destinația. Comuna n-ar mai fi fost

o comună de muncă, ci mai curînd un cămin de studenți, și noi n-am mai fi avut loc pentru alți copii. Pe de altă parte, ne temeam să trimitem tineretul să dea examen de admitere pentru anul doi: s-ar fi putut să nu reușească.

Sovietul comandanților și biroul Comsomolului s-au întrunit cu totul dezorientate.

Ca de obicei, la ședință a luat parte cine dorea, cei pe care îi interesa problema, precum și cei care intraseră din întâmplare în cabinet. Se înțelege, erau de față aproape toți viitorii candidați la o facultate muncitorească.

Komuna Harlanova, secretara sovietului comandanților, a pus pe ordinea de zi o singură chestiune: ce-i de făcut cu studenții? Așa li se spunea la noi tuturor candidaților la facultatea muncitorească, atît de profundă era credința tuturor că toți vor fi admiși. În ședință se cam făceau glume pe socoteala „studenților”.

— Studentul dumitale lucrează la atelierul mecanic...

— Apucați-vă mai bine de colțarele de pat, studentul poate să mai aștepte...

— Iudin a visat că a și ajuns profesor...

Am raportat pe scurt adunării cum se prezenta chestiunea. Toți tăceau, pentru că se părea că nu exista nici o soluție. Harlanova se uita îngrijorată la comandanți:

— Atunci, ce facem? De ce tăceți? Va să zică renunțăm, anul ăsta, nu trimitem pe nimeni la facultate?...

Noul secretar al biroului celulei de Comsomol, Akimov, un băiat, veșnic surîzător, care nu-și pierdea voia bună în nici o împrejurare, spuse calm și îngîndurat:

— Nu se poate să nu trimitem pe nimeni. Dar nu trebuie să ne prăpădim cu firea. Să ne mai gîndim puțin. O să găsim noi o soluție.

— Ce soluție poți să găsești? Ce soluție? — se întoarse cam agresiv spre Akimov, Fomicev, unul dintre candidații cei mai vîrstnici.

— Ce soluție putem găsi? — zîmbi Akimov. — Iată, vi s-a propus să intrați în anul doi, duceți-vă, ce mai stați pe gînduri?

— Mai ești și secretar, caraghiosule, se supără Iudin, cel serios. Ni s-a propus? ... Asta nu înseamnă propunere, ci refuz. Ei știu foarte bine că am cerut să fim primiți în anul întîi și ne propun să intrăm în anul doi. E ca și cum ne-ar spune: duceți-vă încotro vedeți cu ochii.

— Totuși, puteți intra în anul doi, din moment ce vi se pun la dispoziție locuri...

— Putem să intrăm și în anul trei, că și acolo sînt locuri berechet și te pomenești că au să ne și propună. Dar ce facem cu examenul?

— Atunci intrați în anul întii. Dacă o să vă vie greu, o să vă ajutăm, mai tîrziu, au să vă dea și bursă...

Harlanova îl întrerupse pe Akimov:

— Știi prea bine în ce situație ne aflăm... Nici pentru noi n-avem de ajuns. Ajutorul nostru n-o să fie prea grozav. Deodată, Iudin se întoarse repede spre mine.

— Anton Semionovici, lămuriți-ne, vă rog. Ni se spune să intrăm în anul doi. Dar asta ce-ar însemna? Ar însemna că în comună există deja anul întii. Ca și cum am fi absolvit anul întii în comună și acum am intra în anul al doilea, la Institutul electrotehnic sau în altă parte.

— Într-adevăr, cam așa iese! — strigă Sopin și se frămîntă pe scaun, căutînd să demonstreze ceva vecinului său. Mă uitam îngîndurat la Iudin și-mi spuneam: are dreptate, așa este, a judecat bine!

— Spuneți-ne, Anton Semionovici, se rugă Akimov, zîmbind. Li se propune să intre în anul doi... dar ei nu sînt încă pregătiți, nu-i așa?

— Ba sînt pregătiți! — spuse încet Komuna.

— Desigur că sînt, strigă Sopin, care mai avea mult pînă la facultate.

— De ce țipi? Spune de ce țipi? Ce pricepi tu? — începu să se supere Harlanova pe Sopin.

— Pricep, cum să nu pricep.

Sovietul comandanților rîdea în hohote.

— Ce-i așa de greu de înțeles? Înseamnă că dacă din grupa a patra se intră în anul întii, din grupa a șasea se poate intra în anul doi...

— Acolo au cu totul alt program, nu-i așa, Anton Semionovici? — stăruia Iudin să capete răspuns.

Sovietul începu să se agite și să facă gălăgie... După ce potoli cu greu adunarea, Harlanova îmi strigă:

— Toată lumea țipă!... Haide, Anton Semionovici, vorbești o dată...

Toți se liniștiră și se uitară nerăbdători la mine: Iudin, serios, parcă se pregătea să rezolve o problemă de matematică, Akimov cu zîmbetul lui calm de mai înainte, Sopin plin de înflăcărare, tot numai nervi.

Îmi aduc foarte bine aminte de acest moment. Atunci am simțit deosebit de clar tot farmecul și toată puritatea celor zece chipuri, atît de senine, atît de inteligente și de puternice,

care se pricepeau să hotărască cu atîta calm și cu o demnitate plină de voie bună soarta tovarășilor lor și a sutelor de viitori comunarzi, care aveau să le urmeze. Am salutat în gînd pe acești simpatici comandanți ai colectivului nostru, apoi le-am spus:

— Tovarăși, totul e foarte limpede, Iudin are dreptate. Nu trebuie să căutăm nici o soluție și nu trebuie să ne descurajăm. Peste o săptămînă vom avea facultatea noastră, o facultate adevărată, cu toate drepturile, în care vor intra nu treizeci de inși, ci jumătate dintre comunarzi. Vom avea anul întîi și anul al doilea. Deocamdată să suspendăm discuția. Însărcinați-mă pe mine să acționez și peste o săptămînă am să vă raportez cum stau lucrurile.

În sovietul comandanților nu s-a strigat „ura“, nimeni n-a propus să fiu purtat pe sus. Sopin deveni grav, ceea ce nu-l prea prindea și spuse:

— Foarte bine... așa să facem...

— Ce pricepi tu? — îl întrebă Harlanova, zîmbind.

— Eu nu pricep? — strigă Sopin, dar deodată se potoli. — Ea nu înțelege, nu-i așa?

Iudin puse mîna, zîmbind, pe genunchiul lui Sopin.

— Cred că toți înțeleg... Dacă merităm să intrăm într-o facultate muncitorească, să avem facultatea noastră...

— Oare o să ni se aprobe? — întrebă cineva.

Cu zece minute înainte, nu mă gîndisem de loc la asta, dar acum le-am răspuns cu hotărîre:

— Nici vorbă! Vom face demersuri. Chiar mîine vom convoca consiliul pedagogic și vom proceda la organizarea facultății. Puteți să considerați chestiunea rezolvată...

Akimov întrebă prudent:

— Dar pedagogii noștri sînt la înălțime?

— Aproape toți sînt la înălțime. Poate că o parte vor pleca, dar vom avea și grupe pregătitoare...

— Foarte bine, strigă Sopin, ajunge!... Ce-i aceea grupa a patra? Mai bine să fie o grupă pregătitoare pentru admiterea în facultatea muncitorească.

Se porni obișnuita larmă, care însoțește întotdeauna ivirea unor noi perspective.

Harlanova puse chestiunea la vot:

— Cine este pentru asta să ridice mîna...

— Pentru care „asta“? — întrebă Akimov.

— Nu înțelegi? — se bosumflă Sopin. — Pentru facultatea muncitorească...

Așa s-a hotărît deschiderea facultății muncitorești.

Nu-i mințisem pe comunarzi. Problema a fost formulată cu o precizie matematică, așa că a doua zi facultatea muncitorească a luat într-adevăr ființă. Ce-i drept, am făcut demersuri la autoritățile respective, dar nici noi, nici aceste autorități nu aveam motive să ne îndoim că facultatea muncitorească va fi autorizată să funcționeze. Nu promisem încă aprobarea, dar comunarzii se și împărțiseră în grupe, se mai angajaseră profesori, se întocmiseră planurile, ba se achiziționase chiar și un laborator de fizică, precum și diferite materiale didactice.

Comunarzii au rămas pentru totdeauna cu impresia că facultatea muncitorească a luat ființă atunci, în sovietul comunarzilor, ceea ce-i adevărat. Numai că ea a luat ființă nu în ședința din 10 septembrie 1930, ci datorită străduințelor neîncetate mai vechi și mai recente ale colectivului comunei „Dzerjinski”. Facultatea noastră muncitorească a fost rodul firesc al întregii noastre trude și al întregii noastre vieți. Deschiderea efectivă a acestei facultăți nu ne-a mai cerut alte eforturi. Această realizare a însemnat pentru noi gestul firesc al unui om puternic care se deșteaptă. Facultatea muncitorească a luat ființă dintr-o singură mișcare, în care s-au îmbinat, în mod absolut organic voința, rațiunea și năzuințele noastre. Există în biologie o teorie potrivit căreia, în procesul dezvoltării evolutive, se dezvoltă treptat, pe nesimțite, o tendință de prefacere, care se realizează dintr-o dată, printr-un singur fenomen revoluționar, asemenea unei explozii, fenomen care duce la noi forme de viață. Așa a fost și la noi cu facultatea muncitorească.

La deschiderea ei, n-am întâmpinat decît dificultăți materiale. Trebuia să ne acoperim toate nevoile prin venitul realizat din producție, dar aceasta încă nu prinsese rădăcini destul de adânci. Atunci, în septembrie, eram atît de săraci, încît am fost nevoiți să cerem ajutor la C.C.A.C., care ne-a dat două mii de ruble pentru completarea laboratorului de fizică.

Nici măcar n-am organizat o serată pentru a sărbători deschiderea facultății. Totul se desfășurase atît de firesc! Eram încîntați, încîntați de propria noastră forță.

Foarte curînd, cam peste o lună de la încîntare, am trecut la noi lupte și la noi greutăți. Acum, după ce a trecut un an, dăm ultimul asalt unor citadele care păreau inexpugnabile,

ceea ce n-am fi fost în stare să facem, dacă n-am fi avut facultatea noastră muncitorească.

Atunci, în septembrie, nu vedeam decît o singură dificultate: facultatea muncitorească e un lucru scump, pe care trebuie să-l plătim cu bani, prin urmare cu nervii și cu mușchii noștri, cu munca noastră.

3. Povestea fondului de producție

Demult, în prima tinerețe, am scris o nuvelă și i-am trimis-o lui Maksim Gorki. După cîtva timp am primit de la el o scrisoare, în care, printre altele, îmi spunea:

„...Nuvela e scrisă slab: îi lipsește fondul...”

Scrisoarea lui Gorki n-a făcut să-mi piară pofta de a mă mai îndeletnici cu plăsmuiri beletristice. Dar chiar și acum, cînd mi-a revenit pofta și descriu realitatea într-o formă literară, îmi spun cu teamă:

— Stai puțin... Dar fondul?! Oare lucrarea mea are fond?

Într-adevăr, viața celor o sută cincizeci de comunarzi de la „Dzerjinski” se profila în toamna anului 1930 pe un anumit fond, pe care îl vedeam cu toții. Numai că el nu se afla izolat pe ultimul plan al tabloului, ci în față, revărsîndu-se pe chipurile din planul întii și, deodată, începea să joace primele roluri, dînd la o parte personajele care aveau această menire.

Acest fond a fost adus de la Kiev tot de Solomon Borisovici.

Păcat că Ilf și Petrov au irosit pentru ceva neînsemnat un termen excelent: „marele combinator”. Eroul lor avea mult mai puține drepturi la acest titlu decît Solomon Borisovici; pe de altă parte el se ocupa de scaune, pe cînd Solomon Borisovici este în primul rînd un organizator al producției.

Solomon Borisovici nu joacă cîtuși de puțin ultimul rol în poemul nostru. După toate regulile ar trebui să vorbesc pe larg despre el, ba n-ar strica să stăruiesc și asupra strămoșilor lui. Dar Solomon Borisovici n-a avut strămoși. N-a avut nici trecut. S-a născut după 1917. E adevărat că unii tovarăși susțineau că Solomon Borisovici ar fi avut la Kiev o mică uzină, că ar fi trăit bine, că ar fi avut chiar și o căsuță.

În legătură cu asemenea presupuneri, spune întotdeauna:

— Poftim, vorbiți de uzină...că am avut o fabrică sau un magazin de confecții. Asta îi roade pe toți, dar nimeni

nu întreabă cîte ore pe noapte dormea Solomon Borisovici?... Auzi dumneata, eu și fabricant!...

După asemenea vorbe, mica uzină și casa se estompau undeva departe, într-un fel de ceață; poate au existat, poate că n-au existat.

Dacă Solomon Borisovici ar avea o fire mai liniștită, n-ar fi nici un fel de ceață. Dar uneori, în sovietul comandanților, cînd comunarzii îl scot din sărite, se supără și începe să strige:

— Mult vă mai pricepeți voi în producție! Uitați-vă la el, încă nu știe să-și sufle nasul, dar în producție nimeni nu-l întrece. Mie mi-o spuneți? Poate vă închipuiți că atelierele astea ale voastre sînt o uzină adevărată? Eu am avut întreprinderi frumoase, întrebați-mă pe mine cum le-am condus. Ce, n-am mai văzut eu cubilouri de astea?...

Se mai spunea că Solomon Borisovici ar fi absolvit un institut politehnic în Germania, dar cînd au venit la noi niște muncitori germani și a fost rugat să facă pe tălmaciul la adunarea din „clubul zgomotos“, Solomon Borisovici s-a scuzat:

— Am uitat limba germană, tovarăși comunarzi.

Comunarzii nu se prea interesau de trecutul lui, pentru că prezentul lui Solomon Borisovici era prea temeinic sta-tornicit în ochii tuturor și acest prezent avea precădere. Veșnic te loveai de el. Te întorceai de pildă cu spatele la Solomon Borisovici. Dar cu toate că inginerul nostru e mă-tă-hălos și oarecum diform, cu toate că are un cap mare, acoperit de păr cărunt și o față buhăită, Solomon Borisovici se deplasează cu o repeziciune uimitoare, evitînd în mod stăruitor liniile drepte. Nu s-a pomenit vreodată ca, atunci cînd intenționează să treacă de la o magazie de lemn la una de piatră, să parcurgă această distanță în linie dreaptă. El se abate negreșit de cîteva ori pe la vreo secție, ocolește — cine știe pentru ce? — o magazie, se îndreaptă din nou spre ținta de mai înainte, dar deodată își aduce aminte de ceva și face îngrijorat un zigzag spre depozitul de cherestea, din care nu iese pe ușă, ci se strecoară cu un aer dojenitor, printr-una din numeroasele găuri ale depozitului. În cele din urmă se apropie de magazia de piatră prin partea opusă, sau nu se mai apropie de loc, ci se duce la Sneiderov, la capătul celălalt al curții, strigînd:

— Dacă o să continuați să mai faceți un asemenea nichelaj, să știi că n-am să-ți spun mulțumesc. Ce-i aici: un atelier păcătos din piața ovreiască sau industrie de stat?!

Dar nici nu te-ai întors bine cu spatele la el, că reapare în fața ta.

Solomon Borisovici a adus în comună fondul de producție. Înainte de venirea lui, înainte de marșul din anul treizeci, situația noastră în ceea ce privește fondul fusese foarte grea. Specialiștii ne spuneau verde în față:

— Nu aveți bază de producție.

Într-adevăr, ce bază de producție putea să existe în comună? Erau două încăperi în care se aflau câteva mașin-unelte pentru prelucrarea lemnului, două strunguri pentru metale, un șeping și un strung revolver. Cu mare greutate încăpeau acolo vreo douăzeci de comunarzi, dar loc pentru materiale și fabricate nu era. Pentru toată baza de producție erau numai doi instructori, care se îndeletniceau mai cu seamă cu elaborarea programelor didactice. Dată fiind situația bazei de producție, comunarii, deși lucrau în ateliere și produceau câte ceva pentru piață, erau înglodați în datorii și în veșnice conflicte cu clienții. Pe vremea aceea nu rula nici 10 000 de ruble pe an. Comuna n-a figurat niciodată în bugetul statului sau în cel local. Colaboratorii G.P.U.-ului al Ucrainei, care ne construiseră clădirea, au fost nevoiți să contribuie și după aceea cu 2—3% din salariile lor, pentru ca membrii comunei să poată trăi, să aibă cu ce să se hrănească și să se îmbrace. E adevărat că și pe vremea aceea, cekiștii aveau destulă grijă de noi ca să nu simțim prea mult sărăcia. Colectivul comunarzilor era întotdeauna vesel, plin de nădejdi și foarte disciplinat; de fapt, noi nu înduram lipsuri. Dar lupta zadarnică din primii doi ani, pentru o bază de producție, veșnicele pierderi și neplăceri, schimbarea neconținută a instructorilor, a directorilor de producție și a instalațiilor de producție, ne tociseră destul de mult nervii.

Comisii, compuse din tot felul de specialiști, veneau deseori la noi, întocmeau planuri pentru folosirea cât mai rațională a mașinilor-unelte, ne făgăduiau să ne recomande un instructor bun și, la plecare, ne compătimeau:

— Fără un fond de rulment nu se poate. Vă trebuie negreșit un fond de rulment de cel puțin zece mii de ruble.

Cîte un bătrînel numit de curînd director de producție ne aducea în servietă vreun suport pentru oglinzi de masă și ne propunea:

— Să producem articolul ăsta! Nu-i greu de lucrat și se cere pe piață.

— Ce se cer, oglinzi? — întrebau mirați comunarii.

— Ce oglinzi? Uite, scîndurele de astea...

Pierdusem cu desăvîrșire speranța de a răzbate pînă la drumul mare al producției. Și tocmai în acest moment a apărut la orizont Solomon Borisovici.

Pe vremea aceea, linia orizontului nostru trecea pe la comitetul de conducere al comunei de la G.P.U. — R.S.S. Ucraina, care ne patrona. Solomon Borisovici s-a prezentat la conducere, a depus un raport succint la care era anexată o foaie cu calcule și a adăugat:

— Am fost acolo, în comună; sînt băieți grozav de buni, strașnic doresc să muncească. De ce n-ar face broaște?

— Broaște? De ce tocmai broaște?

— Parcă am spus că trebuie să facă numaidecît broaște? Ar putea să lucreze și altceva. Trebuie să lucreze și să-și vîndă produsele întreprinderilor de stat. Pentru ce să dați bani comunarzilor, cînd ar putea să dea ei bani conducerii?

— Cum așa?

— Vedeți calculele astea? Din ele rezultă că ei ar putea avea un venit net de o sută de mii de ruble!

Solomon Borisovici a fost rugat să revină seara. În seara aceea, în ședința de conducere, la care asistam și eu împreună cu doi comunarzi, s-a născut Solomon Borisovici, cel de după Revoluție, fără strămoși și trecut.

— Dar cu ce instalații să lucrăm broaște?

— Nu broaște simple, ci yale! Ei, ce ziceți? Ceea ce-i important e ca voi să vă hotărîți să faceți broaște. Pe urmă, să mă trimiteți în delegație la Kiev și eu am să vă aduc mașini-unelte și tot utilajul după ultimul cuvînt al tehnicii.

— De ce la Kiev?

— La Kiev mă cunosc toți cîinii, pe cînd aici nu mă cunoaște nimeni.

— Numai că... vedeți, noi n-avem bani nici pentru mașini-unelte, nici pentru fond de rulment...

— Dacă ați fi avut fond de rulment, ce nevoie era să vin eu la dumneavoastră? Credeți că îi face plăcere cuiva să fie dat afară pe ușă? Însă chestiunea asta nu poate fi privită cu sînge rece: asta este o instituție pentru copii, care nu plătește impozite, tot ce se încasează e pentru băieți, dar treabă nu se face de loc... Nouă nu ne trebuie bani, noi trebuie să muncim; cînd oamenii muncesc, au bani berechet, așa că vom avea și noi. Gîndiți-vă numai ce calificare au să aibă băieții! Tot ce poftiți! Strungari, lăcătuși, nichelatori, montori...

Direcția l-a autorizat pe Solomon Borisovici să plece la Kiev și să se servească de „cîinii“ care-l cunoșteau pentru a achiziționa pe credit instalații și materiale. Solomon Bori-

sovici ne-a citit lista tuturor acestor obiecte cu o dicțiune de adevărat artist. Rîndurile următoare, deși nerimate, erau o adevărată muzică pentru urechea comunarzilor:

strunguri	14
mașini de șlefuit	4
aspiratoare	2
cubilouri	1
prese	3
strunguri revolver	1
cutii de formare	30 perechi.

Toate acestea erau o adevărată bogăție în comparație cu șepingul și cele două strunguri ale noastre. În orice caz ne-am întors acasă cu moralul ridicat. Totuși, sovietul comandanților a întâmpinat raportul nostru cu neîncredere:

— Broaște? Ce aiureală...

— Cu siguranță niște broaște pentru cotețe de cîini.

— Ca și caraghiosul acela care a fost aici: cică să facem scîndurele pentru oglinzi că se cer pe piață!

— Naiba să-l ia, să ne aducă mașini-unelte și pe urmă om vedea noi. Dar pentru ce atîtea strunguri? Ce, o să facem broaștele la strunguri?

Trei săptămîni mai tîrziu, Solomon Borisovici, voios și sigur de el ca de obicei, veni cu o vijelie în comună. Intră în cabinet, unde se afla întregul activ al comunarzilor, puse pe masă niște obiecte lucitoare și ne spuse:

— Poftim! N-o să mai facem yale, ci colțare, ornamente de pat. Aveți în vedere că tot noi o să le nichelăm. Știți cum se caută? Au să ni le smulgă cu mîini cu tot...

Începutul anului treizeci a fost plin de evenimente neobișnuite pentru comunarzi. Pe la ora patru dimineața, Solomon Borisovici pornea în grabă spre oraș și apoi, în tot cursul zilei, aducea în comună fel de fel de obiecte. Mai întîi a adus pe Sneiderov, Șved, Gankevici, Ostrovski și cei doi Kanevski. Pentru aceste obiecte, nu era loc în comună, dar Solomon Borisovici căuta să ne liniștească:

— Nu-i nimic, au să stea la mine pînă îmi vine soția...

— Dar n-ai decît o singură cameră!...

— Nu face nimic, doar n-am să las oamenii să se prăpădească... Vai, să vedeți ce meșteri sînt!...

După meșteri au început să sosească mașini-unelte. Erau aduse la noi în curte în căruțe țărănești și apoi aruncate la ușa secției noastre de tîmplărie. După unele semne se putea bănuî că erau strunguri. Maistrul Șevcenko a fost chiar în stare să le aprecieze vîrsta:

— Măi băieți, strungurile astea sînt mai bătrîne decît noi. Fiecare are șaptezeci de ani bătuți pe muchie.

Împreună cu strungurile a fost adus și un tambur de turnătorie, care a făcut epocă în istoria comunei „Dzerjinski”. În cele din urmă s-a descărcat în mijlocul curții noastre din două autocamioane un morman întreg de obiecte extrem de ciudate: printre fel de fel de grătare, deșeuri, plăci, sfeșnice și șaibe, se vedeau chiar și niște cununi de miri, cu care puștani noștri s-au împodobit și s-au plimbat cîteva zile la rînd prin comună, atrăgîndu-și aspre muștrări din partea lui Solomon Borisovici:

— Vouă vă arde de joacă... Astea nu-s jucării! Țsta-i cupru. Credeți că mi-a fost ușor să-l procur la Kiev?

Tot de la Kiev a mai sosit și un vagon de lut și cîteva căruțe cu cutii de formare. Toate acestea erau încununate de o mulțime de fiare vechi, a căror destinație se ascundea în negura necunoscutului. Printre altele se afla și un butoi mic de fier, cu un singur cerc. După cîte știu, și astăzi se mai află în comună, pentru că Solomon Borisovici nu i-a găsit nici o întrebuințare, cu toate că-mi spunea:

— E un lucru de preț!... Ia încearcă dumneata să faci un butoi ca ăsta!...

Solomon Borisovici nu era partizan al manierei vechi în pictură — culoarea se așternea pe pînză în linii late și uneori era greu să-i distingi amănuntele. Timp de două săptămîni, meșterii lui Solomon Borisovici au cărat și au așezat locuri noi, diferite dispozitive. Solomon Borisovici a fost de acord să avem un atelier de tîmplărie și unul de croitorie. În general, nu era inclinat spre pesimism și șicane:

— Un atelier de tîmplărie? Parcă așa ceva strică?

— Vouă nici nu vă trece prin minte ce se poate produce într-un atelier de croitorie? Se pot face chiloți, nu este nevoie de rochii. Toată lumea are nevoie de chiloți și oricine poate cumpăra.

Toată această bogăție era greu de plasat în încăperile noastre de producție și, din această pricină, Solomon Borisovici se lua adeseori la harță cu sovietul comandanților. S-a dovedit a fi mare meșter la găsirea de fel de fel de cotloane, găuri și ascunzători, pe care peste două-trei zile le boteza secții și le amenaja cu utilajul adus de la Kiev.

În cele două încăperi din clădirea principală, destinate de la bun început producției, a instalat atelierul pentru prelucrarea lemnului, iar în casa roșie, de cărămidă, atelierul de strungărie în fier, unde de tavanul ei șubred a atîrnat o curea

lungă de transmisie. La casa roșie a adăugat o magherniță de lemn — secția de turnătorie. Descoperind la subsol trei camere de ventilație, a convins pe toată lumea că aerul e curat la noi și a organizat în ele atelierul de nichelaj și de șlefuit, împinzându-le cu aspiratoarele aduse de la Kiev — un sistem întreg de burlane lungi de câțiva metri. De altfel, acest sistem complicat a refuzat chiar din prima zi să evacueze rumegușul și praful, după cum îi era destinația.

Într-o bună zi, tamburul de la turnătorie a prins a dudui, un fum gălbui izbucni dintr-un burlan scund, intrînd pe ferestrele claselor, ale dormitoarelor și în locuințele funcționarilor. Pe toți ne-a apucat tusea și strănutatul, unii au început să facă gălăgie, bătrînele din locuințe și-au pierdut cunoștința pentru zece minute, dar comunarzii rîdeau de se prăpădeau și dădeau din cap în semn de admirație:

— Așa chimie mai înțelegem și noi! ...

Pe vremea aceea comuna avea ca medic pe învățăcelul nostru, doctorul Verșnev, unul din eroii povestirii de la „Gorki“, care își făcuse studiile medicale fiind ajutat de noi, și căruia îi ziceam de obicei Kolka.

Kolka Verșnev lua înspăimîntat termometrul, îl punea la subsuoara turnătorilor și studia dicționarul în legătură cu febra de turnătorie. Dar Solomon Borisovici era vesel și liniștit.

— Ce-i aici: sanatoriu sau producție? Auzi dumneata, vătămător pentru sănătate! Dacă vrei să fie folositor pentru sănătate, du-te la Ialta și mănîncă struguri! Orice producție e vătămătoare. Dar nimeni n-a murit din această pricină.

— N-au murit, dar au să se îmbolnăvească.

— Cînd s-or îmbolnăvi, vom sta de vorbă.

Cei doi Kanevski, Sneiderov, Șved și Gankevici alérgau prin comună, filfiindu-și poalele hainelor, strigau prin magazii și dădeau dispoziții în ateliere, căutînd să-l convingă pe Solomon Borisovici că se pricep mai bine decît dînsul; uneori se ciorovăiau cu el și atunci începeau să vorbească în idiș. După aceea, Solomon Borisovici venea într-un suflet la mine strigînd:

— Cum să lucrezi cu astfel de edecuri? S-au obișnuit cu atelierul lor meșteșugăresc și nu pot să înțeleagă pentru nimic în lume ce este marea producție ...

— Trebuie să-i dăm afară ...

— Să-i dăm afară! Ușor de zis ... Dar eu cu cine am să lucrez? ... Cum să-i dau afară, dacă mașinile-unelte sînt ale lor, tamburul e al lor, pînă și cuprul e al lor?

La început, comunarzii nu se prea certau cu Solomon Borisovici, doar că rîdeau de se prăpădeau. Totuși, Solomon Borisovici a adus ceva nou în comună: acum, pentru fiecare se găsea un loc la strung, iar belșugul de materiale și de fabricate îi îndemna pe toți să muncească cu avînt; pe de altă parte, comunarzii erau mulțumiți că primesc salariu.

Seara, la adunări, după o zi de muncă în două schimburi, detașamentele de comunarzi-mecanici, montori, formari, strungari, nichelatori, șlefuitori discutau cu oarecare sfială despre lipsuri și deficiențe, iar a doua zi alergau din nou la secțiile lor, adîncindu-se cu bucurie în noianul de obiecte și de termeni noi, cu care încă nu erau obișnuiți: cutii de formare, suporturi, ajustaj, anod, catod, pinion, cubilou...

Chiar în prima zi, cînd Solomon Borisovici a pus pe masa mea un colțar nichelat de pat, cineva l-a întrebat în sovietul comandanților:

- O să cîștigăm de ajuns ca să mergem în Crimeea?
- Cît vă trebuie pentru Crimeea?
- Cinci mii, oftă din fundul bojocilor careva.
- E o nimica toată, pufni Solomon Borisovici. Cinci mii de ruble sînt bani parcă?

Unul dintre băieți întoarse filele calendarului de pe masa mea și-i spuse:

- Scrieți pe fila asta, aici, la 1 iulie: „Am să dau cinci mii de ruble pentru Crimeea“.
- He-he!... Uite că scriu...
- Trebuie să și semnați...

Comunarzii s-au pregătit îndelung pentru plecarea în Crimeea. Era o încununare a anului nostru de muncă, dar ceea ce ne entuziasma și ne încînta cel mai mult era faptul că toată comuna urma să plece în Crimeea. În fiecare zi, la recreații și seara, comunarzii se apropiau de masa mea și-mi răsfoiau calendarul, nu ca să citească, ci ca să admire însemnarea făcută cu creionul roșu...

Solomon Borisovici a strîns cu greu cele cinci mii de ruble... Era prima noastră realizare, care ne-a bucurat ne-spuse...

Acum, facultatea muncitorească a scos rîndurile noastre pe un drum care a început să strălucească pe neașteptate în fața ochilor comunarzilor. Ornamentul de pat, fumul din turnătorie de aramă și maiștrii lui Solomon Borisovici mergeau alături de noi, în flanc, dar rămîneau vădit în urma noastră.

4. Poezie aritmetică

Am intrat cu voie bună în toamna anului 1930. Zilele comunarzilor răsunau de râsete. Ca și înainte, în comună toate suruburile erau strînse, totul era pus la punct, totul strălucea și surîdea. Ca și înainte, comunarzii, disciplinați, curați și îngrijiți se pricepeau să adune cu o grație copilărească perioadele de cîte cinci zile de muncă încordată în luni pline de spațiu, de lumină și de bucurii. Comandanți perseverenți, norocoși și îndemînatici conduceau colectivul nostru spre culmi incontestabile; iar cînd comandanții se lăsau pe tînjală, adunarea generală a comunarzilor, prin cîteva vorbe usturătoare, le insufla o energie nouă, o energie cu totul deosebită.

Ce mai încoace-încolo, comuna se afla într-un palat. Palatul strălucea de parchete, de oglinzi, de camere înalte și în-sorite, iar casa scărilor noastre semăna cu „împărăția viitorului” din „Pasărea albastră”, de pe scena Teatrului de Artă. Diogenii de la Învățămîntul Public ne scoteau ochii cu palatul nostru.

Cu toate acestea eram săraci, săraci lipiți pămîntului, mult mai săraci chiar decît cei de la Învățămîntul Public.

Aici e nevoie de cifre. Pentru a trăi „omenește”, comuna noastră avea nevoie de șase mii de ruble pe lună; pînă în vara anului 1930, colaboratorii G.P.U.-ului au dat o anumită cotă din salariul lor pentru întreținerea comunei. Dar cînd am deschis un cont curent, s-a introdus plata muncii și am început să avem beneficii, comunarzii au mulțumit cekiștilor pentru ajutor și i-au rugat să anuleze subvenția. Solomon Borisovici, deși ne făgăduise marea cu sarea, în toamna anului 1930, după ce și-a îndeplinit cu chiu cu vai obligația în legătură cu cele cinci mii de ruble pentru marșul în Crimeea, s-a declarat bătut. Construcția clădirilor, stocurile de materiale și de unelte ceruseră mulți bani, iar volumul producției era încă mic. Solomon Borisovici făcea niste operații financiare cu adevărat geniale, care ar fi stîrnit chiar și invidia lui Napoleon I. Tocmai în perioada aceea, între comună și Institutul X s-a petrecut ceva asemănător cu bătălia de la Wagram. Marșurile geniale de flanc ale lui Solomon Borisovici i-au permis doar să se mențină pe frontul producției, fără să aducă vreo ușurare comunei. Avansurile imense încasate de el, datorită strategiei lui, au fost investite în producție, transformîndu-se în întregime în capital fix și de rulment. Cele

două sute de mii de ruble care zăboviseră cîndva în contul nostru curent s-au risipit dintr-o dată ca fumul, în urma unei operații complicate. Ascuțișul săbiilor clienților noștri nerăbdători care ne încredințaseră capitalurile ne amenințau gîtlejurile, dar noi încă nu aveam bani disponibili.

După nenumărate cugetări adînci, cu frunțile încrețite, după repetate încercări de a rezolva tot felul de rebusuri, din care nu lipseau ghetetele rupte, lipsa de rufărie, mantalele ferenițite și chiar hrana pe sponci, sovietul comandanților a găsit cu cale să-l ia din scurt pe directorul de producție:

— Solomon Borisovici, trebuie să ne plătiți pentru sala de clasă pe care o ocupați atelierul! Să ne plătiți și merele pe care le-au rupt lucrătorii dumneavoastră în timp ce noi eram în Crimeea! Să ne plătiți și pentru subsolul pe care îl ocupați atelierul de nichelaj!

Solomon Borisovici și-a ținut gura la dispreț buzele și a început să turuie:

— Auzi dumneata, să le plătesc? Voi sînteți stăpîni, pentru ce să plătesc eu? Dați dispoziție să vă predau numerarul din casă și cumpărați-vă ghetete și ciorapi de mătase. Dacă lucrul ar înceta în vreo secție, toți ați striga în adunarea generală: Da' ce păzește Solomon Borisovici? Mai aveți puțintică răbdare și o să avem la bani... uite atît...

Și Solomon Borisovici a ridicat mîna cît a putut mai sus deasupra capului, ceea ce le-a plăcut grozav comunarzilor. Volciok, comandantul detașamentului întîi, a zîmbit privind pe fereastră toamna aurie:

— Am făcut gălăgie în glumă, nu ne trebuie nouă banii casieriei. Dar tare-i rău că nu avem bani nici măcar pentru hîrtie, ca să ne transcriem cîntecele...

Volciok e comandantul fanfarei și privește lucrurile din clopotnița muzicală. Comandantul detașamentului al doisprezecelea, Konisevici, e mai obiectiv:

— Nu-i nici o nenorocire, dar trebuie să strîngem în chingi pe unii comunarzi, ca să nu ne lipsească cele necesare la învățătură. Sînt la noi băieți, cum e ticălosul de Kornienko, pe care nu-l interesează nimic altceva decît haleala.

Sovietul comandanților a înșirat cîțiva inși care aveau înclinații exagerate spre bunurile pămîntești.

— Parcă numai Kornienko e așa! Îl știm noi pe Kornienko, ăsta nu-i comunard, e un corb, întotdeauna a fost corb...

În comună, li se spune corbi unor oameni cu o structură foarte complicată. Corbul este în primul rînd un băiat de la țară, care nu știe nici să vorbească, nici să se miște, brutal

în purtarea cu tovarășii săi, într-un cuvînt, un element primitiv. Dar noțiunea de corb mai implică și o nuanță de lăcomie, invidie, gastronomie. În afară de aceasta, corbul are și o înfățișare anticipată: e cam prea gras, cam adormit...

— Nu-i numai Kornienko, mai sînt și alții, bunăoară Garbuzov! Dacă-i dai trei porții le hăpăiește într-o clipă și întoarce capul să vadă dacă nu i se aduce și a patra.

— Nu, să nu-l puneți pe Garbuzov alături de Kornienko. N-are a face că mănîncă cît șapte, un om nu poate fi învinuit pentru pofta lui de mîncare, mai ales că în producție nu-i mai prejos decît alții...

Lui Garbuzov i se puneau în sarcină și alte păcate. Băiatul acesta în vîrstă de șaisprezece ani avea obiceiul să apuce pe cîte unul de umeri, încercînd să-l culce la pămînt. Fiind stîngaci, greoi și cam mărginit, nu se putea bizui decît pe forță ca să-și doboare adversarul; dar, de obicei, forța lui nu rezista în fața agerimii celorlalți comunarzi, încît Garbuzov se pomenea pe spate, izbind cu picioarele în cele mai nepotrivite locuri: în pereți, mese, scaune, dulapuri. De aceea, el avea întotdeauna spatele plin de praf, hainele în dezordine, de aceea obiectele din jurul lui se sfărîmau sau se spărgeau. La adunările generale, Garbuzov, care era mereu trecut în raport, ieșea la centru și, cu un gest deznădăjduit, încerca să-și bage cămașa în pantaloni și să-și salte pantalonii; avea un trup rigid, țeapăn, ca de cal.

Din această pricină era luat la rost, fără să se facă economie de expresii și de minie:

— Cînd o să ajungă o dată un comunard adevărat? N-are milă de nimic, pe unde trece, totul se face praf! Trebuie să umble prin comună ambalat.

— Nici ambalajul nu ajută la nimic!... Nu înțelege și gata. El nu înțelege de vorbă... Trebuie numaidecît să-ți scoatem măselele ca să pricepi? În urma ta, totul trebuie reparat și pus la punct, iar tu știi că acum n-avem un ban de prisos. Cînd plecăm în delegație, n-avem zece copeici de tramvai.

Garbuzov se întoarce greoi cu fața către orator, zîbind vinovat cu ochii lui căprui, frumoși.

— Ce-mi tot căutați pricină, mormăie el cu un glas cam din topor, de vagabond supărat. Ți-ai și găsit de ce să te legi... Reparați din cauza mea... Și fără mine ar fi trebuit să reparați.

Oratorii îi făceau semne să tacă. Dar în comună era iubit pentru caracterul lui bun și împăciuitoare, pentru că era un

strungar excelent, chiar și pentru fenomenala lui poftă de mâncare. Firește, nu semăna nici pe departe cu Kornienko.

Kornienko e unic în felul lui în comună. Mai sînt și alți copii care fac pe victimele, dar nici unul nu-l ajunge pe Kornienko.

Președintele se adresează comunarzilor:

— Mai are cineva de pus vreo întrebare? Numai el știe, cu un adevărat talent actoricesc, să-și dreagă glasul și cu un aer grav să se întoarcă spre intendent cu dușmănie și să-l întrebe:

— Dar cînd li se vor da alte perechi de bocanci?

Adusese de la cine știe ce case de copii această a treia persoană, „li se vor da“, care stîrnea ironia comunarzilor.

— L-ați auzit pe vagabond — „li se vor da“! Și cîte perechi să ți se dea?

— Și de ce nu? ... Ce credeți voi? Tălpile s-au dus, pielea s-a dus, dar cînd îl întrebi pe Stepan Akimovici, el are un singur răspuns: ai muncit; ai cîștigat parale. Se înțelege că am muncit...

Sala vuieste de rîsete și freamătă de nerăbdare. Fiecare simte nevoia să-l facă cnocaut pe acest corb.

— Și ce mai poștești? Niciodată nu pricepi nimic! Poate vrei să ieșim în stradă să cerșim? Sau să luăm bani din producție? Mai rabdă puțin, doar nu ești cine știe ce boier.

— Da ce, producția e a lui Stepan Akimovici? Ce-i pasă lui de producție?

— Producția e a statului...

— Și comuna e a statului...

În asemenea cazuri, Sopin calcă toate legile democrației și ale adunărilor generale. La început îi arată pumnul lui Kornienko, apoi se duce pînă aproape de centru... Indignarea și disprețul îl fac să se bîlbîie:

— Ia te uită... ia te uită la el... Acuși am să-ți dau una!

Sala rîde în hohote: Sopin e pe jumătate față de Kornienko. Zîmbește și el fisticit:

— De ce rîdeți? Ce-i de făcut cu un asemenea cap de lemn? Doar înțelegeți...

Ilaritatea generală îi acoperă ultimele cuvinte. Kornienko se înroșește pînă în albul ochilor.

Adunarea generală se împrăștie glumind și rîzînd. Sopin e înconjurat de o mulțime de suporteri. Multora le place să-l vadă cum „se încinge“. Plecăm de la adunări cu un sentiment de admirație pentru comunarzi și totodată de mîhnire, pentru că n-aveam putința să-i ajut. Adevărul era că mai tot-

deuna comunarzii plecau de la adunare aproape flămânzi. De-seori aveam așa de puțină hrană, încît pînă și glumeții și zeflemiştii cei mai neobosiți își strîngeau cureaua și se stră-duiau să se pună și mai vîrtos pe muncă.

— Cînd muncești, simți mai puțin foamea.

Puteai să-ți dai seamă dintr-o privire că mesele noastre, de prînz și de seară, sînt cu totul insuficiente pentru un om care muncește, cu atît mai mult că acest om mai și învață, crește și pe deasupra și patinează. Numai aerul curat de pe cîmpiile noastre și forțele acumulate în Crimeea ne mai ți-neau cu chiu cu vai la suprafață. Totuși, mulți dintre comu-narzi deveniseră palizi, începuseră să slăbească și să obo-sească în timpul muncii.

Era o perioadă neplăcută pentru un educator, și încă și mai neplăcută pentru directorul comunei. Săptămîni în șir nu aveam un ban.

Întîrziem cu achitarea salariilor și erau zile cînd în toată comuna nu găseai de la cine să împrumuți o rublă.

Fondurile lui Solomon Borisovici nu se exprimau în ruble, ci în metri cubi, în tone și în semifabricate.

Într-o zi fac rost cu mare greutate de cincizeci de ruble, de care aveam absolută nevoie pentru a achita a doua zi o factură extrem de urgentă. Cînd mă înapoiez din oraș, dau peste o neplăcere. Infiriera noastră provizorie îmi iese îna-nte cu o veste proastă:

— S-a îmbolnăvit Kolomițev... are patruzeci de grade...
— și infiriera speriată îmi arată termometrul.

Dau un telefon și peste o oră vine un doctor tînăr, neho-tărît. În scurt timp se molipsește și el de panică:

— Trebuie internat imediat în spital... Știți, are patru-zece de grade, nu-i de glumă... Dați-mi un băiat să meargă cu mine în oraș, să-i facem rost de un pat la spital și pe urmă să-l transportați cum vă veți pricepe...

— La spital? N-ar fi bine să mai așteptăm puțin? La spital, îngrijirea...

— Nu, nu, eu nu pot să-mi iau răspunderea...

Doctorul plecă în oraș împreună cu Serghei Frolov cu birja cu care venise și, înainte de plecare, achit birjarului șase ruble. Îndreptîndu-se cu mine spre intrarea principală, Vasea Kamardinov îmi spuse, zîmbind cu tristețe:

— Poftim, încep să se îmbolnăvească... Șase ruble sînt bani... De ce nu v-ați tocmit?

La mine în cabinet, ocupat cu fel de fel de lucrări, mă liniștesc. Deodată, Lionka Aleksiuik, care se afla în cabinet,

se ridică în vârful picioarelor și se uită pe fereastra dinspre drum:

— Vine cineva cu mașina!...

Cine poate să vină în comună cu mașina? Numai vreun musafir sau cineva de la conducere. Dar Lionka strigă mirat:

— Ia te uită, a venit Seriojka... a venit cu un taxi...

Mă uit pe fereastră și, într-adevăr, îl văd pe Serghei Frolov dînd dispoziții șoferului. Numaidecît am ghicit că Frolov a luat un taxi și, sfătuit probabil de doctor, el i-a dat sfatul ăsta năstrușnic.

Seriojka intră în cabinet rumen și încîntat...

— S-a găsit loc la spital, am venit cu un taxi, doctorul spune că nu-i scump și că-i comod pentru bolnav... M-am gîndit că Alioșka nu s-ar simți bine în brețul nostru.

— Ei, ce să-i faci? Du-te la infirmieră... Hm, taxi... Dacă o să ne îmbolnăvim toți așa, în curînd n-o să mai avem ce minca...

Seriojka spune grav:

— Am înțeles.

Și dispare.

Peste trei minute, infirmiera noastră cea bălană și pistru-iată apare în ușă, zîmbind fericită:

— Știți? Bolnavul s-a făcut bine...

— Cum s-a făcut bine? Dar temperatura?

— Acum are temperatura aproape normală...

— Ei, lua-te-ar naibai...

Speriată, infirmiera se așază pe un scaun și rămîne cu gura căscată, jignită. De ciudă, îmi deschei gulerul cămășii.

— Oricum ar fi, să-l duci la spital.

Infirmiera cascadează ochii mari, nedumerită, și se uită la mine ca la un șarpe boa, neputînd să-și ia privirea de la fața mea.

— Dar e sănătos...

Mărturisesc că, pierzînd orice respect pentru femeie, am strigat la ea, hîrșîind scaunul pe parchet:

— Nu mă interesează! Sănătos, nesănătos, să-l duci la spital! Dracu' să vă mai înțeleagă: ba are febră, ba n-are febră... Ce, credeți că eu sînt Comisariatul Poporului pentru Finanțe? Pentru plăcerea voastră, să plătesc eu taxiul?

Infirmiera nu mai e pe scaun, nici în cadrul ușii: a dispărut.

Ies pe scară. Taximetrul așteaptă și copiii urmăresc, încîntați, cum țacăne aparatul de taxat, marcînd cîte cinci copeici pentru așteptare.

— Du-te și le spune să nu mai întîrzie atîta.

Apare Alioška Kolomițev, vesel și îngrijit. E vesel, pentru că i se întâmplă ceva atât de plăcut: să meargă cu taxiul... Infirmiera se vîră în mașină, Alioška intră în urma ei și ne zîmbește la geam.

Scot banii din buzunar:

— Cîte parale?

Și am plătit douăsprezece ruble. Alioška s-a întors din oraș pe jos.

5. Victoria de la Wagram și alte chestiuni

Producția lui Solomon Borisovici nu este un fond în sens figurat, ci în sens propriu. Minunata noastră casă-palat privește spre o cîmpie, o cîmpie curată și întinsă. Dincolo de cîmpie — Harkovul. Astfel, publicul din Harkov ne privește drept în față și e limpede că vede pe primul plan fațada noastră împreună cu toți comunarzii. În imaginația acestui public, fondul trebuie să se afle pe planul al doilea. Așa și este. Planul al doilea este producția lui Solomon Borisovici, pe fondul căruia e zugrăvit totul. Există și un al treilea plan. Dar, întrucît acesta e o pădure tînără, obișnuită, deci un fenomen natural, nu ne preocupă cituși de puțin.

Casa noastră are două caturi, este cenușie, cochetă și cu adevărat modernă. Tencuiala de terasit scînteiază la soare. Acoperișul e din țigle roșii, iar deasupra frontonului se află o firmă mare, o plasă, pe care stă scris cu litere de aur:

„Colonia de muncă pentru copii „F. E. Dzerjinski.“

În fața casei sînt multe straturi de flori și cîmpia despre care am pomenit. În stînga e o grădină de pomi roditori cu alei presărate cu nisip, iar în mijlocul grădinii, o mică estradă de lemn pentru fanfară. Mai în fund și mai spre stînga e terenul pentru tabără, iar în depărtare un peisaj banal: o cîmpie și o pădure care ne învăluie flancul drept, despărțindu-ne de șoseaua Belgorod--Harkov.

Scumpe cititor, dă-mi mîna ca să pătrundem în spațiul dintre palatul nostru și casa de cărămidă a lui Solomon Borisovici. Să trecem prin acest spațiu și să ne oprim. Rămîi uimit, fascinat, copleșit. Aceasta, deoarece ai văzut fabrica lui Solomon Borisovici în toată splendoara ei.

În primul rînd, tabloul este extrem de complicat. Comuna Brîjenko, venită la noi de la Kobeliak, ajungînd în locul acesta, s-a oprit, a examinat îndelung cu ochii ei cenușii și uimiți tabloul și, în cele din urmă, negăsind nici un cuvînt rusesc sau ucrainean ca să-și exprime sentimentele, a rostit un cuvînt într-o limbă necunoscută, care părea să însemne:

— Ei, drăciel

Fabrica lui Solomon Borisovici n-avea nici măcar o singură trăsătură de penel din cărămidă. Totul era pictat în culori de lemn. De altfel, nu erau nici alte culori, de acuarelă sau de ulei: Solomon Borisovici era de părere că-i păcat să cheltuiești bani cu vopsitul, pentru că vopsele sînt.

— Farafasticuri.

Cîndva culorile lemnului au fost proaspete, radiind zîmbetele aurii ale scîndurilor de pin, de curînd geluite, încă umede și mirosind a rășină. Pe urmă s-au supus legilor vremii și fabrica lui Solomon Borisovici a căpătat tonuri care nu există în natură, care n-au nici o legătură cu spectrul solar, nici cenușii, nici negre-cenușii, nici gălbui-cenușii.

Numai secția de montaj despre care s-a mai vorbit aici de cîteva ori construită în ultimul timp, numai ea era mai arătoasă și mai zîmbitoare: se afla în perioada tinereții, de altfel vestejită de timpuriu.

Secția de montaj este încă una din eroinele povestirii noastre. Chiar și acum, cînd sfîrșim asaltul nostru măreț, se mai află tot la locul ei și n-o uităm nici noaptea. Avem de gînd s-o dărimăm numai în capitolul al douăzeci și cincilea, dacă nu-i va fi dat cumva să ardă înainte de vreme.

În capitolul precedent am pomenit despre Wagramul lui Solomon Borisovici. Nu mai țin minte dacă după Wagram, Napoleon I a pretins învinșilor o contribuție de război. Solomon Borisovici a cerut contribuție și nici n-ar fi putut să nu ceară, pentru că, fără contribuție, Wagramul n-ar mai fi avut nici un sens pentru el. Napoleon ar fi putut să se mulțumească cu gloria, dar pentru Solomon Borisovici gloria înseamnă tot:

— Farafasticuri!

Contribuția de război dobîndită după Wagram este secția de montaj.

Ca și Napoleon, Solomon Borisovici se afla în mijlocul unei cîmpii, curtea noastră goală, unde nu se construise încă nimic, cu alte cuvinte, unde nu era capital fix. Conducerea noastră nu avea fonduri, nici fixe, nici de rulment. Singura

ieșire pentru Solomon Borisovici era să ducă o politică agresivă. Ca primă victimă a ales Institutul X.

Cititorul care nu suportă spectacolele sîngeroase se va mira cum de s-a putut trăi cu un astfel de om, cum de s-a putut admite repetarea grozăviilor napoleoniene?

N-am avut încotro: istoria alunecă pe șinele ei și nici o forță n-a putut împiedica înfrîngerea Institutului X. În afară de aceasta, ca și la Napoleon, chestiunea a început cu trucuri diplomatice și nimeni n-ar fi putut prezice că se va ajunge la un deznodămînt sîngeros. Singura deosebire este că Napoleon I-a avut pe Talleyrand, pe cînd Solomon Borisovici n-avea pe nimeni. O mică parte din vină avem și noi, firește: Solomon Borisovici, care arborase fracul diplomatic, nu dădea, ce-i drept, motive de îngrijorare, dar am scăpat din vedere în mod nepermis că orice poveste sîngeroasă începe neapărat de la frac.

Aceste evenimente s-au produs cu mult înainte de marșul nostru în Crimeea. Neavînd nici bani, nici capital, Solomon Borisovici a dat din întâmplare peste Institutul X, care avea bani, dar n-avea mobilier pentru amfiteatru. În prima lui notă, Solomon Borisovici propunea Institutului X să-i confecționeze mobilierul necesar. Motivul care l-a îndemnat să aleagă drept victimă tocmai acest institut a fost faptul că Institutul X încă n-avea clădiri, și deci n-avea unde să-și depoziteze mobilierul. De aceea, institutul căuta o întreprindere care să aibă magazii. Această întreprindere mare a fost Solomon Borisovici, care nu numai că n-avea magazii, dar nici măcar n-avea ateliere. În a doua notă nu era scris nimic, pentru că ea a fost rostită de glasul răgușit al lui Solomon Borisovici, iar conținutul ei era nevinovat, ca un activist al organizației „Educația socialistă” cu o vechime de zece ani:

— Dați-ne un avans de o sută cincizeci de mii, iar noi vom construi magazii și vom depozita acolo mobilierul dumneavoastră.

Institutul X a înghițit nada, a cerut numai să se prevadă în contract: „Institutul X acordă comunei, în contul mobilierului, suma de una sută cincizeci de mii de ruble pentru a construi magazii.” Cu acești bani, Solomon Borisovici a cumpărat materiale: lemn de stejar, unelte, mașini-unelte și, în sfîrșit, a ridicat secția de montaje.

Să anticipăm puțin asupra evenimentelor: în anul 1931, după ce mobilierul pentru Institutul X a fost executat de comunarzi, Solomon Borisovici a trimis a treia notă, de data

aceasta scrisă pe hîrtie, care excludea cu desăvîrşire orice echivoc:

„Binevoiți a recepționa imediat mobilierul dumneavoastră, pentru că nu avem unde să-l depozităm, iar comuna nu-și asumă răspunderea pentru eventualele stricăciuni pe care mobilierul le-ar suferi. Dacă nu va fi ridicat grabnic, îl vom vinde altei organizații.“

Inamicul a ripostat cu artileria:

„...Potrivit contractului, vi s-a remis o sumă pentru construirea de magazine. Prin urmare, sînteți obligați să depozitați mobilierul în magazinele dumneavoastră...“

Dar ce poate să facă artileria? Parcă austriecii n-au avut artilerie la Wagram?

Făcînd manevră de învăluire, Solomon Borisovici căzu inamicului în spate:

— Auzi dumneata, contracte, discuții... Zice că-i institut de construcții și nu înțelege ce este și ce nu este scris... În contract scrie că dumneavoastră ne dați bani pentru construirea de magazine, dar parcă este scris undeva că comuna își ia obligația să construiască magazine? Ce credeți dumneavoastră că este comuna? Un teren pentru construit magazinele Institutului X? Vă înșelați! Comuna este o instituție de educație model. Cum, să construiesc magazine, ca să ardă și să răspund eu pentru ele?...

Mobilierul a fost vîndut „altor organizații“. A doua partidă de mobilier, identic, de asemenea a fost vîndută „altor organizații“, a treia partidă la fel. Solomon Borisovici a înzestrat cu mobilier toate instituțiile de învățămînt tehnic superior din Harkov, plus Uzina de tractoare, Comisariatul Poporului pentru Ocrotirea Sănătății, Institutul de raționalizare...

Institutul X s-a retras în debandadă, părăsindu-și artileria. Solomon Borisovici a intrat în capitalul de rulment, încununat de laurii învingătorului, iar mareșalii lui au urmărit inamicul demoralizat: mareșalul Leites, agentul lui pentru aprovizionare și însărcinări speciale, e prezentat Institutului X o factură:

„Pentru depozitarea mobilierului timp de un an, aveți de plătit suma de... ruble.“

Institutul X și-a primit mobilierul abia la sfîrșitul anului 1931 și a plătit suma convenită pentru depozitarea lui. La încheierea tratatului de pace, diplomații Institutului X au întrebat:

— Cum cereți dumneavoastră bani pentru depozitarea mobilierului, dacă nici măcar n-ați avut magazine unde să-l depozitați?

De data aceasta li s-a răspuns diplomaților fără nici un fel de diplomatie:

— Treaba dumneavoastră este să vă primiți mobilierul și să plătiți pentru depozitarea lui, iar magazinele sînt treaba noastră. Poate l-am depozitat în buzunarul meu!?

Astfel s-a încheiat acest război victorios, care i-a adus lui Solomon Borisovici glorie și bogăție și, ceea ce-i mai principal, i-a îngăduit să construiască secția de montaj... Ea a fost ridicată în timpul marșului nostru în Crimeea, care a durat exact o lună.

Secția de montaj are o lungime de peste șaiszeci de metri și o lățime de cel puțin douăzeci. Pereții dubli sînt făcuți din lătunoaie, iar spațiul dintre ei e umplut cu talaș. Ușile din contraplacaj sînt întărite cu deșeuri de la atelierul pentru prelucrarea lemnului. Acoperișul este învelit cu carton gudronat, iar dușumelele sînt făcute din tot felul de deșeuri, bine date la rindea. Dar nu acesta este principalul lor farmec. Aceste dușumele au marele merit că nu li se poate reproșa că n-au contact cu solul. Și pentru că în comună solul coboară destul de repede spre rîpă, dușumelele secției de montaj coboară și ele în aceeași direcție.

Solomon Borisovici nu admitea nici un fel de subtilități arhitectonice și era de părere că în producție estetica este un lucru cu totul de prisos. De aceea, între cele două extremități ale secției de montaj este o diferență de altitudine de cîțiva metri. De altfel, cititorul să nu creadă cumva că această înclinație a secției de montaj pune în primejdie viața comunarzilor. Singurul pericol era ca nu cumva o piesă căzută de pe tejghea să se rostogolească la vale, spre rîpă, silindu-te să alergi după ea. Dar Solomon Borisovici ne demonstra că această presupunere nu era cîtuși de puțin dialectică. Doar secția de montaj era destinată muncii, nu plimbărilor deșarte. De aceea, în secția de montaj se vor găsi întotdeauna materiale, piese de mobile, mobile gata și, în sfîrșit, tejghele și comunarzi, deci multe lucruri de care o piesă căzută se va împiedica. Și a avut toată dreptatea. O piesă căzută nu numai că nu se rostogolea și nu se rostogolește nicăieri, dar îi este destul de greu să alunece prin secție. Dar ce să mai vorbim de piese? Chiar omului îi este aproape imposibil să treacă de la un capăt la celălalt al secției din cauza grămezilor de obiecte care stau în drum.

Comunarzii și oamenii muncii din producție care ne vizitau rideau pe seama lui Solomon Borisovici în legătură cu diferențele de nivel din secția de montaj. Uneori, Solomon Borisovici se supăra:

— Trebuie sau nu trebuie să facem mobilier — mese pentru amfiteatre, mese de desen? ... — zicea el. — Poate ați fi poftit să construim aici un biliard, ca să nu se rostogolească nimic nicăieri? Ce vorbă-i asta? Facem treabă serioasă sau ne jucăm? Aveți nevoie de ateliere de piatră și de zid? Foarte bine! Dar aveți bani ca să le construiți? Poate că aveți cărămidă sau fier sau poate că aveți ordine de repartizare pentru materiale? Atunci de ce nu le scoateți din buzunar? A, aveți numai limbă? Să montăm mobilierul pe limba dumneavoastră? Grozav se mai pricep toți deșteptii ăștia să împiedice oamenii să-și vadă de treabă! ...

Secția nu avea sobe. Întrucât comunarzii au fost plecați în concediu în iulie, secția de montaj a fost și ea construită în iulie. Comunarzii s-au înapoiat din concediu în august. Cui să-i treacă prin cap să facă focul în august? În secția de montaje se poate lucra fără foc pînă în noiembrie. S-ar putea ca unui om fără experiență să i se pară că ar fi fost bine să se instaleze sobele din iulie. În realitate însă, aceasta înseamnă că ții imobilizat un capital de o mie cinci sute de ruble timp de patru-cinci luni, pentru că în sobe nu se va face foc și ele nu vor aduce nici un folos, deși capitalul a fost investit. Solomon Borisovici n-a pus deci sobe pînă ce comunarzii n-au început să protesteze în adunările generale, zicînd că la o asemenea temperatură nu se poate lucra. Solomon Borisovici a încercat să obiecteze:

— Se înțelege că ți-e frig, dacă stai și te uiți la termometru în loc să muncești! Unui om care muncește, nu-i este frig niciodată ...

Atunci, împotriva voinței lui Solomon Borisovici, am hotărît să instalăm cîteva sobe, să le îngrădim cu grilaje speciale și să punem lîngă ele plantoane, zi și noapte. Solomon Borisovici își smulgea părul din cap, dar după ce sobele au fost instalate, a fost mulțumit. Sobe erau late și trainice, și Solomon Borisovici a utilizat aceste calități: rezema de sobe, scînduri, scîndurile, leături și alte materiale și le usca, în loc să facă foc la uscătorie, care era costisitoare.

Secția de montaj nu reprezenta însă decît partea principală a tabloului. În afară de ea, pe toată întinderea din fața spectatorului se aflau încă multe alte construcții. Majoritatea

lor erau lipite de vreunul dintre pereții secției de montaj. Mai întâi i s-a adăugat o construcție; acesteia i s-a adăugat alta, acesteia din urmă încă una și așa mai departe. Solomon Borisovici proceda așa ca să nu cheltuiască bani degeaba cu cel de-al patrulea perete, realizând astfel o economie de douăzeci și cinci la sută. După legile ușor de înțeles ale construcțiilor, fiecare nouă clădire era ceva mai scundă decât clădirea-mamă. Din această pricină, toate clădirile erau dispuse ca boabele într-un ciorchine de strugure, din ce în ce mai mici. Erau și construcții ridicate separat de secția de montaj, dar și ele aveau copii, nepoți și chiar strănepoți.

La drept vorbind nu-mi mai aduc aminte care era destinația unora dintre ele. Erau acolo secția de mașini, o magazie pentru semifabricate, una pentru mobilierul gata fabricat, una pentru deșeurile care mai puteau fi folosite, alta pentru cele care nu mai puteau fi folosite, un grajd, o magazie, încă o magazioară... Era chiar și o fierărie. Astăzi, multe dintre aceste clădiri au fost distruse, parte de vânturi și de furtuni, parte din cauza slăbiciunii lor înăscute, pentru că fiecare cui în plus i se părea lui Solomon Borisovici un capital mort.

Nu avem intenția să exagerăm meritele lui Solomon Borisovici. O parte din clădiri au fost ridicate din inițiativa meșterilor pe care îi adusesese de la Kiev. Aceștia locuiau în niște căsuțe vechi rămase încă de la moșier, dar nu aveau dependențe pentru lemne și pentru celelalte nevoi ale gospodăriei lor. După exemplul conducătorului lor evitau și ei cheltuielile cu cel de-al patrulea perete și se lipeau ba de o latură, ba de alta a combinatului lui Solomon Borisovici, înfrumusețându-l și dându-i un aspect și mai pitoresc.

N-am avut prilejul să aruncăm o privire în aceste clădiri. Mi se pare că ultima din ele era un coteț de câini.

Toată suprafața curții dintre diferitele clădiri era totdeauna ocupată... Era ocupată de o masă alcătuită din foarte numeroase elemente: scînduri vechi și noi, talaș, rumeguș, deșeuri, cernoziom și lut, rogojini, cîrpe, lăzi, paie..., apoi cutii de conserve goale și alte obiecte care nu aveau o legătură directă cu producția. Cam același amestec se găsea și în încăperi. Inventarul acestei mase nu-i este cunoscut nici autorului, nici lui Solomon Borisovici, care în sovietul comandanților își arăta indignarea:

— Vai, ce oameni!... Știți dumneavoastră ce oameni?

Am înfățișat aproximativ tabloul care urmează în ordine cronologică după înapoierea comunarzilor din Crimeea și des-

chiderea facultății muncitorești. Evenimentele au început să se desfășoare tocmai în perioada aceea.

Impulsurile care au precipitat evenimentele au fost dintre cele mai variate. Primele mișcări seismice au fost produse de inspectorul de pompieri, dar ele n-au avut un efect vizibil, afară doar de faptul că fierăria a fost scoasă din frontul industrial general și mutată pe terenul din fața casei de cărămidă, deci pe linia noastră de fațadă. În același timp, Solomon Borisovici a început să adauge niște clădiri de lemn și în fața casei roșii, după același principiu, economisind cel de al patrulea perete. În scurt timp și de fierărie s-a lipit o magherniță. Comunarzii au remarcat acest lucru ca pe un semn foarte simptomatic.

6. În abisul pedagogiei

Producția variată a lui Solomon Borisovici ne-a sustras de la problemele de pedagogie. Iar un colectiv de copii este în primul rînd un colectiv care se educă. Prin urmare sîntem obligați să povestim cum este organizat la noi procesul pedagogic și ce loc ocupă în el elementele sociale și „biologice”. În toamna anului 1930, colectivul nostru suferea influențe foarte complexe, care au determinat atît comportarea lui în ansamblu, cît și comportarea fiecărui comunard în parte.

Trăiam în armonie, eram sănătoși și disciplinați..., totuși aveam și unele deficiențe, și printre noi erau și caractere urîte și mici sălbatici, care își închipuiau că sînt singuri și că sînt dușmanii civilizației noastre.

Unii dintre ei se ridicau împotriva cercurilor de fier ale colectivului, dar acesta era încredințat că peste șase luni vor înceta de a se mai împotrivi și că, la prima ocazie, vor veni ei înșiși să întindă o mînă puternică de ajutor acestor cercuri.

Aveam și elemente „biologice”. Activiștii noștri ortodocși de la „Educația socialistă” se deprinseseră să confunde elementele „biologice” cu vrăjitoarele și cu rusalcele și demonstrau că asemenea drăcovenii pur și simplu nu există.

Totuși există elemente „biologice”: noi, de pildă, presupunem în mod serios că Bolotov nu prea stă bine cu „biologia”.

Bolotov este cel dintîi comunard. În 1927, cînd clădirea noastră încă nu era terminată, el se afla în sovhozul învecinat și aștepta inaugurarea comunei, fiind adus dintr-o stațiune

climaterică de președintele comitetului de conducere al instituției noastre, căruia acest vagabond îi plăcuse prin ținuta sa. Pe atunci, Bolotov avea doisprezece ani, iar acum are șaisprezece. Mulți comunarzi au venit de atunci în comună și mulți au plecat. Fiecare din ei a adus cu el nu numai păduchi și zdrențe, ci și deprinderi și reflexe destul de urite. Unii copii aveau apucături huliganice, se pricepeau să „ciordească” lucrurile lăsate în drum și să-și etaleze logica anarhică după obișnuita formulă:

— Și dacă nu-ți place, ce ai să-mi faci?

Totuși, nu s-a întâmplat aproape niciodată ca, peste trei-patru luni, un puștan să nu recunoască autoritatea puternică a colectivului și să nu i se supună deschis pentru totdeauna. Deprinderile rămâneau, dar nu mai aveau rădăcini și el era primul care începea să lupte împotriva lor.

Numai Bolotov a rămas, așa cum a venit, în colectiv; mereu provoacă nemulțumuri, constituind o permanentă problemă în comună.

Bolotov n-a furat niciodată și nici/nu este în stare să fure; așa ceva nu-i vine în minte, dar e un băiat capabil de multe murdării, perseverent, răbdător și inventiv. O duce bine în comună, își dă seama de aceasta și nu va pleca niciodată, dacă nu va fi dat afară, dar întotdeauna e ostil comunei, mereu îi stă împotrivă. Nu-l pasionează nici asalturile, nici marșurile, nici distracțiile, nu iubește pe nimeni, n-are prieteni, se dă la toți cu zîmbete ironice și zeflemeli și, dacă se poate, în vreun colț întunecos, cu pumnii. Grozav îi place să piște, să îmbrîncească, să strice mîncarea, să scrie bilete scabroase vreunei fete, să scornească și să răspîndească birfeli dintre cele mai mirșave. În patru ani a fost singurul care s-a apucat să scrie pe pereți la closet, o singură dată, dar a fost prins imediat asupra faptului. E posac, deși zîmbește, inteligent și bine dezvoltat; citește mult și discută mult cu învățătorii, dar nimic nu-l interesează cu adevărat; de toate se apropie cu un gînd mirșav, meschin și ușuratic.

S-a obișnuit, de mult, să cîștige oamenii prin fățărnicie, făcînd caz de așa-zisul lui devotament; chiar și acum, cînd toți îl cunosc și nu-l mai crede nimeni, tot caută să se bage pe sub pielea celor mari.

Colectivul celor de la „Dzerjinski”, care în patru ani a devenit un arc de oțel, a lovit cu perseverență în acest caracter rău, dar... fără rezultat. Alioșa Zemleanski, un băiat minunat, curajos, drept, cinstit, în care pîlpîie neîncetat, simplu și sincer, o noblețe omenească dintre cele mai curate,

care știe să citească în sufletul fiecărui puștan, a spus o dată în sovietul comandanților:

— Dați-mi-l mie pe Bolotov. Am să mă ocup eu de el.

Am avut detașamente întregi dezagregate, învrăjbite și nedisciplinate, pe care le-am dat pe mîna lui Alioșa ca să le prelucreze și care, în ciuda acestui fapt, l-au primit cu entuziasm, pentru ca, o lună mai tîrziu, aceste detașamente să ajungă fruntașe, mîndrindu-se cu comandantul lor! Am avut atîția puștani care s-au abătut mai mult sau mai puțin de pe drumul comunarșilor și din care treptat, pe nesimțite, Alioșa a făcut minuni! Dar din Bolotov n-a ieșit nimic¹.

Personalitatea e liberă, într-o anumită măsură, în manifestarea particularităților ei biologice, dar într-o anumită măsură nu e liberă. Cînd poftele biologice merg împotriva liniei colectivului, începe lupta. Fie că-i rău, fie că-i bine, aceasta trebuie să se facă chiar și inconștient: colectivul respinge orice purtare lipsită de valoare socială.

De aceea, pe noi nu ne interesează cîtuși de puțin pre-dispozițiile biologice ale lui Bolotov, nu vom ține seama de ele și nu ne vom pune pe aceeași treaptă cu el. Colectivul îl dă la o parte ori de cîte ori apare ca „sabotor”. Nu vom schimba nimic în structura lui biologică, dar o vom deprinde să întîmpine rezistență în anumite puncte. Dacă această deprindere nu va ajunge la o expresie suficient de viguroasă, Bolotov va pieri cînd va ajunge la anii maturității, n-ai ce să-i faci. Dar singura noastră cale sînt exercițiile de purtare, iar colectivul nostru este o sală pentru o astfel de gimnastică. Elementele biologice, chiar și cele neplăcute, fac exerciții toată ziua și Bolotov împreună cu toți ceilalți.

Totodată, nu sîntem dispuși să atribuim așa-zisei conștiințe o însemnătate predominantă. Sfortarea cea mai perseverentă de a obișnui pe om, chiar și superficial, cu gînduri și cunoștințe lăudabile, este o îndeletnicire deșartă: în cazul cel mai bun va ieși din el un ipocrit sau un „gramofon”.

După adîncă noastră convingere, educația verbală larg aplicată la noi, adică nesfîrșitele perorații cu privire la diferitele deprinderi bune, neînsoțite de o gimnastică a comportării, constituie sabotajul cel mai criminal. O conștiință care nu este construită pe experiență, pe fapte, este în primul rînd anemică, iar în al doilea rînd izolată, și nu-i capa-

¹ Textul original al nuvelei „E.D.-1” nu s-a păstrat în întregime. Vezi comentariile și anexele.

bilă să se adapteze la realitate, ceea ce este cel mai periculos lucru pentru societatea noastră.

De aceea, nu ne vom ocupa de conștiința lui Bolotov, pînă cînd nu-i vom organiza experiența.

După cum conștiința necesității curățeniei nu aduce foloase, dacă nu se creează obișnuința curățeniei și priceperea de a o întreține, tot astfel nici conștiința disciplinei nu este posibilă, dacă disciplina însăși nu există.

Lunga argumentație de mai sus a avut drept scop să pregătească pe cititor ca să poată înțelege viața colectivului nostru în cursul anului 1931.

Situația în care ajungea uneori colectivul nostru ducea la condiții neprielnice și chiar grele. Atunci, elementele biologice deveneau mai puternice, iar forța colectivului își pierdea capacitatea, îndeobște recunoscută, de a opri mișcările dăunătoare chiar de la început.

O astfel de perioadă grea a fost pentru noi toamna anului treizeci. Era nevoie de o atenție încordată pentru a-ți da seama că la noi nu este totul în regulă. Ne-am întors din Crimeea voioși, înzdrăveniți și odihniți. În aparență, în colectiv, totul era în regulă, ne sculam ca de obicei la ora șase, făceam curățenie în comună, mîncam și ne împrăștiam la locurile de muncă, fie în școală, fie în secții. La ora cinci seara încheiam ziua de lucru și ne apucam de altă muncă politică sau de club, de citit ș.a.m.d. Nu prea erau întîmplări deosebite, zguduirii, cazurile asemănătoare cu al lui Bolotov se mistuiau, ca să zic așa, în cadrul programului și nu mirau pe nimeni.

Dar pe vremea aceea, deja se simțeau clar unele deficiențe în aparatul nostru circulator. Facultatea muncitorească, atît de nouă și atît de pasionantă, nu devenise încă ceva obișnuit. Mulți comunarzi nu se adaptaseră încă la situația de student. Producția lui Solomon Borisovici, bazată pe muncă standard și bogată în materiale de tot felul, se părea să-i pasioneze și ea pe comunarzi, constituind o descărcare de energie deosebit de eficace; dar mulți comunarzi o socoteau un teren pentru goana după cîștig. Comunarzii semnalau apariția așa-numiților rechini, care se duceau la atelier chiar și cu o jumătate de oră înainte de semnalul pentru începerea lucrului și se apucau să arunce de pe tejghea piesă după piesă, monoton, cu o mecanică îndîrjire, fără să se intereseze cîtusi de puțin ce fel de piese erau acelea, de ce calitate și ce făcea tovarășul lor de alături.

Viața comunei se desfășura asemenea unui mecanism bine pus la punct, fără zgomote anormale și defecțiuni, dar undeva în aer se simțeau semnele unei neobișnuite slăbiciuni. Comunarzii mă întâmpinau cu încredere și prietenie dimineața și mă salutau seara, dar și în cursul zilei, și după lucru eram curios să aflu ce face Petka Romanov sau Grișka Sokolov și cum se simte Fomicev. Constatam bunăoară că Petka și Grișka erau cocoțați pe acoperiș, unde montau o antenă. Asemenea antene sub formă de bastoane, bastonașe și chiar vergele erau pe acoperiș cită frunză și iarbă. În pragul iernii, intendentul le-a numărat — erau șaptezeci. Ele dădeau acoperișului nostru aspectul original al unei grădini bizare de zarzavat. În fiecare dormitor erau cîteva aparate de radio, mulți aveau aparate scumpe cu cîte două și trei lămpi.

Petka Romanov avea acum doisprezece ani, crescuse, se făcuse mai îndrăzneț și dădea la iveală trăsături de viitor muncitor hotărît, dar uneori era eroul unor întâmplări care îl aduceau, ca și înainte, la centru, în cadrul adunării generale. Motivul era de cele mai multe ori intervenția în viața personală a vreunui comunard, intervenție manifestată cu ajutorul pumnilor sau al piedicii. Petka era bătaș din fire, numai vîrsta lui mică ne salva de adevărate drame.

Fomicev era student în anul doi al facultății muncitorești, progresase mult și, pe nesimțite, începuse să joace un rol de conducător în colectiv. Îi mai rămăsese obiceiul de a dormi pînă la „peste un sfert de oră vine inspecția“. În afară de asta, o scrîntise cu fanfara. Comunarzii ziceau despre el:

— A fost de două ori în fanfară și n-a plecat decît în urma rugăminților stăruitoare ale lui Levșakov! (capelmaistrul nostru).

Deci, totul era în regulă și cu Fomicev. În fanfară îl înlocuise Streliași, care stîrnise entuziasmul lui Levșakov prin aptitudinile sale excepționale pentru bariton.

Atunci, ce nu era în regulă?

Se părea că totul era în regulă. Toți munceau, toți se pricepeau să se odihnească și fiecare se distra cu cîte ceva, aproape toți aveau bilete la „Autodora“ și toți visau cîștiguri fabuloase, cel puțin o motocicletă.

Și în cercul naturaliştilor pulsa viața. Pe vremea aceea înclina spre piscicultură; Gulaev dădea tonul în cerc. Băiatul acesta aproape că nu mai părăsea localul cercului. Sopin explica aceasta în felul următor:

— Nu vrea să se despartă de ciclosonul african! Se teme c-o să i-l mănince cineva...

În sfârșit am înțeles ce nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea tendința vădită spre distracții individuale, spre izolare și spre meditații singuratic. Fiecare făcea toate acestea cu plăcere, bine dispus, fredonînd ceva. N-aveau mutre morocănoase, nici nu arătau dușmănie față de tovarăși, totuși era o predominare a vieții individuale. Amatorii clandestini de radio se instalau fiecare într-un ungher și se delectau ascultînd fel de fel de bîziituri. Gulaev admira ceasuri în șir ciclosonul african; la cercul de arte plastice fiecare lucra la modelul său, fără nici o legătură cu modelele celorlalți. În bibliotecă, comunarii se adînceau în lectură și citeau pînă cădeau de somn, transformîndu-se în accesorii de exerciții fizice pentru fete. Mișa Borisov, un băiat serios cu un chip de filozof medieval, însărcinat de sovietul comandanților să aibă grijă de schiuri și patine, își făcuse un colț al lui pe palierul de sus al scării de serviciu și de trei ori la rînd și-a construit o sobă, dărîmată de fiecare dată în urma dispoziției sovietului comandanților.

La ora cinci, după ce-și luau ceaiul, dispăreau toți, se duceau la treburile lor, printre altele și la pregătirea lecțiilor. La adunarea generală veneau oarecum în silă, se vedea cît de colo că în timpul adunării le era gîndul tot la ciclosoni, la motociclete și aparate de radio cu cinci lămpi.

La 1 octombrie a avut loc alegerea sovietului comandanților. Rezultatele ni s-au părut simptomatice. Vechea echipă, formată din comunari energici, voioși și cu limba ascuțită, care realizaseră marșul în Crimeea și contribuiseră la înființarea facultății muncitorești, a fost înlocuită aproape în întregime. În locul ei a venit un grup nou, compus mai ales din așa-numiții intelectuali, oameni devotați cărții și cercului literar și dramatic. Vechii comandanți au cedat cu voie bună posturile de comandă reprezentanților principiului democratic. Au fost cooptați în sovietul comandanților: Șura Agheev, singurul comunard cu ochelari ca ai actorului Harold Lloyd, cu care semăna într-adevăr președintele cercului literar și poet; Vanea Grigoriev, prim-amorez, în realitate însă fără veleități de Don Juan, un băiat care la vîrsta de 16 ani dobîndise o oarecare înțelepciune a vieții, cam molatic, dar întotdeauna prietenos și politicos; Streleanii, care cînta la bariton și nu recunoștea alte valori în afara acestui instrument.

Șmigalev, fotbalist pățimaș și ghinionist, care dovedise prin întreaga sa viață ce îngrozitoare pacoste este sportul, deoarece mereu îl vedeai bandajat, când la cap, când la o mână, când la un picior; Borisov Mișa, despre care s-a vorbit cu ocazia sobelor...

Kaplunovski, singurul comunard care pe vremea aceea întrebuința briciul, viitor inginer, conștiincios și punctual, devotat științei și cărții; Vehova Jenea, fata cu glasul cel mai puternic din comună, pe care îl întrebuința exclusiv în lupta împotriva influenței predominante a băieților; Mișa Dolinnii, cel mai voinic, cel mai blînd și cel mai înțelegător dintre comunarzi, tip de uriaș din timp de pace.

În fruntea acestui grup, ca secretar al sovietului comandanților a fost ales Doroșenko, a cărui alegere era clar pentru toată lumea că trebuia să fie o cheazășie de liniște. Vasea Doroșenko era un formar priceput, dar nu lui îi era sortit să formeze comuna „Dzerjinski”.

Orice fenomen, Vasea îl întâmpina cu un oftat de mirare, puțin întîrziat: cum naiba de s-a întîmplat așa?! Deficiențele în materie de disciplină îi pricinuiau o suferință și o mirare pasivă:

— Ia te uită! ... Cine ar fi putut crede una ca asta? ...

Componenta democratică a sovietului comandanților le-a îngăduit în schimb puștanilor să-și restaureze puterea în detașamentele lor. Nimănui nu-i trecuse prin cap să respecte o convenție veche, potrivit căreia comandanții puștanilor erau comunarzi mai mari. Pe neașteptate, la detașamentele al unsprezecelea și al doisprezecelea au ajuns în posturile de comandanți Filka și Vaska Borodkov, partizani ai autonomiei puștanilor. Erau niște băieți cu o voință puternică, conștiinți de puterea voinței lor, care consfințiseră demult doctrina libertății puștanilor, printr-o luptă plină de înfringeri, dar glorioasă. De aceea, epoca lui Doroșenko a fost o epocă a libertății puștanilor care, nefiind superstițioși de felul lor, în adîncul inimii nu recunoșteau nici o autoritate. Haine rupte, mutre murdare, mobile stricate, manifestări de anarhism de tot soiul ne-au întunecat dintr-o dată viața și serviciul de zi pe comună a devenit o sarcină care ne dădea o bătaie de cap grozavă.

Numai grupul de cinci care făceau de serviciu pe comună și-a mai păstrat tăria și n-a părăsit cîrma comunei. Printre dînșii se evidenția Volenko, care trecuse pe primul plan încă înainte de marș, iar acum uzurpase deschis puterea slabului și molaticului secretar al sovietului comandanților.

7. Ore și zile

Volenko se evidențiasse în comună neobișnuit de repede. Fusese trimis la noi în 1929, de la un centru de triere, cu un lot de completare. Venise la noi „puștan“, dar și printre aceste elemente ușurate și zvăpăiate se remarcase de timpuriu prin seriozitatea și rezerva sa. Apoi a început să crească ca din apă sub ochii noștri. Deseori se văd asemenea cazuri. Te uiți la un copil, căruia nu-i dai mai mult de unsprezece ani, dar peste doi ani e un tânăr de șaisprezece-șaptesprezece ani. Comunarzii nu prezintă la venire actul de naștere, nici alte acte, de alt fel, și, în general, n-au nici o legătură cu oficiul stării civile. Adesea, după o lună, își schimbă numele, ceea ce la noi se face tot fără ajutorul oficiului stării civile, pentru că sovietul comandanților are destulă autoritate, iar chestiunea în sine este cît se poate de limpede:

— Numele meu adevărat nu-i Baranov, ci Lazarev: mi l-am schimbat în „libertate“...

Și sovietul comandanților cere prin ordin de zi pe comună ca lui Baranov să i se spună Lazarev.

Puștanii nu-și cîștigă „libertatea“ cu ușurință: ea nu le schimbă numai numele. Rumeneala tinereții, strălucirea ochilor, expresia unei gândiri omenesti calme, jocul deschis și fermecător al feței se schimbă, de asemenea, în masca istovită a unui pui de animal părăsit și înrăit. Înfațișarea vagabondului care intră în comună este foarte jalnică, iar apucăturile lui sociale sînt de asemenea neplăcute și ciudate pentru un ochi civilizat. Dar, și una și alta, întocmai ca o pojghiță subțire, se spală foarte repede într-un colectiv sănătos. Uneori e de ajuns ca un astfel de „monstru“ să fie tuns, îmbăiat și îmbrăcat cu alte haine, ca să nu mai păstreze nici urmă din vechea crustă și înaintea ochilor să-ți apară un copil minunat. După două-trei luni de hrană bună, ochii încep să strălucească și obraji să prindă din nou culori.

Atît viața de stradă cît și trista biografie a familiei au o mare influență asupra dezvoltării fizice. De aceea, completările care ni se trimit în comună sînt alcătuite aproape totdeauna din copii slab dezvoltați. Și cu aceeași precizie cu care se înviorează toate celelalte, se înviorează și creșterea în înălțime. Cît ai clipi din ochi, puștanul trebuie trecut în front din plutonul al patrulea în al treilea, iar peste un an împodobește rîndul întîi.

Volenko era unul din acești tineri refăcuți în comună. Pe măsură ce se lungea fizicește, se refăcea și din punct de vedere social. Încă din iarna anului 1930, el constituia una din principalele verigi ale administrației autonome a comunar-zilor. Pe vremea aceea n-avea mai mult de șaisprezece ani, era mai mic ca vîrstă decît unii, dar se remarca din întregul colectiv prin seriozitatea sa. Faptul că era frumos, bine făcut și politicos îi scotea în evidență expresia inteligentă, preocupată, a feței. Buclele lui negre erau întotdeauna tunse scurt, întotdeauna era pieptănat, îngrijit, curat și disciplinat. Și, cum era cel mai bun strungar din comună și participa în mod activ la consfăturile de producție, nimeni nu-i imputa ținuta sclivisită și înfățișarea, oarecum accentuată, de intelectual. Chiar și în atelier, în salopetă, era îngrijit și pus la punct, putînd fi dat ca model celorlalți. În această privință, foarte mulți îl luau ca exemplu, iar în calitate de comandant de serviciu pe comună cerea să fie imitat.

În colectivul comunar-zilor, Volenko făcea un joc oarecum dublu. Pe de o parte, era exigent și stăruitor, iar pe de altă parte, se ridica întotdeauna împotriva pedepselor aspre pe care le aplica adunarea generală și era apărătorul din oficiu al celor mai destrăbălați și mai nedisciplinați comunar-zi. Aceasta îi crea o mare popularitate în rîndurile elementelor înapoiate din comună și ridica oarecum împotriva lui tot activul comunar-zilor. Comunar-zii mai mari nu-l prea iubeau pentru înfățișarea lui mîndră și pentru politețea lui exagerată, socotind aceste însușiri drept ceva misterios și afectat.

Într-adevăr, Volenko purta prin comună un aer misterios. Cîndva fusese grav jignit și el, neputînd uita această jignire, era neîncrezător și rezervat. Știam că la Tașkent stă maică-sa, de la care primea uneori scrisori, dar el nu-și împărtășea amintirile nimănui. În comună, nimeni nu știa ce întîmplare l-a smuls din brațele mamei.

Față de Comsomol avea o atitudine de neînțeles. Venea la toate ședințele de Comsomol, lua deseori cuvîntul și, ca de obicei, vorbea cu fond și cu judecată, întotdeauna stră-lucea prin cunoașterea tradițiilor și legilor comunei, întotdeauna avea dreptate, dar nu intra în Comsomol și nici nu dădea vreun semn că va intra vreodată. Comsomoliștii îl promovau regulat în organele de conducere și-i încredințau posturi de cea mai mare răspundere în comună, dar aveau față de el o atitudine bazată oarecum pe idei preconcepute.

În toamna anului treizeci, Volenko a fost unul dintre puținii care au dus o politică fățișă și stăruitoare de menținere a coeziunii colectivului. În adunările generale reproșa comunarzilor că se izolează, pedepsea puștani pentru tot felul de strengării, lucra în sovietul clubului și făcea mult pentru dezvoltarea muncii în cercuri. Desfășura în mod conștient o activitate importantă și folositoare, de a cărei valoare părea a nu se îndoi. O dată cu deschiderea facultății muncitorești a intrat în anul al doilea. La învățătură era printre primii.

Tocmai asupra lui Volenko au căzut primele lovituri ale soartei, când s-a hotărît să izbească în comuna „Dzerjinski”. Nu, noi nu credem în soartă. Dar cuvîntul e atît de potrivit, face atît de frumos bilanțul unor înlănțuiri nevăzute și neînțelese la prima vedere!

Pe vremea aceea era inevitabil să apară în viața colectivului nostru tot felul de molime, însă despre acest lucru nu se poate vorbi cu certitudine decît acum. Puțini dintre noi își dădeau atunci seama că nu prea eram sănătoși.

.

8. Minunile tehnicii

Comunarzii îl priveau pe Solomon Borisovici ca pe o piesă de muzeu și uneori îl întrebau:

— Oare cum or fi făcînd gospodarii cei buni? . . .

În timpul unor astfel de discuții pașnice, Solomon Borisovici știa să părăsească tonul lui mîriitor de om zădărnici și susceptibil și devenea un propovăduitor plin de înțelepciune și de pătrundere. În asemenea clipe, trupul lui masiv se instala solid pe pedestalul unei filozofii necunoscute nouă, iar ochii și celelalte dispozitive ale capului său dobîndeau și ele o montură mai trainică. Aceasta era în contradicție cu statura lui bondoacă, dar nu-l împiedica să vorbească cam cu aerul cu care lei și tigrii vorbeau cu mieii și cu vîștii în Eden.

— Un gospodar bun trebuie să aibă la bancă cel puțin o sută de mii de ruble. Dacă n-ai suta de mii de ruble, vezi-ți de lungul nasului . . .

— Dar noi, cît avem acum la bancă?

Solomon Borisovici nu se îndura cu nici un chip să trădeze secretele Băncii de Stat:

— Cît avem, cît avem! . . . — îi maimuțărea el pe comunarzi. — Cît avem la bancă? . . . O nimica toată . . . Dacă v-aș spune că avem cinci sau zece mii de ruble, voi i-ați cere numaidecît: dați-i încoace, să ne facem salopete noi.

Solomon Borisovici făcuse o imprudență aducînd vorba de salopete. Acesta era unul din punctele sensibile ale comunarzilor, pentru că în nici o altă chestiune nu se străvedea atît de lămurit sufletul lor ca în chestiunea salopetelor. Deseori, o dată cu sufletul se străvedea și trupul alb al comunarzilor.

— Chiar așa! — strigară comunarzii, tocmai cînd Solomon Borisovici se potolise. — Ce-i cu salopetele? Chiar așa, ce-i cu salopetele?

Cu acest prilej, reprezentanții generației mai tinere ridicau neapărat picioarele și-i arătau lui Solomon Borisovici partea de jos a pantalonilor sau întindeau spre pîntecele lui mînecele jerpelite și îmbibate cu ulei.

Salopetele erau o îmbrăcăminte făcută din țesătura cea mai ieftină pe care fusese în stare s-o descopere geniul lui Solomon Borisovici. Această țesătură, pe care o numea cu duioșie „stofa în dungi“, era foarte puțin adecvată rolului pe care i-l impunea regizorul. Într-adevăr era o porcărie, o țesătură străvezie și rară, nepotrivită pentru o treabă serioasă. La secția de strungărie se îmbiba cu ulei, chiar din prima zi, pînă în străfundurile firelor ei, pentru că Solomon Borisovici nu le dădea comunarzilor nici cîrpe, nici ștergare; în schimb aveau dreptul să-și șteargă mîinile de pîntecele și genunchii lor. Venea un moment cînd generația mai mare obținea înlocuirea salopetelor, dar putea oare Solomon Borisovici să arunce un pantalon și o bluză? O salopetă respinsă de cei mari trecea, după spălat, la puștani. Prin firea lor, puștanii nu se arătau de o exigență exagerată. În afară de aceasta, salopeta lui Solomon Borisovici mai avea și unele calități, din care numai puștanii știau să tragă foloase. Mînecele bluzelor croite pentru generația mai mare erau cu vreo jumătate de metru mai lungi decît se cuvenea, ceea ce era de mare folos. Tocmai cu acest surplus își ștergeau puștanii mașinile-unelte și agregatele. Din păcate era aproape imposibil să folosești cu același scop în producție și părțile suplimentare din cracii pantalonilor care, formînd pe picioarele puștanilor niște armonici, se ofileau fără folos sub ochii noștri. Însă cu toate însușirile lor extraordinare salopetele erau și ele supuse neînduplecatelor legi ale firii: partea de jos a mînecelor și a pantalonilor se jerpelea foarte repede, salopeta se ornamenta cu găuri de sus și pînă jos, de-ai fi zis că puștanii sînt îm-

brăcați în dantele, stil care nu corespunde nici epocii, nici capriciilor igienei noastre.

Firește, Solomon Borisovici era de altă părere.

— Mare lucru, o găurică! ... Ce-mi bagi în nas mînecele tale? Nu-i rău că sînt lungi. E rău că sînt scurte, dar ce strică dacă-s lungi? N-ai decît să le suflect, uite așa...

Și, cu propriile lui mîini, Solomon Borisovici sufleca horbota îmbibată de unsoare a mînecii puștanului. Acesta însă începea să chicotească și să strige cu glas pițigăiat:

— Vai, ce șmecher e Solomon Borisovici, cum vrea să ne ducă cu zăhărelul!

Nici puștanii, nici comunarzii mai mari nu se arătau dispuși să dezarmeze, așa că războiul salopetelor cînd lîncezea, cînd izbucnea din nou, dar de încetat nu înceta niciodată. Periodic venea un moment cînd pe front răsunau salvele sovietului comandanților sau ale adunării generale și atunci Solomon Borisovici n-avea încotro: cu sufletul îndurerat se hotăra să facă o nouă serie de salopete pentru generația mai vîrstnică. Băieții mai mari se duceau la atelierul de croitorie și îndemnau fetele să dea zor, iar puștanilor le lăsa gura apă uitîndu-se la salopetele lor. Solomon Borisovici gemea și se căina:

— Două sute cincizeci de metri de stofă în dungil! Vă dați seama cît costă?

Cînd îl auzeam, mă apuca și pe mine ciuda pe Solomon Borisovici, deși îl prețuiam foarte mult:

— Mă mir că nu ți-e rușine să vorbești? Dar cît costă două sute cincizeci de metri? O sută de ruble?

Solomon Borisovici izbucnea ofensat și amărit:

— Două sute cincizeci de metri costă o sută de ruble? Ieftin mai ești obișnuit dumneata să trăiești... O sută de ruble? După socoteala dumitale, stofa asta în dungil ar costa patruzeci de copeici metrul?

— Ei bine, dacă nu costă patruzeci de copeici, atunci costă patruzeci și cinci. E un material din cale afară de prost: cît poate să coste?

— E din cale afară de prost? Aș vrea să am eu milioane de metri din stofa asta din cale afară de proastă... Auzi dumneata! Poate ai vrea să fac comunarzilor salopete din piele de drac? Sau poate din postav? Află de la mine că pielea de drac costă o rublă și jumătate metrul...

Solomon Borisovici nu știa niciodată cît costă postavul, pentru că niciodată n-avusese de-a face cu asemenea marfă de lux. El însuși purta haine făcute tot din stofă în dungil, iar

la postav se uita cu dispreț ca Francisc de Assisi la o sticlă de șampanie.

Mi se făcea milă de el și urmam cu blîndețe:

— Cu toate astea trebuie să te gîndești și la copii. Vezi doar în ce zdrențe merg la lucru. Și rufele și trupul li-s pline de ulei. Nu-i frumos, îți dai și dumneata seama...

Solomon Borisovici era întotdeauna înclinat spre sentimentalism. Se uita la mine cu o privire prietenoasă, înțelegătoare:

— Nostim mai ești! Parcă eu spun altceva? Știu și eu că sînt băieți buni și că muncesc bine. Fie, să le facem salopete! Putem să le facem, putem să cheltuim și trei sute de metri de „stofă în dungi”, că doar nu-i averea mea, e a voastră! Faceți, faceți cîte poftiți...

Și pleca enervat, atît din pricina slăbiciunii lui pentru puștani, cît și din pricina necesității tragice de a cheltui bani și metri de țesătură. Iar banii înseamnă un număr de copeici și fiecare copeică se năștea în chinuri în producția lui Solomon Borisovici.

Sîntem în anul 1930, la sfîrșitul toamnei. Încă nu-i zăpadă, nici ger. Înaintăm spre șoseaua Belgorod—Harkov, printr-o mare de noroi, pe un drum arat de căruțe, desfundat. Această mare de cernoziom cleios se izbește de soclul comunei, revărsîndu-se în golfuri și brațe lucitoare printre atelierele lui Solomon Borisovici. Numai vigilența și stăruința plantonului nostru de la intrarea principală n-o lasă să ne pătrundă în casă, dar la atelierele lui Solomon Borisovici nu sînt plantoane și, de aceea, dușumelele sînt acoperite totdeauna cu sedimente marine de proveniență recentă, iar mașinile-unelte sînt stropite și pereții murdari.

În secția de turnătorie, adăugată astă-vară din deșeurile atelierului pentru prelucrarea lemnului, zace într-un colț un morman mare de materie primă — cartușe vechi de aramă. Nimeni nu știe prin ce combinații ingenioase procura Solomon Borisovici această materie primă. Comunarzii erau împotriva cartușelor. După părerea lor, cartușele constituiau cea mai rea materie primă, deoarece erau din aramă proastă și fiecare cartuș, în afară de aramă, mai conținea multe corpuri străine: plumb, praf de pușcă, murdărie. Comunarzii acuzau cartușele de fumul din cale afară de înecăcios, care ieșea pe coșul atelierului de turnătorie. Solomon Borisovici era de altă părere. Poate că și comunarzii s-ar fi împăcat cu cartușele dacă fumul ar fi ieșit într-adevăr pe coș și ar fi otrăvit numai populația din jur, pentru că populația trăiește oricum mai

aproape de fața pământului, pe cînd fumul, chiar și cel mai obraznic, se ridică totuși spre cer. Din păcate, acest fum nu prea ieșea pe coș, cea mai mare parte rămînea în atelierul de turnătorie, otrăvind-u-i chiar pe turnători.

Solomon Borisovici s-a zbuciumat și a suferit cumplit din cauza aceasta. Pînă și noaptea îl urmăreau coșmaruri: visa coșuri de cărămidă, care se întindeau pînă la cer, o pădure întreagă de coșuri, o orgie întreagă de capitaluri moarte.

Solomon Borisovici a improvizat tinichigiu pe unul din salahorii în subordine și acest meșter a executat în două săptămîni, din niște tablă veche rămasă de la o magazie dărîmată, un fel de burlan de samovar și l-a înălțat deasupra atelierului de turnătorie, acompaniat în tot timpul operației de observațiile zeflemitoare ale comunarzilor, care susțineau că burlanul nu va fi de nici un folos. Și, într-adevăr, el n-a ajutat și Kolka, doctorul, dresa în fiecare zi procese-verbale, prin care se constata că în comună bîntuie febra de turnătorie. Atunci, Solomon Borisovici a mai adăugat o bucată de burlan. Burlanul a ieșit destul de înalt și de zvelt. Singurul lui cusur — slaba rezistență la vînt — a fost înlăturat cu ajutorul unor sîrme cu care a fost priponit de acoperișul atelierului de turnătorie. Kolka a încetat pentru un timp de a mai dresa procese-verbale, pentru că fumul începuse să ia direcția convenită, dar comunarzii turnători preziceau acum că această îmbunătățire nu va dura mult. Într-adevăr, la construirea acoperișului acestui atelier nu se urmărise decît ca el să apere de ploaie pe turnători. Avea un schelet prea delicat, nepregătit pentru o misiune grea, ca aceea de a susține un burlan înalt. Comunarzii preziceau că, la o eventuală furtună, burlanul se va prăbuși cu acoperiș cu tot. Solomon Borisovici își țuguia a dispreț buzele:

— Sigur, o să cadă numaidecît! Bine le mai știți pe toate, și voi, și doctorul vostru!... O să cadă și acoperișul, o să se dărîme și turnătoria, nu-i așa?... O să se dărîme din cauza furtunii. De unde ați mai scornit și furtuni?... Auzi dumneata, parcă am fi pe Oceanul Atlantic!...

De data aceasta, comunarzii s-au înșelat. Acoperișul a rămas pe loc și nici turnătoria nu s-a dărîmat, iar partea de jos a burlanului se mai vede și acum pe cerul Ucrainei. Numai din partea de sus s-a rupt o bucată, care a rămas suspendată de o șuviță de tablă, dar în perioada aceea comunarzii aveau griji mai mari și n-au mai acordat importanță burlanului. Numai doctorul s-a apucat din nou să încheie procese-verbale, iar bătrînul Seretin, profesorul de matema-

tici al facultății muncitorești, a cărui cameră se afla în apropierea turnătoriei, se plîngea că pe vreme vîntoasă burlanul hodorogeste și nu-l lasă să doarmă...

În turnătorie se afla un tambur. Acesta era un cilindru instalat orizontal, cu un orificiu rotund într-o parte. Prin acest orificiu se introduceau cartușele și tot pe acolo ieșea arama topită. Tamburul era în legătură cu un injector, iar în perete se afla un rezervor cu păcură. La prima vedere, totul părea simplu, nu era nimic misterios. În realitate însă, tamburul se dovedea a fi cea mai misterioasă ființă din toată comuna. Era vechi, găurit și ruginit și nici injectorul nu era la prima tinerețe. Tot acest sistem acumulasă în cursul lungii sale vieți la meșteșugarul din Kiev atîtea trăsături și deprinderi ciudate, încît numai fostul lui posesor, meșterul nostru Gankevici, putea să-i vină de hac. În orice caz, muritorii de rînd puteau să contemple tamburul și chiar să se apropie de el, dar numai pînă în clipa cînd începea să funcționeze. Cînd sosea această clipă, Gankevici îndepărta pe toată lumea din turnătorie și rămînea singur cu tamburul. Peste o jumătate de oră, ușa se deschidea și cei de față erau invitați să se încredințeze că arama e gata. Gankevici era viu și nevătămat, iar tamburul se afla la locul lui. Nici Solomon Borisovici nu îndrăznea să tulbure inviolabilitatea de mare preot a lui Gankevici și se plimba cu răbdare prin atelierul de formare, în timp ce la turnătorie se săvîrșea taina metamorfozei cartușelor în aramă topită. În general, Solomon Borisovici îl respecta grozav pe Gankevici și de nimic nu se temea mai mult decît că meșterul ar putea să plece din producție.

În atelierul de turnătorie mai erau multe alte chichite și secrete de producție, dar nu toate au ieșit la iveală dintr-o dată.

Alături de turnătorie se afla atelierul de formare. Comunarzii formau colțare de pat la două mașini, iar într-o cămăruță învecinată puștanii pregăteau miezuri. În atelierul de formare începuse să se constituie o echipă de comunarzi specializați: Mișa Bondarenko, Moghilin, Prasov, Iliușecikin, Terentiuk și alții. Aceștia ajunseseră să formeze cîte treizeci de perechi de cutii de formare în douăzeci și patru de ore și începuseră să pătrundă în secretele de producție ale lui Gankevici. Meșterul căuta să trăiască în bună înțelegere cu ei și să se împace, de bine de rău, în chestiunea lutului.

Lutul nu era un simplu lut, ci o problemă. Lutul ni se aducea cu vagoanele de la Kiev. Solomon Borisovici plătea

mulți bani pentru transportul lutului și, de fiecare dată, după asemenea plăți, venea la mine și îmi spunea, deprimat:

— Iar am plătit șapte sute de ruble pentru un vagon de lut. Dar ce să fac? Gankevici nu vrea să știe de nici un altfel de lut, vrea numai lut de Kiev...

Sufletul lui Solomon Borisovici nu-și găsea odihnă decât în atelierul de strungărie. Comunarzii-strungari curățau colțare de pat la cincisprezece strunguri. Cureaua de transmisie, atârnată de tavan, scrișnea și se cutremura împreună cu tavanul. Comunarzii aveau rezerve față de cureaua de transmisie și se temeau de ea. Atît transmisia însăși, cît și roțile ei și toate strungurile se opreau deseori dintr-o lene bătrînească, iar curelele veterane se rupeau și se lăbărteau, dar toate acestea erau fleacuri și nu cereau cheltuieli mari. Ce-i drept, ziua noastră de muncă era în întregime împestrită cu feluritele abcese ale conflictelor și discuțiilor aprinse, dar astfel de lucruri nu costă bani, iar Solomon Borisovici are nervii tari.

În secție, Solomon Borisovici semăna cu o gospodină. Ce de griji, ce de treburi mărunte și cîtă economie! În această secție lucra un meșter, pe nume Șevcenko. Potrivit planului, el trebuia să-i instruiască pe comunarzi, dar planul e una și viața e alta. În realitate, el se ocupa toată ziua numai de reparații: toate strungurile cereau să fie reparate. Reparațiile sînt în general o noțiune elastică. În secția noastră, noțiunea nu era însă elastică de fel și se exprima printr-o formulă precisă: un singur om — Șevcenko — trebuia să aibă grijă de cincisprezece strunguri și de treizeci de metri de curele de transmisie. Lipsurile acestei formule erau corectate de însuși Solomon Borisovici: indicațiile lui erau categorice și raționale.

— Ce vrei? Ai de strunjit un colțar de pat? Atunci pentru ce mă tot bați la cap cu reparații generale? Să ia Șevcenko o piuliță și s-o înșurubeze...

— Care piuliță? — strigă comunardul. — Totul se clatină, cărucioarele sînt stricate, bancul s-a ros...

— Doar nu ești singur în secție! Să caute Șevcenko în ladă o piuliță și pe urmă ai să lucrezi...

Șevcenko scotocește într-o ladă hîrbuită, căutînd o piuliță, dar Solomon Borisovici dă peste un alt comunard și-i strigă meșterului:

— Ce-ți bați capul cu o nenorocită de piuliță? Nu vezi că la transmisie nu lucrează o roată? Crezi dumneata că dacă

roata o să stea, și comunardul o să stea și el, eu am să-ți plătesc leafă? ...

— Roata aceea trebuia de mult aruncată, răspunde posac Șevcenko ...

— Cum aruncată? Să aruncăm o roată ca aceea? Hehei, da, bogați mai sînteți! ... Roata asta o să mai lucreze zece ani. Să te urci imediat și să-i pui o pană ...

— Dar mereu se hîțînă ...

— Dumneata te hîțîni ... Auzi, se hîțînă roata! ... Las-o să se hîțîne, noi avem interes ca strungul să lucreze ... Pune-i o pană, fă așa cum îți spun ...

— I-am mai pus o pană și ieri ...

— Aceea a fost ieri și asta-i astăzi ... Ieri ai primit leafă și primești și astăzi ...

Șevcenko se urcă spre tavan, Solomon Borisovici își înalță capul, dar comunardul cel cu piulița îl și trage de mîneacă.

— Atunci, cum rămîne?

— Ți-am spus doar că o să-ți pună o piuliță ...

— Cum o să-mi pună dacă s-a urcat acolo? ...

— Poți să mai aștepti! Strungul tău merge?

Un strigăt deznădăjduit se aude de undeva dintr-un colț ...

— Iar mi s-a rupt cureaua, lua-o-ar naiba s-o ia! Nu s-ar putea să se aducă un meșter ca lumea?

Solomon Borisovici ridică mînușa:

— Doar a fost curelarul! I-am spus să repare toate curelele. Unde erai atunci?

— Mi-a cusut-o, acum s-a rupt în altă parte ... Trebuie să avem un curelar permanent ... Dacă vine din două în două zile ...

— Pentru ce, ca să se plimbe prin atelier? ... Azi îți trebuie curelar, mîine o să ai nevoie de ungător, pe urmă de femeie de serviciu ...

Revoltat, comunardul aruncă într-un colț cheia sau ciocanul și se depărtează dînd din umeri.

Deodată, Solomon Borisovici își aduce aminte că totuși cureaua nu-i cusută și că strungul nu funcționează. Se ia după comunard:

— Unde te duci? De ce pleci?

— Dar ce vrei să fac? Am să aștept pînă vine curelarul ...

— Da? Ce, e un lucru așa de greu să coși o curea? ... Singur nu poți s-o coși? E o specialitate? O tehnologie? ...

— Solomon Borisovici, strigă comunardul cu glas pițigăiat, cum s-o cos? ... Asta nu-i gheată, e curea de transmisie ...

Dar Solomon Borisovici s-a și făcut roșu ca sfecla la față — s-a supărat. Înșfacă o sulă și o curelușă de pe fereastră și spune triumfător:

— Tu nu poți să coși o curea și eu pot?

Și cu o bătrînească stîngăcie înfige sula într-o curea putredă. Comunarzii zîmbesc și se uită cu îndoială la cureaua reparată. Solomon Borisovici are și el îndoieli: cureaua nu-i cusută, e prinsă de mîntuială cu împunsături neregulate și rare. Se grăbește să se retragă din secție, chipul lui nu mai este acum triumfător și, în aceeași seară, comunarzii protestează în sovietul comandanților.

— Ce înseamnă asta? S-a rupt cureaua și curelarul lipsește; Solomon Borisovici a pus singur mîna pe sulă, dar parcă el poate s-o repare? Asta-i o specialitate... Nici nu trec cinci minute și strungul se oprește din nou...

În asemenea cazuri, Solomon Borisovici tace sau se refugiază într-o diplomatie lipsită de orice pretenții:

— Ce tot spui? Vorbești ca și cum eu aș fi curelar de meserie și n-aș fi reparat bine cureaua. Ai vrea ca eu să am grijă de producție și tot eu să repar și curelele? Ți-am arătat numai cum s-ar putea coase. Dacă ai vrea și ți-ai da silința, ai coase mai bine, doar tu ai ochi mai buni.

Comunarzii rîd cu poftă, atît din cauză că diplomația lui Solomon Borisovici prea e cusută cu ață albă, cît și din cauză că a ieșit totuși din încurcătură și încă foarte bine, de vreme ce tot dîșii trebuie să se apere:

— Dar cînd avem noi timp să coasem curelele? În vreme ce le-am coase, strungul tot ar sta.

Solomon Borisovici tace și își șterge chelia asudată. El nu-și dă pe față gîndul adevărat. Numai mie mi-l va spune, după ce sovietul comandanților se va împrăștia prin dormitoare. Solomon Borisovici fumează, privind cum fac rîndulală pe masa mea, și mi se încredințează prieteneste:

— La drept vorbind, așa se muncește? Parcă un tînăr ca ăsta nu poate să rămînă după programul de lucru ca să-și repare cureaua? E o chestie de o jumătate de oră, pe cînd curelarului ar trebui să-i plătim șaptezeci și cinci de ruble pe lună.

Tac, doar discuția are un caracter academic.

Uneori însă trebuie să mă năpustesc și eu asupra lui. E dimineață, din sălile de clasă se aude afluxul științei. În ateliere duduie strungurile, dar în cabinetul meu nu-i nimeni: toți s-au împrăștiat la locurile lor de muncă. Deodată ușa se deschide. Kolea Pașcenko, un băiat de cincisprezece ani,

negricios și zvelt, se apropie repede de masa mea. Kolea plînge. Încearcă să-și stăpînească lacrimile și să vorbească cu un glas calm, neplîngăreț, dar din ochi îi șiroiesc lacrimi pe salopetă, care se preling pe mîini, se amestecă cu ulei de mașină și cu pilitură de aramă, formînd mici lacuri. Băiatul întinde mîinile spre mine:

— Anton Semionovici, ce înseamnă asta? Roata de transmisie e stricată... I-am tot spus, i-am tot spus, degeaba, nu mă ia în seamă.

— Ia-i spus lui Solomon Borisovici să-ți repare roata? De ce te pierzi cu firea?

— Vreau s-o vedeți și dumneavoastră... N-au decît să n-o repare, n-are decît să stea strungul, să considere timp mort... sau cum vrea să-i spună... El însă stăruie să lucrez... dar cum să lucrez? Mi-e frică.

Îl cunosc pe Kolea ca pe un băiat curajos. E capabil și energic. Se află în comună de la înființarea ei, întotdeauna a știut să privească neplăcerile în față. De aceea, lacrimile lui mă miră.

— Totuși, nu înțeleg ce s-a întîmplat? Hai să mergem!...

Intrăm în atelier. La ușă, Kolea mi-o ia înainte și se duce repede spre strung. Nu mai plînge, dar în lupta cu lacrimile a și avut timpul să-și vopsească nasul în negru.

— Poftim, uitați-vă!...

Dă drumul la strung, apoi împinge la dreapta manivela de transmisie, un baston de lemn care atîrnă din tavan. Strungul se oprește, Kolea mă îmbrîncește cu mîna stîngă, îndepărtîndu-mă de căruciorul strungului de care m-am rezemat:

— Uitați-vă!

Mă uit. Mă uit și nu văd nimic. Deodată, strungul începe să se rotească, să șuiere, să geamă, să urle ca toate celelalte strunguri din atelier la un loc. Sînt buimăcit. Ridic capul și văd că bastonul s-a lăsat în jos și s-a mutat spre stînga, iar roata de transmisie e angrenată. Rîd și mă uit la Kolea. El însă nu rîde. Iar îi vine să plîngă:

— Cum pot să lucrez? Oprești strungul, dar cînd să introduci colțarul între vîrfuri, strungul începe dintr-o dată să funcționeze... Să-mi rupă mîna?

În spatele nostru apare Solomon Borisovici.

— Solomon Borisovici, totuși trebuie făcut ceva... Nu se mai poate așa!

— Mare lucru! Vine meșterul mîine și are să repare roata, dar pînă atunci nu trebuie să ne plimbăm... Ți-am spus doar că se poate lucra...

— Uitați-vă, Anton Semionovici, se poate lucra așa?

Kolea se bagă sub strung și scoate de acolo o bucățică de sîrmă ruginită cu două ochiuri la capete. Pune unul din ochiuri peste capătul bastonului de transmisie, iar ochiul celălalt îl agață de un colț al bancului. Strungul nu se mai învîrtește, acum bastonul e bine fixat. Kolea mă privește și rîde. Rîde și Fomicev care se apropiase între timp de strungul nostru:

— Bună ziua, Anton Semionovici! Priviți ultima realizare a tehnicii!...

— De ce nu? — spune Solomon Borisovici. — Ce cusur are?

Băieții rîd în hohote...

— Vă rog să-mi spuneți ce cusur are?

Kolea dă din mîină a lehamite. Zîmbind, Fomicev îmi explică privindu-l de sus pe Solomon Borisovici:

— Băiatul trebuie să oprească strungul de vreo cinci ori pe minut. Mereu trebuie să fixeze bastonul cu sîrmă? Uitați-vă... Și el scoate ochiul de sîrmă din colțul bancului. Strungul pornește, dar ochiul aleargă bezmetic, agățîndu-se de cuțit.

— Ei, și ce-i cu asta?

— Cum „ce-i cu asta”? Nu vedeți?

Îl poftesc pe Solomon Borisovici la mine în cabinet, dar de îndată ce ieșim în curte îi spun, strîngînd din pumni:

— Ai înnebunit? Ce înseamnă porcăria asta? Mă mir că nu repari strungurile cu capete de sfoară. Ce deprinderi formezi dumneata copiilor? E absurd, e curată batjocură.

Solomon Borisovici nu poate să suporte mînia mea și-mi răspunde:

— Bine, bine... Nu s-a întîmplat nimic grav... Am să aduc mîine un meșter și o să facem reparații generale.

Credeți că Solomon Borisovici a adus un meșter a doua zi?

— Eu nu l-am adus? N-a venit el! Parcă, acumă te poți bizui pe oameni? Vrea să cîștige douăzeci de ruble pe zi. Bine, bine, am să-i dau douăzeci de ruble, dar atunci pe Șevcenko pentru ce-l ținem? Șevcenko să plece la plimbare...

9. Tragedia

Colțarul de pat pe care Solomon Borisovici îl producea pentru piață era un obiect foarte puțin complicat: se turna în atelierul de turnătorie într-o formă aproape finită, cu desene. Băieții nu făceau decît să curețe cu cuțitele strungurilor

brațele lui mici, cilindrice, după care era trimis la atelierul de nichelaj. De aceea produceam o mare cantitate de colțare de pat. În privința dificultății, colțarul de pat nu se prea deosebea de sorturile pe care le confecționa atelierul de croitorie. Secția de tâmplărie producea obiecte mai complicate și mai voluminoase: mese și scaune pentru amfiteatre, mese de desen, dar nici acolo nu era cine știe ce tehnică. Anumite piese ieșeau din secția de mașini cu noduri și șanțulețe. În secția de montaj li se dădea un aspect mai frumos și tot acolo erau montate.

Producția în sine nu prea prezenta interes pentru comunarzi. Pe ei îi interesa numai salariul, veșnicul război cu „trîntorii” și, poate, amploarea generală a producției: belșugul de obiecte, munții de semifabricate și de fabricate, precum și expedierile zilnice de mobilier în oraș.

Seara, comunarzii intrau uneori în cabinet ca să mai stea la taifas și să rîdă. La ora aceea nu mai rămînea nici umbră de răutate sau de minie în sufletul lor. Totdeauna rîdeau de producția lui Solomon Borisovici:

— Chiar e de mirare! Asta nu-i fabrică, e o hală de vechituri. Și totuși mereu cărăm produse în oraș.

De mult dispăruse încîntarea pe care o stîrniseră construcțiile lui Solomon Borisovici. Belșugul de magazine începuse să plictisească pe toată lumea, toți se săturaseră de veșnicile tocmeli cu privire la sobe și la al doilea rînd de cercevele, se săturaseră să tot vorbească despre gunoaiele din curtea fabricii, despre strungurile și materialele proaste. Comuna era ca o oază în mijlocul dezordinii din fabrică și comunarzii începuseră să privească producția ca pe ceva străin de ei.

În acea vreme, cei de la conducere veneau foarte rar la noi; nici în comitetul de conducere nu se produsese schimbări. Stihia lui Solomon Borisovici își făcea mendrele, nestăvilită, în jurul comunei, cîștigînd mereu teren și ajunsesse pînă în fața clădirii principale, acoperind straturile de flori cu deșeuri și rebuturi.

Comunarzii cunoșteau valoarea comunei lor, îi iubeau pe cekîști și le erau recunoscători pentru căminul lor, pentru ordinea din comună și pentru facultatea muncitorească. Producția însă o priveau cu oarecare ironie, ca pe ceva neînțeles și inexplicabil în armonia generală a comunei. Comunarzii porecliseră secția de montaj „stadionul de montaj”, oglindind în această denumire atît proporțiile ei grandioase, cît și faptul că nu era adecvată scopului.

Această poreclă îl supăra cumplit pe Solomon Borisovici, care m-a rugat chiar s-o interzic prin ordin de zi pe comună:

— Trebuie interzisă neapărat prin ordin. Auzi dumneata, „stadion de montaj“... Dar ei unde lucrează?

Solomon Borisovici s-a fălit cu „stadionul“ pînă la vizita în comună a președintelui comitetului de conducere. Acesta a venit într-o zi fericită, cînd terciul din curtea fabricii înghețase puțin și era lesne să ajungi la „stadion“. Uimit, s-a oprit în centrul „stadionului“ și l-a întrebat pe Solomon Borisovici:

— Dumneata ai construit asta?

— Da, eu. E o construcție de lemn, firește, dar va dura mult...

Președintele n-a mai spus nimic și a adresat comunarzilor o întrebare fără nici o legătură cu „stadionul“:

— V-a plăcut Crimeea?

— Mai e vorbă!

— Îl vom îndeplini.

— Ce ziceți, la vară mai plecăm undeva?

— În Caucaz! — au strigat într-un glas comunarzii.

— E frumos în Caucaz. Dar trebuie să îndepliniți planul de producție și planul valoric.

— E adevărat că în Caucaz e bine. Să mergeți în Caucaz. Și acum, la revedere.

După ce a plecat președintele, Solomon Borisovici a venit la mine și m-a întrebat:

— Cum crezi, ce impresie i-a făcut secția de montaj? S-a uitat cam așa...

Vaska Kamardinov nu m-a lăsat să răspund:

— Ce impresie putea să-i facă? Dumneavoastră credeți că nu se pricepe. O impresie proastă, se înțelege.

— Ești mult prea tînăr ca să îndrăznești să discuți despre chestiuni serioase, i-o retează Solomon Borisovici, roșu de minie.

Peste două zile însă ne-a parvenit știrea că stadionul făcuse într-adevăr o impresie proastă. Solomon Borisovici s-a întristat:

— Cine-i vinovat? Levenson e vinovat? De unde bani? Poate conducerea crede că e nevoie de ateliere de piatră? Atunci de ce nu construiește? Solomon Borisovici să construiască totul: și secția de turnătorie, și secția de montaj, și locuințe...

Tocmai se termina trimestrul și comunarzii nu se gîndeau decît la colocvii. În afară de aceasta, în comună se produ-

ceau evenimente triste și de neînțeles. Pe la mijlocul lui noiembrie, toată lumea a rămas trăznită când comandantul detașamentului al treilea a raportat:

— Lui Orlov i-a dispărut paltonul din cuier.

În timpul discuțiilor la raport, comunarzilor tot nu le venea a crede:

— Să se caute mai bine. L-a luat cineva din greșeală sau Orlov l-a atârnat în cuierul altuia...

— Caută-l mai bine! — i-am spus lui Orlov.

— Unde să-l mai caut? Am scotocit tot vestiarul și m-am uitat la toți să văd dacă nu l-a luat careva din greșeală. Dar paltonul meu nu-i nicăieri...

— Totuși, mai caută-l.

A doua zi a dispărut un palton în detașamentul al șaptelea. Am convocat adunarea generală și am ordonat ca toți comunarii să-și îmbrace paltoanele și să se alinieze în curte. În vestiar nu mai rămăsese nici un palton, dar Orlov și Kravcenko tot nu și-au găsit paltoanele.

Am interogat pe toți cei din detașamentul de gardă, dar n-au putut să ne ajute cu nimic. În vestiar sînt o sută cincizeci de paltoane, cum poți să știi ce palton ia un comunard din cuier, pe al său sau pe al altuia?

În adunarea generală, Fomichev propuse:

— Pînă una, alta, trebuie să ne ținem paltoanele în dormitoare. E limpede că printre noi se află un ticălos. E și acum aici, în mijlocul nostru, iar mâine o să șterpelească altceva.

Harlanova se revoltă:

— Ce fel de vorbă-i asta? Printre noi se ascunde un hoț și noi să ne păzim de el, să cărăm totul prin dormitoare? Asta-i o adevărată porcărie! Trebuie să pornim imediat la lupta împotriva acestei ticăloșii.

— Cum să pornim la luptă, dacă nu știm pe cine să bănuim? Cine a putut să ia paltoanele?

— Dacă s-a luat, înseamnă că oricine poate să ia...

— Cum oricine? Uite, eu, de pildă, nu fur...

— Cine știe? Bine, pe tine nu te putem bănuși, dar pe care dintre comunarzi să-l bănuim? Spune-mi tu, pe care?

— Atunci ce-i de făcut?

— Trebuie să descoperim hoțul.

— Descoperă-l.

— Să aducem un ciine în comună, propuse cineva. Cînd o să se năpustească asupra ticălosului, știm noi ce avem de făcut.

În adunare s-au ridicat glasuri împotriva:

— Numai cîinele ne mai lipsește! Îl descoperim singuri.

— Fără îndoială că o să-l descoperiți.

Redko luă cuvîntul:

— Îl găsim! Îl găsim, fie ce-o fi. Dacă dau eu de el, nu-mi scapă orice-ar face. Ca să știe! Vestiarul, ce-i drept, n-avem de ce să-l mutăm în dormitoare. De altfel, nici n-o să mai fure. Eu am să pun mîna pe el...

Comunarzii au zîmbit.

Peste o săptămînă intră în cabinet Mișa Narski. Cu trei luni în urmă, sovietul comandanților îl trimisese să urmeze o școală de șoferi, pe care o frecventează regulat și despre care vorbește cu entuziasm în fiecare seară. Locuiește în comună, în dormitorul unui detașament și, ca și înainte, pune la inimă treburile comunarzilor.

Mișa Narski introduce în cabinet pe Orșanovici și pe Stoliarenko, zicînd:

— Iată-i, drăguții de ei, îi vedeți?

Cu toate că a stat ani îndelungați în colonia „Gorki” și în comuna „Dzerjinski”, Mișa Narski e neschimbat: cam original, sincer ca un copil și totdeauna îmbrăcat anapoda. Ca și înainte se piaptănă numai în zilele de odihnă și consideră că uleiul de mașină e cea mai potrivită podoabă pentru fața omului. Acum nu-și mai încape în piele de mîndru ce este.

— Ce s-a întîmplat?

— Întrebați-i pe ei! ...

— Hai, vorbiți! ...

Orșanovici întoarce capul și spune pe un ton cam grosolan:

— Ce să vorbesc? Nu știu nimic.

Stoliarenko tace.

— Vedeți, el nu știe... Dar știe cum se vinde un palton.

Cei patru-cinci comunarzi care se află în cabinet sar de pe scaune și fac cerc în jurul nostru.

— Un palton? Cum? Orșanovici? Nemaipomenit! ...

Orșanovici se așază pe un scaun cu un aer posomorît, dar Mișa, cu mîna lui puternică de metalurgist, îl înșfacă de guler...

— Cum? Vrei să stai jos? Ia fă bine să stai în picioare.

— Ce te legi de mine? Ce te legi? Care palton?

— Auzi, care palton... Uitați-vă la el... pușlamaua...

În cabinet nu mai sînt cinci comunarzi, ci o sumedenie... și cine...

10. Tragedii și comedii

11. Serbarea

Puștanii aleargă pe scări, foarte vioi și plini de curaj, dar cînd ajung la ușa „clubului zgomotos” se potolesc, se strecoară pieziș în club, și, trecînd prin fața președintelui comitetului de conducere, salută cu sfială:

— ...sara...

După ce se adună cu toții, stau tăcuți și nu-și mai iau oghii de la musafir.

Trebuie să menționăm că în timpul acesta forțele principale ale puștanilor se spoiau și se sulemeneau cu toate culorile curcubeului și se costumau într-o cămăruță din dosul scenei, pregătindu-se pentru spectacol. Perski, cu toate că nu-i el omul care să se mire de orice, de la o vreme începe să întrebe:

— Bine, dar cîți jucați?

— Ehei, trebuie să mai vină Kolka, Șurka, două fete, Petka și Sokolov. Încă nu s-a machiat nici un meșteșugar. Așa e că-i greu să te machiezi în meșteșugar?

Comuna e pavoazăată. Pretutindeni se văd placarde, iar sala de mese, scena și bustul lui Dzerjinski sînt împodobite cu flori. Comisia pentru serbare a muncit mult. Au muncit mult și ceilalți, dar Mișa Dolinnîi ne-a uimit cu desăvîrșire. Împreună cu comisia lui, vreo douăzeci de inși, care nici n-au văzut serbarea, au stat afară pînă la ora unu noaptea. Ce-i drept, nici un oaspete nu s-a rătăcit. La cotitura șoselei Belgorod—Harkov, acolo unde încep potecile care duc spre comună, Mișa a instalat un pichet care întreba pe fiecare:

— Mergeți în comuna „Dzerjinski”? Luați-o pe aici.

Și arăta spre șirul de lumini care se întindeau prin pădure și peste cîmpie, pînă la comună. Erau tot felul de lumini: becuri electrice, torțe așezate la cotituri și focuri aprinse în locurile anevoioase. Asemenea iadului ucrainean, tot teritoriul lui Mișa fumegă și răspîndește fel de fel de mirosuri.

Comuna strălucește și ea de lumini, iar deasupra intrării principale, într-un cadru de becuri aprinse, se află un portret al lui Dzerjinski.

La ora șapte seara, toți oaspeții sînt invitați la club; comunarii stau înșirați de-a lungul pereților și, după ce se adună toată lumea, se dă comanda:

— Pentru onor la drapel, drept! Tovarăși comunari, salut!

Levșakov ridică bagheta și fanfara intonează salutul. Poate că cititorii nu știu încă ce este salutul la drapel al comunarilor. Este semnalul nostru pentru muncă, semnalul obișnuit, de toate zilele, care se cîntă în comună de două ori pe zi. A fost orchestrat de Levșakov, încă din anul 1926, în colonia „Gorki”, și acum, atît la noi cît și la dîșii, nu-i numai o chemare la muncă, dar și un marș de salut, pe care îl cîntăm cînd scoatem drapelul, cînd trecem prin fața C.C. al Partidului, a Comitetului Executiv Central al Ucrainei, cînd primim pe un oaspete foarte scump și cînd ne întîlnim în oraș cu colonia „Gorki”.

Comunardul de serviciu pe comună iese în față cu mîna ridicată deasupra capului, urmat de brigada drapelului — trei fete din detașamentul al șaselea. Detașamentul al șaselea deține drapelul de mai bine de o lună. Oaspeții salută drapelul nostru, ridicîndu-se în picioare.

Începe partea oficială. Sîntem felicitați pentru împlinirea a trei ani de muncă, ni se urează succes și pentru viitor...

După partea oficială urmează un concert dat de fanfară. Levșakov cîntă oaspeților:

1. Marșul lui Dzerjinski, muzica de Levșakov.
2. Triumful Revoluției, uvertură.
3. Uvertura la opera „Carmen”.
4. Suită caucaziană de Ippolitov-Ivanov.
5. Marș militar de Schubert.

Și încheie cu o revistă. El apare în fața oaspeților spunînd:

— E foarte greu să fii un bun capelmaistru. Se cere o ureche foarte fină, nu trebuie să-ți scape nici cea mai mică greșeală. Dacă cineva cîntă fals, eu îmi dau seama imediat, de aceea pot să dirijez fanfare chiar și stînd cu spatele la ea. Fiți atenți, vă rog!

Apoi adresîndu-se muzicanților:

— Marșul Steagului Roșu.

Muzicanții protestează:

— Ajungel

— Am obosit...

— Dacă-i sărbătoare, să fie sărbătoare și pentru noi, de ce să cîntăm într-una?...

— Ce înseamnă asta?

Publicul e nedumerit. Puțini își dau seama că-i o farsă. În sală se aud exclamații de dezaprobare:

— Asta-i disciplină!

Levșakov bate cu bagheta în pupitru:

— Vreți să ajungem în fața sovietului comandanților? Marșul Steagului Roșu...

Mîrîiala din fanfară se potolește încetul cu încetul și muzicanții apropie muștucurile de buze. Răsună un marș sovietic vesel și energic. Levșakov dirijează stînd cu spatele la fanfară. Dar după primele două măsuri, o parte din trompetiști se scoală de la locurile lor, dau din mîini și pleacă în culise. Marșul continuă. După trompetiști pleacă altiștii, tenorii, corniștii și așa mai departe. Mai rămîn: Volciok cu trompeta primă, Grușev cu basul, Petka Romanov cu piculina și tobele... Levșakov continuă să dirijeze stînd cu fața la public și făcînd niște mutre sentimentale, care arată că trăiește muzica. Dar iată că fuge și Volciok, Grușev scoate ultimul sunet, pînă la urmă se strecoară și Petka în sală, pe sub brațul lui Levșakov. Nu mai rămîne decît Moghilin cu toba mare. Levșakov „își dă seama” abia acum că muzicanții i-au tras clapa și fuge și el. „Bulika” lovește în tobă pentru ultima oară și izbucnește în rîs. Rîde și publicul, toată lumea e mulțumită că n-a fost decît o simplă farsă, că comunarzii de la „Dzerjinski” nu stau chiar așa de prost cu disciplina.

A sosit momentul să arate și puștanii ceea ce au pregătit atîta timp, în mare taină. Fanfara, aliata lor, se instalează într-o sală de clasă învecinată, a cărei ușă rămîne deschisă, și Levșakov face semne cu ochiul cuiva de lîngă scenă.

Cortina se ridică. În sală, unul dintre comunarzi spune cu glas tare:

— Vai, ce păcătoși sînt puștanii ăștia! Grozav își mai fac de cap...

Pe scenă, Filka, în ținuta de gală a comunarzilor, anunță:

— Mai întîi prologul.

.
Toți mă gonesc cu grea ocară,
Călăi duium la mine zbiară,
Cîrmuitori nedrepti, zănatîci
Și băietandrii cei sălbatici...
În cor voi mi-ați stîrnit și-o spun —
O crudă faimă de nebun,
Și de la șef la cel mai mic,
M-ați întinat pentru nimic.

Dreptate-aveți, cred eu, jignitul.
N-ai cum să înțelegi sfârșitul.
E rău să construiești cu-un rost
Și-adesea să clădești e prost.
Eu am clădit, avînd habar,
Și-acum mă valet cu amar.

Pornesc spre Kislovodsk, la băi
Să fug de-aci pe orice căi;
Să caut undeva liman
Unei simțiri jignite-n van...
Hei, Topcii-nhamă, că-s ursuz,
Și du-mă drept la autobuz!

Levenson dispăre din sală. Trei puștani cu instrumente de alamă intră în scenă, întonează un semnal și anunță că feeria „Construirea stadionului” s-a sfîrșit.

Le iau locul trei comunarde cu șorturi albe, care poftesc musafirii la masă. În spatele lor, Volciok sună chemarea noastră:

„Toți la sala de mese.”

Oaspeții pleacă abia pe la miezul nopții. Detașamentul comunarzilor de serviciu începe să facă curățenie în întreaga clădire, iar în cabinet toți își împărtășesc impresiile.

Solomon Borisovici e foc și pară din pricina poznei puștanilor:

— Mai pot eu lucra în comună? Ce autoritate o să mai am? — Ce legătură are piesa cu prestigiul dumneavoastră?
— întreabă Kliușnev.

— Cum ce legătură? Cum ce legătură? Un director de producție, luminat cu feținare albastre, care aleargă pe scenă cu mâinile împreunate ca Demonul și răcnind ca un nebun? Poți să mai ai prestigiu după aceea?

— Înseamnă că n-ați înțeles miezul feeriei. Puștanii au ticluit bine piesa. Acum, conducerea o să stea pe gînduri.

Într-adevăr, feeria puștanilor ținea nu atît în Solomon Borisovici, cît în conducere. Oricît de comic era prezentat Solomon Borisovici — un amestec de Boris Godunov, Demonul și Ceatki —, comicul lui era arătat ca consecința inevitabilă a stării deplorabile a producției noastre. Secții sărăcicioase instalate prin subsoluri și locuințe, construcții mizerabile din placaj, influența nefastă a meșteșugarilor și a metodelor meșteșugărești rudimentare, toate au fost prezentate de puștani fără înfloritură. Plecînd de la noi în seara aceea, președintele comitetului de conducere a spus:

— Bravo! Strașnică critică ne-au făcut astăzi comunarzii...

12. Incendii și slăbiciuni

Nici n-au apucat bine băieții să-și tragă sufletul după serbare, să strângă florile, să dea jos becurile iluminăției și să pună la adăpost placardele, că ne-am și pomenit cu Kreutzer în comună. Intrînd la mine în cabinet, ne spuse fără veste:

— Tovarăși, se pare că la primăvară începem să construim...

Doroșenko îi răspunse somnoros:

— E și timpul.

Sopin însă nu-i dădu crezare:

— Se pare, se pare! ... Cît timp o să ne mai amăgim așa? Să începem a construi și pe urmă să ni se spună: nu sînt bani! Cu ce bani să construim?

— Ce-i cu voi? Nu vă este bine? — se miră Kreutzer. — Avem ori nu, în cont curent, vreo trei sute de mii de ruble?

— Avem, ei șil! E prea puțin. Și apoi depinde de ceea ce construim...

— Să chibzuim mai întîi. Ce credeți voi că ar trebui să construim?

— Puține lucruri sînt de construit? — spuse Fomicev. — Mai întîi, trebuie dărîmat totul și pe locul curat să construim o uzină. O uzină nouă...

În spatele lui Kreutzer, Solomon Borisovici făcea semne cu ochiul tuturor comunarzilor. Adică, „o să construiți, aiurea!“... Dar cu glas tare, zise:

— Ar trebui să construim o mică uzină, ca să fabricăm strunguri. E un lucru bun și se caută grozav. Vai, cum se mai caută!

— N-o să putem fabrica strunguri! — spuse Fomicev. — O uzină numai cu o sută cincizeci de comunarzi? Trebuie ceva mai mic...

— N-avem decît să sporim numărul comunarzilor, zise tărăgănat Kreutzer, așezîndu-se la masa S.S.C.-ului.

— Și cu cît anume? — întrebă Doroșenko.

— Cu cît? Să-l dublăm.

Sopin înălță capul și ținti pe Kreutzer cu degetul:

— Ușor de spus! Toate astea cu trei sute de mii? Dacă construim o uzină, o să fie nevoie de noi dormitoare, de noi săli de clasă, sala de mese o să fie prea mică, clubul de asemenea...

— Doar munciiți și cîștigați.

— Cu producția asta dezorganizată n-o să cîștigăm mare lucru. După cum pricep eu, aici miroase a milion...

În aceeași seară însă, Sopin povestea puștanilor, dar prezentînd lucrurile în cu totul altă lumină:

— Dar ce credeți voi? Sigur că se poate construi, o să fie o uzină pe cînstel! Și nu cu o sută cincizeci de comunarzi, ci cu trei sute, ca să știți! Eu am înțeles totul.

— Poftim, se bucură omul că o să fim trei sute!... — mormăi Bolotov, arătînd cu capul spre Sopin. — Cînd au să vină novicii, o să se aleagă praful de comună...

— De ce să se aleagă praful? Fiindcă sînt vagabonzi? Și tu ai fost din ăștia...

— Și eu am fost din ăștia... auzi dumneata! Dar cei din activul vostru — Grigoriev, bunăoară — au fost mai breji?

— Cum au fost, în orice caz n-au fost ca tine! — se îndîrji Sopin.

— Dar ce sînt eu acum? Acum nu mai sînt nimic, nu mai supăr pe nimeni! — oftă Bolotov amărît. Lui Sopin i se făcu milă de el și-l bătău pe umăr:

— Cînd vin cei o sută cincizeci de novici, te alegem negreșit S.S.C.

Bolotov zîmbi în silă:

— O să mă alegeți, pe dracul!

Vestea că se proiectează ca la vară să se înceapă ridicarea unor construcții nu impresionează pe nimeni în comună: comunarii nu se prea încredeau în vorbe. Totuși se punea o problemă serioasă: trebuia să strîngem cît mai mulți bani.

La una dintre adunările generale, Solomon Borisovici prezentă planul de producție și cel valoric pe primul trimestru. Comunarii n-au stat mult să chibzuiască:

— Se poate îndeplini, numai dacă munca în secții se normalizează cît de cît! Dar dacă îndeplinim planul, cîți bani o să avem?

Solomon Borisovici considera asemenea întrebări drept necuviincioase:

— Voi să lucrați, că bani vor fi.

— Nu uitați că trebuie să plecăm și în Caucaz.

— O să plecați și în Caucaz.

— Totuși, cîți bani o să avem dacă îndeplinim planul?

Solomon Borisovici făcu un gest de nedumerire:

— Ce să le spun?

— Eu cred că vom mai adăuga vreo o sută de mii la ceea ce avem, le-am spus eu comunarzilor.

Planul de producție și cel valoric a fost discutat în ședințe pe secții. S-au făcut contrapropuneri fără prea mult elan: cifrele lui Solomon Borisovici păreau și așa exagerate. Iată planul comunarzilor pe trimestrul întâi:

Atelierul de armătură

Gresoare	51 840 bucăți
Accesorii pentru stingătoare	12 000 bucăți
Pinioane pentru tractoare	600 bucăți

Secția de prelucrare a lemnului

Mese pentru amfiteatre	780 bucăți
Mese pentru desen	700 bucăți
Scaune pentru acestea	1 100 bucăți
Bănci pentru amfiteatre	1 100 bucăți

Secția de croitorie

Sorturi	18 000 bucăți
Pantaloni marinari	1 100 bucăți
Bluze „cow-boy”	2 300 bucăți
Prețul de cost total: 170 000 ruble.	

Metalurgiștii noștri s-au bucurat mult că s-au scos din plan afurisitele celea de colțare de pat. Comunarzii nu le puteau suferi:

— Asta-i producție? Auzi, colțare de pat... Nici nu există o industrie mai ușoară decât asta. Gîndiți-vă numai: cine are nevoie de un colțar de pat? Vopsește-ți patul cu o vopsea bună și culcă-te liniștit. Dar nu, le trebuie și un colțar nichelat. Știți, îți piere orice poftă de lucru...

— Gresoare, așa mai zic și eu! Trebuie pentru orice mașină. Asta nu-i o industrie chiar așa de ușoară: gresoare Staufer. Vedeți, n-a fost inventat dintr-o dată, s-a găsit unul Staufer...

— Asta așa-i, e drept, încuviințau strungarii care se respectau, gresorului trebuie să-i faci un ghivent în așa fel ca să se înșurubeze bine capacul, apoi trebuie să-i faci o gaură...

Kolka Verșnev triumfa: atelierul de nichelaj se închidea în sfîrșit. De mult era el de părere că nimic nu era mai vătămător pentru puștani decât acest atelier.

Începînd din primele zile ale lunii ianuarie, se muncea cu mai multă voie bună în ateliere. De altfel se apropia primăvara. Comunarzii adulmecă de departe primăvara și adierile ei înmiresmate.

Solomon Borisovici trecea deseori pe la mine și se bucura:

— Halal de comunarzi, strașnic s-au mai pus pe muncă! Le-am făcut eu un plan, să aibă ce ocări. Dar nu-i nimic: are să fie bine.

Solomon Borisovici se înviorase în ianuarie, uitase de turetele lui Dekin și zeflemelele puștanilor din revista lor „Construirea stadionului”. Faptul că comuna are nevoie de mulți bani și că acești bani vor fi cîștigați de comunarzi sub conducerea lui îi dădea avînt. Gesturile lui deveniseră și mai vijelioase, acum zbura pînă seara tîrziu prin cuprinsul fabricii. De la vizita lui Dekin îl rodea gîndul că s-ar putea să izbucnească un incendiu. Mereu i se năzărea că undeva... Nu putea să doarmă liniștit și uneori venea la mine pe la miezul nopții, se scuza că mă stingherește, aducea vorba despre ceva care ar fi, cică, urgent, apoi stătea și tăcea.

— Dar tu de ce nu dormi? — îl întrebam eu. Ne tutuiam de cînd cu serbarea noastră.

— Să-ți spun drept, mi-e frică să mă culc. Mi-e frică de un incendiu.

— Prostiil! — îl linișteam eu. — De unde să izbucnească un incendiu? Toată lumea doarme.

— La stadion mai arde focul în sobe, îngăima anevoie Solomon Borisovici. Aștept să se stingă focul și mă duc la culcare.

Și acum moțăie pe scaun răsufliînd greu, capul îi cade pe reverele hainei. Deodată se freacă la ochi:

— Of... Of...

— Dar du-te o dată la culcare! Ți-ai și găsit ocupație: să aștepti să izbucnească incendiul.

Plantonul stă în ușă cu pușca lui. Îi plăcea mai bine să stea cu noi, decît să se plictisească singur lîngă casa de bani. Plantonul zîmbește:

— Focul nu izbucnește niciodată la comandă. Dumneavoastră vă așteptați acum la un foc, dar el o să izbucnească la altă oră, cînd o să dormiți...

— De ce crezi că trebuie să izbucnească numaidecît? — îl întreabă Solomon Borisovici.

— Cum să nu cred? Doar nu cred numai eu, toți puștanii spun așa...

— Ce spun?

— Că stadionul o să ardă negreșit, că așa îi este lui sortit.

Socotind că s-a distrat destul, plantonul se duce la postul său. Solomon Borisovici arată cu capul spre cel plecat:

— Puștanii vorbesc! Ei știu tot! ... Dacă ia foc stadionul, se duce dracului tot: stadionul are să ardă și noi o să stăm să privim. Bine a spus Dekin. E numai lemn, lemn uscat, cît stejar e acolo, vai, vai, vai! Pînă vin pompierii...

După douăsprezece noaptea pornesc spre casă. Solomon Borisovici mă însoțește, pășind încet, și se roagă de mine:

— Intră în stadion și spune băieților care fac focul să fie cu mai multă băgare de seamă. De tine se tem mai tare... Intră și spune-le...

Într-o dimineață, tocmai răsărise soarele, Iuhim, paznicul nostru cel chior, începu să strige:

— Foc!

Cei care erau mai aproape alergară într-un suflet, dar nu era nici un foc. Soarele se oglindea în geamurile stadionului, încît părea că arde. Am ris de Iuhim, dar la locuința lui Solomon Borisovici a fost oarecare alai: auzind de foc, Solomon Borisovici a leșinat, încît Kolka a trebuit să-l readucă în simțiri. După aceea, timp de trei zile, Solomon Borisovici a umblat cu bastonul. Zicea fiecăruia:

— Dacă ia foc, să știți că am să mor: inima mea n-are să mai reziste. Așa mi-a și spus doctorul: un incendiu ar putea să-mi fie fatal.

Dar iată că într-o seară, cînd tocmai sunase stingerea, cineva dădu buzna în vestibul, strigînd cît îl ținea gura:

— Arde stadionul! Foc la stadion! ...

Se trîntesc uși, curenți cumpliti gonesc prin comună, gornistul dă semnalul de alarmă, la început asurzitor de tare, chiar aici pe sală, pe urmă mai departe, în dormitoare. Comunarzii coboară scările ca niște avalanșe, ropotul bocanciilor, strigăte și comenzi izbucnesc pe ușa larg deschisă a intrării principale, apoi se face liniște. Solomon Borisovici își lasă capul pe brațul canapelei și geme.

Alerg spre „stadion“. În apropiere de masa lui întunecată întîlnesc gloata veselă și gălăgioasă de comunarzi, care venea de la foc.

— L-am stins! — spune Zemlianski, agitînd un stingător gol.

Și rîde cu poftă, răsunător.

— Cînd am tăbărit pe foc, a șuiurat s-a și stins, parcă nici n-ar fi fost.

— Ce a ars?

— Niște talaș lîngă o sobă. Zăpăcitul cela de Stepanov se dusesese în camera fochistului „să bea apă“, cică ei n-au apă la stadion...

Mulțimea gălăgioasă intră în cabinet triumfătoare. Solomon Borisovici stă sleit de puteri pe canapea. Cu un efort vădit înalță capul și ne întreabă, gemînd:

— L-ai stins? Ce oameni strașnici sînt comunarzii ăștia! Spuneți că era niște talaș? A fost foc mare?

— Da' de undel Abia izbucnise... Era un foc cît jumătate din cabinet, spune Zemlianski. Ce să facem acum cu tuburile astea? — arată el spre niște stingătoare descărcate și înșirate în cabinet.

Solomon Borisovici se ridică de pe canapea.

— Cîte ai descărcat?

Și începe să numere cu degetul.

— Știu eu? Vreo douăsprezece bucăți...

— Douăsprezece bucăți? Douăsprezece bucăți? Nu zău? — spune, scos din fire Solomon Borisovici, umblînd agitat prin cabinet. Deodată întinde spre mine amîndouă mîinile: asta-i curată batjocură! Se poate una ca asta? Asta-i... Douăsprezece bucăți pentru un foc așa de mic! Spune-le, te rog! Cum se poate să facă așa ceva? De unde să iau atîtea stingătoare? Puține parale costă?

Comunarzii se potolesc și se uită cu un aer vinovat la rîndul de stingătoare.

— Nu, gîndește-te... — Și fața lui Solomon Borisovici se aprinse.

Pe un ton serios le spun comunarzilor:

— Auziți? În caz de foc, să nu consumați mai mult de un stingător.

Comunarzii rîd în hohote.

— Am înțeles! Solomon Borisovici, s-a isprăvit cu stadionul dumneavoastră... Parcă astăzi am fi stins focul numai cu un singur stingător?...

— Cum ai spus? Cum ai spus? — mi se adresează Solomon Borisovici, uimit.

— Ți-am îndeplinit rugămintea.

— Parcă eu am spus „unul”? Eu n-am spus „unul”. Am spus să se procedeze cu socoteală...

După această întîmplare, pe Solomon Borisovici îl apuca spaima la orice gălăgie, la orice tropot de pași prin comună. Abia o dată cu venirea primăverii s-a mai potolit și a început să privească lumea mai vesel.

Pînă atunci însă luase tot felul de măsuri pentru preîntîmpinarea unui eventual incendiu. I se pusese în vedere:

— În atelier trebuie să se afle în permanență butoaie cu apă și măhuri cu coadă lungă.

Și într-adevăr, Solomon Borisovici a cerut intendentului câteva butoaie vechi și le-a umplut cu apă. Asta nu costa nimic. Dar măturile cu coadă costau bani și Solomon Borisovici le-a înlocuit într-ascuns cu niște bețe, de capetele cărora erau legate șomoioage de rogojină. Când a venit din nou inspectorul trimis de pompierie, Solomon Borisovici l-a condus mîndru la butoaie, dar s-a făcut de rîs pe nedrept.

— Avem și mături, cum să nu! — se lăuda el.

Și cu un aer măreț a scos un băț din butoi, dar în vîrful lui nu mai erau decît câteva fire de papură.

După ce a plecat inspectorul de pompieri, Solomon Borisovici a făcut cercetări și a constatat că femeile, pe care le pusese să văruiască undeva prin ateliere, tăiaseră șomoioagele de rogojină să-și facă bidinele din ele.

— Aștia-s oameni? — se văicărea Solomon Borisovici. — Sînt niște animale, niște animale necivilizate.

Groaza de foc îl chinuia cumplit și inima lui n-ar fi rezistat, probabil, la toate emoțiile, dacă n-ar fi fost comunarzii. Comunarzii nu-l lăsau să-și facă gînduri negre.

Acum să vedem ce se petrece dimineața în comună! Comunarzii nici nu-și termină ceaiul, unii nici nu mai beau ceai măcar și aleargă la turnătorie. Fiecare ia gresoare și accesorii pentru stingătoare, cite îi trebuie, așa că celui care vine mai tîrziu nu-i mai rămîne nimic. Trebuie să aștepte să se toarne, să aștepte să se răcească...

— Solomon Borisovici nu se îndură să cheltuiască o mie de ruble pentru noi cutii de formare, dar risipește atîtîia bani ca să aducă lut de la Kiev. Iar un vagon de lut costă bani, nu glumă! Și cînd te gîndești că chiar aici lîngă comună se găsește nisip pentru formare cît poțesteți, iar formele din nisip nu trebuie să fie uscate ca acelea făcute din lut.

Solomon Borisovici făgăduia, se justifica, făgăduia din nou, născocea fel de fel de pretexte, spunea că n-are fier, că cutiile ar fi prea grele și comunarzii n-au să le poată ridica...

— O să le putem ridica. Numai să ne faceți...

În sfîrșit, la una din adunările generale, Solomon Borisovici deschide vorba despre cutiile de formare.

— De ce-mi tot scoateți ochii cu lutul? Credeți că nu-mi dau și eu seama? În curînd o să aveți cutii de formare.

— Cînd anume? La ce dată? — vui sala.

— Peste două săptămîni...

Redko întrebă de la locul lui:

— Asta înseamnă că vor fi gata pînă la întîi februarie?

— Dacă am spus că peste două săptămîni, înseamnă că vor fi gata la douăzeci și cinci ianuarie.

— Va să zică la întîi februarie vor fi gata negreșit?

— Vor fi gata negreșit la douăzeci și cinci ianuarie! — declară Solomon Borisovici cu un aer semeț și agresiv.

Apoi, cu un gest impunător, întinse mîna înainte și repetă solemn:

— La douăzeci și cinci ianuarie, vă garantez eu.

Sala se prăpădea de rîs. Pînă și președintele rîde în hohote.

Solomon Borisovici se înroși de ciudă și scuipă, dînd din mîini. Ajungînd în mijlocul sălii, strigă:

— Mă insultați! Cine v-a dat dreptul să mă insultați, pe mine, om bătrîn? Și încă niște copii ca voi!

Hohotele de rîs se potoliră, iar Kliușnev, un băiat rumen la față, vesel și politicos, spuse cu glas domol:

— Nimeni nu vrea să vă insulte! Dar dumneavoastră spuneți că noile cutii de formare vor fi gata la douăzeci și cinci ianuarie, iar eu susțin în fața întregii adunări că nu vor fi gata nici la douăzeci și cinci februarie.

În adunare se făcu liniște, toți își ascuțiră urechile ca să audă ce va răspunde Solomon Borisovici. Dar el se întoarse și plecă în tăcere. Comunarzii se simțeau stînjiți. Cineva îl dojeni pe Kliușnev:

— Prea ai făcut-o și tu de oaie. Se poate să te porți așa cu un om bătrîn? Din moment ce garantează!

Kliușnev răspunse calm:

— Și eu garantez! Dacă se va dovedi că n-am dreptate, să mă dați afară din comună.

Într-una din primele zile ale lunii februarie, Sinenki se rezemă cu coatele de masa mea, își propti obrazii în pumnii săi mici, și cîțva timp privi în tăcere cum lucram. În sfîrșit spuse încet, cu glasul lui pițigăiat:

— Astăzi nu sîntem în șase februarie?

— Ba da, sîntem în șase.

— Și cutiile de formare cele noi încă nu sînt gata...

M-am uitat la el, zîbind.

— Nu sînt gata.

— Va să zică Vasea Kliușnev a avut dreptate...

— Cam așa ceva.

Sinenki o luă din loc și zbură afară. În prag întoarse capul și-mi făcu ochi dulci:

— Asta înseamnă că Solomon Borisovici nu s-a ținut de cuvânt.

Sinenki făcuse această recunoaștere în mod neoficial. Nici în adunarea generală, nici în sovietul comandanților nu s-a pomenit o vorbă de întrecerea dintre Solomon Borisovici și Kliușnev. Supărarea lui Solomon Borisovici nu ținu mult. Vessel și plin de viață, apărură la adunarea generală din întâi martie și, cu un aer solemn, declară:

— Comunarzi, dorința voastră a fost împlinită. Cutiile de formare cele noi sînt gata, acum vom trece la formarea în nisip...

Comunarzii aplaudară zgomotos pe Solomon Borisovici. L-am căutat din ochi în sală pe Kliușnev. Se ascundea de mine după capul cuiva și rîdea, rîdea de se strica. În fața lui, Sinenki bătea repede din palme, cu degetele larg răsfirate. Și alți comunarzi rîdeau cu poftă, pe înfundate, ca să nu-i vadă Solomon Borisovici. Acesta ridică mîna și rosti cu glas puternic:

— Vedeți? Totdeauna fac tot ce se cuvine, tot ce se poate face pentru producție!

În sală răsună o explozie de aplauze și, de data aceasta, și o explozie sinceră de rîsete. Solomon Borisovici rîse și el.

13. Pe drum

În ciuda frigului din atelier, a materialelor proaste și a uzurii totale a mașinilor-unelte, care, nu mai încăpea nici o îndoială, își trăiau ultimele zile, comunarzii încheiaseră trimestrul întâi fără prea mari eșecuri.

La treizeci și unu martie, adunarea generală s-a prelungit pînă la miezul nopții: pe tapet erau probleme importante.

Iată cum fusese realizat planul industrial și financiar pe trimestrul întâi:

Atelierul de armătură	86 %
Secția pentru prelucrarea lemnului	108 %
Secția de croitorie	130 %
Comuna, în medie	102 %

Volumul total al producției, la prețul de cost, se ridică la 174 000 ruble.

Am tăbărit pe metalurgiști:

— Știam noi că o să ne faceți de rîs... Aveți un gol în producție. Pe unde se plimbă cele paisprezece la sută din plan? Și cînd te gîndești că la voi sînt comunarzii cei mai calificați!

Metalurgiștii erau foarte necăjiți, mai ales cei din detașamentul al patrulea, din care făceau parte Iudin, Kliușnev, Grunski, Skrebnev și Kozîri. În ceea ce privește îndeplinirea normelor pe detașament, detașamentul al patrulea era în fruntea tuturor, după detașamentul al unsprezecelea de fete (după desființarea atelierului de nichelaj, se făcuse o reorganizare a detașamentelor, fetele fiind înglobate în detașamentele zece și unsprezece). Dar celelalte detașamente de strungari rămăseseră cu mult în urma detașamentului al patrulea. Cel mai mult rămăseseră în urmă turnătorii. Asupra lor s-a năpustit adunarea generală.

— Timp de două luni v-ați pierdut vremea cu lutul de Kiev! Ați produs mai mult rebut decît fabricate bune de turnătorie.

— Cînd intri la dînșii în secție, ai zice că nu-i turnătorie, ci farmacie; pe asta să nu pui mîna, la asta să nu te uiți, asta e secret! De fapt sînt niște sabotori. Dar comandanții turnători ce sînt, parcă? Făcut-au măcar un singur raport în tot trimestrul?

— Cum „un singur raport?” — sare ca ars comandantul detașamentului al nouălea, atins la punctul vulnerabil. — Puține rapoarte am făcut?

— Dar pe meșter l-ați supravegheat? I-ați pus pe strungari pe jeratic... Credeți că nu știm cum vînau gresoare, cum făceau coadă în fiecare dimineață? Unde s-a mai pomenit așa ceva?

— Dar unde-i Gankevici? De ce n-a venit la adunarea generală?

Președintele trimite imediat pe un puști după Gankevici. Acesta vine rușinat și furios.

— Am lucrat cîte douăsprezece ore pe zi, nu m-am odihnit o clipă.

.

În clădirea din stînga vor fi dormitoare pentru trei sute de persoane, o infirmerie, un vestiar și cîteva încăperi la subsol. În clădirea din dreapta cu două etaje va fi uzina cea nouă de perforatoare electrice.

Clădirea centrală va trebui reconstruită în întregime, bucătăria va fi coborîtă la subsol, sala de mese se va lărgi pe seama sălilor de clasă de jos și a coridorului, iar dormitoarele

de la etaj, transformate în amfiteatre; din actualul „club liniștit” și din dormitorul fetelor se va face o sală de teatru pentru cinci sute de persoane, iar din actualul „club zgomotos” se va face „clubul liniștit”. În clădirea centrală, aproape toți pereții interiori vor trebui mutați.

Kosalevici stăruia pe lângă ceilalți membri ai conducerii:

— N-am putea să-i trimitem mai curînd pe comunarzi undeva, ca să putem începe mai repede lucrările de reconstrucție?

Dar i s-a răspuns că nu pot fi trimiși nicăieri, deoarece pentru așa ceva e nevoie de fonduri mari; acum, comunarzii trebuie să muncească și nu vor pleca decît la 15 iulie.

Cel mai interesant punct din acest proiect era fabrica de perforatoare electrice.

Am și văzut un asemenea perforator electric: inginerii făcuseră rost de undeva de un perforator străin. Cutia de aluminu, mînerul, piedica, toate îl făceau să semene cu un revolver, numai că era ceva mai mare — de vreo patruzeci de centimetri lungime — și mai rotund. Înăuntru avea un motor, un mecanism, pinioane. Interiorul era cam complicat, iar inginerii spuneau că se cere o precizie în execuție de o sutime de milimetru. Demontîndu-l, descopereai în el sumedenie de piese. Numai numărul denumirilor lor se urca la o sută unu.

Pînă atunci aceste perforatoare se aduceau la noi din America și Austria și erau plătite în aur. Comunarzii se uitau cu teamă și respect la perforator:

— Țsta nu-i gresor; aici, motorul singur te mănîncă cu măruntaie cu tot. O sutime de milimetru! Ce fel de ochelari trebuie să-ți pui? E adevărat că deocamdată n-avem meșteri așa de pricepuți. Totuși, o să facem! O să vedeți că o să facem. Ehe, și încă cum! ...

Noile clădiri, uzina cea nouă și noii comunarzi ne apăreau ca într-o ceață îndepărtată. Dar cărămizile îngrămădite peste tot în jurul comunei, piramidele de nisip, barăcile din lemn de pin pentru muncitori, Vastonovici, directorul șantierului, nu mai erau ceață. Iar la sfîrșitul lunii martie au venit niște oameni cu topoare și s-au apucat să dea la pămînt livada noastră dragă. Un puști care era de față strigă uimit:

— Cum, livada? Vai ce păcat! ...

— De ce te vaieți? — îl rezezi un comunard mai mare. — E păcat de mere, nu? Da' ce-s merele? Un fleac, în schimb o să facem perforatoare electrice.

De altfel, puștanii nici n-aveau vreme să-și dea seama de tot ce se întâmpla în perioada aceea. Prea multe impresii puternice îi tulburau, iar în fața lor se ridicau și Munții Caucaz. Abia se tăiaseră pomii din livadă și au început săpăturile pentru fundații, iar la începutul lunii aprilie o altă belea a căzut pe noi: construirea șoselei.

Făcusem de mult demersuri pentru construirea unui drum pînă la șoseaua Belgorod—Harkov. Urma să se facă o șosea pietruită, lungă de un kilometru și un sfert, iar în perioada aceea se simțea mai mult ca oricînd lipsa unui drum ca lumea. Chiar și cei care mergeau pe jos nu ajungeau la șosea decît cu prețul unor mari chinuri și al unei strategii complicate. Doar știți ce era vechiul șleau rusesc? Ceva care aduce doar pe departe cu un drum. Un astfel de drum ne despărțea de șoseaua gudronată Belgorod—Harkov.

În cursul iernii, sovietul comandanților trimisese cîteva delegații la Gospodăria comunală și-i adusesese la cunoștință și în scris că, pentru a transporta o încărcătură de douăzeci și cinci de puduri, trebuia să se înhame trei cai la căruță, că birjarii refuzau să vină la noi, cît despre mașini nici nu putea fi vorba să pătrundă în comuna noastră.

Milostivindu-se în sfîrșit de noi, Gospodăria comunală a purces în primăvară la construirea drumului. Au început lucrările de terasament și căratul pietrișului. Lucrările de terasament au mers prost de la început. Trebuia făcut un debleu în lungime de aproape o jumătate de verstă. În acest scop am angajat țărani din Danilovka și din Șiskovka, plătindu-i cu săptămîna. Nu voiau să lucreze în acord pentru nimic în lume: prea li se părea suspect metrul cub!

Timp de o săptămînă am privit cum înaintau lucrările de terasament și ne-am întristat: în asemenea condiții, șoseaua avea să fie gata, în cel mai fericit caz, o dată cu terminarea planului cincinal. A mai trecut o săptămînă. În adunarea generală s-au ridicat glasuri:

— Oamenii aceia muncesc în batjocură. De ce să ne pierdem vremea cu ei? Ori ne lipsim de șosea, ori căutăm alți muncitori.

— De unde să-i luăm?

Asistînd la o adunare generală, șeful de echipă de la șosea ne-a prevenit:

— Stăm prost cu șoseaua, vă spun deschis.

Unul dintre comunarzi a întrebat:

— Ce ar fi să ne punem noi pe treabă?

Șeful de echipă a zîmbit cu dispreț:

— Nici nu poate fi vorba de una ca asta! Asta-i muncă pentru copii?

— Da' ce, noi sîntem copii? — s-a supărat Grunski. — Auzi, dumneata, copii...

— Cîți băieți mari sînt printre voi? Asta-i o muncă peste puterile celor mici. Săpatul la pămînt e o treabă grea.

În adunarea generală de atunci nu s-a luat nici o hotărîre. La mine în cabinet, i-am spus șefului de echipă:

— Ar fi păcat, firește, să-i scot pe băieți din producție, dar să știi că dacă s-ar pune pe treabă, ar da gata debleul în șase zile.

Șeful de echipă nu m-a crezut nici de data aceasta, dar, peste trei zile, a venit din nou la mine și mi-a spus:

— Trebuie să întrerupem lucrul. Această poveste costă prea scump, nu terminăm nici pînă la toamnă.

— Vasili, ce-ar fi să sunăm adunarea generală? — l-am întrebat pe Doroșenko.

Acesta s-a gîndit îndelung:

— În privința drumului? Dar cum rămîne cu planul de producție și planul valoric? Pentru șosea e nevoie de cel puțin zece zile.

— Zece zile? — s-a mirat șeful de echipă? — Dragii mei, asta ar fi o adevărată minune... Dați-i drumul atunci!...

— De, am putea să sunăm adunarea generală, a spus în sfîrșit Vasili.

Am sunat adunarea. Comandanții au căzut pe gînduri:

— Poate că n-ar dura chiar zece zile; în orice caz ar trebui să închidem fabrica o săptămînă.

Solomon Borisovici s-a enervat cumplit, gata-gata să-l apuce istericalele:

— Ce v-a apucat? Cum de v-a trăznit prin minte așa ceva? Zece zile, la prețul de cost, înseamnă o producție în valoare de patruzeci de mii de ruble. Știți asta? Voi judecați cu capetele voastre sau cu ciubotele?

— Dar dacă rămîneți fără drum? — l-a întrebat șeful de echipă.

— Cum fără drum? Nu se poate fără drum...

— Solomon Borisovici, a zis unul dintre comunarzii, dacă cumva nu îndeplinim planul, am putea să mai mărim cu o oră ziua de muncă în iunie, dar îl îndeplinim noi și așa...

— Trebuie să-l depășim, nu numai să-l îndeplinim...

— O să-l depășim!

— Atunci, faceți cum vreți, a oftat Solomon Borisovici.

Sovietul comandanților a hotărît să se sacrifice cinci zile pentru drum, pe seama producției și a învățaturii, ceea ce însemna cîte opt ore pe zi. Cu școala stăteam bine.

— Dar de unde să luăm cazmale? — l-am întrebat pe șeful de echipă. — Avem nevoie de cazmale pentru o sută cincizeci de oameni!

— Vi-l aduc și pe Nichipercea pe lîngă cazmale, numai să ne ajutați.

Sovietul comandanților s-a dus imediat la fața locului și a împărțit debleul în douăsprezece părți, după numărul detașamentelor. Puștanilor și fetelor li s-au dat porțiunile cele mai puțin adînci ale debleului, iar comunarzilor mari cele mai adînci. Fiecărui detașament îi revenea cîte patruzeci și ceva de metri liniari.

Filka și-a examinat sectorul și a făcut socoteala:

— Cîte doi metri și jumătate de puștan, pe o adîncime de treizeci de centimetri... Aoleu!... Nu-i de glumă!

În zilele următoare, linia drumului semăna cu un foc de artificii făcut din aruncături de țărînă. Valurile de pămînt de pe cele două părți ale liniei se înălțau văzînd cu ochii, iar capetele comunarzilor se vedeau din ce în ce mai puțin. Peste trei zile, detașamentul al patrulea și-a terminat sectorul și a trecut la sectorul fetelor, iar acestea au fost rugate să se ducă în ajutorul puștanilor.

— Acolo o să vă vină mai ușor. Aici, pămîntul trebuie aruncat prea sus...

Totuși, lucrul n-a putut fi terminat în cinci zile, încît a fost nevoie să se întrebuițeze și jumătate din ziua de odihnă.

În ziua aceea de odihnă, șeful de echipă a venit pe seară la mine și mi-a zis, bîlbîindu-se:

— Nemaipomenit! Pe cîntea mea, n-am văzut așa ceva de cînd sînt... E nemaipomenit, zău așa, e pur și simplu nemaipomenit!...

Era o seară liniștită și caldă. Comunarzii se plimbau prin debleul săpat și Sopin declama:

— Puștanii înseamnă cadre! Ei nu sînt niște mici burghezi ca cei din Danilovka...

Tot în primele zile ale lunii aprilie am trecut prin altă dîrdoră: trebuia să se aleagă sovietul comandanților.

Campania în vederea alegerilor începuse cu o lună înainte. De multe ori, căutînd să rezolve această grea problemă, biroul organizației de Comsomol pierdea masa de seară. Chestiunea era într-adevăr grea, pentru că noul soviet al comandanților urma să ducă la bun sfîrșit sarcini importante: un

plan de producție și un plan valoric încărcat, construcțiile, sfârșitul anului școlar, marșul în Caucaz. După părerea biroului, legislatura lui Doroșenko destrămase comuna: doi comunarzi se dovediseră a fi hoți, l-am pierdut pe Volenko, i-am răsfățat din cale afară pe puștani, n-am știut să stabilem relații mai strînse cu inginerii care făceau proiectul noii producții. Singurul nostru merit era că ne-am apucat să construim drumul. Atît în birou cît și în activ, comunarzii se pronunțau în favoarea unui soviet forte:

— Trebuie să alegem niște oameni care să nu dea nas mlădițelor!

Asemenea idei nu plăceau unora dintre detașamente. Turnătorii și fierarii căutau să ne convingă:

— Pentru noi, toți sînt egali! Noi ne supunem celui pe care-l propune detașamentul.

În adunarea generală electorală n-au fost discuții.

Biroul a mai făcut o propunere: să nu se mai aleagă comunarzi de serviciu pe comună, ci comandantii să facă de serviciu cu rîndul.

De obicei, comunardul de serviciu se omora muncind, nu știa cum să se mai împartă, iar comandantii priveau liniștiți: n-are decît să se zbată! Dar cînd fiecare va fi sigur că „astăzi e de serviciu cu tare, iar mîine voi fi eu”, se va stabili cu totul altă rînduială în detașament.

Nimeni n-a obiectat împotriva acestei propuneri: în felul acesta aveam mai puțini șefi. Mai tîrziu, această hotărîre a avut o foarte mare importanță. De atunci, comandantii au devenit adevărații conducători ai colectivului nostru.

Adunarea a ales pe următorii candidați:

Detașamentul întîi	— Zemlianski
Detașamentul al doilea	— Svidski
Detașamentul al treilea	— Sireavski
Detașamentul al patrulea	— Kliușnev
Detașamentul al cincilea	— Pohoja
Detașamentul al șaselea	— Kravcenko
Detașamentul al șaptelea	— Dorohov
Detașamentul al optulea	— Studetki
Detașamentul al nouălea	— Serghienko
Detașamentul al zecelea	— Vehova
Detașamentul al unsprezecelea	— Pihotka

Secretar al sovietului a fost ales Nikitin, subliniindu-se astfel importanța sarcinilor conducerii noastre autonome. Nikitin era cel mai vechi comunard, el mai fusese comandant de

cîteva ori. De atunci parcă se odihmise, nu mai era ales decît în comisiile cu cea mai mare răspundere. Nikitin e înainte de toate un băiat serios, iar în al doilea rînd, Nikitin le ştie pe toate...

14 Situația frontului

15. Paisprezece iulie

i-a îndesat lui Kolka tot felul de lucruri: pansamente, iod, nu ştiu ce fel de picături, sare amară...

Era multă bătaie de cap cu toate mărunţişurile astea. Încă din iunie, băieţii începuseră să adune ziare, ca să le întindă în fundul cufăraşelor de nuiete.

Sovietul comandanţilor a mobilizat toate femeile din comună, ca să-i înveţe pe comunarzi cum să aşeze hainele, în așa fel ca să nu se mototolească și să rămînă loc și pentru alte lucruri. După cum s-a văzut, aceasta este o știință foarte grea și mulți dintre puștani i-au pătruns anevoie tainele. Comandanții aveau griji pînă peste cap cu zestrea detașamentelor respective: găleți, topoare, mături, cuie, felinare. Fiecărui detașament îi reveneau cîte trei felinare „liliacul”. Pentru felinare era nevoie de petrol, iar pentru petrol era nevoie de bidoane.

Problema cantonării sub cerul liber ne-a dat mult de furcă. La început ne gîndisem să luăm cu noi foile de cort. În această chestiune au fost discuții îndelungate și aprinse în adunarea generală. Comisia marșului era de părere ca foile de cort să ne însoțească pe șoseaua strategică a Georgiei (Voenno—Gruzinskaia doroga).

— Să nu credeți că acolo ne așteaptă peste tot vreme frumoasă, spune Panov în adunare. Dacă vă apucă o ploaie, ce vă faceți pe drum?

— Ploaia nu ne sperie! — răspund glasuri din sală. — Ne udă puțin, și gata. Tu spui că luăm foile de cort? Bine,

admit că le luăm. Să presupunem că trebuie să înnoptăm undeva și începe ploaia. Ce ne facem?

— Cum ce ne facem? Instalăm corturile...

— Instalăm corturile! Repede i-ai mai găsit leacul! În primul rînd, ca să instalezi un cort, ca să întinzi bine foile, îți trebuie cel puțin o jumătate de oră. În vremea asta, tu ai să fii murat și foile de cort la fel; în al doilea rînd, unde ai să instalezi cortul?

— Cum unde am să-l instalez? Parcă-i greu de găsit un loc? Caut și eu un loc cît mai potrivit...

— Am să-ți spun eu ce fel de loc...

— Hai, spune...

— Un loc ud...

Adunarea generală izbucnește în rîs.

— Are dreptate, un loc ud...

— Încît tot ai să fii nevoit să te culci pe pămîntul ud. Iar a doua zi, mai trebuie să strîngi și foile de cort. Așa-i că trebuie?

— Sigur că trebuie! — recunoaște descumpănit membrul comisiei marșului.

— Dar cum ai să le strîngi, dacă sînt ude și trebuie mai întîi să le usuci? Mai ales dacă ploaia nu stă?

— Are dreptate, strigă mai multe glasuri în adunare. Nu ne trebuie foi de cort... De ce să avem bătaie de cap cu ele?

Dar nici membrul comisiei marșului nu se dă bătut.

— Vorbiți ca și cum ați fi niște copii mici sau poate că dinadins faceți pe proștii. Ce tot înșiră ăsta? C-o să înceapă să plouă, c-o să piardă o jumătate de ceas cu făcutul cortului și în vremea asta ploaia o să-l mureze și pe el, săracul, și foile de cort, și totul o să iasă pe dos. Credeți că așa se procedează? Dacă vedem că vine un nor, trebuie să ne oprim și să facem corturile înainte de a începe ploaia...

Redko îl întrerupe:

— Cum trece norul, trebuie să le strîngem iar și tot așa la fiecare nor, ca la bîlci: să le desfacem și să le strîngem...

Adunarea izbucnește din nou în rîs; rîde și comisia marșului.

— Ei bine, n-are decît să vă ude, nouă nu ne pasă! Dar să vă spun altceva. Știți voi ce este trecătoarea Krestovii?

— Și ce mare grozăvenie e trecătoarea asta?

— Eu am fost acolo cu Anton Semionovici. Să știți că am mers prin zăpadă, la o altitudine de trei mii de metri. Dacă va trebui să înnoptăm acolo sau prin apropiere, unde ai să te încălzești?

— În cort?

— Sigur că în cort...

— N-ai să te încălzești nici în cort...

Trecătoarea Krestovii nu-i o simplă ploaie pe un drum oarecare, încît comunarzii rămîn pe gînduri. După ce chibzuiesc o vreme, hotărăsc să mărească etapa prin trecătoare: să parcurgă cincizeci de verste într-o singură zi ca să nu fie nevoiți să înnopteze în punctul cel mai friguros. Dar pentru orice eventualitate se liniștesc:

— La urma urmei, n-o să fie nici o nenorocire dacă o să înghițim puțin frig! Ne-om încălzi unii pe alții.

S-a luat hotărîrea să se trimită corturile cu mică viteză direct la Soci, iar pentru pregătirea taberei să fie delegat Panov, ca unul care cunoștea un loc de tabără la Soci și umblase șoseaua strategică a Georgiei. Panov, un băiat mic de stat și neastîmpărat, deși n-are decît cincisprezece ani, e în anul al doilea. Datorită aptitudinilor lui de matematician, Panov se bucură de-o adevărată faimă printre ceilalți comunarzi. Împreună cu el urma să plece și Semion Moiseevici Margolin.

Margolin e o figură de ultimă formație. Are vreo treizeci de ani și în mod oficial ocupă în comună funcția de operator de cinematograf... Trebuie să se înfățișeze în comună de două ori în cinci zile și să prezinte un film. Pentru această muncă primește o sută opt ruble pe lună.

Dar comunarzii l-au perfecționat de mult și în cel mai înalt grad pe Margolin. Ce nu face el? Repară instalația electrică și motoarele, aranjează iluminările, face rost de bilete pentru excursii, cumpără pastă de alămuri pentru fanfară, „coase, seceră și cîntă de inimă albastră“. Dacă Margolin nu îndeplinește cum se cuvine vreo însărcinare, comunarzii îl iau la rost:

— Senka, iar ai încurcat-o? Ce ți-am spus? Unde ți-erai urechile?

Senka e întotdeauna vesel și mulțumit de viață. E îndrăgostit de comună. Din cauza comunei uită de casă, de familie, de soție, de fericirea casnică. Soția lui Senka, o femeie mărunțică și grațioasă, vine uneori în comună și, zîmbind printre lacrimi, se jeluiește:

— Ce treabă-i asta? N-a mai dat pe acasă de patru zile. Atunci toți sar cu gura la Senka:

— Ce faci? Și acasă încurci lucrurile?! Du-te acasă și nu

uita să treci mîine să vezi dacă fanioanele pentru fanfară sînt gata.

Acum, Senka e ocupat cu corturile: trebuie să împachezeze scîndurile, țăruii, frînghiile, să facă rost de vagoane, să pregătească uneltele...

Un străin abia sosit în comună n-ar observa că se fac pregătiri pentru un marș. În comună este aceeași curățenie, ziua înflorește ca și înainte în semnale, ca și înainte este larmă în secții, iar știința zumzăie în clase. Numai undeva, în adîncurile subsolurilor, în magazine, în curțile de serviciu, se socotesc, se măsoară și se împachetează zilele viitorului nostru marș. Seara, comunarii se înghesuie pe șantier, încing discuții aprinse cu Deli și cu Stepan Akimovici. Puțini dintre ei își fac de lucru cu cufărașele lor de drum. Cele mai multe treburi rămîn pe seama puștanilor. În sarcina lor cade serata de adio de la clubul G.P.U.-ului. Cercul de puștani care a montat feeria „Construirea stadionului” nu s-a destrămat. Montează mai departe reviste cu orice teme. A montat „Comunarii de la Dzerjinski prin Europa” și „Locomotiva”; iar acum pregătește o complicată satiră politică cu titlul „Red Army”. Ce nu conține satira asta! Poincaré, Briand, Macdonald, Pilsudski, generali chinezi, muncitori și, ceea ce este mai interesant, Armata Roșie. Montarea este un lucru grozav de dificil. Trebuie nu numai să cunoști textul, nu numai să joci, dar să pregătești și costumele și să pui la punct partea artistică. Puștanii trebuia să facă totul.

De cîteva zile, comunarii rîd, țopăie, se bucură, dar cînd îi privești cu atenție, îți dai seama că toți sînt peste măsură de obosiți, palizi și trași la față. Din cînd în cînd, sovietul comandanților primește cereri:

— Rog să fiu mutat la altă secție, am obosit din cale afară la secția mea.

Dar sovietul comandanților nu prea încurajează asemenea lașități:

— Toți sîntem obosiți! Ai să te odihnești la Soci.

Sovietul comandanților s-a întrunit pentru ultima oară la 10 iulie, ca să pună la punct o sumă de amănunte de ultimă oră. Constructorul Vastonovici ne pune sula în coastă:

— Trebuie să începem reconstruirea clădirii principale. Să goliți toate încăperile!

Nu-i chiar atît de ușor să strîngi mobilier, perdele, portrete, cărți, paturi. Cu mare greutate am găsit o clădire a cărei reconstruire Vastonovici s-a îndurat s-o amîne pînă la înapoierea noastră.

Se mai puneă o întrebare: care detașament să fie declarat fruntaș în producție, ca să i se încredințeze drapelul comunei? Fetele au îndeplinit planul de producție și planul valoric mai bine decât toate secțiile, iar cel mai bun detașament al lor e detașamentul al unsprezecelea. Dar la metalurgiști cel mai bun detașament e al patrulea, care e primul pe comună în ceea ce privește îndeplinirea normelor. Amîndouă detașamentele au dreptul la drapel. Sovietul comandanților n-a izbutit să le împace și a hotărît ca, pe timpul marșului, să se aleagă o brigadă specială a drapelului. Adunarea generală a ales ca stegari pe Konisevici și pe Salko, iar ca asistenți pe Pohojai și pe Serghei Sokolov.

În sfîrșit au mai rămas cîteva zile pînă la plecare! Am închis școala. Am golit toate încăperile comunei, am strîns bine totul, am împachetat foile de cort și le-am trimis la gară.

În seara de 13 desființăm detașamentele și dormim pe plutoane, ca în marș.

În ziua de 14 nu mai avem ce face. Puștii au terminat pregătirile pentru spectacol, comisia cantinei a împărțit ultimele bagaje pe plutoane. Doar comandamentul detașamentului al patrulea, Kliușnev, are o mică deficiență:

— Cum să predau drapelul așa? Ciucurii sînt vechi, n-au rămas decât franjurile. De cîte ori i-am spus lui Stepan Aki-movici...

La ora patru trimit pe cineva în oraș după ciucuri.

La masă se citește ordinul de zi:

Începînd din ziua de 14, comuna „Dzerjinski” se va considera în marș. Conducerea comunei aici, acasă, se încredințează tovarășului Levenson. La ora cinci seara, comunarii se vor așeza în formație, în ținută de paradă, pentru a merge în marș, la clubul G.P.U.-ului. După serata de la club, toți se vor schimba în haine de marș și se vor așeza în formație pentru a merge la gară. Trenul regimentar va urma de aproape coloana.

La ora cinci, Volciok sună adunarea generală. Cele opt căruțe ale trenului regimentar, încărcate pînă în vîrf, sînt gata și așteaptă deoparte. Comunarii se așază în formație în fața comunei. În flancul drept lucesc alămurile fanfarei, iar fanioanele lor flutură vesel în soare. Frontul alb al comunarzilor, nespus de frumos și de proaspăt, se întipărește în minte ca un motiv în ton major cu totul deosebit. Pe creștetul capului, comunarii poartă băști aurii, numai comandanții au șepci albe.

Trec în fugă, cu un aer preocupat, câțiva puștani întirziați. Unul își potrivește șireturile, altul își strânge mai tare centironul, o fetiță culege un fir de ață de pe fustă și se uită la mine zîmbind:

— Vai, ce frumos este!

— Pentru onor, la drapel, dreptil!

Detașamentul al patrulea aduce drapelul în învelitoare și încremenește în fața frontului. Din flancul drept se desprinde brigada drapelului, care îl ia în primire în sunetele salutului intonat de fanfară. Iată-l acum în flancul drept, în fruntea coloanei noastre albe ca zăpada, unde îi va fi locul timp de o lună și jumătate. Alergînd de-i scapără călcîiele, Aleksiu trece cu stegulețul și-și ia locul în front.

În fața frontului nostru s-au strîns funcționarii și muncitorii, constructorii și tehnicienii comunei. Pe șantier bocăniturile au încetat, iar schelele s-au golit. Mulți dintre ei ne însoțesc la club, la serata de rămas bun.

Totul pare să fie gata. Cîteva cuvinte de despărțire pentru acei care rămîn, cîteva urări din partea lor.

Solomon Borisovici ne privește mișcat, cu lacrimi în ochi:

— Cum aș mai merge și eu... Ce băieți buni și ce fete bune! O să-mi vină greu fără ei... Vai, cum au mai muncit... ca niște lei, curat ca niște lei!

— Solomon Borisovici, să aveți grijă de mașinile-unelte! strigă cîteva glasuri din detașamentul al treilea.

— Bine, bine, fiți liniștiți...

— Ei, gata.

— Coloană, dreptil!

Dar cineva trece vijelios prin front, răsuflînd ca și cum i-ar fi plesnit toți cilindrii.

— Ce s-a întîmplat? Unde ai fost?

— Ciucuriil...

— A, da, ciucuriil...

Drapelul se apleacă și cîteva comunarzi încep să-l împodobească.

— Gata? Nu mai lipsește nimic?

— Nimic, putem să pornim...

— Coloană, dreptil! Din dreapta cîte șase, înainte marș!

Fanfara începe să cînte și în urma ei pornește și drapelul. Comunarzii, în rînduri de cîte șase, mărșăluiesc prin fața dragilor de puștani din flancul stîng.

16. Primii kilometri

În zorii zilei de cincisprezece iulie, comunarzii se și aflau în vagoane. În primul vagon s-a instalat fanfara, în vagonul al doilea plutonul întâi și al treilea, în vagonul al treilea, plutonul al doilea și al patrulea, puștani și fete. Mi-am găsit și eu un locșor în mijlocul acestei societăți atît de întreprinzătoare și de periculoasă la drum.

În așteptarea imbarcării în vagoane ne chinuisem, n-avusesem putința să dormim și, de aceea, de îndată ce comunarzii și-au repartizat locurile, copiii și-au deschis cufărașele, au scos păturile și s-au culcat. Plăcerea cea mai mare, la care visau toți de o lună de zile, — aceea de a privi pe fereastra vagonului — a fost amînată pentru mai tîrziu. Abia cînd am ajuns în Donbas, copiii și-au scos nasurile curioase pe fereastră, copleșindu-se reciproc cu întrebări, unele mai năstrușnice decît altele:

— Sînt sigur că habar n-ai ce-i cu mormanele astea?

— Ba știu.

— Crezi, poate că sînt cărbuni? Ha — ha — ha!

— Dar tu crezi că sînt lemne?

— Sînt holde! Înțelegi? Holde, pămînt..

— Vrei să zici că tu știi tot? Poate îți închipui că astea sînt furnale?

— Nu, nu sînt furnale.

— Dar atunci ce sînt?

— Ce te interesează pe tine?

— Aha! Ai fi crezînd că și astea-s holde?

— Ce oameni sînt puștanii ăștia! — se minunează Sopin, comandantul plutonului al patrulea. — Ia te uită, pentru ce se ceartă!

— Parcă ne certăm? Discutăm.

— Las' că știu eu cum discutați! Peste un minut vă și încăierați. În plutonul meu nu vreau să aud de așa ceva!

În vagonul din față răsună un semnal. Puștanii au și tras cu urechea.

— Băieți, haideți la masă! ...

Pe sub pături se ivesc capete somnoroase.

— Ciudat! Deșteptarea nu s-a sunat, inspecția nu s-a sunat, ne cheamă de-a dreptul în sala de mese.

În vagon intră Kravcenko, membru în comisia cantinei și sufletul ei recunoscut.

— Comandantule, dă-mi cîțiva puștani ca să meargă cu mine să ia în primire cîte un funt de pîine, două ouă și un măr de cap.

— N-avem nevoie de pîine, spune Sopin.

— Trimite vreo douăzeci de pîini la vagonul din mijloc, o să le tăiem acolo.

Prin vagon trece Kliușnev. Astăzi e comandant de serviciu.

— Să nu văd în vagon coji sau fărîmituri. După ce sfinși masa, vine inspectia sanitară.

Kliușnev și Kravcenko pleacă, cu un aer grav: ei au dreptul să treacă dintr-un vagon în altul. În urma lor pornesc vreo cîțiva puștani după alimente. În partea rezervată fetelor se aude de asemenea mișcare. Cîțiva comunarzi mai mari vin după pîini; de asemenea și cîțiva care ne invidiază pentru geamurile noastre.

Ia te uită, ce ferestre au! Pot să privească pe geam cîte trei odată.

Kravcenko vine din nou în vagon.

— Dacă s-a nimerit la cineva vreun ou stricat să-i spună comandantului. Să i-l schimbăm.

Kravcenko e un mare specialist în meseria lui. A făcut parte din comisia cantinei, în marșul din Crimeea, acum însă, nemaifiind reales, îi venea să plîngă:

— Fraților, aveți milă de mine! Niciodată n-am un pic de răgaz, n-am pace, nici ziua, nici noaptea.

Dar fraților nu le-a fost milă de el:

— Ce tot cînti că n-ai pace nici ziua, nici noaptea? Facem un marș serios, îți dai și tu seama. Noi mergem pe jos, iar tu cu căruța. Și ai la mîncare, încît poți să te îndopi pînă nu mai poți... Așa că ce-ți pasă?

— Mi-e și greață să mă uit la mîncare...

În timpul marșului din Crimeea i s-a întîmplat o pățanie pe care comunarzii n-au s-o uite niciodată. Coloana comunarzilor coborîse la Simeiz, direct de la observator, prin Koșka, iar trenul regimentar a apucat pe șosea. La o cotitură, Kravcenko s-a dat jos din căruță și s-a așezat pe marginea drumului ca să-și scoată bocancii și să-și îndrepte ciorapii. După aceea s-a încălțat din nou. Pe urmă a început să caște gura la priveriște și a pierdut din ochi trenul regimentar. Căutînd să-l ajungă din urmă, a luat-o pe alt drum și s-a rătăcit. Între timp, trenul regimentar intrase în Simeiz și se alăturase coloanei, dar Kravcenko tot nu se arăta. L-am așteptat un

ceas, două, începusem să fim îngrijați, mai ales că se întunecase. Am trimis gorniști în munți.

— Să sunați „Adunarea“, le-am spus eu și, dacă n-are efect, să sunați: „La masă“! Atunci are să vină în galop!

Dar nici semnalul „Adunarea“, nici semnalul „La masă“ n-au avut efect. Nu l-am găsit pe Kravcenko și a doua zi am trimis trenul regimentar la Ialta fără el, iar noi ne-am îmbarcat pe o șalupă. Majoritatea comunarzilor erau dezolați de pieirea tragică a lui Kravcenko, însă cei cu experiență nu se alarmau:

— Nu vă temeți! Nu se pierde bătrînul...

Într-adevăr, cînd am coborît din șalupă la Ialta, pe chei ne-a ieșit înainte Kravcenko, murdar și boțit.

— Pe unde te-a purtat mîi Aghiută? — l-a întrebat întregul convoi.

— Pe unde să mă poarte? M-am pierdut de căruțe, numai dracu știe pe unde am horhăit! Am mers ce-am mers și am ajuns la Simeiz. Acolo, pe cîți nu i-am întrebat de căruțe! Da' nimeni nu le văzuse, parcă intraseră în pămînt. Atunci, mi-am zis, hai la Ialta! N-aveam o para chioară la mine...

Comunarzii au ascultat cu uimire această poveste.

— Dar bine mîi, gură-cască...

— Pentru ce mă faceți gură-cască? — s-a mirat Kravcenko, jignit.

— De ce n-ai întrebat dacă n-a trecut o coloană de băieți cu fanfara?

— Ce treabă aveam eu cu fanfara voastră? — și-a ieșit din pepeni Kravcenko. — Eu aveam nevoie de trenul regimentar, nu de fanfară! Dar ia-le de unde nu-s!

— Cine?

— Trenul regimentar, prostule!...

— Trenul regimentar a plecat la ora cinci, spre Ialta.

Și Kravcenko a luat-o la goană spre oraș... Nici în ziua de azi n-a înțeles de ce îl făcuseră comunarzii gură-cască.

Astăzi, Kravcenko are mai multă experiență și-mi închipui că nu s-ar mai rătăci, dar și astăzi își mărginește acțiunile la sarcinile lui imediate.

După masă, comisia culturală aduce ziarele și revistele cumpărate într-o gară — nod de cale ferată. Comunarzii n-au însă răgaz să se ocupe prea mult cu politica. Se înfiripă alt soi de discuții. Ei sînt la hotarul a două epoci care nu se aseamănă de loc între ele; pe de o parte, abia și-au lăsat mașinile-unelte și comuna în plină construcție, iar pe de

alta, încă n-au intrat în angrenajul complicat al marșului. Vorbesc mai mult despre comună.

— Aș fi curios să știu dacă Solomon Borisovici o să repare strungurile.

— Ce nevoie ai tu de asemenea strunguri? Când o să ne întoarcem, măi frate, o să găsim niște mașini, tot una și una!

— N-au să aibă timp să le instaleze înainte de întoarcerea noastră.

— Ba da! ...

Șoseaua a ieșit strașnică, o frumusețe! ...

— Să vedeți voi, băieți, ce are să mai fie când au să pună umărul o sută cincizeci de novici! ... Nu degeaba am stăruit noi la conducere.

Adevărul este că conducerea se temea ca nu cumva novicii să destrame comuna. Dar comunarzii nu s-au lăsat:

— O să-i vedeți la treabă, spuneau ei celor de la conducere, când s-or așeza la locurile lor ...

— Poate că ar fi mai bine să mai angajăm vreo doi-trei educatori.

— Ba ar fi mai rău, mult mai rău. O zăpăceală curată. Peste patru luni, numai peste patru luni, n-o să mai știți care-i novice și care nu. Cunoaștem noi chestia asta ...

Sarcina de a prelucra pe novici în termen de patru luni, fără ajutorul educatorilor, devenise, nu știu de ce, fără vreo hotărîre categorică, o obligație a comunarzilor. Era considerat drept un angajament, atît de comunarzi cît și de către cei de la conducere și adeseori se pomenea de el. Majoritatea comunarzilor considerau că, în general, problema novicilor era un fleac. Problema uzinei li se părea mult mai grea.

Abia cînd ajungem în apropierea Vladikaukazului, gîndurile noastre se îndreaptă spre perspectivele viitorului apropiat. În Mineralnîie Vodî zăbovim o clipă cu amintirile: mulți copii au vizitat la timpul lor această stațiune balneară, cu toate că nu primiseră autorizație din partea administrației stațiunii.

Își aduc aminte cu rezerve și pe scurt:

— Aici e bine de trăit vara ...

Vladikaukazul ne primește cu o ploaie torențială. Nu ne grăbim să ieșim din vagoane, crezînd că ploaia va sta curînd. Pe acolo, ploile sînt ciudate, cad neconținut cu aceeași intensitate, fără să se întetească, egale, stăruitoare, parcă li s-ar fi urît și lor să tot stropească pămîntul cu atîta monotonie, și totuși îi dau înainte mereu. Am stat o oră în-

treagă în vagoane cu desăvîrşire descumpăniţi. Am adunat sovietul comandanţilor de plutoane, ca să luăm o hotărîre.

Nikitin prezidează sovietul. Stepan Akimovici aruncă priviri pline de vrăjmăşie la clădirea staţiei, peste care şiroieşte apa.

— Nu mai încetează, afurisital! — spune el. — Tovarăşi, pe o asemenea ploaie e imposibil să ne încărcăm bagajele în căruţe, să ne facem rost de pîine şi să ne punem în marş.

— E şi prea tîrziu! — constată Nikitin, preşedintele comisiei marşului. — Trebuia să ieşim din oraş la ora zece şi acum e două. Am întîrziat şi ploaia nu mai conteneşte. Pînă ne pregătim, pînă încărcăm bagajele, se face seară. Unde să mergem pe ploaie? Eu zic să înnoptăm aici.

Împreună cu noi chibzuieşte şi preşedintele Societăţii de turism şi excursii proletare.

— Dar cum rămîne cu masa? — întreabă el. — Doar v-am pregătit mîncare. Şi unde o să dormiţi?

— N-am putea dormi în vagoane?

— Cred că se poate...

— La masă ne-om rezezi noi mai tîrziu...

Aşa şi hotărîm. Şeful staţiei ne dă voie să dormim în vagoane. Parte dintre comunarzi se apucă de curăţenie, iar alţii pleacă să caute fructe. În cincisprezece minute, mica piaţă de alimente din faţa gării e cu totul golită. Spre seară ne rezezim cum putem în oraş să luăm masa.

— Nu vă uitaţi, la ploaie! — ne sfătuieşte, binevoitor, preşedintele Societăţii de turism şi excursii proletare, s-ar putea să plouă şi trei-patru zile. Plecaţi! Acolo unde vă duceţi n-o să daţi peste ploaie...

Aşa că ne hotărîm ca a doua zi să ne punem în marş cu orice preţ. Discutăm cu aprindere şi ne tocmim pînă seara tîrziu cu căruţaşii, totuşi reuşim să angajăm şase harabale cu cîte doi cai, ca să ne ducă bagajele pînă la Tiflis pentru suma de cinci sute de ruble. Ne-a ajutat mult faptul că luasem cu noi de la Harkov cîteva saci cu ovăz.

A doua zi dimineaţa, cum ne-am trezit, ne-am şi rezezit la ferestre: ploaia încetase, dar cerul era mohorît, semn că urma să plouă cu siguranţă. Comisia cantinei împarte la rezezeală tuturor cîte o bucată de salam. Se anunţă prin ordin de zi:

„Să se încarce imediat bagajele în căruţe. Comunarzii să se alinieze în piaţă, în formaţie de marş, în ţinută de vară (şorturi de oraş şi bluze de doc). Paza la căruţe o va asigura plutonul întii.“

Comandanții aleargă în piață și împart harabalele între dînșii. Comunarzii traversează șinele, ducînd cufărașe, lăzi și alămurile fanfarei. Încărcarea bagajelor durează chinuitor de mult. Osetinii de la harabale se ciorovăiesc între ei și, neținînd seama de organizarea noastră pe plutoane, aruncă lăzile și cufărașele dintr-o haraba în alta, găsindu-ne pricină că avem prea multe bagaje. Comunarzii caută să-i înduplece:

— Da' ce, dumneata n-ai să mănînci?

— O să mănînc! — rîde moșneagul cu barbă căruntă, duh-nind o mahorcă.

— Și noi o să mîncăm.

— Bine, dar de ce cărăbăniți atîta mîncare?

— Fiindcă ne-am gîndit și la dumneata.

Bătrînul rîde. Rîde și comunardul, străduindu-se să-l convingă:

— Nu te speria! Această mîncare e pentru o sută cincizeci de oameni. La Balta o să mai punem cai, așa că au să tragă mai ușor, iar cînd avem să sosim la Tiflis, harabalele au să fie goale. Mîncăm tot pe drum.

Acum glumește bătrînul:

— Și cufărașele?

— Cufărașele nul — se înveselesc comunarzii.

Încet-încet, osetinii devin mai omenoși și mai înțelegători. Dar acum, altă pacoste: n-au frînghii, șinele de-abia se mai țin pe roți, obezile de asemenea sînt „gata să-și dea sufletul”, cum spune Solomon Borisovici.

— Oare o să ajungem pînă la Tiflis? — întreabă Stepan Akimovici.

— Da' ce este?

— Cum „ce este”? Avem de făcut două sute de kilometri...

— Ajungem noi, nu te teme...

— Dar cu frînghiile ce facem?

— Frînghii trebuie, asta-i drept...

Începe să plouă. N-avem frînghii, iar Kravcenko abia acum pleacă după pîine cu o haraba goală. Hotărîm să ne punem în marș și să așteptăm trenul regimentar la ieșirea din oraș. De altfel, trei harabale sînt gata să plece o dată cu noi.

Ne încolonăm și aducem drapelul.

— Înainte, marș!

Trecem cu muzica prin oraș. Nicăieri n-am văzut pavaje mai păcătoase ca la Vladikaukaz. Ba te urci pe un dinte de piatră care îți răsare înainte pe neașteptate, ba te prăbușești

intr-o gaură plină cu apă de ploaie. Ajungem în centrul oraşului. Levşakov merge în frunte, dînd din mîini: sărmanul, n-a mai rămas nici urmă din aerul lui solemn. Depăşesc fanfara şi mă apropii de el:

— Nu te grăbi, puştanilor le vine greu.

— Dar trebuie să isprăvim o dată cu chinurile astea de iad!

Un puşti din plutonul al patrulea mă ajunge din urmă:

— O haraba s-a risipit.

Trimit trei băieţi din plutonul întîi. În sfîrşit trecem Terekul, mai facem un kilometru şi ajungem la marginea oraşului. Ne oprim lîngă un stîlp de kilometraj, pe care se vede cifra 1. Sîntem pe şoseaua strategică a Georgiei. În faţa noastră mai mult ghicim decît zărim munţi învăluiţi într-o plasă de ploaie mărunţă. Nu merge cu noi decît o singură haraba, restul rămîne în urmă. Aflăm că din harabaua a doua au căzut două lăzi.

— Cu ce erau lăzile? — întreabă îngrijorat Levşakov.

— Cu ouă, mi se pare.

— Proastă treabă, zice el.

Renunţăm la formaţie, dar ploaia se înteteşte mereu şi n-ai unde să te adăposteşti. Răbdători, ne lăsăm muraţi vreme de aproape o oră. Soseşte un curier trimis de Stepan Akimovici:

— Mai zăbovim puţin cu pîinea şi cu frînghiile.

Trimit pe curieri înapoi:

— Spune-le că plecăm mai departe şi că aşteptăm căruţele la kilometrul opt.

Ordon ca de aici înainte să se meargă „în pas de voie”. Drapelul a fost legat de o haraba şi comunarzii cărora le-a venit rîndul iau în primire başii. Înainte de plecare se întocmise un plan pentru transportarea başilor, fiecare comunard ştia de la care kilometru şi pînă la care kilometru va duce basul, de la cine îl va lua în primire şi cui îl va preda. În medie, le venea cîte zece kilometri de om. Fetelor le revenea mai puţin.

Plecăm în pas de voie şi repede, chiar de la început. Vreo opt inşi ne luăm de braţ: eu, Akimov, Kliuşnev, Kamardinov, Harlanova şi încă nu mai ştiu cine şi pornim în front larg mai departe. Peste cîteva clipe, un cîrd de puştani ne-o iau înainte şi dispar după cotitura şoselei. Unul din ei întoarce capul şi strigă:

— La kilometrul opt?

Cu greu mă pot ţine de comunarzi: eu port cizme, iar ei

sînt în șort și în bluze ușoare. Dar nu trebuie să mă las. Mergem foarte repede, în urma noastră se înșiră toată comuna, iar undeva, departe, se zărește silueta mare, neagră, a singurei harabale care merge după noi.

Ne apropiem de Terek. În dreapta se înalță un munte. Printre noi sînt destui comunarzi care au studiat din scoarță-n scoarță lucrarea lui Anisimov. Ei ne spun numele acestui munte și privesc cu atenție nu știm ce pe povîrnișurile lui. Dar ploaia ne udă vîrtos și nimănui nu-i arde de geologie. Sîntem mereu depășiți și, în cele din urmă, auzim în spatele nostru pe căruțaș îndemnîndu-și caii.

Abia la kilometrul șase se înseninează cerul deasupra noastră. Ne încetînim pașii și ne cufundăm în căldură și soare. Fetele încep să ciripească mai vesel, răsună rîsete, un comunard se ia la întrecere cu altul. Trecem prin dreptul unor căsuțe și, chiar în fața noastră, pe șoseaua care începe să coboare, îi vedem pe toți comunarzii, înșirați pe un parapet de piatră, ca niște vrăbii pe o sîrmă de telegraf, despărțind printr-o panglică lungă și albă Terekul de linia șoselei. Au ghicit că acolo este kilometrul opt. Ne apropiem și ne așezăm și noi pe parapet. Cercul fotografic își îndreaptă aparatele spre noi: Boiarcuk, cel cu părul roșu, Levka, Salko și Kozîri au adus cu dîșii, într-una din căruțe, o ladă întreagă cu plăci fotografice.

Nu stăm mult să ne odihnim. Peste un sfert de oră, unul dintre comunarzi se și catără pe un povîrniș din apropiere, iar puștanii hoinăresc prin nisipurile Terekului. Membrul de serviciu al comisiei sanitare strigă la dîșii:

— Sinteți îmbrăcați cu șorturile de zile mari. De ce le udați?

— Nu le udăm... Apa e grozav de rece, nu ne putem scălda.

Terekul e umflat, apa lui e tulbure și involburată. Îi scuipă supărat pe puștani și nu-i lasă să se scalde. Puștanii nu găsesc nici ei Terekul pe placul lor:

— Terek, Terek!... Ce rîu murdar!...

Un grup, în frunte cu Filka, își pierde răbdarea și se îndreaptă pe șosea, spre oraș.

— Încotro?

— Mergem înaintea harabalelor...

Peste o jumătate de oră se întorc împreună cu tot trenul regimentar: puzderie de cufărașe pe harabale, iar alături de căruțași, santinelele noastre cu armele în mîini. Stepan Aki-movici se aciuase pe lîngă ei. Puștanii îl iau la vale:

— Ia te uită, şmecherull . . .

— Ce tot îndrugi acolo? Acuşi ai să-mi ceri să-ţi dau de mâncare.

Văzînd căruţele, puştanii sar toţi deodată de pe parapet şi o iau la fugă înainte pe şosea, dar dintr-o dată se opresc:

— În ce loc mîncăm?

— La kilometrul cincisprezece! — îi dezamăgeşte Nikitin.

După prima cotitură apar alte peisaje, alţi munţi, prietenoşi şi împăduriţi. Băştile aurii ale comunarzilor se împrăştie şi pe şosea, şi pe povîrnişurile munţilor, şi pe malul Terekului. Eu merg încet în urmă, împreună cu Levşakov. Trecem prin micul sat Balta. După ultima casă, un torent de apă străvezie traversează şoseaua şi cade în cascadă într-o vîlcea: cascada e înaltă de vreo şase metri. În fundul vîlcele, „zaiafetul“ e în toi. Comunarzii îşi leapădă la repezeală hainele uşoare şi coboară în fundul vîlcele, sub loviturile asurzitoare ale cascadei. Apa îi aruncă cu putere la fund, ei se rostogolesc în torentul şuierător şi din nou pornesc la atac. Numai Mişa Dolinnîi stă lîngă zidul de piatră şi oftează. Fără multă vorbă, Levşakov îşi scoate cămaşa şi pantalonii. Are şaizeci de ani, dar e rumen şi voinic.

— De ce nu-ţi scoţi chiloţii?

— Oamenii bine crescuţi se scaldă în chiloţi! — îl împunge Levşakov. — Numai „corbii“ se scaldă fără chiloţi . . .

Comunarzii se apără:

— Dumneavoastră vă vine uşor. Intraţi în apă cu chiloţii, pe cînd noi sîntem cu sorturile de zile mari. Şi cine credeţi că a dat ordinul ăsta? Tot Nikitin . . .

Levşakov intră sub căderea de apă. Mişa îi întinde mîna, dar apa i-a şi smuls chiloţii care i se încurcă în picioare. Încă o clipă şi Timofei Viktorovici se pomeneşte la fund, claie peste grămadă cu puştanii . . .

— Phii, că straşnic mai e! — strigă el entuziasmat. — Parcă-i la plajă! . . .

Vreo zece puştani fac cerc în jurul trupului greoi al lui Levşakov şi-l tîrăsc din nou sub zid. Se aud ţipete şi hohote de rîs; zarvă, hărmălaie . . . Fetele ocolesc cu prudenţă această zbîntuială necuviincioasă şi, scoţîndu-şi bluzele sport, trec torentul de apă de pe şosea. Deasupra cascadei, Kolka se burzuluieşte la băieţi:

— Appa-i rece, o ssă rrăciţi drracilor? Unde o ssă vvă îngrrijesc? . . .

— Nikolai Frolovici, luaţi temperatura apei. Poate că nu-i chiar așa de rece.

Undeva, departe, răsună semnalul care ne cheamă la masă.

— Vai, grozav a mai fost! — strigă Kravcenko, ieșind din cascadă.

La kilometrul cincisprezece se face un popas și comisia cantinei împarte masa. Comisia întâmpină o dificultate: carnea de porc nu ajunge decît pentru patru plutoane, cu atîta mărinimie fusese tăiată. Levșakov ține în pumn cinci bețe de chibrituri, dintre care unul n-are vîrf.

— Așa avem noi parte mereu! — spune supărată Krasnaia, comandanta plutonului al doilea.

— Dacă n-aveți noroc la carne de porc, o să aveți noroc în dragoste, o consolează Levșakov.

Bosumflate, fetele stau tăcute pe bolovani. Kravcenko stă, fisticit, în fața lor cu salamul tăiat felii.

— Ce găsiți voi așa de grozav la carnea de porc? ...

Dar peste puțin fetele triumfează: carnea de porc are un iz ușor.

Pe la ora șapte ne apropiem de satul Lars, situat chiar la intrarea defileului Darial. Burează iarăși. Nu se poate dormi afară. Chiar lângă șosea e o școală, cu două camere mici. Comandanții ridică din umeri, dar n-au încotro: trebuie să înnoptăm acolo. Pentru fete se face un paravan din bănci, peste care se așază cufărasele unul peste altul. Comunarzii se culcă claie peste grămadă. Deodată vine cineva cu o veste: alături este o cazarmă aproape goală, cu paturi de scînduri ...

— Și cu ploșnițe! — adaugă Levșakov.

Parte din băieți se mută în cazarmă. Levșakov scoate din geamantan un primus și pune pe el un ceainic. Apoi se apucă de o operație în stil mare. Pînă fierbe ceaiul, comisia cantinei aduce două lăzi cu ouă și Levșakov, împreună cu comisia, se așază pe treabă, alegînd ouăle din cele două lăzi. După puțin timp, cazarma se umple de un miros insuportabil de ouă clocite. Dar Levenkov e neînduplecat:

— Nu se poate! Altfel se împut toate.

Ei lucrează toată nopatea, iar eu și Didorenko bem ceai și, din cînd în cînd, ieșim să vedem ce-i cu căruțele. Hara-balele sînt acoperite cu prelate, dar pe comunarzii care stau de pază îi udă ploaia.

Abia la ora două noaptea, Komisevici intră în cazarmă anunțînd:

— E bine ... Ploaia a încetat, a și licărit o stea pe cer ...

17. Iarăși primii kilometri

A doua zi dimineața ne-am trezit devreme. Toți ne-am bucurat, văzînd cerul senin și auzînd vuietul cunoscut din ajun al Terekului. Urcăm în goană o colină spre un izvor și, peste o jumătate de oră, sîntem gata încolonați. După ce se cîntă un marș, băștile aurii licăresc din nou în „pas de voie” pe șoseaua strategică a Georgiei. Astăzi sîntem deosebit de voioși. Fiecare nouă impresie, comunarzii o primesc cu un ciripit vesel, cu strigăte de mirare și alergături vijelioase. Natura și-a înveșmîntat dinadins parcă lanțurile de munți în haine de sărbătoare, ca să-i întîmpine cu toate onorurile pe comunarzi, veniți aici să zburde, după ce suportaseră atîta vreme scîrțitul și scrișnetul obositor al strungurilor ruginite ale lui Solomon Borisovici. Dînd peste drumul cel vechi, copiii se opresc cîteva clipe, apoi se vîră într-o gîrlă care-l traversează — noroc că astăzi nu mai poartă șorturile de zile mari —, mai tîrziu îi vezi stînd lîngă o vacă ce coborîse spre apă de pe un povîrniș înverzit.

— Ia te uită ce mai vacă! Parcă-i capră, nu vacă! — se minunează Aleksiu și glasurile puștanilor din jurul lui amuțesc pentru o clipă, ca imediat după aceea să izbucnească iar:

— De ce zici că este ca o capră? Așa-s vacile lor. Mai bine uită-te la uger. Vezi cît lapte are? ...

— Ei, cît lapte poate să aibă? Trei urcioare!

— Trei urcioare? Cum poți spune așa ceva? Vaca asta are măcar zece urcioare de lapte, cum te vîd și cum vă vezi!

— Pe naiba! Zece urcioare! Repede ai mai făcut măsurătoare!

Comunarzii mai mari merg în grupuri, împărtășindu-și impresiile cu un aer grav. Dar cei ca Zemleanski nu pot să meargă liniștiți pe șosea, se cațără pe povîrnișuri, strigîndu-se din tufișuri unii pe alții.

După scurtă vreme, intrăm în defileul Darial. La început, defileul nu-i impresionează pe copii, ei nu-și dau seama de măreția lui, găsesc numai că acolo toate sînt mai altfel și că Terekul e mai mînios.

Ne oprim lîngă castelul Tamarei:

— Cum ați spus? Tamara a stat aici?

— N-a stat! Așa se numește castelul...

— Ba a stat! ...

— Cum poate să stea cineva aici? Alci mori de foame...

— Mă da' caraghios mai eşti! Uiti că era regină!...

— Tu eşti caraghios! Dacă era regină, ce nevoie avea să vină tocmai aici? Doar dacă era cam trăznită!... dacă-i lipsea o doagă!... Atunci n-ar mai fi de mirare...

Un autocamion plin cu muncitori vine înspre noi pe șosea. Pe neașteptate, ni se aruncă un bilet:

„Nu puteți merge mai departe. Șoseaua e ruptă. Opriți-vă. Picherul.”

Întoarcem capetele, dar nu se mai vede nici urmă de autocamion. După ce mai facem doi kilometri, dăm peste o îngrămadă de automobile și de turiști, care stau la marginea șoselei și se plictisesc. Comunarzii împinzesc toată colina de deasupra șoselei. Ne facem drum prin mulțime și ce să vezi? Cornișa șoselei era întreruptă pe o distanță de aproape doi stinjeni și, în locul ei, se căsca un gol. Mai jos, la o adâncime de zece metri, își mîna apele Terekul. Peste surpătură se aruncase o scîndură, pe care alergau puștanii noștri. Un bărbal îmbrăcat cu o haină pătată de ulei se apropie și-mi spune:

— Sînt inginer de drumuri. Dumneavoastră sînteți conducătorul acestei colonii de copii?

— Eu.

— Șoseaua va fi refăcută abia peste trei zile. Dar am și vorbit cu băieții dumneavoastră. Se poate trece pe scîndură, numai că ni se spune că aveți și căruțe...

— Ce să facem cu căruțele?

— Alt drum nu este?

— Nu este.

— Uite cum o să facem! — spune Fomicev din spatele meu. — O să demontăm căruțele și o să trecem totul dincolo.

— Și cum o să treceți căruțele? — întreabă inginerul.

— Foarte simplu: roțile separat, osiile separat ș.a.m.d. Și caii o să-i trecem tot pe punte, că mai avem scînduri.

Sosesc și harabalele noastre; căruțașii se amestecă și ei în vorbă:

— Bine grăiește tînărul...

— Aveți de lucru pentru o zi, zîmbește inginerul.

— Pentru o zi? — ridică din sprincene Fomicev. — Peste o oră, mergem mai departe...

Nu-i vreme de stat pe gînduri. Tocmai voiam să sun adunarea comandanților ca să repartizeze sarcinile, cînd un georgian asudat și ciufulit dă peste mine.

— Tu eşti șeful? Asta-i comuna „Dzerjinski”? Tu ai dat telegramă ca să pregătim pîine și mîncare?

— Dar tu cine eşti? — îl întreb eu.

— Eu sînt administratorul bazei Kazbek! Să mergem să stăm de vorbă!

— Unde să mergem?

— Vino-ncoace ca să nu ne audă lumea! Trebuie să te întorci din drum! Am să te trimit prin Baku, că spre Tiflis nu se poate merge...

— Lasă, tovarășe, c-o să trecem pe aici.

— Pe aici poate că o să treceți, dar n-o să treceți mai departe... Dar voi ce vreți? — se repede cu gura la comunarzii care și făcuseră cerc în jurul nostru.

— Sînt de-ai noștri, poți vorbi!

— Nu se poate ajunge la Tiflis. Ce vedeți aici e un fleac! Aragva, dacă ați vedea ce-a fost în stare să facă Aragva dincolo de Mleta!? Pasanauri nu mai există, Pasanauri e sub apă, iar pe o distanță de treizeci de kilometri nu mai este drum. Eu de acolo am venit tot într-o fugă...

— Poveștil...

— Cum povești? De ce-aș minți? Ciudat mai ești! ... Vezi oamenii ceia de colo? Ei știu, îi vezi? Hei, veniți încoace... Să spună dînsul...

Patru inși se apropie de noi. Sînt actori de la Rostov. Au plecat și ei pe jos pe șoseaua strategică a Georgiei. Ne-au povestit că o năpraznică revărsare a Aragvei nu numai că a distrus șoseaua, dar a schimbat cu totul harta regiunii. Aragva curge acum printr-o albie nouă și în mai multe puncte acoperă șoseaua. Pasanauri a avut mult de suferit. În multe locuri, munții au fost mîncăți la bază și s-au surpat peste trecători. Neputînd să meargă mai departe, actorii se înapoiau la Vladikaukaz. Nici nu poate fi vorba să treci cu căruțele.

Eu și Didorenko cădem pe gînduri: ce-i de făcut?

— Poate că minte diavolul ăsta tuciuriu.

— Actorii au spus tot așa...

— De unde sînt actorii? Poate că și ei sînt din Kazbek!

— Nu, sînt de la Rostov.

Totuși, Didorenko îl ia la ispitit pe georgian.

— Poate că nu ne-ai pregătit de mîncare și nu știi cum să ieși din încurcătură. Te pomenești că nici de pîine nu ne-ai făcut rost...

— Să vă fac rost de pîine? Crezi că se poate face rost de pîine? Cînd s-a întîmplat o asemenea nenorocire? Știi cită lume pătimeste de pe urma prăpădului? De unde să vă aduc pîine? Nu vezi ce s-a întîmplat aici? Iar la Pasanauri s-a revărsat Aragva. Unde să-ți găsesc pîine?

— Și ce-i de făcut?
— Să vă întoarceți!
— Am să vă trimit prin Baku! Nu vă las să treceți, n-am dreptul să vă las!

— Și cum ai să ne trimiți prin Baku?
— Am să vă dau o hîrtie.
— Ai ștampilă?
— Ștampilă n-am...
— Atunci, ia-o din loc! Auzi, să ne expedieze prin Baku! Hotărăsc să ne întoarcem. Dar comunarzii încep să strige în cor:

— Astea-s minciuni! Așa spun căruțașii noștri.
Căruțașii explicau ceva cu aprindere, în mijlocul comunarzilor.

— Ce tot spuneți voi acolo?
— Nu trebuie înapoi! Înainte se poate, înapoi nu trebuie.
— De unde știți voi?
— A venit un om de-al nostru și ne-a spus.
— Cînd a venit? Cînd v-a spus?
— Acum trei zile.
— Și tu de ce-ai tăcut? — întreabă Didorenko.
— Ce să vorbesc? Înainte se poate merge...

Kolka Verșnev vine în fugă, roșu, bîlbîindu-se istovit:

— Arre drepptate, puttem ssă mergem mai ddeparte.

Copiii sînt tulburați, agitați, nu mai cred pe nimeni, gata să înfrunte orice prăpastie. Cineva discută cu administratorul bazei folosind asemenea expresii, încît mă văd silit să trimit acolo pe comandantul de serviciu. Strig la Kolka:

— Dracul să te ia, ești doctor și faci un asemenea scandal.
— Eu vvvorbesc...
— Să nu mai vorbești nimic, să taci!
— Cum ssă tac?

Spun lui Volciok să sune adunarea generală. Cînd toți sînt în păr, ordon:

— Încolonarea!
— Cum să ne încolonăm?
— Cîte șase cu fața spre oraș.

Înciudați și răi, comunarzii își iau locul în front și întorcînd capul, continuă să se ciorovăiască, dar eu dau comanda următoare:

— Alinierea! Fanfara!...
Mirat, Levșakov ridică bagheta.
— Înainte, marș!

Mărșăluim în sunetele fanfarei vreun kilometru și jumătate, pînă la castelul Tamarei. Acolo, într-o poiană străjuită de steiuri de piatră uriașă, aflată chiar la malul Terekului, ținem adunarea generală. Prezidează comandanta de serviciu, Roza Krasnaia.

Raportez adunării cum se prezintă situația. Ce hotărîre să luăm?

Aproape toți vorbitorii sînt partizani ai continuării marșului. Campania e susținută de Kolka și de Zemleanski. Kolka s-a mai liniștit, acum nu se mai bîlbîie chiar așa de rău.

— Cît costă drumul pînă la Tiflis, prin Baku? Patru mii de ruble! Una la mină! Al doilea, nu vom mai vedea șoseaua strategică a Georgiei; al treilea, noi am luat mîncare pentru zece zile! De trecut, sînt sigur că se poate trece. Dacă nu trecem pe șoseaua strategică a Georgiei, vom trece pe alt drum. Trebuie să ne continuăm drumul și gata! De ce să mergem prin Baku? Cum o să ne putem urca în tren, o sută cincizeci de inși? Cine o să ne dea vagoane?

Copiii aprobă gălăgioși. Toți strigă într-un glas:

— Administratorul minte. Osetinii noștri spun că se poate trece. Și o să trecem! Veți vedea c-o să trecem!

Eu și Didorenko am rămas aproape singuri. Partizanii retragerii aproape că nu deschid gura.

În cele din urmă, cer cuvîntul:

— Vă spun cinstit, eu nu pot să expun comuna unui astfel de risc. Sînt convins că și administratorul și actorii au spus adevărul. Ce se întîmplă dacă ajungem la Pasanauri și nu mai putem merge nici înainte, nici înapoi? Acum nu găsim pîine nicăieri, pentru că circulația e întreruptă. Țineți seama că și puștanii și fetele sînt cu noi. Putem să demontăm căruțele și să le ducem pe o distanță de cinci stînji, dar nu pe o distanță de cîțiva kilometri. Ploile continuă și nu se poate ști ce-au să mai distrugă mîine. Poate că și acum sîntem tăiați de Vladikaukaz. Pînă și turiștii care n-au căruțe se întorc și voi vreți să mergeți spre Pasanauri, pînă la care sînt șaiszeci de kilometri. Fie că stăm imobilizați acolo o lună, fie că ne întoarcem, tot pierdem timpul de pomană. Am făcut cincizeci de kilometri, am văzut șoseaua strategică a Georgiei și n-ar fi nici o nenorocire dacă ne-am întoarce. În schimb, am vedea Baku.

Comunarzii bombănesc nemulțumiți:

— Iar să ne urcăm în vagoane!

— Și asta tocmai cînd să vedem și noi narzani! ...

Visau la narzani, ca la o fericire extraordinară. Izvoarele ne așteptau în apropiere de trecătoare.

— Ce nevoie aveți de narzani?

— Cum ce nevoie avem? Panov spunea că fierb...

— În schimb am vedea exploatările petrolifere...

— Hai să votăm! — a încheiat Krasnaia.

Și eu și Didorenko așteptăm cu teamă rezultatul votului. Dacă se va hotărî să mergem înainte, va trebui să violăm constituția și să anulăm hotărîrea adunării generale.

— Pentru „înainte“, 76 de voturi, pentru „înapoi“, 78, anunță Krasnaia.

— Înseamnă că sîntem la paritate, spune Kolka.

— Ei și?

Tabăra lui Kolka vine cu o propunere:

— Voturile s-au împărțit. Totuși, s-ar putea ca noi să avem dreptate. Coloana s-o pornească spre oraș, iar pe noi să ne trimitеți în recunoaștere. Sîntem cinci băleți, ne strecurăm spre Kazbek și acolo aflăm care-i situația. Unde înnoptați?

— În preajma satului Cimi, probabil, la kilometrul douăzeci și cinci.

— Vă ajungem din urmă înainte de a se înnopta. Și dacă ne încredințăm că la Pasanauri nu s-a întîmplat nimic grav, toată comuna o s-o ia înapoi spre Tiflis.

Unii protestează: pînă la Cimi sînt douăzeci și cinci de kilometri... Mai bine să așteptăm aici rezultatul recunoașterii.

Dar eu nu accept. Recunoașterea tot nu va da nici un rezultat. Am pierde degeaba o zi. S-a luat o hotărîre, trebuie s-o respectăm. Ei n-au decît să plece în recunoaștere, noi îl vom aștepta la Cimi.

Kolea și ceata lui se pregătesc repede, îmi cer cîteva ruble și o iau la picior spre spărtura făcută de ape.

Peste un ceas, în care timp am luat masa, pornim spre nord. Peste încă un ceas, ultimele rămășițe de supărare îi părăsesc pe comunarzi; iarăși încep să rîdă, să zburde și să țopăie.

Soarele stă să apună cînd frontul nostru, cu fanfara în frunte, se apropie de satul Cimi. La intrarea în sat se află Tăpșani, iar ceva mai sus un izvor. Acolo rămînem peste noapte: împărțim terenul pe plutoane, rînduim cufărașele și întindem păturile. Apoi se aprind cinci focuri și fiecare pluton se apucă să fiarbă ouă și să-și facă ceai. În vremea asta, puștani se duc călări să adape caii.

Totți locuitorii satului s-au adunat în jurul taberei noastre. Satul Cimi este locuit în majoritate de ruși. Printre ei se află și un picher de la serviciul drumurilor. El ne confirmă informațiile despre dezastrul de la Pasanauri și ne spune că în nici un caz nu se poate ajunge la Tiflis și că șoseaua strategică a Georgiei va trebui închisă pe vreo două luni.

Comandanții își dăduseră rapoartele și sunase stingerea, când s-au înapoiat băieții din recunoașterea făcută la Kazbek; sînt foarte ploați, deși nu mai plouă!

— Vai, ce prăpăd e la Kazbek! ... Mii de oameni se învîrtesc de colo-colo, fără rost. Nu se poate trece, e adevărat...

Didorenko pleacă la Vladikaukaz cu un autocamion de ocazie de la serviciul drumurilor, ca să ne facă rost de vagoane pentru mîine. După aceea, se va înapoia aici.

Dimineața, comunarzii își pun în ordine cufărașele și își spală batistele și prosoapele. O parte din ei găsesc timp să se cațere pe munți.

Levșakov adună voluntari ca să aleagă ouăle, pentru că lăzile emanau o duhoare nesuferită. Vreo douăzeci de inși își oferă serviciile.

Puțin mai încolo, pe o pajiște, se întinde o adevărată horă. Fiecare ou trece din mînă în mînă, este examinat la lumină și mirosit, după care i se hotărăște soarta. Ouăle proaspete sînt așezate într-o ladă curată și se pune rumeguș peste ele, iar ouăle rău mirositoare sînt aruncate în altă ladă. Cele proaspete, dar ciocnite, se toarnă în căni. Pe un clin de pămînt se află un șir întreg de asemenea căni.

— Asta-i cîștigul nostru! — se consolează Levșakov. — Facem rost de o tigăie și ne trîntim un scrob grozav.

O zi liniștită și caldă ne învăluie în strălucirea ei. În depărtare se vede șoseaua ce duce spre Vladikaukaz. Puștani rătăcesc pe șosea, așteptîndu-l pe Didorenko.

Didorenko sosește cu o trăsură la ora douăsprezece.

— Este un tren spre Baku la ora șase seara. Am telefonat la Rostov și la Groznii și mi-au făgăduit că au să ne pună la dispoziție vagoane, poate chiar astăzi. Grăbiți-vă, eu plec înapoi ca să mai telefonez o dată...

Și a plecat din nou spre oraș. Avem de făcut douăzeci și cinci de kilometri și trebuie să fim în oraș la ora cinci, ca să avem timp de îmbarcare.

Trenul regimentar e gata, ne încolonăm la repezeală. Comunarzii își dau seama că nu-i vreme de pierdut. Locuitorii

satului ies din izbele lor și stau în prag, gustînd dinainte plăcerea pe care le-o va procura muzica.

— Înainte, marș!

După această comandă te aștepti să auzi bubuind fanfara, dar de data aceasta comanda mea plutește ca o vorbă goală în zăpușeala amiezii dogoritoare...

— Ce s-a întîmplat, Timofei?

Levșakov arată spre o femeie, care stă în pragul primei izbe:

— N-a vrut să-mi împrumute o tigaie... N-am să cînt pentru ea!

Fîlîindu-și fustele, femeia dispare în tindă.

Comunarzii rîd în hohote. Rîd și locuitorii. Levșakov ridică mîna:

— Unu, doi...

Copleșim satul Cimi cu un marș voios — doar avem o fanfară mare, din patruzeci și cinci de instrumente.

După ce traversăm satul, rupem rîndurile și ne continuăm drumul cu pași repezi. E un marș foarte anevoios: pe toată șoseaua nu-i pic de umbră. Astăzi, gîturile, brațele, nasurile și picioarele puștilor se înnegresc, nu glumă. Acum n-avem timp să hoinărim, cînd pe o parte a șoselei, cînd pe cealaltă, și comunarzii merg ca și cînd s-ar fi înhămat la o muncă grea — cu îndîrjire, cu încăpăținare, aproape tăcuți. Numai puștanii ne depășesc uneori în fugă, ca să ocupe poziții de avangardă, pentru ca după o jumătate de oră să ajungă din nou în ariergardă.

Cei mai anevoioși sînt ultimii cinci kilometri, pe o șosea dreaptă ca o rază, de-a lungul căreia se întind pe amîndouă părțile, pînă la poalele munților, spații monotone și pustii. În sfîrșit, iată kilometrul unu. Ne încolonăm cu drapelul în frunte. Trecem prin oraș, mărșăluind tot atît de iute, aproape fără să ne uităm la trotuare, apărîndu-ne enervați de o puzderie de băieți, care au tăbărit pe coloana noastră ca niște țînțari, pătrunzînd între rînduri și făcînd o gălăgie infernală.

Ajungem la gară la ora cinci fix. Sîntem obosiți. Stăm încremeniți, fără să scoatem o vorbă. Didorenko n-are vești îmbucurătoare: astăzi nu sînt vagoane, poate mîine.

Comisia marșului ne propune să dormim în grădina șefului stației. Nu-i propriu-zis o grădină, dar este iarbă, sînt copaci și-i împrejmuie cu un grilaj. Ne despărțim de căruțași și începem să cărăm în grădină lăzile cu conserve, cu ouă și cu salam... Ne instalăm și ne pregătim culcușurile. Acum putem să ne odihnim, să mîncăm, să bem ceai. E o

seară blindă și caldă, iar grilajul geme sub povara spectato-
rilor cățărați pe el ca să ne privească pînă seara tîrziu.

— Parcă am fi o menajerie, se aud glasuri printre co-
munarzi.

Așezăm santinele în cele patru colțuri ale grădinii.

Toată ziua următoare o pierdem în convorbiri telefonice.
Abia la ora cinci izbutim să obținem un rezultat. O telefo-
nogramă de la Groznîi ne înștiințează că se vor atașa pentru
noi trei vagoane la trenul nr. 72, care va trece prin Beslan
la ora nouă seara.

Achit la casă 4 037 de ruble, costul a 156 de bilete pentru
Tiflis.

Beslanul e o stație pe linia Rostov—Baku. Între Vladi-
kaukaz și Beslan e o linie secundară, în lungime de 21 de
kilometri. Trebuia să ajungem la Beslan cu un tren local.
A fost o întreagă poveste. Ne îmbarcăm din nou în vagoane
și debarcăm la Beslan. Stația Beslan e ticsită de călători.
Pe toți îi minaseră acolo istericalele Aragvei.

E întuneric. Găsesc un loc unde cu mare greutate putem
încăpea toți, stînd în picioare unul lîngă altul. Dar comunarii
se pricep să facă ordine foarte repede. Peste cinci minute se
poate răsufla: fiecare pluton și-a făcut colțișorul lui, lăzile
reprezentînd mobilierul casnic, cufărașele au fost așezate în
rînduri regulate și comunarii stau de vorbă, zîmbesc, pri-
vesc în jurul lor și sînt perfect liniștiți. Undeva, mai la o
parte, comisia cantinei împarte masa de seară. Didorenko
aduce o știre uluitoare:

În telefonograma primită de la Groznîi s-a strecurat o
greșeală. Cele trei vagoane pentru comunarii au fost atașate
la trenul nr. 42, care a trecut cu două ore înainte, iar la
trenul nr. 72 nu s-a atașat nici un vagon și trenul vine arhi-
plin...

— Bună treabă!...

— Totuși, trebuie să ne urcăm...

Nimeni nu crede în această posibilitate.

Șeful stației e cuprins de panică. Ar putea să telegrafieze
la Mineralnîie Vodî, ca să se elibereze pentru noi un vagon,
dar ceilalți vor trebui să plece cu trenul următor.

— Și cînd trece trenul următor?

— Mîine dimineată. Dar și el va fi arhiplin...

Dacă n-am avea atîtea bagaje, dacă n-ar fi instrumentele
fanfarei, dacă n-ar fi lăzile acelea grele...

Comandanții plutoanelor declară în unanimitate că nu trebuie să ne despărțim și că trebuie să ne continuăm drumul împreună.

— O să ne putem urca, numai să nu se producă dezordine.

— Cît stă trenul?

— Zece minute.

Adun toți comunarzii și le spun:

— Tovarăși, trebuie să ne urcăm într-un tren arhiplin, numai în zece minute. Din clipa asta, nu se mai vorbește și nu se mai face gălăgie. Să fiți cu urechea la comenzi. Să nu faceți nici o mișcare fără comandă. Închipuiți-vă că sînteți în luptă.

— Am înțeles! — strigă într-un glas adunarea.

Peronul întunecos e ticsit de oameni, lăzi, geamantane, saci. Scot comuna pluton după pluton și o înșir pe un singur rînd de-a lungul întregului peron. Lîngă fiecare comunard e un cufăraș și, pe lîngă cufăraș, o ladă, o trompetă sau o boccea. Publicul începe să murmure, dar hotărîrea noastră neînduplecată îl impresionează. Acest public se compune aproape în întregime din turiști și aceștia sînt îndeobște destul de civilizați, pentru că nu se iau la bătaie cu comunarzii. Pe tot frontul se fac cunoștințe și se infiripează discuții. Inspectîndu-l peste zece minute, aud apeluri pline de simpatie:

— Tovarăși, lăsați-i pe ei să se urce, noi o să mai așteptăm. Ei nu vor să se împrăstie prin tot trenul și au dreptate, lor le trebuie trei-patru vagoane. Dar o să mai rămînă loc și pentru noi...

Cu toate acestea, în unele puncte ale frontului, presiunea asupra liniei noastre subțiri e destul de puternică. În aceste puncte se postează cîțiva soldați din detașamentul de pază al gării. Didorenko a luat asupra lui flancul stîng. E în uniformă, și acest lucru are importanță acum.

Mai rău decît toate ne încurcă faptul că nu știm care dintre vagoane vor fi mai puțin aglomerate și în ce loc se va opri vagonul care urma să ni se rezerve de la Mineralnîie Vodî. Numim o echipă de recunoaștere compusă din cinci comunarzi: Akimov, Zemleanski, Orșanovici, Semionov și Guleaev. Această echipă trebuie să treacă în fugă prin vagoane, ca să constate în care este mai mult loc.

Membrii echipei de recunoaștere spun „am înțeles” și dispar. Bănuiesc că au alergat în întîmpinarea trenului și aș vrea să mă iau după ei, dar mă las păgubaș: toți sînt băieți încercați. În sfîrșit se ivesc luminile farurilor locomotivei.

Comunarzii sînt liniștiți, puștanii discută și ei în liniște, aproape în șoaptă. În stație e o ordine solemnă. Pînă și publicul pare hipnotizat și nu se mișcă, nu se năpustește încoace și încolo. Trenul se apropie încet, prin fața noastră trec ferestrele vagoanelor prin care se văd paturile ridicate și oameni dormind. Se apropie Didorenko:

— Rău, trenu-i plin...

Trenul se oprește, dar și noi stăm locului. Este absolut imposibil să-ți dai seama încotro trebuie să te îndrepti. Șeful stației se frămîntă lîngă noi:

— E greu, e foarte greu, imposibil chiar...

Akimov vine în fugă spre mine.

— Vagonul din urmă e liber...

Acum pot să dau comanda:

— Plutoanele doi și patru, bașii, tenorii, baritonii, toba la vagonul din urmă.

Plutonul al doilea se întoarce și se îndreaptă prin flanc cîte unul, spre coada trenului. Dar fetele ridică lăzile cu mare greutate și cufărașele lor.

— Zece oameni din plutonul întii să vină în ajutorul plutonului al doilea!

Imediat se înfățișează zece comunarzi voinici, sprinteni. Îi recunosc: sînt primele două rînduri. Plutonul al doilea dispăre în ceața felinarelor din stație, care de-abia mai pîlpîie. Acum, iată-i și pe puștani ducîndu-se într-acolo, fiecare cu un cufăraș într-o mînă, iar în cealaltă cu o pîine. Ultimul e Aleksiuk, care duce și stegulețul cu slova de aur. Înseamnă că plutonul e în regulă...

— Akimov supraveghează îmbarcarea în ultimul vagon!

— Am înțeles.

Stepan Akimovici are o noutate. Vine repede spre mine, împreună cu Zemleanski:

— În vagonul cinci ar putea să încapă vreo douăzeci de inși.

— Luați fanfara.

Zemleanski aleargă spre flancul drept. Peste o jumătate de minut, muzicanții se și află în dreptul vagonului cinci. Bagajele astea blestemate ne încetinesc grozav mișcările. Văd că îmbarcarea în vagonul cinci se face cu greu și mă bucur că am trimis cu fetele instrumentele cele mai grele și mai voluminoase.

Șeful stației gonește pe peron, ca și cum ar lua parte la o competiție sportivă.

— Puteți băga cîțiva băieți în vagonul doi...

Dar Orșanovici are informații mai precise:

— În vagonul doi ar putea intra jumătate din plutonul al treilea...

— Bine, ia o jumătate pluton cu tine.

Îmi zic că s-ar putea totuși s-o scoatem la capăt tirîș-grăpiș. Dar ce s-o fi petrecînd în ultimul vagon? Iată că și a doua jumătate a plutonului al treilea aleargă spre vagoane. Mă grăbesc spre capul trenului. Acolo îmbarcarea se face extrem de greu: mai toți copiii stau pe platforme. Cînd lîngă scara vagonului nu mai rămîn decît trei-patru comunarzi, răsuflu ușurat. Răsufală ușurat și șeful stației.

— Cred că pot să dau semnalul al doilea!

Așa cred și eu, numai că ceva mă rîcîie pe inimă:

— Ce o fi cu fetele, cu puștani?

Fug spre coada trenului, se aude semnalul al doilea și o dată cu sunetele lui dau peste o privediște de necrezut: plutonul întîi și acum nemișcat, înconjurat de lăzi din cale afară de grele. Sulița drapelului lucește slab deasupra lui. Kliușnev zîmbește:

— Cum e cu ceilalți? Totul e în ordine?

Șeful stației și Didorenko dau și ei peste plutonul întîi. Șeful stației strigă cuiva cu un glas isteric:

— Stai, stai, mai așteaptă!

Dar lîngă noi, apare gîfîind Guleaev cel mic:

— La vagonul numărul unu. Acolo doarme toată lumea! Nimeni nu s-a urcat acolo, e loc...

Șeful stației urlă:

— La vagonul unu, la vagonul unu!...

— Să mergem! — spune calm Didorenko.

Spintecînd mulțimea de călători care năvăliseră spre vagoane, plutonul întîi se pune în mișcare, dar fiecare are cîte un cufăraș, iar lada cu conserve nu poate fi luată într-o singură mînă. Kliușnev îi încarcă pe unii cu cufărașe, iar celor mai voinici le dă în primire lăzile grele. Printre comunarzii din plutonul întîi își fac însă apariția siluete vădit străine... Sînt comunarzii din plutonul al treilea veniți să dea o mînă de ajutor... Acum pot să fiu liniștit. Alerg la puștani. Fetele și băieții sînt toți în vagon, dar nu se mai poate intra. Cu chiu cu vai mă strecor înăuntru și-mi fac socoteala că acolo sînt optzeci de inși. Kolka, doctorul, vine spre mine bodogănind:

— Tttimpit vvagon, pparcă ar ffi un ssingur compartiment...

Vagonul are șase compartimente. Culoarul e plin de cufărașe, bași, pîini și lăzi.

Trenul se pune în mișcare.

18. Aproape ca niște turiști

Pînă la Derbent, comunarzii au fost martirii călătoriei cu trenul. În vagonul nostru era bine cel puțin că nu se aflau oameni străini: în noaptea aceea, comunarzii au dormit cu rîndul, fiecare cîte patru ore. În alte vagoane, am întîmpinat o atitudine dușmănoasă din partea călătorilor, atitudine pe care o meritau cu vîrf și îndesat: adusesem în vagoane atîtea lăzi și atîtea cufărașe, încît nu se mai putea trece. Plutonul întîi a avut cel mai mult de suferit în noaptea aceea. Toți au fost nevoiți să stea pe platforme, sprijinind cu sfortări eroice mormanele de bagaje care se desfăceau mereu și apărîndu-se împotriva călătorilor și însoțitorilor care le cereau să respecte anumite reguli și regulamente.

La Derbent au coborît mulți călători și ai noștri, răsufîind ușurați, s-au instalat mai în voie, dar mai cu seamă și-au așezat mai acătării bagajele. Acolo, trenul stă o oră și comunarzii au alergat să facă baie în Marea Caspică. După ce s-au înapoiat, s-au dus la bufet să cumpere vișine și ridichi. La Derbent sînt multe ridichi. Din cauza acestui produs rusesc a avut de pătimit bietul Șved, deoarece i s-a șterpelit punga cu bani. Șved s-a întors în vagon abătut și umilit, dar Kamardinov l-a primit cu un zîmbet șugubăț.

— Banii ca banii! — i-a spus, el. — Păcat numai că nu-i chip să-ți fac educația.

Șved și Kamardinov sînt aproape o singură ființă. E greu să-ți închipui o prietenie mai strînsă decît aceea dintre Șved și Kamardinov. Nu pot trăi unul fără celălalt. Mereu sînt împreună, vorbesc în șoaptă și rîd. Dacă îl vezi vreodată singur pe Șved, te întrebă negreșit:

— Nu l-ați văzut pe Vaska?

Amîndoi suferă din cauză că Șved este în anul al doilea, iar Vaska în anul întîi — Șved la secția mașini, iar Vaska la secția montaj. De aceea, Vaska caută să se despăgubească

pentru această vremelnică despărțire, în alte ocazii ale vieții lor de comunarzi.

Șved și Vaska au un capital comun, pe care, aproape ca toți comunarzii, mi l-au dat mie în păstrare. Banii sînt numai pe numele lui Kamardinov, dar eu sînt autorizat să eliberez orice sumă, oricărui dintre ei, la prima cerere. Cînd Vaska, cînd Șved vin să ridice banii. Am examinat mai de aproape relațiile lor bănești și am rămas uimit de încrederea pe care o au acești oameni unul în altul. Fiecare din ei lua cîți bani îi trebuia și-i cheltuia cum voia, fără să întrebe și fără să ceară încuviințarea tovarășului său. Nu o dată le-am atras atenția:

— Vedeți, să nu vă certați din pricina acestor bani.

Dar ei zîceau:

— Niciodată!

— Vaska, l-am întrebat eu, ce ai zice tu dacă Șved ar lua toate cele optzeci de ruble ale voastre și le-ar cheltui pentru el?

— Ce să zic! Nimic. Ar însemna că Șved a avut nevoie de toți banii...

— Totuși, te-ai supăra pe el pentru că nu te-a întrebat și pe tine?

— Pentru ce să mă întrebe, doar nu-s tatăl lui.

Vestea că Șved a fost victima unui furt s-a răspîndit prin tot trenul și lumea venea să-l vadă pe păgubaș. Comunarzii condamnă pe acei care se lasă pradăți. De aceea, Șved era grozav de rușinat, deși nu i se furaseră decît cinci ruble.

Drumul spre Baku e plictisitor, nespus de plictisitor.

A doua zi, spre seară, am văzut sondele exploatărilor de la Baku și, printre ele, o coloană uriașă de fum negru. Era limpede că ardea o sondă.

Acolo a început săptămîna cea mai grea pentru noi. Două zile la Baku, trei zile la Tiflis, o zi la Batum, dintre care două nopți în tren.

În ciuda fizionomiilor cu totul deosebite ale acestor orașe, în ciuda impresiilor variate ale comunarzilor, ele s-au contopit pentru noi într-un singur oraș imens, împărțit în șase fragmente de zile, prin nopți incomode și scurte. Toate aceste zile au fost supraîncărcate de încordare intelectuală și fizică, de imagini noi, nemaivăzute, de marșuri grele pe asfalt și pe caldarîm. Bibi-Eibat, rafinării, Marea Caspică, cluburi muncitorești, cantine, dușumelele murdare ale barăcilor organizațiilor turistice, Centrala hidroelectrică a Transcaucaziei, Mîhet, ferme de stat pentru creșterea păsărilor și a vacilor

de lapte, străzi noi și vechi, apoi din nou cantine, din nou barăci pentru turiști, muzee și cluburi muncitorești — totul s-a încheiat într-un film de impresii extrem de variate, în general, nespus de interesante, dar uneori istovitor în cel mai înalt grad.

În răstimpul acesta, semănam cu niște turiști, ipostază puțin cunoscută comunarzilor.

Turistul e o ființă aparte, înzestrată cu organe speciale și cu o psihologie specială, în timp ce comunarzii au rămas tot timpul comunarzi, fără să arate măcar o singură dată că ar dori să-și însușească organele și psihologia lor specială.

Turistul, înainte de toate e un animal de povară: a căra după sine un rucsac cu tot felul de vechituri prăfuite nu-i numai o necesitate pentru turist, dar și o cinste îndeobște recunoscută și o obligație de ordin estetic. Un turist fără rucsac nu-i un turist adevărat, ci o corcitură de om și turist, un metis. Comunardul pleacă în excursie cu cel mai ușor echipament cu putință, îmbrăcat cu un șort și bluză ușoară, își ocupă locul în front și nu are nici măcar dreptul să țină ceva în mână.

Frontul comunarzilor, în rînduri de cîte șase, larg și cu spațiu suficient între oameni, cu drapelul și fanfara în frunte, frontul acesta cere loc și respect, pentru el se strîng mulțimile pe trotuare și milițienii opresc circulația la încrucișări. Pe cînd turiștii merg pe trotuarele înguste, se agață cu rucsacii de pietoni, îi stingheresc, provocînd sincera compătimire a celor miloși.

Turistul n-are voință proprie, n-are timp, viteză și gusturi proprii. Din clipa cînd pleacă în excursie, această nenorocită ființă își pierde toate drepturile civile, omenești și chiar zoologice. Doarme unde i se poruncește, se scoală cînd i se poruncește, aleargă încotro i se arată, își exprimă admirația, părerea de rău, tristețea și mirarea numai după program. Întocmai ca un cal de saca, turistul nu-i sperios, n-are ce pierde și n-are de ce se teme, el nu se teme nici de automobile, nici de strigăte, nici de paraziți. Numai de un singur lucru se teme: să nu se despartă de grup.

Ca să-și poată potoli foamea, turiștii sînt nevoiți să stea un ceas-două pe jos, în preajma cantinei, apoi să se înghesue timp de o oră la ușă, zgîriindu-și reciproc mutrele cu rucsacuri; după aceea trebuie să stea în picioare timp de o jumătate de oră în spatele celor care iau masa, sprijinindu-se cu burta de rucsacul celui din față, pînă se eliberează scaunul.

Într-un oraș s-a făcut încercarea de a se aplica comunar-
zilor regulile de viață ale turiștilor. Ni s-a fixat masa la ora
trei. Comisia marșului a întrebat:

— La trei sau la trei și un sfert?

— Se poate să mai întrebăm? La ora trei neapărat...

— Va fi liberă cantina la ora trei? Comunarzii trebuie să
între în cantină și să ia masa fără să aștepte.

— La ora trei, n-aveți nici o grijă...

Cînd ne-am apropiat de cantină la ora trei, am văzut
tabloul cunoscut: oameni așezați pe jos, la ușă bătaie, în can-
tină zăpăceală.

— Ne-ați spus să venim la ora trei.

— Dar ce putem face? A sosit un grup care va sfîrși masa
peste... o jumătate de oră.

— Peste o jumătate de oră sau peste o oră?

— Peste o jumătate de oră. Peste o jumătate de oră precis.

— Dacă peste o jumătate de oră n-au sfîrșit masa, noi
plecăm.

— Vai de mine! Fără doar și poate că sfîrșesc...

Exact peste o jumătate de oră ne-am încolonat și am plecat
în sunetele fanfarei. Organizatorii au alergat după noi și
ne-au implorat să ne întoarcem. Didorenko știe să vorbească
cu ei:

— Puteți să ne fixați orice oră, dar noi nu sîntem dis-
puși să așteptăm afară nici o clipă.

I-am învățat să respecte exactitatea. Veneam la ora
fixată și, fără să mai întrebăm, dădeam comanda direct din
marș:

— Din dreapta cîte unul, la cantină.

În timpul acesta, turiștii scrișneau din dinți de ciudă,
stînd pe iarbă.

În planul de excursii și de vizite, comunarzii au luat din
prima zi inițiativa și se duceau unde voiau și cum voiau.

La schela petroliferă Bibi-Eibat, la început am fost primiți
cu indiferență, cum sînt primite, probabil, toate excursiile.
Știm din propria noastră experiență că e destul de plictisi-
tor să primești astfel de vizite. Dar, într-o jumătate de oră,
comunarzii, care se împrăștiaseră în zeci de grupuri prin ex-
ploatare, au făcut cunoștință cu toată lumea și au avut timp
să se bage prin toate cotloanele și să se intereseze de cele
mai secrete amănunte. O sondă de petrol ardea prin apro-
piere și discuțiile despre erupțiile de petrol nu mai conteneau.

Bibi-Eibat e una din primele exploatări din Baku care au îndeplinit planul cincinal în doi ani și jumătate. Acest fapt a trezit în mod deosebit interesul comunarzilor.

Cînd toate grupurile s-au adunat pe terenul din centrul exploatării, parte din personal s-a strîns în jurul nostru. Sovietul orășenesc din Baku e în întrecere cu cel de la Harkov; cu un an înainte, o delegație a muncitorilor din Baku fusese la Harkov și printre altele vizitase și comuna. Comunarii și-au descoperit imediat cunoștințe, mai ales că ei au o memorie extraordinară a figurilor. Chipurile înviorate ale comunarzilor au început să facă semne cu ochiul, de data aceasta în mod neoficial, muncitorilor bătrîni care zîmbeau, înviorați de acest contact cu tineretul. Băști aurii au înconjurat ca niște cununii grupurile de muncitori cu salopetele îmbibate de petrol și au început să le povestească despre treburile lor din comună. Deodată, o noutate senzațională:

— Ei au drapelul Sovietului orășenesc din Harkov, au cîștigat întrecerea!

— Drapelul Sovietului orășenesc din Harkov? Extraordinar!

— Aveți drapelul nostru?

— Al vostru, desigur că al vostru... al Sovietului orășenesc din Harkov.

— Arătați-ni-l!

— Ce să vă arătăm?

— Arătați-ne drapelul pe care vi l-a trimis Harkovul...

Președintele comitetului de întreprindere s-a cam zăpăcit auzind o asemenea cerere:

— Să vă arăt drapelul? Veniți cu noi, ca să vi-l arătăm.

— Nu șade frumos să mergem cu toții... aduceți-ni-l aici.

Muncitorii au început să zîmbească și să dea din cap:

— Ia te uită ce oamenii!... Ei, ce să le faci?...

Și, după ce au schimbat cîteva cuvinte în șoaptă, trei muncitori s-au îndreptat spre poartă...

— S-au dus să aducă drapelul?

— Se înțelege.

— Trebuie să salutăm drapelul, au început să se agite cei din fanfară.

— Comunarzi, adunarea! Alinierea!

Pohojai și Sokolov, garda drapelului nostru, au alergat spre poartă cu arma în mînă. Drapelul de la Bibi-Eibat își făcea apariția.

— Comunarzi, pentru onor la drapel, dreptil!

Fanfara și comunarzii salută, asistenții noștri întăresc paza drapelului prietenilor noștri și-l conduc în mod solemn spre un front de prieteni.

Se dă cuvîntul tovarășului Șved.

Șved știe să găsească cuvînte calde, mișcătoare:

— Muncitori din Bibi-Eibat, acest drapel este semnul victoriei voastre pe frontul industrializării. Victoria voastră a entuziasmat întreaga Uniune, pe toți muncitorii din lume. Sîntem fericiți că am avut prilejul să dăm onorul drapelului vostru, victoriilor voastre uriașe, muncii voastre. Noi privim cu admirație tot ce vedem aici și vom lua exemplul de la voi, vom învăța de la voi să învingem...

Comunarzii strigă ura. Oamenii muncii de la Bibi-Eibat sînt emoționați și noi, de asemenea, ne simțim emoționați. E cu neputință să iei parte la o asemenea ceremonie, fără să ți se încălzească inima.

Invităm drapelul în frontul nostru și, escortat de comună, îl conducem pînă la o casă mică cenușie, unde își are sediul. Apoi ne pregătim să plecăm la cantonament. Muncitorii ne fac semne de rămas bun și își flutură șepcile strigînd:

— Veniți în parcul nostru, în Parcul de cultură și odihnă!

— O să venim!

— Pofțiți! Cînd o să veniți?

— Mîine!

— Bine! Veniți mîine! Vă așteptăm!

A doua zi ne-am dus la Parcul de cultură și odihnă. Eram așteptați într-adevăr. Am fost primiți la poartă. În fața estradei s-au strîns cam două mii de oameni. Kamardinov a vorbit muncitorilor despre viața noastră — despre munca în producție, despre viitoarea uzină — și le-a mai mărturisit o dată admirația noastră pentru munca eroică a petroliștilor. Ne-au răspuns mai multe persoane. Nu s-au rostit vorbe umflate. A fost într-adevăr o adunare de oameni apropiați, apropiați prin structura lor proletară comună.

După ședință, fanfara noastră a interpretat cîteva bucăți din muzica revoluționară și ucraineană. După aceea ne-am împrăștiat prin parc în grupuri compacte. Comunarzii sprinteni și zvelți, prietenoși și voioși, plăceau, de bună seamă, muncitorilor din Baku. Mulți au venit la mine, mi-au cerut amănunte despre comună, iar la plecare mi-au strîns mîna, zicînd:

— Faceți oameni din ei, oameni adevărați...

Unul dintre ei s-a așezat lîngă mine și mi-a vorbit cu multă judecată. Era un muncitor din Bibi-Eibat, un om cu scaun la cap. Un gînd îl preocupa mai cu seamă:

— Când îi vezi pe băieții ăștia întâia oară, curat îmbrăcați, cu tichiuțele astea pe cap și toate celelalte, îți zici că sînt niște copii de boieri. Dar dacă te uiți mai bine la ei, îți dai seama numaidecît că-s de-ai noștri, copii de muncitori, că sînt ca noi, poate chiar mai buni decît noi. Și știți, îți face atîta plăcere să vezi că au educație... Asta-i educația cea nouă...

Am petrecut la Baku ceasuri foarte frumoase. Totuși, Baku nu le-a prea plăcut comunarzilor — era prea cald. Într-adevăr, cît am stat noi, căldura a ajuns pînă la 60° și, în timpul unui marș, am avut cîteva cazuri de insolație. Nici Marea Caspică nu ne-a plăcut — prea-i murdară și neprietenoasă. Nu ne-a plăcut nici cantonamentul. Dormeam de-a dreptul pe pardo-seala de asfalt a unei barăci a Organizațiilor excursiilor turistice.

La Tiflis am fost primiți cu fanfara de către organizația de pionieri, de către organizația de Comsomol și de către cei ce ne patronează.

Cele trei zile petrecute la Tiflis au zburat ca vîntul. Una din ele am rezervat-o pentru vizitarea Mîhetului. Am plecat la Mîhet cu autocamioanele. Am colindat centrala electrică a Transcaucaziei în lung și în lat, așa cum se cuvine, numai că cercul fotografic s-a supărat foc. La intrare a fost invitat să-și depună tot utilajul.

Într-o seară, comuna s-a dus în vizită la clubul G.P.U.-ului.

Pentru prima oară în timpul marșului ne-am pus hainele noastre albe de sărbătoare. Bluzele ni se murdăriseră. Dintr-o dată s-a pus problema spălatului. Spălătoriile cereau un termen de două săptămîni și două sute de ruble. Am chibzuit îndelung la această problemă. La Tiflis eram cantonați în curtea unei școli, unde am dormit în clase, pe jos. În mijlocul curții pătrate și destul de curate a școlii se afla o cișmea. Prin ordinul din seara de douăzeci și șapte iulie am dispus:

— „Toți comunarzii sînt invitați ca pînă în seara de douăzeci și opt iulie să-și spele bluzele, să și le calce și să și le pregătească în vederea plecării la Batum.”

După ce s-a dat ordinul, comunarzii au început să se agite:

— Cu ce să le spălăm? Unde să le spălăm? Cu ce să le călcăm?

Dar ordinul e ordin. Imediat a început în curte o activitate înfrigurată. Comunarzii s-au apucat să-și spele bluzele în jurul cișmelei pe pietrele din curte. Săpunul a fost înlocuit cu nisip, iar fierul de călcat cu stîlpii de fontă ai balconului.

Noaptea, comunarzii au așezat bluzele sub pături, folosindu-și trupurile drept prese. În seara de douăzeci și opt iulie, la semnalul „Adunarea“, toți și-au luat locul în front, îmbrăcați cu bluze curate și frumos călcețe.

Am intrat la clubul G.P.U.-lui în hainele noastre albe de oraș. Frontul alb ca zăpada al comunarzilor, mărșăluind pe bulevardul Rustaveli, a fost un spectacol cu totul excepțional. În jurul nostru au început să roiască fotografi și operatori de cinematograf.

Cekiștii din Georgia ne-au primit ca pe niște frați. După primele saluturi oficiale ne-am împrăștiat prin club și numaidecît au început meciuri și discuții. Apoi a avut loc un concert urmat de masă și dans. Comunarzii n-au vrut ca dansul ucrainean să rămână mai prejos și i-au tras un gopak. Lăsându-se pe călcîie, Șmigalev a început să se învîrtească în cerc cu mîna la ceafă. Pe neașteptate, fanfara a trecut la o lesghinkă și Șmigalev a dispărut în mulțime, în ropotul aplauzelor. Un alt dansator a început să se rotească asemenea unui gîndac negru în fața Natașei Melnikova. Fata s-a îmbujorat. Nu dansase niciodată lesghinka și, afară de asta, ce rost avea să danseze aici? Dansatorul a fost nevoit să se învîrtească singur, dar peste cîteva clipe a început din nou să joace în fața Natașei. Speriată, fata s-a ascuns printre prietenele ei. După ce s-a terminat dansul, dansatorul a stat de vorbă cu ea. Seara tîrziu, cînd ne-am încolonat ca să ne întoarcem la cantonament, dansatorul se uita cu tristețe la Natașa, care se afla în plutonul al doilea.

În seara următoare stăteam la ferestrele vagoanelor în gara Tiflis. Ne conducea un grup de prieteni din oraș. Printre dînșii, ascuns în spatele tovarășilor săi, se afla și dansatorul de la club, dar Natașa era la geam ceva mai departe. Comunarzii au rezolvat acest rebus într-o clipită. Muzicanții au ieșit din primul vagon și cîțiva comunarzi l-au dus de braț pe dansator spre fereastra Natașei:

— Dansează lesghinka, i-au zis ei, dacă vrei să te lăsăm să-ți iei rămas bun...

Cele trei vagoane ale noastre și peronul rîdeau de se topeau. Aprins la față, dansatorul a jucat pînă n-a mai putut de oboseală. Atunci, Natașa a coborît din vagon și, în aplauzele tuturor, i-a strîns mîna îndrăgostitului.

Răsună al doilea semnal de plecare.

— În vagoane!

Trenul se pune în mișcare. Comunarzii strigă „ura”. În-drăgostitul își flutură trist căciulița, în timp ce Natașa, în vagonul fetelor, se prăpădește de rîs.

Stăm o zi și la Batum — parcuri, marșuri, cantine, nopți fără somn în port. Apoi ne suim pe bordul vasului „Abhazia”, care trebuie să ne ducă la Soci.

19. Tabăra

Comunarzii avuseseră timp să-și facă somnul în cabine, dar „Abhazia” tot mai staționa la Batum. N-a ridicat ancora decît după-amiază. Puștanii împodobiră cu băștile lor amîndouă bordurile, bucurîndu-se că marea e liniștită, pentru că în adîncul sufletului toți se temeau grozav c-au să aibă rău de mare. Fetelor nu le era frică numai în adîncul sufletului; ele își arătau frica pe față și țipau chiar și atunci cînd marea semăna cu placa lustruită a unei mese de auditoriu. Oglin-dindu-și mutrele în apa liniștită a mării, puștanii vorbeau cu dispreț de țipetele fetelor:

— Cît sînt de caraghioase! ... Așa-s femeile, toate se tem c-o să le apuce răul de mare.

Dar placa lustruită a unei mese de auditoriu are limitele ei. De îndată ce am ieșit din golful Batum, puștanii au simțit aceste limite, s-au îngălbenit, s-au potolit și, pe nesimțite, au trecut în cabine la lectură, cît mai departe de privirile fetelor și ale comunarzilor mai mari. Între timp, Didorenko pregătise comunarzilor o surpriză: le comandase cina la restaurantul de clasa a doua. Dacă cititorii au călătorit cu motonavele de pe linia Crimeea-Caucaz, știu că restaurantele acestor motonave sînt foarte confortabile și frumoase: mese mari, rotunde, fotolii moi, curățenie, bun-gust și spațiu mult. Comunarzii fuseseră preveniți să se prezinte la masă în bluze — fetele și muzicanții în schimbul întii, iar ceilalți în schimbul al doilea. Toată lumea a început să se pregătească pentru cină, dar puștanii și fetele îngălbeniseră și mai amar-nic: răul de mare te asaltează negreșit în drum spre restaurant. Din fericire, cineva a împrăștiat zvonul că cel mai bun leac împotriva răului de mare e o masă zdravănă. Cînd s-a dat semnalul, toți s-au adunat în restaurant. Fetele stăteau la masă, palide și speriate, iar Natașa Melnikova, care cu atita vitejie cucerise inima înflăcărată a omului cu căciuliță

s-a făcut de rușine — a început să plîngă și a fugit pe covertă. Kolka a apărut în mijlocul comunarzilor cu o sticlă și un pahar. Din păcate nu știam că apare în postură de doctor și am sărit cu gura la el:

— Ce-i cu tine, pentru ce ești desculț și fără centiron? ...

— Șștiți, din cauza răului de mare...

Vaska Kamardinov, comandantul de serviciu, l-a luat în primire:

— Crezi că ai dreptul să prescrii picături cînd ești fără halat? Du-te și pune-ți halatul și pe urmă poți pofti și cu picături.

Ghinionul doctorului a distras în chip fericit atenția comunarzilor de la răul de mare, așa că n-au mai așteptat sticla lui cu picături. Pînă și fetele au trecut examenul în mod eroic. Iar puștanii, după ce au auzit influența extraordinară a restaurantului asupra răului de mare, s-au prezentat la cină, cînd le-a venit rîndul, trandafirii și veseli, și n-au lăsat o fărîmă de mîncare pe mesele lor. Vaska spunea rîzînd:

— Știți, puștanii ăștia au un leac strașnic împotriva răului de mare. Un marinar le-a spus că trebuie să mănînce pe ruptele.

Kolka apare acum în halat, oferînd picături puștanilor, dar toți le-au refuzat cu mîndrie:

— Da' ce, sîntem femei?

După masă, s-au plimbat, absorbiți ca de obicei de controversele lor, mai mult sau mai puțin pașnice, fără să simtă nici o tulburare, pe punțile motonavel.

— Ce crezi că-i asta?

— O scară de frînghie.

— Scară de frînghie, hă! ha! ha! ha! ha!

— Desigur că-i o scară de frînghie! Ce să fie altceva?

— Astea sînt sarturi, nu scară de frînghie.

— Auzi dumneata, ce lucru mare! Dacă spun că-i o scară de frînghie, află că n-am greșit. Dar ia să-mi spui tu, ce-i asta?

— Asta?

— Ihi.

— M-ai făcut praf! Poți să te bucuri...

— Asta-i bompresul...

Spre seară, băieții se simțeau pe motonavă ca la ei acasă. Marea se potolise cu desăvîrșire și, în general, totul se armoniza cu melodiile line, pe care Levșakov le revărsa de pe puntea superioară peste Marea Neagră.

A doua zi dimineața, motonava ancorează în fața stațiunii Soci. Le arăt comunarzilor farul lângă care hotărisem să instalăm tabăra noastră. După ce privește cu încordare, Sinenki strigă:

— Uitați-vă! Se văd corturile noastre! Uitați-vă, uitați-vă! Copiii se reped spre bord țipînd și ei de bucurie:

— Nemaipomenit! Uitați-vă! E tabăra noastră!

Călătorii, pe care acest lucru nu-i lasă indiferenți, se bucură și dîșii.

— Ce-i drept, e extraordinar! Copiii se află încă pe motonavă, dar locuințele lor sînt gata. Cred că voi nu vă temeți de o criză de locuințe?

Levșakov se uită și el și spune fără să zîmbească:

— Desigur că-i tabăra noastră. Ia te uită, Margolin se plimbă pe țărmul mării.

Comunarzii mai mari rîd. Puștanii înnebunesc de uimire. Ei își aruncă privirea la Levșakov, care își duce pumnii în chip de binoclu la ochi repetînd:

— Sigur că-i Senka. L-am recunoscut după ochi...

Abia atunci puștanii izbucnesc încîntați:

— Ca să vezi cu ce vulpoi avem de-a face! I-a văzut ochii de la o depărtare de trei kilometri...

La îmbarcarea în bărci, comunarzii o iau înaintea tuturor.

— Plutonul al patrulea în barcă!

Asta nu mai era barcă, ci un paner mare plin de puștani cu picioarele goale — ai fi zis că-i duce la piață. Au plecat cu cufărașele lor și cu stegulețul. O dată cu dîșii a plecat și comandantul de serviciu pentru a menține ordinea pe țărm.

Fanfara și drapelul pornesc cu ultima barcă. Cu toată înghesuiala din barcă nu putem fără marș. Cei de pe motonavă strigă „ura“, fluturîndu-și batistele.

Pe platforma de lemn a debarcaderului se formează un lanț lung, copiii trec bagajele pe coasta înaltă: ne-am obișnuit de mult ca în asemenea cazuri să facem abstracție de natura bagajului: fiecare apucă ce-i cade în mînă. Merg de-a lungul lanțului și, la capătul lui, dau pe neașteptate peste Kreutzer.

— Comuna „Dzerjinski“ a sosit cu bine. În front sînt o sută cincizeci de comunarzi, bolnavi nu avem!

Copiii se bucură că-l văd pe Kreutzer, ca și cînd ar vedea pe propriul lor tată. Îl apucă de curea și-l întreabă:

— Stați și dumneavoastră cu noi în tabără?

— Tu nu vezi că sînt bolnav? Trebuie să-mi caut de sănătate.

— Noi o să vă facem bine! Să vedeți.

Iată-l și pe Senka. Are petlițe la guler și un revolver la sold.

— Ce-i cu tine? Parcă ai fi Alexandru Machedon!

Kreutzer râde:

— Ce-i drept, Senka are un aer marțial...

— Nu se poate altfel, știți, aici sînt atîția bandiți...

Bagajul a și ajuns sus; comisia marșului pleacă după autocamioane.

— După cum văd, comunarzii se țin și aici de regulile lor! — arată Kreutzer cu mîna.

Pe țărm se află un stîlp cu inscripția: „Scăldatul strict interzis!” Dar marea e plină de trupurile comunarzilor.

Peste o jumătate de ceas, bagajele sînt gata încărcate în mașini și pornim și noi cu drapelul desfășurat. Fanfara intonează marș după marș, aproape fără odihnă. La Soci e zarvă mare — cîntă fanfara și încă ce fanfară! Cu trompete, tromboane și un rînd întreg de clarinetiști! Comunarzii ocupă strada ca niște cuceritori, pe toată lățimea ei. Automobilele din spatele nostru urlă și se roagă. Dar puștanii sînt neînduplecați. Sopin, comandantul de serviciu, cu care merg în front, îmi spune:

— La Harkov nu lăsăm să treacă tramvaiele și aici să ne ia înainte un pîrlit de automobil?

Cînd strada se lărgeste, o mașină ne depășește și cineva protestează, ridicîndu-se în picioare. Îi răspunde un cor de risete.

— Ce caraghios! ...

Panov vine în întîmpinarea noastră pe bicicletă. E în sort, picioarele de-abia îi ajung la pedale. Se dă jos, salută drapelul, apoi se urcă din nou pe bicicletă și merge în fruntea coloanei în chip de ghid.

În cele din urmă, cotim pe o poartă deschisă într-un gard ușor și intrăm pe un teren vast așternut cu iarbă și umbrat de lămii și de palmieri. În dreapta e o biserică, în stînga, dincolo de o rîpă, o școală, iar drept în față, deasupra liniei țărmului, se vede marea albastră. Corturile se întind spre mal pe două rînduri. Scheletele de lemn sînt gata așezate și deasupra fiecăruia e aruncată o foaie de cort. Nu mai rămîne decît să le întindem și să le întărim.

— Pe loc repaus! Tovarășii comandanți de plutoane!

Comandanții ies în față. Apare Panov cu un carnet în mînă.

— Trei corturi pentru fanfară. Un cort pentru instrumente, trei corturi pentru plutonul al doilea...

— Rupeți rîndurile!...

Îndată încep a răsuna lovituri de ciocane — comunarzii s-au aşternut pe lucru. Eu şi Kreutzer ne lăsăm pe iarbă; erau destui şefi şi fără noi. Ne ajung la urechi dispoziţiile lui Sopin:

— Pentru construirea cortului comandantului, cîte doi oameni de la fiecare pluton.

— Fanfara să dea trei oameni ca să ajute fetelor.

În faţa noastră îşi fac cortul fetele. Ele n-au putere să tragă frînghia în aşa fel ca toate foile de cort să fie bine întinse. De la fanfară vine Redko cu încă doi băieţi.

— Fără noi o să dormiţi afară!

Plutonul întîi a şi aşezat santinelele la cele patru colţuri ale taberei. Publicul, care se interesează de tabăra cuceritorilor, presează asupra santinelelor.

A început luna pe care ne-am hotărît s-o petrecem la Soci.

A spune că a sta în tabără împreună cu comunarzii e o plăcere, este prea puţin. Tabăra comunarzilor are un farmec al ei, cu totul deosebit. Stăm la un loc o sută cincizeci şi şase de oameni. Toată viaţa noastră este construită pe scheletul de oţel al disciplinei, al multor reguli şi îndatoriri, al unor principii care se înţeleg de la sine. Dar acest schelet ne este atît de familiar, este atît de organic legat de noi, încît aproape că nu-l observăm, sau îl observăm numai atunci cînd ne gîndim la el. Colectivul nostru tînăr şi fericit trăieşte cum nu ştiu să trăiască oamenii mari. Viaţa noastră este lipsită de fricţiuni şi de înţepături reciproce. Aici sîntem într-adevăr una cu natura, cu marea, cu palmierii, cu soarele fierbinte, dar ne-am contopit uşor, firesc, fără peroraţii nesfîrşite şi analize de pseudointelectuali, fără să uităm o clipă că sîntem comunarzi, că la Harkov ne aşteaptă noi eforturi, noi griji.

Stau în cortul comandamentului cu Didorenko, Kolka şi Margolin. Mi s-a rezervat a patra parte din patul comun. Pe pat se află o maşină de scris, servieta cu bani, o mică bibliotecă şi o cutie în care ţin ştampila şi hîrtia. Chiar din prima zi, Margolin şi Boiarciuk au instalat lumina electrică în toată tabăra. Fiind prevăzători de felul nostru, am adus liţa şi becurile necesare de la Harkov. Să tot trăieşti!

La ora şapte se sună „Deşteptarea” în tabără. După cinci minute de la darea semnalului, Bobrov, instructorul nostru de educaţie fizică, dă comanda:

— Aşezaţi-vă în rînd!

Și încep exercițiile de înviorare. După aceea, băieții pornesc în galop spre mare, iar fetele se mai fîție puțin în costumele lor de baie.

Cînd spui despre comunarzi că știu să înoate, nu exprimi decît foarte palid realitatea. A fi în apă, pentru dînsii este o stare tot atît de naturală ca și pentru o rață. Comunarzii pot petrece în mare toată ziua, pot să se culce pe valurile cele mai înalte, pot să vorbească, să discute, să se joace, să rîdă, să cînte. S-ar părea că singurul lucru pe care nu știu să-l facă este să se înece.

Chiar din prima zi, comunarzii au fost neplăcut surprinși de o scîndură legată de ancoră, care marca limita zonei în care era permis scîldatul. Dincolo de acest semn, așezat la vreo treizeci de metri de țărm, înotul era interzis. Comunarzii au încercat să nu dea atenție acestei scînduri, dar pe acolo colinda cu barca un om, un reprezentant al ideii salvării din valuri, care îi întorcea pe băieți spre țărm. Comunarzii au făcut eforturi eroice ca să mute semnul mai departe. Tot plutonul întii s-a străduit să scotă ancora, dar degeaba, a fost cu neputință, mai ales că n-aveau de ce să se sprijine, n-aveau acel faimos punct de sprijin a cărui lipsă nu i-a plăcut nici lui Arhimede. După ce au pierdut cîteva ore cu acest neînsemnat obstacol, au legat de el o piatră și l-au scufundat. Comunarzii s-au simțit mai ușurați. Totuși, n-au cîștigat nimic astfel, dimpotrivă, postul de salvare, supărat de distrugerea semnalului, și-a mobilizat aproape toate bărcile în dreptul taberei noastre. A început un război care s-a sfîrșit prin victoria morală și materială a comunarzilor. Și nici nu se putea altfel.

Marea mișună la orizont de capetele comunarzilor. Scos din fire, un salvamar îi urmărește și le ordonă:

— Urcăți-vă în barcă!

Comunarzii se urcă cu plăcere pe vasul de salvare și stau cuminți. Omul vîslește cît vîslește spre țărm și deodată începe să se înfurie:

— Da' ce? M-am tocmit ca să vă plimb? Puneți mîna pe lopeți și vîsliți.

Un comunard se așază surîzător la vîsle. Peste cinci minute, vecinul îi șoptește:

— Petka, lasă-mă să vîslesc și eu puțin.

Dar luntrașul nu poate să sufere o asemenea profanare a ideii salvării din valuri și strigă:

— Așa, vreți să vă plimbați? Ia săriți toți în mare! ...

Comunarzii sar zîbind și înoată spre orizont.

În cele din urmă, salvamarii au pus bărci la dispoziția comunarzilor și le-au acordat dreptul de a se ocupa de salvarea celor în pericol de a se îneca, cu o singură condiție: să nu lase pe străini să se avînte prea departe în mare. Străinii erau toți ceilalți oameni, în afară de ei și de comunarzi.

Din momentul acela, comunarzii au început să se plimbe cu bărcile de salvare și să-i salveze pe cei care erau în pericol de a se îneca. De altfel, străinii nici nu se avîntau în apele interzise, încît comunarzii nu prea aveau bătaie de cap cu ei. Datorită acestui fapt, au putut să se ocupe în liniște de perfecționarea flotei de salvare. Cîteva zile în șir, Levșakov, împreună cu Grunski, Kozîri și Zemleanski, au stat pe călcîie lîngă niște cearșafuri întinse pe iarbă, pregătind o pînză de corabie. Și într-o bună zi s-au urcat în barca lor cu pînze și au pornit în larg.

Dintre toți comunarzii, numai doi nu știau să înoate: Șved și Kreutzer. De Șved a început să se ocupe toată comuna, iar de Kreutzer plutonul al patrulea. În scurt timp, nu l-au mai luat peste picior pe Șved. Se vede că își însușise cunoștințele necesare.

Pe Kreutzer însă l-au prins puștanii, s-au strîns roată în jurul lui și l-au tras spre mare. Kreutzer a căutat să-i asigure că poate să înoate și singur și că nu-i consideră pe puștani niște profesori suficient de destoinici; dar că i-au prezentat o cameră veche de automobil, asigurîndu-l că nu va găsi nicăieri un dispozitiv atît de bun. În ciuda tuturor protestelor sale energice, Kreutzer a fost băgat în apă și obligat să se culce pe camera umflată.

— Acum să dați din mîini și din picioare! ... să dați din mîini și din picioare ...

Kreutzer însă n-avea timp să se gîndească la mîini și la picioare, pentru că atenția lui era concentrată asupra capului. Însuflețiți de gîndul de a-l învăța să înoate, puștanii, strînși ciotcă în jurul camerei, procedau în mod destul de neorganizat, de aceea capul lui Kreutzer era mereu scufundat în apă. De-abia îl scotea afară și-l scutura, că din nou se pomenea cu capul cufundat și din nou înghițea apă de mare. Pînă la urmă s-a supărat și a cerut să fie dus la țarm. Puștanii l-au ascultat, dar pe urmă s-au căit amarnic:

— Așa n-o să învățați niciodată! V-ați canonit o jumătate de ceas și v-a apucat frica ...

Kreutzer a renunțat la continuarea lecțiilor.

— Așa să și notați: că eu „nu știu să înot“.

— Să vedeți ce-o să pățiți! O să mergeți o dată cu vaporul, vaporul o să se scufunde și fiindcă nu știți să înotați, o să vă înecați. Și o să vă pară rău, să știți...

— Nădăjduiesc că naufragiul vaporului nu se va întâmpla chiar așa de curînd. Pe cînd cu lecțiile voastre, sînteți în stare să mă înecați chiar mîine. Nu mai vreau!

— Nu vă înecăm... O să vedeți!

— Mulțumesc, nu vreau...

Așa s-a făcut că puștii nu l-au mai învățat pe Kreutzer să înoate.

Dimineața, copiii n-au voie să stea prea mult în apă. La ora șapte jumătate, gornistul sună de pe faleză „La masă”. Aceasta înseamnă că toți comunarii trebuie să se ducă în parcul orașului, unde ne așteaptă gustarea de dimineață. Între parc și tabără e o distanță de vreun kilometru și jumătate, dar dacă mergi de-a lungul țărmului e mult mai aproape.

În parcul orașului, cantina are un pavilion deschis cu o mică bucătărie. Ne servim de această întreprindere în baza unui contract încheiat cu o organizație din Caucazul de nord. De aceea, nu ne sperie nici o coadă și nici o îngrămădeală. În pavilion încap cel mult optzeci de oameni. Mîncăm în două schimburi. Semnalul de pe faleză e un semnal de avertizare. Comunarii se așază pe băncile și pe taluzurile parcului. Ei socotesc că nu-i cuviincios să caște gura în cantină și să se înghesuie la intrare. În cantină nu intră decît comandantul de serviciu și gornistul său. După ce se pune masa și totul e gata, gornistul dă semnalul și comunarii se adună la cantină. Schimbul al doilea va fi chemat cam peste o jumătate de oră. De aceea, plutoanele din schimbul al doilea pot să mai facă baie sau să mai hoinărească prin tabără o vreme. La cantină, fiecare comunard are locul său. Am și eu locul meu în schimbul „de la flancul stîng”. Stau la masă împreună cu Sinenki, Lazareva și Harlanova.

Deși n-are decît treisprezece ani, Lazareva a trecut prin multe înainte de a ajunge în colectivul nostru. Acum doi ani se afla într-un orășel de copii. Pentru comportarea ei proastă și pentru influența ei nefastă asupra colectivului, consiliul pedagogic al orășelului de copii a trimis-o la comisia pentru infractorii minori; iar această comisie a trimis-o la noi. Lazareva e o fată cu ochi negri, serioasă și deșteaptă, dar capricioasă. Pentru ea, disciplina nu-i de loc o noțiune sfîntă. De aceea, consideră obligatorii numai dispozițiile și hotărârile care-i convin. Dacă nu-i convin, ripostează cu promptitudine. Lazareva e îndrăzneată și are o limbă veninoasă. Sînt doi ani

de cînd a venit la noi și de atunci e mereu în război cu sovietul comandanților, cu adunarea generală și chiar cu mine. La soviet e obraznică, se întoarce cu spatele la comandanți și le amintește unele din greșelile lor trecute. În adunarea generală tace, iar cînd vorbește cu mine începe să plîngă:

— Nu știu de ce nu țineți dumneavoastră la mine și-mi tot căutați cusur. Credeți tot ce vă spune instructora.

Îi spun:

— Dă-mi voie, nici tu nu tăgăduiești că ai lăsat lucrul și ai plecat din atelier.

— Am lăsat lucrul, pentru că ea mă pune dinadins să fac numai butoniere, butoniere și iar butoniere.

— Trebuia să aduci aceasta la cunoștința sovietului comandanților, nu să părăsești lucrul.

— Asta ar mai lipsi! Să vorbesc în sovietul comandanților despre butoniere... Orice ați spune, nu șade frumos...

Uneori, sovietul comandanților o scutură zdravăn pe Lazareva cu toată autoritatea lui și o pedepsește: nu-i dă voie să lucreze în atelier, o pune la dispoziția comandantului de serviciu, o privează de învoiri, o lipsește de hainele de zile mari. Dar am observat de mult că represiunile au un efect nefast asupra Lazarevei; nu fac decît să-i întărească poziția protestatară. Să nădăjduim că, pe măsură ce va crește, va uita răsățul din frageda ei copilărie sau poate și din orașelul de copii. Trebuie să se știe că Lazareva e foarte simpatcă, bună și ascultătoare, atîta timp cît n-o sîcîie nimeni. Mai are o însușire prețioasă: uită repede burzuluielile și amenințările sovietului comandanților.

M-am împrietenit cu ea pe vremea marșului în Crimeea. Atunci cînd mărșăluim „în pas de voie“, mergem întotdeauna alături. Lazareva poate sporovăi despre orice fără să obosească și nu așteaptă de la mine răspunsuri prea sentențioase. Îi place mult să discute în contradictoriu, însă aceasta...

20. Oameni și urși

La Soci ne aștepta un maldăr de scrisori, cele mai multe de la Solomon Borisovici. Le-am citit în adunarea generală care se ținea în preajma monumentului lui Fabricius. În această parte a litoralului a pierit Fabricius.

Solomon Borisovici ne dădea noutăți importante.

Prima: pe șantier se simte lipsă de oameni; întreprinderea de construcții a transferat o parte din muncitori la un sovhoz. Clădirea în care se află dormitoarele a fost învelită, dar nu s-a făcut încă finisajul interior. Corpul principal e cu totul întors pe dos, însă lucrul a sistat, corpul uzinei a fost ridicat numai pînă la acoperiș, construcția secției de turnătorie abia a început.

A doua: conducerea a dat sarcină unui tovarăș să ajute comuna să-și cumpere mașini-unelte. Acesta a și plecat la Moscova și în alte orașe.

A treia: ca director al noii fabrici a fost numit inginerul Vasilevski. Solomon Borisovici rămîne director comercial; în comună, un grup de cinci ingineri se ocupă de construirea perforatorului electric.

A patra: facem rost de mașini-unelte pentru fabrică de unde putem; de la uzinele din Harkov, din Odesa și Nikolaev, din Moscova, Samara, Egorievsk... Solomon Borisovici alătură lista mașinilor-unelte:

Strung revolver Hasse și Wrede.
Strung automat cu patru axe Hildenmeister.
Strung revolver Hildenmeister P-40.
Strung de precizie Lerche și Schmidt.
Mașină de frezat vertical Wanderer D-1.
Mașină automată de tăiat ghiventuri Marat.
Mașină automată de tăiat ghiventuri Reinecker.
Mașină de rectificat suprafețe plane Samson Werke.
Mașină de rectificat suprafețe rotunde Kohlenberger.
Mașină de găurit radial Archydale...

(În total, lista lui Solomon Borisovici cuprindea aproape o sută de mașini-unelte, inclusiv strunguri).

A cincea: încă nu s-a achiziționat zestre pentru noile dormitoare și îmbrăcăminte pentru viitorii comunarzi. Operația aceasta a fost amînată pînă după înapoierea comunei.

A șasea: mașinile-unelte vechi se repară, dar trebuie date la rînda aproape toate bancurile și sînt puține speranțe ca geluitul să fie terminat pînă la 1 septembrie.

A șaptea: comuna are un autoturism, al cărui șofer e Mișa Narski. Automobilul a fost cumpărat de la Centrala pentru comerțul de automobile. În curînd va sosi și un autocamion.

A opta: e nevoie de mulți bani. Am primit o comandă importantă de zece mii de paturi de lemn pentru Comisariatul Poporului pentru Ocrotirea Sănătății, dar comunarzii fiind plecați n-are cine s-o execute și să cîștige bani.

A noua: sînt puține speranțe ca reconstruirea corpului principal să fie terminată pînă la 1 septembrie. De aceea, comunarzii n-au unde locui: nu sînt dormitoare, nu este sală de mese, nu este bucătărie, nu sînt closete; într-un cuvînt, încă nu este nimic.

Comunarzii au fost pur și simplu zdrobiți de aceste noutăți.

Cum așa? Se poate să nu avem unde locui cînd ne-om întoarce la 1 septembrie? De ce nu se reconstruiește mai întîi corpul principal?

— Își fac de cap, sabotează! ... Asta-i! ...

— S-ar putea ca uzina să fie terminată abia în toamna anului viitor...

Skrebnev, mai ales, era grozav de agitat:

— Se vede cît de colo că n-o să facem nici o scofală! Cînd o să ajungem acasă, n-o să avem unde să stăm, nici unde să învățăm, nici unde să lucrăm. Atunci, cum o să-i mai primim pe novici? Noi putem să ne facem culcușul oriunde, dar novicele nu, el are s-o șteargă înapoi pe uliță. N-avem nici cu ce să-i îmbrăcăm, n-avem nici paturi, nici păaturi pentru dînșii, iar dacă și cu mașinile-unelte o să fie la fel, atunci treaba-i slută de tot: cică-s Wanderer, dar cînd o să ne uităm mai bine, o să vedem că-s numai capre și mașini de tocat paie.

Singurul lucru care i-a bucurat a fost automobilul comunei.

— Un automobil, asta-i grozav! Dar trebuie să fie vreun Ford, probabil...

— Dar tu ce-ai pofti să fie?

— Un Mercedes, un Fiat, un Packard!

— Mai așteaptă!

— Am să aștept.

Am trimis în delegație la Harkov pe Torskaia și pe Anisimov.

Între timp, viața în comună își urma cursul: comunarzii făceau baie în mare, se odihneau, citeau. Noi fapte, noi oameni, noi impresii îmbogățeau neîncetat viața noastră măsurată și precisă.

În localul școlii de lîngă noi se instalase pe timpul verii o grădiniță de copii din Rostov și, în fiecare dimineață, o educatoare roșcată venea la noi cu un cîrd de prichindei. Se uitau cu ochii mari la corturi, la comunarzi și la santinele și, deodată, izbucneau în rîs, apoi, tot atît de brusc, deveneau serioși și începeau să gîngurească ceva despre treburile lor de la Rostov. Chiar din prima zi comunarzii au calificat

această instituție drept clocitoare, jignind cumplit pe educatoarea cea roșcată.

Veneau la noi și oameni maturi: în sezonul acela, la Soci, se considera drept o necuviință să nu vizitezi comuna. Pri-meam oaspeți, fie câte unul, fie în grup, făceam cunoștință cu oameni izolați și legam relații de prietenie cu case de odihnă și cu sanatorii întregi. Uneori tabăra se umplea de lume de nu mai puteai răsufla și nu mai știam ce să inventăm ca să ne distrăm musafirii. Puneam orchestra să cînte, organizam jocuri de volei și de popice. Oaspeții se dezghețau tot mai mult, molipsindu-se de țopăiturile și de risetele copiilor. La plecare se încolonau și începeau să strige în cor:

— Să ve-niți as-tăzi la noi! ...

Comunarzii adunați într-o margine a taberei întrebau tot în cor:

— Dar ce mîn-ca-re a-veți di-sea-ră?

Oaspeții rîdeau și inventau cu mărinimie:

— Frip-tu-ră de pur-cel ...

— Bi-ne! Ve-nim ne-gre-șit, răspundeau comunarzii.

În timp ce avea loc acest schimb de invitații și de amabilități, prin dreptul oaspeților treceau în pas alergător muzicanții, în cele mai variate costume: unii în sorturi negre, alții în maiouri, alții numai în chiloți de baie. Se așezau în front în fața coloanei și cîntau un marș. Îi conduceam pe musafiri pînă la careul de adunare, unde ne luam rămas bun ...

Dar cel mai adesea veneau în tabără reprezentanți ai vre-unui sanatoriu, care invitau pe comunarzi la o serată. Atunci, gornistul nu mai suna seara „La masă“, ci „Adunarea generală“. Comunarzii veneau în fugă de pe plajă și în trei minute luau o hotărîre: să meargă! Apoi alergau spre corturi și peste zece minute se încolonau pe stradă în haine de paradă. Scoteau drapelul, își îndreptau ținuta, se aliniau și, încredințîndu-ne că frontul se prezintă ireproșabil, porneam în marș pe străzi, tulburînd orele de odihnă, masa de seară și distracțiile convalescenților din sanatorii cu izbucnirile vesele, radioase ale fanfarei ...

— Încotro?

— Spre sanatoriul „Frunze“ ...

— Mergem și noi! ...

— Intrați în front! ...

Muncitori, intelectuali, bătrîni și femei intrau în front în urma plutonului al patrulea, silindu-se să meargă în pas cu Aleksiu, care, ca de obicei, ducea drapelul cel mic. Cînd

fanfara se odihnea, ei cîntau „Popa Serghei“ sau „Tînăra gardă“.

Noi le adăugam numaidecît soprani din rezervele noastre.

Gazdele ne ieşeau înainte în stradă, ne zîbeau, ne făceau semne cu capul, ne strigau nu ştiu ce. Comunarzii însă sînt împotriva unor astfel de familiarităţi în front şi aşteptau comanda:

— Tovarăşi comunarzi, salut!

O sută cincizeci de mîini se ridicau cu graţie tinerească deasupra frontului, dar feţele comunarzilor rămîneau grave: salutul nu este o glumă. Atunci, gazdele strigau ura şi alergau după coloana noastră.

un timp. Am crezut că contactul cu comuna va face pe administrator mai omenos şi că şi vilegiaturiştii îl vor scutura din cînd în cînd. Dar rezultatul n-a prea corespuns aşteptărilor. Ce-i drept, vilegiaturiştii stăruiau pe lîngă el:

— Dă urşii comunarzilor! Ce-ţi trebuie urşi?

Administratorul asculta cu multă bunăvoinţă rugăminţile stăruitoare ale comunarzilor şi ale sprijinatorilor lor, însă nu le-a dat urşii:

— Să veniţi la toamnă.

Dar tot pe atunci, în tabăra noastră şi-a făcut apariţia Mişka, un ursuleţ în vîrstă de şase luni, cu o fire foarte simpatcă şi cu o mutră nostimă. Comunarzii au pus mîna pe el printr-o întîmplare. La Soci stătuse un detaşament de pionieri sosit din altă localitate. Ei aveau un ursuleţ pe care, potrivit ştirilor aduse de serviciul nostru de informaţii, îl cumpăraseră cu cincizeci de ruble de la nişte vînători din Krasnaia Poleana. Pionierii respinseseră cu mîndrie propunerea noastră de a ne vinde ursul cu şaptezeci de ruble. Agenţii serviciului nostru de informaţii ne-au mai furnizat şi alte ştiri, care au sporit şi mai mult dorinţa noastră de a avea ursuleţul. După spusele agenţilor noştri informatori, pionierii îl hrăneau prost pe Mişka şi îl zădărau cu băţul cît era ziua de lungă.

Peste puţin timp am aflat cu surprindere că tabăra de pionieri a plecat şi că, în momentul plecării, Mişka s-a smuls şi a rupt-o la fugă. Ursuleţul a fost descoperit în parcul oraşului. Se simţea foarte bine şi nu era ameninţat de nici o primejdie, pentru că lumea fugea cuprinsă de spaimă cînd îl întîlnea... Comunarzii l-au urmărit pe Mişka două zile de-a rîndul, dar fără succes. Mişka se urca în vreun pin înalt şi de acolo se uita batjocoritor la comunarzi. Unii au în-

cercat să se urce în copac după el, însă această manevră n-avea nici o șansă de succes: Mișka nu putea fi dat jos din copac cu forța și era destul de puternic ca să arunce la pământ pe orice urmăritor.

Totuși, pînă la sfîrșit, Boiarcuik i-a venit de hac. Acesta a organizat o ofensivă puternică împotriva frontului de apărare al lui Mișka, punînd vreo zece comunarzi să se urce în copac. Comunarzii au înconjurat trunchiul pinului, strigînd la Mișka. Călcînd cu băgare de seamă, ursulețul s-a urcat mai sus, cu ochii la urmăritori, dar, probabil, fără să dea prea mare importanță acestei armate. Între timp, Boiarcuik a executat o mișcare de învăluire pe trunchiul unui copac vecin. La momentul oportun, el a trecut pe pinul în care se cocoțase Mișka, dar cu vreo doi metri deasupra lui. Mișka nu se aștepta la această lovitură din spate și nu era pregătit să-i facă față. A început o retragere vijelioasă spre pământ, atît de vijelioasă, încît comunarzii care se aflau în copac n-au mai putut coborî după toate regulile, ci au trebuit să sară cît mai iute cu putință și chiar să cadă la nimereală, ca să nu se pomenească cu Mișka în cîrcă. Comunarzii care încercuiau locul vînătorii se prăpădeau de rîs, în vreme ce îi ajuta pe vînătorii loviți și zgîriați să se ridice de jos. După ce au coborît din pin, ursulețul a încercat să străpungă frontul, dar avea la gît o zgardă de care atîrna un lanț. Cu ajutorul acestui lanț fatal a fost prins Mișka. În fața faptului împlinit el nu s-a pus de pricină și s-a dus supus în comună.

Mișka a fost instalat la marginea taberei. Sovietul comandanților îi însărcină pe Boiarcuik și pe Gulaev cu îngrijirea lui, iar ceilalți comunarzi le interzise chiar și să vorbească cu ursul, cu atît mai mult să se joace cu el sau să-l hrănească. Mișka o ducea destul de bine; era tînăr și vesel, hrană avea suficientă, iar liniștea sufletească i-o asigura sovietul comandanților. Pe lîngă toate acestea i s-a pus la dispoziție un cauciuc de automobil pentru exerciții de cultură fizică.

Totuși, urșii Consiliului Comisarilor Poporului continuau să ocupe un loc foarte important în visurile comunarzilor. Toți au fost de acord ca la toamnă să se trimită neapărat după ei, pentru ca în comună să fie trei urși.

O altă distracție a copiilor era biserica. Chiar lîngă tabăra noastră se afla o biserică. Din cînd în cînd se strîngeau acolo bătrîne, bătrîni, perechi — într-un cuvînt consumatori de opiu. După ce venea un popă bătrîn și smochinit, se aduna corul și începea serviciul religios.

Comunarzii care nu auziseră despre religie decît la conferințele antireligioase m-au întrebant:

— Putem să mergem și noi să vedem ce fac ei acolo, în biserică?

— De ce nu? Duceți-vă și vedeți.

Akimov le-a atras atenția:

— Băgați de seamă să nu vă purtați ca niște huligani. Noi combatem religia pe calea convingerii, reconstruind viața pe alte baze, nu prin huliganism.

— Da' ce, noi sîntem huligani?

— Știți, voi nu trebuie să jigniți pe nimeni... înțelegeți... trebuie să fiți delicați...

Deși Akimov dăduse această dispoziție, mai ales cu ajutorul degetelor, comunarzii l-au înțeles.

— Am priceput, am priceput. N-avea nici o grijă.

Peste o săptămînă, însă, popa a venit la mine și a îngăimat o rugămintă:

— Nu pot zice nimic, băieții dumneavoastră nu fac nici un rău. Dar, știți, îi tulbură pe credincioși de la rugăciune și nu se cuvine. E adevărat că-și dau toate silințele... Ferească Domnul... nu putem zice nimic rău despre ei, totuși, spuneți-le să nu mai intre în biserică...

— Înseamnă că-și cam fac de cap?

— Nu, Doamne ferește, Doamne ferește, nu-și fac de cap... Dar intră în biserică îmbrăcați în pantalonașii și cu băștile lor, cum le-o fi zicînd... Unii își fac semnul crucii, numai că-l fac cu mîna stîngă și, în general, nu se pricep. Se uită peste tot, nu știu în ce parte trebuie să privească, se întorc cu spatele sau cu umărul la altar. Firește, pentru dinșii e interesant, dar, oricum, e o casă de rugăciune și băieții, vedeți... nu știu ce-i aceea rugăciune, evlavie și altele... Intră în altar, cu modestie, bineînțeles, nu pot zice nimic, se uită, umblă înapoi și încolo, privesc icoanele, cercetează tot ce-i pe pristol... știți... nu șade frumos...

L-am liniștit pe popă, făgăduindu-i că nu va mai fi stîngherit.

Seara, în adunarea comunarzilor le-am spus:

— Ascultați copii, să nu vă mai duceți la biserică! Se plînge preotul.

Copiii s-au supărat.

— De ce? Doar n-am făcut nimic rău. Cei care au intrat s-au uitat prin biserică fără să facă tărăboi și pe urmă s-au dus acasă.

— Dar care dintre voi și-a făcut cruce cu mîna stîngă? Și de ce vă faceți cruce? Sînteți credincioși?

— Ni s-a spus să nu jignim. Cine naiba mai știe cum trebuie să te porți cu dîșii? Acolo, toți stau în picioare și deodată cad în genunchi și își fac cruce. Ai noștri, ca să nu-i jignească, făceau și ei cum îi tăia capul...

— Mai bine să nu vă mai duceți, nu trebuie...

— Atunci nici n-o să ne mai ducem... Măcar că acolo se pot vedea lucruri destul de hazlii. Popa mormăie pe nas așa de caraghios și toată lumea stă în picioare, nu știu pentru ce. Însă dincolo de paravan, acolo, cum îi zice, aha, în altar, e atît de curat, sînt covoare și miroase frumos... numai că, ha-ha-ha-ha, popa robotește mai știu ce, ba ridică mîinile, ba bolborosește ceva, ha-ha-ha... strașnic se mai schimono-sește.

— Ai fost și în altar?

— Am intrat așa într-o doară. Popa tocmai ridicase mîinile și bîiguia ceva. M-am uitat la el, însă nu l-am încurcat de loc, dar el mi-a spus: du-te, băiatule, du-te, nu mă stingheri. Și am plecat, nu mă interesa ce făcea el acolo. Ce-mi păsa mie?

În a doua jumătate a lunii august au început excursiile în grup, pe munți. Se întovărășeau cinci-șase inși, cereau comisiei cantinei pîine și conserve, își puneau pe umeri arme de exercițiu pentru a se apăra „de bandiți și de urși” și plecau. Peste cîteva zile se înapoiau obosiți, dar entuziasmați, și povesteau întîmplări nemaipomenite, despre ava'anse îngrozitoare, despre înnoptatul în munți, despre urme de urși și despre grădinile cerchezilor lăsate în paragină. Într-o bună zi, unul din grupuri a adus cu el pe vagabondul Kolka Șarovski. Kolka se simte în munți ca la el acasă. Cunoaște nenumărate poteci și sate, totuși se arată gata să schimbe viața liberă de cazac cu frontul comunarzilor... Comunarzii l-au examinat pe toate fețele, dar mai ales au vrut să se convingă dacă nu cumva e idiot. Nașii lui însă l-au lăudat în cor:

— E un puști grozav! A fost cu noi tot timpul. Știe carte, e deștept, nu se preface, se vede cît de colo...

La adunare, Kolka se poartă cu demnitate. Stă pe o piatră și-și îndreaptă mereu pe cap șapca boțită și decolorată, lovindu-se din cînd în cînd cu o crenguță peste călcîiul gol.

— Spune drept, n-ai să-ți dai în petic?

— Nu, că aveți băieți buni...

L-au primit imediat și l-au repartizat la plutonul al treilea. Nu mi-a mai rămas decît să-l chem pe Vaska, comandantul plutonului:

— Mergi cu el la Nikolai Frolovici să-l vadă. Pe urmă să-i faceți o baie și să-l duceți la frizer. Uite bani!...

— Am înțeles. Dar haine?

Șorturi se găsesc la noi, se găsesc și bluze. Deocamdată o să se lipsească de haine de paradă, tot nu-i bun pentru front.

— Am înțeles, a spus Kamardinov, luînd pe puști de umăr. Hai să mergem la... A, uite-l și pe doctor. Kolka, ai așa de mult de lucru, că mi-e și milă să mă uit la tine...

Verșnev s-a oprit și, întorcînd capul peste umăr, i-a răspuns indignat:

— De cîte ori ți-am spus că nu sînt Kkolka? Nu ssînt Kkolka...

— Iartă-mă, Nikolai Frolovici...

— Barem să-mi zici Kkolea cum se cuvine, nu așa, ddracu, șștie ccum...

— Lasă, Kolecika, Kolenka, examinează-l pe puștanul ăsta nou și vezi dacă n-are vreo meteahnă cumva!...

Cabinetul lui Kolka Verșnev e în dosul cortului comandamentului. Acolo are un dulăpior cu fel de fel de fleacuri medicale, o băncuță și un lavoar. Dar Kolka n-are pe cine trata și e nevoit să se ocupe de profilaxie: examinează fructele, îi îndeamnă pe puștani să facă curățenia cu mai multă grijă, le pretinde să aibă așternuturi curate; încearcă să reducă orele de scăldat, dar mai ales ține la ora de odihnă. Comunarzii îi recunosc autoritatea, dar nici nu se gîndesc să se scalde mai puțin și mănîncă fructele nespălate, însă acum nu mai protestează împotriva orei de odihnă. De altfel, nici Kolka nu respectă totdeauna cu strictețe capriciile științei.

Într-o dimineață, vine la Didorenko și-i spune aproape plîngînd:

— De atîtea ori v-am sspus! De ce mai veniți să vă pplîngeți? Nu dați nici o atenție, nnaiba să vvă ia...

Ne aflam la malul mării, înconjurați de copii, după cum era de așteptat.

— Dar ce ai? Ce s-a întîmplat?

— Iar au împărțit pperele nespălate. De ccîte ori le-am sspus?

— Ei, drăcia dracului! — zîmbește Didorenko cu un aer vinovat și, sărînd în sus, se îndreaptă spre cortul comandamentului. De pe mal auzim cum ia la zor comisia cantinei:

— Ei, drăcia dracului, de atâtea ori v-am tocat la cap? Iar m-a luat Kolka la trei parale. V-am spus doar să spălați perele înainte de a le împărți. Dacă vă este lene, dați-mi de știre și am să le spăl eu.

— Pentru ce dracu' să le spălăm? — se justifică Kravcenko. — Doar nu-s din piață, sînt din grădină. Nu văd ce molimă ar putea fi acolo? Ce naiba tot vrea Kolka ăsta? N-are ce face și vrea să-i spălăm perele...

Satisfăcut, Kolka dispare în „cabinetul“ său. Peste o jumătate de oră, în tabără izbucnește un rîs homeric. Recunosc glasurile lui Kravcenko, Dorohov, Efimenko, Didorenko, ale întregii comisii de cantină și glasul lui Verșnev. Acesta este tîrît spre mine, dar se apără, roșu ca un puști. Totuși, nu se poate stăpîni să nu rîdă. Ține în mîna o pară începută.

— Poftim, priviți-l. E doctor și mănîncă pere nespălate. Para asta a luat-o de-a dreptul din ladă...

Kolka dă din cap și încearcă să se apere:

— Ce-ți pasă ție? Poate că am vrut să încerc dacă-i vătămătoare sau nu?

— Anton Semionovici, să-i dăm două corvezi.

Spun în glumă:

— Să-i dăm două corvezi.

— Am înțeles! — salută Kolka cu pară începută, smulgîndu-se din brațele comisei cantinei.

Peste vreo două zile îl văd pe doctor cu o mătură lîngă cortul clubului.

— Ce faci aici?

— Are de îndeplinit două corvezi, spune cu seriozitate Krasnaia, comandanta de serviciu.

— Asta ccontează cît două ccorvezi? — întreabă doctorul oțărît.

.

21. Spre Harkov

.

s-a spălat tot ce se putea spăla, comisia marșului a înviat din nou și s-a îngrijit de vagoane pentru expedierea corturilor la Harkov și de bilete pentru vapor.

În ziua de 30 august, pe mare s-au stîrnit furtuni, așa că am fost nevoiți să suspendăm scăldatul. Nici un vapor nu

mai ancora la Soci. La 2 septembrie am strîns corturile și le-am încărcat în vagoane de marfă. O jumătate de vagon am rezervat pentru Mișka și pentru însoțitorul său Boiarciuk. Am dormit cu toții sub cerul liber, ceea ce ne-a amintit de Vladikaukaz și de șoseaua strategică a Georgiei. S-a stabilit ca serata de adio să aibă loc mîine, iar poimîine să plecăm. Astăzi am fost sărbătoriți la casa de odihnă a G.P.U.-ului, pe care am vizitat-o deseori cît am stat la Soci. Se adunaseră o mulțime de oaspeți de la diferite sanatorii. Comunarzii au fost primiți cu deosebită bunăvoință. Ni s-a servit o masă, ne-a cîntat Henkin*, după care a urmat concertul nostru. Ca încheiere s-a adus un tort uriaș semănînd cu turnul lui Babel, care a fost pus la licitație, „pentru apărarea patriei”. Licitația a durat vreme îndelungată, cîteva persoane au supralicitat, oferind mai întîi cîte trei ruble și apoi cîte cinci ruble în plus. Cînd în farfuria lui Henkin s-au strîns peste patru sute de ruble, s-a trecut la întrecere pe colective întregi. Comunarzii mă tot trăgeau de mîneacă și mă întrebau în șoaptă:

— Dar noi ce facem?

Cînd am rostit (am și uitat în ce ansamblu aritmetic) „două sute una ruble”, comunarzii au aplaudat și după noi nimeni n-a mai îndrăznit să-și încerce norocul. În sunetele fanfarei, tortul a fost oferit lui Lionka Aleksiuk și apoi dus în spatele frontului nostru. Acolo am început cu toții să chibzuim:

— Ce să facem cu tortul? N-are nici un rost să-l împărțim în o sută cincizeci de porții.

— Să-l dăm fanfarei.

— E o idee bună, să-l dăm fanfarei.

Volciok a primit tortul zîmbind. I s-a strigat doar atît:

— Să nu-l uitați pe Aleksiuk...

— Nu-l uităm! Nu vă temeți!

Cînd serata s-a sfîrșit, am dus tortul în tabără. După ce au ținut sfat, muzicanții l-au chemat și pe Levșakov între ei și, rostind cîteva cuvinte simțite, i-au dăruit tortul, apoi și-au luat alămurile și au cîntat „mulți ani trăiască”. Levșakov s-a înclinat și a mulțumit, a spus că nu s-ar fi așteptat niciodată la un dar așa de măreț, că acum își dă seama ce influență bună are muzica asupra sufletului omenesc și speră că și în viitor i se vor oferi asemenea torturi.

* Artist de estradă sovietic. — *Nota trad.*

Copiii au urmărit cu ochi strălucitori toată această ceremonie. Levşakov a terminat, s-a prefăcut că-şi şterge lacrimile şi, cocoşându-se pînă aproape de pămînt, a dus tortul spre o bancă. Acolo s-a înarmat cu un cuţit uriaş de tăiat pîinea şi a întrebat simplu:

— Cîţi sînteţi în fanfară? Patruzeci şi cinci?

— Patruzeci şi cinci.

— Treceţi la rînd şi vedeţi să nu uitaţi că fiecăruia din voi îi revin cîte doi comunarzi şi jumătate, şi că de două ore şi jumătate tovarăşilor voştri le lasă gura apă.

— Cum se poate, Timofei Viktorovici! Doar vi l-am oferit dumneavoastră!

— Las' că vă cunosc eu, nu vă pricepeţi să-l tăiaţi, asta-i...

Muzicanţii s-au ruşinat, dar Levşakov a strigat la ei:

— Ia nu mai faceţi pe deşteptii! Poate credeţi c-am să-l car cu mine sau c-am să-l mănînc acum pe loc... Treceţi la rînd!

Fiecare muzicant a primit cîte o porţie zdravănă, încît a ajuns şi pentru comunarzii din celelalte plutoane.

A doua zi a avut loc serata de adio, la care am invitat toate cunoştinţele din Soci. La cantina noastră, din parcul oraşului, am organizat un adevărat banchet: gustări, icre, friptură, îngheţată şi chiar (vai! întoarceţi capul, toţi cei de la departamentul învăţămîntului public), chiar cîte un pahar cu vin de masă. Personalul cantinei a stat cu noi la masă, iar comunarzii au servit şi au făcut pe gazdele. Am avut oaspeţi de la toate sanatoriile şi de la toate casele de odihnă, au fost şi comsomolişti din Soci, dar dintre toţi, cei mai dragi ne erau vechii bolşevici în frunte cu Şelgunov.

După banchet am dat mesele la o parte şi a început dansul. Cu toate că vinul era slab, a dezlegat picioarele comunarzilor. S-au găsit dansatori şi printre oaspeţi, ba chiar şi în publicul care căsca gura...

E timpul să încheiem serata. Fanfara cîntă un gopak. Petka Romanov iese din cercul nostru şi, după obiceiul caucazian, începe să joace în faţa lui Şelgunov. Bătrînul n-a mai avut încotro, a dat cuiva bastonul şi, aducîndu-şi aminte de zilele tinereţii, a început să bată din tocuri şi să joace pe călcîie. Văzînd aceasta, Petka, cuprins de un entuziasm de nedescris, a dănuţuit în faţa lui ca un drac.

În ziua de patru septembrie, la ora trei, ne-am aliniat în faţa casei G.P.U.-ului, în formaţie de marş: drapelul era în învelitoare, bidoanele sunau la şolduri, sanitarii se aflau în front. O coloană întregă de prieteni ne petreceau.

După un miting destul de scurt, ținut pe chei, cei veniți să ne petreacă s-au împrăștiat, iar noi am rămas să așteptăm motonava. „Armenia“ a sosit abia la ora nouă seară.

Din pricina furtunii, care durase șase zile, nici o motonavă nu mai intrase în Soci și, de aceea, în port se îmbulzeau acum sumedenie de călători. În fața debarcaderului de lemn, care înainta în mare, se aflau cel puțin cinci sute de persoane, mai cu seamă turiști, dar și femei cu copii. Fiecare avea nu numai cîte un rucsac, dar și cîte un geamantan, ba și vreo sticlă-două pe deasupra. „Armenia“ a aruncat ancora la o depărtare de doi kilometri, unde își scînteia și-și legăna șiragul de lumini, iar între noi și motonavă sălta pe mare o barcă largă și greoaie, remorcată de o șalupă cu ajutorul unei frînghii. În barcă puteau intra cel mult patruzeci de persoane. Publicul începuse să se îngrămădească cu o oră înainte de sosirea vaporului, dar după ce a sosit vaporul și a aruncat ancora în radă, ultimele măruntaie ale mulțimii i-au ieșit în înghesuială, iar amabilitățile reciproce au atins culmea rafinamentului.

Căpitanul portului ordonă ca în primul rînd să fie imbarcați comunarzii. Cu primul drum au plecat fetele, dar cînd am început să scoatem la debarcader plutonul al patrulea, publicul, nemairezistînd presiunii din spate, începu să țipe, să geamă, să strige, să înjure. Un grup compact de turiști, după ce strivi cîtiva copii, se apropie de debarcader și ceru explicații căpitanului: „De ce sînt imbarcați vagabonzii în primul rînd? Am întors plutonul al patrulea pe țarm, așteptînd să se limpezească situația. La debarcader, strigătele și înjurăturile nu mai conteneau.

Disputa a fost rezolvată într-un chip neașteptat. Pierzîndu-și răbdarea, muzicanții noștri au pus mîna pe instrumente, abătînd peste capetele turiștilor... sunetele unui marș. O dată, apoi încă o dată, s-au oprit puțin, au ascultat... și au mai cîntat o dată. Căpitanul portului a pufnit în rîs în obrazul turiștilor și aceștia au părăsit debarcaderul. Plutonul al patrulea a alergat spre barcă.

Iată-ne pe „Armenia“. Nu sînt locuri, ni se pune la dispoziție puntea de la pupă. Cu atît mai bine! Kliușnev a împărțit-o în cinci. Am avut spațiu suficient, era chiar și loc de trecere.

La marginea punții sînt santinele de-ale noastre, din plutonul întii. De jos, turiștii cu pricina se uită la santinele.

Elicele încep să vuiască. Pornim.

După o călătorie dintre cele mai fericite, care a durat treizeci și șase de ore, călătorie plină de soare, de cîntarea mării, de delfini și de oameni noi, iată-ne la Odesa. Sîntem primiți de fanfara grănicerilor. de comsomoliști, de cekiști. Printre dinșii — o apariție foarte plăcută: Kreutzer ride fruntului comunarzilor aliniat pe punte și salută drapelul nostru. După saluturi și paradă, facem cerc în jurul lui.

— Cum mai merg treburile în comună?

— Cum să mergă? — răspunde Kreutzer, uitîndu-se la soare cu ochii pe jumătate închiși. — Fără voi, cum pot să mergă treburile? Dar nici n-aveți unde să stați. Ce aveți de gînd?

— Oricum, ne întoarcem acasă. Ce să facem aici?

— Asta-i și părerea mea. Și eu plec la Harkov. Dacă ați ști ce uzină o să aveți, ce uzină strașnică... Și ce mașin-unelte! Să îndrăzniți numai să mi le stricați!...

— Da' ce am mai stricat ceva? Pentru ce vorbiți așa?

— Am spus și eu într-o doară...

Didorenko a obținut pentru cantonamentul nostru o sală de gimnastică. Comunarzii au petrecut la Odesa nouă zile. Mîncam la cantina unei cooperative. Toată ziua comunarzilor era plină de marșuri și de excursii, iar seara nu se discuta decît despre un singur lucru — despre comună. Din comună ne veneau aceleași vești ca și înainte: că nu avem unde să stăm, că nu sînt dormitoare, nici sală de mese, nici bucătărie, nici clase, nici ateliere.

Adunările generale ale comunarzilor erau furtunoase, pătrunse de nerăbdare. Se mergea pînă acolo încît uneori debaterile erau lipsite de obișnuita bunăcuviință:

— Pentru ce să mai așteptăm autorizația conducerii? Comandați vagoane și să plecăm. De ce să trîndăvim aici, mai bine să trîndăvim acasă.

— Acum ar fi trebuit să fim în comună. Ce fel de comunarzi sîntem noi? De ce stăm aici, cînd acolo lucrurile merg atît de prost?

— Dacă o să mai stăm mult la Odesa, te pomenești c-o să ajungem niște leneși, glumește Pohojai. Aș vrea să văd ce-ați mai spune atunci? Și cum să nu ajungem niște leneși? Aici, n-avem nimic de făcut, n-avem ce vedea, de plimbări ne-am săturat... O, dacă ați ști cum ne-am săturat!...

Comunarzii amenințau cu destrămarea colectivului și alte grozăvii. Dar de îndată ce gornistul suna adunarea generală, dădeau năvală în stradă și se încolonav cu dibăcia de mai înainte pentru un nou marș. Mărșăluiam pe străzi într-o ți-

nută impecabilă, ca totdeauna, dar nici salutarile, nici mîile de oameni care se țineau după comună pe trotuare nu le mai făceau nici cald, nici rece.

Seara, aceeași poveste:

— O să vedeți, c-o s-o ștergem în comună pe jos.

În sfîrșit, la 14 septembrie am primit o dispoziție de la conducere:

— Comuna să se întoarcă numaidecît la Harkov!

— Comunarzii au strigat „ura!“, aruncîndu-și în sus băștile înnegrite, și s-au repezit să-și pregătească cufărașele de drum. Membrii comisiei marșului au alergat la gară.

22. Cîte ceva despre coeficienți

Trenul cu comunarzi a sosit la Harkov în ziua de 16 septembrie, ora unsprezece dimineața. Era de față, pe peron, tot comitetul de conducere, în frunte cu președintele. Nici nu se oprise bine trenul și comunarzii, aplecîndu-se peste ferestre, și începuseră a strînge mîinile cekiştilor.

Peste o jumătate de minut se aliniau pe peron, cu fanfara și drapelul la flancul drept.

— Pentru raport, drepți!

Comandantul de serviciu, Vaska Kamardinov, a dat raportul președintelui:

— Comuna „Dzerjinski“, cu un efectiv de o sută cincizeci și unu de comunarzi, s-a înapoiat cu bine din marș; bolnavi nu avem. Comunarzii salută comitetul de conducere, încredințîndu-l că vor porni la munca cea nouă cu noi puteri, și că o vor duce cu succes la bun sfîrșit.

Președintele comitetului a răspuns comunarzilor:

— Comitetul de conducere vă urează bun sosit. Comunarzi, în lucrările de construcție din comună s-a produs o întîrziere. N-aveți unde să locuiți, dar noi sîntem convinși că veți face repede ordine în comună și veți termina la timp lucrările de construcție, că veți pune uzina în funcțiune și, împreună cu tovarășii noi pe care îi veți primi în mijlocul vostru, veți îndeplini planul de producție și pe cel valoric.

Mă uitam la frontul nostru. Fețele comunarzilor mai mari păreau severe, dar puștani, ca întotdeauna, erau voioși și zîmbitori: pentru puștani nu există nimic imposibil pe lume. Să pună uzina în funcțiune? Mare lucrul! Sigur c-au s-o pună...

Peste două ore, comunarzii, cu drapelul desfășurat, se apropiau de comună. De departe am văzut clădirile noi, înșirate pe aceeași linie cu corpul nostru principal. Tot mai erau înconjurată de schele, de barăci și de magazii. În față, chiar lângă șosea, se vedea o fișie întunecată: constructorii, muncitorii și funcționarii noștri ieșiseră în întâmpinarea comunei. Solomon Borisovici, îmbrăcat cu aceeași haină, stătea puțin mai în față, înconjurat de un grup de oameni necunoscuți: ghicim că sînt inginerii. Atît aceștia, cît și Solomon Borisovici, stăteau „cu mîna la cozoroc“, numai că Solomon Borisovici ținea mîna sus, voinicește, pe cînd inginerii salutau cu stîngăcie.

Coloana s-a oprit. Nimeni nu ne-a urat bun venit și nici noi n-am adresat vreun cuvînt de salut nimănui. Cînd mulțimea s-a dat la o parte pentru a face loc drapelului, am văzut că tot spațiul din fața celor trei corpuri de clădiri era plin de moloz, de lăzi, de butoaie; era brăzdat de gropi și de urma roților de camion și nu mai rămăsese nimic din straturile noastre de flori. Ușa principală și ferestrele larg deschise, schilodite și stropite cu var, ale fațadei, înconjurată de schele, priveau drept în față frontul aliniat al comunarzilor.

— Pentru onor la drapel, drepți!

Vaska s-a dus să conducă drapelul. Trecînd prin dreptul meu m-a întrebat în șoaptă:

— Unde să duc drapelul?

— Caută și tu un loc...

Apoi am spus comunarzilor cîteva cuvinte:

— Tovarăși, eu nu vă fac urări cu prilejul terminării marșului, pentru că marșul continuă, numai odihna noastră s-a sfîrșit! Cu începere de mîine, membrii comunei „Dzerjinski“ trebuie să-și concentreze toată voința și toată priceperea spre a duce la bun sfîrșit o muncă uriașă, grea și de durată. Rupeți rîndurile!

De data aceasta, comunarzii n-au mai rupt rîndurile cu larmă și risete, cum făceau de obicei. Am avut impresia că o fracțiune de secundă frontul a continuat să stea încremenit, în poziție de drepți. Treptat au apărut ici-colo spărturi și comunarzii au început să se strecoare, printre butoaie și lăzi, spre clădirile comunei.

În clădirea principală, toate camerele sînt pline de schele, de tencuială uscată, de șipci. Pereții nu-s văruiți decît pe ici, pe colo, mai peste tot sînt zgîriați cu găuri sau nu-s de loc tencuiți; în multe locuri se vede astereala. Fostele dormitoare de la etaj fuseseră lărgite și transformate în cinci

clase vaste, dar totul este încă în stare de haos. Imensa sală de mese de la parter e gata. Nu mai rămîne decît să se spele geamurile, să se îmbrace cu lambriuri partea de jos a pereților și să se îndepărteze de pe parchet depunerile „seculare” de murdărie și de var.

Corpul din dreapta — noile dormitoare ale comunarilor — pare să fie gata: în fiecare etaj sînt cîte douăzeci și trei de dormitoare, unele mici, de cîte patru paturi, altele mai mari, pentru opt paturi. Sînt și dormitoare mai mari, în care vor încăpea cîte doisprezece-cincisprezece inși. Dar în dormitoare, lumina electrică n-a fost încă instalată, ușile nu sînt încă vopsite, parchetele încă nu sînt gata, iar instalațiile de încălzire lipsesc cu desăvîrșire. Se vede cît de colo că șantierul duce lipsă de mîină de lucru. Ici-colo dai de un zugrav sau de un parchetar care lucrează. Atît în clădirea principală, cît și în dormitoare, vîntul se plimbă în voie, pentru că mai toate geamurile ferestrelor sînt pe jumătate sparte, iar ușile de la intrare date de perete.

Corpul uzinei nu-i gata nici măcar în linii mari. Deocamdată se văd zidurile înalte de cărămidă, pe care tocmai se așază grinzile și căpriorii acoperișului. Asta-i tot! Contururile etajului cu galerie sînt abia schițate, încă nu s-a început turnarea betonului. Tocmai a fost adusă betoniera, acum o așezau la locul convenit în curte. Peste tot se cascade deschizăturile ferestrelor, în loc de pardosele se văd suișuri și coborișuri: aici va fi nevoie de umplutură, nu glumă. Flancul celălalt al clădirii este în curs de executare de către zidari și-i tot numai schelărie.

Curtea din dos a comunei e plină de mormane de pămînt și de lut, de rămășițe de materiale de construcție și, printre toate acestea, lîngă o cadă plină cu apă, vîrîtă în pămînt, tronează ursulețul Mișka, pe care l-a condus Boiarcuik de la Soci. Pe terenul din fața clădirii principale, pe fondul unui haos asemănător, se văd cîteva stive înalte de lăzi. Sînt mașinile-uneite de curînd sosite.

Tocmai rupsesem rîndurile, cînd se apropie de comună un șir lung de căruțe. Ceva mai tîrziu, Solomon Borisovici mă surprinse pe acoperiș și-mi șopti jenat:

...

... sîntem puțini. Ne așezăm care pe unde putem.

Nikitin deschide ședința sovietului, întrebînd cu simplitate:

— Cu ce să încep?

Comandantul plutonului întîi spune:

— În primul rînd trebuie să le găsim adăpost comunarilor. Desigur că va trebui să dormim pe jos. Băieților le-am putea da sala de mese, acolo totul e gata, trebuie numai să spălăm parchetul; iar fetelor am putea să le dăm o cameră la etajul întii, mi se pare că este acolo o cameră potrivită.

— Cred că n-ar trebui să rezolvăm noi problema asta, își dă cu părerea Volciok. Să vorbească comandantul de detașamente.

— Care detașamente? — dă din mîină Nikitin. — Spune-mi: unde ai putea să depozitezi instrumentele fanfarei? Pe jos, alături de puștani? Asta înseamnă că fanfara nu poate fi despachetată. Dacă trebuie să ducem viață de campanie, apoi s-o ducem!... Eu cred că atîta timp cît nu vom avea dormitoare, să continuăm cu plutoanele.

— Ai dreptate, încuviințează Volciok.

— Și acum, în privința sălii de mese. Stepan Akimovici unde să mîncăm?

Stepan Akimovici rîde:

— Dracu' știe! Deocamdată n-avem bucătărie. Bucătăria cea nouă e la subsol, are să fie gata cel mai devreme peste trei săptămîni... Va trebui să mîncăm cu lucrătorii.

Solomon Borisovici clatină din cap, în semn de împotrivire.

— Nu se poate, sîntem prea mulți. Maiștrii și lucrătorii noștri, un schimb, două schimburi de constructori, două schimburi de comunarzi, asta ar însemna cinci schimburi...

— Atunci ce să facem?

— Afară de asta, acolo e o murdărie! Unde intră constructorii ăștia e jale...

Kamardinov intervine cu aprindere:

— Cu murdăria o scoatem noi la capăt repede! Altceva ce putem face?

— Dacă nu-i altă soluție, așa vom face, se învoiește Solomon Borisovici.

— Chestiunea asta nu-i greu de pus la punct, spune Didenko.

— Va să zică cu sala de mese am aranjat. Tot astăzi trebuie să împărțim copiii pe schimburi și să împărțim mesele.

— De ce să-i împărțim pe schimburi? Cum a fost la Soci, așa să fie și aici.

— Ai dreptate.

— Acum, Solomon Borisovici, în privința muncii...

Solomon Borisovici ia un ton solemn:

— Totul este gata pentru munca comunarzilor, așa cum v-am făgăduit, cu toate că nu m-ați crezut. Mașinile-unelte sînt în perfectă stare, bancurile au fost reparate, cupru aveți berechet, material lemnos de asemenea... Și ce comandă am primit de la Comisariatul Poporului pentru Ocrotirea Sănătății! Zece mii de paturi pentru spitalele de copii!

Comandanții îl aplaudă pe Solomon Borisovici. Acesta e mîndru și fericit:

— O să vedeți voi că gresoarele acelea, sireacele, au să ne mai scoată din încurcătură și acum. Pînă la perforatorul electric mai este...

— Vom lucra la locurile vechi?

— La locurile vechi, acolo unde a fost fiecare.

— Și acum, problema principală, lucrările de construcție, spune Nikitin.

— Comandanții cad pe gînduri și tac. În haosul lucrărilor de construcție, în noianul de neajunsuri, nu se vede capătul de care sovietul comandanților s-ar putea agăța. Solomon Borisovici tace și el și-mi dă cu cîțul într-ascuns, ca și cum ar zice: grozav sînt de curios să văd cum au să se descurce comandanții în problema asta?

.

23. Primele atacuri

.

grupele mici, și, prin urmare, să micșoreze numărul absolvenților în anii următori. De aceea am hotărît să luăm o parte din casele de copii. Soluția aceasta avea inconvenientul că îndemna pe cîte unii să ne aducă învinuiri:

— Nu-i mare greutate să lucrezi cu copii luați din casele de copii. De ce nu luați din cei de pe stradă?

Comunarzii sînt specialiști cu o înaltă calificare în toate domeniile privitoare la vagabondaj.

— Copilul e același, fie că-i de pe stradă, fie că-i dintr-o casă de copii, susțin ei. Astăzi e într-o casă de copii, mîine va fi pe stradă, apoi iar într-o casă de copii. Care-i diferența?

— Cei de pe stradă sînt mai greu de educat.

— Nu-s mai greu de educat. Și printre cei de pe stradă și printre cei din casele de copii sînt firi bune.

Comisariatul Poporului pentru Învățămint din Ucraina nu avea nimic împotriva acestei soluții, care prezenta interes pentru noi și dintr-un alt punct de vedere: nădăjduiam să cunoaștem cu acest prilej situația și activitatea caselor de copii din republica noastră.

Mai era un motiv pentru care trebuia să ne adresăm acestor case. Comitetul de conducere hotărîse să mărească procentul fetelor din comună. Pînă atunci avusesem treizeci de fete, acum acest număr trebuia sporit pînă la nouăzeci. Pe stradă puteam găsi doar din cînd în cînd cîte o fată. Ținînd seama de toate aceste considerente, pentru această nouă completare urma să luăm:

de pe stradă: cinci fete și șaptezeci de băieți;
din casele de copii: cincizeci și cinci de fete și douăzeci de băieți.

După întoarcerea din marș, am primit de la Comisariatul Poporului pentru Învățămint o adresă prin care eram autorizată să luăm șaptezeci și cinci de copii din anumite case de

.

24. În sectoarele de luptă

.

Planul fusese elaborat și se săpau straturile de flori; dar în fața clădirii uzinei și acum se mai vedeau scînduri aruncate, iar betoniera care-i încurca așa de rău pe comunarzi stătea și acum înțepenită acolo. Toți strigau la Deli:

— Cînd ai să-ți iei mașina asta de tocat carne?

Deli făgăduise c-o va cărăbăni pînă în patru zile, dar peste cinci zile întrebă:

— Ce rost are să scot mașina de tocat carne, dacă ziceți că trebuie să se mai toarne beton la fundații?

Pe măsură ce ne apropiam de sfîrșitul lunii octombrie, ne îngrozeam tot mai mult că nu vom dovedi. În ultimele zile ale lunii am cerut ajutorul muncitorilor și funcționarilor comunei. Comitetul sindical ne-a dat o mîină de ajutor vreo cîteva zile, dar nu putem abuza de oameni. Erau de executat comenzi urgente și, afară de aceasta, fiecare avea și propriile lui treburi. Totuși, pedagogii, contabilii, tîmplarii și turnătorii au lucrat cot la cot cu comunarzii.

La ora cinci, munca în ateliere și pe șantier se sfârșea, dar comunarzii tot nu-și aflau odihnă. În comună, nu era nimic rînduit, terminat, pus la punct. După muncă, comunarzii își potoleau la repezeală foamea și se împrăstiau la alte treburi. În această epocă, atît biroul cît și sovietul comandanților se întruneau în fiecare seară și deseori ședințele se prelungeau pînă tîrziu. Și la Comsomol era mare dîrdoră — pe neașteptate, celula începuse să crească vertiginos, mai toți comunarzii voiau să intre în Comsomol. Ne zorea din urmă și anul școlar, pe care de voie, de nevoie, urma să-l începem cu întîrziere. Hotărîrea C.C. al Partidului cu privire la școală, noile planuri de învățămînt, noile programe și noile coordonări se cereau prelucrate și puse la punct pînă la începerea cursurilor. Situația facultății muncitorești se complicase la culme. Proiectam să-i dăm o nouă organizare, s-o facem de cinci ani. Planul de învățămînt al anului al III-lea, care tocmai se înființase, era cît se poate de încurcat.

Uzina noastră de perforatoare electrice este o uzină constructoare de mașini, iar institutul nostru e și el un institut de construcții de mașini. Faptul acesta deschidea orizonturi cu totul noi în relațiile dintre producție și instrucție. Cei din Comsomol și din consiliul pedagogic nu prea puneau bază pe coordonarea mult trîmbițată... Pînă acum, problemele acestei coordonări nu fuseseră rezolvate nicăieri și, prin esența lor, nu se depărtau prea mult de problema complexului. De aceea am hotărît să introducem în plan obiecte de învățămînt suplimentare: tehnologia, electromecanica, mașini-unelte, organizarea producției și turnătorii. Comisiile Comsomolului făceau față anevoie acestor probleme, cu toate că pedagogii le dădeau un ajutor substanțial.

După prima masă de seară, încordarea în muncă era încă și mai intensă decît pe șantierul de construcție, pentru că mereu ne izbeam de o sumedenie de obligații care trebuiau îndeplinite concomitent: trebuia să fii prezent în același timp și la ședințele comisiei, și la ale biroului, și la ale sovietului comandanților, încît activul ar fi trebuit să se rupă în bucăți.

Mai erau și novicii care puneau vîrf la toate. Aceștia impregnau tot mai mult comuna și comandamentele noilor detașamente erau peste măsură de aglomerate.

Comisiile noastre de recrutare se înapoiaseră de mult. În unele case de copii, recrutarea se făcuse aproape conform planului. Proaspeții comunarzi fuseseră lăsați în casele respective pînă la primirea ordinului nostru de a veni în comună. La început aveam de gînd să-i chemăm pe rînd, ca să

nu diluăm dintr-o dată comuna cu prea multe elemente noi. Trebuie să se știe că multe case de copii n-au plăcut de loc comisiilor noastre, care au găsit acolo o lipsă totală de disciplină și tendințe mic-burgheze. Pretutindeni, știința de carte era insuficientă și comportarea necivilizată. Prudența comisiilor de recrutare întâmpina rezistență din partea organizației noastre de Comsomol:

— În felul ăsta, susțineau comsomoliștii, o să ducem comuna de ripă, aveți să vedeți c-o s-o ducem de ripă. Abia o să începem să-i prelucrăm pe unii și haiti, au să sosească alții; apucă-te de-i prelucreează și pe aceia! O să ne pierdem vremea de pomană cu ei. Să vină toți deodată, ca să ne luăm grija!

Se mai aducea un argument foarte temeinic:

— Dacă-i luăm pe toți deodată, începem și anul școlar deodată. Altfel, ce-o să se întâmple? O să stăm în clase și o să așteptăm: stați puțin, trebuie să mai plece câțiva acuși-acuși!

De aceea, chiar din primele zile ale lunii octombrie, am început să zorim sosirea novicilor. Aproape în fiecare zi expediam cite o telegramă, prin care dispuneam să ni-i trimită și, peste o zi-două, ne pomeneam cu oaspeți în cabinet. Asurziți de zgomotul construcției, impresionați de curățenia și ordinea din interiorul comunei, intimidăți de aspectul colectivului nostru înfierbîntat la muncă, se așezau cuminți pe scaune și cercetau cu ochi mari tot ce era în jurul lor. E nevoie de un ochi experimentat ca să poți ghici în fiecare față boțită, palidă și încremenită un viitor comunard.

Regiunile de pe malul drept al Niprului ne trimiteau copiii îmbrăcați cu haine vătuite, noi și lucioase și cu căciuli înalte pe cap. Cămașa de stambă cu buline, încinsă cu un șnur curat, le dădea și ea un aer de nevinovăție. Totul arăta că de cînd venise pe lume nu trăise niciodată o viață atît de plină și atît de nouă. Puștiul stătea nemișcat pe scaun, alături de alte siluete tot atît de buimăcite, și tăcea.

Comunarzii intrau mereu în cabinet ca să-i vadă pe novici:

— Ia te uită ce stăncuțe! ...

Dar iată că intră comandantul detașamentului, care-i duce pe noii sosiți la prima fază a prelucrării: la doctor, la baie, la magazia de efecte. Toată splendoarea căciulilor, hainelor și cămășilor noi e lepădată fără milă la magazie și, peste o oră, noii comunarzi radiază o nouă strălucire: baia le-a rumenit obrajii, capetele rotunde lucesc după tuns, cingă-

toarea strînge un mijloc dintr-o dată mai subțire, parcă gulerul răsfrînt al salopetei noi de comunard le dă un aspect civilizat.

În timp ce-i introduce, Pohojai îi dăscălește cu un glas gros:

— Astea sînt salopete. O să primiți uniforme după ce o să treacă zăpăceala asta. Pînă atunci o să învățați să mergeți.

Seara, în detașament, comandantul îi adună pe novici în jurul lui și le vorbește despre regulile vieții de comunard.

— Semnalul de deșteptare se dă la ora șase, deci, fie că visezi, fie că ești treaz, trebuie să te scoli și să te apuci de curățenie. Îți dau perie, cîrpă și tu trebuie să te pui pe treabă. Dar bagă de seamă, să nu am eu a răspunde seara pentru tine...

— La orice ordin — mă înțelegi? —, la orice ordin pe care ți-l dă un șef sau un comandant, eu, bunăoară, răspunzi „am înțeles” și atît! Nici un fel de discuții. Ia să văd dacă știi să saluți. De ce ți-ai răs-căcărat picioarele ca un vițel? Doar ești comunard, uite cum trebuie să saluți! Mai sus, mîna mai sus! ... Așa, bravo! ...

Novicele se bucură de primul lui succes.

— Bineînțeles, dacă se dă vreo dispoziție greșită, pot să iei cuvîntul în adunarea generală și să critici fără să te co-dești! Dar numai în adunarea generală, ai înțeles? Poți să scrii și la gazetă. Ești pionier? Nu? Apoi așa nu merge! Am să te duc la Zveaghineț, instructorul de pionieri.

— A nu! Nasul nu se suflă așa, doar ai batistă! ... Pentru ce ți-l mai ștergi cu batista acum? E ca și cum ai zgîlții un mort ca să-l învii. După ce ți-ai parșivit mîinile, ce rost are să mai scoți batista? ...

— Să nu te reazemi de pereți, pereții sînt făcuți pentru altceva. Înțelegi, tu ai colea ceva care se numește coloană vertebrală; sprijină-te cu nădejde în ea și ai să vezi c-o să ajungi un băiat bun! Cînd cobori pe scară, iarăși nu trebuie să te ții de nimic, nici de balustradă, nici de altceva...

— Atunci cum să fac?

— Mă, dar caraghios mai ești! Da' ce, ești un hîrb? ... Mergi așa cum ai merge pe loc drept.

În fața ultimului punct, puștanul rămîne uimit și zîm-bește.

Totuși, noi n-am izbutit să recrutăm numărul necesar de copii de la casele de copii. Mulți ne soseau bolnavi de riie și de pecingine. Pe asemenea copii, cu strîngere de inimă, îi trimiteam înapoi: n-aveam timp să-i doftoricim.

Începînd din primele zile ale lunii octombrie, un aflax substanțial ne-a venit din stradă, sporind din zi în zi. Încă de dimineață vedeai în vestibul trei-patru puștani înfășurați în clifturi anemice sau în niște zdrențe de paltoane, căroră le strălucea albul ochilor, contrastînd cu mutrele lor de mult nespălate. Holbau ochii la planton, tăcuți la început, dar pe urmă se agățau de mine, de comandantul de serviciu, de fiecare comunard mai mare, de Didorenko.

Lui Didorenko îi plăcea foarte mult să stea de vorbă cu ei:

— Să te primim pe tine? Ai s-o ștergi chiar mîine...

— Nene, pe cinstea mea c-am să muncesc și am să ascult. Nene, luați-mă, o să vedeți!...

— Dar de unde ai fugit săptămîna trecută?

— Nene, n-am fugit de nicăieri. Sînt plecat de la mama. De cînd am plecat, am stat tot timpul în libertate.

— Judecă și tu! Pentru ce să primim așa probă de mincinos?

— Nene, pe cinstea mea!...

— Bine, deocamdată stai aici. Usucă-te! Diseară se ține sovietul comandanților, poate te primește.

Peste cîtva timp, puștani cei noi au început să știe, fără să li se mai spună, că trebuie să aștepte sovietul comandanților. Se puneau pe așteptat în vestibul, umplînd toată încăperea cu mirosul acela specific fierbinte, de rugină, în care, după cum se știe, se înmulțesc păduchii și se plodește tifosul exantematic. Plantonul nu-i lăsa să treacă dincolo de vestibul și abia după masă venea comandantul de serviciu și-i întreba:

— Ei, ce se aude? Voi aveți obiceiul să stați la masă?

Puștani zîmbeau stînjeniți:

— N-am mîncat de două zile.

— Asta-i o minciună! Totuși, haideți la masă.

Pentru ei s-a înființat o masă permanentă. După ce sfîrșeau de mîncat, masa era examinată cu atenție de membrul de serviciu al comisiei sanitare, ca să vadă dacă nu cumva s-a pripășit pe ea vreun „bălan“.

Seara, candidații sînt introduși cîte unul în sovietul comandanților.

Comunarzii parcă văd printr-înșii și de obicei nu pierd mult timp cu ei.

— Asta-i de-al nostru... În ce detașament îl dăm?

— Dați-mi-l mie, spune Dolinnîi.

— Ia-ți-l și du-l imediat la Kolka.

Dolinnîi se ridică de la locul său.

— Asta-i comandantul tău, ai înțeles?

— Cum să nu... e comandant. Știu...

Dar sînt și cazuri nelămurite.

În mijlocul cabinetului nostru provizoriu, strîmt, plin de portrete și de oglinzi rezemate de pereți, se foiește un băiețuș scund. Cozorocul de pînză al șepcii îi atîrnă într-o parte, dar chipul e inteligent, palid, spălat. Nu știe în ce parte să-și întoarcă fața; din toate părțile îl înconjură comandanți și din toate colțurile cabinetului îl privesc șefi adevărați: Șved, președintele sovietului, eu, care par a fi, de asemenea, o persoană importantă și, la o parte, Kreutzer, care asistă din întâmplare la ședință.

Șved intră cu energie în chestiune:

— Hai, povestește, de unde ai răsărit?

— De unde ai răsărit? — repetă întrebarea băiatul, cu sfială. — M-am născut...

— Bine, bine! Asta se înțelege, dar ce a mai fost după aceea?

— După aceea? Tata și mama mi-au murit, iar eu am stat la un unchi. Da' unchiul m-a dat afară, mi-a zis: hai, cară-te, ai să trăiești tu singur... Și... am trăit.

O pauză.

— Și unde ai stat?

— Am stat... am stat la o mătușă, pe urmă mătușa a plecat la Rostov, iar eu am stat la o fermă...; la fermă am cîștigat patru ruble, am cîștigat patru ruble și după aceea am plecat pe jos la Harkov, am vrut să intru la o școală de reparații-auto, dar mi-au spus că-s mic...

— La Harkov ai stat în stradă?

— Am stat în stradă trei săptămîni...

Cu un glas stins de sopran, puștiul vorbește o rusească curată, fără nici un cuvînt hoțesc.

Comandanții îl întreabă, întrerupîndu-se unii pe alții:

— Dar ce mincai?

— Îmi cumpăram.

— Tot din cele patru ruble?

— Da, din cele patru ruble... și am mai cîștigat, îngăimă băiețușul în șoaptă.

— Cum ai cîștigat?

— Am vîndut țigări.

— Parcă din treaba asta mult poți cîștiga?

— Credeți că vindeam cu cutia? Vindeam cu bucata. Vindeam o țigară cu cinci copeici.

Cineva din colțul opus al cabinetului întreabă:

— Și de unde luai țigările?

Puștiul își întoarce fața spre partea de unde a răsunat întrebarea.

— Le cumpăram.

— Cît le plăteai?

— O rublă treizeci de copeici.

Kaplunovski constată serios, parcă mai mult pentru sine:

— Asta-i negustorie în pagubă...

Toată lumea izbucnește în rîs. Șved spune:

— Minciuni, nimic altceva decît minciuni! Eu cred că vii de-a dreptul de la mamă-ta.

Băiatul izbucnește în lacrimi:

— Primiți-mă, pe cîntea mea că n-am pe nimeni... Stăteam la o mătușă a mea și mătușă-mea a zis: Ia du-te de te mai plimbă oleacă, măi băietule! Și cînd m-am întors, gazda mi-a spus: mătușă-ta a plecat cu un bărbat nou la Rostov...

— Cu care bărbat nou?

— Nu știu cu care bărbat nou.

— În ce oraș era asta?

— La Taganrog...

— Și?...

— A plecat cu un bărbat nou și nu mai vine înapoi. Iar tu, zice, cărăbănește-te de aici! Așa s-a întîmplat de am venit eu la Harkov...

— Cu cine?

— Cu niște băieți...

— Ei au făcut schimb cu tine, de ți-au dat paltonul ăsta?

— Îhî. Unul mi-a zis: Ia dă-mi haina ta...

— Cîte zile ai stat la Harkov? Spune drept...

— Am venit ieri și în gară băieții vorbeau că în comuna asta... cum îi zice...

— „Dzerjinski“?

— Îhî... vorbeau că aici se primește, așa că am venit. A mai venit un băiat... Îi zice Kolesnikov... e acolo...

— Bine, bine. Cît face doisprezece ori doisprezece? Ai învățat carte? Cîte clase?

— Cinci clase am învățat...

Din toate părțile izbucnesc aceleași întrebări:

— Cine ți-a fost profesor? La ce școală ai învățat?

Dar Kreutzer îi domolește pe comandanți:

— Ia lăsați-l, nu-l mai chinuiți! Nu-i totuna?! Mai bine să spună cît face doisprezece ori doisprezece?

— O sută patru, zîmbește băiatul pe un ton mai major.

.

De data aceasta rîde în hohote și Kreutzer, acoperînd cu glasul lui gros, entuziast, rîsetele comandantilor.

Băiatul tace.

— Ei, cum rămîne? se adresează Șved sovietului.

— Să-l primim, spune Kreutzer.

— Pun la vot. Cine-i pentru?

N-am apucat bine să-l primim pe acesta și în soviet năvălește Sinenki.

— Acolo mai este unul. A venit de la Odesa...

— Ce te năpustești că o vijelie? ... Adu-l aici! ...

Intră un puștan. O manta din cale afară de lungă. Ochi plînși.

— Hai, povestește.

Și începe să vorbească repede. Se vede că ține un logos pregătit de mai înainte:

— Am stat la Odesa în curtea în care ați tras voi. L-am rugat pe dumnealui, arată el spre mine cu ochii, tatăl meu bea, e șomer și în fiecare zi mă bate. De aceea am venit...

— De unde ai luat bani de drum?

La început, banii sînt luați de la tata. Pe urmă se constată că au fost furați de la niște vecini.

— Pentru ce ai furat?

— Plecasem mai întîi fără bani, cum naiba îi zice...

— Fraudulos?

— Așa, fraudulos! Dar la a treia stație m-au dat jos; atunci m-am întors și am luat banii ăștia... pentru drum.

Comunarzii își aduc aminte că l-au văzut pe băiat la Odesa. Se îndeletnicea cu ciorditul pepenilor din căruțe... Comunarzii spun:

— Puștiul e năvălit și, afară de asta, are tată... Să se întoarcă la Odesa și să i se dea bani de drum...

Sopin e de altă părere:

— Ce are a face că nu-i vagabond? O fi dormind el acasă, dar ziua fură pepeni. Asta înseamnă că nu-i vagabond? Numai fiindcă noaptea doarme acasă? ... N-avem încotro, trebuie să-l primim. Desigur, băiatul e așa și pe dincolo, ocupă două funcții.

Majoritatea cere să fie trimis la Odesa.

— Ai să pleci mîine, spune Șved. O să ți se cumpere bilet de tren.

Băiatul din Odesa plînge cu suspine și își smulge cămașa de pe el...

— Nu plec, orice ar fi, nu plec! Uitați-vă cum mă bate. Uitați-vă aici!... Uitați-vă!...

Pe unii, nici vîntăile nu-i conving:

— Asta nu ți-a făcut-o tată-tău, ci conductorul!

Dar Sinenki, care rămăsese în cabinet, spune cu căldură:

— Noi știm că-i un băiat bun... Știm cum îl bătea tată-său, am văzut și noi! A furat, e adevărat, dar nu pentru cine știe ce, ci pentru drum. Iar la tată-său tot n-are să se întoarcă. Trebuie să-l primim, pentru că altfel se prăpădește cu totul!...

Pînă la urmă, băiatul de la Odesa și-a ajuns scopul. A fost primit. Și Kreutzer e de acord.

— Bine ați făcut că l-ați primit, foarte bine...

În sfîrșit, tot în sovietul din ziua aceea apare și un al treilea puștan, Kolesnikov. Dintr-o privire îți dădeai seama cu cine ai de-a face. Mutra lui vădește o rasă care se formează de obicei pe străzile Tverskaia, Richelieu și Rustaveli.

— Cît timp ai trăit în stradă?

— Trei ani.

Kolesnikov are vreo șaisprezece ani, stă drept în soviet, străduindu-se să se prezinte cît mai bine.

Fiind lipsit de experiență, Kreutzer îi pune o întrebare pe care comunarii n-ar pune-o niciodată într-un asemenea caz:

— Din ce trăiai în stradă?

— Din ce trăiam? — răspunde pe un ton blajin, serios, candidatul. — Din ce se nimerea.

— Ți se întîmpla să și furi?

— Mi se întîmplau de toate. În viața pe care am dus-o, nu s-a putut fără așa ceva... Dar numai rareori...

Comandanții zîmbesc, zîmbește și Kolesnikov, care peste un minut devine membru al detașamentului al cincisprezecelea.

Într-o seară vin două fete, fiecare cu cîte un pachet bine făcut. Se vede că și ele sînt îngrijite. În seara aceea, nu era vorba să se convoace sovietul comandanților, iar în cabinet, ca de obicei, era lume. Le întreb:

— Ce doriți?

— Primiți-ne în comună.

— De unde sînteți?

— Din Soci...

— De unde?

— Am venit de la Soci.

Mirați, ne uitam unii la alții. Le rugăm să repete. Se constată că au venit într-adevăr de la Soci.

— Dar cum ați venit?

— Ne-a urcat șeful stației.

— Dar bani pentru bilete?

— Strînsesem cincizeci de ruble. Am stat la niște oameni cu copii... Nastea a zis să plecăm și am plecat...

— Cincizeci de ruble?

— Stăpînii ne erau datori, nu ne plătiseră leafa multă vreme. Cînd comunarzii erau la Soci, am spus stăpînilor că plecăm...

— Ce fel de stăpîni?

— Pe ea nu voiau s-o lase, dar ai mei erau buni. Mi-au spus să plec și chiar au rugat pe șeful stației...

— Și cum o să vă întoarceți înapoi? — întreabă Kamar-dinov.

— Nu știm.

Tăcem, uimiți de această întîmplare. Fetele stau lîngă noi și clipesc din ochi, tăcute.

Am fost nevoiți să sunăm adunarea sovietului. În soviet e o mirare surizătoare.

Sopin propune:

— Pentru fapta lor vitejească, să le primim!

Așa am și făcut.

Uneori însă nu-i primeam. Într-o zi intră în cabinet un flăcău cu barbă și, fără multă vorbă, se așază pe scaun:

— Primiți-mă în comună.

— Cîți ani ai?

— Șaptesprezece!

— În ce an ești născut?

— În o mie nouă sute nouă.

— Pleacă.

— Cum?

— Pleacă!

— Pe alții îi primiți și pe mine nu.

Și iese, agățîndu-se în ușa...

25. Simfonia lui Schubert

.

26. Voltă în vînt

.

27. Seamă a epilog

.

anul trecut au lucrat comisiile pentru pregătirea serbării, însă fără o comisie a marșului. Acum, niște puștani nu mai pun la cale o farsă cu prilejul unei serbări, ci trei sute de comunarzi se pregătesc să-și pună uzina în funcțiune.

În seara inaugurării, porțile uzinei se închid și comunarzii arată oaspeților dormitoarele, amfiteatrele, clasele și cluburile.

La ora șapte sosește președintele Comitetului Executiv Central al Ucrainei și imediat se duce însoțit de o mulțime de comunarzi să viziteze comuna. Într-un dormitor îi sînt prezentați frații Bratcin și i se povestește că Petka e mai mare decît Kolka numai cu cinci minute. Zărind un glob terestru într-unul din amfiteatre, președintele spune unui puștan:

— Ia arată-mi Ucraina.

Băiatul n-a făcut de rușine titlul de membru al comunei „Dzerjinski”:

— Uite aici e Ucraina!

În timpul acesta, un gornist iese pe palierul scării și sună adunarea. Comunarzii aleargă la uzină și se aliniază la parter. Oaspeții sînt poftiți în galeria sălii. Tot acolo se instalează și Levșakov cu fanfara.

La fiecare mașină-unealtă se așază cîte un comunard, iar la tabloul de distribuție, a cărei manetă este legată cu o panglică roșie, sînt santinele: Sinenki și Boronciuk. Uzina e luminată ca în orele de repaus: nu ard decît becurile de pe pereți.

Președintele Comitetului Executiv Central al Ucrainei fericită pe comunarzi pentru noua lor uzină și ia o foarfecă în mână.

Muzicanții își desfac fanioanele deasupra balustradei galeriei și cîntă semnalul: „La muncă”. Margolin învîrtește întrerupătoarele și patru rînduri de becuri orbitoare se aprind deasupra capetelor noastre.

Președintele Comitetului Executiv Central al Ucrainei taie panglica legată de manetă, rostind:

— Declar uzina deschisă!

Fanfara cîntă „Internaționala”, iar comunarzii încremenesc în salut.

Apoi se face liniște.

Deodată se aude un sunet: roata de transmisie a lui Grunski prinde a se învîrți și, imediat după aceea, un vuiet gros se rostogolește prin uzină. Tot mai multe sunete se adaugă la armonia generală: pornesc să suiere mașinile de șlefuit, să miorlăie strungurile revolver, să țiuie mașinile de găurit, să răsunе ciocanele la secția de montaj din galerie, încep să se învîrtească roțile de transmisie și cuzineții, să umble cu pași mari șepingurile, să danseze mașinile de dăltuit, iar wanderele prind a se roti în vîrtejul unui vals. E un bal adevărat, un bal solemn. În fiecare cuzinet se află o piesă, tratație pentru oaspetele sovietic, pentru că piesa unei mașini sovietice noi e mai plăcută unui oaspete sovietic decît orice prăjitură sau sandviș.

Președintele Comitetului Executiv Central al Ucrainei și oaspeții pornesc printre mașini și comunarzi.

La etaj, fetele pun ultimele șuruburi la primul perforator electric, șterg ultima pată de pe el și suflă ultimul firisor de praf de pe capacul lui cu marca:

F.D.-1,

ceea ce înseamnă: perforator electric produs de comuna „Felix Dzerjinski” modelul numărul 1...

De atunci au trecut trei luni. Corabia noastră înaintează repede, nu rămîne în urma steagurilor roșii care flutură la proră și nu se apleacă cînd într-o parte, cînd în cealaltă. Pe corabie este din nou o curățenie exemplară, se simte ritmul precis al marșului a douăzeci și nouă de detașamente de comunarzi.

Detașamentul al douăzeci și unulea, de rihtuițori, care numără doisprezece puștani, este comandat de comunardul Tomov.

Atelier de croitorie nu mai avem; fetele noastre sînt frezoare, găuritoare, montoare, controloare.

Stadionul mai există și acum, așteaptă primăvara ca să treacă în viața de dincolo de mormînt, sub formă de lemne de foc bune și uscate. Dar la stadion nu se mai aud vocile pițigăiate ale puștanilor, fișîitul rîndelelor, țipătul strident al ferăstrăului; toți comunarzii lucrează în uzina cea nouă, pentru că planul industrial și financiar cere șapte mii de mașini anual. Planul pe primul trimestru — două sute cincizeci de mașini — a și fost îndeplinit. Mereu așteaptă în comună cîțiva reprezentanți ai unor uzine sovietice: toți au mare nevoie de perforatoare electrice. Nu în zadar au pus comunarzii piedică lui Petrawitz din Austria și lui Bleck și Decker din America.

La facultatea muncitorească, comunarzii lichidează ultimele rămășițe ale rămîinerii în urmă din toamnă, dar și fără aceasta au de lucru pînă peste cap: se îmbunătățesc programele, se îndepărtează ultimele nepotriviri din textul sovietic, se caută noi forme și noi metode în muncă.

Organizația de Ccmsomol numără o sută șaptezeci de membri. Celula noastră e una dintre cele mai puternice din Harkov.

Ca și înainte, organizația de Comsomol are în mîini cîrma sensibilă a comunei.

Ne așteaptă ani mulți de viață și de luptă. Numeroși comunarzi vor pleca ca să intre în viață, iar în locul lor vor veni alți puștani, care vor forma colectivul comunei „Dzerjinski“, un colectiv de oameni adevărați. Comunarzii sînt încredințați că, peste trei ani, numărul lor va spori de la trei sute la o mie și că întreprinderea lor va deveni o uzină uriașă de unelte electrice, din care vor ieși viitoarele noastre mărci: „F.D.-2“, „F.D.-3“, „F.D.-4“ ...

ÎN TON MAJOR

PIESĂ ÎN PATRU ACTE

Personajele:

Kreutzer Alexandr Osipovici

președintele comitetului de conducere al comunei de muncă „Frunze”... Înalt, zvelt, îmbrăcat în uniformă militară. Totdeauna bine dispus, chiar când e supărat. Sigur de sine, cu o mare putere de voință; 36 de ani.

Zaharov Aleksei Stepanovici

directorul comunei, uneori poartă uniformă militară, dar cel mai adesea poartă haine civile. Un om slab, tăcut, foarte calm. Trece deseori prin sceală, după treburile lui, fără să vorbească, citeodată atent la ceea ce se petrece. Cu toate că vorbește puțin, este un educator activ, inteligența și voința lui trebuie să se simtă; 40 de ani.

Torskala Nadejda Nikolaevna

profesoară de limba rusă la facultatea muncitorească a comunei. Frumusică, feminină, foarte bine crescută. Fire vioaie; 23 de ani.

Dmitrievski Gheorghe Vasilievici

inginerul șef al uzinei de instrumente electrice de pe lângă comună. Înalt, uscățiv, foarte politicoș și totdeauna grav; 44 de ani.

Vorgunov Piotr Petrovici

șeful atelierului mecanic și locțiitorul inginerului șef. Gras, corpulent. Totdeauna bărbierit. Mimică expresivă. Glas de bas; 55 de ani.

Troian Nikolai Pavlovici

șeful secției de montaj a uzinei. Mustăți și barbă neîngrijite. Ochelari. Totdeauna liniștit și tăcut; 40 de ani.

Valcenko Ivan Semionovici

șeful atelierului de sculărie al uzinei. Blond, mustăcioară scurtă și ochelari cu arc, fără ramă. Totdeauna agitat; 29 de ani.

Blum Solomon Markovici

fostul șef al producției din comună, acum responsabil cu aprovizionarea. Cam gras, buhăit la față; chel. Cu toate acestea foarte activ, mereu vioi și energic; 57 de ani.

Belokon

mecanic, Părul tuns perie, mustăți răsucite; 38 de ani.

Voroblev Piotr

sofer. Blond, vesel; 25 de ani.

Cernii

instructor. Înalt, slab, smolțit la chip; 30 de ani.

Prima îngrijitoare

A doua îngrijitoare

Un pomplier

Comunarzi:

Șvedov Mark

îndesat, ochi mari, frunte lată; 18 ani.

Jucenko Vanea (Juciok)

secretarul sovietului comandanților. Mereu zîmbitor și blajin. Totuși, la nevoie, face pe severul, dar uneori nu se poate stăpîni și zîmbește. Pistruiat; 17 ani.

Odariuk Timka

urît, zvelt, cu părul roșu; 17 ani.

Kliukin Vasea

comandantul detașamentului întâi de comunarzi. Înalt, păr blond, cîrlionțat, față inteligentă; 17 ani.

Zabegal Kolea

comandantul detașamentului patru. Model de vioiciune clocotitoare; 17 ani.

Nocevnala Nastea

comandanta detașamentului de fete. Spre deosebire de celelalte comunarde are cozi. Față serioasă.

Zircanski Alioșka

comandantul detașamentului doi. Neînduplecat și hotărît în toate acțiunile lui; 17 ani.

Sobcenko Sanța (Sancio)

comandantul detașamentului cinci. Blond, cu părul zbîrlit și nasul ascuțit. Mic de statură, vioi; 16 ani.

Nesterenko Natașa

bucle negre, ochi mari; 17 ani.

Doncenko Vera

plinuță, părul roșcat, fața rotundă, liniștită; 16 ani.

Ghedz Volodea

păr creț, nas cîrn, cam grosolan, voinic; 18 ani.

Bolotov Serghei

nas turtit, față de mongol, totdeauna bine pieptănat; 18 ani.

Sinenki Vanea

foarte frumuseț, tenul curat, îngrijit pieptănat. Totdeauna vesel. Este gornistul comunei; adesea poartă trompeta atîrnată de o panglică albastră; 13 ani.

Romancenکو Fedea

inteligent, sugubăț. Într-un cadru oficial devine foarte grav și se silește să vorbească gros; 13 ani.

Vehov Igor

proaspăt comunard. Nu este vagabond — are familie; 15—16 ani.

Laptenko Grișa

vagabond, ochi negri, vioi; 14 ani.

Deminskala

Comunarzi și comunarde

Indicații generale cu privire la punerea în scenă

Pentru a ușura desfășurarea spectacolului, numai șaisprezece comunarzi au roluri vorbite. În comună sînt în total două sute de persoane. Marele număr al membrilor acestui colectiv trebuie sugerat prin forfo-teala comunarzilor, în anumite momente, alături de celelalte personaje.

Raportul aproximativ între vîrste: șaisprezece-optsprezece ani, cincizeci la sută; paisprezece-cincisprezece ani, treizeci la sută; doisprezece-treisprezece ani, douăzeci la sută.

Douăzeci și cinci la sută din numărul total sînt fete.

Comunarzii poartă întotdeauna uniformă. În actul al doilea sînt în costume albe: pantaloni lungi, bluze vîrite în pantaloni cu gulerul răsfrînt; pe mîneca stîngă, brodată cu fir de aur, litera „F”. Pe cap poartă băști. Curea îngustă, neagră.

În celelalte acte, uniforma de fiecare zi: bocanci, moletiere cu dungă cafenie, pantaloni negri bufanți și bluze albastre de postav băgate în pantaloni. Curea neagră. Aceeași monogramă pe mîneca stîngă. Săntinela și comandantul de serviciu poartă o beretă bleumarin; comandantul de serviciu are în plus o brasardă de mătase roșie la braț.

În actul al treilea, comunarzii vin de la uzină îmbrăcați în salopete: pantaloni și bluze albastre, la unii pătate de ulei. Spre sfîrșitul actului trei, toți poartă uniforma de fiecare zi; numai în timpul incendiului, unii își trag pe deasupra bluza salopetei.

Fetele poartă îmbrăcăminte de aceeași culoare, însă nu din postav, ci dintr-o stofă mai subțire, iar în loc de salopete, halate albastre.

În general, toți comunarzii sînt îngrijiiți, au gesturi măsurate, nu se sprijină de pereți și nu se țin de balustradă atunci cînd coboară scara. Numai cei mici își permit uneori să coboare scara alunecînd pe balustradă.

Comunarzii sînt întotdeauna bine pieptănați, cu rare excepții printre cei mici.

Nu trebuie să se imbulzească, pentru ca să nu blocheze ușile.

Actul întâi

Biroul provizoriu al uzinei de instrumente electrice din comuna „Frunze”. O cameră mare — o clasă —, pe perete — o tablă. Cele două ferestre din fund sînt deschise, în dreapta se zărește o clădire nouă, la care încă nu s-au scos toate schelele. Vîrfurile cîtorva copaci, e sfîrșitul verii.

În față, mai aproape de peretele din fund, masa inginerului șef Dmitrievski. La masă — chiar inginerul. De cealaltă parte a mesei, într-un fotoliu, Vorgunov. Amîndoi studiază un plan de dimensiuni mari.

În stînga, mai aproape de spectatori, o masă înaltă, din acelea care se văd de obicei în laboratoarele de fizică. În fața ei, în picioare, lucrează Troian. Pe masă, burghiuri, rîndelee electrice și tot felul de piese. Mici menghine sînt fixate de masă.

Intr-un borcan cu benzină se văd diferite piese.

Departe de spectatori — o masă mică; e a lui Grigoriev, dar nu stă niciodată la ea.

În dreapta, masa de desen a lui Valcenko, care pentru moment lipsește. Camera e plină de scaune de diferite tipuri: de birou, de sufragerie, de clasă, două-trei taburete. Mare dezordine: pe mese și pe jos gunoi și mucuri de țigară; unele scaune sînt stropite cu var.

Pe peretele din fund, două schițe mari.

Dmitrievski

(*strigă pe fereastră*): Solomon Markovici, Solomon Markovici! Nu pleca încă! Intră te rog la noi pentru o clipă.

Blum

(*de afară*): Ce s-a întîmplat? Să știi că și așa sînt în întîrziere...

Dmitrievski:

Solomon Markovici, e vorba de ceva important...

Blum:

Bine... vin.

Troian

(*examinînd la lumină două pinioane*): În orașul nostru nu se găsesc freze de astea. Am căutat... dar în zadar.

Vorgunov

(*stăpînindu-se și lăsîndu-și pumnul să cadă pe masă*): Eu unul nu pot înțelege. Nu pot înțelege în ruptul capului! Cum de a fost posibilă o asemenea greșeală? Doar era o problemă pentru sugaci. Cine a fost cu ideea că aici s-ar potrivi freza modulul unu? Dumneata, Grigoriev?

Grigoriev:

Cred că nu. Mi se pare că a calculat-o tovarășul Troian.

Troian:

Mi se pare... Fă-ți cruce, Igor Aleksandrovici. Toate frezmașinile de prelucrat roți dințate au fost calculate de dumneata. Cum de-ai uitat? Calculele sînt la mine. Pof-tim! E scrisul dumitale sau nu?

Grigoriev

(*aruncîndu-și ochii pe hîrtie*): Cum se poate? De ne-crezut!

Blum

(*intră cu servieta doldora*): Ei, ce s-a întîmplat? Cînd am să pot pleca o dată în oraș? Țsta nu-i ritm, e chin. Cine poate lucra în asemenea condiții?

Dmitrievski:

Solomon Markovici, o mică neînțelegere: pentru frezmașina de prelucrat roți dințate „Reinecker” s-a calculat freza modulul unu, dar e nevoie de modulul 0,75.

Blum:

Altă poveste! Acum găsește-l dacă poți! Modulul unu l-am căutat două săptămîni, și acum poftim, trebuie 0,75... Iartă-mă te rog, dar cine-i savantul care a făcut calculele astea?

(*Tăcere.*)

Înseamnă că motanul Vaska e cel cu musca pe căciulă? Am plecat. Numai că am să vă rog ceva: n-aș putea spune că unui om bătrîn ca mine îi face plăcere să tot bată scările. Pînă am să ajung la mașină, iar o să-mi strigați: nu zero șaptezeci și cinci de sutimi, ci zero o sută șaptezeci și cinci de sutimi. Așa că, strigați pe fereastră, vă rog, pentru că am să ghicesc eu despre ce-i vorba. Și am să caut.

Troian:

În oraș nu sînt.

Blum:

Ce înseamnă nu sînt? Pe această lume există de toate, chiar și galoși numărul cincisprezece. (*Se pregătește să plece.*)

Troian:

Mai așteaptă puțin, Solomon Markovici, ca să termin verificarea. Imediat e gata.

Blum:

Eh! Acum să aștept. Într-un asemenea ritm lucrează numai pisicile turbate...

Dmitrievski:

Nu te enerva, Solomon Markovici.

Blum:

Cum să nu mă enervez, Gheorghe Vasilievici? Comunarzii trebuie să sosească din clipă în clipă, dar la noi nimic nu-i gata. Postamentele încă nu s-au făcut, mașinile sînt în lăzi... Și mai ziceți c-o să dăm drumul la uzină la întîi septembrie? Știi în cîte sîntem astăzi? În treisprezece august. Ce-au să spună comunarzii? Că am fost șase ingineri și n-am fost în stare să punem uzina pe roate.

Dmitrievski:

Nu face nimic, nu face nimic, totul se va sfîrși cu bine. Stai jos puțin și povestește-ne cîte ceva despre comunarzi.

Blum:

Să stau și să vă povestesc. Au să vină comunarzii și au să ne scoată pe nas pălăvrăgeala. Ce sînteți voi, au

să ne întrebe, ingineri sau palavragii? Să vedeți că așa are să fie.

Vorgunov:

Crezi că n-am mai văzut vagabonzi?

Blum:

Nu, n-ai văzut.

Vorgunov:

O dată, unul mi-a smuls șapca de pe cap, dar i-am luat-o înapoi.

Blum:

He-hei, ți-a luat numai șapca.

Vorgunov:

Dar ce mai voiai?

Blum:

Vă aduc la cunoștință că au să vă scoată sufletul.

Grigoriev:

Și dumitale ți-au scos sufletul?

Blum:

Cînd am venit aici, știi unde mi-era sufletul? În tălpi, dacă vreți să știți. Pe urmă i-am cunoscut mai bine — sînt oameni cu totul noi.

Dmitrievski:

Aș fi curios să știu, Solomon Markovici, de ce ești atît de devotat comunarzilor? Probabil că pe vremuri ai trăit bine, ai avut făbriçuța dumitale, nu-i așa?

Blum:

Cum de nu? Blum a avut uzină, fabrică, un adevărat trust. Cine n-a auzit? Solomon Blum & Co. De unde le știe toate așa de bine?

Dmitrievski:

Totuși...

Blum:

Ce „totuși”? Blum n-a avut niciodată nimic, în afară de un noroc evreiesc: șapte copii. Toată viața am muncit pentru alții ca un cal de saca, și cu ce m-am ales? Cu o uzinuță.

Dmitrievski:

Am auzit că ai fost administrator la unchiul dumitale.

Blum:

Îți doresc și dumitale să ai un asemenea unchi. Ăsta-i unchi? Nu mi-a plătit salariul pe un an și a plecat în America. Halal de așa unchi! Mai bine lucrez la comunarzi. N-au să mă tragă pe sfoară, știu eu bine. Lasă să învețe copiii din experiența mea.

Vorgunov:

Tristă poveste.

Blum:

Ca orișice poveste.

Troian:

Iată calculul. E just: șaptezeci și cinci de sutimi.

Blum

(luînd hîrtia): Pot să scriu și eu: zero virgulă, șaptezeci și cinci. Dă-i-o ca amintire motanului Vaska. *(Înapoiază hîrtia lui Troian.)*

Troian:

Și de ce nu? Poate că am să i-o dau...

(Dînd să iasă, Blum se întîlnește nas în nas cu Valcenko. Îi dă bună ziua și iese. Valcenko se așază pe scaun și începe să deseneze.)

Grigoriev:

El învîrtea toate treburile aici. Inginerul Blum, șeful producției. Vai de păcatele mele!

Valcenko:

Dar nu-i inginer!

Grigoriev:

Cum nu-i inginer? Chiar acum a numărat șase ingineri, va să zică s-a pus și el la socoteală.

Dmitrievski:

În ceea ce privește aprovizionarea, o scoate foarte bine la capăt! Minunat chiar.

Vorgunov:

E un speculant!

Dmitrievski:

Nu se poate spune asta...

Vorgunov:

Un speculant sovietic! Adulmecă, păcălește, ia pielea de pe om.

Valcenko:

Blum e un entuziast.

Vorgunov:

Într-adevăr, pentru a pune mîna în gîtul fiecărui om, care-ți iese în cale, trebuie să fii entuziast.

Grigoriev:

Ai dreptate. Asta așa-i, e un speculant. Și ce producție au, vai de lumel... Ce vreți? Produc mobilă de stejar, gresoare de alamă și chiloți. Vai de păcatele mele, un

combinat întreg. Și toate astea în niște magazine la sub-sol. Secția de tâmplărie e o adevărată halima. Are șaptezeci de metri lungime și este construită în întregime din placaj. Ce nu se află în secția aceea? Ajunge pentru zece incendii. Dar atelierul mecanic? Acolo să vezi strunguri! De unde le-o fi șterpelit? Și-s așezate de-a dreptul pe dușumea, fără postamente.

Valcenko:

Bine că mi-am adus aminte, Gheorghi Vasilievici, știți, nu se lucrează la postamente.

Dmitrievski:

De ce?

Valcenko:

Belokon spune că încă nu i s-au dat schițele.

Dmitrievski:

Igor Aleksandrovici, ce înseamnă asta?

Vorgunov:

Cum, nu s-au făcut schițele pentru postamente pînă acum?

Grigoriev:

Dar bine, Piotr Petrovici, strungurile noastre Hildenmeister sînt încă pe drum. Iar gabaritele...

Vorgunov:

Ți-am spus doar, să iei gabaritele de la Kemze. Ți-am spus că la Kemze există optsprezece hildenmeister. Le-ai luat gabaritele?

Grigoriev:

Niciodată n-avem timp, Piotr Petrovici...

Vorgunov:

Unde sînt calculele? Ai calculat modulul unu?

(Intră Belokon.)

Vorgunov:

Ce-i cu postamentele?

Belokon:

Încă n-avem schițele.

Vorgunov:

Dar draci aveți*? Dar schele, dar noroi, dar butoaie? Aveți cît lumea, nu-i așa? Și cu betoniera ce aveți de gînd, cînd o s-o luați de aici?

* Juc de cuvinte. În rusește: certejei — schițe și certejei je — dar draci. — *Nota trad.*

Belokon:

Știți doar că tâmplarii au plecat.

Dmitrievski:

Zidarii ar putea să scoată schelele, tot nu se fac postamentele.

Vorgunov:

Uite ce zic eu, Gheorghi Vasilievici! Când s-or întoarce tâmplarii, să se apuce să facă postamentele, iar salahorii să calculeze frezele. Poate că veți întreba cu ce o să se ocupe inginerul Grigoriev? Probabil cu planificarea economiei. Va construi socialismul. Eh, ce mai socialiști! Adevărați cîrpaci!

Dmitrievski:

Piotr Petrovici, de ce o iei așa? Grigoriev e un inginer tânăr, a greșit, se mai întâmplă...

Vorgunov:

Nu-i nici o nenorocire că-i tânăr, nenorocirea e că-i lenș. Orice om cu carte poate calcula gabaritele, dacă-i spui ce trebuie să facă. Numai, se înțelege, să nu-i fie capul la muieri.

Grigoriev:

Piotr Petrovici! Vai de păcatele mele!

Vorgunov:

Schițele să fie gata pînă diseară! Ai înțeles?

(Dincolo de fereastră se aude claxonul unui automobil.)

Dmitrievski:

Pleacă Blum la fabrică. *(Pe fereastră.)* Solomon Markovici...

Blum

(de afară): Ce mai este?

Dmitrievski:

Întoarce-te.

Blum:

Dar pentru ce?

Dmitrievski:

Hai vino, trebuie! Mai așteaptă cîteva clipe, tovarășe Vorobiev! *(către Belokon).* Te rog tovarășe Belokon, ai grijă de curățenie. Cu reparațiile astea s-a făcut la noi o mizerie fără pereche. Grăbește-i pe constructori. Dintr-un moment în altul trebuie să sosească elevii. Sala de mese și dormitoarele trebuie să fie gata cît mai repede.

Belokon:

S-a terminat cu văruiatul, dar n-are cine să facă curățenie.
De fapt, asta nu-i datoria mea.

Vorgunov:

Vrei să spui că nu-i specialitatea dumitale?

Belokon:

Eu sînt mecanic, dar văd că trebuie să fac pe măturătorul...

Dmitrievski:

N-avem timp acum să ne ocupăm de asemenea fleacuri.
Totuși, ai grijă de curățenie.

(Intră Blum.)

Blum:

Tovarăși, așa nu mai merge. V-am rugat doar să-mi strigați de la fereastră. Ei, cît mai e acum? Probabil zero cincizeci sau zero dracu' știe cît.

Dmitrievski:

Solomon Markovici, te duci la Kemze?

Blum:

Și ce-i dacă mă duc.

Dmitrievski:

Avem nevoie de gabaritele cîtorva mașini.

Blum:

Alta acum. Ce legătură are asta cu aprovizionarea?

Valcenko:

Doar tot te duci la fabrică.

Blum:

Mă duc în mai multe locuri. Asta înseamnă că trebuie să lucrez pentru toți? De unde să iau atîta timp?

Dmitrievski:

Te rog foarte mult.

Blum:

Bine, bine. Dați-mi lista. Să văd despre ce mașini este vorba.

Grigoriev:

Ți-o dăm în două minute.

Blum:

Gheorghi Vasilievici, dar nu-s trecute o mulțime de materiale...

Dmitrievski:

Nu se poate. Dă-o încoace. *(Întinde mîna.)*

Blum:

Eu nu notez niciodată. Listele se pot pierde. E mai bine din cap. (*Debitează repede.*) Alamă cu cupru, calibrată, patru, patru și jumătate, șase, șase și jumătate.

Oțel trei, dimensiunea șapte, o pătrime, opt și cinci, o pătrime.

Oțel cinci, dimensiunea nouă, nouă și jumătate și unsprezece și jumătate.

Oțel șase, dimensiunea șase și șase și jumătate.

Panglică de tafta.

Licopodium.

Piese de asamblare.

Bormașini, o pătrime și trei pătrimi.

Curea de transmisie PSD, zero douăzeci sutimi.

Cablu neizolat.

Tampoane unghiulare.

Praf de grafit.

(*Toți rîd. Valcenko aplaudă.*)

Blum:

Am o memorie!

Vorgunov:

Totuși, eu aș prefera să ai o listă. Dumneata ești un ... fenomen ...

Blum:

Un fenomen? Cum așa?

Vorgunov:

La noi nu-i circ. Numai la circ sînt cai și cîini dresați care știu să numere pînă la zece. Poate că acolo o fi și distractiv. Eu prefer o listă, aici e treabă serioasă. Păstrează scamatoriile astea pentru vagabonzii dumitale.

Blum:

Ce tot îi dați înainte cu vagabonzii? Adică de ce sînt vagabonzi? Nu-s vagabonzi de loc, sînt comunarzi.

Grigorlev:

Astăzi nu li se mai poate spune pe nume?

Blum:

Ce rost are să tot pomeniți despre ceea ce a fost o dată! Ba comunarzii sînt niște vagabonzi, ba Blum a avut o făbriță ... Dar dacă am să vă întreb și eu pe dumneavoastră ce ați făcut înainte? Ei? Eu nu spun nimănui „domnule colonel“ ...

Valcenko:

Printre noi nu-s colonei.

Blum:

Dacă-i așa nici comunarzii nu-s vagabonzi. Comunarzii sînt stăpîni de aici.

Grigoriev:

Nu-i oare cam exagerat să-i numești stăpîni?

Blum:

Da, stăpîni, și, dacă vrei să știți, noi sîntem salariații lor.

Valcenko:

Asta-i prea de tot! Alegeți cuvintele, Solomon Markovici.

Blum:

De ce să le aleg? Parcă el le-a ales? Pisici, cîini, cai, astea se poate?

Dmitrievski:

Solomon Markovici, noi nu putem fi salariații unor vagabonzi, fie chiar și comunarzi.

Blum:

Ehei... Acest „chiar“...

Dmitrievski:

Noi servim o cauză.

Blum:

Dumneavoastră serviți o cauză, dar cine i-a dat viață? Ei! Comunarzii! Ei au făcut uzina. Ei au muncit, dumneavoastră nici pe departe nu puteți munci așa cum au muncit ei. Cît s-au mai chinuit cu strungurile acelea păcătoase, vai, vai, vai!...

Grigoriev:

Dar ce au lucrat? Vai de păcatele mele! Gresoare! Mare lucrul! Și ce strunguri! Mai bine să nu mai vorbim de strungurile voastre. Sînt curios să știu de unde ați cules asemenea antichități... De pe vremea uzurpatorului Dmitri I?*

Blum:

Care Dmitri, ce caută aici Dmitri? Bine, fie și Dmitri! Cu antichitățile astea, după cum le zici dumneata, ei au făcut o uzină nouă. Acum voi veți lucra cu hildenmeistere. Al cui e meritul cel mai mare?

* Țar al Rusiei din iunie 1605 pînă la 17 mai 1606. S-a dat drept Dmitri, fiul lui Ivan al IV-lea, ucis la Uglici, în 1591 și a ocupat tronul cu ajutorul Poloniei. — *Nota trad.*

Torskala

(*intră*): Aici e foarte plăcut, dar e o murdărie nemai-pomenită.

Grigoriev:

Iertați-ne, Nadejda Nikolaevna, n-am știut că ai să vii.

Vorgunov:

Așa-i. Pentru tovarășul Grigoriev e destul de curat și așa.

Torskala:

Solomon Markovici, am primit o telegramă. (*Dă telegrama lui Blum și se îndreaptă spre masa lui Troian.*)

Blum:

Ei, vedeți? Vedeți? Poftim. Gheorghi Vasilievici.

Dmitrievski

(*citește*): Soci. Acum sînt la Soci? Da... Comuna „Frunze” către Blum, o copie lui Kreutzer. Trimis corturile, sosim cincisprezece. Grăbiți dormitoarele, sala de mese. Zaharov. (*Îi dă înapoi telegrama.*) Ei și? Dă dispoziții.

Blum:

Eu să mă ocup și de gabarite, și de freză, și să dau și dispoziții! Dumneata ești inginer șef; directorul comunei a dat o dispoziție, iar dumneata, ca locțiitor al lui...

Dmitrievski:

Nici nu-l cunosc măcar. Și ce mă privesc pe mine dormitoarele? Doar nu-s intendent.

Grigoriev:

Au să sosească domnii de la băi și au să se supere.

Blum:

Da, de la băi. Și de ce nu?

Grigoriev:

Poate chiar cu pantaloni albi?

Torskala:

Ai ghicit, cu pantaloni albi.

Blum:

Crede că numai lui îi este permis, ha, ha... Ei, am plecat.

(*Intră Vorobiev.*)

Vorobiev:

Solomon Markovici, ce facem, plecăm sau nu plecăm? Aștept, aștept...

Blum:

Ofl Peteal Poimiine sosesc comunarzii. Ia spune, cine se bucură? Se întoarce Nataşa.

Torskaia:

Nataşa l-a uitat. În Caucaz sînt atîția flăcăi care mai de care mai chipeş...

Vorobiev:

Cum să mă uitel! Mi-a scris o mulţime de scrisori. Ştii, Nadejda Nikolaevna, în Caucaz mai toţi îs ciobani, pe cînd eu sînt un şofer de calitatea întîi.

Torskaia:

Mi se pare că nu ţi-i inima îndrăgostită, ci un motor de automobil.

Vorobiev:

Ce vorbeşti, Nadejda Nikolaevna! Inima mea are mai multe turaţii decît orice motor.

Troian:

Şi nu cere răcire?

Vorobiev:

Deocamdată lucrează fără radiator.

Blum:

Haide, îndrăgostitule, să mergem.

Vorobiev:

Uit că mergem...

(Ies.)

Vorgunov:

Şi aici e dragoste?

Torskaia:

Şi aici e dragoste. De ce vă miraţi?

Vorgunov:

Ce-i drept, nu-i lucrul cel mai greu de pe lume... Mă duc la fabrică.

Dmitrievski:

Merg şi eu.

(Ies.)

Torskaia:

Ce moşneag ciudos!

Troian:

Nu-i ciudos, tovarăşă Torskaia, e pasionat...

Torskaia:

Şi ce-l pasionează?

Troian:

E pasionat, în general: pentru o idee...

Torskaia:

Există tot felul de idei... Tovarășe Troian, vorbește-mi despre mașinuțele astea ale dumitale. M-am întors din vacanță și am găsit la noi o adevărată revoluție.

Troian:

Curat revoluție...

Torskaia:

Ăsta-i un instrument electric?

Troian:

Da, astfel de instrumente va produce uzina noastră. E ceva nou în producția de instrumente. Perforatoare electrice, rindele electrice, mașini de polizat electrice. Problema e foarte grea, domnișoară. Vezi, instrumentul ăsta are două sute de piese; se cere o precizie în execuție de o sutime de milimetru.

Torskaia:

Vai, nici nu mai încerc să înțeleg!...

Troian:

Sîntem îngrijorați, ne întrebăm cum se vor descurca băieții?

Torskaia:

Nu fi îngrijorat, tovarășe Troian, au să se descurce bine

Troian:

Le-am verificat pînă acum de zece ori. Dacă sînt meșteri adevărați, trebuie să se descurce.

Torskaia:

Nu sînt numai meșteri, mai sînt și comunarzi.

Grigoriev:

Divinii comunarzi.

Kreutzer

(*intrînd*): Divini, nedivini, n-o să scăpați fără tărăboi. Bună ziua. Bună ziua, Nadia. Ai primit o telegramă?

Valcenko:

Chiar acum. Bună ziua, tovarășe Kreutzer!

Kreutzer:

Cum merg treburile? După cîte văd, înaintează cam încet. Știți, comunarzilor nu le place asta.

Grigoriev:

Tovarășe Kreutzer! Astăzi toată lumea ne sperie cu comunarzii. Am început să mă înfior.

Kreutzer:

Foarte bine, înfioară-te! Comunarzii reprezintă generația tânără, sînt oameni noi. Lor nu le place trîndăveala. Și aici, treaba stă pe loc...

Valcenko:

Nu-nu. De ce? Noi avansăm?...

Kreutzer:

Nu avansați de loc. Mașinile sînt în lăzi, peste tot e dezordine...

Valcenko:

Sînt multe greutăți, tovarășe Kreutzer.

Kreutzer:

Vedeți! Sînt greutăți. Dar ce faceți ca să le înlăturați?

Valcenko:

Ne îndeplinim munca noastră.

Kreutzer:

Care-i munca voastră?

Valcenko:

Noi sîntem ingineri și ne silim să înlăturăm greutățile în măsura în care ne permit forțele noastre tehnice.

Kreutzer:

Forțele voastre tehnice! Asta-i treabă de intelectual! Printre dumneavoastră sînt cumva și oameni care mai mult încurcă treaba?

Valcenko

(evaziv): Sînt și astfel de oameni.

Kreutzer:

Și ce faceți?

Valcenko:

Tot ce putem. Îi prevenim, le pretindem, le cerem.

Kreutzer:

Cred că știi să conduci o mașină?

Valcenko:

Un automobil? Da.

Kreutzer:

Închipuie-ți că mergi cu mașina și în față îți apare o vacă. Înțelegi? O vacă. Se plimbă pe dinaintea farurilor, se oprește, se apără de muște... Dumneata claxonezi, claxonezi, o previi, îi ceri. Vaca însă continuă să-ți stea în cale. Mult ai să mai claxonezi? Da' de unde! Ai să cobori din mașină, ai să cauți un băț și ai s-o alungi. Cu bățul.

Torskaia

(rîde): O vacă. Foarte bine.

Kreutzer:

Vezi, fata nu știe să conducă un automobil, dar a înțeles și ea că așa trebuie.

Valcenko:

Dacă toți șoferii s-ar îndeletnici cu fugăritul vacilor ar deveni văcari.

Kreutzer:

Ți-e frică să nu-ți pierzi calificarea? Ciudați mai sînteți. Nikolai Pavlovici, spune-mi dumneata cum merg treburile?

Troian:

Ce să-ți spun... E adevărat că vacile cam umblă prin fața farurilor.

Kreutzer:

Da, e adevărat? Ei și?

Troian:

Noi nu ne pricepem să le fugărim cu... bățul.

Kreutzer:

Dumneavoastră folosiți mai mult metoda convingerii, vorbe amabile: „tovarășă vacă“, „fiți drăguță“, „lăsați-ne să trecem“...

Troian:

Nu metoda convingerii, mai curînd... A tăcerii. Știți, există fel de fel de vaci.

Kreutzer:

Cîte una te împunge cu coarnele, de o iei tu la fugă, lăsînd și mașina baltă.

Troian:

Cam așa ceva. În problema asta, teoria cunoașterii încă n-a clarificat multe puncte.

Kreutzer:

Mai sînt puncte nelămurite?

Troian

(zîmbește): Mai sînt. Șoferului i se pare că are înaintea lui o vacă, pe cînd în realitate nu-i nicidecum o vacă, ci vreun inspector șef de la circulație.

Kreutzer

(rîde tare, rîd și ceilalți): Dumneavoastră sînteți intelectuali. Dar au să vină comunarzii și au să vă arate cum trebuie alungate vacile. Nu văd pe Dmitrievski, pe Vorgunov? Unde sînt?

Troian:

La uzină. Vrei să mergi și dumneata?

Kreutzer:

Să mergem. Să mergem, tovarășe Valcenko.

(Kreutzer, Troian, Valcenko pleacă. Torskaia cerce-tează schițele și piesele de pe masa lui Troian.)

Grigoriev:

Nadejda Nikolaevna, lucrați de mult aici în comună?

Torskaia:

De trei ani.

Grigoriev:

Vai de păcatele mele! E îngrozitor.

Torskaia:

Ce-i cu dumneata, ce te îngrozește așa?

(Torskaia se așază pe scaunul lui Valcenko.)

Grigoriev:

O femeie atît de tînăra și de frumoasă să stea în gaura asta, la un loc cu niște vagabonzi, departe de orice civilizație!

Torskaia:

Comuna a dovedit c-a ajuns la un înalt nivel de civilizație!

Grigoriev:

Vai de păcatele mele! Dar societatea, teatrul?

Torskaia:

Și noi ne ducem la teatru, și încă cum! Comunarzii merg cu fanfara în frunte. Și cînd intrăm, toată lumea ne salută. Aici e multă veselie, nu ți se urăște de loc.

Grigoriev:

Poți să te și sălbăticești, văzînd mereu numai mutre de vagabonzi...

Torskaia:

Nu mai vorbi de vagabonzi. Printre ei sînt foarte multe fete și băieți buni. Aproape toți urmează la facultatea muncitorească, sînt comsomoliști... Am mulți prieteni printre ei...

Grigoriev:

Nu cumva te-ai îndrăgostit de vreun Vaska Podvok-zalnîi?

Torskaia:

Poate că m-am îndrăgostit. Și de ce nu?

Grigoriev:

Vai de păcatele mele, Nadejda Nikolaevna, nu se poate!

Torskaia:

De ce? Se poate foarte bine.

Grigoriev:

Asta înseamnă că te-ai sălbăticit, că ai renunțat la viață. Cîți tineri minunați sînt pe lume...

Torskaia:

Ingineri...

Grigoriev:

De ce nu? Ingineri. Nu vă plac?

Torskaia:

Va să zică, eu și comunarzii sîntem în afara vieții? Dar unde-i viața?

Grigoriev:

Viața e pretutindeni unde este civilizație. Înțelegi? Civilizație, sentiment.

(Pune mîna pe genunchii ei. Torskaia îl privește fix.)

Torskaia:

Ceea ce faci acum nu-i de loc civilizat, e pur și simplu o necuviință. Ia mîna.

Grigoriev:

Scuză-mă, Nadejda Nikolaevna. Simt c-ai început să-mi placi.

Torskaia:

Lasă-te păgubaș cît mai repede...

Grigoriev:

Cum ai spus?

Torskaia:

Am spus să te lași păgubaș cît mai repede.

Grigoriev:

Vai de păcatele mele, Nadejda Nikolaevna, doar nu-i chiar atît de ușor. Îmi placi foarte mult.

Torskaia:

Ce eveniment! Poate oi fi plăcînd și altora, ei și?

Grigoriev:

Crede-mă Nadejda Nikolaevna, totul îmi place la dumneata, ochii, mersul, glasul...

Torskaia:

Chiar și mersul? Ia te uită...

Grigoriev

(o ia de mînă): Mîna dumitale...

Torskaia:

Pleacă de aici.

(Intră Valcenko.)

Valcenko:

Mî se pare că v-am deranjat?

Torskaia:

De ce ești atît de întunecat, tovarășe Valcenko?

Valcenko:

Nu sînt întunecat. Poate că par așa, în comparație cu înflăcărarea lui Igor Aleksandrovici.

Torskaia:

O, tovarășul Grigoriev nu-ți seamănă de loc. E un entuziast. Se entuziasmează de mers, de ochi, de glas.

Valcenko

(*printre dinți*): Se întîmplă.

Grigoriev:

Nadejda Nikolaevna!

Torskaia:

Nu-i așa, tovarășe Valcenko, că dumneata nu te-ai putea entuziasma de asemenea... fleacuri?

Valcenko

(*jenat*): De, știu eu!

Torskaia:

Ia exemplu, tovarășe Grigoriev.

Grigoriev:

Să sfîrșim cu această glumă care s-a prelungit și așa prea mult.

Torskaia:

Să sfîrșim? Am înțeles, să sfîrșim, cum spun comunarzii.

Grigoriev:

Prea disprețuiești oamenii, Nadejda Nikolaevna.

Torskaia:

Ei, asta-i culmea!

(*Intră Dmitrievski, Troian și Vorgunov.*)

Troian:

De unde a apărut acest Belokon?

Grigoriev:

Eu i l-am recomandat pe Belokon lui Gheorghii Vasilievici. E un mecanic foarte bun. Am lucrat cu el.

Troian:

Foarte bun? De două săptămîni se tot bălăbănește cu automatul...

Dmitrievski:

E un mecanic bun, dar nu cunoaște mașina. Alta la fel nu există în tot orașul.

Vorgunov:

Adevărat că în oraș nu există astfel de automate, dar mecanici de teapa lui găsești în orice talcioac.

Valcenko:

Atunci de ce nu-l dai afară, Piotr Petrovici?

Vorgunov:

Nu-mi place să mă ocup de mărunțișuri.

Torskaia:

Ciudat om ești, Piotr Petrovici.

Vorgunov:

Ei vezi, sînt „ciudat“.

Torskaia:

Din plictiseală ai devenit posac... O să-ți treacă. Te invit să mergem în întîmpinarea comunarzilor. Au o fanfară bună.

Vorgunov:

O fanfară!

Torskaia:

Primești invitația?

Vorgunov:

Știi, eu nu sînt învățat cu asemenea amabilități.

Torskaia:

Ești nepoliticos.

Vorgunov:

Asta ce-o mai fi? Mă jignești azi pentru a doua oară. Totuși ai dreptate. Dar iartă-mă, nu-mi plac gările.

Torskaia:

Mă rog, cum vrei. La revedere, tovarăși. *(Iese.)*

(Intră Odariuk.)

Odariuk:

Unde îl pot găsi pe Solomon Markovici?

(Consternare generală. Grigoriev gata să cadă. Dmitrievski se ridică pe jumătate de la masă. Vorgunov se întoarce brusc în fotoliu.)

Dmitrievski:

Solomon Markovici?

Odariuk:

Da. Am adus corturile.

Dmitrievski:

Cine ești dumneata?

Odariuk:

Sînt comunardul Odariuk.

(Cortina.)

Actul doi

Vestibulul corpului principal al comunei. În dreapta, o scară largă duce la etaj. Palierul de sus e lung cît tot peretele. De la extremitățile lui pornesc coridoarele etajului. În fund, două ferestre.

Partea stîngă a scenei e ocupată de un vestiar, despărțit de jumătatea din față a scenei printr-o barieră.

Jumătatea din față a scenei este luminată de geamul de sus.

La dreapta, o ușă ce dă în sala de mese, după cum arată și tăblița de pe ea. În stînga, două-trei trepte duc spre o ușă largă cu geamuri bizotate, care dă în curte, iar în dreapta și în stînga ei sînt două ferestre mari, tot cu geamuri bizotate. Lîngă scară, un telefon.

În vestibul domnește o mare dezordine. Peste tot se văd rogojini murdare de vopsea, căldări, bidinele, capre pentru zidari, lambriurile sînt stropite cu var, iar dușumeaua e plină de mortar. Ușile care duc afară sînt larg deschise.

Blum

(vine în fugă din sala de mese și iese pe ușa principală):
Doamne, doamne, ce balamuc!

(Pe palierul de sus apar Torskaia și Valcenko.)

Torskaia:

Cum se poate? Dar cît e acum?

Valcenko:

Cum?

Torskaia:

Cît e ceasul?

Valcenko:

Zece și un sfert.

Torskaia:

Ce înseamnă asta? Au anunțat că sosesc cu trenul de patru și acum aud că sînt deja în gară.

Valcenko:

De ce ești agitată, Nadejda Nikolaevna?

Torskaia:

Cine a spus?

Valcenko:

Ce să spună?

Torskaia:

Cine a scornit că au și sosit?

Valcenko:

Nu știu, mi se pare că au telefonat.

Torskaia:

Uf! Totdeauna „ți se pare“! Ia receptorul!

Valcenko:

Pentru ce?

Torskaia:

Ce-i cu dumneata, Ivan Semionovici?

Valcenko:

De fapt cu mine nu-i nimic. Voiam să stau de vorbă cu dumneata, Nadejda Nikolaevna.

Torskaia:

Mai întâi stai de vorbă cu Gara de vest.

Valcenko

(coboară repede pe scară. La telefon): Gara de vest. Da. Cu impiegatul de serviciu... La telefon, impiegatul de serviciu? Spune-mi, te rog, e adevărat că a sosit trenul cu comunarzii? Da? A sosit? Mulțumesc... *(Atîrnă receptorul.)*

Torskaia:

Ce-ai făcut? Ce-ai făcut?

Valcenko:

Cum ce-am făcut? Am aflat că au sosit.

Torskaia:

Trebuia să întrebi unde sînt! Dacă au plecat de la gară cu mașina sau pe jos.

Valcenko:

(la receptorul): Gara de vest. Cu impiegatul de serviciu. Tovarășe, iartă-mă te rog, sînt de la comuna „Frunze“. Unde se află acum comunarzii? *(Către Torskaia.)* Să întreb dacă au plecat? Dar cu ce puteau să plece?

Torskaia:

Uf, doamne, cu ce? Cu tramvaiul, cu autobuzele...

Valcenko:

(la telefon): Au pornit? Cu ce? Cu tramvaiul sau cu autobuzul? Pe jos? Cu fanfara? Aha! Mulțumesc. *(Agață receptorul.)*

Torskaia:

Doamne, ce om nesuferit! N-ai întrebat cînd au pornit!

Valcenko:

Au pornit pe jos cu fanfara. Probabil că nu de mult.

Torskaia:

„Probabil“ — asta-i vorbă?

Valcenko:

Nadejda Nikolaevna! Voiam să te întreb ceva... Dar să nu te superi.

(Vorgunov intră de afară.)

Torskaia:

Piotr Petrovici, știi, au sosit comunarzii.

Vorgunov:

Dar dumneata știi că strungurile de perforat au fost instalate, dracu' știe cum?

Torskaia:

Nu-mi arde mie acum de strungurile dumneavoastră de perforat.

Vorgunov:

Nici mie de amabilitățile dumitale.

Torskaia:

La revedere (*Face o plecăciune, și se îndreaptă spre ieșire.*)

Vorgunov:

Au revoir. (*Face și el o plecăciune.*) Încotro, Ivan Semionovici? Lasă că mai este timp pentru asta.

Valcenko:

Pentru ce?

Vorgunov:

Pentru ceva. Mai bine spune-mi unde-i Grigoriev?

Valcenko:

La secția de construcții nu-i.

Vorgunov:

E un animal absolut imposibil. A instalat ieri strungurile de perforat pe postamentele făcute pentru strungurile de polizat. Dar la dumneata știi ce s-a întâmplat?

Valcenko:

Ce s-a întâmplat?

Vorgunov:

Unde l-ai găsit pe roșcatul acela? L-ai pus să marcheze oțelul?

Valcenko:

Da, l-am pus să marcheze cu vopsea cenușie și galbenă.

Vorgunov:

Ei bine, el l-a vopsit peste tot.

Valcenko:

Ce spui? (*Iese glonț pe ușă.*)

(*Vorgunov urcă sus. De afară intră Blum și Belokon.*)

Blum:

Înțelegi, au pornit de la gară la nouă și jumătate. Vor fi aici peste un sfert de oră. Așa-i primiți pe comunarzi? Asta se numește la voi curățenie? În dormitoare e mur-

dărie, în sala de mese e prăpăd... Poate vrei să spui că aici e ordine? Unde sînt îngrijitoarele duminică?

Belokon:

Tovarăşe Blum, eu nu-s intendent, nici om de serviciu, eu sînt mecanic.

Blum:

Eu te întreb unde sînt îngrijitoarele.

Belokon:

Am numai două, ce pot să fac?

Blum:

Dar unde sînt? S-au dus cumva la o casă de odihnă, sau acum e ora lor de repaus? Ce pacoste? Faceţi curăţenie imediat în sala de mese.

(Belokon urcă scările grăbit. Blum se îndreaptă spre ieşire. În uşă se întâlneşte cu Vorobiev.)

Vorobiev:

Solomon Markovici, ce facem? Mergem la gară?

Blum:

Ce să văd la gară? Hamali? Comunarzii au plecat de mult din gară. Doamne, doamne...

Vorobiev:

Solomon Markovici, atunci mă duc singur în întâmpinarea lor. Văd dacă sînt departe sau aproape şi vă anunţ.

Blum:

Nu-mi umbla mie cu fleacuri. Nu mai ai răbdare, vrei s-o vezi mai repede pe Nataşa?

Vorobiev:

Ce, nu-i voie?

Blum:

Bine, bine, du-te. Vouă vă arde de fleacuri, dar puţin vă pasă că aici e o murdărie de nedescris.

Vorobiev:

Eu mi-am curăţat maşina... e oglindă... Plec.

(Iese. Blum se năpusteşte în sala de mese, dar imediat iese şi dă buzna în curte afară. De sus coboară Belokon cu două îngrijitoare.)

Belokon:

Dereticaţi cît se poate de repede în sala de mese, să fie gata pînă într-o jumătate de oră.

Prima îngrijitoare:

Ba în coridor, ba în sala de mese...

Belokon:

Mă rog, fără discuţie. *(Iese.)*

A doua îngrijitoare:

Pînă într-o jumătate de oră? Eh, tu miță leșinată. Auzi, pînă într-o jumătate de oră!

Vorgunov:

(de pe palierul de sus): Hei, tovarășelor, lua-v-ar dracu' să vă ia...

Prima îngrijitoare:

De ce înjuri ca un birjar? Pînă una alta, vezi să nu scot eu dracii din tine...

Vorgunov:

Stimată și scumpă tovarășă...

Prima îngrijitoare:

Așa mai vii de acasă.

Vorgunov:

De patru zile îmi tot făgăduiți că o să faceți curățenie în secția de construcție. De patru zile? Dar făgăduielile voastre, stimate și scumpe tovarășe, nu fac nici două parale.

A doua îngrijitoare:

După ce vom face rînduială în sala de mese...

Vorgunov:

Nu se poate, porumbițele mele, trebuie să faceți curățenie imediat.

Prima îngrijitoare:

Așa am primit ordin.

Vorgunov:

La mama dracului cu ordinele! Uite cinci ruble, faceți imediat curățenie.

A doua îngrijitoare:

Dar ce te grăbești așa?

Vorgunov:

Vreau să mă însor! Ați înțeles?

A doua îngrijitoare:

Ei, dacă-i așa, facem rînduială și fără cele cinci ruble.

Prima îngrijitoare:

Numai vezi, să ne chemi la nuntă.

Vorgunov:

Veți fi primele mele invitate...

(Cîteșitrei urcă la etaj. Blum intră grăbit și suie scara în fugă. De afară intră Torskaia și Grigoriev.)

Grigoriev:

Am un bilet în plus.

Torskaia:

Așa, din întîmplare?

Grigoriev:

Da' de unde Nadejda Nikolaevna? Nu din întâmplare. L-am luat dinadins.

Torskaia:

Dinadins?

Grigoriev:

Eram sigur că n-ai să mă refuzi. Gîndește-te numai: Teatrul de artă din Moscova, „Feodor Ioanovici“, Kacealov, Moskvîn... Eram sigur...

Torskaia:

Tovarășe Grigoriev, judecă puțin. Crezi că eu am stat și am așteptat să ai dumneata un bilet în plus! Doar e vorba de Teatrul de artă din Moscova, de „Feodor Ioanovici“?

Grigoriev:

Într-adevăr, e minunat...

Torskaia:

Sînt de aceeași părere. De aceea l-am rugat de mult pe tovarășul Valcenko...

Grigoriev:

În cazul acesta îți cer iertare. Văd că ai mai multă încredere în el.

Torskaia:

Nu-i vorba de încredere, fiindcă nu i-am încredințat nimic. A cumpărat biletul cu banii lui.

Grigoriev:

Nadejda Nikolaevna!... (*Privește împrejur.*) Nadejda Nikolaevna, dacă ai înțelege situația mea...

(*Pe palierul de sus apare Blum.*)

Torskaia:

Solomon Markovici, dă-i o mîină de ajutor tovarășului Grigoriev în situația lui grea. Are un bilet în plus la „Feodor Ioanovici“.

Blum:

Cine e acest „Feodor Ioanovici“?

Torskaia:

N-are nici o legătură cu aprovizionarea, dar ia biletul.

Blum:

A, mi-aduc aminte! E acela care l-a înjunghiat pe prințul moștenitor Dmitri. Știi, astfel de oameni nu mă interesează. Totuși, am să iau biletul. Poate se va duce fiică-

mea. Îi plac romanele cu crime. Spuneți-mi, vă rog, n-ați văzut cumva îngrijitoarele? Dracu' știe pe unde umblă...

(Blum a ajuns jos. Pe palierul de sus apare Vorgunov.)

Vorgunov:

Ce înseamnă asta, tovarășe Grigoriev? La ora unsprezece vii dumneata la lucru?

Grigoriev:

Piotr Petrovici, cu tramvaiele astea...

Vorgunov:

(dînd cu pumnul în balustradă): Tovarășe Grigoriev, te rog să nu-mi umbli cu fleacuri. Toți venim cu tramvaiul. Mai bine spune-mi unde ai instalat strungurile de perforat? Ce-i asta, sabotaj, luate-ar naiba, sau idioție de ultima speță? Cînd se va termina o dată cu sistemul ăsta?

Grigoriev:

Piotr Petrovici, măcar de față cu străinii ați putea...

Vorgunov:

La mama dracului cu străinii! Străinii te împiedică să lucrezi. Ești așteptat în secția de construcție, iar dumneata ții de urît aici străinilor. Du-te imediat și dă explicații inginerului șef.

(Grigoriev urcă la etaj.)

Blum:

(către Torskaia): A pățit-o, he-he-he! Ah, ce caracter!...

Piotr Petrovici, n-ai văzut cumva îngrijitoarele?

Vorgunov:

(coboară cîteva trepte): Femeile fac curățenie în secția de construcție.

Blum:

Mai întîi trebuie să curețe aici și în sala de mese, nu în secția de construcție.

Vorgunov:

Totuși, ele sînt în secția de construcție. Un fenomen cu totul inexplicabil, nu-i așa?

Blum:

Am să le fac vînt de acolo, de au să le zboare fulgii. Doamne, cît îs de furios, dacă ați ști cît îs de furiosi!

(Urcă treptele în fugă.)

Vorgunov:

Iartă-mă, Nadejda Nikolaevna, dar din cauza dumitale tinerii noștri ingineri s-au stricat de tot.

Torskala:

S-au stricat? Ce-i de făcut?

Vorgunov:

Cum ce-i de făcut? Dumneata nu ghicești?

Torskala:

Ghicesc puțin. Pune-i la naftalină...

Vorgunov:

N-ar strica. Oamenii ăștia sînt cu totul incapabili să tragă o linie de demarcație: aici munca, aici dragostea. Cînd sînt îndrăgostiți, inventează tot felul de pretexte, fie în legătură cu treburile obștești, fie cu cele politice, și lasă treaba baltă ca să alerge la întîlniri.

Torskala:

Piotr Petrovici, din respect pentru dumneata îți făgăduiesc că n-am să vorbesc cu inginerii cei tineri decît despre strungurile de frezat, despre piesele brute și oțelul de scule.

Vorgunov:

Nu voiam să spun asta. Vorbește despre orice vrei, despre contopirea sufletelor, despre privighetori, vrăbii... Ce caută în toate astea oțelul de scule? Vorbește, numai nu în timpul producției. Pentru toate fleacurile astea este un timp special: seara sau înspre dimineață...

Torskala:

Am să mă silesc, Piotr Petrovici.

(Intră Odariuk.)

Odariuk:

Se și aude fanfara!

Torskala:

Adevărat? *(Se apropie de ușă și ascultă.)*

Vorgunov:

Fanfara mai lipsea...

Odariuk:

Sînteți inginer?

Vorgunov:

Inginer.

Odariuk:

Dumneavoastră veți conduce uzina?

Vorgunov:

Aproape.

Odariuk:

De ce stau mașinile în curte? De ce-i desfăcut ambalajul mașinilor? Cine-i vinovat de toate astea?

Vorgunov:

Tăticul și mămica. Nu trebuiau să se însoare și să dea naștere la niște cîrpaci. Asta-i. *(Iese.)*

Odariuk:

Cine-i omul ăsta trăznit?

Torskaia:

Vorgunov. Un om interesant.

Odariuk:

E de-al nostru?

Torskaia:

Trebuie să fie de-al nostru.

Odariuk:

Cred că va fi nevoie să-l prelucrăm puțin.

Torskaia:

E greu de prelucrat!

(Intră în fugă Vorobiev.)

Vorobiev:

Sosesc! Sînt foarte aproape. M-am dus înaintea lor. I-am întîlnit în dreptul parcului... Strașnic mai merg! Să-i vezi în haine albe! O frumusețel...

Odariuk:

În dreptul parcului?

Vorobiev:

Se apropie de pădure, sînt aproape de tot.

(Odariuk o zbughește afară.)

Torskaia:

E și Zaharov cu dinșii?

Vorobiev:

S-ar putea să nu fie? Merge alături de Vera Doncenko. Ea e de serviciu astăzi.

Torskaia:

Dar Natașa?

Vorobiev:

Natașa? E strașnic de frumoasă, eu pe lîngă ea... Știți s-a bronzat, ochii îi strălucesc... Mi-a aruncat o privire... Dar Alioșka mi-a arătat pumnul și atunci am șters-o.

Torskaia:

Ei, și ce-ai de gînd cu Natașa?

Vorobiev:

Nadejda Nikolaevna, spuneți-mi ca o soră, ce să fac? Toate ar fi cum ar fi, dar ne cam temem de băieți.

Torskaia:

De ce?

Vorobiev:

Băieții încă nu știu nimic precis. Nici măcar toate fetele. Iar noi ne iubim... ne iubim... dacă ai ști cum ne iubim! Însă ne este frică de băieți, ni se încrețește pielea de frică. Cum a devenit președinte, Juciok a și luat-o la zor pe Natașa. Ce tot șușotești cu Petka? Am să te duc în fața sovietului comandanților, a amenințat-o el. Așa că vezi cum stă chestia...

Torskaia:

Ciudați oameni. Am să vorbesc cu Aleksei Stepanovici.

Vorobiev:

Mare bucurie! Tovarășul Zaharov ne va chema și el în fața sovietului comandanților. Eu am în oraș o locuință bună. Am să-l spun Natașei să vină la mine și gata.

Torskaia:

Natașa n-o să vină. O să-i fie frică.

Vorobiev:

Asta așa-i.

Torskaia:

De ce să-i întăriți pe comunarzi împotriva voastră? După cum știi, ei v-ar putea ajuta...

Vorobiev:

E drept...

(Pe neașteptate, răsună foarte aproape fanfara.)

Torskaia:

Vin...

Vorobiev:

Înseamnă că au ieșit din pădure.

(Ies amîndoi. De sus coboară Blum cu îngrijitoarele. Aude fanfara și se oprește.)

Blum:

Poftim... Asta-i comună? E o casă de nebuni!

Prima îngrijitoare:

Și ce-i de făcut?

Blum:

Știu și eu? Trebuie tratament... Ah, doamne. Duceți-vă mai repede, faceți curățenie în clasa cea mai mică. Altfel n-au să aibă nici unde să-și pună trompetele măcar.

(Toți trei urcă din nou la etaj. Sună telefonul. Odariuk vine de afară și ia receptorul.)

Odariuk:

Da, comuna „Frunze“. Cum? Ați trimis două camioane? Nu știu... Stați... Ca să le descarce? Are cine. Comunardul Odariuk. Eu însă vă spun că are cine. Deci știu. De unde știu? ... Chiar acum sosesc două sute de comunarzi. Da, da, comunarzii... (*Agață receptorul.*)

(*De sus coboară Vorgunov, Blum și Troian.*)

Vorgunov:

Zece mii de ani să mai trăim și tot nu ne vom lecui de prostie. Ce rost au toate astea... primirea, fanfara, parada! ... Au venit? Să le fie de bine, și gata.

Blum:

Dar, Piotr Petrovici, nu se poate. Doar au lipsit de acasă două luni. Trebuie să le ieșim înainte, să ne bucurăm...

Vorgunov:

Eu știu una și bună, că dacă au să-mi strice mașinile, am să le sucesc gîtul.

Troian:

Ce fanfară au! N-am lucrat niciodată cu tineret. Trebuie să fie interesant.

Blum:

Știi, Nikolai Pavlovici! E tot atît de interesant ca și o carte.

Troian:

Viața trebuie să fie mai frumoasă decît o carte, Solomon Markovici.

Blum:

Asta zic eu mereu: cărțile nu-s bune de nimic.

Odariuk:

S-a telefonat chiar acum că s-au expediat două camioane cu mașini-unelte.

Vorgunov:

N-au spus dacă au trimis și oameni ca să le descarce?

Odariuk:

Nu, nu vin însoțite de oameni. Au întrebat cine le va descărca și eu le-am răspuns.

Vorgunov:

Ce le-ai răspuns?

Odariuk:

Le-am spus că sosesc comunarzii.

Vorgunov:

Comunarzii au să le descarce? Sînt strunguri Wanderer. Fiecare ladă cîntărește patruzeci de puduri.

Odariuk:

Ei și?

Vorgunov:

Nu vorbi prostii. Au să le strice. Ei, drăcie!

(Ies toți. Valcenko coboară în fugă scara. Pe palierul de sus se opresc Dmitrievski și Grigoriev.)

Grigoriev:

Gheorghi Vasilievici, au venit stăpînii...

Dmitrievski:

Cine ar fi crezut vreodată că ne vom băga slugă la niște vagabonzi? Doar ei sînt aici stăpînii adevărați. Copiii străzii, niște pungași, drojdia societății — ei sînt stăpînii. Și totuși, Igor Aleksandrovici, dacă te gîndești bine, asta-i frumos.

Grigoriev:

Eu nu sînt un estetician atît de subtil încît să pot vedea aici ceva frumos. După cîte îmi dau eu seama, vor trebui transformați, reeducați. Probabil că sînt niște pui de sălbăticiuni.

Dmitrievski:

Ce să facem? Îi vom transforma...

(Ies amîndoi. Îngrijitoarele trec în fugă. Marșul răsună cu putere foarte aproape. Se aude o comandă și marșul încetează. Apoi se aud frînturi dintr-o scurtă cuvîntare. Se cîntă „Internaționala”. Se dă comanda: „Pentru onor la drapel, drepți!” Salutul drapelului. În momentul cînd partea de sus a drapelului apare în ușă, salutul înce-tează. Se dă comanda: „Rupeți rîndurile”. Larmă.)

(În vestibul intră: Vera Doncenko, cu brasarda roșie a comandantului de serviciu, salutînd cu mîna; în urma ei, Ghedz, cu drapelul și doi comunarzi — asistenți cu armele.)

Doncenko

(lăsînd mîna jos): Vai-vai-vai, acum încotro?

Ghedz:

Nici n-au făcut curățenie.

Doncenko:

Așteptați aici, mă duc să văd ce este pe sus. *(Urcă scara.)*

Primul asistent:

Nici sala de mese nu-i curățată.

Ghedz:

Cum de nu le e rușine, pe cuvîntul meu.

(Pe ușa intră cîte doi sau cîte trei comunarzi cu trompete. În urma lor alți comunarzi.)

Glasurile celor ce intră:

- Drace, cu chiu cu vai m-am strecurat...
- I-ai văzut pe ingineri?
- Bietele noastre straturi de flori s-au dus pe copcă!
- Asta numesc ei rînduială...
- Strașnice mașinil
- Cine-i grăsanul acela supărat?
- Of, plînge Solomon Markovici.
- Ce, nu se găsește loc nici pentru drapel?
- Ce uzină grozavă!
- Puneți mîna pe cîrpe, pe căldăril
- Marșul continuă!
- Acuși-acuși ne ducem la uzină.
- Știi ce-s acelea? Strunguri de frezat universale.
- Nu-i adevărat.
- Dacă-ți spun! Sînt strunguri de frezat universale!
- Marșul continuă, ha-ha!
- Unde-i convoiul, nu știi?
- Nu înțeleg nimic.

(Larmă. Cineva fredonează melodia onorului la drapel. De două-trei ori se suflă scurt în trompetă. Pe neașteptate se aude toba.)

Jucenko:

De ce stăm aici? Unde-i comunardul de serviciu?

Ghedz:

S-a dus să vadă cum stau lucrurile.

Unul dintre muzicanți:

Juciok, unde punem instrumentele?

Jucenko:

Așteptați puțin.

(Pe palierul de sus apare Doncenko.)

Doncenko:

Drapelul și muzicanții să vină încoace. Ceilalți să aștepte, să nu plece nicăieri. Sînenki e aici?

Sînenki:

(cu trompeta): Aici, ce este?

Doncenko:

Vino sus! Juciok, vino și tu să ne sfătuim.

(Jucenko și Sinenki urcă repede scara. Pe palier se ține stat. Muzicanții și cei cu drapelul trec în coridorul din stînga, de la etaj. Torskaia, înconjurată de o mulțime de copii, intră de afară.)

Glasuri răzlețe:

— Bună ziua, Nadejda Nikolaevna.

— Tovarășă Torskaia, rău ai făcut că n-ai venit cu noi.

Torskaia:

A fost bine?

— Ehei, și încă cum!

Glasuri:

Ce-i prăpădul ăsta?

Torskaia:

Fedea, de ce ești așa de grav?

Romancenکو:

De ce-s grav? Nu-s grav. *(Îi dă mina.)* Bună ziua. Nu v-ați căsătorit în lipsa noastră?

Torskaia:

Nu, Fedecika, nu m-am căsătorit.

Romancenکو:

Bine. Știți că Vera Doncenکو era gata să se mărite la Tiflis?

Doncenکو

(de sus): Bagă de seamă, Fedka, am să-ți rup urechile.

Romancenکو:

Ați văzut? Înseamnă că-i adevărat.

Torskaia:

Oare pentru adevăr ți se rup totdeauna urechile?

Romancenکو:

Aproape totdeauna. Și-i adevărul curat! Puțin a lipsit să se mărite. La Tiflis se ținea de ea unul grozav de tuciuriu. Ori încotro se întorcea, tot de el dădea... *(Fedka dansează, arată cum se face invitația la lesghin-kă.)* Iar inima Verocikăi, știți, începea și ea să joace uite-așa... *(Arată cu pumnul cum îi sare inima.)* Uite așa! Uite așa!...

(Vera coboară și-l apucă pe Fedka de urechi!)

Romancenکو:

E comandantă de serviciu și sare la bătaie. Notează în raport.

Jucenko:

(*de sus*): Puștilor, ascultați! Ascultați! A sosit convoiul și s-a oprit lângă scara din dos. Se va da îndată semnalul de lucru. La semnal, să descărcați bagajele, iar cutăriile să le duceți în dormitoare. Fiecare detașament să-și numească îngrijitori. Schimbați-vă hainele și apucați-vă imediat de curățenie.

Un glas:

Unde să facem curățenie?

Jucenko:

Fiecare detașament în vechiul lui sector.

Glasuri:

E bine așa.

Un glas de fetiță:

Unde sînt căldările și cîrpele?

Jucenko:

Comandanții au să vă dea de toate. Sinenki, sună semnalul.

(*Sinenki sună din trompetă semnalul de muncă. Apoi aleargă în curte și repetă semnalul. După semnal vin de afară într-un suflet cîțiva comunarzi și întreabă*):

Glasuri:

Ce muncă?

— Unde s-a sunat?

Răspunsuri:

La convoi...

La curățenie.

(*Mai toți se împrăștie; parte dintre ei în curte, alții spre coridoare. În vestibul rămîne Jucenko, Zîreanski și Odariuk.*)

Zîreanski:

Cît pe ce să-l iau la palme pe Vehov.

Jucenko:

Totdeauna te înfierbînti.

Zîreanski:

Nici n-am să-l las să intre în dormitor, să se ducă la mămica.

Odariuk:

O, e un leneș și un trîntor.

Zîreanski:

Toți coborîseră pe peron, iar eu am trecut prin vagoane ca să controlez dacă nu s-a uitat ceva. Văd un trom-

bon. Al cui e? Al lui Vehov. Între timp, înțelegeți, călătorii se urcau. Îi iau și mă duc la Vehov: „Cum de-ai lăsat trombonul în vagon?” Dar el îmi răspunde: „Doar n-am zece mîini.” Nu pot să sufăr asemenea oameni.

Jucenko:

Trebuie chemat în fața sovietului.

(Intră Șvedov, Zabegai și Blum.)

Blum:

Bună ziua, tovarășe Jucenko. Bună ziua, tovarășe Zîreanski. Dac-ați ști cît mă bucur că v-ați întors!

Jucenko:

Solomon Markovici, cum vine asta? Uzina nu funcționează, mașinile zac în curte...

Odariuk:

Măcar să le fi lăsat în lăzi.

Blum:

Știți ce se petrece? Aici nu-i comună, e o casă de nebuni. Sînt mai mulți șefi decît stele pe cer și au risipit la bani, maică, măicuță! Vă aduceți aminte cum chiverniseam noi? Aveam grijă de fiecare bănuț. Dar acum aduc la strunguri, phi! și tot mașini străine. Și fiecare strung costă cincisprezece mii de ruble.

Șvedov:

O frumusețe!

Zîreanski:

Afară cu mașinile noastre de tocat paie!

Blum:

Le spui mașini de tocat paie. Adevărat că mașinuțele noastre erau vechi, totuși cu ele am cîștigat șase mil de ruble. Cînd era vorba să cîștigăm bani, nu s-a grăbit nimeni să pună umărul la treabă, dar la cheltuit pentru tot felul de fleacuri s-au îmbulzit destui...

Jucenko:

În schimb avem o uzină!...

(Intră Vorobiev.)

Vorobiev:

Bună ziua.

Zîreanski:

Ia ascultă Petka, lasă-te de prostii. Ce te legi de fată, de Natașa?

Vorobiev:

De ce spui că mă leg de ea?

Zîreanski:

Aici ești șofer, veziți de mașina ta. Sucește volanul cît vrei, dar nu capul fetelor, n-ai primit calificare pentru asta. Altfel, are să ți se înfunde curînd.

Blum:

Tovarăși, s-au îndrăgostit. Nu-i nimic rău...

Zîreanski:

Ce vorbă-i asta? Alta acum! Iaca am să mă îndrăgostesc și eu! Pe fiecare poate să-l pălească dragostea. Natașa trebuie să termine facultatea muncitorească și cînd colo vine prințul ăsta, se zgîiește la ea și-i încurcă toate socotelile.

Jucenko:

Și eu cred, Piotr, c-ai să ajungi în fața adunării generale.

Vorobiev:

Tovarăși, aveți niște reguli foarte anapoda. Doar Natașa e o fată în toată firea, și mai e și comsomolistă. După voi ea n-are dreptul să...?

Șvedov:

Ea e comunardă! Ce înseamnă: în toată firea... De unde ai mai inventat și drepturi?...

Jucenko:

N-ai decît să pleci din comună și să te îndrăgostești cît poțtești! Altfel, comuna sare în aer în doi timpi și trei mișcări.

Zîreanski:

Așa nu merge! După pilda ta au să răsară la amatori de drepturi, ca ciupercile după ploaie.

Blum:

Dar dacă biata fată s-a îndrăgostit! Trebuie să înțelegeți...

Zîreanski:

Să știi! Te paște adunarea generală!...

Zabegai:

N-ai să ajungi la nici o înțelegere cu ei, Piotr. Sînt șerpi boa, nu oameni. Mai bine răpește-o.

Vorobiev:

Cum vine asta?

Zabegai:

La slavii antici, așa se făcea. Răpește-o! Știi, înainte vreme, duceau caii la poarta din dos, drăguța ieșea din casă, iar un Petea, îndrăgostit așa ca tine, o înșfăca în brațe, se azvîrlea cu ea pe cal și tulește-o, băietel!...

Jucenko:

Și pe urmă?

Zabegai:

Pe urmă îi prindem, îi tragem lui o mamă de bătaie și i-o luăm pe Natașka. Are să fie o poveste foarte hazlie.

Blum:

De ce s-o răpească cu caii? Doar are mașină. Și cu ce o să-l ajungi din urmă? Parcă altă mașină mai aveți? ... Mai bine să lăsăm fleacurile. Petea, trebuie să te duci la gară să aduci bagajele. E ordinul lui Zaharov. Ține chitanța.

Voroblev:

Am înțeles.

Jucenko:

Băieți, haideți la treabă, altfel se supără ceilalți.

Zireanski:

Auleul Unde-mi erau mințile? Avem de făcut curățenie în sala de mese. (*Urcă sus în fugă.*)

(*Blum iese. În scenă rămâne Vorobiev singur. Trece în fugă Fedka Romancenکو îmbrăcat în șorț.*)

Voroblev:

Fedea, dragă Fedea, vino încoace.

Romancenکو:

Ce vrei? S-o chem pe Natașa, nu-i așa?

Voroblev:

Da, Fedea, cheam-o pe Natașa.

Fedea:

Ai să mă plimbi?

Voroblev:

Mai întrebi?

Fedea:

Am înțeles, s-o chem pe Natașa.

Voroblev:

De ce strigi?

(*Fedka urcă repede sus. De afară intră Zaharov, Dmitrievski, Troian și Grigoriev.*)

Zaharov:

Deci, totu-i limpede. Mîine începem munca. Va fi de lucru pentru toți?

Dmitrievski:

Muncă-i destulă. Însă... băieții nu se pricep.

Blum:

De unde știi că nu se pricep? Trebuie să-i învățați. Cu patruzeci de ani în urmă, nici eu nu știam să dansez polca, dar acum știu. Nimeni nu știe totul de la început. Dar după ce au să învețe, n-ai să mai poți sta de vorbă cu ei! Toate au să le știe...

Zaharov:

Bravo, Solomon! Arată-le ce înseamnă încrederea în comunarzi.

Blum:

Cum au mai muncit! Ca niște desperați...

Grigoriev:

Nu-i mare scofală să faci chiloți...

Blum:

Eu sînt dispus să ascult și să rabd și asemenea critici, dar nu de la dumneata, tovarășe Grigoriev.

Grigoriev:

Și de ce, mă rog?

Blum:

Țin să-ți aduc la cunoștință că n-ai fi în stare să coși nici măcar o singură pereche de chiloți. Dumneata habar n-ai...

Troian:

Nici mie nu mi-e cunoscută tehnologia chiloților.

Blum:

Dacă ești un om capabil, te învăț în două zile.

Zaharov:

Să lăsăm chiloții. Totul va fi în ordine. Mă duc să mă spăl. Pe curînd. *(Trece spre sala de mese.)*

Troian:

Mie mi-au plăcut comunarzii... Disciplină...

Grigoriev:

Vai de păcatele mele!... Ce mai disciplină! Veți vedea cum au să distrugă mașinile. Afară de asta au să și fure...

Troian:

Nu cred.

Grigoriev:

Au să fure, aveți să vedeți.

Blum:

Știți ce-i asta? O calomnie anticipată!

Dmitrievski:

Să nu anticipăm evenimentele.

Blum:

Auzi vorbă, evenimentele! Ce evenimente? E pur și simplu revoltător!

(Intră Vorgunov.)

Blum:

Piotr Petrovici, spune-mi te rog, dumneata crezi că băieții ar fi în stare să fure?

Vorgunov:

Tovarășe Vorgunov, în ceea ce privește furatul, nu garantez nici pentru mine.

Grigoriev:

Piotr Petrovici, cum v-au plăcut stăpînii?

Vorgunov:

În orice caz, dumneata azi nu-mi placi de loc. Te-aș sfătui să te grăbești cu strungurile de perforat.

Grigoriev:

Piotr Petrovici, totul se va face. Fiți liniștit.

Vorgunov:

Permite-mi să nu fiu liniștit.

(Toți urcă sus.)

Natașa:

(vine din sala de mese): Petecikal

Vorobiev:

(O îmbrățișează, vrea s-o sărute.)

Natașa:

Ce faci? Au să ne vadă...

Vorobiev:

Natașa, știi ceva?

Natașa:

Mi-am pierdut capul. Nu mai știu nimic. Băieții au început să bănuiască. Nici nu știu cum să mă feresc de dînșii.

Vorobiev:

Natașa, hai să plecăm imediat.

Natașa:

Cum?

Vorobiev:

Vino acasă la mine. Hai să plecăm, Natașa.

Natașa:

Ce-i cu tine, Piotr?

Vorobiev:

Natașa, mîine mergem la ofițerul stării civile și gata.

Natașa:

Și aici cum rămîne?

Vorobiev:

Ei, drăcie... Cum să rămînă? Pur și simplu plecăm. Ascultă-mă pe mine! Cînd au să observe, tu ai să fii departe.

Natașa:

Au să mă caute.

Vorobiev:

Unde? Doar nu-mi cunosc adresa. Hai să mergem!

Natașa:

Cum să merg așa? Sînt cu rochia cea albă.

Vorobiev:

Nici că se poate mai bine. La nuntă se cuvine să fii în alb.

Natașa:

Ai dreptate! Vai, cît ești de isteț!

Vorobiev:

Te cred! Doar sînt șofer de categoria întîi.

Natașa:

Dar dacă au să mă vadă?

Vorobiev:

Natașenka, cum să te vadă în mașină?

Natașa:

Chiar acum plecăm?

Vorobiev:

Acum.

Natașa:

O!

Vorobiev:

Hai, mai repede. Mașina e acolo. Te urci și pornim.

Natașa:

Așteaptă puțin. Să-mi iau ceva rufe și alte cîteva lucruri.

Vorobiev:

Te aștept în mașină. Dar lasă-le un bilet. Oricum, sînt băieți buni.

Natașa:

Un bilet?

Vorobiev:

Sigur. Orice s-ar spune, datorită lor ești atît de frumoasă. Știi, scrie așa: „La revedere, pe curînd, și nu mă uitați.“

Natașa:

Am să le scriu.

(Natașa urcă sus în goand. Vorobiev iese. Unul după altul intră cinci băieți în șorturi și flaneluțe fără mâneci, cu căldări și cîrpe în mâini. În frunte Zîreanski cu o perie. Se opresc în vestibul.)

Zîreanski:

Eu zic că într-o oră terminăm în sala de mese.

Un glas:

Se înțelege. Da' de ce plîngea Solomon Markovici?

Zîreanski:

Să spălați bine geamurile, să nu le mîzgăliți numai și apoi să vă apucați de altceva.

Alt glas:

Nu te-a găsit și a crezut că te-ai înecat în Marea Neagră.

(Detașamentul trece în sala de mese. De sus coboară Valcenko. Se oprește jenat și privește în jur.)

Zîreanski

(din ușa sufrageriei): Cine ești dumneata?

Valcenko:

Sînt inginerul Valcenko. Lucrez aici.

Zîreanski:

În comuna noastră?

Valcenko:

Da, la voi.

Zîreanski:

Așteptați pe cineva aici? Sau poate trebuie să chem pe cineva?

Valcenko:

Nu, pentru mine nu trebuie să chemi pe nimeni.

(Sus apare Natașa. Îl zărește pe Zîreanski și se ascunde în coridor.)

Zîreanski:

Poftim, îndrăgostiții au și început să-și facă de urît.

Valcenko:

Tovarășe comunard, nu te înțeleg.

Zîreanski:

Îndrăgostiții. Ce-i așa de greu de înțeles? Am să-ți arăt eu! *(Amenință cu degetul.)*

Valcenko:

Nu te-am înțeles dintr-o dată.

Zîreanski:

Dacă-i lași în voia lor, nu mai e de trăit cu ei. Trebuie ținuți din scurt, neapărat.

(Intră Torskaia.)

Torskala:

Alioșka îi persecută pe îndrăgostiți. Dacă ai să te îndrăgostești cumva, Ivan Semionovici, vezi să nu observe Alioșa, că-ți mănîncă sufletul, nu altceva.

Zireanski

(*intrînd în sala de mese*): Îndrăgostiți-vă, sănătoși, nu vă temeți.

Valcenko:

Pe dumneata te așteptam.

Torskala:

Ce treabă ai cu mine? Cu privire la oțelul de scule?

Valcenko:

Cum?

Torskala:

Sau poate vrei să cunoști părerea mea cu privire la instalarea strungului de frezat diametral Reinecke-Liess?

Valcenko:

Glumești mereu, Nadejda Nikolaevna.

Torskala:

Nu, vorbesc serios. Stai puțin Ivan Semionovici, stai dragă. Cum ți-au plăcut comunarzii?

Valcenko:

Mi-au plăcut foarte mult. Și ei, și fanfara, tot. Însă... nu-s decît niște copii...

Torskala:

Ce tot spui? Ce copii? Sînt comsomoliști...

Valcenko:

Eu... știi, dumneata... Ce-i drept, e foarte bine că sînt comsomoliști...

Torskala:

Ce om ciudat... Ei, ce voiai de la mine? Să știi că mi s-a dat autorizație să vorbesc cu dumneata numai despre contopirea sufletelor...

Valcenko:

De la cine ai autorizație?

Torskala:

De la Vii*, de la marele vostru Viil

Valcenko:

Care Vii?

Torskala:

Într-un roman spune Gogol (*cu glas gros*): „Chemați pe Vii.” Asta înseamnă că trebuia invitat cel mai mare dintre specialiști. Aici aveți un astfel de specialist...

* Monstru din nuvela lui Gogol cu același nume. — Nota trad.

Valcenko

(rîde): A, Vorgunov...

Torskaia:

Și cum spuneam... Vii a decretat că nu trebuie să vorbesc cu tinerii ingineri decît despre contopirea sufletelor. Am putea vorbi și despre vrăbii, dar numai în cazuri extreme. Din nefericire s-a constatat că tinerii ingineri se strică foarte repede. Chiar și la distanța minimă de locomotivă, de unsprezece vagoane. Așa scrie pe vagoanele care transportă juni ingineri și alte mărfuri care se alterează ușor: lapte, smîntînă și, în general...

Valcenko:

Nadejda Nikolaevna, să nu crezi, te rog, că sînt chiar atît de alterabil. Dimpotrivă...

Torskaia:

Lasă, lasă... Deci să vorbim despre contopirea sufletelor. Ce știi despre acest subiect?

Valcenko:

Cum să-ți spun? Știi, în materia asta îmi vin și mie unele idei...

Torskaia:

Foarte bine. Nu trebuie să te sperii. Nu-i nimic vătămător. Cred că n-ai avut de suferit niciodată din cauza asta...

(De sus coboară Natașa.)

Natașa:

Nadejda Nikolaevna, draga mea, dă-i te rog bilețelul ăsta lui Juciok.

Torskaia:

Încotro cu legăturica asta?

Natașa:

Vai, Nadejda Nikolaevna, plecă!

Torskaia:

Pleci?

Natașa:

Pleacă cu totul. Știi? Vai, mi-e rușine. Pleacă la Petea. Vail
(Fuge din scenă.)

Torskaia:

Vezi, Ivan Semionovici? Iată și practica contopirii sufletelor...

Zîreanski

(din ușa sălii de mese): Unde a plecat Natașa?

Torskaia:

Aleksei, de ce te interesezi atît de mult de Natașa?

Zîreanski:

Nu atît de Natașa, cît de donjuanul acela. Are s-o zăpăcească. *(Privește lung pe ușă.)* Ei drăcie, au plecat, au și plecat!

(De sus coboară detașamentul patru cu toate cele necesare pentru facerea curățeniei.)

Zabegai:

Cine a plecat?

Zîreanski:

Natașka a plecat cu Piotr. Cu mașina. Tu i-ai tot dat sfaturi și acum, poftim! Avea o legăturică, nu-i așa?

Torskaia:

Da! Iată și un bilet pentru Juciok... Probabil că a scris tot ce avea de spus.

Zîreanski:

Un bilet? Ca într-un adevărat roman. Ce mic-burghezil! Dă-mi-l.

Zabegai:

Va să zică, au șters-o? Bravol! Nu-i mai ajungi din urmă.

(Mare agitație în grupul detașamentului patru — se discută evenimentul.)

Glasuri răzlețe:

Unde s-au dus?

— Sînt dați naibii, nimeni n-a bănuț nimic.

— Am citit și eu. Știi, se amorezează lulea cîte unul și...

— Am observat eu ceva, cu mult înainte de a porni noi în călătorie...

Zîreanski:

Ia te uită! Ascultați ce scrie: „Juciok, îl iubesc pe Petea, plec cu el și mă căsătoresc. Mulțumesc comunarilor pentru toate. Pe curînd.” Am să-i arăt eu „Pe curînd”! Și ei, și lui „Petea”!

Zabegai:

Va să zică așa! *(cu un ton prefăcut sever.)* La ordin, drepți! *(Copiii, tot în glumă, iau poziția de drepți.)*

Zabegai

(plimbîndu-și degetul prin aer ca și cum ar scrie): Comunardei Natașka Nesterenko, fugită din comună din motive mic-burgheze, i se taie întreținerea. Pe loc repaus!

(*către Valcenko și Torskaia.*) Cetățeni, aici se va face curățenie, așa că vă rog să părăsiți încăperea.

Valcenko:

Se înțelege.

Torskaia:

Să vă ajut și eu. (*Ia cirpa din mîna unui comunard.*)

Valcenko:

Prin urmare, Nadejda Nikolaevna...

Torskaia:

...cu privire la contopirea sufletelor? Hai să amînam discuția... din pricina curățeniei.

(*Valcenko o privește jignit și o ia pe scări în sus.*)

Zabegai:

Comunarzi din detașamentul al patrulea, invincibilul! De colo din tavan, patruzeci de păianjeni vă privesc. Acestea fiind zise...

(*Incepe curățenia.*)

Glasuri:

Dar scara?

— Trebui curățată.

— Stipka, să nu lași pe nimeni să intre.

— Ce șireată a fost Natașka!

— Aici e nevoie de lac.

— Nu se poate, c-o să se cojească vopseaua.

— Kolka, adu-mi acidul, l-am lăsat în dormitor.

— De ce-o fi oare Alioșka atît de pornit împotriva Natașei?

— Da' ce crezi tu? Dă-le puțină libertate și gata romanele...

— Nu-i așa, Nadejda Nikolaevna, că romanele astea nu-s o treabă bună?

Torskaia:

Libertatea de a avea un roman... Da, e o problemă serioasă.

Blum

(*din curte*): Tovarășul Jucenko e pe aici?

Zabegai:

N-aveți voie să treceți. Se face curățenie.

Blum:

Am treabă.

Zabegai:

Cunoaștem noi treburile dumneavoastră. Cică aveți treabă, și cînd colo răpiți vreo comunardă!

Blum:

Ce tot îndrugi, tovarășe Zabegai! De ce să răpesc o comunardă, când eu nu știu cum să-mi mărit fetele!

Jucenko:

Ce detașament e aici?

Unul dintre băieți:

Al patrulea, invincibilul.

Blum:

Tovarășe Jucenko! ... Eu înțeleg, băieții abia au venit de la drum și așa mai departe. Dar vezi și dumneata ... Șoferii înjură și nu-i nimeni ...

Jucenko:

Da' ce s-a întâmplat?

Blum:

E vorba de strungușoare ...

Jucenko:

Trebuie descărcate?

Blum:

Sigur, vreo două-trei strungușoare.

Jucenko:

Bine, iau măsuri îndată. Zabegai, ia-ți băieții! Zîreanski a și ajuns în sala de mese. Bravo, Alioșka!

Zîreanski:

(din ușa sălii de mese): Juciok, ai o epistolă amoroasă. (Îi dă biletul.)

Jucenko:

Aleksei, dă detașamentul tău la descărcat strungurile.

Zîreanski:

Am înțeles, să dau detașamentul la descărcat strungurile. (Strigă spre sala de mese.) Hei, băieți, haideți să descărcăm strungurile.

Zabegai

(către Blum): Ce fel de strunguri?

Blum:

Strunguri de frezat universale Wanderer.

Zabegai:

Băieți, e vorba de strunguri Wanderer.

(Larmă, agitație. Toți o zbughesc în curte. Jucenko citește biletul.)

Jucenko:

Frumos! Ați aflat, Nadejda Nikolaevna?

Torskaia:

Am aflat.

Jucenko:

Ce belea! Ce-i de făcut cu femeile astea? Ce le apucă de se căsătoresc?

Torskaia:

Nu-i nimic de făcut, Juciok, cît o fi lumea și pămîntul oamenii au să se căsătorească.

Jucenko:

Așa, nitam-nisam... Cum dracu' fac...

(De afară se aud comenzi.)

Glasul lui Zîreanski:

Unu, doi, apucați! Unu, doi, apăsați! Stai, stai!

Un glas de sopran:

Haideți, ca pe Volga.

Glasuri:

Da, da. Haideți! *(Rîsete.)*

Cor:

Și merge, merge, merge...

Iată vine, vine, vine...

Și iarăși, vine, vine *(Hohote.)*

(Jucenko și Torskaia ies. De sus coboară încet Vorgunov, ascultînd cu atenție ceea ce se petrece în curte. De afară se aude):

Zabegai:

Pune ceva dedesubt! Stai! Apăsați în partea cealaltă.

Zîreanski:

Toti o dată, hei-rup!

Zabegai:

Băieți, toți deodată. Nu tîrîți. Cu burta, apăsați cu burta! *(Se aude un scîrțîlit, un strigăt victorios, rîsete: „Gata”. Vorgunov, care se îndrepta spre ușă, se oprește, rămîne pe gînduri, dă din mină și se întoarce spre scară. Fedka Romancenکو, fără să-l vadă, coboară pe balustrada scării și din plină viteză dă peste Vorgunov. Vorgunov se clatină fără să vrea și se pomenește cu Fedka în brațe. După ce se eliberează, Fedka, foarte stîmjenit, își potrivește hainele.)*

Vorgunov:

Unde... te grăbești așa de...

Romancenکو:

Acolo... asta... strungurile. Dar dumneavoastră cine sînteți, un inginer?

Vorgunov:

Da, inginer. Totuși ar trebui să mergi cu o viteză mai redusă.

Romancenko:

Cînd ești grăbit...

Vorgunov:

Atunci bagi în viteza a treia!

Romancenko:

Îhî!

Vorgunov:

Dacă-l vezi cumva pe Blum, roagă-l să vină la mine; la Vorgunov.

Romancenko:

Am înțeles, să-l rog pe tovarășul Blum. (*Fuge.*)

(*Vorgunov îi aruncă din urmă o privire lungă.*)

(*Cortina*)

Actul trei

Același vestibul ca și în actul doi. Totul strălucește de curățenie. Pe palierul de sus, între ferestre, un portret mare al lui Frunze, iar imediat sub tavan, o lozincă cu litere de aur pe o bandă lungă de mătase roșie. Pe scară e așternut un preș plușat de culoare zmeurie. Jos, alături de scară, o casă mare de bani, iar pe perete un ceas rotund. Lîngă casa de bani, o santinelă cu pușca la picior. Santinela — Kliukin — stă în poziție de repaus, însă cînd intră Zaharov ia poziția de drepti.

Lîngă scară, flori într-un suport special de tablă albă. Alături de balustradă sînt cuiere și două canapele mici capitonate cu piele, iar în fața ușii de intrare o ștergătoare de iută. Toți cei care intră trebuie neapărat să-și șteargă picioarele. Santinela cheamă la ordine pe cei neglijenți sau uituci, printr-un semn sau spunîndu-le o vorbă, două.

(*Kreutzer, Dmitrievski, Vorgunov și Troian coboară scara.*)

Kreutzer:

Consfătuirea nu m-a convins de loc. (*Se oprește.*) Avem de toate: ingineri, forță de muncă, mașini-unelte, materiale, instrumente... sau, cum ziceți dumneavoastră, tot procesul tehnologic. Avem de toate, numai producție nu! Îmi tot spuneți, ba că-i așa, ba că-i pe dincolo; ba că nu știu ce nu reușește... Dar eu nu vă înțeleg. Trebuie să reușească. Troian e de aceeași părere.

Troian:

Bineînțeles că trebuie să reușească.

Kreutzer:

Dar nu reușește! Poate că ar trebui să facem o sfeștanie? Chemați un popă să stropească cu agheazmă. Stropiți și agregatele. Să facem tot ce-i necesar, după părerea voastră. Dar ce este necesar? Ei, ce este necesar, Piotr Petrovici?

Vorgunov:

Eu cred că un popă și o sfeștanie n-ar strica.

Kreutzer

(ride): Vedeți?

Vorgunov:

În felul acesta vom avea un sortiment complet: prostie, lene, minuni și popi. Numai popii lipseau. Unitatea de stil va rămîne intactă.

Dmitrievski:

Piotr Petrovici glumește ca de obicei. Dar cauzele sînt mai mult sau mai puțin cunoscute, numai că dumneata nu vrei să le socotești serioase. Ți-am raportat și înainte că producția noastră e complicată, că băieții nu știu să lucreze și, în afară de asta — oricît ar fi de neplăcut s-o spun — fură. Fură instrumente, fură materiale. Chiar acum am aflat că i s-a furat comunardului Sobcenko șublerul care costă o sută cincizeci de ruble, și fără de care nu se poate lucra. E un șubler de import. Și toate acestea se întîmplă în sectorul principal, la disjunctoare.

Kreutzer:

Piotr Petrovici, ce ai de spus?

Vorgunov:

Ce-am spus și mai înainte. Furturile corespund și ele stilului de care am vorbit.

Kreutzer:

Trebuie să luptăm împotriva acestui stil! Trebuie să luăm măsuri. Hoții trebuie descoperiți, trebuie să se facă un control permanent și să se stabilească răspunderile. Și în uzine se pot întîmpla furturi. Nimeni dintre noi nu crede că un proletar nu poate și el să fure. Și un proletar poate să șterpelească. Munca trebuie organizată, dar dumneavoastră stați și dați din mîini.

Troian:

Eu sînt de părere că organismul e sănătos din punct de vedere fizic, însă se observă, cum să zic... fenomene psihice. Băieților le place munca, ei își iubesc mașinile,

avem de toate, e adevărat, însă se comit și furturi! Și apoi, cum să spun? Fenomenele acestea psihice...

Kreutzer:

Despre ce-i vorba?

Vorgunov:

Să vă spun eu despre ce este vorba. Orientarea psihică nu-i sănătoasă... E nevoie de o altă orientare psihică. E nevoie de o atitudine mai hotărâtă și față de noi înșine, și față de sarcina noastră. Dar la noi, aceasta lipsește. Astăzi, bunăoară, s-a întâmplat ceva cu adevărat scandalos: stativul are diametrul de cinci centimetri, dar resortul care se aplică peste stativ — înțelegeți? — a ieșit cu diametrul de patru centimetri și jumătate. Cine-i vinovat? Vinovatul va fi găsit, bineînțeles, dar căutarea vinovatului nu-i muncă de producție. Apoi, chestia cu disjunctorul. Spuneți că băieții sînt vinovați, dar, Gheorghi Vasilievici, lucrurile nu stau chiar așa (*către Kreutzer*). Munca noastră e migăloasă și destul de neplăcută: ai de-a face cu tot felul de șurubașe, de piulițe mititele, de arcușoare și bălămăluțe. La noi, toate astea nu stau fixate cum trebuie la locul lor. Cum s-or fi montînd la Viena noi nu știm, dar metoda noastră nu-i bună.

Kreutzer:

Acum am înțeles ce vă lipsește. Vă lipsește un neamț. Cît timp o să-i mai strîngem în brațe pe nemți?

Vorgunov:

Încă mult timp!...

Kreutzer:

Fleacuri!

Vorgunov:

N-avem încotro. O să-i mai strîngem în brațe...

Kreutzer:

Iar eu zic că astea-s fleacuri.

Vorgunov:

Degeaba ne pierdem vremea discutînd. Deocamdată lucrăm disjunctoarele cu mîna și punem niturile după metoda lui Ivănușka-prostănacul. De făcut facem ceva, dar fără să ne punem mintea la contribuție, fără să ne încordăm voința, înțelegeți?...

Dmitrievski:

Piotr Petrovici, ce-ar fi să-ți pui mintea la contribuție?

Vorgunov:

Iacă, am să mi-o pun.

Kreutzer:

Bravo!

Vorgunov:

Nici un bravo, e o adevărată batjocură! Eu sînt şeful secţiei mecanice, dar de ce trebuie să fac munca celor de la secţia de construcţie? Ce fel de organizare e asta? Calculaţia lor e făcută totdeauna la întîmplare. Acuma au dat gata şi automatul.

Kreutzer:

Cum, automatul nu merge?

Troian:

E stricat?

Dmitrievski:

Nu merge.

Vorgunov:

L-a dat gata Belokon al vostru...

Kreutzer:

Tovarăşi, eu cred că nu stăpîniţi îndeajuns de bine tehnica.

Vorgunov:

De ce nu spuneţi că-i o boală a creşterii?

Kreutzer:

Chiar aşa şi spun. *(Rîde.)*

Vorgunov:

Aleksandr Osipovici, iartă-mă pe mine, om bătrîn. În Europa, de mult nu mai există nici holeră, nici tifos exantematic, nici aceste boli ale creşterii.

Kreutzer

(îl ia cu blîndeţe de un nasture): Asta din pricină că Europa voastră e bătrînă. Curge colbul de pe ea. Şi în schimb, suferă de alte boli: gută, senilitate, arterioscleroză.

Vorgunov:

Poate c-or fi suferind unii dintre nobili. Tehnicienii însă nu suferă de bolile astea.

Troian

(zîmbeşte): Observ, Piotr Petrovici, că faci progrese în ceea ce priveşte problemele luptei de clasă.

Kreutzer

(rîde cu poftă): Bine ai zis!

Vorgunov

(înfuriat): Dumneavoastră pretindeţi că nobilii alcătuiesc o clasă, iar eu îi consider pur şi simplu drept nişte pa-

raziți. Mai avem și noi bolnavi de podagră de ăștia și nu chiar așa de puțini.

Kreutzer

(*ride în hoțote*): L-ai făcut marț, l-ai dat gata pe Piotr Petrovici...

(*Iese. Zîreanski scoate capul din sala de mese. Poartă brasarda comandantului de serviciu.*)

Zîreanski:

Vaska, mai este mult pînă la semnal?

Kliukin:

Douăzeci de minute.

(*Zîreanski dispăre. Intră Laptenko și se oprește lângă ușă.*)

Kliukin:

Ce vrei?

Laptenko:

Primiți-mă...

Kliukin:

Unde să te primim?

Laptenko:

Primiți-mă în comună.

Kliukin:

Cum te cheamă?

Laptenko:

Grișka, Laptenko Grișka.

Kliukin:

De unde ești?

Laptenko:

Cum de unde? Nu-s de nicăieri... N-am unde să stau.

Kliukin:

De mult hoinărești pe stradă?

Laptenko:

De doi ani. De cînd am plecat de la mama.

Kliukin:

Stai acolo și așteaptă puțin! Nu, nu te așeza pe canapea, așază-te pe o treaptă.

(*Laptenko se așază pe treapta de lângă ușă. De sus coboară Grigoriev și Belokon.*)

Belokon:

De atîtea ori i-am spus inginerului șef. Să răspundă cine a aruncat cuie în cutia pinioanelor. În nici un caz nu răspund eu de automat.

Grigoriev:

Cine a aruncat cuie?

Belokon:

Cine să arunce? De unde să știu eu? Aici sînt fel de fel de oameni. Ei ar fi în stare să mă... *(Se întoarce către santinelă.)*

(Kliukin viră capul în sala de mese.)

Ei ar fi în stare să mă gîtuie, fiindcă le cer mult. Igor Aleksandrovici, mută-mă la o altă uzină.

Grigoriev:

Prostii! Lucrează aici! Parcă-i rău?

Belokon:

Nu-i rău, se înțelege, dar aici oamenii sînt din cale afară de nervoși.

Grigoriev:

Ce-are a face?

Belokon:

La fiecare pas te jignesc. Și eu nu pot răbda așa ceva. Din cauza automatului nu mai am pace... Spuneți-i șefului...

Grigoriev:

Bine.

(Intră Torskaia. Belokon o salută și pleacă.)

Grigoriev:

Bună ziua, Nadejda Nikolaevna.

Torskaia:

Bună ziua, Vasea, bună ziua. Nu știi unde-i Valcenko?

Kliukin:

Mi se pare că-i la uzină.

Grigoriev:

Nadejda Nikolaevna, vai de păcatele mele! Acum nu te mai caută Valcenko pe dumneata, dumneata îl cauți pe dînsul...

Torskaia:

Am nevoie numaidecît de el, de aceea îl caut.

Grigoriev:

Mi se pare că tovarășul Valcenko a reușit să-i scoată pînă și pe comunarzi din sufletul dumitale.

Torskaia:

Greșești. În sufletul meu e loc pentru toți, nu se stinghesc unul pe altul.

Grigorlev:

Numai pentru mine nu-i loc în sufletul ăsta atît de larg

Torskaia:

Aşa-i. Pentru oameni de categoria dumitale nu-i loc.

Grigorlev:

Nadejda Nikolaevna, nu uita că santinela e de faţă.

Torskaia:

Ce să fac? Dumneata nu devii mai deştept nici măcar în prezenţa santinelelor.

(Kliukin pufneşte în rîs.)

Grigorlev:

Va să zică aşa, Nadejda Nikolaevna?

Torskaia:

Da, aşa.

Grigorlev:

Bine. *(O ia în sus pe scări.)*

Kliukin:

O scenă de gelozie, tovarăşă Torskaia?

Torskaia:

Nu, Vasea, o scenă de mitocănie...

Kliukin:

Aşa zic şi eu.

Torskaia:

Unde-i Vorgunov?

Kliukin:

Uite-l.

(Intră Vorgunov.)

Vorgunov:

Aş vrea să ştiu de ce ai dumneata nevoie de mine?

Torskaia:

Vino mai aproape, trebuie să-ţi vorbesc. Ia loc.

Vorgunov:

Cine-i personajul acesta?

Kliukin:

Se roagă să fie primit în comună.

Vorgunov:

Ia uitaţi-vă la el cît îi de spăşit! Ei, de ce eşti atît de spăşit?

Laptenko:

Primiţi-mă în comună.

Vorgunov:

Va să zică, din considerente practice? Bună judecată.

Laptenko:

Ce-i drept, am o judecată bună. Primiți-mă!

Vorgunov:

De aceea ești așa de cuminte?

Torskaia:

Așa și trebuie, va fi un comunard bun, nu-i așa?

Laptenko:

Am să fac tot ce-o să mi se spună... Mă primiți?

Torskaia:

Eu sînt un om mic... roagă-i pe cei mari... Poate te-or primi.

Vorgunov:

Ei, acum am luat loc. Spune-mi despre ce-i vorba?

Torskaia:

Un comunard, cu numele de Odariuk, a făcut o importantă inovație la disjunctoare. Toți comunarzii vorbesc despre asta. Ai auzit și dumneata?

Vorgunov:

N-am auzit nimic. La disjunctoare? Aha...

Torskaia:

Și Grigoriev știe despre asta. Dar el e de părere că inovația lui Odariuk nu face două parale. Aș dori s-o examinezi și dumneata.

Vorgunov:

Unde este acum acest tînăr inventator rus?

Kliukin:

Acum e la muncă, însă pot să vă explic eu.

Vorgunov:

Prin urmare, invenția a și fost popularizată în mase?
Hai explică-mi.

Kliukin:

Să vedeți... Disjunctorul are o placă.

Vorgunov:

Ei, și?

Kliukin:

Pînă acum, la două din colțurile ei se sfredeleau două găurele, în care se fixau nituri pentru contact. Odariuk propune să nu se mai sfredească găurile și să nu se mai pună nituri; placa să fie ștanțată în chip de coadă de rîndunică și apoi cele două codițe să fie îndoite. De altfel se pot îndoi și în timpul ștanțării. În felul ăsta se obțin contacte bune.

Vorgunov:

Chiar el a făcut inovația?

Kliukin:

Da' cine altul?

Torskala:

Ce părere ai?

Vorgunov:

(pe gânduri, se ridică și se îndreaptă spre scară): Drace...

E simplu de tot... O coadă de rîndunică...

Torskala:

Încotro, Piotr Petrovici?

Vorgunov

(se oprește pe scară): A, da. Numele lui e Odariuk, nu Oderheim?

Kliukin:

Desigur că Odariuk.

Vorgunov:

Trimiteți-l la mine pe acest Oderheim.

Kliukin

(abia stăpînindu-și risul): L-ați auzit?

(De sus coboară Grigoriev.)

Vorgunov:

Tovarășe Grigoriev, ți s-a adus la cunoștință invenția lui Odariuk, coada de rîndunică?

Grigoriev:

Să vedeți...

Vorgunov:

Ți s-a adus la cunoștință, da sau nu?

Grigoriev:

Mi s-a...

Vorgunov:

Alte întrebări nu mai am de pus.

Grigoriev:

Piotr Petrovici, vai de păcatele mele, doar am vorbit despre asta cu Gheorghi Vasilievici și a fost de acord cu mine.

Vorgunov:

Cu ce anume a fost de acord?

Grigoriev:

Că invenția e mult prea naivă.

Vorgunov:

Aha! Minunat!

Grigoriev:

Și, în afară de asta, nemții nu le fac așa.

Vorgunov:

Duceți-vă la mama dracului cu nemții voștri cu tot, ai înțeles? Nemții să gândească pentru voi? Of, Doamne, cînd se va sfîrși o dată cu sistemul ăsta. *(Iese.)*

Grigoriev:

Dumneata l-ai pus la curent cu chestia aceasta, tovarășă Torskaia?

Torskaia:

Da, eu.

Grigoriev:

Tovarășă Torskaia, asta se numește a băga intrigi.

Torskaia:

Asta se numește luptă, tovarășe Grigoriev. *(Iese.)*

Grigoriev:

Ce i-a spus lui Vorgunov?

Kliukin:

Este strict interzis a se vorbi cu santinela.

Grigoriev:

Aha, e interzis? *(O ia în sus pe scară.)*

Zîreanski

(iese din sala de mese): Ce-i cu pasărea asta?

Laptenko:

Nene, primiți-mă în comună.

Zîreanski:

Nu vin de la o casă de copii.

Laptenko:

Nu vin de la o casă de copii?

Zîreanski:

Ia să văd! *(Îi desface gulerul și se uită la cămașă.)* De cînd ai fugit de la casa de copii?

Laptenko:

De trei zile.

Zîreanski:

Și de ce ai venit la noi?

Laptenko:

Vreau să lucrez la uzină.

Zîreanski:

Bine, sfai jos. Ai puținică răbdare, tinere. *(Pleacă în curte.)*

Laptenko:

Cine e cel mai mare aici?

Kliukin:

Fără cel mai mare nu poți?

(Kliukin se uită la ceas și bagă capul în sala de mese.
Sinenki intră buzna de afară.)

Kliukin:

Pe unde îmi umbli?

Sinenki:

Știi ce s-a întâmplat în atelier? Zîreanski i-a făcut percheziție lui Vehov. (Ia trompeta de pe casa de bani.)

Kliukin:

În ladă?

Sinenki:

Îhî. A găsit cele două chei franceze care-i dispăruseră lui Ghedz.

Kliukin:

Haide, sună, sună o dată!

(Sinenki dă semnalul pentru încetarea lucrului, în vestibul, în coridorul de sus, în curte.)

(Intră Zîreanski și Vehov.)

Vehov:

Ce nevoie am eu de cheile celea? Am și eu două la fel.

Zîreanski:

Înseamnă că ai vrut să le vinzi! Lasă că te cunosc eu!

Vehov:

Alioșă, pe cuvîntul meu, pe cuvîntul meu de comunard, nu le-am luat eu.

Zîreanski:

Ce căutau în lada ta?

Vehov:

Nu știu.

(Intră Jucenko și Șvedov.)

Jucenko:

Îl dau imediat afară. Aha, e aici?

Șvedov:

Mai încet cu datul afară. De ce te aprinzi?

Jucenko:

Înțelege o dată, Șvedov. În toată uzina, ba și în oraș, s-au răspîndit fel de fel de zvonuri: „Comunarzii fură”, „comunarzii sînt hoți, sabotează”.

Zîreanski:

Șvedov, te rog să nu mai faci pe sufletul milostiv. Atîtea lucruri au dispărut. Da' de șublerul lui Sobcenko ce zici? Am să-l dau pe ușa afară! ...

Șvedov:

Aleksei, așa nu mergel! Trebuie să discutăm dîseară în cabinetul directorului. E o chestiune încilcită. Doar n-a recunoscut. Poate să fie o eroare.

Zîreanski:

Îl dau imediat afară. După aceea n-ai decît să mă freci în fața directorului cît poțtești.

Șvedov:

Eu mă opun ca Vehov să fie dat afară, înainte de a se cerceta cazul.

Jucenko:

Șvedov, totdeauna complici lucrurile.

Șvedov:

Stai puțin! Ia spune-mi Aleksei, de ce i-ai făcut percheziție? Cu ce drept?

Zîreanski:

Cu dreptul comandantului de serviciu.

Șvedov:

Asta o știu. Dar de ce tocmai lui?

Zîreanski:

Grigoriev mi-a spus.

Jucenko:

Ți-a spus Grigoriev.

Zîreanski:

Ce ți s-a năzărit?

Jucenko:

Stai puțin. Cum ți-a spus?

Zîreanski:

Mi-a spus pur și simplu că-l bănuiește pe Vehov.

(Intră trei-patru comunarzi, printre care și Ghedz.)

Șvedov:

Dar de unde știa el?

Zîreanski:

Destul că știa!

Ghedz:

Ce-i drept, e ciudat de unde putea el să știe că Vehov mi-a furat cheile franceze?

Zîreanski:

Comunarzi sînteți voi? Sînteți niște muieri. De unde știa? Poate credeți că le-a șterpelit el împreună cu Vehov? Avea motivele lui.

Șvedov:

(pe gînduri): Motivele lui... Asta nu-i de ajuns.

Ghedz:

Adevărat. Vehov, spune, drept, cînd mi-ai furat franțujii?

Vehov:

Nu ți i-am furat eu.

Șvedov:

Eu îl cred.

Zîreanski:

Se înțelege! Parcă Șvedov poate să nu creadă pe cineva?

Mă mir că nu-i crezi și pe popi? Ce facem cu el?

Șvedov:

Vom discuta mîine. Tot e o zi furtunoasă. Și ședința organizației de Comsomol, și sovietul comandanților...

(lui Vehov): Du-te în dormitor.

(Rămîn în vestibul Șvedov, Jucenko, Zîreanski, Sobcenko, Deminskaia, Doncenko și Ghedz. Alți comunarzi, în salopete, urcă în fugă treptele și o iau la stînga pe coridor.)

Ghedz:

Ciudată poveste.

Sobcenko:

La noi, toate poveștile sînt ciudate acum. Sublerul meu, cheile astea, atîtea instrumente care au dispărut unul după altul... De unde atîția hoți? De unde s-au ivit, te întreb?

Romancenکو:

(din fugă): Comunarzii nu fură.

Jucenko:

Faci pe deșteptul, Fedea. Atunci cine fură?

Romancenکو:

Au năpădit diavolii în comună.

Doncenکو:

Am să-ți rup urechile. Ce diavoli?

Romancenکو:

Dracii au năpădit în comună. Draci încornorați și codați. Diametrul stativului e de cinci centimetri, dar diametrul arcului se face de patru și jumătate numai. Toți fură. Sumedenie de draci! Aseară eu și Vanea am prins pe unul.

Șvedov:

Ce tot îndrugi? Pe cine ați prins?

Romancenکو:

Ți-am spus doar, un drac! (Duce degetele la frunte în chip de coarne.)

Jucenko:

Ia să-l văd și eu.

Romancenکو:

Nu se poate. Eu și Vanka pregătim un dar.

Jucenko:

Pentru cine?

Romancenکو:

Pentru sovietul comandanților, bineînțeles. O să i-l prezentăm chiar mâine. *(Arată cum îl va duce. Apoi urcă în fugă scara.)*

Şvedov:

Puștiul vorbește în bobote.

Jucenko:

Este ceva la mijloc. Fedka e un băiat serios.

Cernîl.

(intră): După cum văd, aici e o adevărată adunare. Nu l-ați văzut pe Grigoriev?

Sobcenکو:

Și Grigoriev ăsta e o podoabă! Ce nevoie ai de el?

Cernîl:

Înainte, colectorul avea o căptușeală de mică. Aceste colectoare se strunjesc la strungul de polizat. Acum, noi le punem o căptușeală de bachelită.

Jucenko:

Bachelita se topește la strungul de polizat.

Cernîl:

Tocmai asta-l! S-a schimbat căptușeala, dar nimeni nu s-a gândit că bachelita nu suportă o temperatură așa de ridicată. Știi câte turații au strungurile de polizat?

Sobcenکو:

Cîte?

Cernîl:

Ei, cîte? Bachelita se topește, însă pe dinafară nu se observă. Punem noi colectorul la loc, montăm piesele, încercăm motorul, dar ți-ai găsit, nimic nu mișcă. Cine dracu' să știe care-i cauza! Ghicește dacă poți!

Sobcenکو:

Ați tot țipat că fetele-s vinovate, că bobinajul nu-i bun.

Cernîl:

Dădeam vina pe bobinaj. Bietele fete au și plîns.

Jucenko:

Așa-i frate, așa-i! Și cine a făcut toate astea?

Cernîl:

Cine altul, decît Grigoriev? ...

Șvedov:

Ce zi o să fie mâine!

Jucenko:

Adevărat că sînt draci în comună.

(Vorgunov coboară încet scara, îngîndurat.)

Zîreanski:

Poate ne va lămuri tovarășul Vorgunov?

Vorgunov:

Ce să lămuresc?

Jucenko:

Se spune că în comună au năpădit draci încornorați și codați.

Vorgunov:

Asta ne mai lipsea.

Jucenko:

Tavarășe Vorgunov, ați auzit de istoria cu stativul și cu arcul, de căptușeala de bachelită, de automat, de coada de rîdunică?

Vorgunov:

Am auzit.

Ghedz:

Ce înseamnă toate astea?

(Numărul comunarzilor crește.)

Vorgunov:

Ce să însemne? E limpede. Nu știm să lucrăm.

Șvedov:

O să luăm noi frînele în mâini și o să procedăm așa cum știm noi, comsomoliștii.

Vorgunov:

Și cum procedează comsomoliștii?

Șvedov:

Dumneavoastră nu știți?

Vorgunov:

Vedeți, eu nu mai sînt comsomolist de patruzeci de ani.

Șvedov:

Ceea ce ne lipsește e entuziasmul.

Vorgunov:

Entuziasmul?

Jucenko:

Dumneavoastră nu credeți în entuziasm?

Vorgunov:

Eu pot să știu sau să nu știu, dar de crezut, nu cred în nimic.

Sobcenko:

Bine, dar știți ce-i entuziasmul?

Vorgunov:

Asta-i o problemă grea pentru mine. Să începem cu ceva mai simplu. Voi sînteți studenți la facultatea muncitorească. Ați învățat deci geometria, nu?

Glasuri:

Am învățat, se înțelege.

Vorgunov:

Care-i formula suprafeței cercului?

Glasuri:

πR^2 .

Vorgunov:

Cum s-ar putea modifica această formulă cu ajutorul entuziasmului?

(*Tăcere.*)

Zîreanski:

Bineînțeles... Nu-i rostul entuziasmului să modifice formulele.

Vorgunov:

Bine a spus băiatul. Însă toată munca uzinei noastre e bazată pe formule. Oriunde te întorci, dai de matematică.

Șvedov:

Și atunci cînd aplici matematica e nevoie de entuziasm.

Vorgunov:

Ia să vedem! Să luăm de pildă pe cîrpaciul care a făcut proiectul căptușelii de bachelită. Acum strunjește colectorul la strungul de polizat. Din fericire, o face fără entuziasm. Dacă, doamne ferește, ar deveni entuziast, l-ar caicîna în vatra forjei.

Glasuri:

Te pomenești!...

Vorgunov:

Da, da. Aici e vorba de cunoștințe și de probitate. Dacă nu cunoști însușirile bachelitei, n-ai dreptul să te apuci să fabrici piese de bachelită pînă nu consulți mai întîi un îndreptar. Ați înțeles, tinerilor? Asta înseamnă muncă de mîntuială, excrocherie, cîrpăceală. Oamenii care lucrează așa nu se respectă nici pe ei, nu respectă nici matematica, nici munca, nimic. Întrucît le-ar putea ajuta entuziasmul?

(Tăcere.)

Asta-il Pot să-mi văd de drum?

Sobcenko:

Stați o clipă. Cei de la Baku și-au îndeplinit planul cincinal în doi ani și jumătate. Asta nu-i entuziasm?

Vorgunov:

Desigur că nu! Acolo s-au adunat muncitori buni, cinstiți, care se respectă. Aceștia sînt totdeauna la fel, fie cu, fie fără entuziasm. Iar nemernicii vor fi întotdeauna nemernici, degeaba îi îndemni la acte de eroism. Cu ei nu-i altă soluție decît să li se dea stricnină!

Jucenko:

N-aveți dreptate, n-aveți de loc dreptate! Dacă ar fi așa cum spuneți, ar fi trebuit să ne otrăvească pe toți cu stricnină...

Vorgunov:

De ce... tocmai pe voi?

Jucenko

(jenat): Așa... Poate nu știți... Dar nouă ni se întîmplau multe.

Ghedz:

Se știe doar, ce să ne mai ascundem după deget? Noi, tovarășe Vorgunov, n-am prea fost... cum să ne exprimăm?... n-am fost chiar așa de cinstiți.

Vorgunov:

În muncă?

Ghedz:

Nu, nu în muncă.

Vorgunov:

Pe mine mă interesează numai munca. Dacă dragostea sau foamea v-a împins să... e altceva... cu totul altceva... Ei, mă duc... (Pleacă cam amărit, cu capul în pămînt.)

Ghedz:

Grozav a întors-o!

Șvedov:

A spus adevărul. Desigur că înainte de toate e nevoie de precizie și de însușirea tehnicii.

Kliukin:

Și de entuziasm!

Șvedov:

Pentru entuziasm nu prea este loc.

Kliukin:

Păcat că sînt în post. Altfel, pentru asemenea vorbe ți-aș croi una cu patul puștii să te apuce sughițul, cu toate că ești secretar.

Sobcenko:

Îți țin eu locul, croiește-i una...

Șvedov:

Stați puțin, de ce vi se pare că nu-i adevărat?

Kliukin:

Cum de nu înțelegi? I-a intrat în cap precizia! N-ai mai auzit despre precizie pînă acum? Și burghezii au precizie.

Ghedz:

Lasă-i frîu liber preciziei... și are să-ți jupoaie pielea după toate regulile matematicii. La ei, precizia înseamnă calcul...

Sobcenko:

Se vede că moșul ăsta e unul de aceia... un burghez...

Kliukin:

Nu-l cunoști pe moș. Așa că taci...

Sobcenko:

Ce? Cum, nu-l cunosc? ... El spune...

Ghedz:

E un om ciudat.

Kliukin:

Numai pare ciudat... și uneori i se întîmplă să le încurce... De fapt, e cel mai entuziast dintre noi toți.

Sobcenko:

Oho!

Zîreanski:

Și tu, Kliukin, le cam încurci...

Kliukin:

Ba de loc. Noi rîdem, dar ia te uită la el cît îi ște întunecat. De ce crezi? Îl doare sufletul...

Sobcenko:

Asta nu înseamnă nimic...

(Intră Blum.)

Jucenko:

Solomon Markovici, ce părere aveți, este nevoie de entuziasm sau nu?

Blum:

Cum să spun! ... Dacă-i vorba de obținut ceva, atunci este nevoie de entuziasm, e un lucru folositor... Că

de nu, îl obține altul, iar tu te uiți și bați din buze. Dacă însă e vorba de plătit, la ce-ți trebuie entuziasm? Dacă ai cu ce plăti, fii pe pace, n-ai să scapi fără să plătești, iar dacă n-ai cu ce plăti, la ce-ți folosește entuziasmul, stai liniștit și nu-ți mai bate gura.

(Risete.)

Șvedov:

Așa ceva înțeleg și eu. Bine, dar când e vorba de muncă?

Blum:

Așa-i și în muncă: când te pricepi într-o meserie, n-ai decît să lucrezi și cu entuziasm. Dar când nu te pricepi, cine are nevoie de tine și de entuziasmul tău? Mai bine nu încurca pe alții...

Șvedov:

E același lucru.

Blum:

Cum același lucru?

Jucenko:

Vorgunov spune tot așa.

Blum:

E un om tobă de carte, știe el ce spune.

Sobcenko:

Solomon Markovici, pe unde ați umblat toată ziulica?

Blum:

Solomon Markovici n-are birou, de aceea aleargă toată ziua. Acum mi-au aruncat în spinare și vechea secție de tîmplărie.

Ghedz:

Solomon Markovici, mai bine ați dărîma-o cît mai repede.

Blum:

Ce să dărîm, ce tot zici? Cu secția asta am să mai cîștig o jumătate de milion.

Sobcenko:

N-o să aveți timp, c-o să ardă.

Blum:

Ce tot vorbești!

Jucenko:

Toți comunarzii spun c-o să ardă. Nu trece o zi fără să se aprindă ceva acolo.

Blum:

De fapt, și eu cred c-o să ardă. Nici nu pot dormi noaptea de grijă... Of, of! (Se duce sus.)

Zîreanski:

Hai băieți, schimbați-vă hainele, acuși se dă masa.
(*Lui Laptenko.*) Da' tu cum ești deprins să măninci seara?
(*Băieții pleacă.*)

Laptenko:

N-am mîncat de trei zile.

Zîreanski:

Ce fel de vagabond îmi ești? Noi nu primim de alde
ăștia.

Laptenko:

Atunci cum?

Zîreanski:

Nu știi cum? Ce-ai ciordit azi în piață?

Laptenko:

Eu?

Zîreanski:

Sigur, tu...

Laptenko:

Așa... numai o pereche... de pingele...

Zîreanski:

Unde sînt?

Laptenko:

Ce, pingelele?

Zîreanski:

D-apoi ce?

Laptenko:

Le-am păpat.

Zîreanski:

Ei vezi. „N-am mîncat de trei zile“! Faci pe prostul!
Dacă intri în comună, lasă-te de minciuni. (*Se duce în
sala de mese.*)

Natașa:

(*intrînd*): Bună ziua, Vasea.

Kliukin:

Natașa! Bună ziua, cum o duci?

Natașa:

Am venit să vă văd. Poți să trimiți pe cineva la fete?

Kliukin:

Du-te de-a dreptul în dormitor. Toate sînt acolo.

Natașa:

Cine-i de serviciu azi?

Kliukin:

Zîreanski.

Natașa:

Vai, ce ghinion! ...

Kliukin:

Du-te, nu te teme, ce poate să-ți facă?

(Zîreanski și Sinenki ies din sala de mese.)

Zîreanski:

A, dumneavoastră erați? Ce poftiți?

Natașa:

Am treabă ...

(Sus pe palier apar Nocevnaia și Deminskaia.)

Zîreanski:

Auzi, are „treabă”! A șters-o din comună. Asta înseamnă că nu mai poate avea nici o „treabă” la noi.

Nocevnaia:

Vai, Natașa, ce bucurie! Natașenka, scumpo! *(O îmbrățișează.)*

Zîreanski:

Vă arestez pe toți. Asta-i bucurie? A șters-o din comună.

Deminskaia:

Ce tot îndrugi? Bine ai venit Natalocika. N-a fugit, s-a măritat.

Sinenki:

(se aruncă de gîtul Natașei): Natalocika, vai, scumpo, vai ce bucurie!

Natașa:

(rîde): Ia pleacă de aici, strengarule!

Zîreanski:

N-are ce căuta aici. N-o las să intre nicăieri. Din moment ce-a fugit din comună — s-a terminat. Și încă din ce motiv! Din cauza dragostei.

Natașa:

Cum am fugit? Ce, eu sînt o vagabondă? De cinci ani stau în comună.

Zîreanski:

Cu atît mai rău că după cinci ani ai plecat ca o nerușinată ... La tine, donjuanii au mai mare trecere decît comunarzii!

Natașa:

Care donjuani?

Zîreanski:

Petka al tău e un donjuan.

Sinenki:

E don Quichotte de la Mancha!

Natașa:

Ce fel de donjuan? Ne-am căsătorit la Oficiul stării civile.

Zîreanski:

La Oficiul stării civile nu ți-a fost rușine să te duci, dar la sovietul comandanților ți-a fost rușine, hai? Ai fugit și nu ți-ai mai arătat nasul pe aici două luni. (*Către Kliukin.*) Să nu fie lăsată în dormitor.

Kliukin:

Am înțeles! Să nu fie lăsată în dormitor.

(*Zîreanski se îndreaptă spre sala de mese.*)

Nocevnala:

Ce suflet hain! Ce-i de făcut? Vasea, chiar n-ai s-o lași?

Kliukin:

Cum s-o las? Ordinele comandantului de serviciu sînt obligatorii nu numai pentru mine, ci și pentru voi.

(*De sus coboară Jucenko și Șvedov.*)

Nocevnala:

Juciok! Uite a venit Natașa, dar Alioșka nu-i dă voie să intre în dormitor...

Jucenko:

A! Natașa? Bună ziua, Natașa! Nu-ți dă voie? (*Strigă spre sala de mese.*) Alioșka!

(*Zîreanski apare în ușă.*)

Jucenko:

Trebuie s-o lăsăm să intre, Alioșka.

Zîreanski:

Potrivit regulilor noastre vechi, noi nu reprimim în comună pe cei fugiți.

Jucenko:

Parcă ea a fugit! Ce-i drept, n-a procedat tocmai cum s-ar fi convenit.

Zîreanski:

N-o las!

Jucenko:

În cazul ăsta îți ordon.

Zîreanski:

(*la poziția de drepti și salută cu mîna*): Am înțeles, tovarășe președinte al sovietului. Vasea, dă-i drumul din ordinul președintelui.

Kliukin:

Am înțeles, să-i dau drumul...

Jucenko:

Ce drac afurisit ești și tu, Alioșka.

Zîreanski:

Eu sînt un drac, iar tu... un intelectual...

(De sus coboară Grigoriev și Blum.)

Blum:

Ha, ha, lasă că știu eu ce fel de mecanic este...

Zîreanski:

Tovarășe Grigoriev, dați-mi voie să vă întreb de unde ați obținut informația că Vehov a furat cheile franceze?

Grigoriev:

Mi s-a spus.

Zîreanski:

Cine v-a spus?

Grigoriev:

Cred că pentru dumneata e totuna. S-a dovedit ori nu că-i adevărat?

Zîreanski:

Nu-i de loc totuna. De ce umblați cu secrete?

Grigoriev:

Nu vreau să aibă neplăceri comunardul cu pricina.

Kliukin:

Ce psihologie o mai fi și asta? Ce neplăceri poate să aibă?

Grigoriev:

Vai de păcatele mele, acum pot să vorbească și santinelele? Parcă ziceai...

Kliukin:

Dacă trebuie, santinelele pot să și tragă... Mai bine lămuriți-ne despre ce neplăceri e vorba?

Grigoriev:

Bineînțeles de faptul c-o să vă răzbunați pe el...

Zîreanski:

Ei, drăcia dracului! Dar ce credeți dumneavoastră? Că toți comunarzii sînt tîlhari și că, dacă vreunul trădează, atunci ne răzbunăm pe el? Ce drept aveți să vorbiți așa?

Grigoriev:

Nu uita, tinere, cu cine vorbești și nu țipa.

Zîreanski:

Nu vă las să ieșiți de aici pînă nu spuneți.

(Intră Torskaia și Valcenko.)

Grigoriev:

Cum așa? Mă arestați?

Zîreanski:

Dacă-i nevoie...

Grigoriev:

Asta înseamnă să-ți bați joc de un inginer!

Ghedz:

Dar ce, sînteți inginer?

Torskaia:

Ce s-a întîmplat? Ce-i adunarea asta?

Zîreanski:

Tovarășul Grigoriev mi-a comunicat astăzi că lucrurile furate se găsesc în lada lui Vehov. Ce-i drept, le-am găsit, însă tovarășul Grigoriev refuză să ne spună de unde a aflat...

Torskaia:

Poate că vrei să-mi spui mie, tovarășe Grigoriev.

Grigoriev:

Dumneata continuă-ți convorbirea cu tovarășul Valcenko...

Zîreanski:

Kliukin, să nu-l lași să iasă.

Kliukin:

(rîde): Am înțeles, să nu-l las să iasă.

Valcenko:

Ce-i cu dumneata, tovarășe Grigoriev?

Grigoriev:

Mai curînd, ce-i cu dumneata, tovarășe Valcenko? Nu ești dispus să ieși seama la actele de huliganism comise față de un inginer?

Valcenko:

Și eu sînt inginer...

Blum:

Ai putea fi învinuit de complicitate.

Grigoriev:

La ce?

Blum:

Se știe la ce. Dacă cineva fură, iar altul știe și nu vrea să spună, atunci poate fi...

(Grigoriev vrea să treacă.)

Kliukin

(îi taie calea cu arma): Din ordinul comandantului de serviciu...

(Intră Vorgunov.)

Grigoriev:

Nu-mi pasă de comandanții voștri de serviciu.

Ghedz:

A, așa! *(suflecîndu-și mînele)*. Nu pot să rabd asemenea vorbe, pe cuvînt că nu pot.

Vorgunov

(îl apucă de mînă): Hei, tu, pui de zmeu...

Ghedz

(la urechea lui Vorgunov): Să știți că nu scapă nechezănit.

Vorgunov:

Să mai așteptăm...

Torskaia:

Tovarăși! Liniștiți-vă! Lucrurile trebuie lămurite altfel. Zîreanski, ești de serviciu, fă ordinul

Zîreanski:

Kliukin, dă drumul arestatului.

Kliukin:

Am înțeles! Să-i dau drumul arestatului. Poftim...

Grigoriev

(trece printre comunarzi, care-i fac loc în tăcere): Ce neobrazare.

Ghedz

(către Vorgunov): Ce ziceți? Așa-i că trebuia scărmanat puțin?

Vorgunov:

Știi, e un sistem învechit...

Ghedz:

De acord. *(Își aranjează mînele.)*

Zîreanski:

Comunarzi, peste zece minute se dă masa.

(Comunarzii urcă la etaj. Jos rămîne un grup format din Torskaia, Valcenko, Blum și Vorgunov.)

Blum:

De la tată-su o fi învățat să vorbească așa?

Torskaia:

Îl cunoști pe tatăl lui?

Blum:

Cum de nu: generalul-locotenent Grigoriev...

Torskaia:

A murit?

Blum:

Nu, acum e un om al muncii.

Vorgunov:

De ce bați cîmpii, Blum?

Blum:

Blum nu bate cîmpii niciodată. Excelența sa vinde acum ziare la Berlin. După cum vedeți, nu-i o afacere chiar așa de solidă.

Torskaia:

De unde ai aflat toate astea?

Blum:

Cît trăiești pe lume, multe vezi, multe auzi! Îți mai spune cîte ceva și vreun cunoscut...

(Vorgunov și Blum se duc sus.)

Torskaia:

Ivan Semionovici, nu fi trist.

Valcenko:

O, nu! Mă simt minunat, dar nu pot suporta liniștit asemenea scene...

Torskaia:

Dar ce este?

Valcenko:

Mă mănîncă palmele...

Torskaia

(îl ia de braț și se îndreaptă cu el spre scară): Ai vrea să-l iei la palme? Adevărat?

Valcenko:

Cam așa ceva.

Torskaia:

E o dorință care îți face cinste. Te înțeleg.

(De sus coboară Natașa și Nocevnai.)

Natașa

(se repede spre Torskaia): De cînd te caut, Nadejda Nikolaevna...

Torskaia:

În sfîrșit... Cum de nu ți-i rușinel N-ai mai dat pe aici de două luni...

Natașa:

Mi-a fost frică de Zîreanski...

Torskaia:

Ce-i drept, mulți se tem de el. Cum o duci?

Natașa:

Bine, Nadejda Nikolaevna, bine! Știi, Petea e atît de bun...

Torskaia:

E dragoste mare între voi?

Natașa:

Și încă ce dragoste... Vail (*Se jenează de Valcenko.*)

Lasă, îți povestesc mai târziu...

Valcenko:

Nu te feri de mine. Eu...

Torskaia:

Adevărat. Nu te feri de el, Natașa. Și el e îndrăgostit...

Valcenko:

De unde știi?

Torskaia:

„Cît trăiești pe lume, multe vezi, multe auzi“.

Natașa:

E adevărat?

Valcenko:

Ți-aș spune, dar... și eu mă tem de Zîreanski.

(*Se îndreaptă spre scară. De sus coboară în fugă Deminskaia și se duce țintă la Kliukin.*)

Deminskaia:

Dă-mi postul în primire. (*Uitându-se la Laptenko.*) Da' asta ce caută aici?

Kliukin:

Așteaptă sovietul comandanților... (*Predă arma și o ia la goană pe scară.*)

Deminskaia:

Unde locuiești?

Laptenko:

Nu locuiesc nicăieri.

Deminskaia:

Cum vine asta? Și, în general, tu trăiești sau ai murit?

Laptenko:

În general? În general trăiesc, dar nu chiar așa de...

Deminskaia:

Unde dormi?

Laptenko:

Tot în general?

Deminskaia:

Ce vorbești așa prosteste? Răspunde, unde ai dormit azi-noapte?

Laptenko:

Azi-noapte? Într-o casă. La intrarea principală. Dar când am să fiu primit?

Deminskaia:

Sovietul comandanților se adună după masa de seară.
Vezi să nu minți în soviet.

Laptenko:

Știu acum. Mi-a mai spus și băiatul acela... Alioșa, să nu mint.

(De sus vine Vorgunov. Fumează. Ajuns jos aruncă cu ciudă mucusul de țigară într-un colț.)

Vorgunov:

Drace...

Deminskaia:

Tovarășe Vorgunov!

Vorgunov:

Ce este?

Deminskaia:

Ridică-ți țigara.

Vorgunov:

Ce să ridic?

Deminskaia:

Aici nu-i voie să se fumeze și nici să se arunce mucusurile pe jos. Ridicați-l.

Vorgunov:

Ei, drăcia dracului... unde să-l caut? Măine îngrijitoarea va face curățenie și...

Deminskaia:

N-avem îngrijitoare. Ridicați-l.

Vorgunov:

Ce, mă ameninți cu pușca?

(În ușa sălii de mese apar Zîreanski și Sinenki.)

Zîreanski:

Iarăși scandal?

Deminskaia:

Tovarășul (*zîmbește*) a aruncat un mucus de țigară și nu vrea să-l ridice.

Vorgunov:

(ferindu-se vizibil de Zîreanski): Am să-l caut.

Zîreanski:

Nu-i voie să se arunce mucuri pe jos.

Laptenko:

Uite-l. *(Îi dă mucusul lui Vorgunov.)*

Vorgunov:

(ia mașinal mucusul și iese): Ce poveste timpită!

Zîreanski:

Da' tu de ce te bagi? L-ar fi ridicat și singur. Ești vagabond?

Laptenko:

Vagabond.

Zîreanski:

Dar nu ești slugă.

Laptenko:

Mi-a fost milă de... cum îi zice? Vii, nu-i așa?

Zîreanski:

Ce tot spui?

Laptenko:

Spun că mi-a fost milă de Vii...

Zîreanski:

Ia te uită: Vii! Bravo Roza, noi învingem. Să afle și bătrînul ce înseamnă entuziasmul.

Sinenki:

Bătrînul spune: O să facă ordine îngrijitoarea, da' Roza de colo — Bum! (*Arată cum se trage.*) Războiul pisoilor cu urși.

Deminskaia:

Și tu ești un pisoi.

Romancenko

(*intră buzna de afară*): Băieți, tîmplăria... arde tîmplăria... foc.

Zîreanski:

Minciunil

Romancenko:

Îți spun că-i foc! ... Arde acoperișul! ...

Zîreanski:

Altă belea! Ce serviciu cu ăucluc! Sinenki, sună alarma!

Sinenki:

Cum se sună?... Ia vezi, c-am uitat... Aha...

(*Dă semnalul de alarmă în ușă, apoi la etaj și undeva departe în dormitoare. Imediat vin de sus, alergînd comunarzii, unii din ei cu stingătoare în mîini. Jos apare Vorgunov, nedumerit.*)

Zîreanski:

(*tipă asurzitor*): Salopetele, îmbrăcați salopetele, unde dracu' alergați?

(*O parte dintre ei se întorc. Majoritatea, deja în salopete, năvălesc ca un puhoi pe ușa larg deschisă.*)

Zîreanski

(către Şvedov): Alerg şi eu acolo. Cheamă pompierii. Tovarăşe Vorgunov, hai să stingem focul. Şvedov, trimite-mi-l pe gornist.

Şvedov:

Am înţeles.

Vorgunov:

Din moment ce trebuie stins, să-l stingem...

(Zîreanski şi Vorgunov ies în fugă. De sus coboară grăbiţi Valcenko şi Troian. Dmitrievici şi Grigoriev coboară fără să se grăbească.)

Şvedov:

(la telefon): 5—50? Pompieria? Aici comuna „Frunze”. La noi a izbucnit un incendiu. Timplăria. Mult material lemnos. Construcţia e tot de lemn. Am înţeles, să însemnăm gurile de apă.

(Sinenki coboară calm de la etaj.)

Sinenki, du-te la comandantul de serviciu.

Sinenki:

Cu trompeta?

Şvedov:

Ce întrebare prostească. Fără trompetă la ce eşti bun?

(Sinenki fuge afară.)

Şvedov

(la telefon): 4—17—11. Cu tovarăşul Kreutzer. Alexandr Osipovici? La noi arde. Timplăria. Chiar acum... I-am chemat chiar acum... Încă nu ştiu. Comunarzii sînt toţi acolo... Da. Rămîneţi la telefon? Am înţeles. Roza, Kreutzer rămîne la telefon. Alerg şi eu...

Deminskaia:

Am înţeles.

(Pe fereastră se vede lumina incendiului. Se aude vuietul nedesluşit al mulţimii.)

Zîreanski.

(intră în fugă): Asta mai lipsea. Numai noroace... Nu curge apa la robinet. Unde-i Şvedov?

Deminskaia:

Kreutzer e la telefon.

Zîreanski

(la telefon): Aleksandr Osipovici? Zîreanski, da... comandantul de serviciu... Stăm prost, nu curge apa. Bine, stăruiți. Stingem, desigur. Cum? Cu stingătoarele, dar mai mult cu mâinile. Acoperișul și un colț al secției sînt în flăcări. Acolo, unde sînt depozitate scaunele... Știți? Bine.

(De sus coboară Blum, susținut de Torskaia.)

Blum:

Vai, inima mea... Nu mă mai ține. Of! Doamne! Băieții spuneau chiar astăzi... Cum de le știu ei pe toate atît de bine?... Ce s-o fi întîmplînd acolo? Dacă nu mor astăzi, înseamnă c-am să trăiesc o sută de ani!

(Zîreanski, îl ajută pe Blum să coboare, apoi se îndreaptă spre ieșire.)

Torskaia:

Solomon Markovici, nu te emoționa așa!... Alioșă, trimite-mi o fetiță.

Zîreanski:

Am înțeles.

(Intră Zaharov și Șvedov.)

Șvedov:

Cine a vorbit cu Kreutzer?

Demînskaia:

Comandantul de serviciu.

Zaharov:

Telefonează la sovhoz. Să dea imediat apă, că de nu, ardem cu totul... *(Iese.)*

Șvedov:

(la telefon): 30—89. La noi a izbucnit un incendiu. Știați? Atunci de ce n-avem apă? Ați adăpat vacile... Dați drumul la apă imediat. Ce afurisiți! Auzi, peste zece minute! *(Iese în fugă.)*

Platova

(o comunardă de vreo treisprezece ani): De ce m-ați chemat, Nadejda Nikolaevna?

Torskaia:

Zina, în camera mea este o sticlută cu amoniac. Cere-o de la mama și adu-mi-o.

Platova:

Am înțeles. *(O ia la fugă pe scară.)*

Zireanski

(Imbrîncește în vestibul pe Bolotov, care ține în mîndă un aparat de radio): Roza, e arestat. Secția arde, iar el își vede liniștit de aparatul lui. (Pleacă.)

Deminskaia:

Ce oameni... Cum ai fost în stare să faci așa ceva?

Bolotov:

Pe cuvîntul meu că n-am auzit semnalul. Lucram în atelierul de sculărie, primusul ardea... era gălăgie...?

Deminskaia:

De ce minți? Cum se poate să nu fi auzit alarma? Au să te dea afară, și pe bună dreptate.

(Sobcenko și Romancenکو îl aduc de brațe pe Valcenکو.)

Torskaia:

Ce s-a întîmplat?

Valcenکو:

Ia te uită ce noroc!

Sobcenکو:

A fost lovit zdravăn.

Romancenکو:

Noi scoteam o grindă și drăcia aceea... coșcogeamite stîlpul, l-a pocnit în căpățînă. Așa de tare, c-a icnit..

Valcenکو:

Ce stîlp? ... Un căprior de acoperiș.

Romancenکو:

Un căprior... Zdravăn căprior!

(Sobcenکو și Romancenکو pleacă grăbiți.)

Torskaia:

Ți-ai revenit?

Valcenکو:

Nu-i nimic... La început am fost cam amețit.

Torskaia:

Dar văd și sînge?

Valcenکو:

Nu face nimic... Ce-i drept, m-a lovit destul de zdravăn. Dar am scăpat cu bine.

(Se stinge lumina.)

Torskaia:

Altă pacoste... Bolotov, dă o fugă pînă la mine acasă; lîngă oglindă ai să găsești chibrituri și o lumînare. Adu-le aici.

Deminskala:

Dar e arestat.

Torskaia:

Nu-i nimic, n-o să fugă, răspund eu...

Bolotov:

Am înțeles. (*Suie iute treptele.*)

Platova

(*de sus*): Vai, ce întuneric e! Am adus amoniacul.

Torskaia:

Solomon Markovici, cum te mai simți?

Blum:

Nu mă simt în nici un fel... Cum stăm cu incendiul? Incendiile astea nu sînt bune de loc pentru inima mea. Așa mi-a spus și doctorul: emoțiile ar putea să aibă urmări serioase...

Șvedov

(*intră*): S-au rupt firele.

Torskaia:

N-o să avem lumină?

Șvedov:

Ba o să avem, Odariuk e deja pe stîlp. (*La telefon.*) 4.17.11. Tovarășul Kreutzer? La noi arde. Oho, stingem, stingem... Cărăm cu brațele. Acum, toată curtea e plină de foc — grinzi, scaune, scînduri... Le-am aruncat unde am nimerit. În general, totul e în regulă. Unii au primit lovituri în cap... Așa și așa... Îmbrăcămintea a avut de suferit cel mai mult. La mulți, hainele sînt într-un hal... Da, cred c-o să-l stingem... Bine, așteptăm.

Bolotov

(*duce cu grijă o luminare aprinsă*): Greu am mai găsit-o.

Șvedov:

Ia te uită, e un adevărat spital. Tovarășe Valcenko, am văzut cînd v-a pocnit. Grozav de tare a mai răsunit!

Valcenko:

Și eu am avut impresia c-a răsunit tare...

Blum:

Dacă ai o inimă sănătoasă, poți să ai și impresii tari.

Torskaia:

Zina, adu-mi un pansament de la infirmerie.

Platova:

Am înțeles. (*Urcă scările repede.*)

Șvedov:

Știți cine s-a luptat strașnic cu focul? Vorgunov. El și Zabegai erau ca doi draci. În două rînduri i-am stropit cu stingătorul. Bătrîn, dar plin de înflăcărare.

Blum:

Șvedov dragă... Oare o să-l stingem?

Șvedov:

Îl stingem, cum să nu...

(Prin geamurile vestibulului se zărește lumina autocisternelor sosite; se aude zgomotul motoarelor.)

Șvedov:

Au sosit pompierii! *(Iese în fugă.)*

Platova:

(de sus): Am adus pansamentul.

Torskala:

Vino să te pansez...

Valcenko:

E pur și simplu minunat. Aș dori să fiu pocnit în căpățînă în fiecare zi...

Torskala:

După trei zile de asemenea plăceri n-ar mai rămîne nimic din căpățîna dumitale.

Zireanski:

(intrînd): Tii, cu greu l-am potolit.

Blum:

L-ați stins?

Zireanski:

Nu l-am stins, am cărat lemn cu lemn. Curtea e ca o mare de foc. Au sosit pompierii. Cu cisterne.

Valcenko:

E ziua cea mai fericită...

Blum:

Cum poți să vorbești așa? Știi cum s-ar putea sfîrși toată povestea?

Valcenko:

Ei cum?

Blum:

Iaca așa. Acum cît ai capul spart, totul merge ca pe roate. Dar îndată ce capul o să se vindece și lucrurile au să reîntre în normal, ar putea să ți se spună: Rămîi cu bine, eu plec...

Valcenko:

Cine să-mi spună așa?

Blum:

De unde să știu eu cine? Orișice femeie poate să plece. Are să vorbească de nepotrivire de caracter, de mai știu eu ce... Cu soțiile astea...

Valcenko:

Nu!... nu se poate.

Torskaia:

Va trebui să desființez spitalul ăsta pentru că se ocupă de fleacuri.

Un pompier

(*intrînd*): Unde-i telefonul? 5—50. Vorbește pompierul de legătură, Comuna „Frunze”. Incendiul numărul șase. Nu curge apa. Da, copiii le-au scos singuri. Curtea e plină de foc. Stropim. Trimiteți-ne cîteva cisterne... (Iese.)

(*Vorgunov și Zabegai intră ținîndu-se de după umeri.*)

Zabegai:

Lăsați pe bătrînii partizani să treacă. Vai, vai ce-au făcut cu noi! Nu-i așa, tovarășe Vorgunov?

Vorgunov:

Da, strașnic ne-au mai murat, afurisiții. Ne-au stropit cu stingătorul.

Zîreanski:

Trebuie să ne mulțumiți, altfel, acum ați fi un fel de șuncă afumată.

Valcenko:

Piotr Petrovici, dă-mi voie să-ți strîng mîna.

Vorgunov:

Dumneata cum te simți?

Valcenko:

O! sînt în culmea fericirii.

Vorgunov:

Ei, fiecare cu norocul lui...

Torskaia:

Ești grozav de ud. Trebuie să-ți schimbi hainele imediat.

Zabegai:

Mergem, mergem acuși. Ca unui vechi partizan ce sînteți, vă ofer pantalonii mei bufanți.

(*Rîsete. Intră Zîreanski și Sinenki.*)

Zîreanski:

Cum a fost, tovarășe Vorgunov?

Vorgunov:

Cum să fie? Cum e la noi. Flăcările cuprinseseră secția, toate pîrîiau, șuierau și se prăbușeau, dar apă nu era, furtunuri nu erau, băieții, săracii, cărau toate cu mîinile, cu mîinile goale. Jalnic tablou...

Torskaia:

Păi și dumneata erai cu ei.

Vorgunov:

Eram și eu.

Zfireanski:

Sinenki, sună încetarea alarmei.

(Afară răsună semnalul. O mulțime de comunarzi năvălesc în casă. Cei mai mulți sînt uzi, murdari, negri, pîrliți, dar toți foarte veseli. Se opresc un moment lângă Valcenko, Blum și Vorgunov, apoi o iau la galop pe scări. Laptenko își reia locul; e ud și îi privește pe toți în față, zîbind. Deminskaia se grăbește să strîngă preșul plușat de pe scări. Cineva o ajută.)

Frînturi de fraze:

Cum te simți, tovarășe Valcenko?

— Și acum ce-o să fie?

— Acolo sînt vreo trei sute de scaune.

— Eu v-am stins cu stingătorul, tovarășe Vorgunov.

— Prin urmare, dumneata ai să-mi plătești hainele.

— Poate că erau vechi.

— Uite unul care s-a purtat grozav. Cum te cheamă?

— Laptenko, Grișka.

— Așa-i, bun băiat!

— Ce-i pasă lui, are o salopetă strașnică.

— Tocmai bună pentru incendiu.

— Trebuie primit imediat.

— Hai la baie, bobocule...

— V-am spus doar, Solomon Markovici...

— A ars lumea veche.

— Ia te uită la dîșii cum fac pe grozavii! Lumea veche...

— Asta înseamnă că nu trebuie s-o stingem.

— Cu ce-am să vă fac haine noi?

— O să cîștigăm.

Troian

(intrînd): Tare mă mir că mi-au rămas ochelarii întregi.

Torskaia:

Nikolai Pavlovici, parcă ești altă arătare!

Troian:

Sînt cam pîrlit, nu?

(Rîs general. Troian e mai mult rupt decît ars.)

Vorgunov:

Unde te-ai aranjat așa de frumos?

Troian:

Am desfăcut o mică magazie.

Jucenko

(vine în fruntea unui grup mare de comunarzi cu stîngătoare în mîini. Mai intraseră și înainte mulți cu stîngătoare): De ce le aruncați? Puneți-le aici.

Zaharov:

Te simți mai bine, Solomon Markovici?

Blum:

În sfîrșit s-a stins! ... Vai, cît îmi sînt de dragi comunarzii ăștia. Strașnici băieți! ... Ia stați, cîte stîngătoare ați întrebuințat? *(Se ridică de pe canapea și începe să numere.)* Unu, doi, trei ...

Jucenko:

Pentru ce să mai numeri cîte s-au folosit?

Blum:

Patruzeci de bucăți.

Jucenko:

Asta înseamnă că s-au folosit patruzeci de stîngătoare...

Blum

(îngrozit): Patruzeci de bucăți? Cu neputință ... Aleksei Stepanovici, cum se poate?

Zaharov:

E mult?

Blum:

Aleksei Stepanovici, cum se poate? De unde să luăm atîția bani? Patruzeci de stîngătoare pentru un incendiu atît de mic ... E nemaipomenit!

(Hohote. Pe geamuri lunecă lumina farurilor unui automobil.)

Sinenki

(se ridică): A sosit Kreutzer.

(Toți își îndreaptă ținuta și-și potrivesc hainele cum pot. Se ridică și Valcenko care e bandajat. Pe treapta de sus, Zireanski ia poziția de drepti. În spatele lui, Sinenki cu trompeta. Chiar atunci se aprinde lumina.)

Kreutzer

(intrînd): Ei, care-i situația? (În timp ce ascultă raportul, ține mîna la cozorocul chipiului.)

Zîreanski:

Zîreanski, comandantul detașamentului doi, de serviciu pe comună, dă raportul președintelui comitetului de conducere al comunei „Frunze”: În comuna „Frunze”, totul este în ordine. Comunarzi, două sute unu, răniți... *(Se uită la Valcenko)* unu.

Kreutzer:

Ce diavol!...

(Risete. Strîngerî de mîndă.)

(Cortina.)

Actul patru

Camera mare a sovietului comandanților. În stînga, două ferestre. În dreapta, mai aproape de fund, o ușă. De-a lungul peretelui, un divan foarte lung, cu un spătar jos, simplu, capitonat cu catifea verde. În fața lui, două mici birouri: al lui Jucenko, lîngă peretele din fund, și al lui Zaharov, lîngă peretele din stînga. Dinaintea fiecărui birou, cîte două fotolii, iar alături de biroul lui Zaharov, o măsuță mică. Lîngă peretele din dreapta, în avanscenă, o canapea largă turcească, de asemenea capitonată cu catifea verde. Pe dușumea, un covor mare.

Pe pereți cîteva portrete, diagramele întrecerilor, portrete ale fruntașilor în producție.

Camera sovietului comandanților e confortabilă, fără ornamenteații ieftine, fără hîrtii lipite la întîmplare. Totul e foarte sobru.

E seară. Lămpile de birou, precum și cea din tavan, sînt aprinse.

(Jucenko stă la biroul lui.)

Șvedov

(intră): Îndată sîntem gata, Juciok.

Jucenko:

Ținem sovietul după masa de seară.

Șvedov:

Bun.

Sobcenko

(purtînd brasarda comandantului de serviciu): Cînd servim masa de seară? După ședința organizației de Comsomol sau după cea a sovietului?

Jucenko:

Dă masa imediat după terminarea ședinței organizației de Comsomol.

Sobcenko:

Toate-s bune, dar inginerii și instructorii vor trebui să aștepte pînă vom lua noi masa.

Jucenko:

Măi, da' bleg mai ești! Pofțește-i la masă!

Sobcenko:

Că bine zici! ... Ce zi grozavă!

Jucenko:

Șvedov, ești un băiat și jumătate. Astăzi, Comsomolul a luat uzina în mîinile sale ...

Șvedov:

Așa-i ... Cîte mașini s-au fabricat astăzi?

Jucenko:

Treizeci și șase.

Șvedov:

Bine. Nu mai e mult pînă la cincizeci. Iată ce înseamnă coada de rîndunică!

Jucenko:

Cu furturile însă stăm prost. Tot n-am dat de fir.

Sobcenko:

Zabegai bănuiește pe Fedka, Romancenکو și pe Vanka Sinenki că i-au furat uleiul.

Jucenko:

Nu se poate! ...

Sobcenko:

Dar eu sînt convins că și furtul ăsta va fi lămurit în soviet. Puștani au unele bănuieli ...

Șvedov:

Hai să mergem la ședință, Kliukin a și început să nu mai aibă astîmpăr.

(Șvedov iese. În ușa apar Vorobiev și Natașa.)

Vorobiev:

Juciok, stai puțin!

Jucenko:

Bine, stau.

Sobcenko:

Iar au venit îndrăgostiții ăștia ca să ne încurce?

Vorobiev:

Lasă Sanka, n-o să treacă mult și are să-ți vină și ție vremea să te îndrăgostești.

Sobcenko:

Mă crezi în stare de o asemenea prostie? Pentru nimic în lume. Mi-e silă să mă uit la tine. Îmi vine să te scuip când îți văd mutra.

Voroblev:

Și ce are fața mea, mă rog?

Natașa:

Ia te uită! Dar ce are fața lui?

Sobcenko:

Privește-l, numai! Cum poate umbla cu o asemenea mutră printre oameni? Fața lui spune lămurit: Natașa n-are pereche pe lume de frumoasă ce e, e mai frumoasă decât soarele și decât luna! În locul lui Aleksei Stepanovici, nici n-aș merge cu el la drum. Te pomenești că-i iese un stîlp de telegraf, și parcă-l văd că se izbește cu radiatorul de el, convins că-i Natașa.

Voroblev

(Îl umflă în brațe pe Sobcenko și-l trîntește pe canapea):
Mult ai să mai mîrîi și ai să mai cîrîi?

Sobcenko:

Ia lasă-mă, fugi de aici, acuși au să vină și ceilalți. *(În ușa.)* Juciok, fii prudent cu ăsta. Cu el nu-i chip de vorbit decât la telefon. *(Iese.)*

Jucenko:

Aspectul tău e într-adevăr cam... de șase diezi.

Voroblev:

Închipuiește-ți Juciok, se sfîrșesc necazurile noastre... Dă-ne și tu o mîină de ajutor.

Jucenko:

Cum să vă ajut?

Voroblev:

Eu atîta vreau: să nu i se facă zile fripte Natașei. Se teme, săraca, de comandanții voștri, ca șoferul de bețivi...

Jucenko:

Vino și tu la soviet, am să-ți dau cuvîntul. N-are să fie nimic de speriat. Împotriva voastră nu-i decât Zîreanski. Asta se știe.

Voroblev:

Natașa, principalul este să nu te temi. Doar n-am făcut nimic rău.

(Toți pleacă. Pauză.)

(Întră Kreutzer, Zaharov, Dmitrievski și Trojan. Kreutzer și Trojan se instalează pe divanul cel mare. Zaha-

rov examinează niște hîrtii pe birou. Dmitrievski umblă de colo-colo prin cameră. Fiecare aprinde cîte o țigară.)

Kreutzer:

Aici se poate fuma. Sînt mulțumit de ședință. Comsomoliștii sînt băieți buni, au o atitudine cu adevărat justă. Strașnic tineret...

Zaharov:

Da, orizontul se limpezește...

Kreutzer:

Ce zici, Nikolai Pavlovici, se limpezește orizontul?

Troian:

Orizontul nostru, Aleksandr Osipovici, a fost totdeauna limpede. *(Zîmbește.)* Știi, e praf pe drum, cîteodată se ridică vîrtejuri...

Kreutzer:

Ești un om tare simpatic, Nikolai Petrovici, pe cuvîntul meu. Totuși, la voi mai există și acum norișori întunecați și unele puncte negre la orizont.

Troian:

Nu. Nu există nimic grav, nimic întunecat. Și chiar dacă ar exista, cauzele sînt mai mult sau mai puțin cunoscute. *(Zîmbește.)* Ar fi de ajuns să se ia un cuțit... un bisturiu... și să se taie puțin... Apoi un pansament, și gata.

Kreutzer:

(rîde): Foarte bine. Oare nu s-ar fi putut folosi și pînă acum bisturiul?

Troian:

(zîmbește): Vezi dumneata, orice bubă, ca să zic așa... trebuie să coacă.

Kreutzer:

Asta nu-i o teorie revoluționară.

Troian:

De ce? E revoluționară. Acumularea de transformări, cantitate și calitate ș.a.m.d. Prin urmare, dialectică.

Kreutzer:

Eu însă nu pot să aștept. Totdeauna prefer să recurg la o amputare... Și, după cîte am observat, ajută.

Troian:

Se prea poate. Aici e vorba de practică. Dumneata ești un chirurg cu experiență, pe cînd eu nu-s decît un filozof, și încă fără de partid. În anumite cazuri, practica vede mai departe.

Dmitrievski:

De fapt sînt de acord cu Nikolai Petrovici. Se simte nevoia să folosim bisturiul. Chiar astăzi să facem o percheziție generală.

Kreutzer:

O percheziție generală? Ce vorbești?

Dmitrievski:

Da, generală, în dormitoarele comunarzilor. Sînt convinși că veți găsi multe lucruri interesante. Gîndiți-vă numai, zilnic se comit furturi. Uzină-i asta, ori ce este?

Zaharov:

Crezi că-i bine să jignim două sute de comunarzi! Pentru ce?

Kreutzer:

Să-l întrebăm pe Nikolai Petrovici. Și dumneata te gîndeai la o percheziție generală cînd vorbeai de bisturiu?

Troian:

Percheziție generală nu-i bisturiu, ci o lovitură dată cu un cuțit de bucătărie într-un loc sănătos.

Dmitrievski:

Mă mir foarte mult, Nikolai Petrovici, foarte mult. Nu-i admisibil să nu înțelegi că furturile au devenit la noi un fenomen obișnuit. Toate cazurile sînt cunoscute. Se fură mereu și de toate. Acum cîteva zile s-a furat o sticlă cu ulei special, scump, chiar din dulăpiorul strungarului lui Zabegai. În sfîrșit, astăzi i s-a furat ceasul lui Belokon de-a dreptul din buzunar, ca în tramvai. Trebuie totuși să ne hotărîm o dată: sau luptăm împotriva furturilor, sau ne resemnăm ca uzina noastră să se construiască cu forța de muncă a hoților...

Kreutzer:

O! O! De ce cu „forța de muncă a hoților”? Înseamnă că nu-i cunoști de loc pe comunarzi. Ei nu-s hoți.

Dmitrievski:

Eu aduc fapte, dar dumneata nu vrei să ții seama de ele. Îmi recomanzi să-i cunosc mai bine pe comunarzi. Dacă aceasta ar ajuta la lichidarea hoției, ar fi bine desigur. Dar — și cred că și dumneata ești de acord cu mine — asta nu-i sarcina mea, eu nu-s educator, sînt inginerul șef al uzinei.

Kreutzer:

Bine, să admitem. Se fură. Vom face o percheziție generală, vom face tot ce trebuie. Acum să trecem la altă problemă. S-a ajuns la cincizeci de mașini? Nu. Cu dis-

junctorul, după cum se știe, n-am nimerit-o, noroc de Odariuk că ne scoate din încurcătură; cu automatul s-a zis. Și pe lângă toate acestea, mai sînt încă multe alte istorii, bunăoară cea cu stativul și cu arcul, cea cu bachelita ș.a.m.d. De ce nu vorbești și despre asta, Gheorghi Vasilievici?

(Intră Blum.)

Dmitrievski:

Nu poate lua ființă o nouă producție fără asemenea deficiențe. Pretutindeni se întîmplă așa.

Kreutzer:

Cum pretutindeni? Dacă vecinul meu e cocoșat, înseamnă că și eu trebuie să am o cocoasă?

Dmitrievski:

Unul are cocoasă, altul un picior mai scurt...

Kreutzer:

Și de ce, mă rog? Văd că la mine toate sînt în regulă. La Troian, la Zaharov și la dumneata, de asemenea. De ce e nevoie neapărat de atîția invalizi? N-ai dreptate. Nu-i așa, Solomon Markovici?

Blum:

N-am ascultat toată discuția... Am înțeles însă că Gheorghi Vasilievici are nevoie de invalizi. Eu, ca responsabil cu aprovizionarea, aș putea să-i fac rost, dar cred că și fără asta avem destui. Grigoriev, de pildă, e un invalid...

Kreutzer:

Are un picior mai scurt?

Blum:

Dac'ar fi numai piciorul!... Dar are și conștiința scurtă și mintea strîmtă. Țin să vă aduc la cunoștință că n-o să treacă mult și comunarzii au să-i tragă o mamă de bătaie de au să-i facă bucăți ficatul...

Dmitrievski:

Probabil, cu concursul dumitale.

Blum:

De ce nu? I-aș trage și eu vreo cîteva. Aș face-o din toată inima. Mai bine luați-l de aici, altfel o s-o încaseze și o să plece cu scandal. Asta nu-i om, e o rămășiță a trecutului.

Troian:

Cu oarecare eforturi cred că s-ar putea găsi mulți oameni cu picioarele întregi, ca să zic așa.

Kreutzer:

Chiar și fără cocoașă?

Troian:

Nici cocoașa nu-i obligatorie...

Blum:

Cum rămîne cu Grigoriev? Vă spun drept nici nu-mî vine să mă uit la el. Oare într-o producție serioasă poate să existe un asemenea agregat? Din ce epocă o fi fiind, puteți să-mi spuneți?

Dmitrievski:

De cînd ai început să te interesezi de epoci? Dumneata, cărei epoci îi aparții?

Blum:

Să zicem că și eu aparțin unei epoci... epocii lui Alexandru al II-lea. Dar asta n-are nici o importanță, pentru că toate piesele mele sînt noi, în afară de inimă, care acum nu mai contează...

Sobcenko

(*intră*): Tovarăși, poftiți în sala de mese. Cei și altele...

Kreutzer:

Sancio, de ce s-au înmulțit hoții în comună?

Sobcenko:

Cîți hoți avem?

Kreutzer:

Se spune că mulți.

Sobcenko:

Dacă există hoți, apoi nu-i decît unul, sau poate doi. Mai mulți nu. Dar în curînd o să li se înfunde. Sovietul comandanților are să le... (*Arată cum se sucește gîtul.*) și o să se sfîrșească cu ei. (*Poftiți la ceai.*)

Kreutzer:

Ce înseamnă asta? (*Repetă gestul.*)

Sobcenko:

Asta? Înseamnă că au să stea de vorbă tovarășește.

Kreutzer

(*se îndreaptă spre ieșire, cuprinzîndu-l pe după umeri pe Sobcenko*): Știu eu cu cîtă blîndețe vă pricepeți voi să stați de vorbă...

Zaharov:

Să mergem, tovarăși, am fost poftiți.

Blum:

Ce-i drept, comunarzii știu să vorbească cu oamenii...

(*Toți ies.*)

(Intră Nocevnaia și se lasă obosită pe canapea. Peste puțin intră și Grigoriev; își aprinde o țigară. Tăcere.)

Grigoriev:

Numele dumitale e Nocevnaia?

Nocevnaia:

Da.

Grigoriev:

Nastea?

Nocevnaia:

Nastea. De unde-mi știi numele?

Grigoriev:

Te-am remarcat de mult, Nastea.

Nocevnaia:

Pentru ce?

Grigoriev:

Nu pentru ce, ci de ce.

Nocevnaia:

Bine, de ce?

Grigoriev:

Ai o figură foarte interesantă, Nastea, ești o fată frumoasă.

Nocevnaia:

Ia te uită!

Grigoriev:

De un lucru mă mir foarte mult, tovarășă Nocevnaia. După cum bănuiesc, ai vreo șaptesprezece ani și desigur ai năzuințe, necesități, nu-i așa? Să vorbim deschis: așa-i că problemele dragostei au și început să te preocupe?

Nocevnaia:

Problemele?

Grigoriev:

Gîndește-te! E cea mai frumoasă vîrstă. Nu-ți place nimeni? Locuiești aici, în comună, și nu te plictisești?

Nocevnaia:

N-avem timp. Pe dumneata te preocupă problemele astea?

Grigoriev:

Cum să-ți spun... Pe toți oamenii... Gîndește-te, îți irosești cei mai frumoși ani...

Nocevnaia:

Îi irosesc? Ei așa!

Grigoriev:

Sigur că-i irosești. Trebuie să-ți învii viața, să n-o lași să se scurgă monoton. Trebuie să faci cunoștință cu oameni interesați. De ce nu vii niciodată pe la mine?

Noceвнаia:

La dumneata? Ia te uită! Și pe urmă?

Grigoriev:

Vino seara, azi ori mâine... Știi, am obținut o cameră frumoasă la casa inginerilor.

Noceвнаia:

Așa... Și pe urmă?

Grigoriev:

Vom bea ceai, vom sta de vorbă, am bomboane, bune de la Moscova, reviste...

Noceвнаia:

Seara?

Grigoriev:

Bineînțeles... Când sfârșești treburile, după ce se culcă comunarzii. Vino...

Noceвнаia:

Și pe urmă?

Grigoriev:

Vai de păcatele mele, pe urmă, se va vedea. Vom face cunoștință...

(Intră Kliukin.)

Kliukin:

Unde-i Juciok? S-a sfârșit ședința Comsomolului.

Noceвнаia:

Vasea, știi ce-mi propune tovarășul Grigoriev?

Kliukin:

Ce?

Grigoriev:

Tovarășă Noceвнаia...

Noceвнаia:

Nu se poate spune? Nu se poate spune, Vasea, e secret.

Kliukin:

Foarte interesant. (Iese.)

Grigoriev:

Nastea, m-ai speriat.

Noceвнаia:

Ai să te sperii și mai rău, astăzi, în sovietul comandantilor...

Grigoriev:

Tovarășă Nocevnaia, vai de păcatele mele! Am făcut ceva rău? Te-am invitat... La ceai, la...

Nocevnaia:

Nici n-am să spun altceva...

Grigoriev:

Tovarășă...

Nocevnaia

(din ușă): Atunci e în regulă. Va să zică, nimic rău? Atunci de ce te-ai speriat? Sovietul comandanților o să-mi dea voie, desigur, să iau ceaiul la dumneata... cu bomboane de la Moscova... *(Iese fugind.)*

Grigoriev:

Tovarășă Nocevnaia... *(Se repede după ea, dar se ciocnește de Belokon.)* Ei, drăciel... Ce vrei?... Unde te bagi?

Belokon:

Igor Aleksandrovici...

Grigoriev:

Ce-i?

Belokon:

I-ați spus lui Gheorghi Aleksandrovici... despre asta... că au aruncat cuie?

Grigoriev:

Putini cred povestea asta...

Belokon:

Da' ce? L-am aruncat eu?

Grigoriev:

Du-te dracului. Ce mă privește? Le-ai aruncat, nu le-ai aruncat...

Belokon:

Iertați-mă, Igor Aleksandrovici, dar nu-i frumos din partea dumneavoastră... M-ați adus aici...

Grigoriev:

Trebuie să pleci.

Belokon:

Ați spus adevărul adevărat, trebuie să plec. Eu nu-s mecanic și n-am decît neplăceri. Dar unde să mă duc?

Grigoriev:

Unde poțtești.

Belokon:

Asta nu se face, Igor Aleksandrovici. Să mă lăsați acum la voia întâmplării!... Ați uitat cât v-am ajutat și pe

dumneavoastră și pe tatăl dumneavoastră în vremuri grele. Asta nu se face...

Grigoriev:

Vino diseară să stăm de vorbă.

Belokon:

Parcă vă poate găsi cineva acasă seara?

Grigoriev:

Cum de ți-a dispărut ceasul?

Belokon:

Cum să dispară? Mi l-au șterpelit... Probabil că Ghedz...

Grigoriev:

De ce Ghedz?

Belokon:

El se tot învîrtea pe lângă mine. El trebuie să mi-l fi sfeterisit.

Grigoriev:

Cînd?

Belokon:

Cred că dis-de-dimineată.

Grigoriev:

Bine, du-te...

Belokon:

M-au chemat la sovietul ăsta al lor... Din pricina automatului...

Grigoriev:

Nu te duce...

Belokon:

Parcă-i chip să scapi de el! Nu te slăbesc un pas, afurișii!

Grigoriev:

De fapt n-are importanță...

Belokon:

Oare cum o să fie cu despăgubirea pentru ceas? Trei sute de ruble... nu-i un fleac.

Grigoriev:

Ai făcut o declarație?

Belokon:

Cum să nu, am dat-o inginerului șef. A spus că mi se cuvine.

Grigoriev:

Bine, cară-te.

Dmitrievski:

(intră): Ce cauți aici?

Belokon:

Am fost chemat.

Grigoriev:

Gheorghi Aleksandrovici, lui Belokon i-a dispărut ceasul, cine plătește în astfel de cazuri?

Dmitrievski:

Cred că... De fapt, noi toți sîntem sub această amenințare.

(Belokon iese.)

Igor Aleksandrovici, ai făcut o listă de toate hoțiile comise?

Grigoriev:

Am făcut, le-am trecut pe toate.

Dmitrievski:

Am cerut să se facă o percheziție, dar ei nu sînt de acord.

Grigoriev:

Niciodată n-au să accepte. „Cum se poate? E o jignire pentru comunarzi”!

(Intră Vorgunov și Șvedov.)

Vorgunov:

Nu văd ce rost are. Nu-i decît un furt banal, o găinărie mărunță.

Șvedov:

Cum banal? Are rost, și încă cum! Veți vedea că are rost.

Vorgunov:

Eu însă cer să fie scoase imediat stegulețele și să fie pedepsit acela care le-a pus.

Șvedov:

Numai sovietul comandanților poate și are dreptul să pedepsească...

(Intră Blum, ascultă.)

Vorgunov:

Bine. Am să mă adresez sovietului comandanților.

(Intră Kreutzer, Sobcenko și Zabegai.)

Blum:

E doar o glumă, nu-i nimic grav. Mi-au făcut și mie multe...

Vorgunov:

La dracu'! Ce-i aici, producție sau bîlci?

Şvedov:

Asta-i metoda socialistă.

Vorgunov:

Prostii. Asta-i sălbăticie! Nici pe departe nu miroase a socialism.

Kreutzer:

De ce tuni şi fulgeri, Piotr Petrovici?

Şvedov:

Bine, o să le scoatem...

Vorgunov:

Au pus steguleţe de rogojină pe strunguri. Maşini scumpe, străine, şi ei au pus steguleţe de rogojină! E de-a dreptul dezgustător!

Sobcenko:

Dar n-au îndeplinit norma...

Vorgunov:

Cine n-a îndeplinit-o? Strungul? Voi n-aţi îndeplinit-o. Puneţi pe capul vostru tot ce poftiţi — rogojini, paie, dar nu vă atingeţi de maşini! Nu-i civilizat.

Blum:

Vai, nu-i bine, tovarăşi comunarzi. Se face oare una ca asta? Aveţi o uzină aşa frumoasă, iar voi agăţaţi tot felul de bazaconii...

Kreutzer:

Mie însă îmi place, Piotr Petrovici. Nu vedeţi ce agitaţie i-a cuprins pe toţi?

Vorgunov:

Parcă fetele, cărora li se ungea poarta casei cu păcură, nu se agitau şi ele? Unele chiar s-au spînzurat. Poate vreţi să ungeţi şi uşa casei mele cu păcură. E un obicei vechi, dezgustător. Protestez cu hotărîre.

Kreutzer:

N-nu...

Zabegal:

Protestez şi eu.

Vorgunov:

(mirat): Dumneata? De ce?

Zabegal:

Şi pe maşina mea Samson Werke este un steguleţ de rogojină.

Vorgunov:

Înseamnă că şi dumneata eşti vinovat.

Zabegai:

Pe cuvîntul meu că nu-s vinovat. Valcenko e vinovat că nu ne dă mecanismele. Totuși, eu protestez. Dar știți ce-mi vine în gînd? Stați jos puțin să vă povestesc. Noi sîntem vechi partizani...

Vorgunov:

Ei, și pe urmă? *(Se așază.)*

Kreutzer:

Interesantă pereche.

Blum:

Sînt prieteni la cataramă!

Dmitrievski:

Asta-i lipsă de seriozitate.

(Iese; în urma lui iese și Grigoriev.)

Zabegai:

Știți ce-mi vine în gînd? Hai să organizăm o demonstrație.

Vorgunov:

Ce demonstrație? Faci pe prostul?

Zabegai:

Nu, serios! Să ne adresăm lui Juciok — el comandă fanfara și poate orice. Să luăm stegulețele și să facem o demonstrație cu lozinca „Jos mîinile de pe vechii partizani muncitori” în sunetele „Marșului militar”. Putem să întocmim și o lozincă în legătură cu ajutorul pe care l-am dat noi la stinsul incendiului. Am putea sparge și două-trei geamuri la sovietul comandanților, dar, bineînțeles, pe punga noastră. O să fie frumos, să vedeți!

Șvedov:

Piotr Petrovici, îl credeți? El e unul dintre aceia care au pus stegulețele.

Vorgunov:

Cum, dumneata?

Zabegai:

M-am luat după băieți, Piotr Petrovici.

Vorgunov:

Oricum, eu n-am să mă spînzur, nu veți ajunge la nici un rezultat cu mine și nici n-am să mai intru în secție.

Blum:

Tovarășii comunarzi, faceți cum vreți, dar eu mă duc să scot stegulețele. Îmi face rău să mă uit la tovarășul Vorgunov! Vă purtați cu un asemenea om, ca și cum ar fi omorît pe cineva.

Vorgunov:

Nu-i just nici din punct de vedere formal: cine a stabilit pe care mașini să se pună stegulețe? Zabegai și-a pus singur stegulețul pe strung?

Șvedov:

Așa-i. Să fie scoase...

Zabegai:

Să se spele rușinea de pe secția mecanică.

Blum:

Haideți, să mergem.

Kreutzer:

Bine, bine, duceți-vă.

Zabegai:

În vremea asta, bătrînii partizani se duc să-și bea ceaiul, după o demonstrație triumfală.

Vorgunov:

Asta-i altă chestie, mie îmi place ceaiul.

(Ies toți, în afară de Sobcenko.)

Torskaia

(bagă capul pe ușă): Sancio, mai e mult pînă la soviet?

Sobcenko:

Mă duc să văd ce-i cu masa; sovietul se ține îndată după cină. *(Iese.)*

(Torskaia ia o carte de sub biroul lui Zaharov și se așază într-unul din fotoliile de lângă el.)

Valcenko

(intrînd): Ești singură, ce noroc rar!

Torskaia:

Ivan Semionovici dragă, nu te-am văzut toată ziua.

Valcenko:

La dumneata cuvîntul „dragă” nu mai are înțelesul obișnuit.

Torskaia:

Într-adins.

Valcenko:

Înseamnă că examenul continuă.

Torskaia:

Continuă. N-ai putea să-mi spui, Ivan Semionovici, ce-i aceea dragoste?

Valcenko:

Asta o știi prea bine.

Torskaia:

Spune-mi și mie.

Valcenko:

În două cuvinte — dragoste înseamnă a prefera numele Nadejda Nikolaevna oricărui alt nume.

Torskala:

În definiția pe care mi-ai dat-o, Nadejda Nikolaevna trebuie să fie neapărat prezentă?

Valcenko:

Neapărat.

Torskala:

Stai jos.

Valcenko:

Unde?

Torskala:

Stai jos... nota unul

Valcenko:

De ce?

Torskala:

Nu-i modernă. E o definiție învechită, perimată. Bună pentru epoca feudală.

Valcenko:

În acest caz pot da o altă definiție a dragostei, una modernă și de actualitate.

Torskala:

Îți admit corigența. Să auzim...

Valcenko:

Dragostea este o continuă luare în ris a unui om viu, este o supraaglomerare de examene, corijențe și alte asemenea grozăvii ale școlii vechi, este veșnica amenințare cu repetenția.

Torskala:

Definiția e slabă și prea pesimistă. Hm, repetenția... Îți închipui, desigur, ca toți elevii, că-i o mare fericire pentru mine să mă ocup de dumneata încă un an. N-ai putea să dai o definiție a dragostei, în care mecanismul pentru ajutorul indusului să fi fost construit de un om îndrăgostit și predat secției de montaj?

Valcenko:

Dragostea... dragostea este de fapt noroc. Îndrăgostitul trebuie să aibă norocul ca Solomon Markovici Blum să aducă în sfârșit oțel nr. 6 adevărat, nu fier simplu, pentru ca axul făcut din acest oțel să nu se îndoie în timpul ajutorului pieselor indusului, astfel ca secția de montaj să primească în sfârșit mecanismele, izbăvind pe îndrăgostit de zeflemelele unui alt îndrăgostit.

Torskaia:

Acum merge. Însă ultimele cuvinte nu sînt exacte: ai spus „unui alt îndrăgostit”, deși trebuia să spui: celui iubit. Iată-l și pe Solomon Markovici. E adevărat că ai adus fier în loc de oțel nr. 6?

Blum:

(*intrînd*): Altă poveste... Cu ce drept? Eu... fier? Cine a spus?

Torskaia:

E foarte important și, de aceea, îți interzic să te eschivezi de la mărturisirea adevărului.

Blum:

Ei, dacă îmi interzici, de ce să mă eschivez? Am adus...

Torskaia:

În loc de oțel nr. 6, fier simplu?

Blum:

Da, fier simplu.

Torskaia:

Cum de nu ți-a fost rușine?

Blum:

Nu sînt vinovat. Puteam oare să examinez fiecare bucă-
țică de oțel? S-a comandat oțel și s-a livrat fier. Aștia-s
oameni? Nu-s decît niște sălbatici din jungla brazi-
liană...

Torskaia:

Asta înseamnă că și dumneata poți fi păcălit...

Blum:

Iartă-mă!... Dar ce, asta se numește păcălit? Dacă te
pocnesc cu o piatră în cap pe la spate înseamnă că te
păcălesc? Dar spune-mi, te rog, de ce te interesează
fierul ăsta?

Torskaia:

Eu și Ivan Semionovici ne-am apucat de o construcție...

Blum:

Lasă că știu eu ce fel de construcție. Pentru această
construcție nu-i nevoie de nici un fel de fier. Și apoi
asta-i industrie ușoară, ce caută acolo fierul?

Torskaia:

N-avem nevoie de fier, ci de oțel, oțel nr. 6!

Blum:

Bine, bine, veți avea și oțel nr. 6! Dar mai curînd s-ar
cuveni să vă aduc altele... Textile, flori, cofeturi și,
bineînțeles, amoniac, picături de valeriană, cianură de
potasiu...

Torskaia:

Așa vorbești, lasă că-ți arăt eu! ...

(Intră Zaharov și Zabegai.)

Zabegai:

Vă rog și eu, Aleksei Stepanovici, luați-i la cercetare cu toată asprimea.

Zaharov:

Dar n-ai de loc dovezi.

Zabegai:

Ei, dacă aveam dovezi, nu vă mai necăjeam, mă duceam de-a dreptul la sovietul comandanților. Luați-i din scurt, dinșii mi-au furat uleiul. Lucrează alături, la mașina Kaystone, ei l-au șterpelit.

Zaharov:

Ce pot să fac eu?

Zabegai:

Cum ce puteți? Trebuie să-i frecați să le meargă untul. Le-am spus să se prezinte aici.

Zaharov:

Bine.

Zabegai

(strigă pe ușă): Hei, voi, veniți încoace.

(Intră Romancenکو și Sinenki. Romancenکو răspunde la întrebări, iar Sinenki privește mai mult în jur prin birou, zîmbind cînd lui Valcenکو, cînd Nadejdei Nikolaevna, cînd lui Blum. Drept răspuns la zîmbetul lui, Blum îl amenință cu degetul.)

Zaharov:

Zabegai vă învinuiește că i-ați furat sticluta cu ulei de uns strungul.

Romancenکو:

Noi i-am furat uleiul? De unde a mai scos-o și pe asta? N-am furat nimic.

Zabegai:

Iar eu susțin că voi l-ați luat.

Romancenکو:

Kolka, judecă și tu. La ce ne trebuia uleiul tău? Doar avem pe al nostru.

Zabegai:

Al meu era un ulei special, scump.

Romancenکو:

Aha, special? Păcat. Și unde-l țineai?

Zabegai:

Nu te mai prefacel Unde-l țineam? În dulăpiorul strungului.

Romancenکو:

Îmi închipui cât ești de amărit!

Zabegai:

Ia te uită, își închipuie! De mult rîvnești voi la uleiul meu.

Romancenکو:

Nici nu știam că ai un ulei așa de grozav. Nu-i așa Vanka, că nu știam?

(Sinenki dă din cap cu indiferență.)

Zabegai:

Uite în ce hal i-ați stricat, Aleksei Stepanovici! Stă aici în fața noastră și minte. Auzi, nu știa! Dar, de câte ori nu te-ai ținut de mine ca să-ți dau și ție să ungi? Poate nu-i adevărat?

Romancenکو:

Ba da.

Zabegai:

Ei și? ...

Romancenکو:

Și nimic! Nu ne-ai dat și noi ne-am lăsat păgubași.

Zabegai:

De câte ori nu l-ați rugat pe Solomon Markovici să vă cumpere și vouă ulei de ăsta? Aproape plîngeați: cumpărați-ne, cumpărați-ne și nouă! Ei, ce mai spui acum?

Romancenکو:

Si ce-i dacă l-am rugat? L-am rugat, nu plîngînd, dar l-am rugat...

Zabegai:

Iar de patru zile nu-l mai rugați, nu vă mai văicăriți.

Romancenکو:

Nu ne mai văicărim. Ei și?

Zabegai:

Dar de ce nu vă mai rugați?

Romancenکو:

Pînă cînd să tot cerem? Dacă nu ne cumpără, nu ne trebuie. Ție ți-a cumpărat, iar nouă nu, înseamnă că are o slăbiciune pentru tine.

Blum:

Vai ce băiat afurisit!

Zabegai:

Dar voi cum ungeți?

Romancenکو:

Cum ungem? Așa cum se unge.

Zabegai:

Lasă că știu. Vă sculați cu noaptea în cap, cînd toată comuna doarme, și alergați în secție. Fedka unge, iar Vanka stă de pază. Poate nu-i așa?

Romancenکو:

Ungem și noi cum e mai bine.

Sinenک:

Poți să te scoli și tu înaintea tuturor și să-ți ungi strungul.

Zabegai:

Cît îs de prefăcuți!

Blum:

Sînteți niște băieți așa de buni...

Zaharov:

Afară cu voi!

(Fedka și Vanka salută în grabă și dispar. Valcenکو, Torskaia și Blum rîd. Zaharov și Zabegai zîmbesc.)

Zabegai:

Ce-i de făcut cu ei?

Blum:

Lasă, tovarășe Zabegai, am să-ți mai cumpăr eu ulei de ăsta. Iar pe dîșii lasă-i să ungă. Sînt îndrăgostiți de „Kaystone”-ul lor.

Sobcenکو

(bagă capul pe ușă): Aleksei Stepanovici, dau semnalul pentru adunarea sovietului.

Zaharov:

Am înțeles. Semnalul pentru adunarea sovietului.

Vorgunov:

(intră și se instalează pe divanul cel mare): Ei, ați lămurit istoria cu uleiul, Zabegai?

Zabegai:

Chiar că ai cu cine s-o lămurești! Cînd au să termine sticla de ulei, au să spună singuri. Dar acum tac chitic. Se tem c-o să le-o luăm înapoi. Unde naiba or fi ascunzînd-o?

Vorgunov:

Șmecheri băieți... Strungul lor e mai curat decît patul unei domnișoare.

Zaharov:

Ești de acord, Piotr Petrovici, că asta-i educația cea nouă?

Vorgunov:

Da, sînt de acord.

Zabegai:

Educația socialistă.

Vorgunov:

Crezi?

Zabegai:

D' apoi cum?

Vorgunov:

Așa? Am să mă mai gîndesc.

(În coridor se aude semnalul pentru adunarea sovietului comandanților. Continuînd să cînte semnalul, Sinenki intră în cameră în pas cadențat. În urma lui, tot în pas cadențat, intră Fedka și încă vreo 3—4 puștani cam de aceeași vîrstă. După ce se sîrșește semnalul, ei se aliniază și încep să cînte acompaniați de Sinenki la trompetă pe melodia schimbului gărzii din „Carmen”):

Acest papă e un bleg
L-așteptăm de-un an întreg...
Papa de la Roma, lie, lie, lie
Pleacă în bătălie, lie
— Turu-turu-turu,
— Turu-turu-turu,
— Turu-turu-turu,
— Turu-turu-turu-turu,
— Turu-turu-turu.

(Vorgunov aplaudă zgomotos, băieții se adună în jurul lui.)

Vorgunov:

Strașnic, pe cuvîntul meu. Voi ați văzut „Carmen”?

Romancenko:

De două ori chiar. O cîntă și fanfara noastră. Putem cînta pentru dumneavoastră și marșul din „Carmen”: Petka, Fedka, Vitka, Mitka, tralala...

Jucenko:

Hei, muzicanților, ia liniștiți-vă! Pînă n-apuc să vă pofdesc afară...

Romancenko:

Tovarășe Vorgunov, noi ne așezăm aici, lîngă dumneavoastră. Vai de viața noastră! Orice-am zice, orice-am face, orice-am drege, Juciok țipă la noi.

Vorgunov:

Bine, așezați-vă.

Romancenکو:

Veți fi pentru noi un fel de dreadnaught, iar noi vom fi submarine.

Sinenki:

Știți cum, tovarășe Vorgunov? Dacă ne atacă Juciok, trageți cu tunurile de la babord, iar dacă ne atacă Aleksei Stepanovici, cu cele de la tribord.

Vorgunov:

Vedeți să nu mă aruncați și pe mine în aer, din întâmplare. Știți, cu submarinele nu-i de glumit...

Sinenki:

Ehei! O să vedeți chiar astăzi ce atac au să dea submarinele! O să sară în aer...

Kreutzer:

Aveți planuri atât de grozave voi, submarinele!

Romancenکو:

Până și pe noi ne cam ia cu frică.

Blum:

De ce spuneți „submarine”? Marinarii adevărați nu spun așa, spun sumarine.

Sinenki

(zîmbește): Spunem așa pentru cei profani, pentru oamenii de uscat.

(Între timp, în cameră s-au adunat cei cinci comandanți și vreo 15—20 de comunarzi mai mari. Cei care n-au mai găsit loc au rămas în picioare lângă ușă. „Submarinele”, care se așezaseră pe canapea, cedează locul adulților și celor mai vîrstnici și, unul cîte unul, se lasă pe covor, înconjurînd divanul cel mare din toate părțile. Înainte de toate, a trebuit să cedeze un loc pe divanul cel mare lui Kreutzer, apoi lui Troian. Torskaja și Valcenکو s-au instalat în fotoliile de lângă biroul lui Zaharov; Blum șade nu departe de ei. Dmitrievski și Grigoriev stau de o parte, în colțul cel mai îndepărtat.)

(În cameră e înghesuială.)

Jucenko:

Acum, liniște!

(Pauză.)

Detașamentul întîi!

Kliukin:

Prezent.

Jucenko:

Al doilea!

Zîreanski:

Al doilea prezent.

Jucenko:

Al treilea!

Doncenko:

Prezent.

Jucenko:

Al patrulea!

Zabegai:

Al patrulea, invincibilul, prezent!

Jucenko:

Al cincilea!

Sobcenko:

Al cincilea e la locul său.

Jucenko:

Votează comandanții, membrii biroului, directorul comunei, tovarășul Kreutzer, precum și inginerul șef. Pot asista și lua cuvîntul toți comunarzii, dar vă previn, în special pe cei de la comanda submarinelor, că la cea mai mică... știți... (zîmbește) vă dau afară, fără nici un pic de milă.

Sinenki

(îi șoptește lui Vorgunov): Ați văzut, ați văzut ce politică duce?

Jucenko:

Declar deschisă ședința sovietului comandanților. Dau cuvîntul tovarășei Nocevnaia, membră în biroul organizației de Comsomol.

Nocevnaia:

Știți cu toții despre ce este vorba, așa că am să spun numai cîteva cuvinte. Situația uzinei noastre nu-i prea grozavă. După plan ar fi trebuit să avem o producție de cincizeci de aparate pe zi, dar noi am ajuns cu chiu cu vai abia la treizeci și cinci.

Romancenko:

Treizeci și șase.

Jucenko:

Fedka!...

Romancenکو:

(se adresează lui Vorgunov și lui Kreutzer): Ați văzut dreptatea? Parcă nu-i adevărat căm am ajuns la treizeci și șase? Ea nu știe și se mai apucă să facă raportul.

Jucenko:

Lasă vorba, Fedka!

Vorgunov:

Submarinele astea au să ne arunce în aer.

Nocevnala:

Fie, treizeci și șase. Avem tot ce ne trebuie și comunarii lucrează bine. Totuși, treaba nu merge, încă nu ne-am însușit cum se cuvine tehnica producției noastre. Organizația de Comsomol propune, înainte de toate, să se înceteze sistemul de a se lucra necoordonat, comunarii să nu mai fie chemați seara în ateliere. Propunem să se instaleze în toate sectoarele importante posturi formate din comunari, pentru a studia tehnica și a urmări mersul întregii munci în sectoarele respective. Aceste posturi urmează să răspundă de sectoarele lor, împreună cu administrația. Biroul cere sovietului comandanților să aducă la îndeplinire această hotărîre cu începere de mîine.

Jucenko:

Cine ia cuvîntul?

Romancenکو:

Eu! (*Sare în sus de pe covor.*)

Jucenko:

Mai așteaptă.

Sinenki:

Ați văzut?

Vorgunov:

Într-adevăr, să mai așteptăm.

Kliukin:

Cer cuvîntul.

Jucenko:

Vorbește!

Kliukin:

Numai două cuvinte. Trebuie să rezolvăm problema Grigoriev. E leneș, incapabil și străin de noi. Apoi, tovarășul Dmitrievski trebuie să ne explice pe ce se întemeiază încrederea lui deosebită în Grigoriev și neîncrederea lui deosebită în comunari.

Romancenکو:

Asta, da...

Grigoriev:

Pot să vorbesc?

Jucenko:

Vorbește!

Grigoriev:

Îmi dau seama care-i motivul acestei campanii. Comunarzilor le place să fie lăudați, pe cînd eu le cer o muncă conștiincioasă.

(Risele generale.)

Ghedz:

Dumneata cînd vii la uzină?

Romancenکو:

De cîte ori v-a făcut observație tovarășul Vorgunov?

Jucenko:

Fedka, de ce țiți?

Grigoriev:

Nu veți reuși să mă intimidați cu țițele și rîsetele voastre, tovarășii comunarzi. Mai bine lămuriți-ne ce-i cu furturile.

(Pauză.)

De ce nu mai rîdeți?

(Pauză.)

Ce-ar fi să facem acum o percheziție?

Zabegai:

Cine să facă percheziția?

Grigoriev:

Asta-i, că n-are cine s-o facă...

Kreutzer:

Vrei să spui că toți sînt hoți?

Grigoriev:

N-am spus asta! Dar dumneavoastră preferați să treceți sub tăcere problema furturilor.

Romancenکو:

De ce să tăcem? Juciok, dă-mi cuvîntul.

Jucenko:

Mai așteaptă.

Romancenکو:

Să știți, tovarășe Grigoriev! Eu aștept, dar de tăcut n-am să tac.

Jucenko:

Pînă la urmă, tot am să te dau afară. Nu vezi că tovarășul Grigoriev n-a sfîrșit?

Grigoriev:

Totuși, eu propun să se facă o percheziție. Ieri lui Belokon i-a dispărut ceasul de buzunar. Pentru ce să păgubească omul? Să se facă o percheziție generală.

Blum:

Va să zică să chemăm un pristav.

Grigoriev:

Ce fel de pristav?

Blum:

Unul din vremea lui Nikolai al II-lea.

Jucenko:

Solomon Markovici... răbdare... așteptați...

Blum:

Nu mai pot să aștept... Mi s-au defectat frînele...

Sobcenko:

Juciok, dă-mi...

Jucenko:

Dă-i drumul.

Sobcenko:

Grigoriev ne face hoți pe față și, din vorbele lui, reiese că noi mușamalizăm hoțiile. De ce să le mușamalizăm? Noi nu sîntem obisnuiți să tăcem. Cică dacă cineva a fost vagabond, trebuie neapărat să fie și hoț. De cînd lucrează aici, Grigoriev încă n-a observat că în comună nu sînt vagabonzi. Ce este un vagabond? Un nenorocit, un om pierdut. El n-a observat pînă acum că aici sînt comunarzi. Auziți? Comunarzi. Comunarzi, poate mai cinstiți decît el, decît Grigoriev...

Dmitrievski:

Jucenko, nu-i permite să jignească oamenii!

Jucenko:

Mai mult tact, Sancio.

Sobcenko:

La ce ne trebuie tact? Cine l-a mai inventat? Cei ca Grigoriev trebuie dați afară fără nici un fel de tact. Dacă dispar instrumentele, trebuie să se facă percheziție comunarzilor. De unde regula asta? Eu fac altă propunere. Au dispărut instrumentele? Să i se facă percheziție lui Grigoriev.

Grigoriev:

Cum îndrăznești?

Dmitrievski:

Aceasta depășește orice limită.

Jucenko:

Tovarășe Sobcenko...

Romancenko:

Ufl... M-au apucat căldurile.

Sobcenko:

Dar, judecă, Juciok. De ce orice comunard poate fi făcut „hoț”, de ce să se poată face percheziții generale, iar lui Grigoriev să nu i se poată face? Noi știm cine-s comunarzii: sînt comsomoliști și studenți la facultatea muncitorească. Dar Grigoriev cine-i? Asta n-o știm. După cum se spune, ar fi fiu de general. Dacă un comsomolist poate fi percheziționat atît de lesne, cu atît mai mult poate fi percheziționat fiul unui general țarist. De aceeași teapă e și Belokon. De unde vine? Dracu’știe. Cică-i mecanic, dar el nu poate să distingă dalta de pilă. A distrus automatul. Pentru automat ar trebui să răspundă și tovarășul Dmitrievski. De ce a apărut acest Belokon în comună? Fiindcă Belokon a fost ordonanță la tatăl lui Grigoriev. Ce părere aveți despre toate astea, tovarăși comunarzi? Asta-i tot ce aveam de spus.

Grigoriev:

De unde ați mai scornit și povestea asta? Cine v-a spus?

Blum:

Eu le-am spus.

Grigoriev:

Dumneata?

Blum:

Eu.

Grigoriev:

Îl cunoști pe tatăl meu?

Blum:

Cum să nu? Ne-am întilnit.

Grigoriev:

Unde?

Blum:

Ne-am întilnit întîmplător la pogromul din Jitomir...

Dmitrievski:

Astfel de lucruri trebuie dovedite.

Blum:

La Jitomir nu știam cui să dovedesc; dar acum, țin să vă aduc la cunoștință că știu.

Romancenko:

Ce mai foc, ce mai pîrjol!

Jucenko:

Tovarăși, nu vorbiți între voi. Luați cuvîntul.

Zîreanski:

Îmi dai cuvîntul?

Jucenko:

Da.

Zîreanski:

O spun limpede: drumul lui Grigoriev e pe ușă afară. N-are ce căuta la noi. Nu-i este gîndul decît la femei. De toate se leagă: și de îngrijitoare, și de funcționare, și de femeile de la bucătărie, și de profesoare, dar de comunarde se teme.

Nocevnaia:

Ei, asta-i! Azi m-a invitat și pe mine la un ceai cu bomboane.

Ghedz:

Bravo!

Zabegai:

Oho!

Șvedov:

Tovarășe Grigoriev, te ocupi cu munca educativă?

Sinenki:

Noi avem voie?

Jucenko:

Ce să aveți voi?

Sinenki:

Noi avem voie să mergem la un „ceai cu bomboane”?

(Ilaritate.)

Jucenko:

Sinenki, șterge-o de aici.

Kreutzer:

Mi se pare că sumarinul s-a scufundat...

Romancenko:

Dar ce-a spus?

Vorgunov:

Cerem amnistie.

Jucenko:

Ia vezi, Vanka!

Grigoriev:

Nu pot să mai rămîn aici. Nu numai că fiecare mă jig-nește, dar mă și calomniază.

Jucenko:

Nocevnaia a mințit?

Grigoriev:

Da.

(Ilaritate.)

Grigoriev:

Plec, prea ați întrecut măsura.

Kreutzer:

Nu! Rămii.

Grigoriev:

Am fost jignit.

Kreutzer:

Nu-i nimic, se întâmplă.

Romancenکو:

Dă-mi și mie cuvîntul.

Jucenko:

Fedka, de ce nu te astîmperi?

Romancenکو:

Dă-mi cuvîntul și ai să vezi.

Sinenki:

Asta-i înăbușirea autocriticii.

Jucenko:

Hai, vorbește! ...

Sinenki:

Acum începe atacul sumarinelor.

Jucenko:

Am să scot pe uscat sumarinele astea, pe cuvîntul meu.

Vorğunov:

Dă-i drumul mai repede ...

Romancenکو:

Va să zică, mă duc cu Vanka în secție. Încă nu se dăduse semnalul de sculare.

Zabegai:

Ca să ungeți Kaystone-ul?

Romancenکو:

Îhî.

(Risete.)

Romancenکو:

Avem sau nu dreptul să ungem șepingul nostru?

Zabegai:

Cu ulei de furat?

Romancenکو:

Tovarășe președinte, nu sînt lăsat să vorbesc, și asta ...
mă și jignește ...

(Rîsete.)

Jucenko:

Haide, spune o dată...

Romancenکو:

Aşa... Abia ne apucasem noi de treabă, cînd iaca îl vedem pe Belokon intrînd tiptil. Noi ne ascundem repede după Samson-Werke al lui Kolka şi tăcem mîlc. El se apropie de lada ta, Sancio, se uită împrejur... şi dă-i... învîrteşte o dată, de două ori... o deschide şi haţ în buzunar. Apoi se duce la a lui Vasilenko... şi face la fel... Avea o legătură întreagă de chei... Asta-i tot.

Belokon:

Minte golanul.

(Tumult.)

Sobcenکو:

Pare să fie adevărat.

Zîreanski:

Aşa-i!

Kliukin:

Iată unde trebuie să se facă o percheziţie!

Odariuk:

Ce ticăloşil

Kreutzer:

Bravo, Fedkal! Ce-i drept, a fost un atac puternic.

Vorgunov:

Ar putea sări în aer o escadră întreagă.

Sinenki:

Oho, şi încă cum!

Jucenko:

Vorbiţi pe rînd, nu ţipaţi toţi deodată! Dau cuvîntul lui Kliukin.

Kliukin:

De mult ne gîndim noi că s-ar putea să fie aşa. Şi acum, mulţumită sumarinelor, diavolul cel încornorat a fost prins asupra faptului. Totu-i limpede. Belokon fura şi vindea instrumentele şi, ca să nu fie bănuît, a pus franţujii în lada cuiva, în lada lui Vehov.

Glasuri:

Aha, ca să vezi...

Kliukin:

Propun să facem imediat o percheziţie în camera lui Belokon.

Șvedov:

Avem dreptul?

Jucenko:

Îi cerem voie lui Belokon. Ne dați voie, nu-i așa?

Belokon:

De opus nu mă opun, dar voi n-aveți dreptul. Dacă fiecare mi-o face percheziție... și protestez împotriva tuturor jignirilor.

Ghedz:

Atunci se poate și fără autorizație?

Zireanski:

Mai poate fi vorba de autorizație?

Kreutzer:

Am dreptul să autorizez percheziția. Trimiteți imediat trei oameni. Belokon locuiește în comună?

Jucenko:

Da. Propun trei persoane: pe tovarășul Vorgunov, pe Zabegai și pe Odariuk.

Vorgunov:

Ia lăsați-mă, ce vă trece prin minte?

Romancenko:

Dreadnaught-ul nu-i potrivit pentru o chestie atât de mărunță. Merg eu!

Șvedov

(*către Vorgunov*): Dumneavoastră din partea conducerii.

Vorgunov:

Lăsați-mă în pace, sînt alții mai tineri.

Jucenko:

Atunci tovarășul Cernii. De acord?

Glasuri:

În regulă. De acord. Foarte bine!

Jucenko:

Duceți-vă. Comandă Zabegai.

Zabegai:

Să-l luăm și pe Belokon?

Belokon:

Nu merg nicăieri. Protestez cu hotărîre.

Sinenki:

Nu-ți irosi puterile, cumetre!

Kreutzer:

Du-te Belokon, nu face pe prostul.

(*Cei patru ies.*)

Jucenko:

Continuăm ședința! Dau cuvîntul lui Șvedov.

Șvedov:

De mîine încep să lucreze posturile noastre. Astăzi o să facem numirile. Deosebit de important este postul de la aprovizionare, pentru că Solomon Markovici aduce adeseori tot felul de vechituri.

Blum:

Mi se pare că acum încep și eu să fiu jignit... Cum vine asta, vechituri?

(Risete.)

Șvedov:

Aduceți...

Blum:

Înainte de toate trebuie să lămurim în general și pe deplin ce înseamnă „vechituri”.

Șvedov:

Valcenko se plînge foarte mult de dumneavoastră. Deși la drept vorbind, și tovarășul Valcenko ar trebui să-și verifice comportarea. Îi sacrifică prea mult timp Nadejdei Nikolaevna.

Kreutzer:

Na-ți-o bună...

Torskala:

N-am să-l mai las să-mi treacă pragul.

Valcenko:

De fapt, eu...

Zaharov:

Mai bine taci.

Valcenko:

Jucenko, dă-mi cuvîntul.

Jucenko:

Într-o chestiune personală?

Valcenko:

Nu.

Jucenko:

Poftim.

Valcenko:

Noi, inginerii uzinei noastre, n-avem nevoie să așteptăm rezultatul percheziției care se face la Belokon, ca să ne convingem de nevinovăția comunarzilor. Nu vorbesc numai în numele meu, ci și al lui Vorgunov și al lui Troian, deși nu mi-au dat sarcină. Noi am fost totdeauna în-

credințați că nu fură comunarzii. Nimic nu ne îndreptățește să fim împotriva voastră. Dezvoltarea uzinei noastre e și pentru noi o cauză sfântă, întocmai ca și pentru voi. Participăm și noi în egală măsură la construirea socialismului. Sîntem la fel de entuziaști ca și voi. E adevărat, Piotr Petrovici?

Vorgunov:

În general e adevărat, dar te rog insistent, mai puține cuvinte duioase.

Valcenko:

Într-o privință, comunarzii ne sînt superiori. Acțiunile lor sînt mai directe și mai puternice. Uneori, noi mai stăm pe gînduri, mai ezităm. Eu consider că rău a făcut Piotr Petrovici că nu s-a dus să asiste la percheziție. Acum trei luni nu m-aș fi dus nici eu. Dar astăzi, dacă m-ați trimite, aș merge. Piotr Petrovici, noi mai păstrăm unele rămășițe din intelectualismul rus...

Romancenko:

Asta le întrece pe toate...

Sinenki:

Las-o mai domol...

Vorgunov:

Vorbiți, am să țin și eu un discurs.

Valcenko:

Eu declar că sîntem alături de voi și că nu ne vom da bătăuți pînă nu vom izbîndi.

(Aplauze.)

Torskaia:

În sfîrșit ai reușit la examen.

Valcenko:

Ce spui? Atît de lesne?

Jucenko:

Tovarăși...

Vorgunov:

Voi ține și eu un discurs. Într-adevăr, Valcenko a întrecut orice măsură; ce-i drept, nici eu nu pot suferi intelectualismul. Dar nu-i vorba de asta. Problema e că comunarzii au un colectiv, iar noi nu. Ei au organizația de Comsomol, sovietul comandanților, iar noi ce avem? Dar nu face nimic, am și început să intrăm în colectivul vostru, ceea ce ne face o deosebită plăcere... Dacă nu ne-ar face plăcere, ar însemna că n-am izbutit să sesizăm

noul. Eu personal sînt foarte bucuros că am și fost trecut în escadra de submarine.

Romancenکو:

Dumneavoastră sînteți un dreadnaught.

Vorgunov:

Ați văzut, sînt un dreadnaught. Înainte de toate, trebuie să învățăm de la comunarzi să privim drept, să vorbim drept, să acționăm drept. Un fapt surprinzător e că ei nu mint niciodată. Chiar și Fedka, care a șterpelit o sticlură de ulei, chiar și el are dreptul să nu se considere înfractor și să respingă cu indignare orice învinuire. Îi este martor Kaystone-ul care i-a fost încredințat. De acum înainte am să procedez și eu ca Fedka, deși, bineînțeles, nu va fi nevoie să încuiați neapărat toate sticlurile cu ulei de frica mea. Uzina noastră va merge ca pe roate. Asta-i sigur.

(Ovații. Toți strigă, aplaudă.)

Kreutzer:

Bravo, acum ești cu adevărat un om de ispravă!

Romancenکو:

Chiar și bobocii o scot mai bine la capăt decît dumneavoastră.

Vorgunov:

Am încurcat-o?

Romancenکو:

Desigur că ați încurcat-o. Acum trebuie să dăm înapoi uleiul.

Vorgunov:

Ai dreptate. Vezi cît sînt de lipsit de simț practic? Știi ceva? Am să-ți cumpăr o sticlură de ulei.

Sinenki:

Două sticlure.

Vorgunov:

Bine, două.

(Intră Zabegai, Cernii, Odariuk și Belokon.)

Jucenko:

Ei?

Zabegai

(pune pe masă tot felul de instrumente): Iată șublerul lui Sobcenکو, un aparat de marcaj... e al tău Sancio? Iată chei și șperacle... iată și ceasul lui Belokon...

(Tăcere.)

Jucenko:

Belokon, ce-ai de spus?

Belokon:

Nu spun nimic.

Kreutzer:

Cu Belokon vom sta de vorbă în altă parte. Aleksei Stepanovici, dă-mi doi comunarzi, ca să-l ducă pe Belokon cu biletul ăsta. Acum, Belokon, răspunde-mi la o întrebare: Grigoriev știa de furturile dumitale?

Belokon:

Nu.

Grigoriev:

N-am știut nimic, pe cuvîntul meu.

Kreutzer:

Totuși, tovarășe Grigoriev, să treci pe la mine.

(Belokon pleacă însoțit de doi comunarzi.)

Jucenko:

Mi se pare c-am terminat. Tovarășe Grigoriev, dumneata ai să mai lucrezi la noi?

Grigoriev:

Nu. *(Iese.)*

Dmitrievski:

Dați-mi voie și mie să plec. Dar înainte de a pleca vreau să vă spun două cuvinte. N-am să mă justific. Am nimerit într-o afacere murdară și dezgustătoare. Nu pot să-mi iert prostia și faptul că am fost orb. Multe însă nu le înțeleg nici acum. Bineînțeles, nu pot să mai lucrez aici. Totuși, am învățat multe de la voi. Rămîneți cu bine. *(Iese.)*

(Tăcere.)

Sinenki:

A sărit în aer și vasul amiral.

(Risete.)

Jucenko:

Vanka, iar nu-ți ții gura? Dau cuvîntul lui Aleksandr Osipovici.

Kreutzer:

Totul s-a luminat, tovarășii comunarzi, așa că n-am despre ce vorbi. Numesc pe tovarășul Vorgunov inginer șef.

(Aplauze.)

Acum, nu mai rămîne decît să obțineți o producție de cincizeci de aparate.

Vorgunov:

Ei, asta-i un fleac...

Jucenko:

Mai este o chestiune, una ceva mai mică. Natașa Nesterenko a făcut o cerere. Va vorbi ea singură.

Nesterenko:

Recunosc, sînt vinovată că n-am spus nimic tovarășilor. Am procedat greșit. Rog să fiu iertată și să plec din comună ca o comunardă.

Jucenko:

Cine cere cuvîntul?

Zîreanski:

A procedat urît! Din cauza dragostei a uitat și de tovarăși, și de disciplină. Astfel de lucruri nu se pot ierta. S-a căsătorit fără...

Vorgunov:

Binecuvîntarea părinților.

Zîreanski:

Cum?

Vorgunov:

Fără binecuvîntarea soviêtului comandanților. Înainte vreme, pentru așa ceva, părinții te blestemau.

Zîreanski:

De blestemat n-o s-o blestemăm, însă propun să-i băgăm cinci ore la arest pe amîndoi, și pe Natașa, și pe Piotr.

Romancenko:

Foarte bine!

Kreutzer:

Ia te uită ce vampir!

Romancenko:

Altfel au să se căsătorească toți.

Vorgunov:

Sînteți niște fiare însetate de sînge.

Jucenko:

Eu fac altă propunere: s-o amnistiem și să-i dăm zestre, așa cum se cuvine cînd pleacă un comunard. Pentru această treabă să numim o comisie formată din tovarășele Torskaia și Nocevnaia. Pun propunerea la vot. Cine e pentru să ridice mîna. Nouă pentru. Cine-i contra? (Începe să numere.) Unu, doi... (Observă mîinile ridicate ale sumarinelor). Voi de ce votați? Un vot contra.

Romancenکو:

Desigur, dacă pe noi nu ne numeri...

Vorgunov:

Ajunge cît sînge ai vărsat astăzi...

Jucenko:

Am terminat. Lista posturilor se va comunica mîine. Ridicăm ședința.

(Larmă, grupele se împrăștie.)

Zabegai

(cătْre Șvedov): Eu iau postul aprovizionării.

Blum:

Vii la mine? Foarte bine! Plecăm chiar mîine. Și nu ne întoarcem pînă nu învingem. Cu scut sau sub scut, cum se zice.

Zaharov:

Nu „sub scut“, ci „pe scut“.

Blum:

Pe scut? Ce-nseamnă asta?

Zaharov:

Sub scut înseamnă victorios, iar pe scut, înseamnă mort. Victorios sau mort.

Blum:

Pe scut nu ne prea convine, nu-i așa tovarășe Zabegai? Să spunem mai simplu: cu un scut sau cu două scuturi.

Kreutzer:

De unde ai să-l iei pe al doilea?

Blum:

Proști sînt destui. Însă trebuie să te pricepi. Vor fi și ceva morți, nu-i așa?

Kreutzer:

Să nu aduceți în comună scuturi de prisos. Doar cupru calibrat ai adus pentru trei ani. N-are nici un rost.

Blum:

Cupru calibrat? Aud pentru întîia oară... Aha, da... *(Pleacă.)*

Kreutzer:

La revedere, tovarăși. Cine vrea să-l duc cu mașina în oraș?

Troian:

Eu trebuie să stabilesc posturile cu băieții.

(Toți ies. Rămîn Torskaia și Valcenko.)

Torskala:

Să mergem și noi. Lupta s-a terminat.

Valcenko:

N-aș vrea să plec nicăieri de aici, Nadejda Nikolaevna.

Torskaia

(se apropie de el, îi pune mîna pe umăr și-l privește în ochi): Dragul meu!

(Valcenko o îmbrățișează și o sărută pe ochi. În ușă apare Zîreanski.)

Torskala:

Vai, Alioșa!... Cum? Fără sovietul comandanților?
Alioșa, pe cînd viitoarea ședință?

Zîreanski:

La alde voi, sovietul comandanților ocupă totdeauna
locul al doilea...

(Cortina.)

ANEXE

La a cincea aniversare a comunei „F. E. Dzerjinski”¹

Pedagogii dau din umeri²

Pedagogii din Uniune sînt cei mai respectați dintre toți oamenii muncii și, cu drept cuvînt, ei au cea mai nobilă misiune: formarea cadrelor pentru toate domeniile de activitate. Astăzi, putem fi mîndri de pedagogia noastră, de pedagogia sovietică. Și totuși, cei care dădeau din umeri, urmărind activitatea comunei noastre, erau — închipuiți-vă! — chiar pedagogii. Dar nu toți pedagogii dădeau din umeri. O, nu! Cei mai mulți dintre ei sînt oameni îndrăzneți, întreprinzători, pe care li entuziasmează orice inițiativă lăudabilă; sînt oameni adevărați, în stare să ducă la bun sfîrșit o muncă oricît de grea, oricît de importantă, și nu încapе îndoială că aceștia n-ar fi dat din umeri, pentru nimic în lume.

Dădea din umeri un grup mic, un grup foarte mic de pedagogi. Aceștia se cred în Olimp. Și nu-i de mirare că dascălii din grupul cu pricina n-au educat nici un copil, nici măcar pe ai lor. În schimb au născocit sumedenie de principii pedagogice.

Nu-i de conceput practică fără teorie, precum nu-i de conceput teorie fără practică. Cu toate acestea, pedagogii care dădeau din umeri disprețuiau și dezaprobau practica existentă, încercînd să introducă o practică a lor proprie, o practică *clinică*, cum s-ar spune.

1 La 29 decembrie 1932, comuna „F. E. Dzerjinski” și-a sărbătorit a cincea aniversare. Festivitatea s-a desfășurat într-un cadru solemn, în prezența reprezentanților partidului, ai organizațiilor obștești, ai organelor Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne și ale Comisariatului Poporului pentru Învățămînt din Ucraina. În pregătirea și desfășurarea serbării, un rol activ a jucat brigada voluntă a ziarului „Komsomolskaja pravda”.

Cu acest prilej, brigada voluntă a întocmit și pregătit pentru tipar o culegere jubiliară, intitulată „Renașterea” (Harkov, 1932). Fiind editată de o publicație departamentală, cartea a apărut într-un tiraj redus și nu s-a pus în vânzare.

În culegere au fost incluse următoarele articole și documente, scrise de A. S. Makarenko: „Pedagogii dau din umeri”, „File întoarse”, „O zi în comună”, „Constituția țării F. E. D.”.

2 În articolul „Pedagogii dau din umeri”, A. S. Makarenko face bilanțul muncii pe care a desfășurat-o în comuna „F. E. Dzerjinski”, sintetizînd experiența dobîndită de-a lungul celor cinci ani. Multe dintre tezele exprimate într-o formă literară în operele „Marșul din anul 30”, „F. E. D.—I” și „În ton major” sînt formulate în acest articol.

Pe de altă parte, și practica pedagogică mult hulită trebuia, vrînd-nevrînd, să-și teoretizeze într-un fel experiența și deducțiile, determinînd în felul acesta apariția unei teorii *sui-generis*, a unei teorii *colaterale*, ca să zic așa.

Deci, nu întîmplător Comitetul Central al Partidului a luat asupra sa grija de a organiza sectorul teoretic și practic al activității noastre pedagogice.

Intr-adevăr, în ceea ce privește latura teoretică, de pildă, se ajunsese la noi pînă acolo încît, pe de o parte, se nega orice condiționare biologică a moralei, considerînd că totul depinde de mediu și de educație, și, pe de altă parte, se urmărea ca toată educația omului să se bazeze pe reflexologie, ca formarea omului nou să se întemeieze exclusiv pe studiul reflexelor condiționate. Unul din acești teoreticieni definea colectivul în termenii următori: „Colectivul este un grup de indivizi care acționează reciproc și reacționează solidar la aceleași excitații.” Pentru orice om de bună-credință este limpede că aceasta este definiția unui colectiv de broaște, maimuțe, moluște, polipi, orice poștești, numai de oameni nu.

Dar nici în ceea ce privește practica, lucrurile nu stăteau mai bine. Orientarea pedagogică proletară își crola drumul luptînd, își cîștiga dreptul la viață răspunzînd nevoilor și cerințelor vitale ale industriei prin glasul noii noastre culturi. Oare nu este caracteristic faptul că cea mai bună școală a educației o constituie Comsomolul, producția, armata? Pe aici trec căile adevăratei educații de clasă — pe aici și prin școală; astfel au luat ființă școli în fabrici și uzine, facultăți muncitorești, precum și nenumărate cursuri de diferite profiluri. Activitatea în aceste instituții se desfășura într-un ritm rapid, deseori fără baze teoretice special elaborate, fără cadre cu practică îndelungată, mai mult pe dibuite, cu greșeli la tot pasul, totuși instinctul de clasă și cerințele reale ale vieții o salvau din situațiile cele mai critice.

Însă în domeniul *educației propriu-zise*, curentul acesta viu, puternic, a lipsit. În plus, domeniul educativ este, ca să zicem așa, mai delicat, mai greu de sesizat. Or, printre intelectualii noștri muncitori, comsomoliști și intelectualii partidului, mai dăinuie încă multe prejudecăți cu privire la educație, preluate cu bună-credință de la vechea teorie pedagogică sau direct din concepțiile pseudointelectuale în circulație sau din idealurile și imaginile literare. Calea noii educații leniniste, calea educației comuniste este calea unei aprigi lupte cu numeroși dușmani. Acești dușmani sînt: rămășițele vechii ideologii a intelectualității ruse, masa compactă a individualismului burghez. Ei ne împresurau la fiecă pas, pe noi, pionierii învățămîntului, care eram pătrunși de dorința de a întruchipa într-o operă vie și reală imperativele epocii noastre și ale revoluției.

Cel mai potrivit loc pentru luptă era casa de copii, deoarece ea constituia într-adevăr un nou tip de instituție pentru copii, unde primordia rămășițelor vechii practici era redusă la minimum. Aceasta era latura pozitivă a casei de copii, însă existau și neajunsuri. Mai întîi, chiar în casele de copii, teoria bucheristă, ruptă de viață, încerca să creeze „practica sa proprie”; în al doilea rînd, aceste instituții aveau copii foarte dificili, aproape în întregime crescuți în stradă. De aceea, munca într-o casă de copii se transforma totdeauna într-un adevărat front de luptă.

În primele zile de existență a comunei „Dzerjinski” aveam printre noi mulți tovarăși care își dădeau seama de valoarea noii practici de

educație proletară; mulți dintre ei cunoșteau din experiență marile posibilități ale unei practici întinse, directe, ceea ce a îngăduit comunei să-și desfășoare activitatea cu mai mult avânt decât predecesoarele ei. Totuși, am fost nevoiți să luptăm și atunci, și de remarcat este faptul că am întâmpinat o oarecare neîncredere, fără să mai vorbesc de grupulețul de pedagogi care dădeau din umeri.

În prezent, comuna și-a încheiat victorios primul său cincinal de activitate, prilej să vorbim de principiile experienței noastre educative. E vorba de principiile care i-au făcut pe anumiți pedagogi să dea din umeri.

În anul 1927 ne-am înfățișat înaintea Olimpului pedagogic, prezentându-i modestul nostru ideal: tipul muncitorului sovietic instruit. Ni s-a răspuns:

Muncitor instruit? ... Dar cum, în ce fel? Ceea ce ne interesează înainte de toate este: cum putem ajunge să avem muncitori instruiți?

Atunci, noi le-am expus părerile noastre cu privire la tehnica pedagogică pe care am reușit s-o experimentăm într-un colț uitat de lume, departe de marile drumuri pedagogice.

— Noi năzuim să formăm un muncitor sovietic instruit. Asta înseamnă că sîntem datori să-i dăm o pregătire școlară, de preferință una medie, și să-i dăm și o calificare; asta înseamnă, de asemenea, că sîntem datori să-l disciplinăm, spre a deveni un element bine pregătit din punct de vedere politic, un membru devotat al clasei muncitoare, comsomolist, bolșevic. Totodată, sîntem datori să-i educăm sentimentul datoriei și al onoarei, cu alte cuvinte să-l facem să fie conștient de demnitatea sa și a clasei sale, să fie mîndru de ea și bineînțeles conștient de îndatoririle lui față de clasa sa. Muncitorul sovietic trebuie să știe să se supună ordinelor unui tovarăș și trebuie să știe să comande unui tovarăș. De asemenea, el trebuie să știe să fie politicos, aspru, bun și necruțător, după cum cer împrejurările vieții și ale luptei pe care o duce. Bineînțeles, el trebuie să fie și un organizator activ; să fie perseverent și oțelit, să știe să se stăpînească și să-și exercite influența și asupra altora. Dacă împlinirea ar face să fie pedeapsă de colectiv, el este dator să respecte și colectivul, și pedeapsa dată de acesta. Totodată, el trebuie să fie vesel, voios, sobru, capabil să lupte și să construiască, dornic să trăiască și să iubească viața; într-un cuvînt, muncitorul sovietic trebuie să fie fericit. Și el trebuie să fie așa nu numai în viitor, ci și acum, în prezent, zi de zi.

Cei din Olimp și-au pus mîinile în cap:

— Pedeapsă? Pedeapsa formează robi!

— Sentimentul datoriei? Acesta este apanajul burghezilor!

— Sentimentul onoarei? Onoarea este un privilegiu al ofițerilor!

— Nu, aceasta nu este o educație sovietică!!!

Toate acestea s-au petrecut aievea; am păstrat notele stenografice.

Noi am muncit cinci ani încheiați. Cot la cot cu noi au muncit comunarzii, nu pedagogii. Comunarzii au mesterit scaune, au fabricat armături, burghie, și-au făurit o viață nouă, au făurit omul nou, elaborînd totodată o nouă pedagogie sovietică. În sectorul nostru restrîns n-am avut putința să realizăm prea multe, iar experiența noastră neînsemnată n-avea acces în paginile revistelor pedagogice. Însă ceea ce am realizat e mult mai mult decît o pagină de revistă.

În cei cinci ani, comuna „Dzerjinski” și-a perfecționat metodele, ajungînd la o precizie mulțumitoare. Doar unele rămășițe de idealism și de pedagogie individualistă ne mai umbresc victoria. Dar nădăjduim să le lichidăm în cel mai scurt timp.

Comuna „Dzerjinski” nu cunoaște prăpastia dintre munca fizică și cea intelectuală. Facultatea muncitorească de pe lângă Institutul de construcții de mașini îl pregătește pe comunardul nostru pentru o școală tehnică superioară, în care acesta intră bine înarmat din punctul de vedere al studiilor și, mai cu seamă, cu o înaltă calificare de meșter.

De aceea, înscrierea comunarzilor la o școală tehnică superioară nu e numaidecît obligatorie. În prezent, în uzina comunei lucrează câțiva comunarzi, care mâine vor alcătui cadrele inferioare ale industriei noastre.

Pregătind pe comunarzi pentru o înaltă calificare, bazată pe o instrucție medie, noi le dezvoltăm, concomitent, felurite însușiri de buni *gospodari și organizatori*. E de ajuns să iei parte la o adunare generală a comunarzilor ca să-ți dai seama de aceasta! Problemele legate de planul de producție și valoric, de procesul tehnologic, de aprovizionare, de fabricarea diferitelor piese și dispozitive, de raționalizarea producției și controlul normelor și evaluărilor, de schema de încadrare a personalului și de pregătirea acestuia, trec zilnic prin fața comunarzilor, dar nu ca prin fața unor spectatori, ci a unor organizatori cu răspundere, care nu neglijează nici cea mai neînsemnată problemă, conștienți fiind că o abatere, oricât de mică, se va resimți în procesul de producție chiar a doua zi. În rezolvarea acestor probleme, comunarzii găsesc în primul rînd prilejul de a-și întrebuița energia socială; dar aceasta nu este energia unor oameni care renunță la viața lor personală, nu este jertfa unor martiri, dimpotrivă, este activitatea socială conștientă a unor oameni care își dau seama că *interesele sociale sînt și interesele lor personale*.

În această orientare fundamentală a activității noastre, reliefată într-un șir de amănunte din viața comunei (de pildă, în plata muncii în acord), găsim toate punctele de plecare și pentru principiile tehnicii noastre pedagogice.

În ce constau aceste principii?

Înainte de toate, noi renunțăm la munca educativă cu fiecare individ în parte, cu „faimosul copil” — obiectul pedagogiei, în schimb punem accentul pe acțiunea de înrîurire asupra dezvoltării personalității. Noi socotim că influența unui individ izolat asupra unui alt individ izolat este o acțiune îngustă și limitată. Obiectul educației noastre este colectivul în întregul său, și noi exercităm înrîurirea noastră pedagogică organizată numai asupra colectivului. Sîntem încredințați că cea mai eficace formă de educare a individului este încadrarea lui în colectiv, dar în așa fel încît individul să aibă sentimentul că a intrat în colectiv de bunăvoie, și că tot de bunăvoie colectivul l-a admis în sinul său. Astfel, *colectivul devine educatorul individului*. În practica comunei „Dzerjinski”, greșelile unui individ, indiferent de natura lor, nu trebuia să stîrnească mai întîi reacția pedagogului și abia după aceea a colectivului. În comună, pedagogul își putea exercita înrîurirea asupra individului numai în măsura în care el însuși era membru al colectivului.

Dar asta nu înseamnă că noi, pedagogii, și în general îndrumătorii mai vîrstnici ai colectivului, stăm de o parte și observăm numai. Dimpotrivă, la fiecare pas, noi trebuie să ne mobilizăm mintea și experiența, tactul și voința, pentru a ne orienta just în feluritele manifestări, doleanțe și năzuințe ale colectivului și a-l ajuta cu sfatul, cu influența, cu părerea noastră, ba uneori, impunîndu-i voința noastră. Totuși, oricît de mult am munci, noi nu vom ajunge niciodată augurii pedagogiei, care să proclame sentențios legi pedagogice. Aceste legi decurg din întreaga viață a Uniunii Sovietice și, în speță, din viața colectivului nostru. De altfel, legile cu pricina sînt atît de convingătoare, încît nu ne mai este îngăduit să le răstălmăcîm.

Prin urmare, orientarea pedagogică a comunei, în linii mari, poate fi formulată astfel: *crearea unui colectiv sănătos, crearea unei înfrurii sănătoase a colectivului asupra individului.*

Ocupându-ne de problema colectivului, a existenței lui, noi nu privim colectivul ca „un grup de indivizi care acționează reciproc și reacționează solidar”. Noi nu ni-l reprezentăm ca un colectiv abstract care reacționează „solidar”, ci ni-l reprezentăm ca un colectiv viu și concret de băieți și fete, ca o parte a societății sovietice muncitoare din perioada construirii socialismului, a luptei de clasă și a trecerii noastre la societatea fără clase antagoniste. Pe de altă parte, ne dăm seama că acest colectiv de copii nu vrea cu nici un preț să-și trăiască viața pentru a pregăti o altă viață, nu vrea să fie un experiment exclusiv pedagogic; dimpotrivă, el vrea să fie o realitate de sine stătătoare a vieții noastre sociale, ca și orice alt colectiv. Fiecare dintre membrii colectivului nu se consideră pe sine însuși ca „germenele unei personalități viitoare”. Și este firesc să adoptăm și noi acest punct de vedere și să-i socotim pe elevii noștri ca cetățeni cu depline drepturi ai republicilor sovietice. Ca cetățeni cu depline drepturi, ei au dreptul să participe la munca obștească după puterile lor. De altfel, chiar iau parte la această muncă, dar nu pe plan pedagogic, ci desfășurând-o cu adevărat, adică elevii noștri nu strică și nu irotesc materialele, ci fabrică obiecte folositoare și aceasta, nu din considerente idealiste, de altruism dezinteresat, ci din dorința de a câștiga, atât în folosul lor personal, cât și în folosul colectivului; ei răspund de munca lor, potrivit disciplinei riguroase în producție, răspund în primul rând față de colectiv, singurul care beneficiază de câștigurile realizate și suportă eventualele pagube pricinuite de membrii săi.

Din această concepție fundamentală, prin prisma căreia privim colectivul de copii, decurg toate metodele noastre. Noi punem la dispoziția colectivului de copii sau de adolescenți o școală, o facultate muncitorească, o uzină, ingineri, un plan de producție și valoric, salarii, îndatoriri, muncă și dreptul răspunderii. Ceea ce înseamnă că le creăm toate premisele pentru a cimenta disciplina în sinul lor.

Pedagogii din Olimp, care dau din umeri, pot vorbi pe săturate de necesitatea disciplinei, pot privi cu încântare o disciplină gata formată și chiar îi pot admira grația, dar nu sînt în stare să urmărească, lărdă strigăle de protest, procesul disciplinării. Pe cînd comunarzii noștri nu văd nimic deosebit în disciplină. După părerea lor, disciplina este un fenomen firesc și indispensabil în oricare colectiv. Comunarzii nu recunosc decît procesul disciplinării și-l consideră drept o problemă esențială.

Dacă un comunard nu și-a îngrijit strungul, lăsîndu-l să prindă rugină, s-ar putea ca la adunarea generală să nu-i treacă nimănui prin minte că vinovatul trebuie disciplinat, însă toți vor striga, indignați:

— Ai stricat strungul, îți dai tu seama ce înseamnă asta? Știi tu cît costă un strung? Te-ai întrebat ce o să ne facem mline dacă din pricina ta ne va lipsi piesa numărul cincisprezece? O să ne uităm la tine ca să-ți admirăm frumusețea, hai?

Și fără a se preocupa de problema pedepsei, adunarea generală va lua de la strung pe comunardul cu pricina și-l va trece la o muncă simplă; aceasta numai pentru a apăra utilajul, ca bun comun al colectivului.

Poate că-i o măsură aspră, dar e necesară. Și numai datorită faptului că colectivul nu renunță la ea din principiu, recurgem la această măsură în cazuri foarte rare.

Și furtul este aproape inexistent la noi, pentru că toți comunarzii

cunosc implacabila lege a comunei: furtul este interzis, iar pentru o asemenea vină te poți trezi expulzat din comună în cel mult o jumătate de oră. Pentru comună, furtul nu constituie nicidecum o problemă de educare a individului; el face parte din problemele de viață ale oricărui colectiv, altfel colectivul n-ar putea exista. Teoriile pedagogice care susțin că un scandalagiu nu trebuie dat afară din clasă și că un hoț nu trebuie eliminat din comună („sînteți dator să-l îndreptați, nu să-l dați afară”) nu sînt decît vorbe goale, trimbițate de exponenții individualismului burghez, obișnuiți cu dramele și „suferințele” individului și care nu văd cum pierd din aceeași cauză, sute de colective, ca și cînd aceste colective n-ar fi alcătuite tot din indivizii

Comuna „Dzerjinski” interzice categoric furtul; fiecare comunard în parte știe bine acest lucru și nu îndrăznește să pună în joc nici interesele colectivului, nici pe ale sale proprii. De aceea, cazurile de furt sînt extrem de rare în comună; în orice caz, *la noi furtul nu se mai pedepsește*. Dacă totuși se întîmplă ca un novice, care n-a ajuns încă să privească interesele colectivului ca pe ale sale proprii, să săvîrșească un furt, i se spune: „Bagă de seamă, să fie pentru ultima oară!” Dar dacă respectivul cade în recidivă, atunci colectivul pune problema eliminării lui din comună.

Această severitate este expresia celui mai înalt umanism pe care îl putem manifesta față de un semen al nostru. Logica ei se demonstrează cu precizia cu care se rezolvă o problemă de matematică. A-l lăsa pe hoț în colectiv, înseamnă a propaga viciul hoției, înseamnă a contribui la înmulțirea cazurilor de furt și a conflictelor interminabile, determinate de suspectarea sau învinuirea unor tovarăși nevinovați, înseamnă a obliga pe toți membrii colectivului să-și încuie lucrurile și să se suspecteze unii pe alții, înseamnă a desființa libertatea în sinul colectivului, fără a mai pune la socoteală irosirea valorilor materiale.

În măsura în care un colectiv se destramă din cauza tolerării sau legalizării furtului, în aceeași măsură se întărește în cazul contrar; se întărește datorită încrederii comune, de nezduncinat, în puterea colectivului și a drepturilor lui. Comunardul care a votat, fie și o singură dată, eliminarea pentru furt a unui tovarăș, cu greu s-ar încumeta să săvîrșească el însuși un furt. Atragem atenția asupra unui alt aspect al problemei: cei eliminați din colectiv trec printr-o puternică zguduire morală. De obicei, colectivul nu-i aruncă propriu-zis în stradă, ci li trimite la centrul de triere; și noi cunoaștem foarte multe cazuri cînd această ostracizare s-a soldat cu rezultate pozitive, cînd delicvenții și-au revizuit orientarea în ceea ce privește conduita lor socială. Unii dintre ostraciizați au fost retrimiși în comună și s-au întors vindecați pentru totdeauna de năravul lor.

Regulile categorice ale colectivului se aplică nu numai la cazurile de furt. În comuna „Dzerjinski”, aceste reguli mai vizează și beția, și jocul de cărți. Beția atrage după sine eliminarea definitivă. Și deși în comună avem mulți comunarzi de 18—19 ani, deși cea mai mare parte dintre ei dispun de suficienți bani de buzunar, ei nu beau; mai mult, au o atitudine de dispreț față de bețivi.

O atare disciplină decurge ca o necesitate conștientă din condițiile de viață ale colectivului, din principiul fundamental, potrivit căruia *un colectiv de copii nu se pregădește pentru viața viitoare, ci o trăiește de pe acum*. În fiecare caz de încălcare a disciplinei, colectivul nu-și apără decît interesele sale. Această logică este inaccesibilă pedagogilor din Olimp și stîrnește din partea lor un vehement protest. Or, tocmai această logică este menită să apare, mai bine ca oricare alta, interesele

individului. Apărînd colectivul în toate punctele lui de joncțiune cu egoismul individului, *colectivul apără prin aceasta și pe fiecare individ în parte, asigurîndu-i cele mai favorabile condiții de dezvoltare.* Exigențele colectivului au un rol educativ, mai ales față de promotorii acestor exigențe. În cazul de față, individul apare în procesul de educație într-o nouă poziție: el nu mai este obiectul înrîuririi educative, ci purtătorul ei — *subiectul*; dar nu devine subiect decît dacă exprimă interesele întregului colectiv.

Conjunctura pedagogică de care vorbim este cît se poate de avantajoasă. Apărînd pe fiecare membru al colectivului, exigența generală pretinde în același timp fiecărui membru să ia parte, pe măsura puterilor lui, la lupta colectivă comună, dezvoltîndu-i, în felul acesta, voința, rezistența morală, mîndria. Dar chiar și fără o instrumentare pedagogică specială se dezvoltă în colectiv noțiunea de *prețuire a colectivului, a demnității lui.* Acesta este punctul inițial al educației politice, aici își are ea izvorul. Colectivul comunei „Dzerjinski” se consideră, în mod conștient, parte integrantă din uriașul colectiv al clasei muncitoare, de care este legat prin fiecare manifestare a sa; ceea ce, de fapt, înseamnă educație politică, deosebită de instrucția politică.

În această recunoaștere a valorii colectivului se află și izvorul noțiunilor de „onoare” și „datorie”, calificate de cei din Olimp drept „privilegii ofiterești și burgheze”.

Educația noastră dă țării un muncitor calificat, instruit, capabil să fie comandant în orice domeniu al activității noastre și totodată gata să se supună ordinelor tovarășului său. Nu e mult de cînd „pedagogii din Olimp” descriau grozăviile care se petrec în comuna noastră, atribuindu-le exclusiv comandanților noștri (de detașament, de grupă) care, după părerea lor, înăbușă orice inițiativă și abuzează de putere. În realitate, comandantul nostru este un șef unic, ales, avînd într-adevăr o mare influență și putere, dar legat de mîini și de picioare ori de cîte ori încearcă să-și impună personalitatea. Detașamentul comandanților este de asemenea un colectiv, și comandantul acestuia nu este decît imputernicitul lui.

În ceea ce privește inițiativa, comunarii nu s-ar lăsa ademeniți, pentru nimic în lume, de vorbele goale ale unora, oricît de atrăgătoare ar fi ele, în schimb sînt gata să accepte fără discuții deșarte orice inițiativă folositoare care ar înlesni rezolvarea unei probleme comune.

De asemenea, nu sîntem de acord ca activitățile să fie bazate pe principiul: „accept numai munca interesantă”. Vă sfătuiesc să ascultați discuțiile aprinse care au loc în sovietul comandanților cînd se analizează cererea vreunui novice:

— Nu-mi place munca din atelierul nostru, mutați-mă la cel mecanic.

Unui asemenea „copil” i se răspunde cu toată asprimea:

— Poate ai vrea să punem să-ți cînte fanfara? Poate poftesci să ascuți muzică?

— Unde erai pe vremea cînd noi ridicam uzina, cînd am cărat pămîntul cu targa o lună încheiată, hal?

— Poate crezi că nouă ne plăcea să cărăm pămînt?

— Te pomenesci că nu-ți place nici să cureți closetele?

Dar peste puțin timp, proaspătul comunard își dă seama cum stau lucrurile. El își însușește concepția datoriei în sensul burghez al noțiunii. *Colectivul cere de la individ o anumită contribuție la pușculița comună de muncă și viață.* Clasa muncitoare, marea țară sovietică, nu-și recrutează oamenii în virtutea unui contract de muncă, a unui angajament, a interesului personal. Comunarii privesc problema datoriei în

modul cel mai simplu și mai hotărît, și aceasta este poziția firească a proletarului față de clasa sa.

Și cînd această clasă, colectivul nostru și însuși individul ajung să constituie în ochii omului valori de necontestat, se naște noțiunea de onoare a clasei proletare.

Socotim că este locul să abordăm încă una din problemele cele mai arzătoare din disputele noastre pedagogice: care-i rolul pedagogului? Dacă colectivul face față tuturor problemelor, ce rost mai are pedagogul? Și cine ne poate garanta că măsurile și acțiunile acestui colectiv vor fi totdeauna cele juste?

Întrebarea e oportună. În anul 1930, comuna „Dzerjinski” a renunțat la serviciile educatorilor, ceea ce nu înseamnă că noi n-avem educatori. Ca să fim înțeleși, vom trata problema *colectivului de educatori*. Colectivul nostru educativ este format din profesori, ingineri, maiștri și instructori, cekiști, membri ai conducerii noastre, și în primul rînd, mai cu seamă, din celula de partid și cea comsomolistă. Educația comunarzilor nu se face prin mijlocirea predicilor sau cuvîntărilor moralizatoare, ci pe temeiul experienței dobîndite în viață, în muncă, pe temeiul năzuințelor colectivului. Iar munca și năzuințele sînt determinate de ceea ce constituie viața colectivului, adică de revoluția noastră, de planurile noastre cîncinale, de lupta pentru independența noastră economică, de setea noastră de cunoaștere, de facultățile noastre muncitorești, de traiul nostru în comun, totdeauna bine orînduit, igienic, într-o curățenie perfectă, de disciplina noastră, de încordarea noastră clipă de clipă, oră de oră, zi de zi — viață plină de eforturi, de avînt, de ris, de voință, de gîndurile la ziua de mîine. De aceea, pedagogii n-au decît să dea din umeri, deși „gîmnastica” aceasta a lor e cam tardivă.

Noi privim cu încredere spre viitor. Comunardul nostru e un meșter instruit, priceput, îndemînic, „gospodar” conștient al țării sovietice, comsomolist și bolșevic, organizator și comandant care știe să ordone și să se supună, să lupte și să construiască, să trăiască și să iubească viața — iată viitorul nostru, contribuția noastră la creșterea noilor cadre pe care le pregătește comuna „Dzerjinski”.

Iar dacă vom izbuti să reeducăm și cîțiva pedagogi — aceasta va fi o victorie în plus, în afară de plan...

File întoarse¹

(Jaloane, evenimente, fapte)

Anul 1927

9 aprilie. Ședința Colegiului G.P.U. al R.S.S. Ucrainene, în care s-a hotărît să se eternizeze memoria conducătorului și învățătorului F. E. Dzerjinski, înființîndu-se o colonie de muncă pentru copii, care să-i poarte numele.

¹ Cronica „File întoarse” a fost scrisă de A. S. Makarenko pentru culegerea „Renașterea”, editată cu ocazia aniversării a 5 ani de la înființarea comunei. Această cronică cuprinde viața și activitatea comunei între anii 1927 și 1932.

20 octombrie. Numirea celor dintii salariați ai comunei. Aceștia erau puțini la număr: A. S. Makarenko, în postul de director, I. D. Tata-rinov, ca educator, Oprișko, ca intendent, și un bucătar; ultimii doi originari din Ahtîrka.

25 decembrie. Sosirea în comună a primului lot de comunarzi veniți din colonia „Gorki”, și anume, 50 de băieți și 10 fete.

28 decembrie. Alegerea celui dintii soviet al comandanților. Ca secretar a fost ales Mitea Ceveli, un băiat cu ochii negri, extrem de energic. Primul act al sovietului comandanților a fost organizarea vieții comunarzilor și repartizarea lor pe ateliere de producție, ceea ce s-a făcut într-o oră. În prezent, Mitea Ceveli e student la o instituție de învățămînt superior din Leningrad.

29 decembrie. Vizitarea comunei de către secretarul general al C.C. al P.C. (b) din Ucraina.

29 decembrie. Deschiderea solemnă a instituției și înmînarea drapelului comunei de muncă „Dzerjinski” de către un delegat al Colegiului G.P.U. al R.S.S. Ucrainene.

Anul 1928

9 ianuarie. Alegerea primei conduceri a comunei.

11 ianuarie. Sosirea a 40 de vagabonzi strînși de pe stradă, trimiși de centrul de triaj. Colectivul comunarzilor a trebuit să depună mari eforturi pentru a-i deprinde cu rînduieșile comunei. În prezent fac parte din activul de conducere; mulți dintre ei au intrat în viața independentă, de pildă Fomichev, Mișa Bondarenko, Reapolov și alții.

15 ianuarie. Organizarea fanfarei comunarzilor. La început, toată averea lor muzicală consta din vreo 30 de instrumente de suflat din metal alb. Tot atunci a apărut în comună și V. T. Levșakov, care este și astăzi capelmaistrul nostru. Primele exerciții ale muzicanților au pricinuit mari suferințe întregului colectiv: nu știau unde să te vîri ca să scapi de miorlăiturile lor stridente.

În prezent, fanfara comunarzilor este una dintre cele mai bune fanfare de amatori din Harkov și chiar din toată Ucraina: execută lucrări de Beethoven, Schubert, Liszt, Mozart, Mussorgski.

15 ianuarie. În comună a luat ființă un colectiv comsomolist.

15 ianuarie. Prima ședință a celulei comsomoliste din comuna „Dzerjinski”; număra 15 comsomoliști. Comunardul Krupov, astăzi student la Institutul de științe economice din Harkov, a fost ales secretar al celulei.

Cea dintii grijă a celulei comsomoliste a fost să organizeze un detașament de pionieri. Majoritatea comunarzilor făceau parte din tabăra pionierilor.

16 ianuarie. Conducerea comunei a aprobat planul și programul de muncă instructiv-educativă, precum și regulile de admitere în comună.

16 ianuarie. Vizitarea comunei de către membrii guvernului.

4 februarie. Aprobarea „Constituției comunei” de către conducere.

12 februarie. Vizitarea comunei de către secretarul C.C. al P.C. (b) din Ucraina.

27 aprilie. Alegerea celui de-al doilea soviet al comandanților. Secretar — Bokov. Vanea Bokov nu voia de loc să fie S.S.C., dar adunarea generală s-a indignat grozav: cum se poate să nu vrea! Vanea era un metalurgist convîns și disprețuia „activitatea birocratică”.

1 mai. Comunarzii au defilat pentru prima oară la festivitățile de

1 Mai, cu fanfara în frunte. Fanfara a cîntat două marșuri. Astăzi, Levșakov afirmă că nu cînta, ci „zdrăngănea”. Aceasta nu-i împiedica pe comunarzi să fie mîndri de fanfara lor.

5 mai. Vizitarea comunei de către secretarul general al C.C. al P.C. (b) din Ucraina.

9 mai. Vanea Bokov și-a înaintat în mod irevocabil demisia, cu atât mai mult că secția de lăcătușărie protestase împotriva unor goluri prea mari în frontul ei, tocmai cînd avea de executat o comandă în acord: fabrica terniole de bilete pentru stația de cale ferată din oraș.

Adunarea generală a cedat rugămintii lui Vanea Bokov și a ales în locul lui pe Nina Ledak. Strașnic comandant a fost Nina! Din ziua aceea, leneșii și delăsătorii din comună n-au mai avut liniște. Era o fată foarte severă, dar totdeauna veselă, zîmbitoare. Astăzi, nici Nina, nici Vanea nu mai sînt în comună. Vanea conduce atelierul de reparații al fabricii „Dinamo”, iar Nina Ledak își termină studiile la o instituție de învățămînt superior din Leningrad.

11 mai. Conducerea a fixat comunei următorul obiectiv: să formeze muncitori instruiți, cu conștiință de clasă și cu o calificare profesională medie.

21 mai. Comuna a fost vizitată de mineri din Breansk și Pervomaisk.

7 iunie. Decretul Consiliului Comisarilor Poporului, prin care se aprobă cererea G.P.U.-ului R.S.S. Ucrainene de a înființa comuna de muncă pentru copii „F. E. Dzerjinski”.

8. iulie. Comuna a ieșit înaintea lui Maksim Gorki, în Gara Harkov. Comunarzii s-au aliniat pe peron cu drapelul și fanfara lor, ceea ce l-a emoționat pe Aleksei Maksimovici.

9 iulie. Vizitarea comunei de către Maksim Gorki. Pentru a-l înțîmpina, comunarzii s-au înșirat la intervale mari de-a lungul drumului, dar pentru că nu i-a răbdât inima să rămînă în poziție de drepti, au alergat cu toții după mașină. Aleksei Maksimovici a vizitat cu drag comuna și a mărturisit comunarzilor că el a fost întotdeauna de partea generației tinere, deoarece ea este avangarda progresului.

31 iulie. Comuna a fost vizitată de către o delegație de pionieri din Leningrad.

23 august. Comuna a fost vizitată de delegația franceză venită la Congresul Internaționalului Comuniste.

1 septembrie. Alegerea celui de-al treilea soviet al comandanților. Vasea Dașevski, de la secția de prelucrare a lemnului, a fost ales S.S.C. Era un băiat îngăduitor și vesel și alegerea lui a însemnat întărirea principiilor democratice. Vasea era un democrat convins, ceea ce l-a împins să săvîrșească o greșeală regretabilă tocmai cînd expirase mandatul lui de S.S.C.: împreună cu Seva Smigalev, a intrat pe furis în livadă. Smigalev trebuia să stea de pază, dar zărind paznicul a fugit în mod rușinos, lăsîndu-și baltă misiunea. Vasea a fost prins și dus la miliție. El a fost scuturat zdravăn în adunarea generală și mai ales în consiliul pedagogic. Însă... totul a trecut. Astăzi, Vasea lucrează la o uzină din Harkov, vine uneori în comună și-și amintește zîmbind de pățania din 1928.

1—15 septembrie. Primirea în comună a 50 de noi membri, dintre care 20 de fete, recrutați de pe stradă și din casele de copii. În comună este ceva mai puțin spațiu, în schimb este mai multă veselie. Numărul fetelor s-a mărit simțitor. Dintre ele s-au recrutat principalele cadre de fete: Harlanova, Storceakova, Vehova.

1 octombrie. Vizitarea comunei de către o delegație de muncitori din Estonia.

Anul 1929

1 ianuarie. În prezent, celula comsomolistă numără 32 de membri. A și organizat o școală la ferma patronată de noi din Șiskovka și a început să conducă activitatea comunei. Comunardul Mende a fost ales secretar. Astăzi e operator de cinematograf undeva în sudul Ucrainei.

23 ianuarie. Comuna a fost vizitată de o delegație de muncitori din Baku.

1 februarie. Alegerea celui de-al patrulea soviet al comandanților; S.S.C. — Terenin. A fost o perioadă de decădere a conducerii autonome comunarde, precum și a tonusului colectivului. În secțiile de lăcătușărie, de prelucrare a lemnului și de croitorie, producția comunei stagna. Se lucrau dulapuri, însă în pagubă, pentru că se lucrau manual și, din această pricină, costau scump. Secția de lăcătușărie nu prea avea de lucru. Inventarul ei consta din câteva menghine, strunguri și strunguri revolver. Colectivul comunarzilor începea să se plictisească, sovietul comandanților, condus de Terenin, era lipsit de vlagă și inactiv. Comunarzii își cheltuiau energia mai mult cu jocuri de tot felul. Au fost și câteva cazuri de furt.

5 mai. Alegerea celui de-al cincilea soviet al comandanților; S.S.C. — Talikov Petro. Talikov a schimbat imediat mersul lucrurilor, iar sovietul comandanților condus de el s-a dovedit foarte energic. A apărut la orizont călătoria la Moscova, ceea ce i-a înviorat dintr-o dată pe comunarzi. Primisem o comandă de mobilier de sală de teatru pentru noul club al constructorilor din Harkov, dar noi n-aveam șef de producție, nu ni se trimisese un altul în locul celui plecat. Acest mobilier — o mie și ceva de scaune — se lucra cu încordare și pasiune. Toți — și lăcătuși, și tâmplari, și fetele, și pedagogii — munceau câte 8 ore pe zi în secția de prelucrare a lemnului. Comanda s-a executat aproape în întregime.

13 iulie. La adunarea pionierilor din Harkov s-a adresat comunei un salut. Ce-i drept, aveam cu ce să ne lăudăm în fața pionierilor. A fost o seară foarte plăcută.

16 iulie. Comanda pentru clubul constructorilor s-a predat cu bine. Comunarzii au încasat câteva mii de ruble, din care am achitat datoriile urgente. Ne-au mai rămas circa 4000 de ruble pentru călătoria la Moscova.

17 iulie. Vacanță. Comuna a plecat la Moscova. Fiecare comunard are bani de buzunar, însă numai câte 5 ruble. Neobișnuiți cu banii, li se pare o sumă mare.

20 iulie. Iată-i pe comunarzi la Moscova. Înainte de toate au vizitat mausoleul lui Lenin. Când s-au văzut sub bolta mausoleului, au rămas tăcuți. De mult așteptau cu nerăbdare această clipă.

30 iulie. Întoarcerea comunei la Harkov.

9 august. A vizitat comuna o delegație de pionieri chinezi.

14 august. Vizitarea comunei de către o delegație de cercetași americani.

25 august. Vizitarea comunei de către o delegație a soțiilor de muncitori din raionul Krasnozavodsk din Harkov.

30 august. Alegerea celui de-al șaselea soviet al comandanților. Petro Talikov a fost reales S.S.C. Petro era un bun organizator, vioi, tenace și cu scaun la cap. Au început însă zile grele pentru comună: noul șef al producției era leneș. Continua să fabrice mobilier de club, dar fără tragere de inimă. Cu toate că comunarzii se străduiau, mergeau

din deficit în deficit. N-aveau material, n-aveau meșteri pricepuți, contractele erau neavantajoase și nici n-aveai pe cine să tragi la răspundere.

1 septembrie. Criză în celula comsomolistă. Mende s-a dovedit un secretar inactiv și activitatea celulei stagna. Ca secretar al noului birou a fost ales Serghei Frolov. Era foarte conștiincios, dar cam inactiv și fără inițiativă. Totuși, treburile organizației de Comsomol s-au îndreptat curînd datorită numirii unui instructor politic.

1 septembrie. În locul școlii de muncă a luat ființă o școală de industrie casnică. Această experiență ne-a dat rezultate bune, a scos numai la lumină lipsa noastră de orientare. După cum se vede, se considera că, din moment ce industria noastră era casnică, se cuvenea ca și școala să fie de industrie casnică. Totuși, comunarzii au început să învețe cu multă râvnă, pentru că, oricum, e bine să acumulezi cunoștințe.

17 noiembrie. Alegerea celui de-al șaptelea soviet al comandanților, cu Mitea Anisimov ca S.S.C. Acesta, un bălat conștiincios, zîmbitor și optimist, și ceilalți comandanți din soviet n-au putut îmbunătăți situația în comună. În schimb, organizația de Comsomol a dovedit o energie excepțională. Ne încurca însă proasta organizare a producției. Șeful producției era luat din scurt la fiecare adunare generală, biroul îl făcea cu ou și cu oțet, dar el răspundea invariabil: aveți puțină răbdare, totul va merge strună.

24 decembrie. Organizarea unui atelier de confecții și mărirea atelierului de prelucrat lemnul.

Anul 1930

1 februarie. Alegerea celui de-al optulea soviet al comandanților, cu Razumovski Nikolai Pavlovici ca S.S.C. Nikolai Pavlovici era foarte ordonat; sub conducerea lui în comună era o curățenie și o ordine exemplară. Pe atunci eram foarte săraci. Deficitele creșteau din ce în ce mai mult, zile întregi nu puteai găsi în toată comuna măcar o rublă. A fost o perioadă de mare sărăcie pentru noi.

15 februarie. Alegerea biroului celulei comsomoliste. Ca secretar al biroului a fost ales Alekseenko. Era a doua alegere nepotrivită, după cum s-a constatat foarte curînd. Și era o vreme cînd comsomoliștii trebuia să presteze o muncă intensă.

12 martie. Ca secretar al celulei comsomoliste a fost aleasă comunarda Storceakova. Organizația de Comsomol număra 70 de membri. Storceakova a imprimat muncii organizației de Comsomol o orientare justă. Tocmai se puneau în fața organizației de Comsomol sarcini mai deosebite, ca de pildă achiziționarea unor adevărate utilaje industriale. Pe vremea aceea, organizația de Comsomol era preocupată în special de conducerea treburilor comunei. Era o perioadă dificilă, de cotitură, dar organizația de Comsomol s-a achitat în mod strălucit de sarcinile ei din toate punctele de vedere.

13 martie. Comuna a obținut trei strunguri uzate și un tambur vechi de turnătorie. Am început să fabricăm colțare de pat și gresoare; în plus făceam mobilă standard și confecționam mii de chiloți. Orice s-ar spune, aceasta se putea numi producție.

10 aprilie. Introducerea salarizării comunarzilor. Era o reformă importantă. Responsabilitatea comunardului a crescut și, concomitent, a crescut și productivitatea.

10 aprilie. Alegerea celui de-al nouălea soviet al comandanților, S.S.C. — Vasea Kamardinov. Comandanții din sovietul al nouălea au început imediat lupta împotriva deficiențelor producției (pentru o calitate mai bună, pentru executarea comenzilor la timp).

1 iunie. Trecerea comunei la o autofinanțare integrală. Curînd, comuna și-a creat un capital propriu — consecința firească a muncii productive.

1 iunie. S-a început construirea secției de montaj a atelierului de prelucrare a lemnului. Secția a fost construită din tot felul de deșeuri, placaj, bucăți de scînduri, cîrpe și pămînt și avea dimensiuni uriașe. Comunarzii o numeau în glumă „stadion”. În legătură cu această secție au avut loc în comună multe drame. Totuși, ea ne-a dat posibilitatea să mărim producția. Comuna a început să arunce pe piață mii de mese, scaune, mese de desen etc. Acum aveam o producție zilnică în valoare de aproximativ 3 000 de ruble.

6 iulie. Alegerea celui de-al zecelea soviet al comandanților, cu Harlanova ca S.S.C. A fost un soviet destoinic. Acesta a continuat politica lui Kamardinov, dar acum lupta se ducea pentru un viitor mai bun. La orizont a apărut viitoarea fabrică, fără să se știe ce fel de fabrică va fi, în orice caz nu una de industrie casnică. Datorită marșului proiectat în Crimeea, perspectivele deveniseră mai atrăgătoare. Comunarzii posedau deja fondurile necesare.

12 iulie. Vizitarea comunei de către o delegație de muncitori cehoslovaci.

29 iulie. Plecarea comunarzilor spre Crimeea în trei eșaloane.

30 iulie. Sosirea comunarzilor la Sevastopol, ultimul eșalon la ora două noaptea. Comunarzii n-aveau unde să doarmă și de aceea s-au încolonat și au pornit într-un marș de noapte. La 7 verste de oraș s-au oprit și au înnoptat în munți.

1 august. Sosirea comunarzilor la Baidari. Am fraternizat cu Comsomolul din Baidari.

2 august. Faimoasa trecere a comunarzilor peste Scara Dracului și marșul de 40 de verste spre Simeiz, unde am intrat la ora zece seara în sunetele fanfarei, trezind populația din somn. Am fost încartiruiți la clubul muncitoresc.

3 august. Sosirea comunei la Ialta. Ne-am instalat tabăra chiar pe malul mării.

31 august. Întoarcerea la Harkov. După o lună de concediu, în care timp s-au odihnit și s-au scăldat în mare, comunarzii cu forțele reînprospătate, s-au apucat din nou de muncă cu o energie sporită. Cel mai de seamă eveniment din comună a fost deschiderea unei facultăți muncitorești proprii.

9 septembrie. Alegerea biroului organizației de Comsomol. Secretar al celulei comsomoliste — Akimov. Akimov era un muncitor priceput, fruntaș în producție. Alegerea lui în conducerea organizației de Comsomol a fost determinată de creșterea producției. Organizația de Comsomol a participat activ la producție. E cazul să relev marea înviorare a activității organizației de Comsomol din acea vreme în ceea ce privește legătura dintre sat și oraș, munca la facultatea muncitorească și instrucția politică. Organizația de Comsomol începuse să conducă efectiv colectivul comunei.

15 septembrie. Inaugurarea solemnă a facultății muncitorești de pe 11ngă comună. A fost un pas înainte extrem de important. Deschiderea facultății muncitorești a Institutului de construcții de mașini a imprimat comunei caracterul unui combinat politehnic, în care procesul instrucției

se armoniza cu cel al producției, ceea ce deschidea largi perspective spre căutarea unei producții noi, mai importante.

25 septembrie. Vizitarea comunei de către grăniceri.

15 octombrie. S-a început construirea drumului de legătură cu șoseaua Belgorod—Harkov. Astăzi, nu ne mai dăm seama ce mare binefacere este acest drum, pe atunci însă comuna suferea mult din cauză că nu exista. La cea mai mică ploaie, mai ales toamna și primăvara, era imposibil să răzbați pînă în comună. Cel mai mult suferea producția, deoarece nu se puteau transporta materialele necesare; nici măcar nu te puteai duce în oraș. Comunarzii au muncit mult la construirea șoselei.

16 octombrie. Desființarea posturilor de educatori în comună. Atît comunarzii cît și conducerea autonomă se maturizaseră atît de mult, încît erau în stare să mențină ordinea și disciplina în comună și fără ajutorul educatorilor.

17 octombrie. Alegerea celui de-al 11-lea soviet al comandanților; S.S.C. — Dorosenko. Era un soviet de intelectuali. Industria semicasică nu-i mai mulțumea pe comunarzi. Lucrau cu conștiinciozitate, dar facultatea muncitorească îi atrăgea mai mult. Ei preferau să-și cheltuiască energia cu școala, cu învățătura.

3 decembrie. Vizitarea comunei de către combatanții roșii din Germania.

Anul 1931

7 februarie. Alegerea celui de-al 12-lea soviet al comandanților; S.S.C. — Nikitin. A venit vremea să se realizeze vechiul nostru vis — o uzină nouă. În comună a apărut un grup de ingineri, și numaidecît am început să ne frămîntăm mintea: ce fel de uzină e mai bine să construim? Și, fără să stăm mult pe gînduri, am hotărît să construim o uzină de instrumente electrice. Această problemă s-a discutat în nenumărate ședințe ale conducerii și ale sovietului comandanților, cîntărindu-se posibilitățile noastre materiale și forțele noastre de muncă.

13 martie. Aprobarea proiectului de construire a noii uzine, precum și a unui cămin, a unui club și a unui garaj.

22 martie. Vizitarea comunei de către o delegație de muncitori fruntași din întreprinderile din Harkov.

20 aprilie. Organizarea celulelor comsomoliste în comună pe secții de producție.

1 mai. Vizitarea comunei de către un colectiv al G.P.U.-ului R.S.S. Ucrainene.

10 mai. Înființarea în comună a unei organizații de partid. Înființarea unei grupe de partid.

13 mai. Solemnitatea punerii pietrei fundamentale a noului cămin și a uzinei de perforatoare electrice. Comunarzii s-au aliniat cu drapelul în frunte și, în sunetele fanfarei, Lionka Aleksiuik, cel mai tînăr comunard, a pus prima piatră.

14 iulie. Plecarea în Caucaz. Acest marș fusese plănuit demult, încă din toamna anului trecut. Acum însă eram obligați să plecăm, deoarece toate clădirile comunei se aflau în reconstrucție, în vederea adaptării comunei la necesitățile unui colectiv mai numeros. După serata de rămas bun de la G.P.U., comunarzii au pornit noaptea la gară, iar dimineața au luat trenul spre sud.

16 iulie. Sosirea comunarzilor la Vladikaukaz. Caucazul ne-a primit cu o ploaie torențială. Nu puteam porni în marș, nici măcar nu puteam ieși din vagon. Abia a doua zi, la 17 iulie, comunarzii au pornit în marș pe șoseaua strategică a Georgiei, însoțiți de un convoi de 6 harabale mari. La kilometrul 8, ploaia a încetat și, plini de voie bună, ne-am continuat drumul spre Tiflis. Am petrecut noaptea într-o școală mică din Larse.

19 iulie. Ne apropiam de stația Kazbek, situată la 50 de kilometri de oraș, când am aflat că nu se poate trece mai departe, pentru că drumul este cu desăvârșire impracticabil din cauza revărsării râului Terek. Adunarea generală, ținută lângă castelul Tamarei a hotărât cu o mică majoritate să ne îndreptăm spre Tiflis prin Baku. Ne-am înapoiat în satul Cimi, situat la 25 de kilometri de oraș, unde am poposit peste noapte. Între timp trimiseseam cercetași la Vladikaukaz spre a se îngriji de vagoane.

21 iulie. Ni s-au făgăduit vagoane pentru a doua zi, dar făgăduiala n-a fost respectată și coloana de comunarzi, împreună cu toate bagajele și proviziile pregătite pentru drumul pînă la Tiflis, a trebuit să se urce într-un tren supraaglomerat. Acest episod „dramatic”, dar glorios, este cunoscut în comună sub denumirea de „Îmbarcarea de la Beslan”.

21 iulie. S-a aprobat proiectul de reorganizare a producției. De asemenea, cererea noastră de a primi în comună încă 150 de copii.

23—25 iulie. Comunarzii la Baku. La întreprinderea petrolieră Bibi-Eibat, comunarzii s-au împrietenit cu petroliștii și le-au cerut informații despre munca lor. Ei au salutat drapelul dăruit întreprinderii de către Sovietul orășenesc din Harkov. Seara au vizitat parcul muncitoresc, unde au fraternizat cu muncitorii.

26—28 iulie. Tiflis. Antichitățile Tiflisului, muzeele, seratele de la clubul G.P.U.-ului.

29 iulie. Comunarzii la Batum. Am fost primiți cu multă căldură și am fost invitați să ne plimbăm pe lac. Noaptea am petrecut-o pe chel, iar dimineața ne-am imbarcat pe vaporul „Abhazia”, cu destinația Soci.

31 iulie. Sosirea comunarzilor la Soci. O lună încheiată, comunarzii au făcut băi de mare și s-au odihnit. Ei au legat prietenie cu vilegiaturistii din casele de odihnă și din sanatorii, au prins un urs, s-au cățărat pe munți și au citit cu mult interes scrisorile sosite din comună, în care ni se relata cum mergea munca de reconstrucție. Lucrările de reconstrucție se trăgăneau și comunarzii începuseră să se enerveze, pentru că nu puteau să se întoarcă în comună.

1 septembrie. Luna de vacanță la Soci s-a terminat. Am hotărât să plecăm la Odesa și să stăm acolo o săptămână, pentru ca să vizităm orașul. Ne-am imbarcat pe un vapor și la 3 septembrie am sosit la Odesa. Timpul petrecut la Odesa a fost întunecat de mîncarea proastă de la cantină și mai ales de veștile neplăcute ce ne soseau din comună. În cele din urmă, comunarzii au declarat că vor să se întoarcă acasă cu orice preț, ca să dea o mînă de ajutor, pentru ca lucrările de construcție să se termine cît mai grabnic.

17 septembrie. Întoarcerea la Harkov. Comunarzii n-aveau unde să doarmă, unde să mănînce, unde să învețe; s-au instalat în sala de mese, unde dormeau de-a dreptul pe dușumea.

17 septembrie. Aprobarea proiectului de a se construi o clădire cu apartamente de locuit pentru personalul tehnico-ingineresc al comunei. S-a calculat că primul perforator electric se va putea fabrica la 1 aprilie 1932.

18 septembrie. S-a anunțat primul asalt al comunarzilor în vederea terminării construcției. Grupele de asalt s-au apucat de munci neobișnute pentru ei: de betonat, căratul cărămizilor, scoaterea schelelor, parcelarea terenului, pregătirea straturilor de flori. S-a hotărât ca lucrările să fie terminate până la 7 noiembrie, dar mulți nu credeau că va fi posibil.

22 septembrie. Alegerea celui de-al 13-lea soviet al comandanților; S.S.C. — Șved. A fost sovietul cel mai energic, cel mai activ și mai victorios. Munca foarte grea de pe șantier era îngreuiată și mai mult de primirea novicilor, care trebuiau pregătiți pentru munca în uzină.

30 septembrie. Trimiterea unei comisii prin toată Ucraina pentru a recruta novici.

1—19 octombrie. Primirea în comună a unui prim lot de 30 de noi membri.

7 noiembrie. Într-o ședință sărbătorească, comuna a raportat că construirea uzinei și a căminului s-a terminat și că mașinile au și fost instalate.

13 noiembrie. Primirea vagabonzilor la gară. Detașamentul de vagabonzi a fost încadrat în formația de marș a comunarzilor și condus în comună. Aici li s-au ars în mod solemn hainele, semn că au fost primiți în colectivul comunarzilor.

27 noiembrie. Vizitarea comunei de către tovarășul Șvernîk, președintele Consiliului Central al Sindicatelor Sovietice.

Anul 1932

7 ianuarie. Inaugurarea solemnă, în prezența președintelui Consiliului Central al Sindicatelor Sovietice, a Uzinei de perforatoare electrice de pe lângă comuna „Dzerjinski”, „prima uzină de acest fel din Uniunea Sovietică”.

11 ianuarie. S-a fabricat primul perforator electric.

18 ianuarie. S-a hotărât al doilea asalt al comunarzilor, prilejuit de ritmul prea încet al producției.

20 ianuarie. Numărul comunarzilor a atins cifra de 300.

2 februarie. S-a aprobat planul de producție de 7 000 de perforatoare electrice anual.

21 februarie. Vizitarea comunei de către un grup de scriitori și poeți din Moscova și Leningrad.

10 mai. Alegerea celui de-al 14-lea soviet al comandanților; S.S.C. — Zemleanski.

28 mai. Pentru prima oară s-au fabricat 50 de perforatoare electrice într-o zi.

29 mai. Astăzi s-a selecționat la gară un lot de 30 de copii.

2 iunie. S-a început întocmirea proiectelor pentru fabricarea în serie a unui aparat fotografic de tip „Leika” (F.E.D.).

21 iunie. Introducerea instrucției militare în planul de învățămînt al comunei.

21 iunie. Conducerea a luat hotărîrea să se întocmească planurile unei mașini electrice de polizat și ale unui perforator electric, mai puternic, de tipul „Black and Decker”.

A luat ființă un laborator experimental special pentru elaborarea unui aparat fotografic cu film de tip „Leika”.

Uzina trece la sistemul gospodăririi chibzuite.

S-a aprobat construirea unei spălătorii-băi.

6 iulie. S-a hotărât ca fiecare din secțiile de producție să treacă la sistemul gospodăririi chibzuite.

16 iulie. A început cel de-al treilea asalt al comunarzilor, în scopul de a fabrica o mie de perforatoare electrice în luna iulie.

30 iulie. Comunarii au izbutit să livreze 1 002 perforatoare electrice în luna iulie.

31 iulie. Plecarea comunarzilor în concediu la Berdeansk.

31 august. Întoarcerea comunarzilor de la Berdeansk.

8 septembrie. Alegerea biroului colectivului de Comsomol. Șved a fost ales secretar.

La această dată, comuna avea trei celule comsomoliste, câte una din fiecare secție, iar numărul total al comunarzilor atingea cifra de 180. Organizația de Comsomol acumulase o experiență temeinică în munca de producție și în cea organizatorică.

15 septembrie. Cinci comunari s-au înscris la Institutul politehnic militar, iar 13 — la Institutul de construcții de mașini din Harkov.

20 septembrie. Alegerea celui de-al 15-lea soviet al comandanților: S.S.C. — Volcenko. Acest soviet a avut onoarea să sărbătorească a 15-a aniversare a Marii Revoluții din Octombrie și a cincea aniversare a comunei. Comuna are iarăși planuri mari pentru viitor.

26 octombrie. Astăzi s-au fabricat primele trei aparate de fotografiat.

31 octombrie. Expertiza făcută de câțiva profesori și specialiști a stabilit că F.E.D. este un aparat bun, cu nimic mai prejos de modelul german, întrucâtva chiar superior acestuia în ceea ce privește optica.

9 noiembrie. S-a început construirea unei clădiri cu apartamente de locuit pentru colectivul de ingineri și tehnicieni ai Uzinei de aparate de fotografiat.

9 noiembrie. În comună s-a format un comitet pentru conducerea lucrărilor de construire a fabricii de aparate fotografice F.E.D.

14 noiembrie. S-a început întocmirea proiectului tehnic pentru fabricarea în serie a aparatului fotografic cu film, de tip „F.E.D.” Se vor produce 30 000 de aparate anual.

16 noiembrie. S-a aprobat schema de încadrare a personalului de conducere a uzinei de perforatoare electrice.

Tot atunci a luat ființă biroul de organizare a lucrărilor de construire a fabricii de aparate fotografice cu film.

27 noiembrie. S-au aprobat cifrele de control ale planului de producție valoric pe 1933:

Perforatoare electrice „F.D.-1” — 7 000 buc., mașini de polizat electrice „F.D.-2” — 1 500, perforatoare electrice „F.D.-3” — 1 000, trepiede „F.D.-1” — 1 750, trepiede „F.D.-3” — 250.

13 decembrie. Înființarea în comună a unui I.T.S.

26 decembrie. Planul anual de producție a fost realizat.

28 decembrie. Fabricarea primei serii de aparate fotografice cu film de tip „F.E.D.”.

29 decembrie. Aniversarea a 5 ani de la înființarea comunei.

În cei 5 ani de existență a comunei de muncă „F. E. Dzerjinski”, aceasta a fost vizitată de 214 delegații: U.R.S.S. — 87 delegații, Germania — 37, Franța — 16, Anglia — 17, America de Sud (Peru, Chili, Mexic, Argentina, Brazilia, Uruguay, Paraguai) — 11, Statele Unite — 8,

Spania — 7, Cehoslovacia — 4, Belgia — 3, Polonia — 3, Galizia — 2, Suedia — 2, Danemarca — 2, Elveția — 2, Ungaria — 1, China — 1, Indochina — 1, Olanda — 1, Norvegia — 1, Australia — 1, Filipinele — 1, Egiptul — 1, Estonia — 1, Esperantiști — 4.

O zi în comună¹

(*Ordin de zi pe comună nr. 189*)

1 octombrie 1932

Comandanții de serviciu: Șireavski și Pihotkaia.
Comandant de serviciu al comisiei sanitare: Kletocikina.
Membru de serviciu al sovietului de club — Ilușecikin.
Gornist de serviciu: Pașcenko Nikolai.

2

Îndată ce se sună deșteptarea, fiecare comunard trebuie să se apuce de munca ordonată de comandantul său.

3

Potrivit hotărîrii sovietului comandanților, repartizarea muncilor privitoare la curățenia comunei pe luna octombrie este următoarea:

detașamentul 1 — cabinetul de matematică și coridorul de sus al clădirii facultății muncitorești;

detașamentul 2 — pasajul A B, scara ce duce spre infirmerie și closetul de sus al dormitoarelor;

detașamentul 3 — scara principală a căminului, vestibulul și vestiarul din aceeași clădire;

detașamentul 4 — cabinetul de fizică, sala de spectacole și scena;

detașamentul 5 — cabinetul de desen și sala de gimnastică;

detașamentul 6 — balconul sălii de spectacole, scara ce duce la closetele școlii și aceste closete;

detașamentul 7 — cabinetul de limbi și „clubul liniștit”;

detașamentul 8 — coridorul și closetul de jos al căminului, dimineața și seara;

detașamentul 9 — scara principală, coridorul de jos și vestibulul clădirii facultății muncitorești;

detașamentul 10 — cabinetul de științele naturii și coridorul de sus al căminului, dimineața și seara;

detașamentul 11 — cabinetul de științe sociale și economice;

¹ Bucata „O zi în comună” a fost scrisă de A. S. Makarenko pe baza arhivelor comunei. Ziua de 1 octombrie 1932 este o zi oarecare din comună. Această lucrare ne arată modul cum era organizată activitatea școlară, munca și traiul în comună, precum și sistemul de subordonare și responsabilitate.

detașamentul 12 — clasa grupelor pregătitoare și straturile de flori din fața clădirilor comunei;

detașamentul 13 — cabinetele directorului comunei, directorului adjunct și al sovietului comandanților.

2¹

Potrivit hotărîrii sovietului comandanților, detașamentul unit de pază, pe luna octombrie, va fi alcătuit din următorii comunarzi:

Sapoșnikov, Bureev, Bratcin Nikolai, Stroga I., Soloviev; comandant — Mihail Bondarenko.

Jupineasă șefă: — comunardul Siciov.

3

Potrivit hotărîrii sovietului comandanților, comunardul Demcenko, la cererea sa, este mutat de la secția turnătorie la cea de strungărie.

4

Potrivit hotărîrii sovietului comandanților se pune în vedere comunardului Kostin să participe mai activ la viața comunei, la conducerea ei, la organizațiile politice și de club.

5

Potrivit hotărîrii sovietului comandanților se face o mustrare aspră comunardului Bolotov, deoarece în ziua de 18 septembrie, în loc să dea o mîină de ajutor la stingerea incendiului de la baraca muncitorilor, și-a văzut mai departe de repararea aparatului său de radio.

6

Se aduce la cunoștința tuturor comandanților de detașamente ca în decurs de două zile să înainteze S.S.C.-ului listele cu comunarzii care doresc să asiste la spectacolul ce va avea loc la teatrul „Berezil”, în ziua de 6 octombrie.

7

Potrivit hotărîrii Comisiei tarifare, hotărîre aprobată de sovietul comandanților, se fixează noi tarife la secția de montaj a uzinei pentru montarea scutului inferior.

	Norma în 4 ore	Prețul în copeici
Montarea axului principal în scut	25	12
Presarea bușelor, alezarea, găurirea	60	5
Montarea capacelor și roților dințate lubrifiantului	50	5
Montarea blocului și roților dințate intermediare	35	10
Fixarea roților dințate intermediare	50	8

¹ S-a păstrat numerotația originalului. — Red. sov.

La ordinar — 333 de comunarzi, dintre care 86 de fete.
Secretarul sovietului comandanților

I. Valcenko

Raportul de dimineață al membrului de serviciu al comisiei sanitare

Către comandantul de serviciu în ziua de 1 octombrie, tovarășul
Șireavski.

Raportează: *M.S.C.S. Kletocikina.*

Raport:

Curățenia de dimineață s-a terminat la timp. Detașamentul 13 n-a
făcut așa cum trebuia curățenie în cabinetul comandanților.

M.S.C.S. Kletocikina

Darea de seamă a atelierului mecanic cu privire la îndeplinirea planului pe 1 octombrie

Producția de perforatoare	58 bucăți
Strungarii în aluminiu	98,3 %
Strungarii în fier	104,8 %
Strungarii în fontă	125 %
Strungarii de la erlconi	137,6 %
Strungarii de la strungurile revolver	114,1 %
Frezorii	109 %
Rabotorii și cei care rabotează roțile dințate	127,3 %
Sculierii	104,6 %
Șlefuitorii	115,4 %
Ștăntuiitorii	110 %
Perforatorii	114,9 %

Șeful secției mecanice
Ovclinnikov

Din jurnalul unui profesor 1 octombrie

1. Grupa mare pregătitoare A.

Matematica: sistemul metric, măsuri.

Limba ucraineană — cititul și povestitul.

Științele naturii: scheletul omului.

Științele sociale: noțiuni despre clasă și partid.

Corelația dintre acestea. Interesele de clasă și lupta de clasă.

Limba germană: formele verbului.

II. Anul I B

Matematica: despre coeficient.

Economia socialistă: Plenara din septembrie¹ a C.C. al P.C. (b).

Limba rusă: sufixele substantivelor.

Biologia: fermentii, particularitățile lor, alcaloizii, uleiurile eterice.

Cultura fizică: primele 5 exerciții de înviorare G.T.O.

Aruncarea grenadei.

III. Anul II C

Matematica: ecuațiile cu coeficienți literali și fracționari.

Fizica: dilatarea corpurilor lichide.

Chimia: structura atomului.

Desenul: proiecția unui trunchi de con pe trei planuri.

IV. Anul III A

Matematica: ecuația bipătrată.

Economia socialistă: economism și zubatovism¹.

Automobilul: părțile lui componente.

Procesul-verbal al ședinței biroului colectivului de Comsomol al comunei „Dzerjinski”

1 octombrie 1932

Au luat parte membrii biroului: Șved, Pașcenko, Martinenko, Onoprienko, Bogdanovici, Bureak, Cernii, Vehova, Zemleanski, Moharev și comsomoliștii: Boiarcuk, Prasov, Cernikov, Torski.

S-a prelucrat: Învățămîntul politic pe anul în curs (referatul tovarășului Martinenko).

S-a hotărît: a) să se aprobe planul de învățămînt politic propus; b) să se înceapă lecțiile la 15 octombrie, potrivit hotărîrii C.C. al Comsomolului; c) să se înceapă fără întîrziere întrecerile socialiste între grupe; d) să se organizeze o grupă serală pentru comsomoliștii din grupele pregătitoare și pentru muncitori; e) să se ceară gazetei de perete „Dzerjinet” să prezinte regulat dări de seamă despre mersul învățămîntului politic și al organizației de Comsomol.

S-a prelucrat: Desemnarea unor comsomoliști în biroul de inovații al uzinei.

S-a hotărît: Numirea tovarășilor Boiarcuk, Kozir și Șataiev în acest birou.

S-a prelucrat: Cererea înaintată de Torskala cu privire la eliberarea ei din conducerea detașamentului 10. Torskala își motivează cererea pe faptul că comsomolistele Strahova și Jilina n-o ascultă și-i fac greutăți în activitatea ei.

Au luat cuvîntul tovarășii: Onoprienko, Moharev, Vehova, care au fost de părere că nu există motive pentru ca Torskala să renunțe la munca de conducere a detașamentului.

¹ După numele lui Zubatov, șeful ohranei din Moscova, care a înființat așa-zisele organizații muncitorești în diferite orașe, în scopul de a-i face pe muncitori să creadă că guvernul țarist vrea să-i ajute în satisfacerea revendicărilor lor economice.

S-a hotărât: Torskaia să rămână mai departe comandanta detașamentului 10. Să se atragă atenția comsomolistelor Strahova și Jilina că atitudinea lor față de comandant nu este o atitudine de comunard.

S-a prelucrat: Numirea comandantului secției de turnătorie.

S-a hotărât: Având în vedere că tovarășul Moghilin a fost mutat din secția de turnătorie în cea mecanică, tovarășul Cernikov este recomandat drept comandant al secției de turnătorie.

S-a prelucrat: Adunarea generală a organizației de Comsomol din 15 octombrie.

S-a hotărât: Adunarea generală a colectivului comsomolist de la 15 octombrie va avea următoarea ordine de zi:

1. Concluziile Plenarei din septembrie a C.C. al P.C. (b). 2 Importanța celui de-al 6-lea Congres Mendeleev (raportor — tovarășul Tatarinov).

Secretarul biroului
Sved

Raportul comandantului detașamentului 2

(Anul III A al facultății muncitorești)

Componenta detașamentului: 2. Kamardinov; 2. Șireavski; 3. Gontarenko; 4. Bureak; 5. Bronfeld; 6. Feinerholz; 7. Valcenko; 8. Kuksov; 9. Panov; 10. Melnikova; 11. Sidorenko; 12. Illușecikin; 13. Terentiuk; 14. Vodolajski; 15. Krasnaia; 16. Konisevici; 17. Prasov; 18. Krimski; 19. Brațihin; 20. Sementov; 21. Storceakova; 22. Torskaia; 23. Bobina. Comandant — Șireavski; ajutor de comandant — Sidorenko.

La ședința sovietului comandanților s-au dat detașamentului 2 următoarele sarcini:

I. Să urmeze cursurile anului III A al facultății muncitorești.

II. Să lucreze la uzina de perforatoare electrice, cu excepția lui Kamardinov, trimis la Moscova, în interes de serviciu.

Directorul comunel,
Makarenko
Secretarul sovietului comandanților
Valcenko

Raportul comandantului detașamentului 9

(anul I C al facultății muncitorești)

Componenta detașamentului: 1. Brițki, 2. Vinogradov; 3. Zveaghin, 4. Nikitin Ș.; 5. Novak; 6. Ostapenko; 7. Romanov M.; 8. Iakovlev P.; 9. Iakușin; 10. Okteabrev; 11. Tolstov; 12. Nakonecinaia; 13. Strahova; 14. Malkova; 15. Karașevici; 16. Moghilin; 17. Redkin; 18. Andrievski; 19. Smirenin; 20. Dlugaci; 21. Deminskaia; 22. Lif; 23. Fedorenko; 24. Cevoli; 25. Kusli F.; 26. Romanov P.; 27. Ivanova; 28. Tarski; 29. Siciov.

Comandant — Lif; ajutor de comandant — Nakonecinaia.

În ședința sovietului comandanților s-a dat detașamentului următoarele sarcini:

- I. Să urmeze cursurile anului I C al facultății muncitorești.
II. Să lucreze toți în fabrică, cu excepția lui Siciov, care a primit însărcinarea de jupineasă șefă pe luna octombrie.

Directorul comunei.

Makarenko

Secretarul sovietului comandanților
Valcenko

Raportul jupinesei șefe

Către comandantul de serviciu în ziua de 1 octombrie, tovarășului Șireavski.

Raportează Siciov, jupineasă șefă.

Totul este în ordine. J. S.¹ Siciov.

Raportul membrului de serviciu al sovietului de club

Către comandantul de serviciu la 1 octombrie, tovarășul Șireavski.

Raportează: Iliușecikin, M.S.S.C.

S-a activat în cercurile: dramatic, fotografic și de literatură ucraineană.

Biblioteca a lucrat normal, s-au împrumutat 66 de cărți.

La „clubul liniștit” s-a jucat șah și dame, precum și noul joc „Călătoria în jurul lumii”.

Comunardul Ivanov a vorbit tare la „clubul liniștit” și n-a vrut să țină seamă de observația pe care i-am făcut-o, nu s-a liniștit decât atunci când au intervenit comunarii care erau de față.

Fanfara a avut o repetiție.

M.M.S.C. Iliușecikin

Raportul comandantului fanfarei

Către comandantul de serviciu în ziua de 1 octombrie, tovarășul Șireavski.

Raportează: Jmudski, comandantul fanfarei.

Raport

Repetiția a avut loc conform programului stabilit. S-a cântat: un potpuriu de cintece revoluționare din Apus, de Vasilenko, un potpuriu din „Rigoletto” de Verdi și „În zori” de Boguslavski.

Comunardul Aleksiuș și-a turtit trompeta.

Comandantul fanfarei, *Jmudski*

¹ Jupineasă șefă.

Raportul de seară al membrului de serviciu al comisiei sanitare

Către comandantul de serviciu la 1 octombrie, tovarășul Șireavski.

Raportează: Kletocikina, M.S.S.C.

Elevul Lazarev Petea a venit la cină cu mâinile murdare, fapt pentru care l-am îndepărtat din sala de mese. A mâncat în urma tuturor.

M.S.S.C. Kletocikina

Raportul comandantului detașamentului de pază

Către comandantul de serviciu în ziua de 1 octombrie, tovarășul Șireavski.

Raportează M. Bondarenko, comandantul detașamentului de pază.

Raport

În detașamentul de pază, totul este în ordine. Elevul Kidalov și-a uitat prosopul în spălător și a anunțat că l-a dispărut.

La intrarea principală ar trebui preșuri noi.

Comandantul detașamentului de pază, M. Bondarenko.

Raportul comandantului de serviciu pe comună 1 octombrie 1932

Raportează Șireavski, comandantul detașamentului 2.

Tovarășe director, prin prezenta vă aduc la cunoștință că serviciul în comună al detașamentului 2 a decurs în perfectă ordine, cu următoarea excepție: elevul Karașevici a plecat în oraș fără învoire și s-a întors cu puțin înainte de a doua masă de seară. Cerindu-i explicații, a pretins că s-a dus să-și vadă tatăl, care a ieșit de curînd din sanatoriu.

Vă rog să luați cunoștință de următoarele rapoarte:

Raportul membrului de serviciu al sovietului de club.

Raportul comandantului detașamentului de pază.

Raportul comandantului fanfarei.

Raportul detașamentului 9.

Comandant de serviciu, Șireavski

Procesul-verbal al ședinței sovietului comandanților 1 octombrie 1932

Au luat parte: Comandanții tuturor detașamentelor și grupelor din comună. De asemenea, Makarenko, Didorenko, Serșnev.

S-a prelucrat: Comportarea lui Karașevici care a plecat în oraș fără învoire.

S-a stabilit că tatăl lui Karașevici este grav bolnav și se află într-un spital din Suhumi. Prin urmare, el n-a putut veni la Harkov, deci nici elevul Karașevici n-a putut să aibă o întrevedere cu tatăl său.

Așadar, Karașevici l-a mințit pe comandantul de serviciu Șireavski.

S-a hotărât: Avînd în vedere că elevul Karașevici se află în comună de 4 luni și totuși nici pînă astăzi nu știe cum să se poarte — pleacă fără învoire, hoinărește prin oraș, mînte, într-un cuvînt, are o comportare mai proastă decît toți ceilalți puștani din detașamentul 13 —, avînd în vedere că tot nu-și dă seama ce înseamnă să ai cîntea de a fi un membru al Comunei „Dzerjinski”, comandantul detașamentului 13 este însărcinat să explice lui Karașevici ce conduită trebuie să aibă un comunard.

S-a prelucrat: Spectacolul teatrului „Berezil” din ziua de 6 octombrie.

S-a hotărît: Avînd în vedere că pentru cumpărarea biletelor este necesară suma de 1 400 ruble și că din buget s-au alocat numai 750 ruble, diferența de 650 ruble să se acopere din fondul sovietului comandanților.

Pînă la parcul orașului, comunarzii vor fi transportați în camioane, iar de la parc la teatru vor merge în coloană de marș; la întoarcere, la fel.

S-a prelucrat: Reclamația instructorului Bazilevici cu privire la faptul că elevul Ianovski dă prea mult rebut la mașina de perforat.

S-a hotărît: Luîndu-se în considerație faptul că la secția de prefabricate sînt prea puține dispozitive de ghidare, Ianovski să nu fie considerat vinovat. Comunardul Zemleanski este însărcinat să facă presiuni asupra administrației în această privință.

Secretarul sovietului comandanților, Valcenko

Constituția „Țării F.E.D.”¹

În decursul celor cinci ani de activitate a comunei s-au elaborat treptat în adunările generale, în organele Comsomolului și în organele de conducere autonomă, în practică și în viața de toate zilele, reguli și norme care alcătuiesc constituția noastră nescrisă și care determină întreaga ordine și întregul mers al vieții în comuna „F. E. Dzerjinski”.

Iată care sînt regulile de competențe:

Pînă la o hotărîre specială a sovietului comandanților, tovarășii noi sosiți în comună nu poartă titlul de comunard, ci sînt considerați elevi.

Aceștia nu pot fi admiși în dormitoare și la muncă, înainte de a fi examinați de medic, de a face baie și a se primeni cu rufărie și haine curate.

Noul elev este repartizat într-un detașament de comunarzi, iar comandantul acestuia trebuie să atașeze de îndată, pe lângă el, pe unul dintre comunarzii mai vechi, pentru a-l familiariza cu comuna și cu regulile ei de viață, pentru a-l ajuta și a-i călăuzi primii pași.

¹ În colonia „M. Gorki” s-a elaborat un statut care stabilea regulile de ordine interioară, drepturile și obligațiile coloniștilor și ale elevilor etc. Acest document, cunoscut sub numele de „Constituție”, nu s-a păstrat.

Constituția comunei „F. E. Dzerjinski” este rezultatul dezvoltării și desăvîrșirii ulterioare a tradițiilor coloniei „M. Gorki”, aplicate la condițiile noi, mai complexe, ale comunei.

La rîndul său, biroul colectivului de Comsomol dă însărcinare unui tovarăș să îndrumeze comportarea și să supravegheze creșterea și dezvoltarea novicelui, pînă cînd va primi titlul de comunard.

Spre deosebire de comunard, elevul nu poate pleca din comună decît cu o învoire scrisă; nu poate dispune de banii cîștigați de el decît cu autorizația sovietului comandanților; el nu are dreptul să intre în dormitoare în cursul zilei fără o autorizație scrisă; el nu poate fi ales în nici un organ al conducerii autonome a comunei și nu poate face parte din detașamentul de pază.

Totuși, elevul ia parte cu drept de vot la adunările generale ale comunarzilor.

Sovietul comandanților sau biroul colectivului de Comsomol are dreptul să retrogradeze, dîndu-i titlul de elev, pe comunardul care a pierdut încrederea tovarășilor săi din pricina purtării lui, a încălcării grave a intereselor comunei, a oricărei fapte care pătează onoarea comunei și titlul de comunard.

Comunardul are dreptul să plece din comună, în timpul său liber, numai cu învoire, anunțînd în prealabil pe directorul comunei, pe adjunctul acestuia sau pe S.S.C. Plecarea fără învoire este considerată drept o părăsire samavolnică a comunei.

În producție, în viața de toate zilele, în școală, în toate activitățile, fiecare comunard trebuie să execute întocmai sarcinile date de directorul comunei, de adjunctul acestuia și de profesori, de instructori și de directorul uzinei, de S.S.C., de comandant și de ajutorul său, să aplice cu strictețe regulile comunei, apărînd și ținînd seama totdeauna, în primul rînd, de interesele întregii comune și, abia după aceea, de ale sale proprii sau de ale tovarășilor săi. Orice ordin legal trebuie executat fără întîrziere de către comunard. Cînd primește un ordin, el trebuie să salute și să răspundă: „Am înțeles”.

Comunardul este dator să cedeze lunar o anumită cotă din salariul său pentru întreținerea sa în comună; din suma rămasă trebuie să depună jumătate la Casa de economii pe numele său, pînă la plecarea definitivă din comună, iar ceilalți bani, considerați bani de buzunar, îi poate cheltui după plac, cu excepția băuturilor și anumitor accesorii vestimentare, incompatibile cu uniforma de comunard.

Adunarea generală trebuie să fie convocată ori de cîte ori este nevoie. Prezența tuturor comunarzilor și elevilor la ședințe este obligatorie. Adunarea generală este prezidată de secretarul sovietului comandanților sau de locțiitorul său.

Fiecare comunard poate ridica în adunarea generală orice problemă, însă președintele adunării are latitudinea, fie să admită sau să nu admită discutarea ei, fie s-o treacă spre discutare sovietului comandanților sau unui alt organ.

De adunarea generală depînd toate problemele vieții comunarzilor, iar hotărîrile ei sînt considerate irevocabile și nu pot fi anulate decît de către conducerea comunei.

În cazul unor greșeli deosebit de grave, adunarea generală are dreptul să pedepsească pe comunarzi, prin privarea de înviori și de bani de buzunar, prin ridicarea titlului de comunard, făcîndu-le admonestări și muștrări, dîndu-le corvezi, prin scoaterea din producție și de la muncă, prin demiterea din funcția de comandant și, în sfîrșit, prin eliminarea din comună.

Toți comunarzii sînt împărțiți pe detașamente. Numărul detașamentelor și numărul comunarzilor din fiecare detașament precum și problema

repartizării lor în detașamente se hotărăsc de către adunarea generală, în urma propunerii sovietului comandanților.

Fiecare detașament i se pune la dispoziție unul sau mai multe dormitoare cu un anumit număr de paturi și dulapuri, după numărul membrilor lui.

Detașamentul este comandat de către un comandant, care poate să aibă unul sau mai multe ajutoare. În fiecare dintre dormitoarele detașamentului trebuie să existe câte un ajutor de comandant, ca șef de dormitor.

Comandantul detașamentului este ales pe 6 luni de către adunarea generală a comunarzilor (de către adunarea generală specială). Fiecare detașament își propune candidatul său pentru a fi ales comandant al detașamentului.

Ajutoarele de comandant sînt alese de către sovietul comandanților dintre membrii detașamentului respectiv, în urma propunerii comandantului, pe aceeași durată ca și acesta.

În anumite împrejurări, sovietul comandanților are dreptul să destituie un comandant de la comanda detașamentului și să aleagă în locul său un altul, urmînd ca numirea lui să fie confirmată la prima adunare generală a comunarzilor.

Comandantul conduce activitatea unității lui în școală, în dormitor și în viața de toate zilele. El este răspunzător de disciplina detașamentului, de curățenia din dormitoare și clase, de aerisirea lor, de buna întreținere a tuturor obiectelor din aceste încăperi, precum și de curățenia paturilor și a hainelor, a feței și minilor membrilor detașamentului.

El are grijă de detașament, veghează ca lucrurile ce-i sînt necesare să-i fie predate la vreme, să fie de bună calitate și prezintă liste resor-tului administrativ de tot ce are nevoie unitatea lui.

Fiecare comandant este membru de drept al sovietului comandanților și are obligația să dea zilnic raportul comandantului de serviciu.

La începutul fiecărei luni, comandantul trebuie să repartizeze, pe comunarzi, munca privitoare la curățenia din sectorul său, iar în cursul lunii are datoria să urmărească cum se execută. De asemenea trebuie să supravegheze purtarea fiecărui comunard în parte, să stea de vorbă cu cei ce au comis greșeli, să urmărească mersul la învățătură al membrilor detașamentului și să-i ajute pe cei codași, fie personal, fie însărcinînd pe unii dintre tovarășii mai mari din detașament.

Dacă detașamentul este format după criteriul grupei școlare, comandantul răspunde de curățenia și de buna întreținere a clasei respective și a utilajului ei.

În producție, toți comunarzii sînt împărțiți în brigăzi, după locul lor de muncă. Brigada este alcătuită din comunarzii care lucrează la un anumit grup de mașini-unelte în schimbul întâi și al doilea.

Brigada alege din sînul său un brigadier, urmînd ca alegerea să fie confirmată de administrația uzinei. Brigadierul este răspunzător de ordinea și disciplina membrilor brigăzii în timpul lucrului.

Mai multe brigăzi dintr-un anumit sector al uzinei formează o grupă, care este condusă de un comandant ales după aceleași criterii ca și comandanții de detașament. Comandanții de grupă fac parte din sovietul comandanților, unde prezintă zilnic rapoarte potrivit regulilor stabilite.

Comandantul grupei este răspunzător de munca acestela și în special de îndeplinirea planului de producție valoric.

Comandanții de detașament și comandanții de grupă nu sînt scoși din producție sau dispensați de școală; ei își îndeplinesc obligațiile de mai sus suplimentar și gratuit.

În fiecare lună, sovietul comandanților alege un detașament de pază pus sub ordinele unui comandant special.

În afară de comandanții aleși, au drept de vot în sovietul comandanților următorii: directorul comunei, directorul adjunct, șeful sectorului administrativ, directorul uzinei, medicul, secretarul colectivului de Comsomol, membrii comitetului de conducere a comunei.

Sovietul comandanților este prezidat de S.S.C., ales de adunarea generală a comunarzilor o dată cu comandanții, pe termen de 6 luni.

Sovietul comandanților este principalul for al conducerii autonome a comunei și toate celelalte organe sînt obligate să prezinte dări de seamă sovietului și să se conducă după indicațiile și hotărîrile acestuia.

Secretarul sovietului comandanților (S.S.C.) este scos din producție și primește un salariu egal cu media cîștigului său în producție din luna precedentă.

S.S.C. are obligația să pună în aplicare toate hotărîrile sovietului comandanților, să urmărească activitatea comandanților de serviciu, să dea ordine în numele sovietului comandanților și, împreună cu directorul comunei, să rezolve problemele curente.

S.S.C. are dreptul să pedepsească și să acorde învoiri comunarzilor și elevilor, să asiste la lecții, are dreptul să dea ordine în tot cursul zilei.

Toți comandanții de detașament și de brigăzi fac de serviciu, cîte doi pe zi, prin rotație, în ordinea numerică a detașamentelor lor.

Comandantul de serviciu (C.S.) este scos din producție în ziua în care este de serviciu și primește un salariu egal cu cîștigul său mediu pe o zi din luna curentă. C.S. dirijează toată activitatea comunei. El trezește comuna la ora 6 dimineața, ascultă raportul lui M.S.C.C. (membrul de serviciu al comisiei sanitare) cu privire la curățenia din comună, face apelul comunarzilor, dă dispozițiile gornistului, la momentul potrivit, să sune semnalele: „La muncă”, „Încetarea muncii”, „La sala de mese”, „La raport”, „La club” etc.

El are grijă ca masa să fie dată la timp, ca mîncarea să se împartă cu dreptate, supraveghează felul cum este servită și ține ordinea în sala de mese.

C.S. observă comportarea comunarzilor de-a lungul zilei, primește oaspeții și delegațiile, iar seara veghează la menținerea ordinii în cluburi și în sălile de clasă, primește rapoartele comandanților de detașamente și raportează directorului comunei sau adjunctului său cum a decurs ziua.

Toți comunarzii trebuie să se supună fără rezervă C.S.-ului. El are dreptul să îndepărteze din producție, din clasă sau din sala de mese, din club și din orice altă încăpere, pe cei care tulbură ordinea și pe cei care nu se supun ordinilor lui. C.S. trebuie să poarte totdeauna uniforma de paradă și o brasardă roșie la brațul stîng.

Comisia sanitară este aleasă de către adunarea generală a comunarzilor, o dată cu sovietul comandanților, și este formată din 7 membri. Ea stabilește regulile în legătură cu întreținerea curățeniei în comună, întreținerea hainelor, a curățeniei corporale a comunarzilor, regulile în legătură cu facerea curățeniei, hotărăște ordinea primenirii rufăriei și a folosirii băii, constată starea sanitară a întregului detașament, a anumitor comunarzi și a clădirilor comunei. Membrii comisiei sanitare fac de serviciu pe rînd în cursul zilei. M.S.C.S. își exercită sarcina delaolaltă cu C.S. și este mina lui dreaptă.

M.S.C.S. ia în primire curăţenia făcută dimineaţa în comună şi în clase după terminarea lecţiilor fiecărui schimb, ia în primire maşinile-unelte după terminarea lucrului, veghează la păstrarea curăţeniei în corpul principal al comunei şi în sala de mese, iar seara prezintă raportul obişnuit C.S.-ului. M.S.C.S. poartă la braţul stîng o brasardă cu crucea roşie. Curăţenia de dimineaţă se repartizează în sovietul comandanţilor, pe termen de o lună, între detaşamentele de comunarzi. Repartizarea ei între membrii detaşamentului se face chiar de către detaşament.

Comisia cantinei, formată din trei comunarzi, este aleasă de către adunarea generală a comunarzilor, o dată cu sovietul comandanţilor, pe termen de 6 luni.

Comisia cantinei, împreună cu şeful resortului administrativ, stabileşte bugetul hranei, meniul zilnic şi urmăreşte cum se execută. Comisia cantinei este reprezentată de jupineasa şefă, numită lunar de către sovietul comandanţilor. Jupineasa şefă este eliberată de munca în producţie şi primeşte un salariu egal cu media cîştigului său pe ultima lună.

În sarcinile jupinesei şefe intră: supravegherea repartizării alimentelor la bucătărie şi a folosirii lor corecte, precum şi distribuirea mîncării în sala de mese.

Fiecare comunard trebuie să vină în sala de mese o dată cu schimbul său, să-şi ocupe locul şi să aştepte pînă î se aduce mîncarea.

Comisia administrativă, alcătuită din trei comandanţi, este aleasă de către adunarea generală a comunarzilor, concomitent cu sovietul comandanţilor, pe termen de şase luni. Comisia administrativă, împreună cu şeful sectorului administrativ, intendentul şi lenjereasa ţin evidenţa rufăriei şi a hainelor, se ocupă de achiziţionarea şi repartizarea lor, urmăresc ca îmbrăcămintea să dureze timpul prevăzut şi hotărăsc trecerea ei la reformă. De asemenea ţin evidenţa mobilierului, se ocupă de repartizarea lui în încăperile comunei, de bunăstarea şi întreţinerea lui şi au grijă să fie reparat şi curăţat la timp.

Sovietul clubului este alcătuit din cinci comunarzi şi ales de către adunarea generală pe termen de şase luni. Sovietul de club are în seamă activitatea tuturor cercurilor de amatori. Membrul de serviciu al sovietului de club, desemnat de acest soviet, are sarcina să urmărească felul cum se desfăşoară activitatea cluburilor în ziua respectivă, iar la sfîrşitul zilei trebuie să raporteze C.S.-ului.

Fanfara se completează sub supravegherea sovietului de club şi este subordonată direct sovietului comandanţilor. Comunarzii intră de bunăvoie în fanfară, însă, o dată intraţi, n-au voie s-o părăsească decît la plecarea definitivă din comună. Fanfara are în fruntea ei un comandant, care răspunde de disciplină, de bunăstarea instrumentelor şi de ordinea din sala de muzică, şi-l ajută pe capelmaistru la repetiţii şi la concerte.

Comitetul pentru întrecerile socialiste este ales de către adunarea generală a comunarzilor pe termen de şase luni şi este alcătuit din trei persoane. Comitetul elaborează normele de apreciere a rezultatelor întrecerii, în ceea ce priveşte învăţătura, comportarea şi disciplina şi, în colaborare permanentă cu consiliul pedagogic, cu serviciul de contabilitate şi sovietul comandanţilor, ţine evidenţa indicilor tuturor secloarelor de întrecere, cu ajutorul unei diagrame speciale, elaborează instrucţiunile pentru premiere şi întocmeşte liste cu cei premiaţi, pe care le prezintă conducerii comunei. Detaşamentele cele mai bune, atît în privinţa comportării cît şi a învăţăturii, primesc ca premiu unul din cele două drapele ale comunei. Ciclul premierii ia sfîrşit în ziua de întîi a lunii următoare, cînd se predau drapelele.

Caracterizarea absolvenților¹

I. Grupul de la Institutul de construcții de mașini din Harkov

1. *Kliușnev*. Unul din cei mai civilizați și mai ordonați comunarzi. A desfășurat o bogată activitate în comună. Cu acest prilej trebuie să menționez că a fost în permanentă comandant al plutonului întâi. Exerțea o influență pozitivă asupra comunarzilor, datorită firii sale liniștite și bunului simț de care da dovadă. Din punct de vedere politic și moral este mai presus de orice bănuială.

2. *Borisov*. Cel mai tânăr dintre studenții noștri, abia a împlinit 17 ani, dar nu încapă îndoială că este cel mai capabil. Din păcate este egoist; de aceea, n-a prea luat parte la viața socială a comunei. Cu toate acestea, datorită firii sale blinde, era iubit de toți. Foarte bine pregătit și de o cinste exemplară. A absolvit școala cu excepțional.

3. *Nikitin*. A făcut parte din activul de conducere al comunei și într-un timp a fost S.S.C. Foarte devotat comunei, foarte receptiv la manifestările colective. Mare putere de muncă, mai păstrează oarecare urme din vremea vagabondajului în anumite trăsături de caracter: de pildă, o anumită neîncredere în cei din jur. Băiat serios.

4. *Panov*. Aptitudinile sale excepționale, firea vioale și deschisă l-au situat de mult în primele rânduri. Cu desăvârșire cinstit, instruit, cult chiar, ceea ce nu-l împiedică să fie un bun strungar. Printre defecte: înclinația spre vorbărie. Educarea politică a lui Panov n-a fost un lucru ușor. Astăzi însă este pe deplin stabil în convingeri.

5. *Pohoja*. Inteligent, capabil, foarte disciplinat, totdeauna bine dispus, într-un cuvânt este un tip reușit de comunard. Atât în comună cât și în organizația de Comsomol a fost continuu printre conducători și unul din cei mai buni comandanți. Pe deplin cinstit. Te poți bizui pe el în orice împrejurare.

6. *Kruksov*. Capabil, destul de inteligent, dar cu unele carente în caracter și în felul de a judeca, poreclite în comună „kruksisme”. Uneori debitează absurdități, alteori face pe moralistul. La început se supunea cu greu disciplinei și era înclinat să-i opună raționamentele sale proprii. A avut și unele lipsuri pe linie politică, de mică importanță. În ultima vreme s-a îndreptat mult, a devenit un comsomolist mai conștient. Trăsături pozitive: spirit de analiză, fire vioale.

7. *Matveev*. E încă tânăr și cam ușuratic, nu este îndeajuns de copt la minte. S-a înscris la institut din spirit de imitație. Nu se poate ști cum o va scoate la capăt, totul depinde de faptul dacă cei mai vîrstnici decît el vor continua să exercite o influență pozitivă asupra lui. Tendință spre lenevie. Cam brutal, a păstrat unele urme din vremea vagabondajului, totuși e cinstit.

8. *Talikov*. Comunard model din toate punctele de vedere, capabil, disciplinat, vioi. Fire foarte egală, „zîmbitor”, pare să-și dea seama de

¹ „Caracterizarea absolvenților” a fost scrisă de A. S. Makarenko pentru darea de seamă referitoare la activitatea comunei „F. E. Dzerjinski” pe anul școlar 1932—33. În text, comunarzii poartă aceleași nume ca și în operele: „Marșul din anul 30” și „FD—1”.

Adeseori, A. S. Makarenko îi caracterizează pe comunarzi ca viitori cetățeni și oameni ai muncii. Este locul să subliniem că aceste caracterizări au fost pe deplin confirmate de viață.

„Caracterizarea absolvenților” se publică pentru întâia oară.

avantajul de a avea o asemenea fire. Foarte muncitor, știe să se orienteze, nu se împrăstie.

9. *Zotov*. Conducătorul recunoscut al studenților noștri, foarte citit, posedă un important bagaj de cunoștințe, serios, civilizat, prevenitor. Face parte dintre comunarii care în cei cinci ani de viață în comună n-au avut la activul lor nici o abatere. Intelligent, cu multă demnitate, te poți bizui pe el în orice acțiune ca pe un om în toată firea. Urmează Institutul de construcții de mașini. Trăsătura lui — o putere de muncă excepțională. Va fi, fără îndoială, un inginer foarte capabil.

II. Grupul de la universitate

10. *Sokolov*. Foarte muncitor și singurcios, instruit, civilizat și serios. A luat parte activă la viața colectivului de comunarii și n-a avut deficiențe de nici un fel.

11. *Storceakova*. Una dintre cele mai serioase comuniste, comso-molista activă. Posedă o bună pregătire politică — e candidată de partid; a fost secretara organizației de Comsomol din comună. Foarte cinstită și bine crescută, din păcate are o fire cam rigidă.

12. *Bobina*. Aptitudini mijlocii, liniștită, nu prea activă, însă conștiințioasă și cu putere de muncă. Ceea ce o deosebește este lipsa oricărei trăsături vii de caracter.

13. *Sidorenko*. Capabilă, foarte muncitoare, dar insuportabil de liniștită și de timidă; preferă singurătatea sau tovărășia unei bune prietene. Cu greu am izbutit să-i alegem o facultate, deoarece i se părea că nu va putea să intre nicăieri. Foarte feminină, ceea ce nu constituie un avantaj pentru ea. În școală a învățat excepțional.

14. *Kamardinov*. Cel mai activ dintre toți comandanții. Intelligent, fire deschisă, are darul vorbirii, priceperea de a conduce și de a antrena masele. A fost totdeauna în fruntea colectivului de comunarii, chiar și când nu ocupa un post oficial. Se consacră conștient muncii politice și promite să fie un foarte bun activist politic.

15. *Șireavski*. Prietenul lui Kamardinov, dar mai șters ca acesta. A avut un lung stagiul de vagabondaj, însă a scăpat de toate urmele acestuia, în afară de o oarecare încetinire în dezvoltare. Serios și cu o orientare justă.

III. Institutul de cultură fizică din Moscova

16. *Torskaia*. Bine înzestrată, dar cu un caracter încă neformat. S-a înscris la institut, deși nu-i animată de un entuziasm deosebit pentru cultura fizică; deocamdată o interesează pur și simplu ceea ce va învăța acolo. Totuși, aceasta nu va constitui o piedică în calea ei, deoarece dacă nu-i va plăcea la acest institut, va trece la altul, convinsă dinainte că va izbuti și că din ea va ieși un om folositor societății. Se poate spune cu certitudine că în viața ei nu vor exista complicații neplăcute.

17. *Redko*. Fire ciudată. La adunări este spiritual și dezghețat. Totuși, nu-i prea înzestrat. Păstrează multe urme din vremea vagabondajului.

mai ales în felul de a gândi. Din punct de vedere moral s-a îndreptat cu desăvârșire. Uneori e înclinat să facă tărăboi din încăpăținare. Nu-i sigur de forțele lui, deoarece își dă seama că a rămas oarecum în urmă. S-a înscris la acest institut datorită faptului că-i place într-adevăr cultura fizică.

IV. Institutul de transporturi pe apă din Gorki

18. *Konisevici*. Disciplinat, cinstit, capabil și sensibil, tovarăș desăvârșit, foarte devotat comunei. Are aptitudini literare, dar și-a ales în mod conștient cariera de inginer. Spre transportul de apă îl atrage un oarecare romantism al firii sale, deoarece își dă seama de valoarea estetică a impresiilor și încordărilor pe care ți le prilejuește viața. Visează să trăiască într-un mediu de ape, de țărmuri, de vapoare.

19. *Gontarenko*. Fire aproape opusă lui Konisevici. Tăcut, modest, curajos, cu mari aptitudini. Visător, ceea ce l-a făcut să aibă un limbaj comun cu Konisevici. Își dorește o altă ambianță, mai colorată decât a unei fabrici obișnuite.

●

V. Institutul de medicină

20. *Ivanov*. Singurul care n-a făcut parte din Comsomol. A fost exclus acum trei ani și de atunci a rămas în afara Comsomolului. Colectivul n-a încetat să aibă față de el o atitudine bănuitoare, de altfel îndreptățită.

Ivanov pare foarte civilizat și politic, are judecată, inteligență, putere de muncă. Dar n-are o fire cinstită și nu te poți bizui pe el. Nici acum nu sintem siguri că nu se va poticni în viață. Speranțe există, deoarece Ivanov este foarte circumspect, foarte prudent și diplomat. S-ar putea să se mențină pe linia de plutire datorită prudenței. Dar... și când va fi medic, s-ar putea să întâmpine tot felul de situații.

VI. Institutul de aviație din Moscova

21. *Iliușecikin*. Foarte capabil, se împacă bine cu toată lumea. Are o înfățișare plăcută, al zice că este o fată, în realitate însă este plin de bărbăție și uneori chiar cam brutal. Se interesează de mult de avioane și este preocupat de ideea de a construi un avion. Îl pasionează noutatea acestei tehnici și marile ei perspective de dezvoltare. Bine crescut. Te poți bizui pe el.

22. *Salko*. Are purtări frumoase și este cu desăvârșire cinstit. Foarte înzestrat. Se distinge prin tenacitate și priceperea de a-și atinge scopul. Va fi un inginer excelent, deoarece are aptitudini de constructor și posibilități de a se dezvolta și de aici înainte. Disciplinat, cu spirit colectiv, tovarăș foarte bun, politic, fire deschisă. Din mâinile lui, lucrul iese mai bine decât este prevăzut în caietul de sarcini.

23. *Terentiuk*. A absolvit școala cu media cea mai mare, însă în timpul examenelor de admitere la institut s-a îmbolnăvit și de aceea n-a putut fi admis decât în ultimul an al facultății muncitorești. Nu încapă îndoielă că va fi transferat în anul I al institutului. Serios, foarte înzestrat, aparține tipului de oameni ponderați, cu judecată. Totuși, mai păstrează în caracter urme din viața de vagabond: uneori e ursuz și nelăcrezător.

24. *Feiner*. Capabil, dar cam leneș, totuși se va strădui să-i ajungă pe ceilalți, deoarece își dă seama foarte bine de necesitatea de a învăța. Personalitate interesantă. Aptitudini pentru matematică. Simț muzical.

25. *Bronfeld*. Băiat capabil, mic ca vîrstă. Va fi un student bun, deoarece nu vede pentru el o altă cale decât aceea a învățaturii. Spirit colectivist, curajos, deși caracterul nu-i este pe deplin format. Deocamdată nu-i prea activ, n-are înclinații spre predominare. În școală era printre cei mai buni.

26. *Bureak*. Capabil, liniștit, totdeauna bine dispus, comsomolist activ, cu multă judecată și cu mult discernămint. Cîștit și bine crescut cu câtă înfățișarea sa greoaie.

VII. Institutul de limbi străine din Moscova

27. *Belenkova*. A venit în comună de la întemeiere. Suflet foarte bun, cam neastîmpărată; se remarcă prin firea ei neacomodabilă; mereu avea conflicte cu ceilalți tovarăși. Mult timp nu s-a bucurat de nici un fel de autoritate printre comunarzi, era considerată un model de neseriozitate. În ultimul an însă a dovedit că are aptitudini deosebite, în special pentru limbi. Era cea mai bună cunoscătoare a limbii germane din comună, de mult a optat pentru lingvistică. La examenele de admitere a obținut note bune. În comună, Belenkova și-a îndreptat simțitor caracterul. Ea și-a îndeplinit cu succes sarcina de comandant.

VIII. Școala tehnică de aviație din Volsk

28. *Piven*. Unul dintre comunarzii cei mai capabili, din păcate a păstrat mai multe urme decât alții din viața de vagabond, din care pricină, situația sa în comună atîrna la un moment dat de un fir de păr. Apoi și-a însușit într-un timp foarte scurt influența pozitivă a colectivului, situîndu-se printre comsomoliștii activi, fruntași. S-a distins îndeosebi prin participarea sa activă la asaltul din noiembrie 1931; de atunci s-a bucurat de un mare prestigiu printre comunarzi. A absolvit școala cu medie mare.

29. *Agheev Aleksandr*. A venit în comună chiar de la început; a fost exponentul intelectualității, scriitor și poet, conducătorul cercului literar. Învăța bine la școală. După construirea uzinei a fost atras de tehnică și, spre surprinderea tuturor, și-a ales meseria de tehnician în aviație. Bun comsomolist și tovarăș. Foarte bine crescut și cîștit.

30. *Dorșenko*. Capabil, dar mîluș, ceea ce l-a împiedicat să ajungă în primele rînduri ale comunarzilor. Are mult bun simț și se exprimă într-o formă corectă și precisă.

31. *Kaplunovski*. Are un lung stagiū în vagabondaj, dar nu i-au rămas urme din vremea aceea. Politicos și cinstit, din păcate însă extrem de timid, de aceea în colectiv era totdeauna în umbră. Cu toate acestea nu se poate spune că e o fire pasivă. Niciodată n-a refuzat o sarcină suplimentară și totdeauna le ducea la bun sfârșit. A absolvit școala cu note bune.

IX. Școala de marină comercială din Leningrad

32. *Kozir*. A fost în comună chiar de la întemeiere. Aptitudini mijlocii. Era unul din băieții cei mai devotați comunel, muncea cu trageri de inimă. Mai păstrează și astăzi multe urme din timpul vagabondajului, bunăoară, oarecare brutalitate și neîncredere. În producție era printre fruntași. Foarte înflăcărat și cu multă imaginație, de aceea și-a ales cariera de marinar; visul lui este să călătorească mult, să vadă multe. S-ar putea ca realitatea maritimă să nu fie chiar atât de estetică cum și-o închipuie Kozir și să i se pară mai puțin atrăgătoare, așa că nu este exclus ca el să-și schimbe calea.

33. *Studețki*. Se bucura de oarecare autoritate în comună. În general e cinstit și bine intenționat, dar are înclinații spre raționamente ieftine. În adâncul sufletului este rău și invidios, dar se străduiește să fie un bun tovarăș, ceea ce-i reușește în parte. E un polizator priceput, însă nu s-a arătat prea activ în producție. Fondul firii lui îl constituie egoismul, un egoism puternic, bine mascat. S-a dus la școala de marină din considerente practice.

34. *Bogdanovici*. Conștiincios, fire foarte cinstită și nobilă. Nu prea are încredere în forțele lui. A fost totdeauna un comunard bun, iubit de toți. În producție a muncit cu rezultate mediocre, în facultatea muncitorească n-a prea strălucit, de aceea nu îndrăznește să se gindească la o instituție de învățământ superior.

A ales școala de marină, pentru că aici se putea intra mai ușor. Va fi un marinar bun. Din punct de vedere politic este ireproșabil, disciplinat.

35. *Lucii*. Bine intenționat, însă nu prea înzestrat, cam necioplit și insuficient dezvoltat. Înclinat spre lene, defect înălțurat numai parțial în comună. Anul trecut a vrut să intre la Institutul de construcții de mașini, însă a renunțat. Fotbalist pasionat, dar n-a recoltat succese deosebite în acest domeniu. Caracter bun, calm. Viitorul lui va depinde de mediul în care va trăi.

X. Institutul de prospecțiuni geologice din Moscova

36. *Cernii*. Foarte capabil, cu purtări frumoase, cinstit, nu i-a mai rămas nici o urmă din viața de vagabond. Este rău făcut și urât, dar e un tip interesant, capabil de mari încordări de voință, foarte viol și integru. Îl interesează munca de prospecțiune, visează să călătorească prin toată Uniunea.

XI. G.P.U.-ul R.S.S. Ucraineană

37. *Șved*. Activist politic autentic și oratorul comunei. Posedă aptitudini neobișnuite de orator, este inteligent și bine pregătit din punct de vedere politic. Foarte răsfățat în comună, nu și-a dat niciodată silința să-și corecteze deficiențele. Nu acordă nici o atenție muncilor mai mărunte. Trebuie să i se însușească disciplina muncii și să se deprindă să lucreze în seamă detaliile.

38. *Krasnaia*. Fată cinstită, capabilă, instruită. Învăță bine, cu sîrguință. Bine crescută, însă uneori capricioasă. Potrivit de dezvoltată; acestei laturi trebuie să i se dea multă atenție. Din punct de vedere politic este mai ridicată decât celelalte fete.

39. *Harlanova*. Serioasă, purtări frumoase, cinstită, cu mare putere de muncă. Ridicată din punct de vedere politic, e candidată de partid. Aptitudini mijlocii, compensate însă de marea ei putere de muncă.

XII. Cel ce lucrează în comună

40. *Skrebnev*. Unul dintre cei mai capabili comunarzi, la școală a învățat excepțional. A făcut parte din conducerea comunei, în nenumărate rînduri a dovedit aptitudini de organizator. Foarte muncitor, politicos. La noi are faima de artist al strungului revolver, munca lui poate fi considerată cu adevărat drept artă. Astăzi este instructorul grupei care lucrează la strungurile revolver și e de neînlocuit în uzina noastră. Va învăța la o instituție de învățămînt superior, însă abia peste un an, deoarece atît el cît și conducerea comunei consideră că în prezent este indispensabil producției.

41. *Dolinnii*. Statură uriașă, foarte blajîn, aptitudini reduse la învățătură. Devotat comunei. Încercarea de a intra într-o instituție de învățămînt superior s-a sîrșit jalnic. În comună va fi un meșter bun, conștiincios și cinstit.

42. *Bolarciuk*. Un adevărat „geniu” în lăcătușărie și construcție. Îl pasionează orice fel de muncă, este absolut incapabil să stea degeaba. Cînd se antrenează în muncă, e în stare să uite și de masă. În comună nu se odihnește niciodată și nu-și scoate niciodată salopeta. E și lăcătuș, și electrician, și șofer, și este foarte priceput în ale gospodăriei. Nu se interesează niciodată de suma pe care o cîștigă și adeseori nu-și ridică salariul cîte trei luni. Nu vrea să-și continue studiile.

XIII. Rețeaua financiară și comercială

43. *Semențov*. În comună era considerat ca un comunard leneș, cu înclinații spre huliganism. În școală învăța bine. A fost scos din producție de către sovietul comandantilor și trecut în sectorul administrativ, unde s-a dovedit a fi foarte priceput și și-a îndreptat comportarea. Astăzi este iubit de toți comunarzii. Cinstit, politicos, cu purtări frumoase și foarte bun din fire. A trecut la munca de agent de aprovizionare. E energic, tenace, duce la bun sîrșit orice muncă.

XIV. Armata

44. Valcenko. Cel mai în vîrstă dintre comunarzi. S-a născut în 1912. A fost cel mai bun comunard, un comsomolist de frunte, totdeauna activ și devotat, un conducător cinstit al colectivului de comunarzi. Chipeș, caracter admirabil, prietenos, cu mare putere de voință, pe care știe să și-o impună, mai ales maselor. În comună era foarte iubit de toți: i se spunea „Volciok”. A fost secretarul sovietului comandanților și secretarul colectivului de Comsomol.

COMENTARII ȘI ADNOTĂRI

Marșul din anul 30¹

Descriind în *Poemul pedagogic* evenimentele din 1927, A. S. Makarenko povestește: „Pe la mijlocul verii a sosit în colonie un automobil; din el a descins un militar cu petlițe zmeurii, care mi-a spus:

— Dacă aveți timp, vă rog să veniți cu mine. Clădirea destinată comunei „Dzerjinski” este aproape gata și trebuie examinată din punct de vedere pedagogic.

Am plecat.

Eram uimit. Cum? Un palat spațios și înșorit, cu parchet și tavane pictate, pentru vagabonzi?

Nu visasem degeaba timp de șapte ani. Nu degeaba visasem viitoarele palate ale pedagogiei.”

Din acest moment, A. S. Makarenko participă direct la organizarea comunei „F. E. Dzerjinski”, iar în 1928 părăsește colonia și lucrează numai în comună. Contactul cu organizatorii comunei, stabilit în cadrul muncii, chiar de la prima lor întâlnire, i-a deschis lui A. S. Makarenko cele mai largi perspective. Comuna era într-adevăr un palat al pedagogiei. Aici, A. S. Makarenko a avut putința să organizeze traiul comunarilor, procesul instructiv-educativ și cel de producție pe baza principiilor teoretice elaborate de el, a metodei pedagogice și a tehnicii din colonia „M. Gorki”, continuând astfel să adâncească „Experimentul său pedagogic”.

Realitatea s-a dovedit a fi mai generoasă decât cele mai optimiste perspective. În vara anului 1928, A. M. Gorki a vizitat comuna. După ce a făcut cunoștință cu copiii și cu pedagogii, a cercetat cu multă atenție clădirile școlii, atelierele, dormitoarele și biblioteca, și, în cele din urmă, a exclamat:

„Comuna dumneavoastră este o fereastră spre comunism.”

O importanță hotărâtoare pentru creșterea și dezvoltarea ulterioară a comunei au avut-o anii istorici ai primului plan cincinal. Începând din iunie 1930, această instituție de copii, pe atunci destul de mică, a reușit să se întrețină cu mijloace proprii. Realizările în producție și realizările pedagogice ale comunei erau atât de remarcabile, încât scriitorul-pedagog a socotit de datoria lui să vorbească despre această „ferastră spre co-

¹ Comentarii și adnotări de V. E. Gmurman și G. S. Makarenko.

munism" unor cercuri cât mai largi ale populației. A. S. Makarenko a muncit mult la *Poemul pedagogic* și intenționa să încheie cartea cu descrierea vieții din comuna „F. E. Dzerjinski”.

În vara anilor 1929—1930, comunarii au efectuat două „marșuri”, unul la Moscova și altul la Ialta. Aceste marșuri au dovedit în mod pregnant disciplina colectivului de copii, armonia și precizia organizării comunei „Dzerjinski”. Această nouă confirmare a eficacității metodelor de educație adoptate în comună l-a îndemnat pe scriitor să scrie o carte închinată comunei „F. E. Dzerjinski”. În toamna anului 1930, după ce s-a întors din Crimeea, A. S. Makarenko a început să scrie *Marșul din anul 30*. Acest titlu este simbolic, deoarece în această nuvelă comuna este înfățișată „în marș”, într-o continuă mișcare înainte spre noi realizări.

Terminând lucrarea spre sfârșitul anului 1930, A. S. Makarenko a trimis-o la Moscova, la Editura de stat pentru literatură.

La 5 octombrie 1932, cu puțin înainte de apariția cărții, Anton Semionovici scria lui A. M. Gorki: „Zilele acestea va apare la Editura de stat pentru literatură cartea mea *Marșul din anul 30*, din care cititorul va putea afla multe lucruri interesante cu privire la comună”. După apariția cărții, A. M. Gorki a citit *Marșul din anul 30* și, într-o scrisoare trimisă din Sorento, i-a împărtășit lui Makarenko impresiile sale:

„Scumpe Anton Semionovici,

Am citit ieri cartea dumitale, *Marșul din anul 30*. Am citit-o cu emoție și bucurie. Ai înfățișat cu multă pricepere, atât comuna, cât și pe comunarii. În fiecare pagină se simte dragostea și grija dumitale neîncetată pentru copii și o înțelegere foarte subtilă a sufletului lor. Te felicit din toată inima. Cred că am să scriu câteva rânduri despre cartea dumitale. Colonistii din Kuriaj n-au mai dat nici un semn de viață. Nu mai știu nimic despre ei. Păcat! Ce băieți buni erau acolo!

Îți strâng mâna cu căldură.

Transmite copiilor salutul meu, spune-le că aș fi foarte bucuros să aflu cum o duc, să aflu că lucrează bine și că au o atitudine cu adevărat prietenească unii față de alții.

17/XII. 32

Sorento

M. Gorki.”

La aprecierile pline de căldură și atât de emoționante ale lui A. M. Gorki cu privire la cartea sa, A. S. Makarenko i-a răspuns la 1 ianuarie 1933:

„Scumpe și mult stimat Aleksel Maksimovici!

Scrisoarea dumneavoastră cu privire la volumul meu constituie evenimentul cel mai de seamă din viața mea. La aceste cuvinte nu văd ce aș mai putea adăuga, doar că nu înțeleg cum este cu putință ca cineva să aibă un suflet atât de mare. Eu, unul, am avut totdeauna o părere foarte proastă despre talentul meu scriitoricesc, dar mîncărimea de scriitor a fost mai tare decît voința mea, altfel nu m-aș fi încumetat s-o scriu.

Aprecierile dumneavoastră elogioase m-au dezorientat cu totul și de aceea nu știu ce voi mai face în viitor. De altfel, ceea ce m-a determinat să mă apuc de scris a fost impresia mea că în literatura noastră

nouă nu se scrie adevărul despre tineret, iar eu știu foarte bine cît e el de încîntător și de aceea cred că trebuie neapărat să se povestească despre tineret. Din păcate, este foarte greu, pentru că aceasta presupune și talent, și ... timp."

Manuscrisul *Marșul din anul 30* nu s-a păstrat. Există o copie dactilografiată și corectată sumar de autor, probabil după exemplarul tipărit în 1936 sau 1937.

Marșul din anul 30 este singura operă a lui A. S. Makarenko, stilizată destul de substanțial de către unii redactori înainte de publicare, stilizare făcută fără participarea autorului. Acest fapt se explică prin împrejurările în care a fost editată lucrarea. În articolul său *Maksim Gorki în viața mea*, A. S. Makarenko relatează: „... Am scris o cărticică despre comuna Dzerjinski și... mi-a fost teamă s-o trimit marelui meu prieten, de aceea am trimis-o Editurii de stat pentru literatură. Doi ani și jumătate a stat în redacție și, pe neașteptate, a fost tipărită."

Iată câteva amănunte cu privire la apariția atît de puțin obișnuită a acestei cărți: Într-o bună zi, la Editura pentru literatură a sosit de la Harkov un manuscris al unui autor necunoscut. Subiectul și stilul lucrării, pentru acea vreme, erau neobișnuite. Și deși a fost apreciată ca interesantă, a trecut de la un redactor la altul, flecare cu intervențiile lui. Cînd peste aproape un an (la începutul lui 1932), manuscrisul a ajuns la redactorul I. B. Lukin, acesta și-a luat greaua sarcină, după cum spune chiar el, de a reconstitui textul autorului, în care scop a cerut lui A. S. Makarenko o copie a manuscrisului. Autorul nu avea nici o copie și nici nu avea posibilitatea de a veni la Moscova, pentru a colabora la reconstituirea textului. În 1932 începuse în comună producția de perforatoare electrice și paralel se ducea și o muncă încordată în vederea construirii unei fabrici de aparate fotografice cu film. Îmbinarea, în sistemul educației din comună, a instrucției medii complete cu munca în producție era considerată de A. S. Makarenko ca o sarcină de o importanță primordială, care nu trebuia părăsită nici o clipă. Abia la sfîrșitul verii a plecat pentru cîteva zile la Moscova, spre a citi *Marșul din anul 30* în spalt. În septembrie 1932 s-a dat „bunul de tipar”.

Toate acestea au avut repercusiuni asupra formei literare a cărții. Prospețimea și originalitatea limbii, caracteristică lui A. S. Makarenko, au avut de suferit din cauza diverselor operații la care a fost supus manuscrisul. Totuși, aceasta n-a putut influența asupra conținutului cărții.

În *Marșul din anul 30*, prima sa carte, A. S. Makarenko vorbește într-o formă simplă și accesibilă despre noile principii ale pedagogiei sovietice, despre puterea nemărginită a educației comuniste, despre înaltele calități morale ale oamenilor noștri.

Lucrarea pune în lumină stilul și tonul relațiilor dintr-un colectiv comunist, dă indicații metodice asupra anumitor probleme de organizare a unui colectiv de copii, a tehnicii conducerii și îndrumării colectivului.

Această carte are și valoarea unui document istoric. *Marșul din anul 30* este povestea adevărată a organizării și vieții unei instituții de copii, instituție care nu putea fi creată decît în țara noastră.

* * *

P. 18, rîndurile 5—6 de jos: „Fire foarte activă, și-a meritat pe deplin titlul de locșilor de director pe care-l poartă."

A. S. Makarenko a completat și desăvîrșit sistemul său educativ, excluzînd elementele învechite și incluzînd altele noi, în unele cazuri doar ca o măsură temporară. Printre acestea se numără și colegiul insti-

tuit ad-hoc, acela de „loctitori de serviciu” ai directorului comunei, prescurtat „L.S.” (1929—1930). Colegiul era alcătuit din 9 membri (mai târziu din 15), aleși dintre comunarzii mai vîrstnici, care făceau parte din activul comsomolist. În fiecare zi, unul dintre ei era de serviciu pe comună. Astfel, fiecăru „L.S.” îi venea rîndul de trei ori pe lună, iar mai târziu, cînd numărul lor a crescut, de două ori. Aceasta era o reformă inițiată anume pentru a-i antrena la activități pe comunarzii mai mari. A. S. Makarenko prețuia mult acest activ și considera necesar să-l folosească în munci de mare răspundere. Începînd din momentul înființării funcției de loctitor de serviciu, pedagogii n-au mai fost de serviciu pe comună. Comunardul respectiv purta titlul onorific de „L.S.” numai în ziua în care era de serviciu. De îndată ce preda serviciul și-și școtea brasarda, devenea un comunard ca toți ceilalți și nu se bucura de nici un drept în plus. Colegiul L.S. acorda o mai mare autoritate celui care era de serviciu și a jucat un rol pozitiv în formarea colectivului. În 1931, raportul de forțe în colectiv se schimbaseră: mulți dintre activiștii cei vechi părăsiseră comuna. Colectivul se închegea, în general, destul de temeinic. Sarcinile comandantilor de serviciu în comună (C.S.) erau îndeplinite succesiv de toți comandantii detașamentelor, fără să aibă titlul și drepturile „loctitorilor de serviciu”.

P. 19, rîndul 15 de jos: *Stînd întunecat în mijlocul sălii, Fomichev...* Scoaterea „la centru”, în adunarea generală sau în ședința sovietului comandantilor era una din formele de influențare a individului de către colectiv. Caracterizînd această metodă, A. S. Makarenko spunea la o conferință: „De ce se temeau toți de adunarea generală? Trebuia să ieși în mijlocul camerei, să stai drept și să răspunzi la întrebările ce plouau asupra ta din toate părțile... Nu era vorba de/rușine, ci de răspunderea pe care comunardul respectiv o avea față de colectiv.”

P. 21, rîndurile 6—7 de sus: „...*Li se dădea posibilitatea să lucreze în cercul de artă plastică.*”

Cercul de artă plastică întrunea două organizații: cercul de artă plastică propriu-zis și cercul inovatorilor. Cercul de artă plastică avea la dispoziția sa „un atelier liber”. Amenajarea atelierului liber este descrisă mai pe larg de către A. S. Makarenko în *Metodica organizării procesului educativ* (capitolul *Activitatea culturală*). „Un astfel de atelier, observa Makarenko, îl atrage mai ales pe puștani, care nu au vîrsta cuvenită pentru a face parte din cercuri mai importante și totuși au interese și aptitudini de constructori.”

P. 28, rîndurile 15—16 de jos: „*În comună sînt în total nouă comunarzi care fac de serviciu.*” Vezi nota referitoare la p. 20.

P. 44, rîndurile 9—10 de sus: „...*A trînit dintr-o dată împreună cu un mic grup de voluntari o gazetă cotidiană, intitulată „Șaroșka”.* Șaroșka este denumirea unui cuțit de filetat, folosit la prelucrarea metalelor. Comunarzii au ales acest titlu pentru gazeta lor de perete, ca să scoată în evidență caracterul ei combativ. A. S. Makarenko era redactorul principal al gazetei „Șaroșka” și uneori stătea nopți întregi ca să transcrie la mașină articolele (pe atunci în comună nu erau dactilografe). În arhivă nu s-a păstrat decît un fragment dintr-un număr al acestei gazete.

P. 62, rîndurile 14—15 de jos: „*Primesc deseori vizitatori din orașe, dar mai ales delegații străine.*”

În arhiva lui A. S. Makarenko s-a păstrat cartea de aur a comunei „F. E. Dzerjinski”, care există în instituție de la întemeiere, adică de la 29 decembrie 1927. În carte există vreo 360 de aprecieri, scrise în principalele limbi ale lumii. Printre ele se află și ale scriitorilor: F. Gladkov,

Gladkov, A. Besemenski, Iulius Fucik, Henri Barbusse, precum și multe aprecieri entuziaste ale delegațiilor de muncitori.

P. 63, rîndul 3 de sus: „...În călătoria unui drum accesibil spre comună.”

În octombrie 1930 s-a construit un drum de legătură cu șoseaua bitumată Belgorod—Harkov, de 1 ¼ km lungime. O mare parte din lucrările de terasament necesare au fost executate de comunarii (v. p. 269—270 din ediția de față).

P. 69, rîndurile 6—8 de sus: „*Cabinetul directorului din comuna „Dzerjinski” e un loc despre care trebuie să vorbim pe larg, pentru că această cameră, deși mică, are o imensă importanță pentru comună.*”

A. S. Makarenko privea munca în cabinet ca una dintre metodele de șlefuire, de „perfecționare” a personalității.

În cabinetul lui Anton Semionovici, în acest centru pedagogic, elevii își perfecționau manierele, învățau să îmbine buna-cuviință și respectul față de cei mai mari cu propria lor demnitate.

În legătură cu aceasta, A. S. Makarenko scria: „Stilul comportării elevilor în cabinetul directorului și al sovietului comandanților — rezervat, politic — și tonul — serios, plin de voie bună — trebuie să devină o tradiție în colectiv. Nu este admisibil familiarismul, după cum nu este admisibil nici tonul prea rece, oficial sau prea degajat.”

P. 74, rîndurile 11—12 de sus: „*Comunarii consideră probabil cabinetul drept un centru al lor.*”

Problema centrului pedagogic a fost tratată amănunțit de A. S. Makarenko în *Metodica organizării procesului educativ* (cap. *Centrul pedagogic*). El scria: „În cazul cînd directorul pleacă undeva pentru mai multă vreme, în cabinet trebuie să rămîna locțiitorul său. Centrul pedagogic nu trebuie să stea inactiv. În astfel de cazuri, în comuna „F. E. Dzerjinski” rămînea unul dintre pedagogi sau secretarul sovietului comandanților (S.S.C.) sau comandantul de serviciu pe comună (C.S.). Acești tovarăși nu-l înlocuiesc pe director, ci îl reprezintă în timpul absenței sale. În comună, toată lumea știe că în cabinet este totdeauna cineva, căruia poți să i te adresezi într-un caz urgent.”

P. 76, rîndurile 3—5 de jos: „*El votează întotdeauna, deși toți s-au obișnuit de mult să nu ia în seamă mîna lui ridicată în sus sub culer.*”

În cabinetul lui A. S. Makarenko, în colț, lângă ușă, se afla un mic culer de perete, unde-i stătea agățată mantaua.

P. 83, rîndul 15 de jos: „*Începe ceremoniile rapoartelor.*” După cum s-a mai spus, A. S. Makarenko schimba uneori formele de organizare și introducea metode noi, în conformitate cu noile condiții de viață. Se schimba mai ales rîndul în care comandantul prezentau raportul. În 1929—1930, colectivul comunarzilor nu era prea mare: era format din 150 de comunarii, din care 60 de „veterani” și 90 de novici, al căror stagiu în comună nu depășea 1—1 ½ ani. Un asemenea colectiv cerea o grijă pedagogică deosebit de atentă. De aceea, erau perioade de cîte 2—3 luni cînd comandantul dădea raportul în cadrul adunărilor generale ale întregului colectiv. Makarenko se referă aici tocmai la o asemenea perioadă. Mai tîrziu, atît în colonia „M. Gorki” cît și în comuna „F. E. Dzerjinski”, după ce colectivul s-a încheiat, comandantul prezentau raportul în cabinetul lui A. S. Makarenko, raport care dura 10—15 minute. Trebuie subliniat că modificările introduse în organizarea vieții colectivului susțineau tonul major necesar. Noutatea stimula energia, chiar dacă nu era vorba decît despre o nuanță nouă sau un amănunt nou.

P. 91, rîndurile 10—11 de jos: „Locțiitorul de director are dreptul să aplice chiar el o pedeapsă...”

Locțiitorul de director avea dreptul să pedepsească pentru greșeli mici. Acesta era un privilegiu ad-hoc, deoarece pînă la înființarea acestui „colegiu” și după ce mandatul lui a luat sfîrșit, dreptul de a pedepsi aparținea numai lui A. S. Makarenko și sovietului comandanților asistat de director sau de adjunctul său. (Sovietul se întrunea numai în prezența unui pedagog.)

P. 93, rîndurile 19—20 de sus: »Au posibilități limitate: „două corvezi”, „fără drept de cinema”, „fără drept de Invoice.”«

Pedepsele pe care putea să le aplice locțiitorul de director depindeau de caracterul greșelilor și, în oarecare măsură, și de vîrsta celor care urmau să fie pedepsiți: de regulă, puștanilor și preadolescenților (adică copiilor de la 10—14 ani).

P. 93, rîndul 25 de sus: »Cel mai ușor scapă cei „fără drept de cinema”.«

De obicei, A. S. Makarenko îi „amnistia” pe elevii „fără drept de cinema”. Dar aceasta nu trebuie considerată ca o simplă manifestare de bunătate. Cinematograful — în comună avea loc, de două ori pe săptămînă, spectacole de cinema — făcea parte din activitatea instructiv-educativă, de aceea filmele erau alese cu multă grijă. Filmele noi erau discutate. De regulă, imediat după vizionare, A. S. Makarenko făcea o scurtă analiză a filmului, scoțînd în evidență ceea ce trebuia să le rețină mai mult atenția și exemple care meritau să fie urmate. Filmele preferate erau: „Ceapaev”, „Crucișătorul Potemkin”. Cinematograful era un fel de școală pentru ridicarea politică și culturală a comunarzilor, deși ei îl priveau ca pe o distracție.

P. 100, rîndurile 18—20 de sus: „Cînd cei de la „Educația socialistă” aîă de aceste povești, începe o anchetă în toată legea...”

Teoria falsă, potrivit căreia poveștile sînt dăunătoare pentru copii, s-a bucurat o vreme de o largă răspîndire.

A. S. Makarenko, dimpotrivă, considera că poveștile dezvoltă imaginația și formează simțul realității. El prețuia foarte mult rolul educativ al poveștilor populare. În schimb considera că din punct de vedere pedagogic, așa-numitele „povești de groază” sînt inadmisibile.

P. 103, rîndurile 1—2 de jos: „Gorliotul e un joc al nostru, pe care-l considerăm cel mai interesant și mai folositor pentru proletariat.”

Autorul acestui joc este V. N. Tarski, organizatorul și îndrumătorul muncii de club din comuna „F. E. Dzerjinski”.

P. 104, rîndul 9 de jos: „Ținuta de paradă.”

Rochiile fetelor erau dintr-o stofă bună, albastră, croită simplu, dar cu gust, model asupra alegerii căruia s-au făcut multe dezbateri: fustă în pliuri mari, bluză simplă cu buzunar și cu un guleraș alb, întocmai ca al băieților, cordon de lac negru și beretă albastră. Uniforma de paradă pentru vară era dintr-un material alb, din bumbac, de altă calitate decît a băieților. Croiala era la fel ca a uniformei de iarnă. Băieții purtau bluze peste pantalonii lungi, băști aurii și pantofi albi. Pe mîneca stîngă, atît a uniformei de iarnă cît și a celei de vară, era aplicat un romb de catifea neagră, pe care era brodată cu fir monograma: „F. D.” În afară de uniforma de paradă, comunarzii mai aveau următoarele costume: pentru școală, de toate zilele, pentru sport — de vară și de iarnă —, precum și salopete pentru munca în producție. A. S. Makarenko nu era prea sever în ceea ce privește purtarea uniformei în orele libere, ceea ce se poate vedea din fotografiile, însă pretindea cu strictețe ca

hainele să fie îngrijite, călcate și curățate, părul bine pieptănat, iar pantofii lustruiți lună.

În zilele când uniformă era indispensabilă, se aducea aceasta la cunoștința comunarzilor printr-un ordin de zi. În conferințele sale, A. S. Makarenko vorbește despre acest sistem ca despre unul dintre elementele disciplinării.

P. 105, rindurile 1 și 2 de sus: „Încă din februarie, S.S.C. propune în adunarea generală să se aleagă comisia pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai.”

A. S. Makarenko considera ca o metodă foarte importantă în educația comunistă „organizarea bucuriei zilei de mîine” și crea elevilor, în mod sistematic, liniile de perspectivă (apropiată, medie și îndepărtată).

Raportînd „proiectul evenimentului colectiv ceva mai îndepărtat în timp”, la perspectiva medie, el scria: „Perspectiva medie va avea importanță numai în cazul cînd toată lumea se va pregăti din vreme pentru aceste evenimente, cînd li se va acorda o importanță deosebită, cînd la conținutul lor principal se vor adăuga alte teme variate: dări de seamă, primirea oaspeților, premiarea, clădiri noi și utilaj nou, rezultatele întrecerilor anuale.

Pregătirea pentru o asemenea aniversare (astfel de aniversări nu trebuie să fie mai mult de 2—3 pe an) trebuie trăită mai întîi numai sub forma unei intenții colective, a unor discuții, a unei chibzuiri. Trebuie să ne apucăm din timp de formarea diferitelor comisii, la care să fie atrași cît mai mulți elevi. Aceste comisii trebuie să prezinte cît mai des dări de seamă în fața adunării generale. Cu prilejul unei astfel de sărbători ar fi folositor dacă ar apărea în colectiv două proiecte și întregul colectiv s-ar preocupa de rezolvarea problemei celui mai bun proiect.”

F. D. — 1¹

Marșul din vara anului 1930 s-a sfîrșit, comunarzii s-au înapoiat la Harkov. A urmat anul școlar 1930/31, în care s-a depus o muncă încordată, desfășurată atît în școală, cît și în ateliere. Între timp, în primăvara anului 1931 s-a început construirea uzinei de perforatoare electrice, urmînd ca în anul școlar 1931/32 să se treacă la însușirea tehnicii acestei ramuri de producție. Prin urmare e logic: comunarzii aveau nevoie de odihnă.

Cum noua uzină trebuia asigurată cu brațe de muncă, s-a pus problema sporirii efectivului de comunarzi, ceea ce a necesitat reconstruirea și reutilarea căminului și a clădirilor școlii.

Ținînd seama de aceste împrejurări, s-a hotărît ca cele două luni de vacanță să fie petrecute într-un nou marș.

Marșul din vara anului 1931, întoarcerea la Harkov, apoi participarea întregului colectiv al comunarzilor la terminarea lucrărilor de construcție a uzinei, a căminului și a școlii constituie subiectul povestirii F.D.—1.

¹ Comentarii și adnotări de V. E. Gmurman, G. S. Makarenko, A. G. Ter-Ghevondian.

F.D.—1 este marca fabricii, marca primului perforator electric portativ în Uniunea Sovietică, produs de uzina de perforatoare electrice „F. E. Dzerjinski”, pentru ca industria sovietică să nu mai fie nevoită să importe asemenea unelte din străinătate. Literele „F.D.” reprezintă inițialele lui Felix Dzerjinski, iar cifra 1 — numărul modelului.

Dînd acest titlu povestirii sale, A. S. Makarenko voia să sublinieze că producția de căpetenie a comunei „F. E. Dzerjinski” sînt oamenii noi pe care îi formează, oamenii de „marcă sovietică”, capabili, după cum spunea el, „să lupte” și „să construiască, să trăiască și să iubească viața”.

F.D.—1 este prima variantă a părții a treia a *Poemului pedagogic*, fapt confirmat de subtitlul scris de autor pe prima pagină a manuscrisului dactilografiat. Totuși, această lucrare a lui A. S. Makarenko nu seamănă nici în ceea ce privește conținutul, nici în ceea ce privește acțiunea, cu textul părții a treia a *Poemului pedagogic*.

F.D.—1 se apropie mai curînd de povestirea lui A. S. Makarenko *Marșul din anul 30*. Și *F.D.—1*, și *Marșul din anul 30* sînt scrise în stilul unei cronici documentare. În afară de aceasta sînt legate și prin succesiunea cronologică. *Marșul din anul 30* reflectă viața comunei în perioada 1927—1930, iar *F.D.—1* — în perioada 1930—1932. Această succesiune este consemnată de autor chiar în primele pagini ale povestirii *F.D.—1*, în care face o scurtă dare de seamă asupra marșului din Crimeea al membrilor comunei „Dzerjinski”: marșul din anul 30.

F.D.—1 a fost scris de A. S. Makarenko la Moscova, în timpul concediului său din martie și aprilie 1932, cam într-o lună și jumătate.

A lucrat cu mult avînt, pentru că era însuflețit de dorința să facă din realizările comunei un bun al întregii societăți sovietice. Împrejurările însă au fost cam vitrege cu această lucrare.

A. S. Makarenko a prezentat povestirea *F.D.—1* Editurii de stat pentru literatură.

Judecînd după scrisoarea din 5 octombrie 1932, adresată lui A. M. Gorki, A. S. Makarenko a crezut la început că lucrarea sa a fost acceptată. Într-adevăr, iată ce-i scria lui Aleksei Maksimovici:

„În ceea ce privește activitatea mea literară pot să vă dau de veste că Editura de stat pentru literatură a acceptat lucrarea mea *F.D.—1*, care este o schiță ceva mai lungă, cam de 12 coli...”

Cu privire la întîrzierea publicării cărții, Anton Semionovici scria lui A. M. Gorki la 1 ianuarie 1933: „Manuscrisul meu *F.D.—1*, în care este vorba despre viața comunei „Dzerjinski” în ultimii ani, tot se mai află la Editura pentru literatură. Cei din redacție au o atitudine foarte rezervată față de manuscrisul meu și, probabil că și acesta, ca și *Marșul din anul 30*, va trebui să facă un stagiul de doi ani la ei, înainte de a vedea lumina tiparului.”

Dar *F.D.—1* nu s-a mai publicat.

În 1938, cînd A. S. Makarenko a început să lucreze la *Steaguri pe turnuri*, el a folosit multe pagini din manuscrisul *F.D.—1*. Așa se explică unele asemănări între *F.D.—1* și *Steaguri pe turnuri*. Astfel, din pricina lărgirii planurilor de creație ale autorului, materialul destinat părții a treia a *Poemului pedagogic* a fost folosit în povestirea *Steaguri pe turnuri*. Scriitorul era îndreptățit să procedeze așa, deoarece *Poemul pedagogic* și *Steaguri pe turnuri* formează un tot. Ele oglîndesc activitatea succesivă a lui A. S. Makarenko în cele două instituții pentru copii: întîi în colonia „M. Gorki”, apoi în comuna „F. E. Dzerjinski”.

Manuscrisul autorului nu menționează cărui gen îi aparține lucrarea. În scrisoarea lui A. S. Makarenko către A. M. Gorki, menționată mai

sus, autorul numește cu modestie *F.D.-1* — schiță. Totuși, prin forma sa, *F.D.-1* este mai aproape de nuvelă; asemănarea cu *Steaguri pe turnuri*, pe care A. S. Makarenko o denumește nuvelă, ne permite să considerăm *F.D.-1* ca aparținând aceluiași gen literar.

Manuscrisul dactilografiat, care s-a păstrat, pare să fie alcătuit din două exemplare: din primul s-au luat paginile de la 1—125, care nu corespund cuprinsului anexat manuscrisului, iar din al doilea paginile 152—363, care corespund cuprinsului. Aceasta se datorește faptului că, atunci când cele două exemplare au fost reunite, paginile celui de-al doilea n-au fost numerotate din nou. De fapt, nu există o întrerupere între ultima pagină a primului exemplar și prima pagină a celui de-al doilea, adică între paginile 125 și 152. Aceasta se poate observa din desfășurarea acțiunii. La pagina 125, în adunarea generală a comunarzilor se discută faptul că secția de armătură a îndeplinit numai 86% din plan, iar la pagina 152, comunarzii iau din scurt pe metalurgiști pentru că au rămas în urmă cu 14% din plan. Prin urmare, pagina 152 a manuscrisului este de fapt pagina 126, pagina 153 — pagina 217, pagina 154 — pagina 128 ș.a.m.d.

Astfel, manuscrisul povestirii *F.D.-1* nu are 363 de pagini, ci 337. Dar, în afară de aceste 26 de pagini, mai lipsesc încă 120, în total 146 de pagini, adică 43% din întregul manuscris. Aceasta se explică prin faptul că A. S. Makarenko, după cum s-a arătat mai sus, lucrând la *Steaguri pe turnuri*, a folosit material din manuscrisul *F.D.-1*. Nu s-au păstrat paginile 43, 44, 54, 59, 78—103, 107—111, 121, 122 din prima parte și 153—156, 163—185, 245—247, 253—255, 263—264, 274, 275, 278—289, 291—310, 342—359 din cea de-a doua. Din 19 capitole ale manuscrisului, din totalul de 27, lipsește un anumit număr de pagini. Aceste capitole sînt: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 și 27. Pe deasupra lipsesc în întregime capitolele: 10 — *Tragedii și comedii*, 14 — *Situația frontului*, 25 — *Simfonia de Schubert*, 26 — *Voltă în vînt*.

Titlurile acestor capitole, precum și ale capitolelor care s-au păstrat parțial, au fost reconstituite și apar în ediția de față, așa cum se află în cuprinsul anexat la manuscrisul dactilografiat al autorului. Din aceste capitole fac parte: 8 — *Minunile tehnicii*, 11 — *Serbarea*, 15 — *Păisprezece iulie*, 21 — *Spre Harkov*, 23 — *Primele atacuri*.

Lipsa anumitor pagini sau aliniate este indicată prin puncte de suspensie.

În manuscris se întîlnesc mici corecturi, de cele mai multe ori făcute de mîna autorului, mai rar de o mîină străină care a corectat greșelile de tipar.

La un număr de 14 pagini din manuscris, pe verso, s-a păstrat textul inițial, modificat ulterior de autor.

Povestirea *F.D.-1* este străbătută de ideea patriotică a formării unor constructori ai comunismului, instruiți, activi și plini de viață.

Cititorul va întîlni aici multe din principiile lui Makarenko, referitoare la legătura dintre pedagogie și politică, la rolul educativ al învățămîntului și al muncii în producție, la formarea patriotismului sovietic. Autorul a acordat o atenție deosebită problemelor disciplinei.

„În comună sîntem în total 156 de oameni, viața noastră este construită pe scheletul de oțel al disciplinei, al multor reguli și îndatoriri și al unor principii care se impun de la sine. Dar acest schelet ne este atît de familiar, ni se pare atît de comod și este atît de organic legat de noi, încît aproape că nu-l observăm, sau îl observăm numai atunci cînd ne mîndrim cu el.”

Aceste cuvinte exprimă ideea unei discipline conștiente, libere, a disciplinei de fier proprii societății socialiste, de care dau dovadă cetățenii sovietici în munca lor zilnică.

Pentru a se ajunge la o astfel de disciplină într-un colectiv de copii, este necesar să se creeze o anumită „experiență a disciplinei”. A. S. Makarenko arată în *F.D.-1* că procesul educației nu are loc numai de la conștiință la comportare, ci și de la comportare la conștiință. „Educația verbală — scrie el —, care nu este însoțită de o gimnastică a comportării, este sabotajul cel mai criminal.”

Un interes pedagogic indiscutabil îl prezintă descrierea marșului comunarzilor în Caucaz. Urmărind această descriere, cititorul vede cum se lărgește, călătorind prin țara lor, orizontul elevilor; reprezentările și noțiunile lor, naive, deseori, copilărești, se spulberă și, în urma unui contact organizat cu muncitorii din diferite republici și de diferite naționalități, li se dezvoltă sentimentul unității morale și politice, concepția lor politico-socială se adâncește, se formează adevăratul patriotism sovietic.

* * *

P. 135, rîndul 14 de sus: „Cu o zi înainte ne aflăm la Sevastopol...” Povestirea *F.D.-1* începe cu întoarcerea comunarzilor din marșul lor în Crimeea, descris în cartea *Marșul din anul 30*.

P. 136, rîndurile 12—13 de sus: „*Li salutăm pe cei care ne vin în întâmpinare cu marșul nostru, marșul lui Dzerjinski.*” Muzica acestui marș este de V. T. Levșakov, capelmaistrul fanfarei.

P. 136, rîndul 9—10 de jos: „...*Iar plutonul întâi se năpustește asupra gărzii.*” În comună se adoptase un sistem complex de împărțire pe colective primare, în funcție de situație. Colectivul primar, în viața de toate zilele, era detașamentul, în producție — brigada, în școală — clasa, iar în marș (indiferent de durata lor) — plutonul.

P. 143, rîndul 9 de jos: C.C.A.C. — Comisia centrală pentru ajuto-rarea copiilor.

P. 144, rîndurile 14—15 de jos: „*Păcat că Ilf și Petrov au irosit pentru ceva neînsemnat un termen excelent «marele combinator».*” Eroul principal al lucrării lui Ilf și Petrov *Douăsprezece scaune* este aventurierul Ostap Bender, caracterizat ironic de către autor drept „marele combinator”.

P. 150, rîndurile 17—20 de sus: „...*Învățăcelul nostru... căruia îi zicem de obicei Kolka.*” În comuna „F. E. Dzerjinski”, comunarii mai mari făceau pe tutorii celor mici, pe care-i numeau „mlădițe”.

P. 152, rîndurile 18—19 de sus: „*Diogenii de la Învățămintul public ne scoteau ochii cu palatul nostru.*” Diogene din Sinope (403—323 î.e.n.) — cunoscut filozof grec. El considera că cea mai mare fericire a omului constă în renunțarea la toate avantajele civilizației. Conformându-se învățăturii sale, Diogene a renunțat la tot confortul vieții și, după cum spune legenda, locuia într-un butoi.

P. 152, rîndurile 6—7 de jos: „*Tocmai în perioada aceea, între comună și institutul X s-a petrecut ceva asemănător cu bătălia de la Wagram...*” În bătălia dată lângă satul Wagram de pe Dunăre, la 6 iulie 1809, Napoleon a înfrînt armata austriacă și a obligat Austria să plătească câteva milioane de franci drept contribuție de război.

P. 167, rîndul 11 de sus: „*Dar din Bolotov n-a ieșit nimic.*” Paginile 43 și 44 care urmează lipsesc din manuscrisul dactilografiat al autorului (p. 43—44).

P. 167, rîndurile 14—15 de jos: „...*Fac exerciții toată ziua, și Bolotov împreună cu toți ceilalți.*” Comuna l-a reeducat pe Bolotov. În școală era printre primii. După ce a terminat școala medie, a intrat la institut, pe

care l-a absolvit cu excepțional. Bolotov era inginer de submarine. Și-a dat viața pentru țară în zilele Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

P. 174, rîndul 18: „Că nu prea eram sîndătoși.” Din manuscrisul dactilografiat al autorului lipsesc 6 pagini: sfîrșitul cap. 7 și începutul cap. 8 (p. 54—59).

P. 177, rîndul 14 de jos: „În secția de turnătorie...” O descriere analogă a secției de turnătorie se găsește în *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 5 *Febra de turnătorie*.

P. 180, rîndurile 8—11: „Cureaua de transmisie, atîrnată de tavan, scrișnea și se cutremura împreună cu tavanul. Comunarzii aveau rezerve față de cureaua de transmise și se temeau de ea.” Textul acestui capitol în legătură cu deficiențele tehnice ale secției de strungărie a fost folosit în povestirea *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 21, *Lacrimi mecanice*.

P. 187, rîndul 4: „Lui Orlov l-a dispărut paltonul din culer.” Textul acestui capitol a fost folosit în episodul furtului din *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 30 *Furtul*.

P. 188, rîndul 2 de jos: „În cabinet nu mai sînt cinci comunarzi, ci o sumedenie...” Aici, manuscrisul se întrerupe, lipsesc în continuare 26 de pagini; sfîrșitul cap. 9, întregul cap. 10 și începutul cap. 11 (p. 78—103).

P. 190, rîndul 14 de jos: „Se încheie cu o revistă.” Această revistă a intrat și în *Steaguri pe turnuri*, partea a 3-a, cap. 4 *Întîi Mai*.

P. 191, rîndul 9 de jos: „Mai întîi prologul.” Cele 5 pagini care urmează, cuprinzînd prologul în versuri și revista „Construirea stadionului”, scrisă de A. S. Makarenko, lipsesc din manuscris.

P. 191, rîndul 8 de jos: „Toți mă gonesc cu grea ocară...” Cu aceste versuri se termină revista „Construirea stadionului”. Textul a fost citit de Solomon Borisovici Levenson, care era unul/dintre personajele revistei. Cîteva episoade din revistă au fost de asemenea incluse în *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 29 *Boris Godunov*.

P. 193: Convorbirea lui Kreutzer cu comunarzii în legătură cu construirea unei uzine este redată pe larg în *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 20 *Kreutzer*.

P. 195: Planul de producție este puțin diferit în *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 28 *Planul-afiș*.

P. 196, rîndurile 4—5 de sus: „Solomon Borisovici se înviorase în ianuarie, uitase de tunetele lui Dekin...” Este vorba de revizia construcțiilor făcute de S. B. Levenson. Președintele comisiei de revizie, numit de direcția comunei, figurează în nuvela *F.D.-1* cu numele de Dekin. Comisia a întocmit un referat cu privire la starea precară a construcțiilor, subliniind că pot cădea ușor pradă incendiilor.

P. 199, rîndul 19 de sus: „Comunarzii nu-l lăsau să-și facă gînduri negre...” Paginile 121 și 122 din manuscrisul dactilografiat al autorului nu s-au păstrat.

P. 193: Începînd de la rîndul 27, tot materialul capitolului *Incendii și slăbiciuni* a intrat în *Steaguri pe turnuri*, partea a 2-a, cap. 22 *Cuvîntul*.

P. 202, rîndurile 8—9 de jos: „Am lucrat cîte douăsprezece ore pe zi, nu m-am odihnit o clipă...” Următoarele patru pagini 153—156 din manuscrisul autorului lipsesc.

P. 207, rîndul 4 de sus: „...L-am pierdut pe Volenko...” Întîmplarea cu Volenko și plecarea lui din comuna „F. E. Dzerjinski” sînt redată în *Steaguri pe turnuri*, partea a 3-a, cap. 11, 12, 13.

P. 208, rîndurile 3—4 de sus: „...În al doilea rînd, Nikitin le știe pe toate.” Aici manuscrisul dactilografiat este întrerupt, următoarele 24 de

pagini care cuprind sfârșitul cap. 13, întreg cap. 14 și începutul cap. 15 nu s-au păstrat (p. 163—185).

P. 213, rîndurile 12—13 de sus: „...Aleksiuk trece cu stegulețul.” Formația de marș a comunarzilor, ca și formația coloniștilor de la „Gorki”, era încheiată de unul dintre puștani, care purta un mic steag în mînă. Aleksiuk era un astfel de portdrapel al comunei.

P. 221, rîndurile 5—6 de sus: „Printre noi sînt destui comunarzi care au studiat din scoarță-n scoarță lucrarea lui Anisimov.” Este vorba de ghidul turistic întocmit de S. S. Anisimov.

P. 252, rîndurile 6—7 de jos: „Îi place mult să discute..., însă aceasta...” Următoarele trei pagini din manuscrisul dactilografiat al autorului sînt lipsă (p. 245—247).

P. 252, rîndul 2 de jos: „...În preajma monumentului lui Fabricius.” Fabricius Ian Frițevici (1877—1922), comunist, a luat parte activă la războiul civil din anii 1917—1922.

P. 256, rîndurile 11—12 de sus: „Atunci, gazdele strigau ura și alergau după coloana noastră...” Manuscrisul dactilografiat se întrerupe; s-au pierdut 3 pagini (253—255).

P. 257, rîndurile 2—4 de jos: „Din cînd în cînd se strîngeau acolo bătrîne, bătrîni, perechi — într-un cuvînt, consumatori de opiu.” Este vorba de cunoscuta expresie a lui Marx: Religia „...este opiu pentru popor”.

P. 258, rîndurile 1—2 de sus: „Comunarzii care nu auziseră despre religie decît la conferințele antireligioase m-au întrebă...” Toată înțimplarea cu biserica, începînd cu aceste rînduri și pînă la cuvintele „Și am plecat, ce era să fac acolo?”..., cu unele mici schimbări ulterioare, a fost folosită de autor în *Poemul pedagogic*, partea a 3-a, cap. 11. *Primul snop*.

P. 261, rîndul 8 de jos: „Asta contează cît două ccorvezi? — întrebă doctorul oțărit.” Aici lipsesc două pagini din manuscrisul dactilografiat al autorului (263 și 264).

P. 268, rîndurile 6—7 de jos: „...Solomon Borisovici mă surprinse pe acoperiș și-mi șopti jenat.” Paginile 274 și 275 din manuscris nu s-au păstrat.

P. 270, rîndurile 20—21 de sus: „...Cum au să se descurce comandantul în problema asta?” Începînd de aici, lipsesc 12 pagini din manuscris — sfârșitul cap. 22 și începutul cap. 23 (278—289).

P. 271, rîndurile 16—18 de sus: „După întoarcerea din marș, am primit de la Comisariatul Poporului pentru învățămînt o adresă prin care eram autorizați să luăm șaptezeci și cinci de copii din anumite case...” Următoarele 20 de pagini din manuscrisul autorului cuprinzînd sfârșitul cap. 23 și începutul cap. 24 nu s-au păstrat (291—310).

P. 280, rîndul 1 de jos: „Și iese, agățîndu-se în ușă...” Aici, manuscrisul dactilografiat al autorului se întrerupe, lipsesc următoarele 36 de pagini, care cuprind capitolele 25 și 26 și începutul cap. 27 (p. 324—359).

P. 281, cap. *Voltă în vînt*. Manevra care se face pentru a schimba direcția unui vas cu pînze, întorcîndu-l cu prora împotriva vîntului, se numește voltă în vînt.

P. 283, rîndurile 12—14 de sus: „Nu în zadar au pus comunarzii pleacă lui Petrawitz din Austria și lui Black și Decker din America.” Acestea sînt numele proprietarilor unor firme străine care fabricau perforatoare electrice. Trebuie remarcat că perforatorul electric produs de uzina comunei „F. E. Dzerjinski” era cu mult superior celui străin în ceea ce privește calitatea pieselor.

În ton major¹

Prima variantă a piesei *În ton major* a fost scrisă de A. S. Makarenko la sfârșitul anului 1932 sau la începutul anului 1933.

Manuscrisul acestei prime variante i-a fost furat în tren (în drum spre Novorossiisk), în timpul marșului comunarilor din vara anului 1933. Împrejurările în care s-a întâmplat aceasta sînt descrise pe larg de A. S. Makarenko în povestirea *O întîmplare în timpul marșului*.

În toamna anului 1933, A. S. Makarenko a scris pentru a doua oară această piesă și a prezentat-o, sub pseudonimul Andrei Galcenko, la concursul unional. Juriul concursului i-a acordat o mențiune.

În primăvara anului 1934, A. S. Makarenko a dat piesa lui A. M. Gorki ca s-o citească. Aleksei Maksimovici i-a atras atenția asupra cîtorva lipsuri ale piesei și l-a sfătuit pe autor ca, după ce le va corecta, s-o propună Teatrului de Artă din Moscova.

Iată ce scria Anton Semionovici lui A. M. Gorki, la 14 iunie 1934, în legătură cu activitatea sa literară:

„Am predat Teatrului de Artă din Moscova (tovarășului V.) piesa mea *În ton major*. Am mai lucrat la ea vreo lună de zile și cred că acum e mai bună decît înainte. Nu m-am priceput să-i adaug ceva zorzoane — sînt încă un tehnician foarte slab. V. a spus că are să vă ceară sfatul. Aici la Harkov, există un teatru rus, simpatic și civilizat. Colectivul acestui teatru arată multă prietenie și căldură comunei „Dzerjinski”. Ei m-au rugat să le dau lor piesa pentru a o pune în scenă, dar nu vreau să fie jucată într-un oraș în care comuna este atît de cunoscută, deoarece vor încerca să copieze realitatea și astfel vor denatura întrucîtva piesa; *În ton major* prezintă și unele aspecte din viitorul apropiat.”

A. S. Makarenko a propus piesa cîtorva teatre, însă dorința lui de a o vedea jucată nu s-a realizat. În cele din urmă a predat-o Editurii de stat pentru literatură. Anton Semionovici relatează toate acestea în scrisoarea sa către A. M. Gorki, din 26 ianuarie 1935.

Iată ce-i scria:

„Scumpe Aleksei Maksimovici!

Dacă vă aduceți aminte, în primăvara anului trecut, cînd ați avut bunăvoința să mă primiți, v-am dat să citiți piesa mea *În ton major*, pe care o prezentasem la concursul instituit de Consiliul Comisariatelor Poporului, unde a obținut chiar o mențiune.

Dumneavoastră ați găsit-o acceptabilă și m-ați sfătuit să fac unele modificări.

Sînt un dramaturg tînăr și imi vine mai ușor să scriu o piesă nouă decît să corectez una veche. Totuși am mai lucrat la ea și am dat-o spre publicare Editurii de stat pentru literatură. Cei de acolo au apreciat că este bună și piesa va vedea în curînd lumina tiparului. Atitudinea dumneavoastră binevoitoare față de debutul meu ca autor dramatic, precum și succesul de care s-a bucurat piesa la Editura pentru literatură, mi-au ridicat moralul atît de mult, încît n-am mai luat în seamă eșecul

¹ Comentarii și adnotări de V. E. Gmurman și G. S. Makarenko.

total cu care s-au soldat încercările mele de a o da vreunui teatru ca s-o pună în scenă. (Teatrul de Artă din Moscova mi-a dat un răspuns negativ, iar celelalte nici nu mi-au răspuns), cu atât mai mult cu cât aceste încercări n-au prea fost stăruitoare”.

Piesa a fost publicată în 1935. (*În ton major*, piesă în patru acte de Andrei Galcenko, Moscova, Editura de stat pentru literatură, 1935.)

Confruntarea acestei ediții cu manuscrisul autorului arată că în timpul pregătirii pentru tipar, prima variantă a fost intrucțivă prescurtată. Publicăm piesa după textul din 1935. Textul a fost confruntat de noi cu manuscrisele autorului.

Întemeindu-se se vede pe referatul juriului (referat care n-a putut fi găsit), editura a făcut cărții următoarea prezentare: „Piesa *În ton major* de Galcenko a obținut o mențiune la concursul unional. Ea înfățișează spectatorului viața coloniei de muncă „F. E. Dzerjinski” din Harkov. În piesă se arată cum vagabonzii de ieri se transformă în oameni cu adevărat noi, oameni ai timpului nostru, care biruie scepticismul inginerilor din comună, molipsindu-i de entuziasmul lor.

Montarea piesei este destul de dificilă, deoarece are multe scene de masă și nu poate fi jucată decât de teatrele profesioniste.”

Acțiunea se petrece în perioada construirii uzinei de perforatoare electrice din comuna „F. Dzerjinski” și a însușirii tehnicii acestei producții. În piesă nu există conflicte care să treacă dincolo de limitele vieții comunarzilor, nici efecte dramatice. Eroii sînt ocupați tot timpul cu treburile zilnice, sînt adevărați oameni de ACȚIUNE, ei nu fac paradă de raționamente. Și totuși, la fiecare pas, pedagogii, comunarzii, inginerii — colaboratorii comunei — discută și rezolvă probleme complicate de morală. În mod inevitabil, viața nouă dă naștere la o morală nouă. Iată de ce îi preocupă atât pe pedagogi, cât și pe elevi cele mai variate laturi ale eticii sovietice.

Mai tirziu, Anton Semionovici a revenit de mai multe ori la disputa dintre Șvedov, Kliukin și Vorgunov cu privire la entuziasm și precizie. În conferința publică *Educația și conduita comunistă*, ținută în 1939 la Moscova, el a arătat că în țara noastră precizia devine un principiu moral.

Polemica pe jumătate glumeată dintre Kreutzer, Troian și Dmitrievski are ca obiect problema lipsei de entuziasm în muncă și a necesității constrîngerii, chiar a „intervenției chirurgicale”. „..... Ar fi de ajuns să se ia un cuțit... un bisturiu și să se taie puțin... Apoi un pansament și gata”, spune inginerul Troian.

În conferința *Educația și conduita comunistă* și într-o serie de alte conferințe publice, Anton Semionovici insistă asupra faptului că morala sovietică nu poate să admită părerea destul de răspîndită că fiecare om are dreptul să aibă defecte, deoarece această părere este dăunătoare.

A. S. Makarenko se folosește de Kreutzer pentru a relua această idee. La replica lui Dmitrievski „Așa se întîmplă peste tot... unul are o cocoasă, altul un picior mai scurt...”, Kreutzer răspunde cu indignare: „Și de ce mă rog? Văd că la mine toate sînt în regulă. La Troian, la Zaharov și la dumneata, de asemenea. De ce atât de mulți invalizi? Nu, n-ai dreptate!”

Problemele de etică sînt puse în piesă fără didacticism, sînt imple-tite în acțiune, în convorbiri, sînt formulate în anumite replici. Multe dintre aceste replici răsună în chip de aforisme originale: „Viața trebuie să fie mai frumoasă decât o carte”, „Omul nu se naște învățat”, „Înainte de toate, trebuie să învățăm de la comunarzi să privim drept, să vorbim drept și să acționăm drept.”

Unele personaje sînt astfel concepute, încît îl obligă pe cititor să se descurce în trăsăturile morale contradictorii ale personajelor și ale faptelor acestor personaje. Din acest punct de vedere sînt de remarcate mai ales Solomon Markovici Blum (prototipul lui era șeful producției din comuna „F. E. Dzerjinski”), inginerul Vorgunov și comunarii Sinenki și Romancenکو. Zugrăvind faptele și caracterele acestor personaje, autorul înfățișează conflictul dintre vechi și nou, lupta eticii colectivului cu rămășițele individualismului.

Folosind mijloace variate, A. S. Makarenko demonstrează că factorul hotărîtor în formarea omului este felul cum se simte în colectiv, atitudinea lui față de societatea sovietică, față de munca socialistă. Această atitudine servește oamenilor sovietici drept criteriu în aprecierea morală a faptelor.

Materialul piesei în ton major a fost luat din viața comunei „F. E. Dzerjinski”, ceea ce nu înseamnă, bineînțeles, că personajele piesei sînt copiate „după natură”. Numai prototipul lui Zaharov (în care nu este greu să deslușim trăsăturile unui autoportret) și a lui Blum se pot identifica cu ușurință. Celelalte sînt personaje literare tipice.

Tipul inginerului Vorgunov este redat numai din cîteva trăsături, dar expresiv. E un specialist exigent, cu cunoștințe solide, dar scepticismul care îl caracterizează se transformă uneori într-un criticism nejustificat. Datorită contactului cu comunarii, tonului major al stilului comunei, lecțiilor trase din lupta de clasă, Vorgunov a învățat multe și, spre sfîrșitul piesei, starea sa de spirit în colectiv, „linia lui în viață” — cum spune Makarenko — se schimbă. În felul acesta scoate autorul în evidență forța educativă a colectivului, victoria noii morale comuniste.

Arătînd munca necinstită a „inginerului” Grigoriev, atitudinea lui mîrșavă față de muncitorii comunei și față de femei, demascînd plocnirea lui față de tot ce se produce în străinătate, scriitorul dă pe față totodată și sărăcia părerilor lui asupra educației. Și tocmai acest Grigoriev îi tratează pe comunarii de „vagabonzi”, de „pui de sălbătăciuni”.

În ton major, prin întregul său conținut, afirmă cu totul altceva: „Ei nu-s vagabonzi, sînt comunarii”, „Nu-s numai oameni, sînt și comunarii”.

La sfîrșitul actului IV, Sobcenکو spune: „De cînd lucrează aici, Grigoriev încă n-a observat că în comună nu există vagabonzi. Ce este un vagabond? Un nenorocit, un om pierdut. El n-a observat pînă acum că aici sînt comunarii. Auziți? Comunarii!”

În această replică plină de demnitate se rezumă ideea centrală a piesei, care străbate ca un fir roșu toată acțiunea.

Este locul să facem cîteva observații cu privire la titlul lucrării. Anton Semionovici nu l-a găsit dintr-o dată. Lista titlurilor posibile alcătuită de autor cuprindea 120 de variante.

Termenul „În ton major” nu se utiliza în pedagogie; A. S. l-a luat din domeniul muzicii și l-a folosit cu îndrăzneală. El urmărea, se vede, să caracterizeze cît mai precis, nu atît conținutul piesei, cît *stilul* educației sovietice.

Examinînd problema stilului unui colectiv de copii, A. S. a arătat, în conferința sa cu această temă, că una dintre însușirile caracteristice importante ale stilului sovietic este, după părerea sa, „tonul major”.

„Eu pun această calitate pe primul plan. A fi totdeauna vioi, vesel, plin de voie bună, cu fața deschisă, niciodată întunecată sau acră și a fi totdeauna gata de acțiune, înseamnă a avea o dispoziție în ton major...” (Opere pedagogice alese).

Trebuie să remarcăm că un mare om de teatru, educatorul actorilor sovietici, K. S. Stanislavski, cerea, de asemenea, elevilor săi să muncească „cu voie bună, cu entuziasm...”

„Cei care nu știu să ridă, cei care se vâietă neîncetat, cei veșnic posomorâți n-au ce căuta pe scenă”, spunea el. (V. *Convorbiri cu K. S. Stanislavski*, ed. a 2-a, Moscova, Asociația unională a artiștilor dramatici, 1947, p. 28.)

Este o coincidență aproape textuală și, bineînțeles, nu întâmplătoare. Societatea noastră tină, care învinge greutățile, credința nemărginită a omului sovietic în succesul cauzei comune și perspectiva luminoasă a dezvoltării noastre sociale au determinat crearea unui stil nou în muncă și, prin urmare, și în educație, stil necunoscut pedagogilor dinaintea Revoluției, pe care nu-l cunoaște și nu-l poate cunoaște pedagogia contemporană burgheză... Stilul nostru s-a născut din victoriile comunismului, din perspectiva optimistă a viitorului. Iată ce este „În ton major”.

* * *

P. 286, rîndurile 26—27 de sus: „În general, toți comunarzii sînt îngrijii, au gesturi măsurate, nu se sprijină de pereți și nu se țin de balustradă atunci cînd coboară scara.”

În darea de seamă *Din experiența mea* (29 martie 1939), A. S. Makarenko spunea: „...În comuna „Dzerjinski” era interzis să te ții de balustrada scării. Devenise un obicei ca nimeni să nu mai circule pe lângă balustradă. Comandantul le spunea celor nou veniți: trebuie să răspundeți în cutare fel, să vă purtați în cutare fel și nu uitați un lucru: să nu vă țineți de balustradă! Și am văzut cum oameni în vîrstă, sau mai puțin în vîrstă, încercau să coboare scara fără să se țină de balustradă, ceea ce li întinerea și li făcea mai grațioși. Încercați și dv., și veți deveni mai grațioși.”

P. 286, rîndurile 30—31 de sus: „...Sînt întotdeauna bine pleptănați, cu rare excepții printre cei mici.”

În cartea sa *Metodica organizării procesului educativ*, A. S. Makarenko scria: „Este de dorit ca elevii să poarte freză, însă cu condiția să fie totdeauna bine îngrijită, să aibă un aspect civilizat și corespunzător vîrstei. O freză frumoasă și îngrijită dă un aspect plăcut colectivului.”

P. 288, rîndurile 30—31 de sus: „BLUM: Cum să nu mă enervez, Gheorghi Vasilievici? Comunarzii trebuie să sosească din clipă în clipă...” Piesa în ton major prezintă întâmplările petrecute după înapoierea membrilor comunei „Dzerjinski” din marșul lor în Caucaz (1931).

P. 293, rîndurile 1—5 de sus: „BELOKON: S-a terminat cu vîrșitul, dar n-are cine să facă curățenie. De fapt, asta nu-i datoria mea. VORGUNOV: Vrei să spui că nu-i specialitatea dumată?”

Cînd interesele comunei o cereau, fiecare membru al ei, indiferent de funcție, socotea de datoria lui să execute orice fel de muncă, să îndeplinească așa-numita „muncă de salăhor”. Această atitudine față de muncă constituie una dintre tradițiile comunei.

P. 305, rîndul 1 de sus: „Vestibulul corpului principal al comunei.” Descrierea care urmează reproduce cu o precizie fotografică intrarea principală a comunei „F. E. Dzerjinski”.

P. 312, rîndurile 8—9 de sus: „VORGUNOV: N-ar strica. Oamenii ăștia sînt cu totul incapabili să tragă o linie de demarcație: aici munca, aici dragostea.”

În răspunsul lui, Vorgunov atinge o problemă căreia A. S. Makarenko îi dădea o mare importanță. În conferința sa *Educația și conduită comu-*

nistă (1 martie 1939), el spunea: „Prin urmare, să învățăm cum să iubim. Avem datoria de a fi cetățeni conștienți în ceea ce privește dragostea și de aceea trebuie să luptăm împotriva vechiului obicei și împotriva părerii după care dragostea ar fi de inspirație divină, o dezlănțuire a stihiei și că de aceea îndrăgostitul nu se gândește la altceva decât la „obiectul” dragostei lui. M-am îndrăgostit și din pricina asta întârzii la lucru, uit acasă cheile de la dulapurile biroului, uit să-mi iau bani de tramvai. Iubirea trebuie să-i îmbogățească pe oameni, dându-le sentimentul puterii lor; și îi îmbogățește într-adevăr. Iată de ce îi învățam pe comunarii mei să se controleze și în dragoste, să se gândească la ceea ce va fi mâine.”

P. 333, rîndul 23 de sus: „*Lingă casa de bani, o santinelă cu pușca la picior*”. Paza comunei „F. E. Dzerjinski” era organizată în scop educativ. Într-una din dările sale de seamă, A. S. Makarenko spunea: „Credeți că comuna are nevoie să fie păzită? Comuna este a N.K.V.D.-ului, cine ar îndrăzni s-o prade? Însă noi țineam într-adins casa de bani în vestibul, unde o santinelă făcea de gardă zi și noapte.”

Ce înseamnă curajul? De obicei, omul e fricos și totuși face ceea ce trebuie să facă. Coboram uneori la ora douăsprezece noaptea în vestibul, unde totdeauna făcea de santinelă un comunard. Îl întrebam: „Ți-e frică? Nu”, îmi răspundea el. De altfel, nici nu era cazul să-i fie frică, fiindcă la doi pași erau comunarii din grupele mari. E un joc, dar un joc cu răspundere. Băiatul învață să-și învingă frica.

Trebuie să ținem seamă și de faptul că vestibulul comunei, unde stătea santinela, era luminat în timpul nopții.

P. 340, rîndurile 3—9 de jos: „*KLIUKIN: Pînă acum, la două din colțurile ei se stredeleau două găurele, în care se fixau nituri pentru contact. Odariuk propune să nu se mai stredelească găurele, să nu se mai pună nituri; placa să fie ștanțată în chip de coadă de rîndunică și cele două codițe să fie îndoit. De altfel se pot îndoi și în timpul ștanțării. În felul ăsta se obțin contacte bune.*”

Aceste cuvinte se referă la perfecționarea muncii în comuna „F. E. Dzerjinski”; este vorba de inovația unui comunard care a adus o economie considerabilă uzinei. Tendința de a raționaliza producția comunei era încurajată pe toate căile. Comuna forma sistematic priceperea de a organiza munca în mod rațional.

P. 355, rîndul 10 de jos: „*GRIGORIEV: Bineînțeles de faptul c-o să vă răzbunați pe el...*”

Acest „argument” a lui Grigoriev n-avea nici o bază serioasă. În comuna „F. E. Dzerjinski” orice încălcare a vreunei reguli întîmpina rezistența întregului colectiv. Cel care greșea era criticat pe față, fără ca aceasta să-l supere.

A. S. Makarenko considera că dacă această deprindere lipsește, dacă elevii se solidarizează între ei și ascund de pedagog fapta reprobabilă săvîrșită în numele unei morale false („de a nu-și trăda tovarășul”), înseamnă că nu există o educație cu adevărat sovietică.

P. 370, rîndul 15 de sus: „*Camera mare a sovietului comandanților*”. Descrierea acestei camere reproduce mobilierul din comuna „F. E. Dzerjinski”. Era o perioadă cînd, din lipsă de spațiu, directorul comunei și sovietul comandanților lucrau în aceeași cameră.

P. 381, rîndurile 26—27 de sus: „*ȘVEDOV: Numai sovietul comandanților poate și are dreptul să pedepsească*.” A. S. Makarenko considera că dreptul de a pedepsi trebuie să aparțină numai conducătorului pedagogic și într-adevăr, în comună, acest drept era o prerogativă a lui.

Totuși a fost o perioadă când, pentru a mări autoritatea și responsabilitatea sovietului comandanților, A. S. i-a acordat dreptul de a pedepsi. Însă A. S. Makarenko, sau pedagogul care-i ținea locul, trebuia, neapărat, să fie de față la ședințele sovietului.

P. 382, rîndul 6 de sus: „VORGUNOV: *Au pus stegulețe de rogojină pe strunguri.*” La început, însușirea tehnicii producției noi cerea comunarzilor mari eforturi. Stegulețele de rogojină puse pe mașinile-unelte era o măsură de înfrîmîre, de scurtă durată de altfel, aplicată acelor care nu-și îndeplineau planul în mod sistematic. Mai tîrziu această măsură nu s-a mai folosit în comună.

CUPRINSUL

Marşul din anul 30

În amintirea lui Felix Dzerjinski	3
Cum am început	7
Primii membri ai comunei „Dzerjinski”	11
Detasamentul întâi	15
Puştanii	20
Dimineata în comună	26
În secţia de maşini	34
Secţia de montaj	40
Încotro mergem?	45
Stăpînii	49
Copeici şi băieţi	53
Dintr-o carte despre revoluţia moravurilor	58
„Delegaţiile”	62
„Populaţia înconjurătoare”	66
Cabinetul directorului	69
Sovietul comandanţilor	74
Cei ce ne patronează	80
Preocupări comsomoliste	83
Adunarea generală	86
Problema sexuală	94
Munca în club	97
Marşurile	104
Moscova	109
Filka	115
Mangliitorii	120
Iuhim	125
Seara	128
Încheiere	131

F.D. — 1

1. Seamănă a introducere	135
2. Trecerea cantităţii în calitate	138
3. Povestea fondului de producţie	144
4. Poezie aritmetică	152
5. Victoria de la Wagram şi alte chestiuni	158
6. În abisul pedagogiei	165

7. Ore și zile	172
8. Minunile tehnicii	174
9. Tragedia	184
10. Tragedii și comedii	189
11. Serbarea	189
12. Incendii și slăbiciuni	193
13. Pe drum	201
14. Situația frontului	208
15. Paisprezece iulie	208
16. Primii kilometri	214
17. Iarăși primii kilometri	224
18. Aproape ca niște turiști	236
19. Tabăra	244
20. Oameni și urși	252
21. Spre Harkov	261
22. Cîte ceva despre coeficienți	266
23. Primele atacuri	270
24. În sectoarele de luptă	271
25. Simfonia lui Schubert	281
26. Voltă în vînt	281
Seamănă a epilog	281

În ton major

Actul întâi	286
Actul doi	305
Actul trei	333
Actul patru	370

ANEXE

<i>La a cincea aniversare a comunei „F. E. Dzerjinski”</i>	408
Pedagogii dau din umeri	408
File întoarse	415
O zi în comună	425
Constituția țării F.E.D.	432
Caracterizarea absolvenților	437

COMENTARIU ȘI ADNOTĂRI

Marșul din anul 30	444
F.D.—I	450
În ton major	456

Redactor responsabil: Nicolae Marin
Tehnoredactor: Erbărescu Elisabeta

Dat la cules: 03. 08. 64. Bun de tipar: 17. 10. 64.
Apărut: 1964. Tiraj: 5000+110 leg 1/1 pergamoid.
Hirtie: scris tip 1-a 80 g/m², 16/61×88. Coll edito-
riale: 27,725. Coll de tipar: 20. A: 11164. C. Z. pentru
bibliotecile mari: 85—0:37 C. Z. pentru bibliotecile
mici: 37.

Întreprinderea Poligrafică Cluj Str. Brassai nr. 5—7.
Comanda nr. 5271/1964

